

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK TARİHİ ANABİLİM DALI
YENİÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI

1768-1774 OSMANLI-RUS HARBİNE DAİR ÖNEMLİ BİR KAYNAK:
İSTANBUL KISMET-İ ASKERİYE MAHKEMESİ
316 NUMARALI ŞER'İYYE SİCİLİ
(İNCELEME-METİN)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AYŞEGÜL ÇAKAR

İSTANBUL 2016

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK TARİHİ ANABİLİM DALI
YENİÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI

1768-1774 OSMANLI-RUS HARBİNE DAİR ÖNEMLİ BİR KAYNAK:
İSTANBUL KISMET-İ ASKERİYE MAHKEMESİ
316 NUMARALI ŞER'İYYE SİCİLİ
(İNCELEME-METİN)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AYŞEGÜL ÇAKAR

TEZ DANIŞMANI: DOÇ. DR. MURAT ULUSKAN

İSTANBUL 2016

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek lisans öğrencisi Ayşegül Çakar'ın "1768-1774 Osmanlı-Rus Harbine Dair Önemli Bir Kaynak: İstanbul Kısmet-i Askeriye Mahkemesi 316 Numaralı Şer'iyye Sicili (İnceleme-Metin)" konulu tez çalışması jürimiz tarafından Türk Tarihi Anabilim Dalı, Yeniçağ Tarihi Bilim Dalı yüksek lisans tezi olarak oy birliği ~~oy~~ çoğunluğu ile başarılı bulunmuştur.

İmza

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Murat ULUSKAN
Üniversitesi Marmara Üniversitesi

Üye : Prof. Dr. Erhan AFYONCU
Üniversitesi Marmara Üniversitesi

Üye : Doç. Dr. Aylin KOÇ
Üniversitesi Marmara Üniversitesi

ONAY

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü Yönetim Kurulu'nun 30 / 05 / 2016 tarih ve 2016/11-05 sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Gülşen SEYHAN ALIŞIK
Müdür

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I
ÖN SÖZ	II
ÖZET	IV
ABSTRACT	V
KISALTMALAR	VI
1. GİRİŞ	1
1.1. 1768-1774 OSMANLI-RUS HARBİ ÖNCESİ LEHİSTAN'DAKİ GELİŞMELER	1
1.1.1. Avrupa'daki Siyasî Gelişmeler ve Osmanlı Diplomasisi	2
1.1.2. Avrupa'nın Ortak Derdi: Lehistan Tahtı Meselesi	3
1.1.3. Poniatowski'nin Krallığına Karşı Tepkiler	8
1.1.4. Rusya'ya Savaş İlanı	10
2. İNCELEME	13
2.1. İSTANBUL KISMET-İ ASKERİYE MAHKEMESİ 316 NUMARALI ŞER'İYYE SİCİLİ	13
2.2. DEFTERDEKİ BELGE TÜRLERİ VE MUHTEVASI	25
2.2.1. Takrir	25
2.2.2. Mektup	40
2.2.3. Nâme	46
2.2.4. Ahidnâme	48
2.2.5. Beyannâme	48
2.2.6. Diğer Belgeler	53
3. SONUÇ	64
KAYNAKÇA	66
BELGELERİN ÖZETLERİ	69
METİN	123
ÖZ GEÇMİŞ	348

ÖN SÖZ

XVIII. yüzyıla büyük ve hırslı bir devlet olarak giren Rusya'nın Avrupa coğrafyasındaki plan ve faaliyetleri tüm Avrupa devletleri gibi Osmanlı Devleti'ni de rahatsız etmiştir. Bilhassa takip ettiği Lehistan siyaseti Osmanlı Devleti'nin çıkarlarına tamamen ters düşmüştür. Önceleri Lehistan'daki kral seçimlerinde kendi namzedinin seçilmesini sağlayan Osmanlı Devleti, zamanla Rus tarafgiri bir kralın seçilmemesi için çaba göstermiştir. Çünkü Eflak, Boğdan ve Erdel'deki nüfuzunun devamlılığı, hatta Avrupa coğrafyasındaki diğer Osmanlı topraklarının güvenliği açısından Lehistan'dan emin olmak istemiştir. 1763 tarihinde III. August'un ölümüyle Lehliler başta olarak diğer Avrupa devletleri için Lehistan tahtı meselesi ortaya çıkmıştır. Rusya'nın Prusya ile ittifak ederek Lehistan'a asker sevk etmesi, Poniatowski'nin II. Katerina'nın arzusu doğrultusunda silah zoruyla kral seçtirilmesi, Leh müttefiklerinin takibi esnasında Balta'da yaklaşık bin tane Müslümanın katledilmesiyle gelişen olaylar Osmanlı Devleti ile Rusya'yı karşı karşıya getirmiştir. Bâbîâli'nin uzun yıllar diplomasi vasıtasıyla yürüttüğü barışçıl politika terk edilerek hezimetle sonuçlanacak bir savaşa girilmiştir. 1768-1774 Osmanlı-Rus Harbi hem muharebelerde yaşanan hezimet hem de savaş sonunda imzalanan barış anlaşması bakımından Osmanlı tarihinin geçirdiği en ağır süreçlerden biridir. Bu sürecin ilk senelerine dair kayıtları ihtiva eden İstanbul Kısmet-i Askeriye Mahkemesi'nin 316 Numaralı Şer'iyeye Sicili ise dönemin aydınlatılmasına ve Osmanlı diplomasisin savaşın ilk yıllarında yürüttüğü siyasetini takip etmemize yardımcı olmaktadır.

İstanbul Kısmet-i Askeriye Mahkemesi'nin 316 Numaralı Şer'iyeye Sicili çalışmamızın konusunu oluşturmaktadır. Mahkeme sicilleri arasında muhtevası açısından istisnai bir örnek teşkil eden bu sicil 1768-1769 yıllarına ait çeşitli yazışma ve belgelerin suretlerini içermektedir. Bu çalışma, Osmanlı Devleti ile Rusya arasındaki ilişkilerden ve Lehistan merkezli yaşanan olaylardan bahseden Giriş, Şer'iyeye Sicilindeki belge suretlerinin irdelendiği İnceleme, son olarak da Belge Özetleri ve Metinden meydana gelmektedir.

Çalışmam süresince ayırdığı kıymetli mesailerinden dolayı başta danışman hocam Doç. Dr. Murat Uluskan'a, gösterdiği sabır ve verdiği emek için Prof. Dr. Erhan

Afyoncu'ya, söz konusu defteri çalışmam hususunda beni yönlendiren Dr. Uğur Demir'e, Yüksek Lisans çalışmamda beni maddi olarak destekleyen Türk Tarih Kurumuna ve bilhassa maddi manevi her zaman yanımda olan aileme teşekkür ederim.

Ayşegül ÇAKAR

İstanbul 2016

ÖZET

İstanbul Kısmet-i Askeriye Mahkemesi'nin sicilleri arasına tasniflenmiş 316 numaralı defter, muhteva açısından diğer sicillerden tamamen farklıdır. Kapağında “Kısmet ve Beytül mâl Ahidnâme Defteridir” başlığını taşıyan ve 81 varaktan ibaret olan bu defter 1768-1774 Osmanlı-Rus Harbine dair pek çok kaydı içermektedir.

Çalışmamızın konusunu teşkil eden İstanbul Kısmet-i Askeriye Mahkemesi'nin 316 numaralı sicili, 1768 ve 1769'a yani Osmanlı-Rus harbinin ilk yıllarına tekabül eden döneme ait muhtelif belge veya yazışma suretlerinin bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur. Defter, ihtiva ettiği belge türleri yönünden oldukça zengindir. Takrir, mektup, ahidnâme, nâme, nâme-i hümayun, beyannâme, arzuhâl, kaime, şukka, temessük, mükâleme, mülâkat, nutuk, meşveret kaydı türünden belgelerin suretleri defterde mevcuttur. Birkaç istisnai belge dışında, tutulan kayıtların çoğu savaşla alakalı bilgiler vermektedir. Öyle ki söz konusu defter 1768-1774 savaşının bir mecmuası mahiyetindedir.

Çalıştığımız defterin en mühim hususiyeti ise muhtevasıdır. Osmanlı Devleti'nin Rusya'ya karşı savaşa girmesinin nedenleri, Rusya'nın Lehistan'daki faaliyetleri, Rus askeri gücü karşısında Bâbıâli'den yardım isteyen Leh müttefiklerinin talepleri ve Osmanlı Devleti'nden aldığı yanıtlar, hem savaş ilanı sürecinde hem de ordunun hareketi esnasında Avrupa devletlerinin Osmanlı Devleti'ne karşı takip ettikleri politikalar, İstanbul'daki yabancı devlet temsilcilerinin bu süreçte oynadığı roller, Osmanlı Devleti'nin haber kaynaklarının ne olduğu gibi pek çok konu hakkındaki mühim bilgileri bu defterde bulabilmekteyiz. İstisnai birkaç belge dışında belli bir kronolojik sıra takip edilerek tutulan kayıtlardan bazı konuların takibinin yapılması da mümkün olmaktadır.

Bu çalışmada defterde mevcut olan belge suretlerinin transkripsiyon ve değerlendirilmesi yapılarak, 1768-1774 Osmanlı-Rus harbinin ilk yıllarına dair kayıtlardan Osmanlı Devleti'nin diplomatik münasebetleri incelenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı, Rusya, Kadı Sicili, Lehistan, Diplomasi.

ABSTRACT

The 316. Judicial Register of İstanbul *Kısmet-i Askeriye* Court has a distinguished content from other judicial records of its genre. Consisting of 81 folios and entitled as “Kısmet ve Beyt’ül-mâl Ahidnâme Defteridir” (The Treaty Register of the Division of Inheritance and Public Treasury) on its cover sheet, the 316. Judicial Register devoted particularly to Ottoman-Russian War of 1768-1774.

The 316. Judicial Register collects one of the most extensive and detailed documents and copies of correspondence dealing with the very beginning of the Russian–Ottoman War of 1768-1774. Moreover the Register contains various types of documents: *takrir* [official statement], *mektup* [letter], *ahidnâme* [treaty], *nâme* [autograph letter], *nâme-i hümayun* [autograph letter from the Sultan], *beyannâme* [declaration], *arzuhâl* [petition], *kaime* [account], *şukka* [note], *temessük* [title deed], *mükâleme* [diplomatic negotiation], *mülâkat* [interview], *nutuk* [speech] and meşveret [council]. With the exception of a few registers, whole records not only gives specific information on the ongoing war, but also serves as a corpus of detailed documents among the states.

The content of the register is the most striking feature of its uniqueness. It revolves around the topics such as the reason of the declaration of the war by Ottomans against Russia, Russian involvement in the Poland affairs, the nature of alliance with Poland, European policy on both declaration and processes of the war, the role of foreign representatives and consulates on the ongoing war and the sources of Ottoman intelligence on both border lines and foreign countries. The records follow not only chronological order, but enables as well to apprehend the topics in a reasonable order.

By transcribing and evaluating the copies of documents and correspondences recorded in the 316. Judicial Register of İstanbul *Kısmet-i Askeriye* Court, the thesis investigates the nature of Ottoman diplomacy dealing with the first phrases of the 1768-1774 War of Russian and Ottoman Empires.

Keywords: Ottoman, Russia, Judicial Record, Poland, Diplomacy.

KISALTMALAR

a.g.e.	Adı geçen eser
a.g.m.	Adı geçen makale
a.g.t.	Adı geçen tez
A.Ü. D.T.C.F.	Ankara Üniversitesi Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesi
B	Receb
bk.	Bakınız
Ca	Cemâziyelevvel
C	Cemâziyelâhir
C.	Cilt
çev.	Çeviren
DİA	Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
ed.	Editör
Evâil	Ayın ilk ve 10. günü arası
Evâst	Ayın 11. ile 20. günleri arası
Evâhir	Ayın 21. ile 30. günleri arası
Gurre	Ayın ilk günü
H.	Hicri
hzl.	Hazırlayan
İA	Milli Eğitim Bakanlığı İslâm Ansiklopedisi
İSAM	İslam Araştırmaları Merkezi
KŞS	Kısmet-i Askeriye Mahkemesi Şer'îye Sicili
L	Şevval
M	Muharrem
M.	Mükerrer
N	Ramazan
Ra	Rebî'ülevvel
R	Rebî'ülâhir
S	Safer
s.	Sayfa
S.	Sayı
Selh	Ayın son günü

Ş	Şa'bân
TTK	Türk Tarih Kurumu
v.d.	Ve devamı
vr.	Varak
vs.	Vesaire
yay.	Yayınları
Za	Zilka'de
Z	Zilhicce

1. GİRİŞ

1.1. 1768-1774 OSMANLI-RUS HARBİ ÖNCESİ LEHİSTAN'DAKİ GELİŞMELER

Eflak, Boğdan ve Erdel'in Osmanlı hâkimiyetine geçmesinin ardından Lehistan ile ilişkiler artarak devam etmiş ve Osmanlı Devleti için Lehistan, hassas bir politikanın takip edildiği devlet haline gelmiştir. Eflak, Boğdan ve Erdel'de Osmanlı nüfuzunun sürekliliği, Osmanlının elindeki diğer Avrupa topraklarının korunması açısından da önemliydi. Ancak Lehistan mevzuunun Osmanlı açısından en hassas noktasını Rusya'nın Lehistan'a yönelik takip ettiği genişleme politikası oluşturur. Rusya'nın gittikçe büyümesi zaten Lehistan için bir tehdit teşkil eder iken, Rus Çarı Petro'nun devlet merkezini Avrupa'ya yaklaştırma isteği ve bunun için de Lehistan'ın kısmen veya tamamen ortadan kaldırılması gerekliliği fikri Lehistan'ı Rusya'nın açık hedefi yaptı. Lehistan'daki olası Rus nüfuzu ise Osmanlı topraklarını saldırıya açık hale getireceği için Lehistan'ın Osmanlılar tarafından himayesi bir zaruriyet teşkil etmiştir. Lehistan'a yapılan herhangi bir müdahale Osmanlı Devleti tarafından hoş karşılanmamıştır.¹

1572 yılından beri Lehistan'da Diyet Meclisi tarafından ecnebi bir prensin kral seçilmesi gereği, diğer devletlerin müdahalesine yol açmıştır. Avusturya, Rusya, İsveç, Fransa ve Osmanlı Devleti kendi namzetlerini kral seçtirmeye çalışmıştır. Osmanlı Devleti ise zaman zaman kendi namzedini seçtirmeyi başarmış, aksi durumda ise hiç olmazsa Rus tarafgiri birinin kral olmamasına gayret etmiştir.² Rusya'nın Leh işlerine müdahalesi ise Osmanlı Devleti tarafından savaş sebebi sayılmıştır. Yine bu sebepten yapılan Prut Savaşı sonucunda imzalanan 1711 Prut Antlaşması ve ek anlaşmalara Rusya'nın Leh işlerine müdahale etmeyeceği ve asker bulundurmayaacağına dair maddeler koydurulmuştur. 1733'te Lehistan kralı II. Augustus'un ölümünün ardından toplanan Diyet Meclisinin seçimine diğer devletler türlü sebeplerle müdahil olmuş, Rusya seçimi tanımayarak kendi adayını zorla tahta geçirmek istemiş ve Lehistan'a

¹ Selâhattin Tansel, "Osmanlı-Leh Münasebetleri 1764-1768", *A.Ü. D.T.C.F. Dergisi*, C. 4, Ankara 1946, s. 70-71.

² Süleyman Kocabaş, *Kuzeyden Gelen Tehdit Tarihte Türk-Rus Mücadelesi*, İstanbul 1989, s. 107.

asker sokmuştur. Osmanlı Devleti'nin 1736'da Avusturya ve Rusya'ya karşı giriştiği savaşta bu devletlerin ısrarla Leh işlerine müdahalesi etkili olmuştur.³

1.1.1. Avrupa'daki Siyasî Gelişmeler ve Osmanlı Diplomasisi

Osmanlı Devleti 1739 tarihli Belgrad Anlaşması'ndan sonra uzun bir barış döneminin içine girmiş ancak Avrupa'daki gelişmeleri yakından takip etmeyi de ihmal etmemiştir. Avrupa siyasetinde diplomasi'nin önemi kavranmış ve bu sayede barışçıl bir politika takip edilerek bu barış ortamı yaklaşık otuz yıl muhafaza edilebilmiştir. Osmanlı Devleti, XVIII. Yüzyıl Avrupası'ndaki mücadelelere çekilmek istense de özellikle muktedir bir devlet adamı olan sadrazam Râgıb Mehmed Paşa'nın siyaseti Osmanlı Devletini –hiç olmazsa o hayatta iken- Avrupa'daki savaşlardan uzak tutmuştur.

Avusturya Veraset Savaşları (1740-1748) sonrasında Avrupa'da güç dengeleri değişmiş, değişen dengelerde kısa süreliğine bir barış dönemi tesis edilmişse de çok geçmeden Yedi Yıl Savaşları (1756-1763) patlak vermiştir. Ancak savaş zahirde vuku bulmadan evvel müttefik arayışına giren Avrupa devletleri doğrudan veya dolaylı olarak Bâbîâli'nin bu muhtemel savaşta yerini ve etkisini belirlemeye çalışmıştır. İngiltere için Osmanlı Devleti'nin tarafız kalması kendi çıkarlarına uygun iken Fransa Bâbîâli'yi olası bir savaşta Rusya'ya karşı kışkırtma siyaseti takip etmiştir.⁴ Prusya'nın Osmanlıyı Yedi Yıl Savaşlarına çekme çabaları olsa da Koca Râgıb Mehmed Paşa'nın siyaseti buna mani olmuştur.⁵

III. Mustafa'nın tahta geçişinden sonra da görevinde bırakılan tecrübeli sadrazam, Osmanlı Devleti'nin zaafının farkında olarak iç ve dış siyasette ihtiyatlı davranılıp barışın muhafaza edilmesi gerekliliğini hissettiği gibi padişahı bazı işler ile meşgul ederek siyasetin sevk ve idaresini tekelinde bulundurmaya çalışmıştır.⁶ Avusturya, Fransa ve Rusya karşısında Prusya kralı II. Friedrich, Osmanlı Devleti'nden yardım almak amacıyla elçisi Regin'i İstanbul'a göndermiş, Avusturya ile Rusya'ya karşı bir ittifak anlaşması yapmaya çalışmıştır. Râgıb Paşa ise kralın tekliflerini açıktan reddetmeyerek ileri sürdüğü yeni şartlarla müzakereleri uzatma yolunu seçmiştir.⁷

³ Hakan Karagöz, *1737-1739 Osmanlı Avusturya Harbi ve Belgrad'ın Geri Alınması*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Isparta 2008, s. 18-20.

⁴ Uğur Demir, *1768 Savaşı Öncesi Osmanlı Diplomasisi (1755-1768)*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2012, s. 2.

⁵ Feridun Emecen v. d., *Osmanlı Devleti ve Medeniyeti Tarihi*, C. 1, Ekmeleddin İhsanoğlu (ed.), İstanbul 1999, s. 62.

⁶ Bekir Sıtkı Baykal, "Râgıb Paşa", *İA*, C. IX, s. 595.

⁷ Bekir Sıtkı Baykal, "Mustafa III.", *İA*, C. VIII, s. 703.

Mümkün merteye diğeryabancı devletlerden gizli yürütölen müzakereler neticesinde Prusya ile Osmanlı Devleti arasında ittifak anlaşması yerine sekiz maddelik dostluk anlaşması 1761’de imzalanmıştır.⁸ Bu sırada Rusya tahtında bulunan Elizaveta aniden ölmüş ve yerine III. Petro’nun geçmesiyle birlikte Rusya, Prusya’ya karşı yaptığı savaştan çekilmiştir.⁹ Bunun üzerine II.Friedrich tekrar Bâbiâli’den Avusturya’ya karşı saldırıya geçmesini istediye de Osmanlı Devleti, Rusya’nın Avusturya’ya yardım edebileceğini ileri sürerek teklifi olumsuz karşıladı. Sadrazam şartlarını bildiriyor ve ancak Rusya’nın yazılı taahhüdünden sonra bir ittifak kurulabileceğini belirtiyordu. Böylece ittifak teklifi kesin bir şekilde ne reddediliyor ne de kabul olunuyordu. Çünkü sadrazam, devletlerin sık sık müttefik ve politika değıştirdiğı Avrupa siyasetinde erken karar verip devletin Avrupa’daki muvazenede yerini yanlış tayin etmek istemiyordu.¹⁰

Tecrübeli sadrazamın 1763’teki vefatı Osmanlının dış politikası için dönüm noktası olmuştur. Onun vefatından sonra III. Mustafa’nın arzu ettiğı saldırgan politikada ve Rusya’ya karşı harp isteğinde hiçbir devlet adamı Râgıb Paşa kadar padişahın karşısında duramamıştır.¹¹ Nitekim meydana gelecek olaylar Osmanlı Devleti’ni tam bir hezimetle sonuçlanacak bir harbe sürükleyecektir.

1.1.2. Avrupa’nın Ortak Derdi:¹² Lehistan Tahtı Meselesi

Yedi Yıl Savaşlarının sonlarına doğru Lehistan kralının hastalığının şiddetlenmesi ve ölümünün yakın bir tarihte gerçekleşeceğini anlaşılması diğery devletlerin Lehistan’daki gelişmelere olan ilgilerini daha da artırdı. Lehistan ile ilgili planlarını gerçekleştirmek veya çıkarlarına ters düşen diğery devletlerin planlarına mani olabilmek için harekete geçmeye başladılar.

II. August’un ölümünden sonra kendi namzedini Leh tahtına oturtamayan Fransa bu defa III. August’tan boşalacak tahta Fransız bir prensi seçtirmek sevdasındadır. Fransa kralı XV. Louis, Rusya’nın Lehistan’daki nüfuzunu istemediğı gibi İsveç, Prusya ve Osmanlı Devleti’ne de kendi fikrini kabul ettirmeye çalışacaktır. 1755’te Vergennes, Fransız politikasını Osmanlı üzerinde tatbik etmek yani Osmanlı Devleti’ni Rusya’ya

⁸ Baron Joseph Von Hammer Purgstall, *Osmanlı Devleti Tarihi (1757-1774)*, Mümin Çevik (hızl.), C. XVI, İstanbul 1966, s. 51., Ayrıca süreç ile alakalı detaylı bilgi için bk. Kemal Beydilli, *Büyük Friedrich ve Osmanlılar –XVIII Yüzyılda Osmanlı-Prusya Münâsebetleri-*, İstanbul 1985, s. 25-78.

⁹ Akdes Nimet Kurat, *Rusya Tarihi Başlangıçtan 1917’ye Kadar*, TTK yay., 6. Baskı, Ankara 2014, s. 297.

¹⁰ *Resimli-Haritalı Mufassal Osmanlı Tarihi*, Heyet (hızl.), C. V, İstanbul 1971, s. 2557-2558.

¹¹ Demir, *a.g.t.*, s. 175.

¹² “... Polonya tahtına kimin çıkacağı bütün Avrupa’nın Ortak Derdidir.” Bk. Hacer Topaktaş, “Avrupa’nın Ortak Derdi Polonya Tahtı: Stanislaw August Poniatowski’nin Seçimi (1763-1764)”, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C. 28, S. 1, Ankara 2011, s. 183.

karşı kıskırtmak için İstanbul'a gönderilmişti.¹³ Ancak Yedi Yıl Savaşları öncesinde grupların belirginleştiği dönemde Fransa'nın Avusturya ile 1756'da imzaladığı anlaşma Bâbiâli'de Fransa'ya karşı itimatsızlık doğurdu.¹⁴ Avusturya ise Rus yanlısı birinin kral seçilmesini istemediğinden Leh kralının ölümünün ardından başta Saksonya adayını destekleyecek olsa da daha sonra Lehlilerin serbestçe kral seçmesi gerektiğini savunacaktır.¹⁵ Esasen Fransa ve Avusturya'nın temel gayesi, papanın da muvafakatiyle Katolik birisinin kral seçilmesidir.¹⁶

Polonya kralı ve Sakyonya elektörü olan III. August'un yaklaşan ölümünün ardından yeni kralın kim olacağı tartışmaları vuku bulurken, ülke içinde de bir takım gruplaşmalar meydana gelmeye başlamıştır. Bu gruplardan Baş Hatman Jan Klemens Branicki'nin başını çektiği grup milliyetçi-vatanperverler, cumhuriyetçiler ya da muhafazakârlar; Poniatowski ile Adam Czartoryski'nin başını çektiği grup ise aile partisi olarak biliniyordu. Branicki'nin önderliğini yaptığı grup Rus aleyhtarı iken diğeri Rus tarafgiri idi.¹⁷ Czartoryski'nin yeğeni olan Stanislaw August Poniatowski, daha evvel Sakyonya elçisi sıfatıyla Petersburg'da bulunmuş ve Katerina'nın gözdesi olmuştu. Rus tahtına II. Katerina'nın geçişi ile aile partisi Rus çariçesinden himaye vaadini almıştı. Bunun üzerine de aile partisi, bu himayeye güvenerek bir takım ıslahatları zorla icra etmek için konfederasyon teşkiline karar verdi¹⁸ Çariçenin desteklediği Poniatowski'den başka krallığın diğeri güçlü adayı Saksonya Dukası idi. Sonuçta, daha kral ölmeden evvel Lehistan'da Saksonya Dukası Friedrich Christian Wettin ve asilzade olan Stanislaw August Poniatowski iki güçlü kral adayı olarak durmaktaydı.¹⁹

III. August'un iktidarı döneminde Osmanlı-Lehistan arasındaki diplomatik ilişkiler bilhassa elçilerin gönderilmesiyle olağan haliyle devam ederken Leh ileri gelenleri de Osmanlı ricaliyle iletişim halinde olmuştur. Rusya aleyhtarı olanlar Osmanlı Devleti ile iletişim kurmayı menfaatlerine uygun görüyordu. Daha Koca Râgıb Paşa'nın sadareti zamanında Lehistan Baş Hatmanı Branicki veziriazama göreve gelişini tebrik eden ve Karlofça'nın getirdiği dostluğun devamını arzuladıklarını

---

¹³ Topaktaş, *a.g.m.*, s. 186.

¹⁴ Bekir Sıtkı Baykal, Lehistan'ın İlk Taksimi ve Osmanlı Devleti'nin Bu İşle Alakası, *Tarih Araştırmaları 1940-1941*, İstanbul 1941, s.148.

¹⁵ Topaktaş, *a.g.m.*, s. 186.

¹⁶ Tansel, *a.g.m.*, s. 73.

¹⁷ Topaktaş, *a.g.m.*, s. 187.

¹⁸ Baykal, *a.g.m.*, s.149.

¹⁹ Topaktaş, *a.g.m.*, s. 187.

vurgulayan bir mektup göndermişti.²⁰ Leh Kralı III. August'un, III. Osman'ın tahta cülusunu tebrik münasebetiyle gönderdiği elçiden başka Hatman Branicki kendi temsilcisini İstanbul'a göndermişti.²¹

Yedi Yıl Savaşlarının sonuna gelindiği ve Leh Kralın ölümünün yaklaştığı sırada müstakbel Leh kralının kim olacağı meselesi Osmanlı Devleti'nin Berlin'e sefir gönderme kararında etkili oldu ve Ahmed Resmi Efendi Prusya'ya elçi olarak tayin edildi. III. Mustafa, II. Friedrich'in Lehistan'daki kral seçimi ve Osmanlı-Prusya ittifakı hakkındaki düşüncelerini öğrenmek istemiştir. Fransızların Rus adayının seçtirilememesi için Lehistan'a müdahale edilmesi gerektiği konusundaki baskıları da padişahın bu kararında etkili olmuştur.²² Osmanlı Devleti Prusya'nın tavrından emin olmak istiyordu. Nitekim Ahmed Resmi Efendi Rusya ve Prusya ilişkilerinin iç yüzünü öğrenmek, Lehistan'dan geçerken Lehlere Osmanlı Devleti'nce himaye olunacaklarına dair teminat vermek gibi özel talimatlar almıştır.²³

Kralın hastalığının ilerlemesiyle yeni kralın kim olacağı tartışmaları gündeme geldiğinde Lehistan Başhatmanı Branicki, Bâbîâli'nin kral seçiminde kendilerine destek olup olmayacağını öğrenmek maksadıyla İstanbul'a bir temsilci gönderme talebinde bulunmuştur. Bir müddet temsilci gönderme meselesi Bâbîâli'nin gündeminde kalmış ancak III. August'un ölümünden sonra Stankiewicz, kapı kethüdası sıfatıyla İstanbul'da kabul edilmiştir.²⁴

Daha Ahmet Resmi Efendi Lehistan'da iken ve Baş Hatman Branicki tarafından misafir ediliyorken, 5 Ekim 1763'te Leh Kralı ölmüştür. Bu hassas dönemde Leh topraklarındaki varlığının Osmanlı'nın seçime müdahil olacağı yönünde ithamlara sebep olabileceği riski nedeniyle Osmanlı sefiri Ekim ayı başlarında buradan ayrılmıştır.²⁵ Kralın ölüm haberinin İstanbul'a ulaşmasıyla Bâbîâli, Divân tercümanını görevlendirerek İstanbul'daki yabancı elçilerden meselenin araştırılmasını istemiştir.²⁶ Şüphesizdir ki Bâbîâli, Avrupa devletlerinin meseleye ne derece karışacaklarını veya nasıl bir tavır takınacaklarını öğrenmek istiyordu. Bilhassa Rusya'nın atacağı adımlar

²⁰ Nigâr Anafarta, *Osmanlı İmparatorluğu ile Lehistan (Polonya) Arasındaki Münasebetlerle İlgili Tarihi Belgeler*, İstanbul 1979, s. 35.

²¹ Hacer Topaktaş, *Dersaadet'te Son Leh Elçisi: Franciszek Piotr Potocki'nin Elçiliği Ekseninde Osmanlı-Leh Diplomatik İlişkileri ve Uluslararası Boyutu*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara 2012, s. 49.

²² Virginia Aksan, *Savaşta ve Barışta Bir Osmanlı Devlet Adamı Ahmed Resmi Efendi (1700-1783)*, Özden Arıkan (çev.), İstanbul 1997.

²³ Faik Reşit Unat, *Osmanlı Sefirleri ve Sefaretnâmeleri*, Bekir Sıtkı Baykal (hızl.), Ankara 1968, s. 114.

²⁴ Demir, *a.g.t.*, s. 176-177.

²⁵ Demir, *a.g.t.*, s. 179.

²⁶ Tansel, *a.g.m.*, s. 72.

önemliydi. Rusya'nın Leh topraklarını alakadar eden emelleri malumken Rusya yanlısı bir kralın seçilmesi demek Lehistan'da Rus nüfuzunun sağlanması demekti. Zaten Prusya ile Rusya'nın bir müddettir süren ittifak teşebbüsleri de diğer Avrupa devletleri gibi Osmanlı Devleti'nde heyecan yaratmıştı. Gerçekten de iki devlet ittifak konusunda uzlaşacak ve bu anlaşma Rusya için Leh tahtına kendi tarafgirini seçtirmesi için atılan en büyük adımlardan birini teşkil edecekti.

II. Katerina, halefinin Prusya ile imzaladığı ittifakı bozmasına rağmen savaşa tekrar iştirak etmeyerek tarafsız kalmıştı. Ancak Prusya'nın Lehistan'a olası müdahalesine mani olmak için Prusya ile bir ittifak yapmayı gündemine almıştır. Rusya'nın ittifak teklifinin Prusya tarafından olumlu karşılanmasıyla da sekiz yıl süreyle iki devlet arasında tecavüzî ve tedafûî bir anlaşma imzalanmıştır. 1764 senesi Nisanı'nda yapılan bu ittifakın gizli iki maddesine göre ise Lehistan krallarının yerli prensler arasından olmak şartıyla serbestçe seçilmesine mani olunmayacak ve aksi bir durum olursa buna engel olunacağı gibi Rusya'ya Osmanlı saldırısı ve Prusya'ya da herhangi bir devlet tarafından saldırı olduğu takdirde diğer devlet savaşa dâhil olarak fiili yardımda bulunacaktır.²⁷

Rusya'nın Prusya ile Lehistan meselesinde anlaşmaya varması ve Prusya'nın bu devletin Lehistan ile alakalı emellerine mani olmayacak olması Rusya'nın daha rahat hareket etmesini sağladığı gibi Osmanlı Devleti ile de Fransa'nın yakınlaşmasına önayak olmuştur.

Osmanlı Devleti bu hassas dönemde olayları ilgi ile fakat müdahale etmeden takip ediyordu. Rusya ve Prusya temsilcileri kralın yerli birinden ve Lehlerin hürriyetlerine zarar gelmeden seçileceğini açıklamışlardı. Fransa elçisi ise kral seçiminin kaideye uygun yapıldığı takdirde Fransa'nın seçime karışmayacağını fakat Rusların Leh sınırına asker gönderdiğini, Fransa'nın Lehistan'ı koruyacağını ve Osmanlı Devleti'nin de Lehlere yardım etmesi gerektiğini bildirmişti. Osmanlı Devleti ise yabancı devlet elçilerine kral seçimiyle alakalı ahidnâmelere riayet edileceğini ifade etmiş, Kırım hanı ile Eflak, Boğdan beylerine Lehistan seçimine karışılmaması tembihinde bulunmuştur.²⁸

Prusya ile işbirliği içerisinde olan çarîçenin Rus birliklerini Varşova üzerine göndermesi Rusya nüfuzunu istemeyen vatanperverleri telaşa düşürmüştür. On dört Leh

²⁷ *Resimli-Haritalı Mufassal Osmanlı Tarihi*, Heyet (hızl.), C. V, İstanbul 1971, s. 2558-2559.

²⁸ Tansel, *a.g.m.*, s. 73-74.

ileri geleninin imzasını taşıyan dilekçe ile Baş Hatman Branicki imzalı bir mektubu Bâbiâli'ye göndermişlerdir.²⁹ Rus birliklerinin Lehistan'dan çıkartılarak kendi milletlerinden birinin serbestçe kral seçilmesini talep etmişlerdir. Bu başvurunun ardından Osmanlı Devleti Rusya'ya bir nota vererek kralın serbestçe seçilmesi gerektiğini ve yabancı bir müdahaleye itiraz ettiğini bildirmiştir.³⁰ Bâbiâli'den Branicki ve vatanseverlere gönderilen mektupta, Osmanlının seçimlere karışmayacağı ancak kralın Lehistan asıllı birinin olması gerektiği ifade edilmiştir. İsteklerine karşı soğuk ve net bir tavırla verilen bu yanıtta yeni kralın Leh asıllı olması gerektiği fikri Rusya ve Prusya'nın işine yarayacaktır.³¹ Fransız temsilci Vergennes ise Bâbiâli'ye sunduğu muhtıra ile Lehistan'daki vaziyetin ciddiyetini izaha çalışmak ve müdahalede bulunulması için teşvik etmekten geri durmamıştır.³² Ancak Bâbiâli'ye müracaat eden vatanperverlerin himayesini önlemek için Rusya ve Prusya elçileri de elinden geleni yapmaktadır. Rusya ve Prusya'nın birlikte hareket ettiği düşüncesi anlaşıldığından iki devlet elçileri davet edilerek mükâlemede bulunulmuş, Lehistan işlerine karışılmayacağı, Rus askerinin Leh halkının serbestiyet şartlarının muhafazası için orada olduğu ve Osmanlı Devleti'ne ulaşan bazı bilgilerin yanlış olabileceği Obreskov tarafından ifade edilmiştir.³³

Neticede Varşova önlerinde bekleyen on bin Rus askeriyle sınıra kadar gelen Prusya birliklerinin tehdidi altında³⁴ ve Rusların maddi desteği ile 7 Eylül 1764'te daha evvel iki devletin müttefiklik kararıyla Poniatowski, yeni Lehistan kralı ve Litvanya Büyük Dukası seçildi.³⁵ Rus tarafgiri Poniatowski'nin kral seçilmesi Lehistan işgalinin başlangıcı olmuştur.³⁶ Osmanlı Devleti'nin protestodan başka bir girişimde bulunmayacağını Rusya ve Prusya taraflarınca anlaşılması Poniatowski'nin kral seçilmesini kolaylaştırmıştır.³⁷

Yeni kralın seçimine Rusların müdahalede bulunduğu ve muhaliflerin Lehistan'dan kaçmaya zorlandığına dair güvenilir kaynaklı haberler Bâbiâli'ye ulaşmaya başlamıştır. Rusya'nın İstanbul'daki temsilcisi kapı kethüdası Obreskov ise

---

²⁹ Hammer, *a.g.e.*, s. 87.

³⁰ Johann Wilhelm Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi (1669-1774)*, Nilüfer Epçeli (çev.), C. 5., İstanbul 2011, s. 631-632.

³¹ Demir, *a.g.t.*, s. 201.

³² Baykal, *a.g.m.*, s.150.

³³ Tansel, *a.g.m.*, s. 76-77.

³⁴ Zinkeisen, *a.g.e.*, s. 633.

³⁵ Baykal, *a.g.m.*, s.151. Poniatowski'nin Lehistan kralı seçilmesi ile ilgili bk. Hacer Topaktaş, *a.g.m.*, s. 183-196.

³⁶ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C. IV/1, Ankara 1982, s. 359.

³⁷ Beydilli, *a.g.e.*, s. 93.

Lehistan'a asker sevkinin meşruyetini savunmuş, seçimlerde baskı yapıldığına dair söylentilere itibar edilmemesi gerektiğini belirtmiştir. Rusya ve Prusya tercümanları da Bâbiâli'nin Leh asıllı birinin kral seçilmesi gerektiğine dair verdiği beyannâmeye atıfta bulunarak Poniatowski'nin krallığını meşru göstermeye çalışmışlardır. Ancak Rusya ve Prusya temsilcilerinin seçimden evvel seçimlerin serbestçe yapılacağı ve herhangi bir adayın desteklenmeyeceğine dair verdikleri sözler üzerine Rus askeri varlığı ile Poniatowski'nin intihabı Osmanlı ricalinden tepki almıştır. Fransa ve Avusturya elçilerinin tesiriyle de Rusya aleyhtarlığı artmıştır.³⁸

Gerçekten de kral seçileceği zaman Poniatowski'nin seçilmesini engelleyecek unsurlar Czartoryski Ailesi ve Poniatowski taraftarlarınca ortadan kaldırılmıştır. Hatmanların yetkileri kısıtlanmış, yeni kurallar ile bölünmeler azaltılmaya çalışıldığı gibi meclis üyelerinin bağımsızlıkları kısıtlanmıştır. Kralın Seym'de mecliste oy birliği ile seçilmesi mümkünken alınan tedbirler ile meclis üyeleri liberum veto haklarını kullanamamıştır.³⁹ Özetle ifade edilecek olursa Rusya ve Prusya'nın üzerinde fikir birliği yaptığı Poniatowski'nin krallığı için tüm tedbirler alınmış ve seçilmesi sürpriz olmamıştır.

1.1.3. Poniatowski'nin Krallığına Karşı Tepkiler

Poniatowski'nin krallığının ilanından sonra sıra diğer devletlerin bu krallığı tanıyıp tanımamasına gelmişti. Rusya ve Prusya, Poniatowski'nin krallığını derhal tanıyan iki devlettir. Fransa ise bu mevzu hakkında Osmanlı ile irtibatla olarak, Osmanlı Devleti krallığı tanınmadığı müddetçe Fransa'nın da tanımayacağını bildirmiştir.⁴⁰ Fransa, bu şahsın krallığını tanıması meselesini 1766 senesine kadar uzatmıştır. Avusturya ise yine aynı sene içinde Poniatowski'yi Lehistan kralı olarak resmen tanımıştır. Poniatowski'nin krallığını resmen tanımayan tek devlet Osmanlı Devleti idi.

Poniatowski'nin İstanbul'a gönderdiği elçi uzun süre sınırda bekletiliyordu. Bilhassa Fransa'nın da bu krallığı resmen tanımasından sonra Poniatowski'nin krallığını tanıma mecburiyetinde kalan Osmanlı Devleti, Lehistan kapı kethüdası ve aynı zamanda vatanperverlerin İstanbul'daki vekili durumunda olan Stankiewicz'in İstanbul'dan ayrılmasını uygun gördü. Hareketinin akabinde Aleksandrovicz Osmanlı topraklarına

---

³⁸ Demir, *a.g.t.*, s. 225-227.

³⁹ Topaktaş, *a.g.m.*, s. 191.

⁴⁰ Topaktaş, *a.g.m.*, s. 193.

alınmıştır. Boğdan sınırında yaklaşık bir sene bekletildikten sonra da 1766 Temmuz’unda resmen kabul edilmiştir.⁴¹

Poniatowski’nin krallığa intihap ettirilmesinin hemen akabinde Rusya ve Prusya devletlerinin Lehistan’dan türlü istekleri başlamıştır. Katolik olmayanlar için mezhep serbestliği, veto hakkının kaldırılması ve türlü gerekçelerle bir kısım Leh topraklarının Ruslarca ele geçirilmesi Lehlerden talep edilmiştir.⁴² Lehler bu teklifleri olumsuz karşıladı. Dahası bu istekler muhaliflerin artmasına ve tepkilerin şiddetlenmesine sebep oldu.

Ülke içinde küçük konfederasyonlar, Katoliklerin oluşturduğu grup ve Protestan veya Ortodoksların oluşturduğu dissident yani iftirakçılar grubu olarak ikiye ayrılmıştı. Çarıçe, Ortodoks ve Protestanların haklarının hamisi olarak baskı uygulamaya başladı. Bu durum Milli Katolik Partisinin isyanına sebep olacaktır.⁴³ Bir taraftan da iki grup kendi aralarında çatışyordu. Nizamı sağlayacak kudreti bulunmayan yeni kral, Ruslardan Lehistan’daki askeri varlığını artırması talebinde bulunmuştur. Yeni gelen kuvvetlerle birlikte Rusların Diyet meclisini kendi isteklerinin kabulüne zorlaması, Potocki başkanlığında toplanan Milli Katolik Partisinin Osmanlı Devleti’ne müracaat etmesine yol açmıştır.⁴⁴

Bâbiâli’ye, Boğdan voyvodası ve Kırım hanı Maksud Giray’dan, Rusya’nın bölgedeki asker gücü ve muhaliflere yapılan baskılarla ilgili güvenilir haberler ulaşıyordu. Sadrazam Muhsinzâde Mehmed Paşa barışçıl bir tavırla beklenmesi gerektiğini düşünürken Osmanlı uleması olayların gittikçe Osmanlı aleyhine bir hal aldığı kanaatindeydi. Neticede Reisülküttâb Efendinin Rus kapı kethüdası Obreskov ile gizli bir görüşme yapması uygun görülmüştür. Obreskov, Osmanlı Devleti’nin Rus askerinin Lehistan’dan çekilmesi konusunda haklı olduğunu belirterek muhaliflerin serbest bırakılacağını da kabul etmiştir. Konuyu Vorşova’daki Rus elçi Repnin’e bildirmiş ancak Obreskov’un önerileri devleti tarafından dikkate alınmamıştır.⁴⁵

Rus askeri kuşatması gölgesinde toplanan diyet meclisi 19 Kasım 1767’de Rusya ve Prusya’nın tekliflerini kabul etmiştir. Yani Katolik olmayanlar da Katoliklerle aynı haklara sahip olacaktı. Şubat 1768’de ise Ruslarla Lehlilerin bir anlaşmaya

---

⁴¹ Hammer, *a.g.e.*, s. 89-90.; Demir, *a.g.t.*, s. 265-266.

⁴² Tansel, *a.g.m.*, s. 78.

⁴³ Baykal, *a.g.m.*, s.151-152.

⁴⁴ Tansel, *a.g.m.*, s. 78.

⁴⁵ Demir, *a.g.t.*, s. 281-283.

vardığının duyulmasıyla bu kararlardan rahatsızlık duyan muhalifler Şubat sonunda bir konfederasyon kurmuşlardır. Bu konfederasyonun merkezi Podolya Eyaleti'ne bağlı Bar kasabası idi. Başlangıçta Potocki ve vatanperver sekiz arkadaşı tarafından kurulmuş olsa da kısa sürede yaklaşık üç yüz asilzade bu konfederasyona dâhil olmuştur. Bar Konfederasyonu (Müttehid Heyet) kralın tahtan indirilmesi ve Rus askerinin kendi yurtlarından çıkmasını istiyordu.⁴⁶

1.1.4. Rusya'ya Savaş İlanı

Lehistan'da Rus nüfuzu arttıkça karışıklıklar artmış ve Rus tahrikiyle memleketinden kaçanlar Osmanlı topraklarına sığınmaya başlamıştır. Bar'daki konfederasyon Rus baskısına karşı sürekli olarak yardım çağrısında bulunsa da Osmanlı Devleti yardıma pek niyetli görünmediği gibi Obreskov'a Reisülküttap vasıtasıyla bu kişilere yardım edilmeyeceğini bildirmiştir. Hatta ilgililerine gönderilen emirlerle Lehlilerin Osmanlı topraklarına girmelerinin önlenmesi istenmiştir.⁴⁷ Ancak Lehistan sınırındaki hareketlilik gitgide artacaktır. Rus birlikleri Bar'da toplananların üzerine doğru saldırıya geçmiştir. Bir kısmının Türk topraklarına sığınması ile bunları takip eden bir Kazak birliği Osmanlı sınırları tecavüz etmiş, Balta kasabası yağmalanmıştır. Dahası kasaba ahalisinden bin kişi katledilmiştir.⁴⁸

Bar'da yaşanan hadise İstanbul'da büyük etki yarattı. Öteden beri Rusya'ya savaş ilan edilmesine pek hevesli olanlar için bu vahim olay adeta ellerine geçen bir koz niteliğindedeydi. Fransa elçilik tercümanının da etkisiyle İstanbul'da savaş naraları atılmaya başlandı. Osmanlı Devleti, sınırlarda askeri hazırlıkların başlatılması için ilgili uç beylerine emirler gönderdi.⁴⁹ Ancak Muhsinzâde Mehmed Paşa'nın etkisiyle savaş ilanı bir süre ertelenebilmiştir. Rus kapı kethüdası Obreskov, Balta olaylarının Ruslar tarafından çıkartılmadığına dair güvence vermiştir. Hadisenin İstanbul'da sert tepkilere neden olduğu haberi gelince II. Katerina bir manifesto yayınlayarak olayların iki devlet arasındaki sınırların kesin olarak tespit edilmemesine bağlı olduğunu, iki yüz Zaparog Kazak'ın Osmanlıya teslim edileceğini ve tüm Rus birliklerin Osmanlı Devleti

⁴⁶ Zinkeisen, *a.g.e.*, s. 634; Baykal, *a.g.m.*, s. 152; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C. IV/1, s. 359.; Demir, *a.g.e.*, s. 284-285, Tansel, *a.g.m.*, s. 79.

⁴⁷ Zinkeisen, *a.g.e.*, s. 636.

⁴⁸ Tansel, *a.g.m.*, s. 81; Baykal, *a.g.m.*, s. 153.

⁴⁹ Demir, *a.g.t.*, s. 289.

sınırından çekileceğini ancak Lehistan'ın boşaltılması için bir müddet süre gerektiğini bildirmiştir.⁵⁰

Ancak henüz çarichenin manifestosu İstanbul'a vasıl olmadan Bâbîâli'de tansiyonu yükseltecek bir haber daha gelecektir. Bu habere göre Rus birlikleri Krakov'u 17 Ağustos gecesini ele geçirmiştir. İstanbul'daki gerginliği artıran bu haberle sulh yanlısı olan grubun beli bükülmüş ve hatta mevkilerini koruyamamışlardır.⁵¹ Mevkiini muhafaza edemeyenlerin başında gelen şahıslardan biri sadrazam Muhsinzâde Mehmed Paşa olacaktır. Muhsinzâde, bilhassa Rumeli'deki Osmanlı kalelerinin savunmasının kötü durumda olduğunun farkında olarak Ruslara karşı savaş ilanında ihtiyatlı davranılmasını savunuyordu. Ne var ki bu tutumu acziyet belirtisi olarak değerlendirildi. 7 Ağustos'ta azledilerek Bozcaada'ya sürgünü uygun görüldü.⁵² Ondan boşalan veziriazamlığa ise savaş yanlısı Aydın Valisi Silahtar Mahir Hamza Paşa getirilmiştir. Dönemin Şeyhülislâmı Veliyüddin Efendi'nin ölümü ile de harp taraftarı olan Pirizâde Osman Molla bu makama getirildi.⁵³ Öteden beri Ruslara karşı harp ilan edilmesini arzulayan padişah için karşısında bu isteğine engel olacak güçlü bir devlet adamı kalmamıştı. Nitekim harbe karşı çıkanların tasfiye edilmesinden kısa süre sonra sefer kararı alınacaktır.

Osmanlı ricalinden başta ma'zul Sadrazam Muhsinzâde başta olmak üzere devrin şeyhülislâmı ve reisülküttabı savaşa girilmesine karşı olmuşlardır. Onlar ihtiyatlı davranılması gerektiğini savunuyorlardı. Ancak savaş taraftarlarına göre Osmanlı savaş ilan ederse Rusya bir savaşı göze alamayacak ve derhal barış yapmak isteyecektir. Üstelik bu hamle karşısında Rusya, askerini de Lehistan'dan çekecektir. Eğer savaşı göze alacak olursa bir yıldan fazla sürmeden diğer devletlerin arabuluculuğu ile barış yapılacaktır.⁵⁴

Rusya'yla harbe girişilmesine karşı olan devlet adamlarının uzaklaştırılmasının ardından yeni sadrazam döneminin ilk önemli gelişmesi meşveret meclisinin toplanması oldu. Bizzat padişahın da iştirak ettiği meşverette Rusya'ya karşı savaş sebebi addedilecek olaylar değerlendirilmiştir. Buna göre; iki devlet arasındaki anlaşmaya Devlet-i Aliyye tarafından riayet edilirken Rusya'nın, yeni Leh kralını tanımayan

⁵⁰ Zinkeisen, *a.g.e.*, s. 637.

⁵¹ Baykal, *a.g.m.*, s.153.

⁵² Yuzo Nagata, "Muhsinzâde Mehmed Paşa", *DİA*, C. XXXI, s. 49

⁵³ Mustafa Nuri Paşa, *Netayic ÜL-Vukuat Kurumları ve Örgütleriyle Osmanlı Devleti*, Neşet Çağatay (hızl.), C. III-IV, Ankara 1980.

⁵⁴ Demir, *a.g.t.*, s. 295-296.

gruplara baskı uyguladığı ve ahidnâmeye aykırı olarak Lehistan'a asker ve cephane sevk ettiği, Rusya'nın *şurût-ı serbestiyet-i Leh'i* ilga ederek *nizâm-ı cedîd ihtirâ'ıyla* buna muhalif olanları katledip mal ve eşyalarına el koyduğu, asıl niyetinin Leh memleketini hâkimiyet altına aldıktan sonra Osmanlı topraklarına saldırmak olduğu, Osmanlı Devleti'nin Rusya'dan askerini Lehistan'dan çıkarma teklifinde bulunduğu ama bunu kabul etmediği, Leh cumhurundan bazılarının canlarını kurtarmak için kaçtıkları sırada takip edilirken İslâm hududuna tecavüz edildiği, Balta Kasabası'na saldırıp ahaliyi katlettikleri üzerinde durulan konular olmuştur. Daha başka mevzular da görüşüldükten sonra Rusya'nın anlaşmaları bozan hareketleri neticesinde seferin *emr-i meşrû'* olduğuna ulemanın ortak görüşüyle karar verilmiştir.⁵⁵

Yeni sadrazam Hamza Paşa'nın Rus kapı kethüdasını kabul ederek barışı devam ettirecek şartları Rus temsilcine sunması uygun görülmüştür. Bunun üzerine 6 Ekim 1768'de kapı kethüdası Divân'a çağırılarak görüşme yapılmıştır. Osmanlık Devleti Rusya'dan –İsveç, İngiltere, Prusya, Danimarka kefilliğiyle- Lehistan'a herhangi bir müdahalede bulunulmayacağına, birliklerini çekerek Lehistan halkının hak ve hürriyetine tecavüz etmeyeceklerine dair teminat talep etmiştir. Ancak Rus kapı kethüdası taahhüt veremeyeceğini söylemesinin⁵⁶ ardından durumun sadrazam tarafından padişaha telhisle bildirilmesiyle Yedikule'ye hapsi uygun görülmüştür.⁵⁷

Rusya'ya karşı savaş kararının alınmasının ardından eski Kırım hanı Kırım Giray yeniden han tayin edilmiştir. Bir başka önemli mevki değişikliği de sadarete olmuştur. Hamza Paşa görevden alınarak Mehmed Emin Paşa'ya mühr-i şerif teslim edilmiştir.⁵⁸ Bu gelişmelerden sonra ise Bâbîâli, Avrupa devletlerine göndermek üzere Rusya'ya karşı savaş ilan edilme nedenlerini izah eden 23 Ekim 1768 tarihli bir beyannâme⁵⁹ hazırlamıştır.

Sonuçta Osmanlı Devleti, Rusya'ya karşı girişilecek savaş için resmi adımları atmış ve hezimetle sonuçlanacak mücadelelerin akabinde 1774'te Küçük Kaynarca Anlaşması'nı imzalamak zorunda kalacağı bir savaşa dâhil olmuştur.

⁵⁵ Ahmed Vâsîf, *Mehâsinü'l-Asâr ve Hakaikü'l-Ahbâr*, I-II, İstanbul 1219. s. 316-317.

⁵⁶ Mülakat için bk. Hammer, *a.g.e.*, s. 128-130.

⁵⁷ Şem'dânizâde Fındıklılı Süleyman Efendi Târihi Mür'it-Tevârih, II. A, M. Münir Aktepe (hzl.), İstanbul 1978, s. 113.

⁵⁸ Mür'it-Tevârih, II. A, s. 113-114.

⁵⁹ KŞS, nr. 316, vr. 79b-80a. Beyannâmenin transkribe edilmiş metni için ayrıca bk. Fatih Bozkurt, Ahmet Arslantürk, "İlginç Bir Kadı Sicili: 1768-1774 Osmanlı-Rus Harbi'ne Dair Kayıtlar", *International Journal of History Studies*, 4/1, 2012, s. 87-88.

2. İNCELEME

2.1. İSTANBUL KISMET-İ ASKERİYE MAHKEMESİ 316 NUMARALI ŞER'İYYE SİCİLİ

Çalışma konumuzu oluşturan, kapağında “Kısmet ve Beytül mâl ahidnâme defteridir” başlığını taşıyan İstanbul Kısmet-i Askeriye Mahkemesi'nin 316 Numaralı defteri muhtevası açısından mahkeme sicillerinden tamamen farklıdır.⁶⁰

Şer'iyeye sicilleri üzerine yapılan tasnifleri incelediğimizde Ahmet Akgündüz'ün hazırladığı katalogda Kısmet-i Askeriye Mahkemesi'nin 316 numaralı sicilinin çeşidi için *evâmir* kaydının düşüldüğünü görüyoruz.⁶¹ Şer'iyeye Sicilleri Arşivi'nde hususi mahiyette düzenlenmiş siciller üzerine çalışma yapan Bilgin Aydın ise söz konusu sicil defterini *ahidnâme sicilleri* başlığı altında değerlendirmiş, defterin ahidnâme ismiyle kayıtlı iki defterden biri olduğunu ve Osmanlı Devleti'nin muhtelif Avrupa devletleriyle yaptığı anlaşmaları içerdiğinden bahsetmiştir.⁶²

Esasında söz konusu defterde kayıtlı, erken tarihli iki tane ahidnâme sureti mevcuttur. Bunlardan ilki Sultan Mehmed zamanında 1084/1673-1674 senesinde yenilenen anlaşmanın maddelerinin aynen kabul edilerek ve bazı ilave maddelerle Sultan Mahmud zamanında da tecdit edilen yüz dört maddelik ahidnâme kayıdır.⁶³ Diğeri ise 1113/1701 senesinde Sultan Mustafa ve Veziriazam Hüseyin Paşa zamanında Rusya'ya gönderilen on dört maddelik ahidnâme suretidir.⁶⁴ Bunlardan başka 1152/1740 tarihinde İsveç elçisinin Osmanlı Devleti ile akdetmek istediği muhafaza-i ittifak belgesi⁶⁵ de defterde kayıtlıdır.

“Ahidnâme Defteridir” başlığı, defterin muhtevasını ifade açısından yanlış olmamakla beraber oldukça hacimli bu defterin içerisindeki diğer kayıtlar göz önünde bulundurulduğunda bu başlığın yetersiz kaldığı anlaşılıyor. Defterdeki birkaç belge

---

⁶⁰ İstanbul Kısmet-i Askeriye Mahkemesi'nin 316 Numaralı Defteri ile alakalı müstakil ilk çalışmayı Fatih Bozkurt ve H. Ahmet Arslantürk yapmış ve bu kıymetli defterin muhtevası hakkında hazırladıkları makaleyi ilim dünyasına kazandırmışlardır. (Bozkurt; Arslantürk, *a.g.m.*, s. 47-88.)

⁶¹ Ahmet Akgündüz, *Şer'iyeye Sicilleri: Mahiyeti, Toplu Kataloğu ve Seçme Hükümler*, C. I, İstanbul 1988, s. 102.

⁶² Bilgin Aydın, *Şer'iyeye Sicilleri Arşivi'nde Hususi Mahiyette Düzenlenmiş Siciller ve Meşihat Arşivi'nde Yeni Tasnif Olunan Şer'iyeye Sicilleri*, Prof. Dr. Hakkı Dursun Yıldız Armağanı, İstanbul 1995, s. 118-119

⁶³ vr. 12b-1.

⁶⁴ vr. 26a-1.

⁶⁵ vr. 78b-1.

hariç tutulduğunda çoğunluğu -doğrudan ve dolaylı olarak- 1768-1774 Osmanlı-Rus Harbi'nin ilk yıllarına dair kayıtlardır.

Söz konusu defter hakkında ilk müstakil çalışmayı yapan H. Ahmet Arslantürk ve Fatih Bozkurt, makalelerinde defterin Osmanlı-Rus savaşının ilk yıllarına ait muhtelif kayıtlardan tanzim edilmiş olma özelliğinden *mecmua* olarak tanımlanabileceği üzerinde durmuştur.⁶⁶ Aynı veya farklı türden seçilmiş çeşitli hacimlerdeki metinlerin ve risâlelerin bir araya getirilmesiyle oluşturulan eserlere genel olarak *mecmua*⁶⁷ tanımlaması yapıldığına göre, söz konusu defteri de Osmanlı- Rus harbine dair içerdiği kayıtlar açısından değerlendirdiğimizde *harp mecmuası* olarak tanımlamak yanlış olmayacaktır.

Kısmet-i Askeriye Mahkemesi'nin 316 numaralı sicili hakkında yukarıda bahsettiğimiz çalışmalarda sicilin 86 varak olduğu belirtiliyorsa da sonradan yapıldığı anlaşılan yeni bir sayfa numarası düzenlemesi neticesinde, sicilin son boş sayfasına Türkçe olarak 81 varak olduğu kaydı düşülmüştür. Bu şekilde, defterin son varağı da 81. varak olarak numaralandırılmıştır. Defterin ilk sayfası boştur ve numaralandırılmamıştır. Bundan başka 2a, 10a-12a, 24a, 27b-28a, 32b, 36b, 38a, 43a, 70b-72b, 78a defterdeki boş varaklardır. Defter sayfalarından iki sayfaya aynı numara (64) verilmiş ve 64. ilk sayfaya düşülen “M” ifadesiyle mükerrer olduğu gösterilmiştir.

44×16 boyutunda ve ciltli olan bu defter Divânî yazı ile yazılmıştır. Erken tarihli birkaç kayıt dışında defter 1182-1183/1768-1769 yıllarına tarihlenen belgeleri ihtiva etmektedir. İlk belgenin tarihi 21 Receb 1182/1 Aralık 1768 olmakla beraber defterde tarih bulunmayan belgeler de vardır. Defter dikkatle incelendiğinde kronolojik sıra dikkate alınmadan kaydedilen belgeler de olduğu anlaşılmaktadır.

Hicrî aylar bazen tam tarih olarak yazılmışken bazen kısaltılmış şekliyle verilmiştir. Yine defterde ayın ilk on gününü belirlemek için *evâil*; ikinci on günü için *evâsıt*; son on günü için ise *evâhir* kullanılmıştır. Bununla beraber *gurre* ayın ilk gününü; *selh* de son gününü belirtmek için kullanılmıştır. Hicrî aylar bazı kayıtlarda sıfatları (*Ramazânü'l-mübârek*, *Saferü'l-hayr* vs.) ile beraber yazılmıştır. Sene ise bazı yerlerde Türkçe olarak ve rakamla yazılmışken bazı yerlerde Arapça yazı karşılığıyla (*sene selâse aşer ve mi'ete ve elf* vs.) verilmiştir.

⁶⁶ Bozkurt; Arslantürk, *a.g.m*, s. 49.

⁶⁷ Mustafa Uzun, “Mecmua”, *DİA*, C. XXVIII, s. 265.

Çalışma esnasında şu transkripsiyon usulü takip edilmiştir: Türkçe fiillerin sonundaki “b” ler “p” olarak yazıya geçirilmiştir. Metinde yer alan (ع)’lar (‘) işaretiyle gösterilirken, hemzeler (ء) ise (‘) işaretiyle gösterilmiştir. Arapça ve Farsça kelimelerdeki uzun ünlüler “â-î-û” şeklinde gösterilmiş ve (ؤ) ve (غ) harflerinden sonra gelen uzun ünlüler ise “ā-ī-ū” şeklinde belirtilmiştir. Defterdeki belgelere ayrı bir numaralandırma işlemi yapılmadığı için sonraki çalışmalara kolaylık olması açısından tarafımızca yazılı ilk varaktan başlayarak numaralandırma yapılmıştır. Varak numarası ve belge sırası dikkate alınarak numaralar köşeli parantez [ ] içerisinde [1a-1] şeklinde belge transkripsiyonunun üzerine yazılmıştır. Bir üstteki konuya dâhil olduğunu düşündüğümüz bazı belgelere ise ayrı numara verilmemiş, beraber değerlendirilmiştir. Mükerrer olan sayfa, numaralandırmamız esnasında [64M.a-1] şeklinde gösterilmiştir. Belgelerdeki tarihlerinin ay kısaltmaları (B, Ş, N) aynı şekilde yazılmış ve tezdeki kısaltmalar bölümünde ayların açılımları eklenmiştir. Tam yazılmayan bazı tarihler [1]182 şeklinde köşeli parantez içerisinde gösterilmiştir. Okunuşundan emin olunamayan kelime ve özel isimlerin ardından soru işareti (?) konulmuş, okunamayan kelimeler de üç nokta (...) ile belirtilmiştir. Metinde yazılmayan kelimeler parantez içinde ( ) gösterilmiştir. Metindeki özel isimler ve yer adları okuma sırasında karşılaşılan önemli problemlerdir.

Muhtelif belge suretlerinin bir araya getirilmesiyle oluşturulan söz konusu defter, belge türü açısından oldukça zengindir. Ahidnâme suretlerinden başka; takrir, mektup, nâme, beyannâme, kâğıd, arzuhâl, evrak, kaime, şukka, temessük, mükâleme, mülâkat, nutuk veya tahrirat adı altında kaydedilmiş çok sayıda belge sureti vardır. Türkçe olarak kaydedilen bu belgelerden başka bazı belgelerin İtalyanca olarak kaydedilmiş halleri de mevcuttur. Başbakanlık Osmanlı Arşivi’nde mühimme ve nâme-i hümayun defterlerinde Türkçe ve Arapça dışında batı dillerinde yazılmış belgelere rastlanmazken tek istisnasının bu defter olduğu Bilgin Aydın tarafından tespit edilmiştir.⁶⁸

Defterin üzerinde müellifinin kim olduğunu belirten bir kayda ve bu konuda ipucu veren her hangi bir bilgiye rastlamadık. Bundan başka, muhteva açısından Şer‘iyye sicillerinden tamamen farklı olan bu defterin sicillerin arasına tasniflenmesi de ilginç bir husus olarak karşımızda durmaktadır. Bu konulara netlik kazandırmak için

⁶⁸ Bilgin Aydın, *Divan-ı Hümayun Tercümanları ve Osmanlı Kültür ve Diplomasisindeki Yerleri*, *Osmanlı Araştırmaları*, S. XXIX. s. 64, 83. Dipnot.

yaptığımız araştırmalardan bir sonuç elde edemedik. Ancak deftere ait belgelerin tamamının Osmanlı-Rus harbiyle alakalı olduğu ve bazı belgelerin kronolojik olarak birbirini takip etmemesi göz önünde bulundurulduğunda, en geç tarihli belgeden sonraki bir zaman diliminde bilinçli bir şekilde bu defterin derlendiği açıktır. Defterin tutulma amacının Osmanlı-Rus harbi sürecindeki kayıtları bir araya toplamak olduğunu kesin bir şekilde ifade edebiliriz.

Defterindeki kayıtların siyasî-diplomatik ilişkilere dayalı olması, diğer devlet temsilcileri ile olan yazışmaların tercümelerini bol miktarda ihtiva etmesi, örtük veya açık sözlü ve yazılı ifade edilen kayıtları barındırması, erken tarihli ve özellikle seçilmiş kayıtlara ulaşılabilmiş olması, bize defterin Divân-ı Hümâyun tercüman veya kâtiplerinden biri tarafından tutulmuş olabileceği ihtimalini düşündürmektedir. Ayrıca İtalyanca olarak kaydedilmiş bazı belgelerin, ancak bu lisanı bilen biri tarafından tutulmuş olması gerekliliği de bu yargıya varmamızda etkili olmuştur. Fakat yukarıda da bahsettiğimiz üzere, bunu net bir şekilde ifade edecek veya müellifinin kim olduğunu belirtecek kesin bir bilgiye ulaşmak mümkün olamamıştır.

Tablo 2.1. İstanbul Kısmet-i Askeriye Mahkemesi 316 Numaralı Sicil Defterinde Yer Alan Belge Türleri

<u>TAKRİR</u>	
YABANCI DEVLET GÖREVLİLERİNİN SUNDUĞU TAKRİRLER	
Rus kapı kethüdasının takrirleri	1a-1, 6b-2, 46a-2, 52a-3, 53a-1, 57b-3, 68b-4
Neme elçisinin takrirleri	2b-1, 5a-2, 7a-3, 8a-4, 8b-2, 9b-3, 44b-1, 46b-4, 47b-1, 48b-1, 49a-1, 49b-1, 49b-2, 50a-1, 50a-2, 50a-4, 51b-1, 51b-3, 52a-2, 53a-4, 54b-2, 58a-3, 58b-1, 58b-2, 59a-1, 59b-2, 64a-2, 65a-2, 65a-3
İngiltere elçisinin takrirleri	44b-3, 45b-3, 46a-1, 46b-3, 47b-2, 50a-3, 52b-1, 53a-2
Fransa elçisinin takrirleri	9a-2, 9a-4, 44b-4, 56a-1, 80b-3, 80b-4
Venedik elçisinin takrirleri	4b-4, 5b-2, 81a-2

Sicilyateyn elçisinin takrirleri	54b-1,61b-1, 69b-2
İsveç elçisinin takrirleri	48b-2, 50b-2
Prusya elçisinin takrirleri	48b-3
Danimarka elçisinin takriri	67b-3
Fransa tercümanlarının takrirleri	62a-1, 68a-1
Nemçe baş tercümanının takrirleri	49b-3, 64a-1, 66a-1, 67b-1
İngiltere tercümanının takrirleri	63M.b-2, 68b-3, 70a-3
Venedik tercümanının takrirleri	64M.a-3
Danimarka kapı kethüdasının takrirleri	2b-2, 57b-2
Felemenk cumhuru maslahatgüzarının takrirleri	54a-1
Dubrovnik konsolosunun takrirleri	4b-2
Leh müttefiklerinin kapı kethüdasının takrirleri	67b-2
BİREYSEL TAKRİRLER	
Divân-ı hümâyun tercümanının takrirleri	3a-1, 6a-1, 7a-2, 8b-3, 9b-1, 51a-2, 53a-3, 56a-2, 58a-1, 59a-2, 59b-1
İstanbul'dan orduya gönderilen bir nefer Lehlinin takriri	55b-2
Leh müttefikleri tarafından orduya gönderilen üç boyarın takriri	61a-1
Ordu-yı hümâyunda Leh müttefikleri başbuğu Potocki'nin takriri	62b-3
Müttefikler tarafından Potocki'ye gönderilen Lehlinin takriri	63a-1
Bosna valisinin Nemçe'ye gönderdiği casusun takriri	63b-3
Potocki'nin adamının takriri	8a-3, 66b-2

Huzur-ı âsafide sorgulanan Moskovluların takrirleri	65a-1, 65b-2
Görevli olarak Bosna'ya gönderilen Çukadar Selim'in takriri	33a-1
Divân-ı hümayun kullarının takriridir	57b-1
Frengî mührün incelenmesinin ardından verilen takrir	64b-2
PRUSYA DEVLET VE ELÇİLERİNE VERİLEN TAKRİRLER	
Prusya elçisine takrir	20a-1, 20b-1
Prusya Devleti'ne takrir	21a-1
Davudpaşa Sahrasına Veda Takriri 80a-2	

<u>CEŞİTLİ TAKRİRLERİN İÇERİĞİ HAKKINDA TAHRİRAT</u>	
Rus Kapı Kethüdasının Takrirleri Hakkında 6b-1, 45b-1	
Nemçe Elçisinin Kendisine Beç'ten Gelen Mektupla Alakalı Takriri Hakkında 7a-1	
Nemçe Baş Tercümanının Saksonya Hersek'i İle İlgili Kedisine Yöneltilen Suallere Verdiği Cevaplar Hakkında Takrir 9b-2	
Nemçe Elçisinin Sefer-i Hümayun Hakkındaki Görüşlerini Tercümanı Vasıtasıyla Belirttiği Takriri Hakkında 51a-1	
Prusya İkinci Tercümanının Lisanen Takriri Hakkında 46b-1	
Nemçe Baş Tercümanının Takriri Hakkında 8b-1, 68b-1	

<u>MEKTUP</u>	
SADRAZAMA GELEN MEKTUPLAR	

Fransa padişahı Lui tarafından gelen mektup	9a-1
İngiltere kralı Yorgi tarafından gelen mektup	47a-2
Danimarka kralı tarafından gelen mektup	67b-4
Danimarka kralı başvekili tarafından gelen mektup	70a-1
Felemenk cumhurundan gelen mektup	52a-1
Nemçe başvekilinden gelen mektup	52b-2
Leh müttefikleri ileri gelenlerinden gelen mektuplar	55a-2, 56b-1, 62b-2, 64b-1
SADRAZAM TARAFINDAN GÖNDERİLEN MEKTUPLAR	
İngiltere kralına tahrir olunacak mektup	37b-1
Roma imparatoriçesi başvekilinin mektubuna cevap olmak üzere yazılacak mektubun müsveddesi	77b-1
OSMANLI DEVLET GÖREVLİLERİNCE RUSYA ASKERİ GÖREVLİLERİNE GÖNDERİLEN MEKTUPLAR	
Hotin muhafızı Halil paşa tarafından Rusya askeri başbuğuna gönderilen mektup	3a-2
Boğdan voyvodası tarafından Rusya generaline mektup	3b-1
OSMANLI DEVLETİ TARAFINDAN LEH CUMHURU VEYA İLERİ GELENLERİNE GÖNDERİLEN MEKTUPLAR	
Leh müttefikleri mareşalleri Konte Krasincki ve Konte Potocki'ye yazılan mektup	60a-1
Leh müttefikleri başbuğu Potocki'ye yazılacak mektubun sureti	76b-1
Leh cumhuruna yazılan mektup	43b-1
Leh Müttefikleri Başbuğu Potoski ve Kraniski Tarafından Kırım Hanına Yazılan Mektup	
8a-2	
Rûm Valisine Fransa Beğzâdelerinden Şevalyer De Şatafur(?) Tarafından Gelen Mektup	
59b-3	
Nemçe Baş Tercümanının Zemun Kumandasına Göndereceği Mektup	
63a-4	

Tuna Kaptanı'ndan Bosna Casusları Kethüdasına Gelen Mektubu 63b-4
İstavlice(?) Kaptanı'nın Bosna Valisi Kethüdasına Gönderdiği Mektubu 64M.a-2

<u>ÇEŞİTLİ MEKTUPLARIN İÇERİĞİ HAKKINDA TAHRİRAT</u>
Leh Müttefikleri Başbuğu Polacki'nin Podolya Palatinliği İleri Gelenlerine Gönderdiği Mektuplar Hakkında 3b-2
Osmanlı Devleti'nin Leh Cumhuriyetine Gönderdiği Mektubun İçeriği Hakkında 73a-1
Serdar-ı Ekremin Roma İmparatoru Başvekiline Gönderdiği Mektup Hakkında 74b-1
Karloviçe Generaline Bosna Valisinin Gönderdiği Mektup Hakkında 63b-2
Sabıka Boğdan Voyvodasının Nemçe'deki Adamı Tarafından Voyvoda ve Yazıcısına Gönderilen Dört Mektubun İçeriği Hakkında 63M.b-1
Tot adlı Fransa Konsolosuna Leh'ten Gelen Mektup Hakkında 55b-1

<u>AHİDNÂME</u>	
Sultan Mahmud Han zamanında Fransa Devleti ile yapılan yüz dört maddelik ahidnâme sureti	12b-1
1113 senesi sultan Mustafa ve vezir-i azam Hüseyin paşa zamanında Rusya Devleti'ne gönderilen on dört maddelik ahidnâme sureti	26a-1

<u>NÂME</u>	
YABANCI DEVLET HÜKÜMDARLARI TARAFINDAN GELEN NÂMELER	
Fransa padişahı Lui tarafından gönderilen nâme	9a-3
İngiltere kralı Yorgi tarafından gönderilen	47a-1

nâme	
Danimarka kralı tarafından gönderilen nâme	70a-2
İNGİLTERE KRALININ NÂMESİNE CEVAP OLMAK ÜZERE KALEME ALINAN NÂME-İ HÜMÂYUNUN MÜSVEDESİ	
37a-1	
SADRAZAMA NEMÇE İMPARATORU BAŞVEKİLİNDEN GELEN CEVAPNÂME	
48a-1	

<u>BEYANNÂME</u>	
OSMANLI DEVLETİ TARAFINDAN VERİLEN BEYANNÂMELER	
Osmanlı Devleti'nin Rusya'ya karşı sefer-i hümâyun ilanının ardından diğer devletlere gönderdiği beyannâme	21b-1
Osmanlı Devleti'nin Rusya'nın iki devlet arasındaki anlaşmayı bozduğunu bildirmek için yabancı devletlere gönderdiği beyannâme	79b-1
RUSYA DEVLETİ TARAFINDAN VERİLEN BEYANNÂMELER	
Moskov çaricesinin 4 Kanun-ı Sani tarihli beyannâmesi	30b-1
Rusya çaricesinin Avrupa devletlerine gönderdiği ve Osmanlı Devleti'nin elçileri hakkındaki muamelesini bildiren 16 Teşrin-i Sâni tarihli beyannâmesi	36a-1
RUS GENERALİNİN BEYANNÂMELERİ	
Leh'teki Rus askeri generali Aleksandır Galçin'in Kiev nam mahalden neşrelediği beyannâmesi	61a-2

Galçin'in Leh'te neşreylediği diğer beyannâmesi	66b-1
---	-------

<u>DIĞER BELGELER</u>	
KÂĞIDLAR	Leh müttefiklerinden gelen imzalı kâğıtlar 44a-1, 44a-2, 50b-1, 57a-1, 60b-1, 62a-2, 67a-1, 69b-1
	Karadağ sükkânının Bosna valisine takrir eylediği kâğıtlar 4a-1
	Osmanlı Devleti'nin yabancı devletlere gönderdiği beyannâmesine cevap olarak Moskovlu tarafından neşrolunan kâğıdın hülasası 31b-2
	Galçin adlı Moskov generalinin çarîçeye tahrir eylediği kâğıdı 66a-2
	Boğdan voyvodasının gönderdiği Rumi kâğıt 76a-1
	Eflak voyvodasından gelen Rumi kâğıt 76a-2
ÇEŞİTLİ KÂĞIDLARIN İÇERİĞİ İLE İLGİLİ TAHRİRAT	Rusya ile alakalı gazete kâğıdı hakkında 1a-2
	Dubrovnik konsolosunun Karacadağ'a dair verdiği havadis kâğıdı hakkında 5b-1
	Sabıka Boğdan voyvodasına Nemçe'deki adamı tarafından gönderilen Frengi kâğıt hakkında 68b-2
	Sabıka Boğdan voyvodasının Macar'daki adamı tarafından gönderilen kâğıtlar hakkında 69a-1
	Sabıka Boğdan voyvodası yazıcısına Beç'ten gelen kâğıtlar hakkında 65b-1
ARZUHAL	Leh müttefikleri başbuğu Potoski'den gelen arzuhaller 7b-1, 45a-1

ÇEŞİTLİ ARZUHALLERİN İÇERİĞİ İLE İLGİLİ TAHRİRAT	Leh müttefikleri başbuğu Potoski, Krasincki, Mikail ve Baçento'nun arzuhallerinin içeriği hakkında 1a-4
	Lehlilerden gelen arzuhallerin imzaları hakkında 1a-5
	Kırım Hanı reayasından olan iki kişinin arzuhallerinin içeriği hakkında 4b-1
EVRAK	Bosna valisi vezir-i mükerrem paşadan gelen evraklar 64M.a-1,63b-1
	Gazete evrakı hakkında 58a-2
	Potoski'nin gönderdiği evrakların içeriği hakkında 1a-3
KAİME	Rusya askeri varlığına dair kaime 28b-1
	Eflak voyvodasından gelen hududa dair kaime 33b-1
ŞUKKA	Bir nefer Lehliden ahz olunan şukka 63a-2
TEMESSÜK	İsveç elçilerinin devleti ile Osmanlı Devleti arasında imzalamak istedikleri tahaffuz-ı ittifakın temessükü 78b-1
MÜKÂLEME	Prusya elçisi ve Rusya kapı kethüdası ile yapılan mükâleme kaydı 18a-1
MÜLÂKAT	Leh müttefiklerinden Estaroset Podoroski ile Boğdan voyvodasının mülâkatı 45b-2
NUTUK	Fransa elçisine irad buyurulacak nutk-ı âli 44b-2, 80b-5
	Nutk-ı hümâyun 80b-1
	İngiltere tercümanına sadrazam tarafından nutuk buyurulan kelimât 46b-2
Serdar-ı Ekremin Otağındaki Mecliste Vuku Bulan Meşveret Kaydı 24b-1	
Potocki Tarafından Sadrazam Huzurunda Arz Olunacak On Bir Madde 62b-1	
Venedik Takvimine Göre 1769 Senesi 1b-2	

Rusya Devleti'nin Askeri Gücü Hakkında 29b-1
Fransa Elçisine Gelen Havadis Hakkında 55a-1
İsveç Elçisine Gelen Havadisler Hakkında 51b-2
Bender Tarafından Gelen Rusyalının Elindeki Yazıların İncelendiği 4a-2
Orduya İstanbul'dan Gönderilen Bir Nefer Lehlinin Sorgulandığı Ve Ahvali Hakkında 55b-3
Orduya Gelen Üç Boyarın Sadrazamla Yaptığı Görüşmenin İçeriği Hakkında 60b-2
Akdeniz Ve Ege'deki Bazı Adalarda Ticaretin Bilirkişilerden Araştırıldığı Hakkında 1b-1
Boğdan Kaptanlarından Torodoşki(?) adlı mahallin kaptanının Boğdan Hatmanına Yazısının İçeriği Hakkında 68a-2
Düvel-İ Nasara Elçilerinin Sadrazamı Tebrik İçin Ne Zaman Gelmesi Hakkında Padişah Emrinin Ne Olacağı 4b-3
Osmanlı Askerinin Stratejik Hareketleri Hakkında Bazı Hususlarda İrâde-i Aliyyenin Ne Olacağı 5a-1
İtalyanca Metinler 22b-23b, 38b-42b, 60a-2, 77a, 80a-1,80b-2, 81a-1

2.2. DEFTERDEKİ BELGE TÜRLERİ VE MUHTEVASI

Bu bölümde çalışma konumuzu oluşturan defterdeki belgeler, türleri açısından çeşitli başlıklar altında gruplandırılmış ve muhtevaları irdelenmeye çalışılmıştır. Osmanlı-Rus harbine dair doğrudan veya dolaylı olarak bilgi veren belgeler daha ayrıntılı bir şekilde değerlendirilmiştir.

2.2.1. Takrir⁶⁹

Sayıları açısından mukayese edildiğinde defterdeki belgelerin çoğunluğunu takrir suretlerinin oluşturduğu görülüyor. 106 adet belge doğrudan takrir ibaresi kullanılarak kaydedilmiştir. Başlıksız olarak kaydedilmiş 8 adet belge ise yabancı temsilcilerin sözlü veya yazılı takrirleriyle alakalıdır ve çalışmamızda bu başlık altında değerlendirilmiştir. Divân-ı Hümâyün tercümanına, Leh müttefiklerine veya bazı görevlilere ait bireysel takrirler de çalıştığımız defterde mevcuttur. Takrirler arasında çoğunluğu ise Avrupa devletlerinin İstanbul'daki temsilcilerinin sunduğu takrirler oluşturmaktadır.

2.2.1.a. Rus Kapı Kethüdasının Takrirleri

1768 yılının Ekim ayının ilk haftasında çağrıldığı Divân görüşmesinde kendisine sunulan şartları kabul edemeyeceğini bildiren Obreskov, Yedikule'ye hapsedilmiş ve Rusya'ya karşı savaş ilan edilmişti. Obreskov'un mahpusluğu sırasında ve orduyla beraber hareketi sırasında verdiği takrirler, söz konusu defterin mühim kayıtlarındandır. Nitekim çalıştığımız defter de mahpus kapı kethüdasının sunduğu ve 21 B [1182]/1 Aralık 1768 tarihi düşülmüş takririyle başlamaktadır.

Mahpus kapı kethüdasının takrirlerini muhtevası açısından inceleyecek olursak; Devleti'nden gelen poliçe kâğıtlarının kendisine teslimi;⁷⁰ kesilen tayinatının yeniden tahsis edilmesi ricası;⁷¹ poliçe kâğıtlarının kendisine teslimi dolayısıyla teşekkürü;⁷² tutulduğu yerin fiziksel koşullarının hastalığını ilerlettiğinden salıverilmesi talebi,⁷³ İngiltere ve Prusya elçilerinin kendisine bu konuda kefil olacağı;⁷⁴ ordu ile beraber hareketine izin verilmesinden ve kendisine araba tahsis edilmesinden duyduğu

⁶⁹ "... diplomatik bakımdan ise takrir, bir işi yazılı olarak ilgili merci'e bildiren bir tür belge için kullanılmıştır. Bu merci, padişah veya sadrazam olabileceği gibi daha alt kademede bir vazifeli de olabilir." Bk. Mübahat S. Kütükoğlu, *Osmanlı Belgelerinin Dili (Diplomatik)*, Ankara 2013, s. 214.

⁷⁰ vr. 1a-1, 6b-2.

⁷¹ vr. 1a-1, 45b-1.

⁷² vr. 46a-2.

⁷³ vr. 6b-2, 46a-2, 52a-3.

⁷⁴ vr. 6b-2.

memnuniyet, elli kişiye yaklaşan maiyetiyle beraber hazırlanması için kendisine bir süre tanınması ricası;⁷⁵ ordu ile Bender'e gelmesine müsaade edilen kapı kethüdasının teşekkürü, Rus hududuna gönderilmesi ve yol hazırlığı yapabilmesi için Rus generaline açık bir mektup yazmasına izin verilmesi ricası;⁷⁶ Rus elçi Rebnin'in Rusya ile Lehliler arasındaki eski anlaşmayı baskı yaparak yenilettiği iddiasının kendisinden sorulmasına karşı konu ile alakalı verdiği cevapları⁷⁷ takrirlerinde en fazla mevzu bahis ettiği konular olarak görülmektedir.

Yedikule'ye hapsedilen Rus kapı kethüdasının, hapsinden yaklaşık iki ay sonra verdiği takrirden konu ettiği poliçe kâğıtları bir müddet sonra Yedikule Ağası marifetiyle kendisine teslim edilmiştir. Tutulduğu yerin rutubetli koşullarının hastalığını ölümüne yol açacak derecede şiddetlendirdiğini dile getirmesi ise ileride görüleceği üzere serbest bırakılmasını talep eden diğer elçiler tarafından da vurgulanacaktır. Obreskov'un salıverilme talebinde bulunmadan evvel takrirlerinde üzerinde durduğu diğer hususlar; evlatlarının kendisinde kedere yol açan durumu ve muharebe zamanında selefine (Vişnekof) yapılan muamelenin kendisine de yapılmasıydı. Hatta erken tarihli takrirden, salıverildiği takdirde hangi güzergâhtan gideceğini belirtmiş ve bu hususta İngiltere ve Prusya elçilerinin kendisine kefil olacağından bahsetmiştir. Görülüyor ki verdiği takrirlerin çoğu özel durumu ve salıverilmesi ile ilgilidir. Defterdeki bir takriri ise siyasî mahiyette olup, orduda bulunduğu sırada kendisinden sorulması üzere sunduğu takrirdir. Baş tercümanı vasıtasıyla kendisinden, Lehlilere Ruslarla olan anlaşmanın zorla yenilettiği iddiası soruluyordu. Verdiği cevapta konuyu detaylıca anlatan Obreskov, Rebnin tarafından olduğu gibi yenilenen eski ittifakın şartlarının değiştirilmemesinin nedenini Lehlilere ve başka devletlere olası zararlarına bağlıyordu. Bu konunun kendisinden sorulma sebebi ise müttefiklerden orduya gönderilen iki boyarın Rusların eski anlaşmayı zorla yenilettiğine dair verdikleri bilgilerdi.

2.2.1.b. Avusturya Devlet Temsilcilerinin Takrirleri

Gerek Avusturya elçisinin ve gerek orduda bulunan elçinin baş tercümanının sunduğu takrirlerin sayısı diğer devlet temsilcilerinin verdiklerine nazaran oldukça fazladır. Temsilcilerin takrirlerinde bahsettiği konuların bir kısmını alacak verecek meseleleri ile ticari davalar gibi reayaya müteallik adli mevzular oluşturmaktadır.⁷⁸

⁷⁵ vr. 53a-2.

⁷⁶ vr. 68b-4.

⁷⁷ vr. 57b-3.

⁷⁸ vr. 7a-3, 8a-4, 8b-2, 9b-3, 47b-1, 49b-1, 52a-2, 59a-1, 64a-2, 54b-2.

Hudutlardaki huzursuzluklar da elçi tarafından takrirlerde pek çok defa şikâyet konusu edilmiştir: Bosna askerinin Avusturya toprağına yaptığı saldırı hakkında ilgililere gerekli talimatın verilmesi,⁷⁹ Belgrad muhafızlarından bazılarının Avusturya zabitini öldürerek askerlerine saldırdığı ancak konu hakkında ilgililerin kendilerine gönderilen emri yerine getirmedikleri,⁸⁰ Belgrad reayasından birkaç kişinin Avusturyalılara yaptığı zorbalık ve Belgrad Muhafızına bu konunun halli için emir gönderilmesi,⁸¹ Tuna ve Sava nehirlerinde Avusturya Devleti'nin tasarrufundaki adalara Osmanlı reayasından bazı kişilerin gelerek buradaki Avusturyalıları rahatsız ettiği ve adalardan çıkarmaya başladığı⁸² konuları bunlar arasındadır.

Avusturya elçisi, Osmanlı-Rus harbiyle doğrudan veya dolaylı ilgili şu mevzularda da takrir sunmuştur: Muharebede devletin tarafsız kalacağına beyanı ve Osmanlı Devleti ile dostane ilişkilerin devam edeceğine dair kefaletnâme vermesi,⁸³ verdiği kefaletnâmeden devletin duyduğu memnuniyet,⁸⁴ Osmanlı ve Rusya arasında - talep edildiği takdirde- Avusturya kralının arabuluculuk yapabileceği, Poniatowski'nin krallığını daha evvel tanıdıkları ve şimdiki halde krallık hususuna müdahale etmeyecekleri,⁸⁵ devletin sınıra asker sevk ettiğine dair bir haber almadığı,⁸⁶ savaşın yayılma ihtimali olan bazı mahallere asker muhtemel tecavüzünden ve vebadan halkı korumak için asker sevk edileceği ve Avusturya arazisi olduğunu göstermek için işaretler yerleştirileceği,⁸⁷ imparatorun memleket gezisi sırasında ilkbaharda Hırvat hududundan geçeceği için Macar tarafına bir miktar asker gönderileceği ve imparatorun yanında sadece otuz nefer bulunduracağı,⁸⁸ Leh müttefiklerinin takibi sırasında Rus askerinin Macar hududunu taciz ettiği⁸⁹ ancak verdikleri zararın Rusya tarafından karşılandığı.⁹⁰ Elçinin Osmanlı-Rus harbi ile alakalı verdiği takrirlerin en önemlilerinden biri, Rus seferinin amacına ulaşabilmesi için yapılması gerekenlerle alakalı fikirlerini sıraladığı takrirdir.⁹¹

---

⁷⁹ vr. 5a-2, 58b-2.

⁸⁰ vr. 49a-1.

⁸¹ vr. 65a-2.

⁸² vr. 65a-3.

⁸³ vr. 2b-1.

⁸⁴ vr. 44b-1.

⁸⁵ vr. 46b-4.

⁸⁶ vr. 48b-1.

⁸⁷ vr. 51b-1, 51b-3.

⁸⁸ vr. 50a-1, 50a-4.

⁸⁹ vr. 46b-4.

⁹⁰ vr. 51 b-3.

⁹¹ vr. 51a-1.

Sadrazamdan Avusturya Devleti'ne yazılan mektuplarda *sulh-ı müebbed* tabirinin kullanılmadığını vurgulayan⁹² ve Osmanlı Devleti tarafından musalahanın daimi olduğuna dair senet gönderilmesi ricasında⁹³ bulunan yazıları ise Osmanlı-Avusturya ilişkileri hakkında doğrudan bilgi veren tavrilerdir. Bundan başka, ordunun geçiş alayını seyretmek üzere gittikleri Takıyyeci mahallesinde maiyetiyle beraber uğradığı saldırı⁹⁴ da bahsettiği ilginç bir konudur.

Avusturya baş tercümanı Beyanki'nin, kendisine ulaşan haberlerle alakalı Osmanlı Devleti'ni bilgilendiren yazıları da çalıştığımız defterde mevcuttur. Viyana'dan gelen haberlerle⁹⁵ ve ordudayken kendisine gelen havadis kâğıdıyla⁹⁶ alakalı bilgi verdiği tavrileri vardır. Avusturya Devleti tarafından Bosna hududuna karakol ve palanga inşa edildiği iddiasının sorulmasıyla alakalı tavrilerinden⁹⁷ başka, Macar hududuna asker gönderildiği iddiasına karşılıklılık verdiği tavrileri⁹⁸ de kayıtlar arasındadır. Gerek baş tercüman gerekse elçi, kendilerine ulaşan haberlerle alakalı da tavriler vermeyi ihmal etmemişlerdir. Bilhassa Lehistan'daki gelişmeler hakkında Osmanlı ricalini bilgilendirmişlerdir.⁹⁹

Osmanlı asker ve reayasından bazılarının hudutlarda neden olduğu olaylar elçi tarafından pek çok defa şikâyet edilmiştir. Ahidnâmelere aykırı ve aradaki dostluğa zarar veren olayları bildiren tavrilerinin çoğunluğunda, konunun halledilmesi veya suçluların cezalandırılması için ilgililere hitaben emir gönderilmesi isteniyordu. Bosna valisi, Belgrad ve Hotin muhafızı gibi idarecilerin konuyu gereği gibi takip etmediği de vurgulanan hususlardı. Hatta bu yüzden kendilerine tekrar emir gönderilmesi rica ediliyordu.

Avusturya elçisi, Rusya'ya savaş ilanından yaklaşık on gün sonra sunduğu tavrilerinde kendisine sorulan soruları cevaplamıştır. Muharebe esnasında Avusturya Devleti'nin Osmanlı ile olan anlaşmalara riayet edip etmeyeceği ve Rusya'nın Avusturya Devleti'yle ittifak yapma isteğine dair iddialar kethüda bey tarafından baş tercümanı vasıtasıyla kendisinden sorulmuştu. Elçi, verdiği cevapta ittifak talebinden haberdar olmadığından başka Rusya ile devleti arasındaki ittifakın yenilenmediği ve

---

⁹² vr. 44b-1.

⁹³ vr. 49b-2.

⁹⁴ vr. 53a-4, 54b-2.

⁹⁵ vr. 49b-3.

⁹⁶ vr. 66a-1.

⁹⁷ vr. 64a-1.

⁹⁸ vr. 67b-1.

⁹⁹ vr. 44b-1, 46b-4, 68b-1.

Rusya'nın ittifaktan çekildiğini belirterek Avusturya Devleti'nin Rusya'ya yardım etmek zorunda olmadığını bildiriyordu. Muharebede devletinin tarafsız kalacağını ve Avusturya Devleti'nin arzusunun Osmanlı ile olan dostane ilişkilerin devam ettirilmesi olduğunu söylüyordu. Hatta bununla da yetinmeyerek iki devlet arasındaki olumlu ilişkilerin muhafaza edileceğine dair kefaletnâme sunmuştur. Yaklaşık iki ay sonra verdiği tavrında ise, kendisinin daha evvel Avusturya Devleti tarafından anlaşmalara bağlı kalınacağına dair verdiği tavrından devletine bahsettiğini ve devletinin bundan memnuniyet duyduğunu ifade etmiştir.

Ancak aynı tavrında bahsettiği diğer bir konu ise *sulh-ı müebbed* tabirinin Osmanlı Devleti tarafından kabul edilmediğiydi. Elçi bu tabirin kullanılmamasının Devletinde şaşkınlık yaratacak olsa da bunda tereddüt edilecek bir şey olmadığını bildireceğini ekliyordu. Aslında Avusturya elçisi ince bir üslupla durumun ehemmiyetini ve bir an evvel düzeltilmesi gereğini ifade etmiş oluyordu. Nitekim bu konuya bir başka yazısında uzun uzun değinecek ve Belgrad Anlaşması dâhil 1741 senesinde akdedilip 1747 senesinde *te'bîd* edilen anlaşma ve tasdiknâmelerde müebbed ve daim olması yazılıyken, 1747 senesinde Osmanlı Devleti'nden gönderilen ahidnâmenin tabirlerinin aynı olmadığını hatırlatıyordu. Her iki devlet arasındaki dostluğun daimi olmasına delalet ederken bu şüpheli durumun ortadan kalkması için “*her hâlde mü'ebbed olmak üzere tarafeynden mer'î ve muteber tutula*” diyen bir senet verilmesi ricası yerine getirilirse kendisinin de senet vereceğini belirtiyordu. Ayrıca Avusturya Devleti'ne yazılacak yazılarda bu tabirin kullanılmasına ilişkin ilgili kişilere bir ferman yazılarak fermanın bir suretinin kendisine teslimini talep ediyordu. Defterin son varlığında bulunan bir belgede¹⁰⁰ 1747 senesindeki kaydın sureti yazıldığını görüyoruz. Burada Belgrad'da akdedilen anlaşma maddeleri ile İstanbul'daki Avusturya büyükelçisiyle akdedilip mübadele edilen temessükteki maddelerin kelime kelime aynen yazıldığı ancak 23. maddede 27 yıl olarak tayin edilen sürenin uzatılarak devamlı olarak düzenlendiği ve temessüklerin de alınıp gönderildiğinin kaydı vardır. Eski tarihli bu kaydın da deftere dâhil edilmesi, konunun geriye dönük takibinin yapıldığını göstermektedir.

Rusya'ya savaş ilanından önce ve sonra Avusturya Devleti'nin tavrını ve siyasetini anlamaya çalışan hatta Rusya ile bir ittifak kurmasından çekinen Osmanlı Devleti, bu devletle olan anlaşmalarında “*sulh-ı müebbed*” tabirini kullanmaktan imtina

---

¹⁰⁰ vr. 81b-1.

ediyordu. Avusturya tarafının ise bu konuyu ısrarla öne sürmesi, Osmanlı Devleti ile arasını en azından şimdilik iyi tutma gayretinin bir ürünüydü.

Rusya'ya savaş ilan edildikten sonra Avusturya Devleti'nin muharebe sırasındaki tutumu Osmanlı Devleti için önemliydi. Rusya ile girişilen savaşa herhangi bir devletin Rusya lehine müdahil olması savaşın kaderini etkileyebilirdi ve Avusturya Devleti ile Rusya arasında eskiden yapılan bir ittifak vardı. Gerçi Avusturya elçisi devletinin tarafsız kalacağını beyan etmişti. Fakat Osmanlı Devleti bu süreçte Avusturya Devleti'nin tutumuna karşı hassasiyetini korumuş ve gerektiğinde tedirginlik yaratan faaliyetlerine karşı açıklama talep etmiştir. Memleket gezisine çıkan Avusturya imparatorunun bu gezisinin pek de hoş karşılanmadığı anlaşılıyor. Elçi bu geziden - başkaları tarafından durumun gerçekliğine aykırı haber verilir gerekçesiyle- ihtiyaten Osmanlı Devletini haberdar etmişti. Önce Macar tarafında bir miktar asker bulundurulacağından bahsederken daha sonraki takririnde elçi, imparatorunun sadece otuz neferle birlikte gezisine devam etme kararı aldığından bahsediyordu. Ancak defterdeki bir başka kayıttan¹⁰¹ öğrendiğimiz kadarıyla Sadrazam tarafından elçiye, imparatorun gezisi sırasında Osmanlı sınırına yaklaşmasının bazı dedikodulara sebebiyet vereceği ifade edilmiş ve bu geziden vaz geçilmesini istemiştir. Gerçekten de veda için gelen elçi, imparatorun bölgedeki gezisinden vaz geçerek Roma tarafına gitmeye karar verdiğini söylüyordu.

Bâbiâli'de heyecan uyandıran durumlardan biri de hudutlardaki askeri hareketliliktir. Avusturya Devleti çeşitli gerekçelerle sınırdaki asker sayısını artırıyordu. Osmanlı Devleti'ne, Avusturya'nın Osmanlı ile sınır Macar tarafına asker gönderdiği haberi ulaşmıştı. Durum elçiden sorulduğunda ise devletinin böyle bir niyetinin olduğuna dair kendisine bir haber ulaşmadığından bahisle askerinin yer değiştirme geleneğinden dolayı böyle bir şeyin olabileceğini, garaz niyetinde olanların haberlerine itibar edilmemesi gerektiğini bildiriyordu. Fakat konuyla alakalı diğer takrirlerinde savaşın cereyan edeceği muhtemel mahallere asker sevk edildiği, Avusturya arazisi olduğunun ayırt edilebilmesi için hudutlara işaretler yerleştirileceğini belirtiyordu. Tüm bu tedbirler, vebanın yayılmasına mani olmak ve askerinin olası tecavüzlerinin önüne geçmek için yapıyordu. Nitekim Osmanlı askerinin, devletinin arazisine geçmemesi konusunda uyarılması ve gerekli tedbirlerin alınmasına dair görüşlerini de açıkça ifade ediyordu. Yine bir müddet sonra, Bâbiâli'de tedirginliğe neden olamamak için

---

¹⁰¹ vr. 53a-3.

devletinin askerini Belgrad hududuna yakın araziden çıkaracağını bildirmiştir. Ancak ilerleyen zamanda Osmanlı Devleti'ne çeşitli kaynaklardan Avusturya Devleti'nin Bosna hududunda karakol ve palangalar inşa ettiğine dair haberler ulaşmıştır.¹⁰² Yeni haberler bu defa ordudaki Avusturya baş tercümanından soruluyordu ancak O, bilgisinin olmadığını ve konunun İstanbul'daki elçiden sorulması gerektiğini söylüyordu.

Bâbiâli'nin Rusya'ya karşı sefer ilanından bir müddet sonra İngiltere ve Prusya tarafının pek çok defa tavassut teklifinde bulunduğu biliniyor. Avusturya Devleti de tavassut teklifinde bulunan devletler arasındadır. Avusturya elçisi, devletinden arabuluculuk istenirse bunun kabul edileceğini bildirmiştir. Dahası Rusya ile olan ittifaklarından dolayı İngiltere ve Prusya'nın tarafsız davranmayabileceğini ve devletinin Osmanlının rızasına muvafık hareket edeceğini de eklemiştir. Avusturya elçisi, devletinin Lehistan tahtı meselesi ile alakalı olarak her ne kadar daha önce yakınlığından dolayı Saksonya Herseğinin krallığından memnun olacaksa da - Poniatovski'nin krallığını kabul etmişken- kralının azlini talep etmenin uygun olmayacağını ifade ediyor ve devletinin bu konuya müdahale etmeyeceğini açıkça beyan ediyordu. Lehistan meselesi hakkında kendi düşüncelerini sıraladığı tavrı ise bahse değer diğer bir mevzudur. Elçiye göre Rusya üzerine düzenlenen seferin amacına ulaşabilmesi için evvela Lehlerin bilcümle ittifakı sağlanmalıydı. Bunun dışında, Leh kralı gizli amaçlarından vazgeçmeli ve muharebe Leh topraklarında gerçekleşmemeliydi. Çünkü burası yeterince hasara uğramıştı ve korunması icap ediyordu.

2.2.1.c. İngiltere Temsilcilerinin Tavrı

İngiltere temsilcilerinin tavrının neredeyse hepsi Osmanlı Devleti'nin Rusya'ya karşı açtığı savaşla alakalıdır. İngiltere, Rusya ile ittifak etmese de Lehistan meselesinde Rusya'nın faaliyetlerine karşı da gelmemiştir. Bu siyaseti Bâbiâli'ye karşı takınacağı tavrı da belirliyordu. Nitekim İstanbul'daki İngiltere temsilcileri gerek İngiltere'nin tavassut teklifini kabul ettirmek¹⁰³ gerekse de Yedikule'ye hapsedilen Rus kapı kethüdasının serbest bırakılmasını¹⁰⁴ temin ettirmek için çeşitli teşebbüslerde bulunmuşlardır. Orduyla beraber hareket eden İngiltere tercümanına ait iki tavrı dışında çalıştığımız defterde kayıtlı tavrının hepsi bu konuyla alakalıdır. İki tavrıdan biri

¹⁰² vr. 63b-1, 63b-2, 63b-3, 64M.b-4.

¹⁰³ vr. 45b-3, 46a-1, 50a-3, 63M.b-2.

¹⁰⁴ vr. 47b-2, 52b-1.

kendilerinden fuzuli gümrük resmi talep edilen İngiltere tüccarı¹⁰⁵ ile alakalıyken diğeri de Danimarka kralının mektubunun yine Danimarka elçisi tarafından sunulmasına izin verilmesi ricasıyla¹⁰⁶ ilgilidir.

Söz konusu defterde kayıtlı belgelerden İngiltere elçisine ait ilk belgede elçi, devletinin sefer haberini almadan evvel bazı konuları iletmek üzere kralı tarafından görevlendirildiğini bildiriyordu. Ancak bunları yazılı ifade etmekten çekindiğini bildirerek sadrazamdan mülâkat talep ediyordu.¹⁰⁷ Aynı ay içinde kralı tarafından gönderilen iki mektuptan¹⁰⁸ birini padişahın huzuruna çıkararak kendisine iletmesine diğeri de sadrazama sunmasına izin verilmesini rica ediyordu.¹⁰⁹ Elçinin bizzat görüşme talebinde bulunmasının nedeninin Yedikule'ye hapsedilen Rus kapı kethüdası olduğu anlaşılıyor. Çünkü bir başka takririnde padişahla görüşmesine müsaade edilmediği ama en azından sadrazamın bu konuyu padişaha arz etmesini talep ediyordu. Kendisi, kralı tarafından Rus kapı kethüdasının salıverilmesi talebini iletme için özellikle görevlendirilmişti. Ayrıca kapı kethüdasının hapsinin lüzumlu olmadığını, hasta haline ve dört evladına merhamet edilmesini istiyordu. Fakat elçinin salıverilmesini iltimas ettiği başka bir takririnden yaklaşık 15 gün sonra kaydedilen takririnde¹¹⁰ İngiltere tüccarından bir kişiden bahsediyordu. Corci adlı tacirin Rus kapı kethüdasıyla akrabalığından bahsederek aralarındaki mühim hesapları halletmek üzere mahpus kapı kethüdasının yanına gitmesine izin verilmesini istiyordu. Görülüyor ki kralı tarafından Rus kapı kethüdasının salıverilmesi için hassaten görevlendirilen İngiltere elçisi bu konuda oldukça gayret sarf etmişti.

2.2.1.d. Fransa Devlet Temsilcilerinin Takrirleri

1755'ten beri İstanbul'da bulunan Fransa elçisi Chevalier de Vergennes'in yerine Chevalier de Senperte büyükelçi rütbesiyle atanmıştır. Vergennes'in ve yeni elçinin, yaşanan görev değişikliği ile alakalı takrirleri¹¹¹ mevcuttur. Bunlardan başka Fransa elçisinin Kaymakam Paşaya sunduğu¹¹² ve kendisine ulaşan haberlerle alakalı Fransa baş tercümanın verdiği takrir¹¹³ de bu deftere dâhil edilmiştir. Danimarka-Rusya-

---

¹⁰⁵ vr. 68b-3.

¹⁰⁶ vr. 70a-3.

¹⁰⁷ vr. 44b-3.

¹⁰⁸ vr. 47a-1, 47a-2.

¹⁰⁹ vr. 46b-3.

¹¹⁰ vr. 53a-2.

¹¹¹ vr. 9a-2, 9a-4, 44b-1, 80b-3, 80b-4.

¹¹² vr. 56a-1.

¹¹³ vr. 68a-1.

İsveç münasebetlerinden ve Lehistan'daki dâhili vaziyetten bahseden bu takrirlerin içeriği çıkılacak Rus seferi öncesi gelişen mühim hadiselerle alakalıdır.

Fransa elçisi kendisine ulaşan haberlerle alakalı verdiği takrirden Danimarka'daki hareketlilikten bahsediyordu. Danimarka'nın Rusya ile gizli bir anlaşma yapmış olabileceği ve bu sebepten Rusya'ya yardım niyetinin olabileceğini söylüyordu. Çünkü aldığı habere göre Danimarka kalyon, karavele ve sefine hazırlığı yapmaktadır. Elçiye göre Danimarka'nın bir diğer olası amacı Osmanlı Devleti'nin müttefikleri olan İsveç üzerine gidip meşveretteki Rus tarafgirlerine destek olmaktır. Böylelikle memleketlerindeki ihtilal uzayacaktır. İstanbul'daki Danimarka temsilcine sorulduğunda durumun anlaşılabilirliğini belirtiyordu. Eklediği bir diğer konu ise Danimarka vekiline orta elçilik uygun görüldüğü ancak bir süre Osmanlı Devletini oyaladıktan sonra Danimarka'nın bunu kabul ettiğidir. Belli ki Fransız elçi Danimarka ile alakalı Osmanlı nezdinde bir takım soru işaretleri yaratmaya çalışıyordu. Kaldı ki o hassas dönemde Osmanlı Devleti için Rusya ile girişeceği savaşta diğer devletlerin tutumu önemliydi. Lehistan'dan kendine ulaşan haberlerde ise Leh'teki dâhili vaziyet ve müttefiklerin durumu hakkında bilgi veriyordu.

Ordudaki Fransa baş tercümanı takrirden Danimarka ile ilgili haberler vermeye devam etmiştir. İsveç-Danimarka ilişkilerindeki donanma hazırlama gerginliğinden bahsedip İsveç'teki diyetten Rusya tarafgirleri senatörlerin ayrılarak yerlerine kralın sempaticileri kişilerin geldiğinden bahsediyordu. Yine aynı takrirden, Leh'teki müttefikler lehine gelişen olaylar detaylıca anlatılıyordu. Fransa tercümanının kendisine ulaşan havadise dair sunduğu takriri¹¹⁴ ise hem Rusya'nın askeri hareketleri ile ilgili hem de Danimarka ve İsveç arasındaki durum hakkında bilgi veriyordu.

2.2.1.e. Venedik Temsilcilerinin Takrirleri

Venedik elçisine ait ilk takrir¹¹⁵ kaydında elçi, Arnavutluk hududundaki olaylardan bahsettikten sonra Osmanlı Devleti ile olan dostluk ilişkilerinin devamlılığı adına imzalı kefaletnâmesini sunmuştur. Sadrazamı tebrike gelen elçinin takriri¹¹⁶ dışında kendisine ulaşan haberlerle ilgili bir başka takrirden¹¹⁷ bilgi veren elçi, Karacadağ'ın durumundan bahsetmiştir. Osmanlı hâkimiyetinin bölgede sağlandığı, Bosna ve Rumeli valisiyle Venedik zabitlerinin anlaşmalara sadık kalarak ilişkileri

---

¹¹⁴ vr. 62a-1.

¹¹⁵ vr. 4b-4.

¹¹⁶ vr. 81a-2.

¹¹⁷ vr. 5b-2.

dostça yürüttüklerini belirtmiştir. Bosna valisinden İngiltere'nin Venedik'e birkaç gemi gönderdiğine dair gelen haberler Venedik tercümanından sorulduğunda ise İngiliz gemilerinin ticaret için geldiğini söylemiştir. Bahsi geçen takrirden Karacadağ bahsi yine geçmekteydi. Ama bu sefer Karacadağlılardan Venedik cumhurunun daima şikâyetçi olduğu ve talep edilen ulufenin verilmeyeceğini belirtiyordu.¹¹⁸

2.2.1.f. Sicilyateyn Elçisinin Takrirleri

Sicilyateyn elçisine ait az sayıdaki takririn ilkinde, İspanyalıların esir aldığı üç kişinin salıverilip dönmeleri üzerine Tersâne-i Âmire'den de üç esirin serbest bırakılması ricasında bulunulmuştur.¹¹⁹ Elçi, mübadeleden sonra üç esirin kurtarılmasından duyduğu memnuniyeti ifade etmiştir.¹²⁰ Aradaki dostluktan ve anlaşmalara riayet edildiğinden bahseden takrirleri de mevcuttur.¹²¹

Bahsettiği konular arasında en dikkat çekici husus, Rusya tarafından Osmanlı Devleti'ne zarar kastıyla İtalya limanlarında gemi hazırlandığı hususudur. Sicilyateyn'e tabi limanlarda böyle durumların engellenmesi için tedbirlerin alındığı ve ilgililerine tembih olunduğunu da belirtilmiştir.¹²²

2.2.1.g. İsveç Elçisinin Takrirleri

İsveç elçisine ait iki takrir de Rusya ile alakalıdır. İlkinde Rusya'nın, Osmanlı Devleti'nin kendisine karşı sefere çıkacağını öğrendiğinde attığı askeri adımlarından bahsediliyordu. Buna göre Leh askeri üzerine general olarak Galçin görevlendirilmiş, Yeni Sırp'taki Rus askerinin üzerine de Romançof tayin edilmiştir. İsveç elçisi bu takririyle beraber Çariçenin diğer devletlere gönderdiği ve seferle ilgili olan beyannâmesini de sunmuştur.¹²³ Çok zaman geçmeden sunduğu diğer takririnde bu defa Rus generallerinin stratejik hareketlerinden bahsediyordu. Ayrıca hudut bölgelerine asker gönderen Prusya'nın müttefiklere karşı yaptığı muameleden bahsetmiştir.¹²⁴ Kendisine Varşova tarafından gelen havâdisat kâğıdında yazanlar üzere bu takririni sunmuştur. Prusya'nın Leh müttefiklerine karşı sert tutumunun, kendi hudutlarını muhafaza etme çabasına dayandığını da ifade etmiştir.

---

¹¹⁸ vr. 64M.a-3.

¹¹⁹ vr. 54b-1.

¹²⁰ vr. 69b-2.

¹²¹ vr. 61b-1, 69b-2.

¹²² vr. 69b-2.

¹²³ vr. 48b-2.

¹²⁴ vr. 50b-2.

2.2.1.h. Danimarka Temsilcilerinin Takrirleri

Danimarka temsilcilerine az sayıdaki takrirlerden biri Danimarkalı bir kişinin davası ile alakalı adli bir mevzu iken,¹²⁵ diğerleri orta elçilik rütbesiyle devleti tarafından İstanbul'a atanan yeni temsilcinin elindeki nâmeyi padişaha sunmasına izin verilmesi talebi¹²⁶ ile alakalıdır. Çünkü kapı kethüdasının ilk talebi kabul edilmesine rağmen huzura kabulü gerçekleşmemiştir.

2.2.1.i. Diğer Resmi Devlet Temsilcilerinin Takrirleri

Prusya elçisinin defterde kayıtlı tek takriri¹²⁷ Osmanlı Devleti'nin seferden vaz geçip Prusya kralının tavassutuyla barışın sağlanması ve Yedikule'de hapsedilen Rus kapı kethüdasının salıverilmesi ile alakalıydı. İngiltere ve Avusturya elçileri gibi o da devletin tavassutluk teklifini Bâbiâli'ye iletliyordu. Defterdeki enteresan kayıtlardan biri ise Prusya ikinci tercümanının İngiltere elçisinden öğrendiği haberlerle alakalı sözlü takriridir.¹²⁸ Çiçek hastalığına yakalanan Rus çarîçesinden, Osmanlı Devleti'nin Rusya'ya açtığı savaş ve kapı kethüdalarının hapsi saklanmıştı. Çünkü tabip, hastalığın humması geçinceye kadar duygu durumunu değiştirecek bir şey söylenmemesini tavsiye etmişti. Çarîçe ancak on bir gün sonra keyfiyetten haberdar edilmiştir. Haberin ardından Rusya'nın, İslam hududuna askerini tecavüz ettirilmemesi ancak Leh'teki askerini de çekmemek üzere karara vardığını da belirtmiştir.

Bunlardan başka Flemenk cumhuriyet maslahatgüzarının defterdeki tek takriri¹²⁹ Beyoğlu'ndaki menzilin durumu hakkındayken, Dubrovnik konsolosunun takriri¹³⁰ ise devlete ait bir gemi ve mürettebatı hakkındadır.

Leh müttefiklerinin korunacağı ve Rusya üzerine sefere çıkılacağından ilanından sonra müttefikler tarafından orduya kapı kethüdası olarak gönderilmek istenen Kalinecki, takririnde¹³¹ Mareşal Krasinski'nin maiyetindeki müttefiklerin taayyüşü meselesini ve Hotin Kalesi'nde mahsur kalan Potocki'nin durumu ile alakalı lisanen ifade etmek istediği konular için orduya gelmesine izin verilmesini talep ediyordu.

---

¹²⁵ vr. 2b-2.

¹²⁶ vr. 57b-2, 67b-3.

¹²⁷ vr. 48b-3.

¹²⁸ vr. 46b-1.

¹²⁹ vr. 54a-1.

¹³⁰ vr. 46b-2.

¹³¹ vr. 67b-2.

2.2.1.i. Divân-ı Hümâyün Tercümanının Takrirleri

Divân-ı hümâyün tercümanın gerek bilgilendirme gerekse de kendisinden beklenen vazife icabı verdiği takrirler defterin muhteva açısından önemli kayıtları arasındadır. Bilhassa görevlendirildiği mevzularda sunduğu takrirler Osmanlı Devleti'nin ehemmiyet verdiği veya araştırılmaya değer bulunduğu konuları tespit etmemize yardımcı olmaktadır.

Divân-ı Hümâyün Tercümanına ait kaydın ilkinden, Rusya elçisi Rebnin tarafından Rus kapı kethüdası Obreskov'a gönderilen ve Reisülküttab huzurunda açılarak tercümesi emredilen mektupların bilinen usulde yazılmadığı ve dolayısıyla anlaşılamadığını¹³² öğreniyoruz. Obreskov ile alakalı takrirlerinden anlaşılan önemli detaylardan biri de Osmanlı-Rusya arasında daha evvelki sefer zamanlarında Moskov elçilerine nasıl muamele edildiğinin sorulmasıdır. Tercüman, bu konuda Râşid Tarihi'nden edindiği bilgiye göre 1711'deki uygulamanın ne olduğunu ve 1737'de Rus elçisine yapılan muameleyi izah etmiştir.¹³³ İngiltere ve Prusya elçilerinin Obreskov'un salıverilmesi ile alakalı iltimasları cevapsız kalınca iki tercümanın kendisine başvurduğunu öğreniyoruz. Kendisi, zamanı geldiğinde padişahın merhamet göstereceğine dair yanıt verdiğini belirtiyor. Rusya'nın bu sefer sırasında nasıl hareket edeceğini tercümanlardan sorduğunda ise onlar çariçenin Osmanlı hudutlarına saldırmak gibi bir niyetinin olmadığını belirtmişlerdir. Hatta sefer kesinleştiğinde çariçenin İngiltere ve Prusya krallarına başvurarak arabuluculuk yapmasını talep ettiğini de eklemişlerdir. Ancak aynı takrirden bahsedilen belki de en mühim konu, gizli olarak yapılan bu konuşmada İngiltere ve Prusya tercümanlarının seferin açılmasında Fransa elçisinin etkili olduğu, Osmanlı ricaline yüklü miktarda para verildiği ve hatta Osmanlı Devleti'nin Rusya kalelerini tahrip edip yıkacağına dair gizliden haber gönderdiğine dair iddialarıdır. Ayrıca Kırım hanının da Tot adlı Fransa konsolosu tarafından yönlendirildiğini vurgulamışlardı.¹³⁴

Kendine verilen emre binaen Leh müttefiklerinden aldığı yazılarla orduya gelen iki boyarla yaptığı konuşmanın detaylarını¹³⁵ ve 60 binden fazla askerle Leh'e

---

¹³² vr. 3a-1.

¹³³ vr. 7a-2.

¹³⁴ vr. 51a-2.

¹³⁵ vr. 56a-2.

girilmemesine dair taleplerini¹³⁶ izah ettiği tavrileri vardır. Boyarlar bu sayıdan fazla askerle Leh'e gidildiğinde zahire sıkıntısı ile karşılaşılacağını belirtiyorlardı.

Avrupa'da karışıklığa sebep olan iki husus; Korsika adası ve Katolik rahiplerin durumu,¹³⁷ Avusturya İmparatorunun gezisinde planladığı güzergâhı değiştirip Roma tarafına gideceği,¹³⁸ Fransa tarafına yazılacak nâmelerde Fransa padişahı tabirinin kullanımı,¹³⁹ sefer sırasında yabancı devletlerden gelen mektupların nasıl muamele göreceği¹⁴⁰ ve Rusya idaresindeki Yeni Sırp'ta inşa edilen kalelerin Osmanlı hududuna uzaklıkları¹⁴¹ ile alakalı tavrileri de mevcuttur.

2.2.1.j. Prusya Devlet ve Elçilerine Verilen Tavriler

Defterde Prusya elçisine hitaben yazılan iki ve Prusya Devleti'ne hitaben yazılan bir tane tavriri bulunmaktadır. Tarih düşülmeyen kayıtların içeriği incelendiğinde, savaş ilanından önce oldukları anlaşılmaktadır. Bunlardan ilkinin Hotin muhafızı ve Boğdan voyvodasından gelen haberlere binaen verildiği anlaşıyor. Rus kuvvetlerinin Leh'te sebep olduğu durumlar ve Rus kapı kethüdasının taahhütlerine uymadığı izah edilmiştir. Rusya'nın zaruri sebeplerle asker gönderdiğini belirtmişken Leh ileri gelenlerinin üzerine hücum edilip firarına neden olunmasının, Rus kapı kethüdasının Osmanlı Devletini yanıltmaya çalıştığının göstergesi olduğu anlatılmıştır. Aynı tavrirden üzerinde durulan en mühim konu ise Rusya ve Prusya'nın seçilecek kralın serbestiyet içinde ve yerli biri olması gerektiğini belirttiği ancak Rusya'nın hareketlerinin Rusya ve Prusya'nın vaatleriyle örtüşmediğidir. Taahhütlere aykırı durumun ortadan kaldırılması için durumun elçi tarafından kralına bildirilmesi istenmiştir.¹⁴² Osmanlı Devleti, Rusya ile aynı taahhütte bulunan Prusya'dan konunun halledilmesini yani Rusya'nın Lehistan'daki faaliyetlerinin önlenmesini istiyordu. Bu tavrirden bir önceki kayıt ise Rusya ve Prusya elçisiyle yapılan mükâlemeye¹⁴³ aittir. Orada iki devlet elçisi de Rusya'nın faaliyetlerinde endişe verecek bir şey olmadığına dair birbirlerini onaylayan cevaplar vermiştir. Alakalı iki hükmün sonradan özellikle derlendiği anlaşılmaktadır.

Bu başlık altında değerlendirilecek diğer iki belge ise tarih düşülmeden kaydedilen ve içeriğinden daha eski tarihli olduğu anlaşılan tavrilerdir. Biri doğrudan

¹³⁶ vr. 58a-1.

¹³⁷ vr. 6a-1.

¹³⁸ vr.53a-3.

¹³⁹ vr. 8b-3.

¹⁴⁰ vr. 59b-1.

¹⁴¹ vr. 9b-1.

¹⁴² vr. 20a-1.

¹⁴³ vr. 18a-1.

sadrazam tarafından gönderilen ve diğeri Osmanlı Devleti adına gönderilen bu yazılar Prusya'nın Osmanlı Devleti ile imzalamak istediği ittifak anlaşması ile ilgilidir.¹⁴⁴

2.2.1.k. Bireysel Takrirler

Bu başlık altında değerlendirebileceğimiz takrirlerin çoğunluğu Leh müttefikleri ile alakalıdır. Leh müttefiklerinin orduya gönderdikleri üç Boyarın takriri,¹⁴⁵ orduya gelen ve müttefiklerin başbuğu olan Potocki'nin takriri,¹⁴⁶ müttefikler tarafından Potocki'ye gönderilen bir Lehlinin takriri,¹⁴⁷ Potocki'nin adamının takrirleri¹⁴⁸ Leh müttefiklerine ait takrirlerdendir.

Bilindiği üzere Leh müttefikleri Rusya'nın asker sevkinden itibaren Osmanlı Devleti ile iletişim kurmaya çalışmış, her fırsatta da yardım talebinde bulunmuştur. Bu başlık altından değerlendirilen takrirlerden ilki Potocki tarafından mektup ile İstanbul'a gönderilen bir Lehlinin takriridir. Rusya'nın askeri varlığından haber veriyor, Avusturya hududundaki hareketlilikten dolayı Prusya'nın tarafsızlığını ilan ettiğini bildiriyordu. Dahası Osmanlı Devleti'nden kendilerine yardım gelirse asker sayısını artırıp yüz bine çıkaracakları ve kralın tarafgiri görülen bazı Leh ricalinin müttefiklerle birleşeceği ve Leh cumhuru tarafından Fransa elçisine de bir mektup getirdiğinden bahsediyordu.

Ordunun hareketinden sonra ise her iki taraf için iletişimde bulunma zorunluğuna paralel olarak gidip gelen evrak sayısı da artmıştır. Tabii olarak mevzu edilen konular da farklılaşmıştır. Orduya gelen Potocki'nin takriri¹⁴⁹ Osmanlı askerinin Leh'teki hareketi ile alakalıdır. Potocki, yirmi bin civarında Osmanlı askerinin Potocki oğullarının rehberliğinde Leh'e girdiğine dair haberler almıştır. Sakıncalı bulduğu bu durumu bildirmek istemişti. Çünkü ona göre Potocki oğulları menfaat peşindedir ve müttefiklerin istemediği pek çok harekete girişmişlerdir. Onların rehberliğine başvurulması halinde Lehlilerin ittifak yapmaktan çekineceklerini bildiriyordu. Rehberlik görevini kendisi üstlendiği taktirde ise başarılı olunacağını eklemiştir. Ayrıca bir beyannâme ile Lehlilere yardım edileceğinin duyurulmasını da talep ediyordu.

Potocki orduda iken müttefikler tarafından Potocki'ye gönderilen bir kişinin de takriri¹⁵⁰ defterde kayıtlıdır. Kendisi Leh'e, Rusya'nın faaliyetlerini araştırmak üzere

---

¹⁴⁴ vr. 20b-1, 21a-1.

¹⁴⁵ vr. 61a-1.

¹⁴⁶ vr. 62b-3.

¹⁴⁷ vr. 63a-1.

¹⁴⁸ vr. 8a-3, 66b-2.

¹⁴⁹ vr. 62b-3.

¹⁵⁰ vr. 63a-1.

müttefikler tarafından gönderilmiştir. Rus askeri çoğunluğunun Bar ve çevresinde olduğu, Rusya'nın niyetinin Hotin'i muhasara etmek olduğu, Kamanıçe ahalisinin Rusya askerini kaleye almayarak kaleyi müttefiklere teslim edeceğinin beklendiği, Leh palatınliklerinin müttefiklerin Leh'e gelişini bekledikleri vs. hakkında mühim bilgiler getirmiştir.

İlerleyen zamanda Potocki, bir grup Osmanlı askeriyle beraber Hotin Kalesi'nde mahsur kalmıştı. O sırada bir fırsatını yakalayıp kaleden orduya gönderdiği bir kişinin takriri¹⁵¹ ise kaledeki Osmanlı askerinin ahvali ve Rus tarafının durumu hakkında detaylı bilgiler vermektedir. Bölgede yüz bin Rus askerinin bulunduğu, kalede yirmi bine yakın ehl-i İslam bulunduğu, kaleden atılan topların alanına Rusların girmediği, kaleye humbaralar atıldıkça yaralananlar olduğu, yiyecek-içecek, askeri mühimmat ve teçhizat yönünden güç durumda oldukları gibi kale ahvaliyle alakalı önemli bilgiler getirmişti. Bundan başka, başarıya ulaşacak askeri hareketler hakkında da fikirler sunmuştur.

Kırım hanı tarafından yakalanarak orduya gönderilen ve Sadrazam huzurunda sorgulanan bir Kazak'ın takririyle¹⁵² Hotin'de Serasker Paşa tarafından yakalanıp yine Sadrazam huzurunda sorgulanan bir Rusyalının takriri¹⁵³ Osmanlının istihbarat kaynakları arasındadır. Kazak, takririnde Romancof adlı Rus generalinin maiyet ve hareketi, Azak ve Toygan kalelerinin binasının devam ettiğinden bahsediyordu. Moskovlu ise takririnde Rebnin adlı generalin yeni vazife yerleri, Polonya'daki Rus askeri varlığı ve Rus ordusunun zahire ambarları hakkında bilgiler vermiştir.

Avusturya Devleti'nin savaşdaki tutumunun anlaşılabilmesi için durum hem elçilerinden hem de gönderilen yazılarla devlet erkânından sorulmuştu. Ancak bununla iktifa edilmediği anlaşılmaktadır. Bu konu ile alakalı Bosna valisi sürekli olarak merkeze bilgi gönderdiği gibi bölgeye casuslar da gönderilmiştir. Avusturya Devleti'nin durumunu araştırmak üzere Bosna'ya gönderilen sadrazam çukadarı Selim'e ait takrir¹⁵⁴ deftere dâhil edilmiştir. Çukadar Selim, Avusturya ve Osmanlı Devleti arasında hem zabitan hem de reaya tarafından ilişkilerin dostluk çerçevesinde yürütüldüğünü anlatmıştır. Kısaca ifade edecek olursak Avusturya Devleti'nde anlaşmalara aykırı olarak herhangi bir hareket yoktur. Ancak zamanla Avusturya Devleti hudutlarında hareketlenmeler meydana gelmiştir. Avusturya, çeşitli önlemler adı altında sınıra asker

---

¹⁵¹ vr. 66b-2.

¹⁵² vr. 65a-1.

¹⁵³ vr. 65b-2.

¹⁵⁴ vr. 33a-1.

göndermeye başlamıştır. Bosna valisi ise bu konuya özel dikkat gösterdiği gibi merkeze de edindiği bilgileri sunmuştur. Bu defa Bosna valisi tarafından Avusturya memleketine bir casus gönderilmiştir. Bosna valisi ise Avusturya hakkındaki diğer bilgilerle casusun sunduğu takrir¹⁵⁵ merkeze ulaştırmıştır. Casus ise takririnde Avusturya askerinin vaziyeti hakkında bilgi vermiştir.

İsim veya mevki ibaresi barındırmayan ancak bilhassa verilen görevin yerine getirilmesiyle sunulduğu anlaşılan iki takrirden biri, orduya gelen iki boyarın sorgulandığı ile alakalıdır. Lehlilerin Rusya ile yeniledikleri ittifakı Rusya zoruyla yaptırıldığına dair boyarlardan delil talep edilmiştir. Boyarlar, Lehlilerin Rusya ile yaptıkları anlaşma şartlarını içeren bir basma kitap sunarak ittifak maddesinin zorla yenildiğini tekrarlamışlardır.¹⁵⁶ Söz konusu diğer takrir ise Frengi bir mühür üzerine yapılan araştırma üzerine verilmiştir. Mühür ordudaki yabancı tercümanlardan araştırılmıştır. Bal mumu ile nakşı çıkartılan mührün üzerindeki tasvirin sahibinin askeri taifeden olduğunu işaret ettiği ve üzerindeki harflerden de mührün Rus generali Soltikof'a(?) ait olduğu anlaşılmıştır.¹⁵⁷

Bunlardan başka, fünün-ı harbiyede görev almak isteyen ve aslen Avusturyalı olan bir kişi İstanbul'dan orduya gönderilmiştir. Bu kişinin takrir¹⁵⁸ de deftere dâhil edilmiştir. Leh kralı tarafından eski Kırım hanına gönderilen Korte adlı kişinin ahvali hakkında orduya gelen üç boyarın verdiği detaylı takrir¹⁵⁹ de deftere işlenmiştir.

2.2.2. Mektup¹⁶⁰

Çalışma konumuzu oluşturan defterde 21 adet mektup sureti bulunmaktadır. Osmanlı sadrazamına gelen veya sadrazam tarafından gönderilen mektuplardan başka diğer görevlilerce gönderilen veya onlara gelen mektuplar da deftere kaydedilmiştir. Aynı kişi veya makama gelen ya da kişi veya makamdan giden birden fazla mektuplar hususi başlıklar altında değerlendirilmiştir. Sayıca devamı olmayan mektuplar için ise ayrı başlık açılmamıştır.

---

¹⁵⁵ vr. 63b-3.

¹⁵⁶ vr. 57b-1.

¹⁵⁷ vr. 64b-2.

¹⁵⁸ vr. 55b-2.

¹⁵⁹ vr. 61a-1.

¹⁶⁰ "... lügat manası yazılmış demektir. Diplomatik bakımdan ise iki belde, iki memleket arasındaki şahıslarla iş, tebrik, tâziye "arz-ı muhabbet" gibi vesilelerle birbirlerine gönderilen yazılara mektub denir. Nitekim "bitik", "nâme", "nemîka", "varaka", "risâle" gibi tabirler de hemen hemen aynı mânâda kullanılmıştır. Mektûbları resmî ve özel; hitâbî ve cevâbî olarak gruplandırmak mümkündür." bk. Kütükoğlu, *a.g.e.*, s. 221.

2.2.2.a. Sadrazama Gelen Mektuplar

Sadrazama gelen mektupların bir kısmı İstanbul'daki yabancı temsilcilerin görev değişikliği ya da rütbe değişikliği ile alakalıdır.¹⁶¹ Fransa kralı XV. Louis tarafından sadrazama gönderilen 16 Temmuz 1768 tarihli mektubun esas konusu elçi değişikliğidir. Chevalier de Vergennes'in yerine Chevalier Senperte'nin atandığını bildirmek ve görevi süresince kendisinin sözlerine itimat edileceği beklentisini iletme üzere mektup gönderilmişti.¹⁶² Danimarka kralının sadrazama gönderdiği mektup¹⁶³ ile kralın başvekili tarafından gönderilen mektup,¹⁶⁴ İstanbul'da ikamet eden de Gosil(?) adlı müsteşarlarına orta elçilik rütbesinin verildiği ile alakalıdır.

İngiltere kralı tavassutluk talebi için padişaha gönderdiği mektupla birlikte sadrazama sunulmak üzere de bir mektup¹⁶⁵ göndermiştir. İstanbul'daki elçilerinin tarafgirlikten uzak bir şekilde davranacağını belirten kral, aynı mektupta sadrazamı göreve gelişinden dolayı tebrik de etmiştir.

Osmanlı Devleti tarafından anlaşmalarda “müebbed” tabirinin kullanılmadığı daha evvel birkaç defa İstanbul'daki Avusturya temsilcisi tarafından dile getirilmişti. Bu konu ile alakalı Avusturya Devleti başvekili sadrazama bir mektup göndermiştir. Avusturya Devleti tarafından kullanılan bu tabirin Osmanlı Devleti tarafından da kullanılmasını istemiştir. Kullanılmadığı takdirde Osmanlı Devleti'nin maksadının ne olduğunu ve anlaşmanın nasıl adlandırılacağını açıklanmasını talep etmiştir.¹⁶⁶

Leh müttefikleri pek çok defa Osmanlı Devleti ricaliyle iletişime geçmeye çalıştığı gibi ordunun hareketinden sonra doğrudan sadrazama imzalı ve mühürlü mektuplar göndermişlerdir. Bu mektuplarda vaat edilen yardımın yapılması ricasında bulunuyorlar¹⁶⁷ ve ahvalleriyle alakalı bilgi veriyorlardı.¹⁶⁸

2.2.2.b. Sadrazam Tarafından Gönderilen Mektuplar

Çalıştığımız defterde sadrazam tarafından gönderilmek üzere hazırlanan mektupların müsveddeleri de kayıtlıdır. Bunlardan bir tanesi Roma imparatoriçesi başvekilinden gelen ve anlaşmada “müebbed” tabirinin kullanılmasını isteyen

---

¹⁶¹ vr. 9a-1, 67b-4, 70a-1, 52a-1,

¹⁶² vr. 9a-1,

¹⁶³ vr. 67b-4

¹⁶⁴ vr. 70a-1.

¹⁶⁵ vr. 48a-1.

¹⁶⁶ vr. 52b-2

¹⁶⁷ vr. 55a-2.

¹⁶⁸ vr. 55a-2, 62b-2,64b-1.

mektubuna cevap olarak hazırlanmıştır. Belgrad Anlaşmasının 23. Maddesindeki 27 senenin daha evvel uzatılarak anlaşmanın daim olmasının sağlandığını belirtiyor ve daimi olmak üzere uzatılan anlaşma şartlarına riayet edileceğini beyan ediyordu.¹⁶⁹

Sadrazam tarafından İngiltere kralına gönderilmek üzere hazırlanan başka bir mektupta ise İngiltere'nin tavassutluk teklifine cevap veriliyordu. Sadrazam, Rusya ile muharebeden evvel anlaşma yapılamayacağını bildiren nâme-i hümayunun gönderildiğini bildiriyor ve ancak savaştan sonra sulh yapılacağı zaman tavassut için görüşüleceğini ifade ediyordu.¹⁷⁰

2.2.2.c. Rusya Askeri Görevlilerine Gönderilen Mektuplar

Defterdeki diğer belgelere göre erken tarihli iki mektup ise Leh'teki Rusya askeri başbuğuna gönderilmiştir.¹⁷¹ Hotin muhafızı ve Boğdan voyvodasının gönderdikleri mektuplarda dostane yürütülen ilişkiler dile getirilmiştir.

2.2.2.d. Osmanlı Devleti Tarafından Lehlilere Gönderilen Mektuplar

Bu başlık altında Leh mütteliklerinden Krasincki ve Potocki'ye gönderilen mektuplarla Osmanlı Devleti adına Leh cumhuruna gönderilen mektuplar ele alınmaya çalışılmıştır. 17 C 1182/ 29 Ekim 1768 tarihli mektup Osmanlı Devleti tarafından Leh cumhuruna gönderilen mektubun suretidir. Sefer kararının hemen arkasından Osmanlı Devleti Lehlilere hitaben bir mektup gönderme gereği hissetmiştir. Ancak mektubun başladığı varağı takip eden varak başka bir konuya geçtiği için mektup yarım kalmıştır. Ancak var olan kayıttan anlaşıldığı kadarıyla Osmanlı Devleti mektubun başında Rusya'nın faaliyetlerinden haberdar olduğunu belirttikten sonra Karlofça Anlaşmasından beri Lehistan'ı himaye ettiğinden bahsetmiştir. Dahası ne yapılması gerektiğine dair önceden gönderilen mektuplarda Lehlilerin Osmanlı Devleti'nin niyetinin Leh cumhurunu Rusya'nın baskısından korumak olduğunu anlamadıkları da belirtilmiştir. Mektubun devamında ise kapı kethüdası merkezli gelişen olaylar özetlenmiştir.¹⁷² Rusya'ya savaş ilan edilmesinin hemen ardından bu mektup gönderilmiştir. Kesinleşen harp kararının bildirilmesi ve Lehlilere yardım edileceği vaadinin iletilmesi bu mektubun yazılma amacı olmalıdır.

¹⁶⁹ vr. 77b-1.

¹⁷⁰ vr. 37b-1.

¹⁷¹ vr. 3a-2, 3b-1.

¹⁷² vr. 43b-1. Mektubun bir sureti ve tamamı için bk. Muharrem Saffet Çalışkan, (*Vekâyi'nüvis*) *Enverî Sadullâh Efendi ve Tarihinin I. Cildi'nin Metin ve Tahlili (1182-1188/1768-1774)*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2000, s. 17-20.

Diğer iki mektup ise ordunun hareketinden hemen sonra gönderilmiştir. Krasinski ve Potocki'ye hitaben yazılan mektupta¹⁷³ orduya gelen iki boyarın sorulara cevap vermede yetersiz kaldığı vurgulanmıştır. Gerçekten de kendi imzalarını taşıyan mektuplar ve altı maddelik kâğıtla orduya iki boyar gönderilmiştir.¹⁷⁴ Ancak bunlarla yapılan görüşmeler ve alınan cevaplar tatmin edici olmamıştır ki soruların cevap bulması için ikisinden birinin orduya gelmesi istenmiştir. Mektup üzerine Kobad mevkiinden orduya gelen kişi Potocki olacaktır.¹⁷⁵

Müttefik liderlerin ricaları üzerine Osmanlı Devleti Leh cumhuruna hitaben bir mektup¹⁷⁶ daha kaleme almıştır. Mektupta, Osmanlı Devleti'nin Lehlileri himaye ettiği vurgulanarak Rusya'nın Leh'te yarattığı hasara dikkat çekilmiştir. Lehlilerin Osmanlı Devleti'nin nasihati üzere hareket etmesi gerektiği de tavsiye edilmiştir. Ancak mektubun en mühim hususiyeti, Osmanlı-Rus harbine giriş sürecinde yaşanan gelişmelerin değerlendirilmesidir. Osmanlı Devleti'nin süreçteki tutumunu özetleyen ve durumları yorumlama biçimi hakkında bize ipucu sağlayan ifadeler önemlidir. Mektupta Rus kapı kethüdasına itimat edilmediği belirtilmiş ve bunu Rusya'ya göstermek için de Leh kralının gönderdiği elçiye mukabil elçi gönderilmemişti. Kral neslinden olmayan asker kökenli bir kişinin krallığına itibar edilmediğini göstermek için ise kralın elçisi bir yıl hudutta bekletilmiştir. Bu bilgiler Osmanlı Devleti'nin meseleyi ele alış biçimini göstermesi ve tutumunun arkasında yatan nedenlerin anlaşılması açısından önemlidir. Leh cumhuruna bu mektubun gönderildiğine dair Potocki'ye haber verilmiştir. Mektubun müsvedde kaydından¹⁷⁷ anlaşıldığı üzere müttefiklerin elçi gönderme talebine de yanıt verilmiştir. Nitekim elçinin gelmesinin zaman alacağı veya elçi gelinceye kadar ordunun hareket etmiş olabileceği gerekçesiyle bu talepleri şimdilik reddedilmiştir. Müttefikler lisanen ifade etmek istedikleri mevzular için elçi göndermek istiyor olsa da buna da çözüm bulunmuştu. Elçi ile sözlü bildirecekleri konuları Kırım hanına veya Halil Paşa'ya ifade edecekler, gizliliği olan konuları da Leh lisanı üzere ifade etmeleri istenmiştir. Hiç birini kabul etmezler ise de ordunun bölgeye gelişini beklemeleri tavsiye edilmiştir.

---

¹⁷³ vr. 60a-1.

¹⁷⁴ vr. 56b-1, 57a-1, 57a-2, 57b-1.

¹⁷⁵ vr. 62a-2.

¹⁷⁶ vr. 73a-1.

¹⁷⁷ vr. 76b-1.

2.2.2.e. Diğer Mektuplar

Leh müttefikleri, Rusya'nın Leh'teki varlığı ve baskısına karşı Osmanlı Devleti'nin yardımını istemek için İstanbul'daki devlet erkânına türlü yazılar göndermiştir. Ayrıca Kırım hanına da mektup gönderilmiştir. Potoski ve Krasinski Kırım hanına hitaben gönderdikleri mektubunda Rusya'nın Leh'teki baskısına karşı müttefiklere yardım edilmesini istemişlerdir. Rusya'nın Lehistan'ı istila etmesinin Osmanlı Devleti'ne de zarar vereceğini vurgulamışlardır.¹⁷⁸

Müttefiklerin başbuğu Potocki'nin, Podolya palatinliği ileri gelenleri ve tüm halka hitaben göndermiş olduğu iki adet mektubunda, Halil Paşa'nın Hotin muhafazasına getirilmesinden bahisle dağınık halde bulunan müttefiklerin toplanmasını, birbirleriyle ittifak halinde olup hazır bulunmalarını tavsiye etmiştir.¹⁷⁹

Kırım hanı maiyetinde olan ve sonradan İstanbul'a gelen Tot adlı Fransa konsolosuna Leh'ten Boğdan voyvodası vasıtasıyla mektup gönderilmiştir. Hareketleri ile İstanbul'daki bilhassa Prusya ve İngiltere elçilerini rahatsız eden konsolosa gelen bu mektup, araştırılma gereği uyandırmış olmalı ki mektubun incelendiği fakat yazısından dolayı okunamadığına dair bir takrir hazırlanmıştır.¹⁸⁰

Fransa beyzadelerinden Şevalyer de Şatofur(?) Rum valisine hitaben gönderdiği mektupta bazı mühim evrakla beraber Bender tarafına gönderilen Fransalıya bir kılavuz gönderilmesi talebinde bulunmuştur.¹⁸¹

Defterin son varaklarına tarihsiz olarak kaydedilmiş ve serdar-ı ekrem tarafından Roma imparatoru başvekiline gönderilen mektubun sureti de mevcut belgeler arasındadır. Rusya'ya savaş ilanının ardından gönderildiği anlaşılan mektupta Rusya'nın savaşı bozan halleri uzun uzun açıklanmış, Rusya'nın Avusturya ile yapmak istediği ittifakın öğrenilmesinin ardından elçilerinden durumun araştırıldığı ve Avusturya Devleti'nin Rusya'ya yardım etmeyeceğinin öğrenildiğinden bahsedilmiştir. Osmanlı Devleti'nin arzusunun aradaki dostluğun artarak devam ettirilmesi olduğu belirttikten sonra Lehistan'ın Rusya idaresine girmesinin Osmanlı kadar Avusturya Devleti'ne de zararlı olacağı hatırlatılmıştır.¹⁸²

---

¹⁷⁸ vr. 8a-2.

¹⁷⁹ vr. 3b-2.

¹⁸⁰ vr. 55b-1.

¹⁸¹ vr. 59b-3.

¹⁸² vr. 74b-1.

Osmanlı Devleti mümkün mertebe Avusturya Devleti'nden emin olmak istemiştir. İçerik olarak farklı kayıtlardan biri de ordudaki Avusturya baş tercümanının Zemun kumandanına göndereceği mektubun suretidir. Mektubun gönderilme sebebi ihtiyaç halinde Zemun tarafından arpa ve buğdayın nereden ve kaç paraya tedarik edilebileceğinin araştırılması isteğidir. Bu konuda Belgrad muhafızının iş ehli birini göndereceği ve durumdan düşmanın haberdar olmamasına dikkat gösterilmesi de mektupta bahsedilen hususlardır.¹⁸³ Ordudaki baş tercümanın bu mektubu gönderme nedeni Osmanlı Devleti'nden gelen talep olmalıdır.

Boğdan voyvodasının veya Bosna valisinin çeşitli kanallarla edindiği bilgileri merkeze ulaştırmaları biliniyor. Bu şekilde voyvoda veya validen gelmiş pek çok tahrirat olduğu gibi mektuplar da vardır ve bazıları defterimizde kayıtlıdır. Sabık Boğdan voyvodasının Avusturya'daki adamı tarafından voyvoda ve yazıcısına ulaştırılan dört mektubun içeriği deftere kaydedilmiştir. Bu mektuplarda Avrupa'daki papazların durumu, Korsika adasında Fransa ve İngiltere'nin faaliyetleri hakkında bilgiler aktarılmıştır. Ancak Osmanlı-Rus harbini ilgilendiren haberler önemlidir. Venedik'in memleketini muhafaza maksadıyla sefer hazırlığına girdiğinden bahsedip tarafsız kalacağını beklendiğini ilave etmiştir. Müttefiklerin kendi aralarından bir mareşal seçeceği, Litvanya dukalığının eski beyannâmelerini yenilediği -ki o beyannâmede Rusya'nın Lehistan'da yeni kanunlar koymasına karşı çıkılıyordu- Rusların müttefiklere saldırması gibi konuları anlatmıştır. Aynı kayıttan öğrendiğimiz dikkat çekici bir husus ise Leh kralının gizliden müttefiklere yazdığı mektubun Rebnin tarafından ele geçirilmesidir. Mektup çariçeye gönderilmiştir. Mektuba göre çariçe krala karşı güvenini yitirmiş ve Litvanya'da bir mahalde yanına verilen bir miktar Rus askeriyle ikamet etmesi teklif olunmuştur.¹⁸⁴

Bosna valisinin kethüdasına İstavlice(?) kaptanından gelen mektupta ise kaptan Zülfikar, Venedik hududuna bir casus gönderdiğinden bahsetmektedir. Venedik'in sefer hazırlığında olduğunun anlaşıldığını ve askeri hareketliliğini haber vermiştir. Bundan başka Avrupa'daki rim papa seçimi, Venedik'in Karacadağlılara ulufe vermedikleri, Berşka(?) adlı iskelede 30 bin Avusturya askeri olduğu ve kralın sahildeki kaleleri gezdiği, Venedik denizine de çok sayıda İngiltere gemisinin girmek üzere olduğundan bahsetmiştir. Bu mühim istihbarat bilgilerini aktardıktan sonra ise bölgeye tekrar casus

---

¹⁸³ vr. 63a-4.

¹⁸⁴ vr. 63M.b-1.

gönderdiğini ve haber geldiğinde göndermeye devam edeceğini de eklemiştir.¹⁸⁵ Gelen bu haberler üzerinde ehemmiyetle durulmuş ve durum ordudaki Venedik tercümanından sorulmuştu.¹⁸⁶

Avusturya Devleti hudutlarındaki hareketlenmelerin Osmanlı idarecilerini huzursuz ettiği bir gerçektir. Bunun bir örneğini Bosna valisi Mehmet Paşa'nın Karlofça generaline hitaben gönderdiği mektupta görebiliyoruz. Vezir mektubunda, ahşaptan bina edilen palanga, iki çardak ve iki büyük hanın ahidnâme gereğince yıkılmasını ve mevcut karakollarla yetinilmesi hususunda tembihte bulunmuştur.¹⁸⁷ Yine bölgedeki hareketliliklerle alakalı Tuna kaptanı Mehmed Tayyar tarafından Bosna casuslar kethüdasına da bir mektup¹⁸⁸ gönderilmiş ve askeri kıpırdanmalardan bahsedilmiştir.

2.2.3. Nâme¹⁸⁹

Yabancı devlet hükümdarları tarafından gönderilen nâmeler, nâme-i hümayun ve cevapnâme suretleri bu başlık altında değerlendirilmiştir.

2.2.3.a. Yabancı Devlet Hükümdarları Tarafından Gönderilen Nâmeler

Fransa kralı, İngiltere ve Danimarka krallarından Osmanlı padişahına hitaben gönderilen nâmelerin suretleri defterde mevcut kayıtlar arasındadır. Bunlar arasında Fransa kralı ve Danimarka kralından gelen nâmeler elçi veya elçilik rütbesi değişikliği ile alakalıyken, İngiltere kralının nâmesi Osmanlı-Rusya arasındaki savaşla ilgilidir.

Fransa kralı XV. Louis'in 17 Temmuz 1768 tarihli nâmesi, İstanbul'daki elçileri Chevalier de Vergennes'in yerine Chevalier de Senperte'nin atandığını haber vermek amacıyla kaleme alınmıştır.¹⁹⁰ İngiltere kralı III. George tarafından sultan III. Mustafa'ya gönderilen nâmenin yazılış sebebini ise Osmanlı Devleti ile Rusya arasındaki gerginliğin giderilmesi oluşturmaktadır. Rusya Devleti'nin Osmanlı arazisinde sebep olduğu hasarın tazmin olunacağı ve ilişkilerin dostluk çerçevesinde devam edeceğine dair çariçenin taahhütte bulunacağını bildirmiştir. Üstelik kendi devletinin kefilliği çerçevesinde çariçenin vereceği taahhüdün kabul buyurulmasını rica

¹⁸⁵ vr. 64M.a-2

¹⁸⁶ vr. 64M.a-3.

¹⁸⁷ vr. 63b-2.

¹⁸⁸ vr. 63b-4.

¹⁸⁹ “ Farsça asıllı bir kelime olan ve “nâm” ile tahsis gösteren “he”den meydana gelen “nâme” kelimesi Türkçede mektub, ferman, biti, buyruldu mânâları ifade eder. Bu tür belgelerin baş ve sonunda yazanın ismi olduğundan nâme adı verilmiştir. Osmanlı diplomatiğinde nâme kelimesiyle yapılmış pek çok belge türü vardır.” Bk. Kütükoğlu, a.g.e., s. 146.

¹⁹⁰ vr. 9a-3.

etmiştir.¹⁹¹ Danimarka kralının 21 Şubat 1769 tarihli nâmesi ise De Gosil adlı kapı kethüdalarına orta elçilik verildiğini bildirmesi ile alakalıdır.¹⁹²

2.2.3.b. *Nâme-i hümâyun*¹⁹³ ve *Cevapnâme Suretleri*

İngiltere kralının, İngiltere'nin kefilliği çerçevesinde çariçenin zararın tazmini için vereceği taahhüdün kabul edilmesini rica ettiği nâmesine cevap olarak hazırlanan nâme-i hümâyunun müsveddesi¹⁹⁴ defterde kayıtlı belge suretlerindedir. Osmanlı Devleti'nin sefer kararı almasının arkasındaki etkenlerin sıralandığı bu kayıta, iki devlet arasındaki anlaşma şartlarına Osmanlı Devleti tarafından riayet edilirken Rusya'nın anlaşmayı bozduğu belirtilmiştir. Rusya'nın anlaşmayı bozduğunun delilleri olarak -ahidnâmeye aykırı olarak- kaleler inşa edip mühimmat ve asker sevk etmesi, Lehlilerin serbestiyetlerinin ortadan kaldırıldığı, beş senedir Rusya'nın Leh'teki askerlerini çekmesi konusunda Osmanlı Devletini oyaladığı ve Rus kapı kethüdasının taahhüd ve senedlerine aykırı olarak Balta'da bin kişinin katledildiği gösterilmiştir. Dolayısıyla Osmanlı Devleti, İngiltere kralının teklifini geri çevirmiş ancak savaştan sonra gerekli görüldüğünde kendilerine başvurulacağını da eklemiştir.

Avusturya İmparatoru Başvekili Prens Kolorado'nun sadrazama gönderdiği nâmesi ise sadrazamdan daha evvel kendine giden ve bir takım sorular içeren mektubuna cevap olarak yazılmıştır. Cevapnâmede¹⁹⁵ üzerinde durulan konu ise Avusturya Devleti'nin Osmanlı-Rus savaşında konumunun ne olacağıdır. Daha evvel Avusturya elçisinin bu konudaki beyanıyla başvekinden gelen cevap paraleldir. Rusya ile aralarındaki anlaşmanın geçerliliğini yitirdiğinden bahisle Osmanlı-Rusya savaşına Rusya lehinde dâhil olmak zorunda olmadıklarını ve Osmanlı Devleti ile olan anlaşmalara riayet edileceğini bildirmiştir. Anlaşılacağı üzere bu konu başvekinden de sorulmuştur. Rusya ile Avusturya arasındaki eski anlaşmaları Osmanlıda tedirginlik yaratmıştı. Çıkılacak seferle alakalı en kritik mevzulardan biri diğer Avrupa devletlerinin tutumu olduğu için Osmanlı Devleti de bu konuda diğer devletlerden her türlü teyidi almak istemiştir.

---

¹⁹¹ vr. 47a-1.

¹⁹² vr. 70a-2.

¹⁹³ “ Padişah tarafından Müslüman veya Hristiyan yabancı devlet hükümdarlarına ve devlete bağlı Kırım hanları, Mekke şerifleri, Dağıstan ve Gürcistan hâkimleri, Erdel kralları, Eflak-Boğdan voyvodaları gibi imtiyazlı yerler idarecilerine; Fas hâkimleri ve Özbek hanlarına gönderilen mektuplara ise *nâme-i humâyûn* adı verilir. Bk. Kütükoğlu, *a.g.e.*, s. 146.

¹⁹⁴ vr. 37a-1

¹⁹⁵ vr. 48a-1.

2.2.4. Ahidnâme¹⁹⁶

Çalışma konumuzu oluşturan defterde iki adet ahidnâme sureti mevcuttur. Bunlardan biri IV. Mehmed zamanında yenilenen anlaşma maddelerinin aynen kabul edilerek ve bazı ilave maddelerle I. Mahmud zamanında da yenilenen yüz dört maddelik ahidnâme kayıdır.¹⁹⁷ Diğer ahidnâme ise II. Mustafa ve Veziriazam Hüseyin Paşa zamanında Rusya'ya gönderilen on dört maddelik ahidnâme suretidir.¹⁹⁸

Bu ahidnâme kayıtlarından ilki 1740 senesinde Fransa'ya ticari bazı imtiyazları havi ahidnâmenin kayıdır. Diğeri ise Eylül 1701 tarihli Rusya'ya gönderilen ve 1700 İstanbul Anlaşması'nın maddelerini içeren anlaşmanın suretidir. Defterin hazırlanma amacı düşünüldüğünde, Rusya ile alakalı ikinci ahidnâmeye yer verilmesi makul bir durumken 1740 tarihli Fransa ile yapılan anlaşmaya yer verilmesi ilginç bir husustur. Çünkü bu kaydın çıkarılma gereğinin arkasındaki hususlar da ayrıca üzerine düşünülmesi gereken bir meseledir.

2.2.5. Beyannâme

Çalıştığımız defterde 6 tane belge, beyannâme ibaresi kullanılarak kaydedilmiştir. Bunlardan ikisi Osmanlı Devleti'nin Rusya'ya karşı açtığı seferin gerekçelerini bildirmek üzere Avrupa devletlerine hitaben yazılan beyannâmelerdir. Diğer ikisi Rus çariçesine ait iken, Leh'teki Rus askeri generali Galçin'e ait iki beyannâme de deftere dâhil edilmiştir.

2.2.5.a. Osmanlı Devleti'nin Beyannâmeleri

Doğrudan beyannâme başlığı ile tarihsiz olarak kaydedilen beyannâmelerden ilki, Rusya ve onlarla birlikte hareket eden Lehlilere karşı seferi gerektiren nedenlerin açıklandığı beyannâmedir.¹⁹⁹ Hotin Kalesi'ne saldıranların bir kısmının Lehliler olduğu öğrenilince Osmanlı Devleti Lehliler tarafından Karlofça Anlaşmasının bozulduğu gerekçesiyle Lehlilere karşı da savaş açmıştır. Beyannâmeye göre; 1739 Belgrad Anlaşmasına Osmanlı Devleti tarafından riayet edildiği halde Rusya'nın anlaşmaya

¹⁹⁶ “ Bir işi üzerine alıp söz verme, taahhüd, and, kase, sözleşme, mukavele”, “resmi emir veya rica” mânâlarını ifade eden Arabca *ahd* (أحد) ile “mektub, kitab” mânâsına gelen farsça *nâme* (نامه) kelimelerinden yapılan *ahidnâme* birleşik ismi, lügatlarda “muâhede” veya “anlaşma kâğıdı” gibi kısa tarifleri yanında “anlaşma şartlarını ve iki tarafın imzasını taşıyan kâğıd” şeklinde de tarif edilmektedir. Klasik devirde yabancı devletlerle yapılan anlaşmalar ve verilen imtiyazlar için “*ahidnâme*” tabiri kullanıldığı halde XIX. yy.da aynı kökten gelen karşılıklı ahid mânâsındaki “*muâhede*” tercih edilmiş, Tanzimat sonrasında ise padişahın tuğrası ve hattını taşıyanlar “*tasdiknâme*” adıyla anılmıştır. Ahidnâme, bu isim değişikliğiyle beraber Tanzimattan sonra bazı şekil değişikliklerine de uğramıştır. Bk. Kütükoğlu, *a.g.e.*, s. 163.

¹⁹⁷ vr. 12b-1.

¹⁹⁸ vr. 26a-1.

¹⁹⁹ vr. 21b-1. Beyannâmenin bir sureti için bk. Çalışkan, *a.g.t.*, s. 33-35.

aykırı hareket edip sınıra yakın kaleler inşa ettiği, bu durumun giderilmesi için Rus kapı kethüdasına başvurulduğunda durumu inkâr eden takrirleriyle Osmanlı Devletini aldatmaya çalıştığı, Leh kralı III. August'un ölümünden sonra Rusya'nın Leh'e asker gönderdiği, Lehlileri ve memleketlerinin nizamını kurtarma bahanesiyle günden güne bölgedeki askerini artırıp mühimmat ve zahire yığıdığı, Rusya'nın çeşitli hilelerle Leh cumhurunun serbestiyetlerini değiştirmeye çalışıp asker kuvvetiyle Poniatowski'yi kral seçtirmesi ve kendi taraftarlarına destek vererek Lehlilerin serbestiyet şartlarının korunmasını isteyenlerin memleketlerinden çıkarıldığı, mal ve eşyalarının yağmalanıp bazılarının katledildiği, Rusya'nın hududa asker göndererek Balta ve Kraşkov'u tahrir edip birkaç bin Müslümanı şehit ettiği, bu tür hareketleriyle anlaşmayı bozduğunu gösterdiği ve verilen fetva gereğince de sefer-i hümâyunun kesinleştiği. Bu şekilde Rusya'nın anlaşmayı bozduğuna delalet eden sebepler de sıralanmış oluyordu.

Beyannâmenin devamında ise Lehlilerin anlaşmayı bozduğu ifade edilerek onlara nasıl muamele edileceği açıklanmıştır: Sabık Kırım hanı Kırım Giray Han'ın çapula izinli olduğu halde kendisine Lehlilere çapul etmemesinin tembih edildiği, Osmanlı Devleti tarafından himaye edilen Leh halkına çapul edilmesinin Karlofça Anlaşması'na aykırı olduğu için bu hususa dikkat edildiği ancak Hotin Kalesi'ne saldıran taburun üçte ikisinin Lehli ve üçte birinin Rus olduğu, Lehlilerden bazılarının kendi tercihleriyle orada olduğu, iki sene evvel Karlofça Anlaşmasına aykırı olarak Lehlilerin Ruslar ile eski anlaşmalarını yenileyip Osmanlı Devleti aleyhinde ittifak kurdukları, Potocki ve Krasincki'den öğrenilen bu durumu Rus kapı kethüdasının da tasdik ettiği, alınan fetva gereğince anlaşmayı bozan Lehlilerin de Ruslarla bir tutulup üzerlerine karşı sefere çıkılacağı ve bu şekilde Lehlilere gösterilecek muameleye de açıklık getirilmiştir. Müttelikler ile münasebetlere de değinilmiştir: Leh mareşallerinden Krasincki ve Potocki'nin Leh memleketine İslam askerinin girip Rusları ve onlara tabi olanları çıkarması istirhamında bulunduğu, Potocki'nin asaleten orduya gelip ve vekâleten mühürlü senetler verdiği, bunun üzerine ordu tertip edilip asker ile Leh'e serasker gönderileceği ve ayrıca aman dileyen ve dost olan Lehlilere dokunulmayacağı ilan edilmiştir.

Avrupa devletlerine gönderilmek üzere hazırlanan ve 11 C 1182/ 23 Ekim 1768 tarihi düşülmüş diğer beyannâmenin sureti²⁰⁰ de defterin son sayfalarına dâhil edilmiştir. Diğerine nazaran daha kısa olan bu beyannâme Rusya'nın anlaşmayı bozduğunu

---

²⁰⁰ vr. 79b-1.

bildirmek amacıyla hazırlanmıştır. Osmanlı Devleti tarafından aradaki anlaşmalara riayet edildiği halde Rusya'nın riayet etmediği vurgulanmıştır.

Beyannâmeye göre Rusya'nın anlaşmalara aykırı hareket ettiğinin delilleri şunlardır: Rusya'nın hududa yakın kaleler inşa edip içlerine asker ve mühimmat yığması, 1763 senesinde Leh kralı III. August ölünce ırkında kral olmayan ve asker kökenli birini kral tayin ederek Leh işlerine müdahale etmesi, durumun kapı kethüdasına sorulmasıyla Leh cumhurunun serbestiyetlerini muhafaza maksadıyla bir miktar asker talebi üzerine topsuz ve cephanesiz altı bin süvariyle bin Kazak askerinin gönderildiği ve bundan fazla asker olmadığını söylemesi, ancak sonraki süreçte Leh'e neden daha fazla asker gönderildiğinin ve Poniatowski'nin seçimi için neden baskı yapıldığı sorulduğunda ise Rusya'nın baskısı bulunmadığına dair tasdiknâme verdiği, fakat Leh'e kendi generallerinden emir alan toplu ve cephaneli asker sevkine devam edildiği, Rusya askerinin Lehlileri krala tabi ettirmek için üzerlerine saldırıp helaklarına yol açtığı, mal ve mülklerini yağmaladıkları, ahidnâmeye aykırı bu durumun ortadan kalkması için Rusya'ya asker çıkarılmasının teklif edildiği, Rus kapı kethüdasının asker ne zaman çıkarılacağına dair mühürlü ve imzalı kâğıtlar gönderdiği, bir süre sonra Rusya'nın Balta'ya asker gönderip binden fazla kişinin ölümüne sebep olduğu, durumu inkâr edip Haydemak taifesinin zarara yol açtıklarını belirtmeleri, ancak Haydemak eşkıyasının silahla dolaşmadığının herkesçe bilindiği ahidnâmeye aykırı bu durumlar İstanbul'daki Rus murahhasından sorulduğunda ise cevap veremeyip suskunluğu ile Rusya'nın anlaşmayı bozduğunu kabul ettiği, kendisinden asker Leh'ten ihracı sorulduğunda cümleten Leh cumhuru tebaiyet bildirmediğince asker çıkarılmayacağını söylemesi, Rusya Leh memleketine müdahaleden ve zaminlik iddiasından feragat eder mi? diye sorulduğunda ise benim murahhaslığım mahduttur, bunu ancak devletim bilir diye yanıt vermesi.

Osmanlı Devleti nazarında Rusya'nın anlaşmayı bozduğuna dair deliller de sıralanmıştır. Seferin gerekliliği anlatılmış ve vurgulanmıştır. Beyannâmede üzerinde durulan diğer konu Rus kapı kethüdasının hapsidir. Ulemanın fetvasından sonra da seferin kesinleşmesiyle Rus kapı kethüdasının Yedikule'de tecrit edildiği belirtilmiştir. Osmanlı Devleti, ahidnâmeye aykırı en ufak bir hareket göstermeden bu maddeleri üç dört yıl görmezlikten geldiğini de eklemiştir. Osmanlı'nın Rusya Devleti'ne açtığı seferin meşruluğunu detaylı açıklamalarla ispat etmeye gayret ettiği anlaşılmaktadır.

2.2.5.b. Rusya Çariçesinin Beyannâmeleri

Defterdeki kayıtlı beyannâmelerden ikisi Rus çariçesine aittir. Osmanlı Devleti'nin Rusya'ya savaş ilanından sonra çariçe de hem savaşla hem de kapı kethüdalarının durumu ile alakalı beyannâmeler göndermiştir.

4 Kânun-ı Sâni tarihli ve oldukça tafsilatlı beyannâmesinde²⁰¹ Lehistan'daki varlıklarından, faaliyet ve niyetlerinden, bilhassa da Osmanlı Devleti'nin tutumundan bahsetmektedir. Leh işlerine müdahalelerinin ilk sebebi olarak Rusya'nın Leh'e kefalet etmesi, ikinci sebebi Leh halkının rahatını temin etmek olduğu beyannâmenin girişinde izah edilmiştir. Bundan sonra Lehistan'daki mezhep maddesine değinmiştir. Beyannâmeğe göre Lehistan'a mezhep maddesinin halli için asker gönderilmesi şu şekilde gerçekleşmişti: Katolik mezhebinde olanların hem-mezheplerine baskı uygulayarak ayinlerini icraya izin vermemeleri, Luteran ve Moskov mezhebinde (Ortodokslar) olanların ittifak kurmaya başladıkları ortamda Katoliklerin sayıca çok ve güçlü olmalarıyla müttefikleri yok edebileceği, seksen üç yıl önceki anlaşma gereğinde Leh üzerinde vekâleti bulunan Rusya'dan Leh elçisinin yardım istediği, Leh içlerine bir miktar asker gönderildiği ve Varşav'daki meşveretlerinde –gönderilen askerlerin sayesinde- karışıklığın giderilerek gerekli bazı yeni kanunlar koydurulduğu.

Çariçe, beyannâmesinde Rus askeri varlığının Lehistan'da devam ettirilmesi ile alakalı ise şunları vurgulamıştır: Mezhep maddesinin halledilmesi ile rahata kavuşan Lehlilerin teşekkür ettikleri, askerlerinin dönmesi için tembih olunduğu ancak bir kısım asker döndüğü halde bazı Rus askerlere Yenice'de saldırmaları, Leh ileri gelenlerinin ihtilal giderilinceye kadar Rus askerinin Leh'te kalmasını talep ettikleri, Rusya'nın aleyhine olan bu hareketlerin bertaraf ve yeni kanunun icrası için askerlerinin Leh'te kalmasının uygun görüldüğü.

Osmanlı Devleti ile aradaki münasebetlerle ilgili olarak: Osmanlı Devleti tarafından Rusya'nın faaliyetleri bir vakte kadar “yardım” olarak yorumlanmışken, iki devlet arasını açmak isteyenlerin hileleriyle aradaki dostluğun düşmanlığa dönüştüğü, Osmanlı sınırlarına kaçan müttefiklerin Podolya'yı Osmanlı Devleti'ne teslim edeceğini bildirdikleri, Osmanlı Devleti'nin de menfaat sağlamak için niyetini gizleyerek sulhun bozulmasına vesile aradığı, Osmanlı Devleti'nin kanuna aykırı olarak İstanbul'daki elçilerini adamlarıyla birlikte tutukladığı ve daha önceki savaş sırasında dahi eski

---

²⁰¹ vr. 30b-1.

elçilerine bu türlü muamele edilmediği, Rus askerleri Leh'ten kaçanları takip ederken Osmanlı topraklarına girdiği takdirde müdahalede bulunulmasını İstanbul'a bildirdikleri, durum böyle iken Osmanlı Devleti'nin Balta'da bazı eşkıya gruplarının yarattığı zararı bahane ederek sefer hazırlıklarına giriştiği, Balta'daki durum öğrenildiğinde konunun halli için asker zabıtlarına gerekli emrin verildiği ve suçluların cezalandırıldığı, Rusya tarafından sulha aykırı bir hareket gerçekleşmediği halde Osmanlı Devleti'nin Podolya'yı idaresi altına almak için çeşitli bahanelerle anlaşmayı bozduğu ve elçilerini hapsedmekle Rusya'yı tahkir ettiği.

Çariçe iki devlet arasındaki ilişkilerin Osmanlı Devleti ile irtibat kuran Leh müttefikleri tarafından bozulduğunu ima ediyordu. Üstelik Podolya'yı vaat eden müttefiklere yardımın asıl amacı menfaat sağlamaktır. Osmanlı Devleti menfaat peşinde olarak sulhun bozulması için kendine vesileler aramıştır. Bu vesile ise Balta'da yaşanan olaylardır ki bu konu ile alakalı gerekenler Rusya tarafından yapılmıştır. Çariçe bu düşüncelerini ifade ettikten sonra Rusya Devleti'nin muharebe sırasında kendi memleket ve halkını korumak için gerekeni yapacağını da belirtmiştir.

Çariçeye ait ve defterde kayıtlı diğer beyannâme²⁰² ise Rus kapı kethüdasının hapsedilmesi ile alakalıdır. İstanbul'daki kapı kethüdalarının Lehistan'daki gelişmeler ile alakalı vazifesi gereği Osmanlı Devletini bilgilendirdiğini belirtiyordu. Beyannâmeye göre, iki devlet arasında fesat çıkarmaya çalışanların sözleri yerine Rusya'nın Leh'teki faaliyetlerine dair Osmanlı Devleti'ne verdiği bilgiler dikkate alınmış olsaydı tarafların huzur ve emniyetini bozacak bir durumun ortaya çıkmamış olacaktı. Rusya elçisinin Divâna çağırıldığında yalanlarla dolu bir takririn kendisine okunup bazı konuları taahhüt etmesi için elçinin zorlandığı. Kabul etmediği takdirde bunun anlaşmayı bozan bir durum olarak sayılacağı söylenmesi, elçinin taahhüde iktidarı olmadığı için kabul etmesi istenilen konuları inkâr etmesinin ardından da Yedikule'ye hapsedildiği çariçe tarafından beyannâmeye yazılmıştır. Ayrıca Rus çariçesi kendi ve Devleti'nin şanını korumak için gerekeni yapacağını da belirtmiştir.

2.2.5.c. Rusya Generaline Ait Beyannâmeler

Lehistan'daki Rusya askeri generali Galçin'e ait beyannâme olduğu belirtilerek kaydedilen iki belge bulunmaktadır. Galçin'in 14 Mart tarihli Kiev'den neşrettiği

---

²⁰² vr. 36a-1

beyannâmesinde,²⁰³ yerli ve Leh asıllı birinin kral seçildiğinin daha evvel beyannâmelerle diğer devletlere duyurulduğu, müttefiklerin Moskovlulara hücum ettikleri gibi kendi vatanlarının harabiyetine sebep oldukları, Osmanlı askerinin Leh memleketine girmesinin Lehistan'ın harap olmasına neden olacağı, müttefiklerin beldeleri tahrip edip halkın eşyalarını gasp etmeleriyle ahalinin fakirleşmesine sebep oldukları, Rusya çaricesinin Lehlilerin hallerine merhamet ederek müttefiklere ve Osmanlı askerine karşı mücadele için Leh'e asker gönderdiği ve kendisinin general tayin edildiği belirtiliyordu. Kesinleşen Osmanlı seferinin akabinde bu beyannâme verilmiştir. Çariçenin Lehlilere merhameten müttefiklerle ve Osmanlı kuvvetleriyle savaşması için Leh'e asker gönderildiği ilan ediliyordu. Lehlilerden Rusya çaricesine ihaneti olanların tutuklanıp katledileceğine dair ibareyle de ahali tehdit edilmiş oluyordu.

Galçin tarafından Lehistan'da duyurulan diğer beyannâme²⁰⁴ ise Osmanlı sınırına yakın Lehistan eyaletlerine asker konuşlandırması için görevlendirildiğini ilan üzere hazırlanmıştır. Rusya Devleti'nin menfaat sağlamak için değil Leh cumhurunun serbestiyet ve emniyeti için Lehistan'da olduğu vurgulanmıştır. Kendi tavsiyesine uymayanlar ve Osmanlı Devleti'ne yardım edenler hakkında gerekenin yapılacağı belirtiliyordu.

Seferin kesinleşmesinin ardından Lehistan'a gelecek Osmanlı askeri karşısında Rusya kendi askeri ve psikolojik tedbirlerini almış oluyordu. Gerekli atamalardan başka müttefikleri suçlayıcı ibarelerle onlar hakkındaki kanaatler etkilenmeye çalışılmıştır. Aynı şekilde –zaten barışın bozulmasına vesile arayan- Osmanlı Devleti'nin gelişi de Lehistan'ın harap olmasına sebep olacaktı. En sert ibareler ise müttefiklere sempati duyabilecek kesime kullanılmıştır ve Rusya'ya ihaneti görülenlerin katledileceği açıkça duyurulmuştur.

2.2.6. Diğer Belgeler

Bu başlık altında defterde kayıtlı kâğıd, arzuhal, evrak, kaime, şukka, temessük, mükâleme, mülâkat, nutuk vs. belgeler incelenmeye çalışılmıştır.

2.2.6.a. Kâğıd

Kâğıt adı altında zikredilen belgeler arasında sayıca çoğunluğu Leh müttefiklerinin Osmanlı Devleti'ne gönderdiği kâğıtların suretleri oluşturmaktadır.

---

²⁰³ vr. 61a-2.

²⁰⁴ vr. 66b-1.

Bunun dışında Boğdan voyvodasına çeşitli kanallardan gelenler, Rusya ile ilgili olanlar, gazete ve havadis kâğıtları da defterde mevcuttur.

Leh müttefiklerinden Potocki, Krasinski ve Anton imzalı kâğıtlardan aynı tarihli olan ikisinden biri padişaha diğeri de sadrazama sunulmak üzere yazılmıştır. Osmanlı Devleti'ne teşekkürleri, kendilerine gelen her emre itaat edip yerine getirecekleri, eski ve yeni anlaşmalar gereğince askerleriyle beraber Osmanlı Devleti'nin yanında savaşacaklarını bildiriyorlardı.²⁰⁵ Yaklaşık iki ay sonra padişaha hitaben Balta'dan gönderdikleri bir başka kâğıtta ise Rusya'nın Leh'te mühimmat ve erzak hazırlığından bahsetmişler, çeşitli endişelerini dile getirip Rus baskısından ancak Osmanlı yardımıyla kurtulabileceklerini vurgulamışlardır. Ayrıca Kırım hanının Lehistan'a girmesine izin verilmesi talebinde bulunarak Avusturya elçisine de bir mektup gönderdiklerini belirtmişlerdir.²⁰⁶ Kırım hanıyla da iletişime geçen müttefikler onu Leh'e davet etmişler ancak han tarafından bu talep reddedildiği için bu defa padişaha gönderdikleri kâğıtta Kırım hanının memleketlerine girmesine izin verilmesi ricasında bulunmuşlardır.

Leh müttefikleri ordunun hareketinden sonra orduya iki boyarla mektup göndermişlerdir. O mektupta²⁰⁷ boyarlarla beraber mühürlü ve imzalı altı maddeyi içeren bir kâğıt gönderdiklerinden bahsetmişlerdir. Altı maddeyi içeren kâğıdın sureti de deftere kaydedilmiştir. Hotin'i muhasara eden düşmanın mağlubiyetinden duydukları memnuniyeti ve teşekkürlerini dile getirmelerinin ardından, İstanbul'da ikamet ettirmek üzere bir kapı kethüdası gönderilmesine izin verilmesi talebinde bulunmuşlardır. Osmanlı askerinin bir miktarının Leh'e girmesi ancak çoğunluğun Rusya toprağına girmesi konusundaki düşüncelerini belirterek konuyu sadrazamla bir şekilde görüşmek istediklerini vurgulamışlardır. Ordunun buldukları mahalden geçişinin kendilerini güç durumda bırakacağı ve zaten zahire bulmakta güçlük çektiklerini de eklemişlerdir. Burada Boğdan voyvodasının müttefiklere yaptığı muameleden de şikâyet edilmiştir. Kâğıtta anlattıklarına göre Boğdan voyvodası misafir olarak ikamet eden ve Macar tarafına gitmek üzere toprağından geçen müttefiklere taarruzda bulunmuştur. Boğdan'a rahatça geçebilmeleri için voyvodaya emir gönderilmesini istemişlerdir.²⁰⁸

---

²⁰⁵ vr. 44a-1, 44a-2.

²⁰⁶ vr. 50b-1.

²⁰⁷ vr. 56b-1.

²⁰⁸ vr. 57a-1.

Bu defa Krasinski ve Potocki'nin imzasını taşıyan iki adet kâğıt üç boyarla beraber orduya gönderildiğinde Leh'e gönderilecek asker sayısı tekrar mevzu edilmiştir. Burada iktiza eden miktar denilerek konu geçiştirilmiştir. Nitekim daha sonra Leh'e altmış binden fazla asker girmemesi gerektiğini açıkça dile getireceklerdir. Bu kâğıtlarda Potocki orduya gelerek sadrazamla görüşme talebinde bulunmuştur. Bu talebi olumlu karşılanacaktır. Ancak dikkat çekici bir husus Potocki'nin, maiyeti hakkında bilgi vererek nasıl karşılanması gerektiğine dair tafsilatlı talepleridir. Görüşmek için özel bir yer, orduya geldiklerinde on altı hayme, alay tertibi, takımlarıyla birlikte hazır edilmiş atlar tahsisi, mükemmel alaylar düzenlenmesi, sadrazamın yanına giderken davullar çalınıp toplar atılması, mülâkatta kendine iskemle hazırlanması vs. onun talepleri arasındadır.²⁰⁹

Potocki'nin orduya gelmesinin akabinde taahhüt niteliğini taşıyan mühürlü ve imzalı kâğıdının kaydında ise Leh'e Osmanlı Devleti tarafından altmış bin asker gönderilmesi, ahalinin mal ve erzakına dokunulmadığı taktirde gerekli yiyecek ve yemlerin karşılanacağını belirtmiştir. Rusya muhasarasına karşı Kamanıçe'nin müttefiklerin idaresinde olacağı, bazı mühim konuların serdar-ı erkemle yapacağı mülâkatta konuşulacağını da beyan etmişti.

Potocki'nin Osmanlı seraskeriyle beraber Ruslar tarafından kuşatılan Hotin'de mahsur kalması üzerine bu defa Krasinski'nin sadrazama gönderdiği farklı tarihli iki kâğıdın suretleri de mevcut kayıtlardandır. Krasinski, yazısında Potocki'nin kurtarılması hususunda nasıl emir buyurulsa kendisinin yerine getireceğini ifade ediyordu. Daha önce yapılan yardımın kifayet etmediği ve buldukları mahalde zor durumda olmalarından kendilerine bir miktar para gönderilmesi ricası.²¹⁰ Burada en önemli konu olarak üzerinde durduğu mevzu müttefiklerin Leh'e dönmeden önce Rusya topraklarına saldırılmasıdır. Leh'e 60 binden fazla asker gönderilmemesi tekrar vurgulanmıştı. Aynı yazıda Leh'ten esir alınmaması hususu da işlenmiştir. Çünkü ona göre bu durum müttefikleri korkutacağı için müttefikler Rusya'ya meyledebilirdi. Boğdan voyvodasının kendilerine zulüm ve baskıdan geri durmadığı da vurguladığı konular arasındadır.²¹¹ Boğdanlı zahire satın almak istediklerinde kendilerine saldırmış hatta

---

²⁰⁹ vr. 60b-1.

²¹⁰ vr. 67a-1, 69b-1.

²¹¹ vr. 67a-1.

bazılarını katletmiştir. Yanındaki yaklaşık 200 Lehlinin hasta olduğunu belirterek onlar için araba tahsis edilmesini de talep etmişleridir.²¹²

Eflak ve Boğdan voyvodalarından gelen Rumi kâğıtlar da vardır. Eflak voyvodasının bu yazıyı gönderme sebebi, kendisinden İbrail muhafızı Halil Paşa'ya dair bazı keyfiyetin araştırılmasının istenmiş olmasıdır. Voyvoda gönderdiği kâğıtta, beş yüz kişilik kapı halkıyla Hotin üzerine görevlendirilen paşanın ahvaliyle alakalı tafsilatlı bilgiler sunmuştur.²¹³ Eflak voyvodası ise gönderdiği kâğıdında Tot adlı Fransa konsolosunun Leh müttefikleriyle görüşmek üzer Hotin'e gidişi ve dönüşü ile ilgili bilgiler verdikten sonra Kırım hanının askeri varlığından bahsetmiştir.²¹⁴

Osmanlı Devleti'nin Rusya'ya savaş ilan etmesinin ardından Rusya'nın Osmanlı beyannâmesine karşılık neşrettiği cevabi yazısı ile Galçin adlı generallerinin çariçeye gönderdiği yazısı da kâğıt başlığıyla kaydedilmiştir. Çariçenin öncelikle bahsettiği konu, Osmanlı Devleti'nin savaş sebebi addettiği gerekçelerin kendisinde büyük şaşkınlık yarattığıdır. Çünkü iki devlet arasındaki boş arazilere kale inşa etmemiş, kendi tasarrufundaki topraklara inşa ettiği kalelerden de Osmanlıya zarar verilmemiştir. Birkaç Kazak'ın Balta'da sebep olduğu durum üzerine gerekenin yapıldığını da ifade eden çariçe, bu türlü küçük bahaneler öne sürerek menfaat peşinde koşmanın kan dökülmesine neden olacağını söyleyerek Osmanlı Devletini menfaatçilikle suçlamıştır. Bu sözlerin ardından Lehistan mevzuuna değinen çariçe, kralın serbest bir şekilde halkın reyiyle seçildiğini ifade etmiştir. Rus askeri emniyetin sağlanması için Leh'e davet edilmiştir ve şimdiki halde Osmanlı askerini Leh'e davet eden müttefiklerin himayesinin Osmanlı Devleti'nin şanına yakışmadığını da beyan etmiştir. Çünkü bu müttefikler kendi memleketlerinde kargaşaya neden olan kişilerdi. Kâğıtta bahsedilen son önemli husus ise Yedikule'ye kapatılan kapı kethüdasıdır. Çariçe bunun Osmanlı'nın eski adetlerine aykırı olduğunu iddia etmiştir. Sözün özü, Rusya Devleti sulha zarar vermediği gibi savaşın çıkmasında fesat düşüncedeki kişilerin kışkırtmaları etkili olmuştur.²¹⁵ Diğer beyannâmede vurgulandığı gibi çariçe müttefiklerin bu savaşa neden olduğunu ima etmiştir.

Rus askeri generali olan ve Hotin'i muhasara eden Galçin'in çariçeye gönderdiği rapor mahiyetindeki yazısı bir şekilde ele geçirilmiş ve deftere kaydedilmiştir. 9 Nisan

---

²¹² vr. 69b-1.

²¹³ vr. 76a-1.

²¹⁴ vr. 76a-2.

²¹⁵ vr. 31b-2.

1769 tarihli kâğıtta Hotin’i zapt etmek ve Osmanlı ordusunun yardım alma yolunu kesmek amacıyla başlattığı hareketi detaylarıyla anlatan general, kalenin zaptından vaz geçme nedenlerinden de bahsetmişti.²¹⁶

Boğdan voyvodasına gönderilen iki kâğıt ve voyvodanın yazıcısına ulaşan bir adet kâğıt da deftere işlenmiştir. Boğdan voyvodasına Avusturya’daki adamının gönderdiği kâğıdın içeriği Leh’teki durumla alakalıdır. Buna göre; Leh kralının müttefiklere karşı mukavemet gücü azalmış ve kral artık müttefikleri kazanma politikası gütmeye başlamıştı. Osmanlı yardımıyla müttefikler güçlendiğinde çariçenin kralı himayeden vaz geçeceği dolayısıyla Saksonya Herseğinin kral seçilebileceği, müttefiklerin Rus askerine karşı mücadelelerinde galip geldiği gibi pek çok konuda bilgi vermiştir.²¹⁷ Voyvodanın Macar’daki adamının gönderdiği kâğıt da yine Leh’teki vaziyeti tasvir ediyordu. Ancak farklı olarak bahsedilen önemli bir konu, Venedik’in Osmanlı Devleti’nin şüphelerini ortadan kaldırmak için Rus elçisine ayrılmasını tembihlemeleridir.²¹⁸ Voyvodanın yazıcısına Beç’ten ulaştırılan kâğıtlarda ise Korsika adasında Fransa’nın faaliyetleri, Avrupa’da rim papanın durumu, Roma imparatorunun seyahati, Lehistan’ın vaziyeti, Rus askerinin hareketleri gibi mevzulardan bahsedilmiştir. Farklı olarak bahsedilen husus, Varşav’da kralın ikamet ettirildiği menzilin altına barut yerleştirilip ateşe verildiği, patlama neticesinde kralın odasının duvarının yıkıldığı ve Leh kralının hayatını zoraki kurtardığıdır.²¹⁹

Karadağ halkının Bosna valisi Mehmed Paşa’ya arzuhal niteliğinde sunduğu iki kâğıt,²²⁰ üzerlerine gönderilen askerin baskılarından şikâyet ederken; İstanbul’a ulaşan bir gazete kâğıdı²²¹ Rusya’da çıkan fırtına ve verdiği zarardan bahsetmekte ve Dubrovnik konsolosu sunduğu Frengî havadis kâğıdında²²² Karacadağ ile alakalı bilgiler verilmiştir.

2.2.6.b. Arzuhal²²³

Bu başlık altında incelenen belgelerin çoğu Osmanlı Devleti ile irtibat kuran Leh müttefiklerine aittir. Defterdeki tek istisnası Kırım halkından iki kişiye ait olan

---

²¹⁶ vr. 66a-2.

²¹⁷ vr. 68b-2.

²¹⁸ vr. 69a-1.

²¹⁹ vr. 65b-1.

²²⁰ vr. 4a-1.

²²¹ vr. 1a-2.

²²² vr. 5b-1.

²²³ “Arzuhal, bir dilek veya şikâyet bildirmek üzere alttan üste yazılan ve bugünkü başlığı *dilekçe* olan belge türüdür. Bk. Kütükoğlu, *a.g.e.*, s. 303.

arzuhaldir. Bu arzuhalde iki Yahudi, Boğdan'da ikamet eden Potoski adlı boyardan alacaklarının olduğunu ve Boğdan voyvodasına tahsili yapabilmesi için padişah emri gönderilmesini talep ediyordu.²²⁴

Leh müttefiklerinden Potoski, Krasinski, Mikail ve Baçento'ya ait arzuhalin içeriğinin daha evvel Potocki tarafından yazılıp padişaha sunulmuş olan mektubuyla aynı olduğu kaydedilmiştir. Ancak söz konusu arzuhalde farklı olarak bahsettikleri konulara bakıldığında, Rusya Devleti'nin Boğdanlı (Boğdan voyvodası) ile birleşebileceği tehlikesi belirtilmektedir. Onlara göre iki taraf kuvveti birleşerek Hotin nahiyelerini tahrip edecektir. Leh'te ise kral kendi askerini Rusya askeriyeye birleşmeleri için baskı uygulamaktadır. Onlar ise Rusya baskısına tahammül edemeyip Osmanlı Devleti'nin yardımına başvurmuşlardır.²²⁵ Müttefiklerin Osmanlı toprağına sığınıp ordunun hareketi esnasında pek çok defa Boğdan voyvodasından şikâyet ettiği belgelerden anlaşılmaktaydı. Ancak anlaşılacağı üzere 1768'de savaş ilanının hemen akabinde Müttefikler Boğdan voyvodasının Rusya ile beraber hareket edebileceğini vurguluyorlardı.

Müttefikler tarafından müşterek hazırlanan arzuhalde başka sadece müttefiklerin başbuğı Potoski tarafından gönderilen arzuhaller de vardır. Bunlardan padişaha sunulmak üzere hazırlanan erken tarihli bir arzuhalde; Rusya'nın kralın vefatından önce ve sonra Leh'teki faaliyetlerinin ne olduğu, bu faaliyetlerinin Lehlileri nasıl korkuttuğu ve serbestiyetlerine hanel getiren pek çok maddeyi kabul etmek zorunda kaldıklarından bahsettikten sonra, kendilerinin de Rusya askerine karşı mücadeleye başladığını anlatmıştır. Arzuhalin devamında ise Bar eyaletindeki Rus askerine karşı koyamadıklarını ve Balta'da yaşanan olayları bildirmiştir.²²⁶ Bundan başka Osmanlı Devleti'ne elçi gönderme talebinde de bulunmuştur. Ki yukarıda bahsettiğimiz arzuhalde de aynı talep yer alıyordu. Yaklaşık bir ay sonra gönderdiği bir başka arzuhalinde ise yine Rusların faaliyetleri uzun uzun anlatılmış ancak tayinat bekleyen müttefiklerin müşkül durumda olduğu en çok vurgulanan konu olmuştur.²²⁷

2.2.6.c. Evrak

Çalışma konumuzu oluşturan defterde Bosna valisi tarafından Venedik veya Avusturya Devleti ile alakalı olarak gönderilen belgeler vardır. Bu belgelerin suretleri

---

²²⁴ vr. 4b-1.

²²⁵ vr. 1a-4.

²²⁶ vr. 7b-1.

²²⁷ vr. 45a-1.

işlenmeden evvel “evrak(lar)ın hūlasalarıdır” başlığı açılarak Bosna valisinin gönderdiği evrakların içeriği özetlenmiştir. Evrakların kendi suretleri, ilgili başlık altında değerlendirildiği için burada tekrar bahsetmeyi lüzumsuz görüyoruz. Anlaşıldığı üzere, belgeler arasında adı geçen mektup veya ilam türünden belgeleri genel olarak ifade etmek adına evrak ibaresi kullanılmıştır.²²⁸

Merkeze ulaşan bir gazete evrakının²²⁹ içeriğinin ise takrir tarzı bir yazı ile kaydedildiğini görüyoruz. Osmanlı Devleti’ne iltica eden müttefiklerin Kırım hanı ile birlikte çapula giderken Yeni Sırb’da Tatar taifesi tarafından uğratıldığı zarardan ve Leh palatinliklerindeki yaklaşık yirmi bin Kazak’ın Rus askeriyle birleşmek adına beyannâme gönderdiğine dair bilgiler söz konusu gazete evrakından öğrenilmişti.

2.2.6.d. Kaime²³⁰

Rusya Devleti’nde general iken Fransa Devleti’nin hizmetine girmiş generalin daha evvel gönderdiği ve Rusya’nın asker sayısı ve askeri masrafı ile alakalı kaimeye dair bir yazı²³¹ da deftere kaydedilmişti. Kaimenin geldiği tarihten beri Rusya’nın asker sayısında birtakım değişikliklerin olduğu ancak bu değişikliklerin önemsiz miktarda olduğu belirtilmiştir. Değişikliğin Kazak askerinden olabileceği de vurgulanan hususlar arasındadır. Kaimeye süvari, piyade sayılarının verilmemle beraber Rusya’nın deniz gücü burada belirtilmiştir.

Kaime başlığında kaydedilen esas belge ise Eflak voyvodasından gelen ve hududa dair olduğu belirtilen kaime suretidir.²³² Urkapısı, Kiev ve Hotin arasındaki arazi, şehir, kasaba, nehir ve göllerin durumu, aralarındaki mesafeler, Rusya’nın yeni inşa ettiği kalelere giden yolların durumu gibi bölgenin coğrafi durumu hakkında tafsilatlı bir kaime kaydı olduğu görülüyor. Muhakkaktır ki ordunun hareketinden evvel bölge ile alakalı güncel bilgilerin öğrenilmesi stratejik hareket açısından da mühimdir.

2.2.6.e. Şukka²³³

Leh müttefiklerinin başbuğu Potocki’nin orduda bulunduğu esnada müttefikler tarafından gönderilen bir Lehlinin takrir sunduğundan bahsetmiştik. Ancak Lehliden

²²⁸ vr. 64M.a-1, 64Mb-1.

²²⁹ vr. 58a-2.

²³⁰ “ Osmanlı diplomatiğinde “kaime” ismi, iki ayrı tür belge için kullanılmıştır: Arıza ve tezkire yerine geçenler.” Bk. Kütükoğlu, *a.g.e.*, s. 275.

²³¹ vr. 28b-1. Kaimenin bir sureti için bk. Mustafa Kesbi, *İbretnümâ-yı Devlet (Tahlil ve Tenkitli Metin)*, Ahmet Öğreten (hızl.), Ankara 2002, s. 450-453.

²³² vr. 33b-1.

²³³ “... merkezle taşra veya taşradaki iki yer arasındaki yazışmalar için kullanılan bir belge türüdür. Bk. Kütükoğlu, *a.g.e.*, s. 233.

alınan bir adet şukka deftere kaydedilmiştir. Şukkada²³⁴ ise Rus generali Galçin'in 80 bin askerle Bar altında Darasni(?) adlı mahalden hududa yaklaşmak üzere olduğu, Hotin ve çevresine hücum etmeye hazırlanan Rus general ve askerlerinin durumları, Rus askerinin ambarlarının bulunduğu mahallerin bilgilerine dair önemli bilgiler vardır.

2.2.6.f. Temessük

Sultan I. Mahmud döneminde İsveç elçisinin Osmanlı Devleti ile akdetmek istediği tahaffuz-ı ittifakın temessüğünün sureti defterde kayıtlıdır. Bu ittifakın yapılma nedeni ise Rusya Devleti'dir. Rusya'dan iki taraftan birine saldırı olursa veya Rusya ile muharebeye girilirse diğer taraf fiili yardımda bulunacaktır. Temessük deftere yazılmadan evvel Kethüda Bey'in kaydından çıkartıldığı notu düşülmüştür.²³⁵

2.2.6.g. Mükâleme

Rusya kapı kethüdası ve Prusya elçisi ile yapılan mükâleme ise soru ve onlardan alınan cevaplar halinde kaydedilmiştir. Temsilcilere Çerakise, Kabartay ve Dağıstan yolları, Lehlilerin serbestiyetleri, Leh'teki Rus askeri varlığı ve Rusya'nın Hotin'i muhasara etme düşüncesi ile alakalı sorular yöneltilmişti. Özetle, Dağıstan yolunun Rusya tarafından kapatılmadığı, Leh halkının serbestiyetlerine hâle getirilmediği, Lehlilerin talebi üzerine 6 bin silahsız süvari ve bin Kazak askerinin gönderildiğine dair Kapı kethüdası cevaplar vermiş, Prusya elçisi de hepsini onaylamıştır. Kamaniçe Kalesi ile alakalı durumun bir Rus generalinin Hotin muhafızına mektubuyla öğrenilmişti. Kapı kethüdası bu mektubun Rus lisanıyla yazılmayıp Leh lisanıyla yazılarak Fransa lisanıyla imza edilmesinin gerçek olmayabileceğini gösterdiğini iddia etmiştir. Poniatowski'nin zorla kral yapılmadığını da üzerini çizerek vurgulamışlardı. Hatta kapı kethüdası, Rusya'nın Osmanlı Devleti'ne karşı suikastı değil suizannı olsa dahi görevinden ayrılacağına dair yemin etmişti. Prusya elçisi de kendi kralının kefil olduğu bu hususun aksi durumunda elçiliği bırakacağını söylemiştir. Temsilciler, Leh kapı kethüdasının geri gönderilmemesi ve kralın elçisinin kabul edilmeyişinin vesvese yarattığını belirtmişlerdi. Kendilerine verilen cevapta ise tayinatının kesildikten sonra misafir olarak Osmanlı topraklarında kaldığı ve kovulmayacağı söylenmiştir.²³⁶

²³⁴ vr. 63a-2.

²³⁵ vr. 78b-1. Temessüğün bir sureti için bk. Mustafa Kesbî, *a.g.e.*, s. 308-312.

²³⁶ vr. 18a-1.

2.2.6.f. Mülâkat

Hotin’de ikamet eden ve Kırım hanı ile mülâkat yapma amacıyla Yaş Kasabası’na giden Leh müttefiklerinden Estaroset Podoroski’nin Boğdan voyvodası ile yaptığı mülâkatta bahsi geçen konuların hülasasına bakıldığında, sefer haberini alan Rusya’nın Litvanya’daki askerini Osmanlı sınırına sevk ettiği ve bu durumun müttefiklere güçlenmeleri için fırsat doğurduğunu ifade ettiğini öğreniyoruz. Mülâkatta konuşulan diğer konular ise Osmanlı-Rus savaşı başladığından bir miktar Prusya askerinin Leh’e gireceği, İsveç’in ise Lehlilerle ittifak kurup Rusya aleyhinde tavır alacağı, sefer zamanı tüm Leh halkının müttefiklerle bir olacağıdır. Ayrıca Hotin’e iltica eden müttefiklerin zor durumda olduğundan kendilerine tayinat verilmesi talebinde de bulunulmuştur.²³⁷

2.2.6.g. Nutuk

Defterde kayıtlı bazı belgeler “nutk-ı âli, nutk-ı hümâyûn, nutk buyrulan kelimât” şeklinde kaydedildiği için bu tür belgeleri nutuk başlığı altında değerlendirmeyi uygun bulduk. Daha evvel de bahsi geçtiği üzere bu dönemde Fransa elçisi Vergennes’in görevine son verilmiş ve yerine başka bir elçi atanmıştı. Devleti tarafına dönmeye izinli olan elçiye âdet üzere Osmanlı Devleti tarafından da izin verilmesi icap ediyordu. Nitekim sadrazam huzuruna gelerek nâme-i hümâyunu alacak Fransa elçisine yöneltilecek sözler defterimize kaydedilmiştir. İki devlet arasındaki dostluğun artması ve tüccarın korunması hem Osmanlı padişahının hem de kendisinin(sadrazamın) muradı olduğu, verilen nâme-i hümâyun ile padişah tarafından memleketine dönmesine izin verildiği dile getirilmiştir.²³⁸ Bir başka belgede ise yine Fransa elçisine hitaben bu defa padişahın nutku kaydedilmiştir. İçerik olarak ise dostluk ve reyanın korunacağı dile getirilmiştir.²³⁹

İngiltere elçisinin, kralının Osmanlı-Rusya arasındaki gerginlikte tavassutluk talebinde bulunma isteğini belirtmesinin ardından İngiltere tarafına cevap vermek üzere sadrazam huzuruna çağrılan İngiltere tercümanına yöneltilen sözleri incelediğimizde Osmanlı Devleti tarafından yine aynı doğrultuda yanıt verildiğini görüyoruz. Rus kapı kethüdasının sözlü olarak uyarıldığı ancak sefer ilanına Rusya’nın türlü hareketlerinin

²³⁷ vr. 45b-2.

²³⁸ vr. 44b-2, 80b-5.

²³⁹ vr. 80b-1.

sebepl olduğu dile getirilmişti. Muharebeden sonra tavassut tekliflerinin değerlendirilip duruma göre hareket edileceği de sadrazam tarafından tercümana söylenmiştir.²⁴⁰

2.2.6.f. Meşveret Kaydı

Ordu, 1 Haziran'da Hantepesi'nde karargh kurmuştu. Orduya davet edilen Rumeli valisi ve Hotin seraskeri vezir Mehmed Paşa'nın Leh'e serasker olması yanında, aynı ay içinde sadrazam çadırında yapılan 14 Haziran 1769 tarihli meşveretin kaydı serdar-ı ekremin takriiriyle beraber kaydedilmiştir. Rumeli valisi ve Hotin seraskeri olan Mehmed Paşa, Sivas valisi Ali Paşa, ordu kadısı, yeniçeri ağası ve diğer ocak ağaları ve sair devlet ricalinin katıldığı meşverette Potocki'nin altı mşaverecisi, Fransa, Avusturya, İngiltere ve Venedik tercümanlarının huzurunda Leh müttefiklerinden Potocki'ye bazı sualler yöneltilmiştir. Meşveretin ana konusu Rusya ile ittifak kuran 1769 tarihinde Hotin'e Ruslarla beraber hücum ederek Karlofça Anlaşmasını bozan Lehlilere, Leh müttefiklerine ve savaş esnasında aman dileyenlere ne türlü muamele edileceğidir. Bu konu konuşulurken Potocki'ye karşı sert ifadeler kullanılmış ve neticede Osmanlı padişahının merhameti sayesinde istiman edenlere aman verileceği söylenmiştir. 60 bin askerin zahiresini müttefiklerin tedarik edeceği ve geri kalanını Osmanlı Devleti'nin tamamlayacağı konusu da görüşüldükten sonra ordu şeyhi tarafından dua edilmiş, Fatiha okunmuş ve tayinler yapılmıştır. Serasker Mehmed Paşa 50-60 bin askerle Leh'e girmek üzere gönderilmiştir.²⁴¹

2.2.6.g. Takvim

Venedik tarafından gelen bir takvime²⁴² göre 1769 senesinin mevsimsel ve astrolojik gelişmelerinin anlatıldığı bir belge de defterin kayıtları arasındadır. Yukarıda başlıklar altında gruplandırarak incelediğimiz belgelerden başka deftere başlıksız olarak kaydedilen veya yukarıdaki başlıklardan herhangi birine dhil edilemeyen belgeler de mevcuttur. Bu tür belgelerin de muhtevası açısından irdelenmesinin faydalı olacağını düşündüğümüz için burada ele almayı uygun görüyoruz:

Leh müttefikleri mareşalleri Krasinski ve Potocki tarafından orduya  nefer Boyar gönderilmişti. Onlar bu kişilerle beraber kğit ve mektup başlıklı belgeler de göndermiştir. Ancak bu üç Boyarın sadrazamla yaptıkları görüşmenin içeriği de deftere aktarılmıştır. Buna göre ordunun Tuna'yı geçtiği ve artık Moskov zerine gidilip Leh'e

²⁴⁰ vr. 46b-2.

²⁴¹ vr. 24b-1.

²⁴² vr. 1b-2.

girileceği, müttefiklerin Osmanlı Devleti tarafından korunacağı ve dost olmayan Lehliler hakkında gerekenin yapılacağı Boyarlara bildirilmiştir. Ancak Moskov tarafgiri olanlardan kendilerinin ne şekilde ayırt edileceği sorulmuş ve onlar da müttefiklerin tefriki veya Leh'e hangi yoldan girileceğine dair konuların görüşülmesi için başbuğ Konte Potocki'nin orduya gelmesine izin verilmesi ricasında bulunmuşlardır. Boyarlara verilen cevapta ise Potacki'nin gelmesine izin verildiği söylenmiştir.²⁴³

Kobad'dan orduya ulaşan Potocki, yanında sadrazama sunmak üzere on bir maddeyi taahhüt eden imzalı ve mühürlü kâğıt getirmişti. Kâğıttan ilgili başlık altında bahsetmiştik. Ayrı bir kayıt olarak deftere işlenen bu on bir maddede; Karlofça Anlaşması'nın maddelerine bağlı kalınması, Lehistan ahalisine yapılacak muamelenin Leh cumhuruna bırakılması, Leh memleketi Rusya'dan kurtarıldığında gerekli olan yerlere Osmanlı askerinin gönderilmesi, Lehlilerin emniyetlerinin gözetilerek kilise, eşya ve erzaklarına dokunulmaması, senatörlerin ve Leh beyzadelerinin kurtarılmasına gayret edilmesi, Rusya'dan mühimmatın kurtarılıp Lehlilere teslim edilmesi, Osmanlı Devleti tarafından görevli serasker ve zabıtların Leh zabitanı ile haberleşerek hareket etmeleri, askerlerin disiplinine seraskerin dikkat etmesi, Rusya'nın gücünü kırmak için Rus memleketine hücum edilmesi, Osmanlı Devleti tarafından müttefiklere yardım için asker gönderildiğiyle alakalı Leh memleketinin himaye olunacağı ve Karlofça Anlaşmasının şartlarına riayet edileceğini belirten bir beyannâmenin Leh'e gönderilmesi ve asker Leh'e girmeden evvel Leh müttefiklerinin zahireyi tedarik etmesi için askerinin yardımıyla hudutlarına gitmelerinin sağlanması yazılıdır.²⁴⁴ Bunlardan başka; Fransa elçisine Rus askeri hakkında gelen havadisın içeriği,²⁴⁵ 19 sene önce Rusya'nın askeri gücü,²⁴⁶ Rusya'nın Lehistan'daki faaliyetleri, İsveç elçisine gelen havadisler,²⁴⁷ İstanbul'dan orduya gönderilen ve sorgulanan Lehlinin ahvali,²⁴⁸ Akdeniz ve Ege adalarındaki,²⁴⁹ Boğdan kaptanlarından bir kaptanın Boğdan hatmanına gönderdiği yazı²⁵⁰ ve Bender tarafından gelen Rusyalının elinde olan ve incelenen yazılar hakkında²⁵¹ bilgi veren ve kaydeden makam veya kişi ibaresi barındırmayan belgeler vardır.

---

²⁴³ vr. 60b-2.

²⁴⁴ vr. 62b-1.

²⁴⁵ vr. 55a-1

²⁴⁶ vr. 29b-1.

²⁴⁷ vr. 51b-2.

²⁴⁸ vr. 55b-3.

²⁴⁹ vr. 1b-1.

²⁵⁰ vr. 68a-2.

²⁵¹ vr. 4a-2.

3. SONUÇ

Lehistan kralı III. August'un 1763'te ölümüyle başlayan tartışmalar, Balta'da yaşanan hadise, Rusya'nın Krakov'daki faaliyetleri 1768 senesinin Ekim ayında Bâbiâli'nin Rusya'ya harp ilan etmesine sebep olmuştur. 1739 Belgrad barışından beri takip edilen barışçıl politika 1768'e gelindiğinde tamamen terk edilerek, Osmanlı Devleti açısından hezimetle sonuçlanacak bir sürece girilmiştir. Osmanlı Devleti her ne kadar kendi ilan ettiği bir savaşa hazırlıksız olarak girmiş olsa da bu dönemde diplomatik ilişkilerini çok sıkı bir şekilde yürütmüştür.

Çalışma konumuzu oluşturan Kısmet-i Askeriye Mahkemesinin 316 numaralı sicil defteri ise diğer mahkeme kayıtlarından şekilsel açıdan ve muhteva yönünden tamamen farklıdır. Bu sicil 1768-1774 Osmanlı-Rus savaşına dair diplomatik kayıtların bilinçli bir şekilde derlenmesiyle oluşturulmuştur ve 1768-1774 savaşının bir mecmuası niteliğindedir. Defterde, İstanbul'daki Rusya, Avusturya, İngiltere, Fransa, Venedik, Sicilyateyn, Dubrovnik, İsveç, Danimarka, Prusya devlet temsilcilerinin takrirleri; sadrazama gelen veya sadrazam tarafından başka ülke temsilcilerine gönderilen, Osmanlı Devleti'nden Leh müttefiklerine giden ve onlardan İstanbul'a gelen mektuplar; yabancı devlet hükümdarları tarafından gelen nâmeler ve diğer ülkelere gönderilen nâme-i hümayun, cevapnâmeler; diğer devletlerle yapılan ahidnâmeler; Osmanlı Devleti veya Rusya tarafından Osmanlı Rus harbine dair yayımlanan beyannâmelerden başka, kâğıd, arzuhal, evrak, kaime, şukka, temessük, mükâleme, nutuk, takvim, meşveret vs. başlıkları altında kaydedilen belge suretleri mevcuttur.

Seferin kesinleşmesinin ardından -ordunun Hantepesi'ne varması, Hotin'in Ruslar tarafından işgali dâhil- geçen bir yıllık sürenin (1768-1769) diplomasi trafiğini takip imkânı sunan bu defter, diplomasi ve savaş tarihi açısından oldukça değerlidir. 81 varak uzunluğunda olan ve yaklaşık 200 diplomasi belgesinin suretlerini barındıran bu defter, savaşın ilk yıllarında Bâbiâli'nin dış politikasının anlaşılması; savaş sırasında Avrupa devletlerinin siyasetlerinin tespiti; Rusya'nın tutumu; Rus kapı kethüdası Obreskov'un savaşın ilk yıllarında oynadığı rolü; Osmanlı-Leh müttefikleri münasebetlerinin iç yüzünün ne olduğu gibi pek çok mühim konuda detaylı veriler sunmaktadır.

Defterden bazı konuların kronolojik takibini yapmak da mümkün olmaktadır. O dönem için herkesçe ulaşılabildiği mümkün olmayan ve gizliliği bulunan kayıtları barındırması da mühimdir. Defterin en dikkat çekici kayıtlarından olan Divân-ı Hümâyûn Tercümanına ait kayıtlar, onun vazifesi icabı araştırıp sunduğu belgelerdir ve Osmanlı Devleti tarafından araştırmaya değer bulunan konuların neler olduğunu tespit etmemize yardımcı olmaktadır.

Savaşın ilk bir yılına dair ve Osmanlı- Rus harbiyle alakalı kayıtları ihtiva eden bu defter, dönem kaynaklarından arda kalan boşluğun doldurulmasına yardımcı olması açısından önemlidir. Söz konusu dönemi çalışacak araştırmacılar için başvurulması gereken arşiv kaynağı olarak karşımızda durmaktadır.

KAYNAKÇA

Arşiv Kaynakları

İstanbul Kısmet-i Askeriye Mahkemesi 316 Numaralı Şer‘iyye Sicili

Kaynak Eserler ve Yayınlanmış Belgeler

AHMED VÂSİF, *Mehâsinü'l-Asâr ve Hakaikü'l-Ahbâr*, I-II, İstanbul 1219.

ANAFARTA, Nigâr, *Osmanlı İmparatorluğu ile Lehistan (Polonya) Arasındaki Münasebetlerle İlgili Tarihi Belgeler*, [İstanbul 1979]

ÇALIŞKAN, Muharrem Saffet, *(Vekâyi'nüvis) Enverî Sadullâh Efendi ve Tarihinin I. Cildi'nin Metin ve Tahlili (1182-1188/1768-1774)*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2000.

MUSTAFA NURİ PAŞA, *Netayic Ul-Vukuat Kurumları ve Örgütleriyle Osmanlı Devleti*, Neşet Çağatay (hzl.), C. III-IV, TTK, Ankara 1980.

MUSTAFA KESBÎ, *İbretnü-mâ-yı Devlet (Tahlil ve Tenkitli Metin)*, Ahmet Öğreten (hzl.), TTK, Ankara 2002.

Şem'dânizâde Fındıklılı Süleyman Efendi Târihi Mür'it-Tevârih, II. A, M. Münir Aktepe (hzl.), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1978.

Araştırma ve İncelemeler

AKGÜNDÜZ, Ahmet, *Şer‘iyye Sicilleri: Mahiyeti, Toplu Kataloğu ve Seçme Hükümler*, C. I, Türk Dünyası Araştırma Vakfı Yayınları, İstanbul 1988.

AKSAN, Virginia, *Savaşta ve Barışta Bir Osmanlı Devlet Adamı Ahmed Resmi Efendi (1700-1783)*, Özden Arıkan (çev.), Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1997.

AYDIN, Bilgin, “Divân-ı Hümâyun Tercümanları ve Osmanlı Kültür ve Diplomasisindeki Yerleri”, *Osmanlı Araştırmaları*, S. XXIX (2007), s. 41-86.

- _____, Şer'ıye Sicilleri Arşivi'nde Hususi Mahiyette Düzenlenmiş Siciller ve Meşihat Arşivi'nde Yeni Tasnif Olunan Şer'ıye Sicilleri, *Prof. Dr. Hakkı Dursun Yıldız Armağanı*, İstanbul 1995, s. 115-123.
- BAYKAL, Bekir Sıtkı, Lehistan'ın İlk Taksimi ve Osmanlı Devleti'nin Bu İşle Alakası, *Tarih Araştırmaları 1940-1941*, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Enstitüsü Neşriyatı, İstanbul 1941, s.145-156.
- _____, "Mustafa III.", *İA*, C. VIII, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1979, s. 701-708
- _____, "Râgıb Paşa", *İA*, C. IX, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1964, s. 594-596
- BAYSUN, M. Cavid, "Azak", *İA*, C. II, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1986, s. 85-89
- BEYDİLLİ, Kemal, *Büyük Friedrich ve Osmanlılar –XVIII. Yüzyılda Osmanlı-Prusya Münâsebetleri-*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1985.
- BOZKURT, Fatih- ARSLANTÜRK, H. Ahmet, "İlginç Bir Kadı Sicili: 1768-1774 Osmanlı-Rus Harbi'ne Dair Kayıtlar", *International Journal of History Studies*, 4/1, 2012.
- DEMİR, Uğur, "1768 Savaşı Öncesi Osmanlı Diplomasisi (1755-1768)", Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2012.
- EMECEN, Feridun v.d., *Osmanlı Devleti ve Medeniyeti Tarihi*, C. 1, Ekmeleddin İhsanoğlu (ed.), Feza Gazetecilik A. Ş., İstanbul 1999.
- KARAGÖZ, Hakan, *1737-1739 Osmanlı Avusturya Harbi ve Belgrad'ın Geri Alınması*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Isparta 2008.
- KOCABAŞ, Süleyman, *Kuzeyden Gelen Tehdit Tarihte Türk-Rus Mücadelesi*, Vatan Yayınları, İstanbul 1989.
- KURAT, Akdes Nimet, *Rusya Tarihi Başlangıçtan 1917'ye Kadar*, TTK, 6. Baskı, Ankara 2014.
- KÜTÜKOĞLU, Mübahat S., *Osmanlı Belgelerinin Dili (Diplomatik)*, İlaveli Üçüncü Baskı, TTK, Ankara 2013.
- NAGATA, Yuzo, "Muhsinzâde Mehmed Paşa", *DİA*, C. XXXI, İSAM Yayınları, 48-50
- PURGSTALL, Baron Joseph Von Hammer, *Osmanlı Devleti Tarihi (1757-1774)*, Mümin Çevik (hızl.), C. XVI, Üçdal Neşriyat, İstanbul 1966.
- Resimli-Haritalı Mufassal Osmanlı Tarihi*, Heyet (hızl.), C. V, Güven Yayınevi, İstanbul 1971.

- TANSEL, Selâhattin, “Osmanlı-Leh Münasebetleri 1764-1768”, *A.Ü. D.T.C.F. Dergisi*, C. 4, TTK Basımevi, Ankara 1946, s. 69-84.
- TOPAKTAŞ, Hacer, “Avrupa’nın Ortak Derdi Polonya Tahtı: Stanislaw August Poniatowski’nin Seçimi(1763-1764)”, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C. 28, S. 1, Ankara 2011, s. 183-196.
- _____, *Dersaadet’te Son Leh Elçisi: Franciszek Piotr Potocki’nin Elçiliği Ekseninde Osmanlı-Leh Diplomatik İlişkileri ve Uluslararası Boyutu*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara 2012.
- UNAT, Faik Reşit, *Osmanlı Sefirleri ve Sefaretnâmeleri*, Bekir Sıtkı Baykal (hızl.), TTK Basımevi, Ankara 1968.
- UZUN, Mustafa, “Mecmua”, *DİA*, C. 28, İSAM Yayınları., s. 265-268.
- UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, *Osmanlı Tarihi*, C. IV/1, TTK, Ankara 1982.
- ZİNKEİSEN, Johann Wilhelm, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi (1669-1774)*, Nilüfer Epçeli (çev.), C. 5., Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2011.

BELGELERİN ÖZETLERİ

[1a-1]

Yedikule’de mahpus Rusya kapı kethüdası tahririnde, daha evvel Rusya Devleti’nin gönderdiği mektup ile gelen iki kıta poliçe kâğıdının ihtiyacına mebni kendisine verilmesi ve Osmanlı Devleti tarafından kesilen tayinatının yeniden tahsisi talebi.

[1a-2]

Rusya çaricesinin ikamet ettiği Zarisko(?) adlı kalenin çevresinde 19 Temmuz’da ortaya çıkan fırtınanın etrafa ve evlere büyük zarar verdiğinin gelen gazeteden öğrenildiği.

[1a-3]

Leh müttefiklerinin başbuğu Potoski tarafından sadrazama, yeniçeri ağasına gönderilen evrakın daha önce gelen ve tercüme edilerek padişaha sunulan mektuplarıyla aynı içeriğe sahip olduğu; ancak mektuplardan farklı olarak bu evraklarda, kendilerinin Osmanlı Devleti’ne yazılacak yazıları Hotin üzerinden göndermek için izin taleplerinin yazılı olduğu.

[1a-4]

Leh müttefiklerinin başbuğu Potoski, Krasincki, Mikail ve Baçento’nun, 9 Teşrin-i Evvel tarihli arzuhalleriyle, 7 Receb tarihli Potocki tarafından gönderilen evrakın aynı içeriğe sahip olduğu, ancak farklı olarak bahsedilen konuların tercüme edildiği, Rusya’nın Lehistan’ı tahrip edip Osmanlı hududuna yaklaşacağı ve Boğdanlı ile birleşerek Hotin’i tahrip edeceklerine dair kaygıları; Osmanlı Devleti’ne gönderecekleri elçinin diğer Avrupalı elçilerle görüşerek durumlarını aktarmasına ve kendilerine tayinat tahsisine izin verilmesi istekleri; Rusya’nın Osmanlı ülkesindeki reyayı kışkırtmakta olduğu; Todoroki ve Pozoroşki adlı Rus generallerinin Litvanya ve Leh’e çok sayıda askerle girerek Osmanlı hududuna yaklaşacakları; Leh kralının kendi askerinin Rus askeriyle birleşmeleri için baskı uyguladığı; Çariçenin Leh’teki hükümetine tahammül edemedikleri ve Rusya’nın baskısından kurtulabilmek için Osmanlı Devleti’nin yardımına muhtaç oldukları.

[1a-5]

Lehlilerden gelen arzuhallerin imzalarının Kranşki ve Potoski adlı mareşalleriyle Hotin’de ikamet eden on altı nefer Lehliye ve Leton Dukalığı’nda sakin Leh müttefiklerine ait olduğu.

[1b-1]

Ferman buyrulduğu üzere bilirkişilerden araştırılan Akdeniz ve Ege adalarındaki iskelelerden zahire nakli, müste’men tüccara zahire satımı, zahire üretimi.

[1b-2]

Venedik tarafından gelen bir takvime göre bin yüz altmış dokuz senesi mevsimsel gelişmeleri.

[2a] Boş Varak

[2b-1]

Nemçe elçisi tahririnde, Rusya Devleti’nin Nemçe Devleti ile ittifak isteğinden haberdar olunmadığı; daha evvelce kurulan ittifak yenilenmediği için Rusya’ya yardıma mecbur olunmadığı; muharebede Nemçe Devleti’nin tarafsız kalacağı ve Osmanlı Devleti ile dostane ilişkilerin devamına istekli olduğu; iki devlet arasındaki dostane ilişkilerin muhafaza edileceğine dair kefaletnâme vermesi.

[2b-2]

Danimarka kapı kethüdasının tahririnde, Halik olan Danimarkalı Haldemand ve Uncu Oğlu Kemal adlı Yahudi’nin davası hakkında Selanik valisi ve kadısının merkeze gönderdiği malumattan haberdar edildiği için memnuniyet duyduğu, Haldemand’ın mirasının mülk edinilebilmesi için gerekeni yapacağı ve evrakların İstanbul’a gönderileceği.

[3a-1]

Divân-ı Hümâyün tercümanı tahririnde, Rusya elçisi Rebnin tarafından mahpus Rus kapı kethüdası Obreskov’a gönderilen ve Reisülküttap huzurunda açılıp tercüme edilmesi emredilen mektupların bilinen karakterlerle yazılmadığı için okunamadığı, anlaşılabilen üç kıta kâğıdın tercüme edilerek padişaha sunulduğu.

[3a-2]

Hotin muhafızı Halil Paşa tarafından Leh'teki Rusya askeri başbuğuna gönderilen mektupta; başbuğdan kendilerine gelen dostane mektuptan memnuniyet duyulduğu, Rusya askerinden bir nefer Kazak'ın Hotin etrafında bulunan Leh cumhuru sergerdeleri tarafından casus diye alıkonulmasının Halil Paşa'nın bölgeye gelişinden evvel yaşandığı ve daha önce Kazak'ın geri gönderilmesi talebinde bulunulmadığı, Osmanlı Devleti tarafından da dostluğa hâle getirilmeyeceği.

[3b-1]

Boğdan voyvodasının Leh'teki Rus askeri başbuğu Prens Perozoliski(?) adlı generale gönderdiği mektubunda; Rus askerinin Leh'teki varlığından haberli oldukları, Krektemeykovis'in(?) general olarak görevinde bırakılmasının da malumları olduğu, Tutuklu bir nefer Kazak'ın durumundan ise haberdar olunmadığından bu konuda cevap gönderilmeye ihtiyaç duyulmadığı.

[3b-2]

Leh müttefikleri başbuğu Yoseb Polacki adlı mareşalin Podolya palatinliği ileri gelenlerine gönderdiği mektubun hülasasında, Halil Paşa'nın Hotin muhafazasına getirilmesi üzerine, dağınık halde bulunan müttefiklerin Hotin'e yakın mahallerde toplanmaları ve geçecekleri güzergâhlarda hasara sebep olmamalarının tavsiye edildiği.

Mareşalin Podolya palatinliği ileri gelenlerine ve tüm halka hitaben gönderdiği diğer mektubun hülasasında ise Palatinlikte bulunan ileri gelenlerinin geciktirilmeden birbirleriyle ittifak kurup hazır bulunmaları tavsiye edildiği.

[4a-1]

Karadağ halkının Bosna valisi Mehmed Paşa'ya gönderdikleri iki evrakta üzerlerine gönderilen askerin halkı kılıçtan geçirdiği, içlerinden esirler aldığı; yaşadıkları zorluk sebebiyle cizyelerini ödeyemedikleri; İstefan ile gelen memleketlerinde bulunduğu takdirde yakalanıp taraflarına teslim edileceği; cizye-güzar olmak talepleri hakkındaki padişah fermanının kendilerine bildirilmesi için birinin görevlendirilmesi talebinde bulunmaları.

[4a-2]

Bender tarafından gelen üç nefer Rusyalının ellerindeki yazılarında, Kiev'de Todori adlı Rusyalının mahpus kapı kethüdasına bir mektubu, Varşav'daki Rusya elçisi Rebnin'in bir Rus generale gönderdiği mektubun sureti, İstanbul'daki İngiltere elçisine

bir kıta mektup olmak üzere toplamda üç kıta mektup olduğu; ancak aşına olunan usulde yazılmayan yazıların çoğunun ticarete dair olduğu. Bunların dışında Mahpus Rus kapı kethüdasına ve beyzadeye gönderilen bir mektup ve bunların içeriklerinin bulunduğu; Rusya ile Lehlilerin aralarındaki ittifak anlaşmalarını havi ciltli on kıta basma evrak ve daha önce Osmanlı Devleti tarafından Rusya başvekiline yazılan evrakların sureti olduğu.

[4b-1]

Kırım hanı reayasından iki nefer Yahudi tahrirlerinde, Boğdan'da ikamet eden Potoski adlı Boyardan alacaklarını ellerinde senede dayanarak Boğdan voyvodası marifetiyle tahsili istekleri, ancak tahsilin yapılabilmesi için de voyvodanın padişah emrine muhtaç olduğu.

[4b-2]

İstanbul'daki Dubrovnik cumhuru konsolosunun verdiği tahrirde, Fas hâkimine tabi nehrin limanından geçerken kaza geçiren ve ellerindeki izin belgeleri zayi olan Dubrovnik sefinesinin, Faviş'teki konsoloslarına durumu ifade etmek için giderken rast geldikleri Cezayir Ocağı sefinesi tarafından alıkonulduğu; sefinenin kaptanına verilen izin kaydının yeniden çıkarılması ricası; on iki gemici ve kendilerine yardıma gelmiş olan iki kılavuzun serbest bırakılıp mal ve eşyaların teslimi için Cezayir Beylerbeyi ve ilgililere gerekli emrin gönderilmesi talebi.

[4b-3]

Yabancı devlet elçilerinin, sadrazamı tebrik merasimine hangi günden itibaren başlayacakları hakkında.

[4b-4]

Venedik elçisi tahririnde, Venedik'in Arnavutluk hududunda meydana gelen olayların düzene konulmasındaki niyetinin ne olduğu; Osmanlı Devleti ile dostluk ilişkilerinin devamını sağlamak amacıyla kefaletnâme vermesi.

[5a-1]

Osmanlı askerinin Hotin'den dönüşünde ihtiyaten daha kısa bir güzergâh kullanması emredildiği takdirde, bu güzergâhtan hareketin Prut Nehri'nin iki defa geçilmesiyle mümkün olacağından geçici olarak köprüler inşa edilmesi, kayıklarla

zahire nakli için de nehrin temizlenmesi gerektiği ve bu konuda görevlendirilecek kişiye Boğdan voyvodasının yardımcı olması.

[5a-2]

Nemçe elçisi takririnde, bir kısım Bosna askerinin Nemçe arazisine geçerek halkın davar ve mallarını yağmalayıp Nemçe zabıtine rast gelenlerin tüfek atarak bir askerini öldürdükleri; meselenin teftişinin yapıp suçluların tutuklanması; maktul askerinin gasp edilen tüfek ve eşyanın teslimi; komşuluk ilişkilerine aykırı bu gibi durumların yaşanmaması için hudutlarda tedbirlerin alınarak ilgililere gerekli talimatın verilmesi talebi.

[5b-1]

Dubrovnik konsolosunun Karacadağ'la ilgili haberlerinde, eşkıyalık hareketlerinde bulunan İstefan'ın yaşayıp yaşamadığı gerçekten bilinmese de Karacadağ'da bir dağda istihkâmlı bir yere kapanmış olabileceği; asiler üzerine gönderilen Bosna valisinin askeriyle birkaç karyeyi harap edip halkın çoğunu katlettiği; İstefan'ın dağın eteklerinde lağım kazıp içine barut yerleştirdiği.

[5b-2]

Venedik elçisi takririnde, Karacadağ'da Osmanlı Devleti hâkimiyetinin halka kabul ettirildiği; kaçmaya çalışanlara ise sınırda Venedik muhafızları tarafından izin verilmediği, denizden kaçmaya çalışanlarla alakalı tedbirin de alındığı; Bosna valisi, Rumeli valisi ve Venedik zabıtlarının anlaşmaları sadakatle yürüttükleri.

[6a-1]

Divân-ı Hümâyun tercümanının Korsika'nın durumu hakkında takririnde, ada halkının Cenevizlileri kovması ve Cenevizlilerin elinde kalan bazı arazi ve palangalar üzerine şekillenen soruna Fransa'nın ara bulucu olarak dâhil olduğu; süre sona erdiğinde adayı kendi tasarrufuna alıp akrabasından Parma dukasına krallık olarak kattığı; ada halkının yenildiği ve Fransalıların bazı yerleri zapt ettiği; yalnız İngilterelinin para, mühimmat ve gemi yardımıyla halka destek gönderdiği; İngiltere ve Fransa'nın muhtemel muharebede kendi ittifakı olan devletlerle birlikte yer alacağı. Katolik ruhbanların durumu hakkında, Fransa, İspanya ve Sicilyateyn krallarının Yezid olarak adlandırılan Katolik mezhebindeki rahipleri ülkelerinden kovmaları; Parma dukası da aynı istekte bulunduğu rim papa tarafından aforoz edildiği; aforoz kâğıdını

iptal etmemede direndiğinde adı geçen krallıklarda rim papa idaresindeki yerlerin işgal edildiği; Nemçe imparatoru, rim papanın arabuluculuk talebini kabul etmiş olsa da gerçekleşmesinin zorluğu; Sardunya kralının Fransa'dan kovulan rim papanın vekilini kabul edip ayinlerine müsaade etmesi; Luteran mezhebinden olan İngilterelinin bile Fransalıya rağmen rim papaya yardım edebileceği; İngiltere'nin Amerika'da kendi idaresindeki halka -uygulamanın dışında- başka zabıtlar göndererek vergi talebinde bulunmasına Amerika halkının razı olmayacağı

[6b-1]

Yedikule'de mahpus ulağın, İstanbul'daki Flemenk maslahatgüzarına gönderilen heybe ile ilgili tahririnin yanlışı olduğuna dair Rusya kapı kethüdasının tahriri.

[6b-2]

Maiyetindeki on sekiz kişi ile birlikte Yedikule'de hapsedilen Rusya kapı kethüdası arzuhalinde, tutulduğu yerin rutubetten dolayı hastalığını ilerlettiği; orada tutulmasının yaşamına mal olacağı için salıverilmesi; bir müddet evinde kaldıktan sonra devleti tarafına gönderilmesi talebi, İngiltere ve Prusya elçisinin kendisine bu konuda kefil olacakları.

Kapı kethüdasının diğer kâğıdında, devleti tarafından kendisine ulakla gönderilirken ele geçirilen evrakların içinde devletle ilgili olmayan evrakın, poliçe kâğıtlarının ve giysilerinin kendine teslimi talebi.

[7a-1]

Nemçe elçisinin Beç'ten gelen mektupla ilgili tahririnde, Leh'te müttefikler ile Rusya askeri arasındaki çatışmalar ile alakalı verdiği bilgiler; toplanacak büyük meşverette ne şekilde karar alınacağını ve Osmanlı Devleti'nin tutumunun ne olacağını henüz bilinmemesinin Leh'te dedikodu ve karışıklığa neden olduğu.

[7a-2]

Divân-ı hümayun tercümanının, Yedikule'de tutulan Rusya kapı kethüdasına Rus çaricesi tarafından gönderilen iki kıta poliçe kâğıdının kendisinde olduğunu bildiren tahririnde, daha evvel Rusya ile yaşanan savaş döneminde İstanbul'da ikamet eden elçilerine nasıl muamele edildiğinin örnekleri; mahpus elçinin tutulduğu yerin hastalığını şiddetlendirdiğine dair şikâyette bulunduğu.

[7a-3]

Nemçe elçisi, Cezayirli bir tüccarın arzuhal ve diğer evraklarını alıp dikkatle inceledikten sonra sunduğu takririnde, tüccarın elindeki kâğıdın geçerli bir senet olmadığı; aleyhinde dava açılan Nemçeli tüccarın iflas ettiği; tüccarın davasının malının elinden alınmasına neden olacağı; bu türlü mal elde etme sevdasıyla dava açanların dikkate alınmaması beklentisinde olduğu.

[7b-1]

Kievya palatini ve Leh müttefikleri başbuğu olan Potoski'nin padişaha sunulmak üzere hazırladığı arzuhalinde, Leh kralı ve Saksonya Herseki'nin zamanında Rusya'nın Leh üzerindeki faaliyetleri; kralın vefatının ardından yeni kral seçiminde Rusyalıların isteklerine karşı çıkan pek çok Leh ayanının tutuklanma korkusuyla firar ettikleri; Rusya elçisi Rebnin'in Karakoya ve Kievya piskoposlarını, Karakoya palatini ve oğlunu tutuklamasının ayan Leh ileri gelenleri arasında büyük korkuya neden olduğu; Lehlilerin Kral ve Rebnin'in oyları üzere serbestiyetlerine hanel getiren nice maddeyi kabul ettikleri; çariçenin zorla çasarlık unvanını üzerine aldığı, Leh'te zorla uygulattığı kanunu kabul ettirmeye çalışıp diğer devletler nezdinde Lehlileri yalnız bıraktıkları; Rusya'nın önceden Bar eyaletine yerleştirdiği otuz bin askere karşı mukavemet edemeyip Osmanlı topraklarına sığındıkları; Osmanlı Devleti'ne elçi göndermek için izin istekleri; Rusya'nın bazı mahallerdeki askeri faaliyetleri üzerine endişeleri; Zaporova Kazakları ve Rusya'nın bazı Lehlilerle bir olup Balta ve sair Osmanlı toprağına saldırarak insanları öldürüp mallarını gasp ettikleri.

[8a-1]

Başbuğ Potoski tarafından sadrazama sunulan arzuhalde, gönderilecek elçinin kabulünden sonra kendisine tayinat verilmesi, menzil beygirlerinin gönderilmesi ve İstanbul'a geldiğinde durumu sözlü olarak ifadesine izin verilmesi ile ilgili talepleri, Yeniçeri Ağası'na sunulan arzuhalin de aynı olduğu.

[8a-2]

Leh müttefikleri başbuğu Potoski ve Kraniski'nin Kırım Hanı'na yazdığı mektupta, makama teşriflerinin tebriki; Rusya'nın Leh'teki faaliyetlerine karşı müttefiklere yardım edilmesi ricası; Rusya'nın Leh'i istila ettiği takdirde bu durumun Osmanlı Devleti'ne dahi zararlı olacağı hatta Rusya'nın Osmanlı-Lehistan anlaşmanın feshine çalışacağı.

[8a-3]

Leh müttefiklerinin başbuğu Potocki'nin mektubuyla İstanbul'a gelen Lehli takririnde, Rusya'nın Ukrayna'dan asker takviyesiyle Leh'teki askeri varlığını artırdığı; Nemçe Devleti'nin hududa asker getirmesi üzerine endişeye kapılan Prusya kralının savaşta tarafsız kalacağına dair beyannâme verdiği; Osmanlı Devleti'nden yardım görebilirlerse asker sayısını yüz bine çıkarabilecekleri; kralın tarafgiri gibi görünen bazı Leh ricalinin hakikatte müttefiklerle bir olabileceği; Leh cumhurunun İstanbul'daki Fransa elçisine de bir kıta mektup gönderdikleri.

[8a-4]

Ülgün ahalisinden Sinan Reisin Nemçe reayasından bir kaptanın sefinesine saldırıp eşya ve yükünü gasp etmesiyle ilgili dava görülüp karara bağlandığı halde, kaptanın zararının karşılanmadığı ve ahidnâmede belirtildiği üzere konunun halledilmesi için Nemçe elçisinin verdiği takrir.

[8b-1]

Mevcutların yanmasıyla ve Nemçe elçisinin defalarca verdiği takririler üzerine yapımına izin verilen kilise, ruhban odaları, tercümanların ikamet edeceği hanelerin durumu hakkında Nemçe baş tercümanının takriri hakkında.

[8b-2]

Vefat eden el-Hac Hasan'ın evladına vasi olan Kayıkçı Ali'nin Yosef Kelemente(?) ile ilgili iddia ettiği hususun anlaşılabilmesi için gerekli talimatı vereceğini belirten Nemçe elçisi takririnde, Yosef Kelemente'nin(?) Nemçe memleketindeki Mustafa adlı kişiden alacağı tahsil edildikten sonra ve Kayıkçı Ali'nin iddiasının gerçekliğinin de anlaşılmasıyla Yosef Kelemente'nin(?) borcunu ödeyeceği.

[8b-3]

Fransa'ya gönderilen nâmelerde “padişah” unvanı kullanılsa da Divân-ı Hümâyun tercümanının bu tabiri kullanmaktan kaçınması.

[9a-1]

Fransa padişahı Lui tarafından 16 Temmuz 1768'de sadrazama hitaben yazılan mektupta, İstanbul'daki ikamet eden elçileri Şevalyer Verjen'in görevini tamamlayıp devletleri tarafına dönmesine izin verildiği, yerine Şevaliyer Senperte'nin atandığı; görevi esnasında kendisinin sözlerine itimat edileceği beklentisi; 1740'ta yenilenen anlaşmanın taraflarca aynen devam ettirileceği temennisi.

[9a-2]

Yeni Fransa elçisi tahririnde, selefinin yerine büyükelçi olarak atandığı; Fransa padişahı tarafından sadrazama gönderilen mektuptan da malumları olacağı üzere, devletin iki devlet arasındaki sulh halinin teyit ve istikrarında istekli olduğu; ahidnâme gereğince görevini yerine getirmesine müsaade edilmesi ve devletine ait mektubu padişaha takdimine izin verilmesi ricası.

[9a-3]

Fransa padişahı Lui tarafından Sultan Mustafa'ya hitaben yazılan 17 Temmuz 1768 tarihli mektupta, iki devlet arasındaki dostane ilişkilerin devamını arzuladıkları; Şevalyer Verjen'in vilayetine dönmesine izin verildiği ve yerine elçi olarak Şevalyer Sen Perte'nin İstanbul'a ikamet etmek üzere gönderildiği; yeni elçinin görevi esnasında beyan edeceği hususlara itimat edilmesi temennisinde olduğu.

[9a-4]

Fransa elçinin padişah huzurundaki tahririnde, Fransa padişahı tarafından büyükelçilik rütbesiyle tayin olunduğu; Devleti'nin, iki devlet arasındaki iyi ilişkilerin devamını arzuladığı; İstanbul'daki ziyaretçi ve tüccarlarının ahidnâme gereğince Osmanlı Devleti tarafından korunacağı temennileri.

[9b-1]

Rusya'nın idaresindeki Yeni Sırb'ta on beş yıl önce inşa olunan kalelerin Osmanlı Devleti hudutlarına mesafesiyle alakalı Divân-ı Hümâyün tercümanı sunduğu tahrirde; söz konusu kalelerin kendi aralarındaki mesafesi, Özi ve Hotin kalelerine uzaklığı, bölgenin coğrafi şartları, bazı kura ve karye ahalsinin hakkında verdiği malumat.

[9b-2]

Vefat eden Leh kralının oğlu ve Saksonya Hersek'i olan kişiyi Nemçe Devleti'nin kral seçtirmek için diğer devletlerle sözleştiğine dair bir ulağın haber getirmesi üzerine Nemçe baş tercümanından durumun sorulduğu, ancak tercümanın kendisine böyle bir haber gelmediğini belirttiği, Fransa tercümanının da aynı cevabı verdiği.

[9b-3]

Nemçe elçisi takririnde, Osman adlı tacirin Tophaneli es-Seyid el-Hâc Mustafa adlı tacirin mahzenine koyduğu Beç'teki ortağına ait mallara Beç gümrüğü tarafından el konulduğu iddiası ve uğradığı zararlarla ilgili bilgilerinin tutarsız olduğu; hususun araştırılması üzerine, Nemçe'ye getirilmesi yasak olan mallara gümrüğün el koyduğu, ancak malların bulunduğu sandıkların gümrükten kaçırıldığı; gümrük resmi vermemek için Mustafa'ya ait olduğu belirtilen sandıkların esasında Nemçeli bir tüccara ait olduğu; Osman'ın iddiasını ispatlaması hususunda emir gönderilmesi ricası.

10a-12a Boş Varaklar

[12b-1]

1084'te Sultan Mehmed Hân zamanında yenilenen ahidnâme maddelerinin aynen kabulü ve bazı ilave maddelerle Sultan Mahmud Han zamanında Fransa ile yapılan yüz dört maddelik ahidnâme metni.

[18a-1]

Prusya elçisi ve Rusya kapı kethüdasına “Çerakise, Kabartay ve Dağıstan yolunun durumu, Leh cumhurunun serbestiyetleri, Leh'e sevk edilen askerler, Kamanıçe'nin muhasara edilebileceği, kral seçimi” hakkında yöneltilen sorular ve temsilcilerden alınan cevaplar hakkında.

[20a-1]

Prusya elçisine verilen takrirde, Leh askerleri ve Rus askerlerinin baş hatman Konte Braniski üzerine hücum edip mallarını yağmaladıkları, kendisinin kaçmak zorunda kaldığı ve Karlos Racvil adlı voyvodanın üç kalesinin istila edip esirler aldıklarına dair haberler geldiği; voyvodanın Osmanlı toprağına iltica etmesine izin verildiği; Rus kapı kethüdası, cumhurun serbestiyetinin korunması adına zaruretten bir miktar asker gönderildiğini bildirmişken Rus askerinin Lehlilerin firarına sebep oldukları; Rusya kapı kethüdasının taahhütlerini yerine getirmekten kaçındığı; Rusya ve Prusya seçilecek kralın Leh asıllı biri olması ve belli bir şahsın seçimi için baskı yapılmaması gerektiğini belirtmişlerken şimdiki halde Rusya ve Prusya'nın vaatleriyle yaptıklarının örtüşmediği; kral seçilmeden Leh cumhurunun gönderdiği elçinin İstanbul'a kabulünün kanuna aykırı olduğu ve tayinatı kesilen Leh kapı kethüdasının gidip gitmemesi kendi kararına bağlı olduğu hususlarını kralına haber vermesi isteği.

[20b-1]

Sadrzamin Prusya elçisine takririnde, Prusya kralının Kırım hanına gönderdiği murahhas vasıtasıyla Osmanlı ve Rusya arasında yirmi dört senesinde imzalanan anlaşmanın yenilenmesi ve bazı maddelerin uygulanmasını taahhüt ettiği bilgisinin padişaha bildirildiği; kaleme alınan ittifak maddelerini kendisine gönderdikleri; bahsi geçen şartlar uygulanmak koşuluyla, tasdik ettikleri takdirde taraflarından da onaylanıp temessüklerin mübadelesinden sonra anlaşmada belirtildiği üzere asker gönderileceği.

[21a-1]

Prusya Devleti'ne gönderilen takrirden, iki devlet arasında imzalanmak istenen ittifak maddesine İngiltere'nin arabuluculuk etmekten şüphe duyduğu; sınırların birbirine uzak olması hasebiyle bu maddenin tavassuta muhtaç olduğu; arabuluculuk gerektirmeyen tüccar ve züvvara ait maddelerle ilgili yazıların elçiye teslim edildiği; bu şekilde imzalanmasını Prusya Devleti kabul eder ise temessüklerin gönderileceği.

[21b-1]

Osmanlı Devleti'nin, Rusya ve onlarla ittifak kuran Lehlilere karşı sefere sevkeden sebepleri açıkladığı beyannâmede; Rusya'nın anlaşmaya aykırı olarak sınıra yakın yerlerde kaleler ihdas etmesi; Rusya kapı kethüdasının Osmanlı Devleti'ni yanıltmaya çalışması; Leh'e asker gönderen Rusya'nın Leh memleketine nizam vermek bahanesiyle askerî varlığını artırarak bölgeye mühimmat ve zahire yığması; Rusya'nın, Leh cumhurunun serbestiyetlerini hilelerle değiştirmeye çalışması; Poniatowski'nin oğlunu baskıyla kral seçtirmeye çalışması; Rusya'nın, kendi tarafgirlerine destek verip, muhalifleri memleketlerinden çıkartarak eşyalarını yağmalaması, bazılarını katletmesi; Rusya'nın top ve cephane ile Osmanlı sınırına asker gönderdikleri, Balta'yı ve Krasnov'u tahrip edip birkaç bin Müslüman'ı şehit ettikleri; alınan fetva gereğince üzerlerine sefere çıkılmasının kesinleştiği; Hotin Kalesi'ne saldıran taburun üçte ikisinin Lehli, üçte birinin Rus olduğu; bazı Lehlilerin kendi istekleriyle geldiğinin öğrenilmesi, durum araştırıldığında, iki sene evvel Karloviçe'ye aykırı olarak Ruslar ile Lehliler'in eski anlaşmalarını yenileyip -hangi taraf Osmanlı ile savaşa girerse diğer tarafın da katılacağı üzere- bir ittifak anlaşması imzaladıkları ve bu durumun Potocki ve Kranicki'den öğrenildiği; Rusya kapı kethüdasının da bu durumu tasdik ettiği; anlaşmayı bozan Lehlilerin de alınan fetva gereğince Ruslarla bir tutulup üzerlerine sefere çıkılacağı.

[22b]-[23b] İtalyanca Metin

[24a] Boş Varak

[24b-1]

1183 tarihinde Safer ayının on dördüncü gününde Boğdan'da Handepesi'nde serdar-ı ekremin çadırında yapılan serdar-ı azam Rumili valisi ve Hotin ser-askeri olan Mehmed Paşa, Sivas valisi Ali Paşa, ordu kadısı, yeniçeri ağası ve diğer ocak ağaları ve sair devlet ricalinin katıldığı meşverette Potocki'nin altı müşaverecisi, Fransa, Nemçe, İngiltere ve Venedik tercümanlarının huzurunda Leh müttefiklerinden Potocki'ye yöneltilen sualler ve alınan cevaplar; serdar-ı ekreminin takrirî; 1182 senesinde Moskovlu ile ittifak kuran 1183 tarihinde Hotin'e Moskovlu ile beraber hücum ederek Karloviçe'yi bozan Lehlilere, Leh müttefiklerine, ve savaş esnasında aman dileyenlere ne türlü muamele edileceği; Potocki'nin ser-asker ile birlikte Hotin'e azimeti; zahire tedarîği; çeşitli tayinler.

[26a-1]

1113 senesi Rebiülevveli'nde Sultan Mustafa ve vezir-i azam Hüseyin Paşa zamanında Rusya Devleti'ne gönderilen on dört maddelik ahidnâmenin sureti.

27b- 28a Boş Varaklar

[28b-1]

Rusya Devleti'nin eski generaliyken Fransa Devleti'nin hizmetine giren generalden on dokuz sene önce gelen, Rusya Devleti'nin asker adedi ve askeri giderleriyle ilgili kaimede, kaimenin geldiği tarihten beri Rusya'nın asker sayısında değişiklikler olsa da bunların önemsiz miktarda olduğu; ağırlıklı olarak değişikliğin Kazak askerinde yapıldığı; Rusya'nın süvari, piyade sayıları ve giderlerinin tahmini miktarları, kaimede bilgi verilmese de, Rusya'nın deniz gücüne dair muhtemel sefine sayıları; Rusya devlet hazinesi gelirinine dair bilgiler.

[29b-1]

On dokuz sene önce Rusya Devleti'nin askeri gücüne dair yazılan kaimede; ayrıntılı ve toplu olarak, kraliçenin muhafızlarının, kale muhafızlarının, eyalet askerlerinin, ulufeli ve ulufesiz askerlerin, düzensiz askeri grupların miktar ve yıllık giderleri.

[30b-1]

Moskov çariçesi tarafından 4 Kânûn-i Sâni'de yazılmış beyannâmede, Leh'te Katolik mezhebinde olanların hem-mezheplerine baskı uygulayarak ayinlerini icraya izin vermedikleri; Katoliklerin sayıca çok ve güçlü olmalarıyla müttefikleri yok edeceği; seksen üç yıl önceki anlaşma gereğinde Leh üzerinde vekaleti bulunan Rusya'dan Leh elçisinin yardım istediği, Leh içlerine bir miktar asker gönderildiği; Lehlilerin Varşav'daki meşveretlerinde -gönderilen askerlerin sayesinde- karışıklığın giderilerek gerekli bazı yeni kanunlar koydurulduğu, mezhep maddesine dahi nizam verildiği; rahata kavuşan Lehlilerin teşekkür ettikleri; Leh ileri gelenlerinin ihtilal giderilinceye kadar Rus askerinin Leh'te kalmasını talep ettikleri, Rusya'nın aleyhine olan bu hareketlerin bertaraf ve yeni kanunun icrası için askerlerinin Leh'te kalmasının uygun görüldüğü; Osmanlı Devleti tarafından Rusya'nın faaliyetleri bir vakte kadar "yardım" olarak yorumlanmışken, iki devlet arasını açmak isteyenlerin hileleriyle aradaki dostluğun düşmanlığa dönüştüğü; Osmanlı sınırlarına kaçan müttefiklerin Podolya'yı Osmanlıya teslim edeceğini bildirdikleri; Osmanlı Devleti'nin kanuna aykırı olarak İstanbul'daki elçilerini adamlarıyla birlikte tutukladığı; Osmanlı Devleti'nin Balta'da bazı eşkiya gruplarının yarattığı zararı bahane ederek sefer hazırlıklarına giriştiği; Balta'daki durum taraflarınca öğrenildiğinde, daha Osmanlı'dan konuyla ilgili bir haber gelmeden, konunun halli için asker zabitlerine gerekli emrin verildiği ve suçluların cezalandırıldığı; Rusya tarafından sulha aykırı bir hareket gerçekleşmediği halde Osmanlı Devleti'nin Podolya'yı idaresi altına almak için çeşitli bahanelerle anlaşmayı bozduğu.

[31b-1]

Padişah emri üzerine, çariçenin beyannâmesindeki bazı ifadelerin tercüme edildiği; Osmanlı Devleti'nin kibirli doğası gereğince Podolya memleketine hâkim olma arzusuyla Rusya'yı tahkir ettiği, haksız yere sefere giriştiği ancak gizli niyetlerinin herkesçe malum olduğu.

[31b-2]

Rusya üzerine sefere çıkılacağına dair Osmanlı Devleti'nin diğer devletlere gönderdiği beyannâmeye cevap olarak Rusya tarafından neşredilen cevabi yazıda, iki devlet arasındaki boş arazilere kale inşasından kaçındıkları ancak her devletin kendi tasarrufundaki arazide bina inşa edebileceği; Rusya'nın inşa ettiği kalelerden Osmanlı Devleti'ne bir türlü zarar verilmediği; birkaç Kazak'ın Lehlilerden gasp ettikleri topraklarla

Balta'da sebep oldukları zarara karşılık haklarında gerekenin yapıldığı; Leh'te krallığın irsen intikal etmediği; Leh ricalinden herhangi bir kimsenin krallığa aday olabileceği ve bu adayın cumhurun oylarıyla seçildiği; kral seçiminin serbest bir şekilde cumhurun ittifakıyla yapılmasını Osmanlı Devleti'nin dahi kabul ettiği; Rus askerinin Lehliler tarafından davet edildiği; Rus kapı kethüdasının Yedikule'de alıkonulmasının Osmanlı'nın eski adetlerine aykırı olduğu; Rusya tarafından sulha zarar verilmediği.

[32b] Boş Varak

[33a-1]

Görevli olarak Bosna'ya gidip dönen çukadar Selim'in tahririnde, sınırlarda ilişkilerin dostça yürütüldüğü ve Nemçe tarafından anlaşmalara aykırı herhangi bir hareket olmadığı; Nemçe Devleti'nin Rusya'ya yirmi bin miktarı asker yardımının eski kanunları gereği olduğu ve Osmanlı Devleti'ne gizli veya açık bir husumetinin bulunmadığı; Bosna'dan İstanbul'a kadar yollarda emniyet ve ucuzluk bulunduğu, menzillerin muntazam olduğu hakkında.

[33b-1]

Eflak voyvodası tarafından hudutlara dair gönderilen kaimede Urkapısı, Kiev şehri ve Hotin arasındaki arazi, şehir, karye, kasaba, nehir ve göllerin durumu; mesafeleri, yolların ulaşım esnasında zorluk veya kolaylıkları, arazinin harap veya mamur olması ve Rusya'nın inşa ettiği yeni kalelerine çıkan yolların durumu hakkında gelen tafsilatlı haberler.

[36a-1]

Osmanlı Devleti'nin Rusya elçisine gösterdiği muameleye dair çarichenin 16 Teşrin-i Sâni'de cümleten Avrupa devletlerine gönderdiği beyannâmesinde, iki devlet arasında fesat çıkarmaya çalışanların sözleri yerine Rusya'nın Leh'teki faaliyetlerine dair Osmanlı Devleti'ne verdiği bilgiler dikkate alınmış olsaydı tarafların huzur ve emniyetini bozacak bir durumun ortaya çıkmamış olacağı; Rusya elçisinin Divân'a çağırıldığında yalanlarla dolu bir tahririn kendisine okunup bazı konuları taahhüt etmesi için elçinin zorlandığı ve kabul etmediği takdirde bunun anlaşmayı bozan bir durum olarak sayılacağına söylenmesi; elçinin taahhüde iktidarı olmadığı için kabul etmesi istenilen konuları inkar etmesinin ardından da Yedikule'ye hapsedildiği.

[36b] Boş Varak

[37a-1]

İngiltere kralının Rusya ile Osmanlı Devleti arasında Rusya'nın sebep olduğu zararın tazmini, barışın sağlanması hususunda arabuluculuk yapabileceğini bildiren bir kıta nâmesine cevap olarak yazılan nâme-i hümâyunun müsveddesinde, Rusya'nın anlaşmaya aykırı kaleler inşa edip mühimmat ve asker yığıdığı; Rusya'nın, Leh cumhurunun serbestiyetini ortadan kaldırıp, Leh'e ırkında kral bulunmayan birini kral yaptığı, askerini Leh'ten çıkarma konusunda beş seneden beri Osmanlı Devleti'ni oyaladığı; Rus kapı kethüdasının Rusya'nın taahhüdü ile ilgili verdiği senetlere aykırı olarak, Balta'nın top ve humbaralı askerle basılarak bin kişinin katledildiği; savaştan sonra Rusya ile anlaşma görüşmelerinin yapılacağı zaman İngiltere kralının tavassutunun göz önünde bulundurulacağı.

[37b-1]

Sadrazam tarafından İngiltere kralına gönderilecek mektupta, Rusya'nın ahidnâmeye aykırı hareketleri neticesinde seferin kesinleştiği; Rusya ile muharebeden evvel anlaşma yapılamayacağını bildiren bir kıta nâme-i hümâyunun kendilerine gönderildiği; savaşın ardından anlaşma yapılacağı zaman gerektiğinde elçileriyle tavassut için görüşüleceği.

[38a] Boş Varak

[38b]- [42b] İtalyanca Metin

[43a] Boş Varak

[43b-1]

Osmanlı Devleti tarafından Leh cumhuruna gönderilen mektupta Karlofça'dan beri Osmanlı'nın Lehlileri himaye ettiği. Rusya ile aralarındaki bazı anlaşma şartlarında Leh'te Rus askerinin ikamet ettirilemeyeceğinin yer aldığı; iki fırka halindeki cumhura gönderilen iki kıta mektupta, "kendi aralarından birini ittifakla seçmeleri, dışarıdan biri seçildiğinde Leh'e ecnebi asker geleceği, bunun halkın perişanlığına hatta serbestiyetlerinin yok olmasına yol açacağını" belirttikleri, ancak kendilerinin Osmanlı Devleti'nin amacının Leh cumhurunu Rusya'nın tasallutundan korumak olduğunu anlayamayıp Rusya'nın asker göndermesine izin verdikleri; ahidnâmelere aykırı olan faaliyetleri önlemek ve barışı korumak için Rus kapı kethüdasına Devleti'ne durumu

ifade eder yazılar göndermesi ve Leh'ten askerlerinin çekilmesi hususunun tavsiye olunduğu, ancak kapı kethüdasının “yakın vakitte çıkarlar” diye imzalı senetler verdiği.

[44a-1]

Leh müttefikleri başbuğu Potoski, Krasinski ve Anton'un tarafından imzalanmış, 14 Receb tarihli padişaha sunulmak üzere gelen yazıda Osmanlı Devleti'nden kendilerine gelen her emre uyacakları; Rus kapı kethüdasının Yedikule'de hapsedildiğini öğrendikleri ve bu konudaki teşekkürleri; muharebeye hazır oldukları, nasıl emir buyurulur ise ona göre askerlerini tertip edecekleri; Osmanlı Devleti'nin dostunu dost, düşmanını düşman bileceklerine dair taahhütleri.

[44a-2]

Başbuğların imzasıyla aynı tarihli ve sadrazama sunulmak üzere gelen diğer yazıda kendilerine gönderilen mektubu Hotin muhafızı vasıtasıyla aldıkları; Osmanlı Devleti'nin yardımlarına karşılık olarak kendilerine gönderilen emirler üzere hareket edeceklerini Potoski ve Kranişki'nin yemin ile ifade etmesi; Osmanlı Devleti'nin buyruğu gereğince tüm askerleriyle birlikte düşmanla muharebeye hazır oldukları.

[44b-1]

Devleti adına aradaki dostluğun devamına dair Osmanlı Devleti'ne verdiği tasdiknâmeden Devleti'nin gayet memnun olduğunu belirten Nemçe elçisi takririnde, devleti tarafına gönderilmek üzere sadrazam tarafından yazılmış mektuplarda “sulh-ı müebbed” tabirinin kabul edilmemiş olması Devleti'nde şaşkınlık yaratacak olsa da kendisinin bunun tereddüt edilecek bir şey olmadığını Devleti'ne bildireceği; Rus generallerinin Ukrayna'dan Kamaniçe'ye kadar olan bölgeyi askeri açıdan güçlendirdiği; Varşav'daki meşverette neticeye varılamayacağı ve durumun Leh kralında kedere sebep olduğu.

[44b-2]

Ahidnâme-i hümâyûnu almak için huzura çıkacak Fransa elçisine dostluğun ziyadeleşmesi muradı, elçi, tüccar, züvvarın korunmasına çalışılacağı bildirilmesi.

[44b-3]

Rusya üzerine seferin kesinleştiği haberi Devleti'ne ulaşmadan evvel, kralı tarafından bazı konuların Osmanlı Devleti'ne iletmesiyle görevlendirildiği, ancak yazılı olarak ifadeden çekindiği konuları yüz yüze görüşmek için İngiltere elçisinin izin talebi.

[44b-4]

Devleti tarafına dönmeye izinli Fransa elçisi Şevaliyer de Verzen'in sadrazam huzurundaki takririnde, yola çıkmak üzere olduğu; iki devlet arasındaki dostluğun devamına istekli oldukları; yerine büyükelçi olarak tayin edilen Şevalyer de Sen Perte'nin görevini icraya izin buyurulması ricası.

[45a-1]

Leh müttefikleri mareşali Polacki'nin Hotin muhafızı vasıtasıyla gönderdiği arzuhalinde, Leh'teki kral seçiminin Krakoya'da yapılması gerekirken Rusya'nın meşvereti Varşav'da yaptırıp, baskıyla dilediği kişiyi kral seçtiği; Kranişki ve Polacki'nin durumu daha evvel Osmanlı Devleti'ne beyan ettikleri; kralın askerleri ve Rus askerlerinin Osmanlı toprağına sığınmış müttefiklere karşı da saldırıda buldukları; altı aydan beri yardım bekleyen müttefiklerin askerlerinin tayinat sıkıntısı yaşadıkları ve zor durumda oldukları; Hotin'e gelen ordu için de gıda maddesinin tedarikinin gerekli olduğu.

[45b-1]

Yedikule'de mahpus Rus kapı kethüdasının taayyüş yönünden sıkıntı yaşadığı ve kesilen günlük tayinatının yeniden tahsisi talebi.

[45b-2]

Kırım hanıyla görüşmek için Hotin'den Yaş kasabasına gelen müttefiklerden Estaroset Podoroski'nin Boğdan voyvodasıyla görüşmesinde, kesinleşen sefer haberini Lehlilerin etrafa duyurmasıyla, Rusya'nın müttefikler üzerine gönderdiği Litvanya'daki askerini çekip Osmanlı sınırına yakın yerlere yerleştirdiği; Litvanya ve bazı mahallerdeki müttefiklerin güçlenme şansını yakaladığı; sefer esnasında Leh ayanının müttefiklerle bir olacağı; İsveç Devleti'nin Lehlilerle ittifak edip Rusya aleyhine olacağı. Hotin'de zor durumda olan müttefiklere tayinat tahsis edilmesi ricası.

[45b-3]

İngiltere elçisinin takririnde, hudutlarda yaşanan olaylarda Rusya'nın garezinin olmadığı ve zararın tazmini hususunda İngiltere'nin arabuluculuğunu talep ettiği; Rusya'nın İngiltere ile ittifak kurmak istediği, ancak İngiltere kralının Osmanlı Devleti hakkındaki iyi niyetinden dolayı bunu kabul etmediği; daha Rus kapı kethüdası tutuklanmadan evvel kendisiyle görüşmek ve iki devlet arası ilişkilerin düzeltilmesi için

kralı tarafından görevlendirildiği; kralının tavassuta hala rağbetinin bulunduğu ve teklifinin kabul edilmesi temennisinde olduğu.

[46a-1]

Rusya'nın mezhep maddesine nizam vermek için Lehlilerin daveti üzerine asker gönderdiğini tasdik eden İngiltere elçisi takririnde, fesat çıkarmak isteyen mütteliklerin faaliyetleri nedeniyle asker çıkarılmadığı; Rusya'nın gayesinin Lehlilerin baskıdan kurtulup ayinlerini serbestçe icra edebilmeleri olduğu; bu seferin Leh memleketinin harabiyetine, halkının perişanlığına ve Müslümanların kanının dökülmesine sebep olacağı; kralının tavassut teklifinin kabul olunup seferin sulha dönüşmesi.

[46a-2]

Yedikule'de mahpus Rus kapı kethüdasının, ulakla Moskov tarafından gelen kırk iki bin rublelik poliçe kâğıtlarının kendisine teslimi dolayısıyla teşekkürleri ve serbest bırakılıp vilayetine dönmesi için kendisine izin verilmesi ricası.

[46b-1]

Prusya ikinci tercümanının İngiltere elçisinden öğrendiği haberlerde, çiçek hastalığına yakalanan Moskov çarîçesini aşılama için gelen tabibin "hastalığın humması geçinceye kadar sevinç veya kedere yol açacak bir haberin söylenmemesi gerektiği" yönündeki ikazı gereğince kapı kethüdasının Yedikule'ye hapsinin on bir gün çarîçeden gizlendiği; çarîçenin durumu öğrendiğinde kethüdadan durumu haber veren yazı gelip gelmediğini sorduğu, ancak durumu diğer devletlerin haber verdiği yönünde bilgilendirildiği; bu olay üzerine Rusya'nın hududa tecavüz etmemek ve askerini Leh'ten çekmemek üzerine karara vardığı.

[46b-2]

İngiltere kralının arabuluculuk teklifine cevaben sadrazam huzurunda tercümanlarına verilen cevapta, daha evvel Rus kapı kethüdasının işlerin neticesine dair sözlü olarak uyarıldığı; sefer ilanına Rusya'nın faaliyetlerinin sebep olduğunun devletlerine beyannâme ile bildirildiği; muharebeden sonra İngiltere kralının teklifinin değerlendirilip Osmanlı Devleti'nin dahi duruma göre hareket edeceği.

[46b-3]

İngiltere elçisinin, kralı tarafından gelen mektuplardan birini padişaha, diğerini de sadrazama takdimine izin verilmesi ricası.

[46b-4]

Nemçe elçisi takririnde, Nemçe Devleti'nden arabuluculuk talep edilirse kralının bunu kabul edeceği; Rusya'nın faaliyetleri neticesinde de olsa, Panyatovski'nin krallığını Saksonya Herseği ve Fransa Devleti ve hatta kendi devletlerinin tanıdığı; şimdiki halde kralın azlini talep etmesinin uygun olmayacağı ve krallık hususuna müdahale etmeyecekleri; Leh'teki meşveretin ertelendiği; Kamaniçe Kalesi'nde bir miktar Leh askerinin muhafaza amaçlı bulunduğu ve Varşav'da gönderilen top ve askerle takviye edildiği; Leh'teki Rebnin adlı generalin Moskov tarafına döndüğü ve yeni bir elçi tayin edildiğine dair haberler aldıkları; bir miktar Rus askerinin Macar hududunu taciz ettiği ve Nemçe Devleti'nin hudutları muhafaza için asker göndereceği.

[47a-1]

İngiltere kralı Yorgi tarafından padişaha sunulmak üzere gönderilen 1768 senesi 12 Teşrin-i Sani tarihli nâmede; Rusya Devleti ile barış ortamını bozan durumların giderilip ilişkilerin düzeltilmesi, Rusya'nın sebep olduğu zararın tazmini ve kendi devletlerinin kefilliği çerçevesinde imparatoriçenin vereceği taahhüdün kabul buyurulması ricası.

[47a-2]

İngiltere kralı tarafından sadrazama gönderilen yazıda; makama teşriflerinin tebriki, Osmanlı Devleti ile Rusya arasındaki çekişmenin ortadan kaldırılması maksadıyla Devleti'nin tavassut teklifinin kabulü temennileri.

[47b-1]

Nemçe elçisi takririnde, Toşkana tüccar sefinesi kaptanlarından Ranyeri Monte Verdu(?) adlı kişinin sefinesini el-Hâc Ebu Bekir Ağa adlı kişinin kiraladığı; kaptanın yükü ile İskenderiye limanına dönerken gümrükçü tarafından sefinesine el konulup sefinenin dümeninin çıkarıldığı; bir ay geçtiğinde eski sadrazamın silahşörü Ali Ağa'nın kaptanın sefinesinin kirasını gösteren ve zararını belgeleyen bir kıta kâğıd verdiği fakat hala zararı karşılanmayan kaptanın, Osmanlı Devleti'nin hizmetinde olduğu süre karşılığında iki yüz guruşa yaklaşan zararının ödenmesi.

[47b-2]

Kralı tarafından gönderilen nâmeyi padişaha takdimine izin verilmediği, ancak Rus kapı kethüdasının salıverilmesi iltimasını Osmanlı Devleti'ne iletmek için devleti

tarafından özellikle görevlendirildiğini belirten İngiltere elçisi tahririnde, konunun sadrazam tarafından padişaha iletilmesi ricası; kapı kethüdasının hastalığına ve dört çocuğuna merhameten serbest bırakılıp deniz yoluyla İtalya'ya, oradan da vilayetine dönmesine izin verilmesi ricası.

[48a-1]

Nemçe imparatorunun başvekili olan Prens Kolorado'dan sadrazama gelen cevapnâmesinde, elçilerinin iki devlet arasındaki dostluğun devam ettirileceğine dair verdiği tahrirle imparatorun niyetinin denk olduğu ve kendisinin bunu tasdik ettiği; Rusya devleti ile aralarındaki anlaşmanın şu an geçerliliği kalmadığından Rusya ile Osmanlı arasındaki savaşa müdahale etmek zorunda olmadıkları; Osmanlı Devleti ile aralarındaki cari olan anlaşmalara taraflarından riayet edileceği.

İmparatoriçenin başvekili Prens Kavniç'in(?) mektubunun da içerik olarak aynı olduğu.

[48b-1]

Nemçe Devleti'nin sınıra asker gönderme sebebinin kendisine sorulması üzerine Nemçe elçisi tahririnde, kendisine böyle bir haber gelmediği; Devleti'nin askerlerini sürekli bir mahalde tutmadığı ve yer değiştirme geleneği olduğundan bahsettikten sonra, konunun bu durumdan kaynaklanmış olabileceği; Osmanlının Tuna sahillerindeki sefer hazırlıklarıyla ilgili faaliyetlerinden imparatorunun tedirgin olmadığı gibi Osmanlı Devleti'nin de garaz niyetinde olanların sözüne itibar etmeyeceğinin umulduğu; Devleti'nin niyetinin dostluğun devamı olduğu.

[48b-2]

Kapı kethüdalarının hapsi ve sefer ilanıyla ilgili haberlerin kendilerine ulaşmasıyla Rusya Devleti'nin aldığı bazı askeri kararlarla ilgili tahririnde bilgi veren İsveç elçisinin, Prens Galçin Leh'teki asker üzerine; Konte Romançof'un da Yeni Sırp'taki asker üzerine tayin edildiğini ifade etmesi.

[48b-3]

Prusya elçisi tahririnde, Osmanlı Devleti'nin seferden vaz geçip iki devlet arasındaki anlaşmayı tekrar geçerli kılınması için kralının tavassutuna ve Rus kapı kethüdasının serbest bırakılmasına izin buyurulması ricası.

[49a-1]

Nemçe elçisi takririnde, Belgrad Kalesi muhafazasında görevli askerlerden Ahmed Beşe'nin arkadaşlarıyla Tımişvar tarafına geçip Nemçe zabitini öldürdükleri; Kara Abdi'nin bir kadını Belgrad'a götürüp esir gibi sattığı; yine başka bir yerde silahlı on iki neferin Nemçe zabitine saldırıp üç neferini Belgrad'a götürerek sattığı; Tımişvar kumandanın kişilerin isimlerini Belgrad muhafızına bildirdiği, ancak üç kişinin teslimiyle yetinilip gerekenin yapılmadığı; Temmuz ayında yirmi beş kişilik eşkıya grubunun insanları katledip eşyalarını yağmalamaları üzerine Hırvat kumandanının durumu Bosna kaptanına bildirdiği, ancak eşkıyaların hareketlerine göz yumulup kaptanın gerekeni yapmadığı; haklarındaki cezalar uygulanması gerekirken Bosna Valisi, Belgrad ve Hotin Muhafızları kendilerine gönderilen emri gereği gibi icra etmedikleri; eşyaların teslimi, alıkonulan kişilerin gönderilmesi ve kişilerin hakkıyla cezalandırılması hususunda ilgililere tekrar emir gönderilmesi.

[49b-1]

Nemçe elçisi takririnde, Macar memleketinde yabancıların işletmesinin yasak olduğu bazı çelik madenlerini işletmek için Osmanlı reayasından bazılarının Macar beyzadeleri ile anlaşığı; beyzadelerin iflasından sonra mallara el konulup toplandı; alacaklıların yalnız malların bulunduğu mahalle bizzat giderek veya vekil göndererek haklarını tahsis edebilecekleri ve iddia ettikleri miktar kadar hakları olmadığı.

[49b-2]

Nemçe elçisi takririnde, Nemçe Devleti ile Osmanlı Devleti arasında imzalanan gerek Belgrad Anlaşması ve gerek 1147 senesinde te'bid edilen anlaşmayla ilgili kraliçe tarafından verilen ahidnâmede anlaşmanın "müebbed ve daim olması" yazılıyken, Osmanlı Devleti tarafından gönderilen ahidnâme ve tasdiknâmelerin tabirlerinin uyuşmadığı; Osmanlı Devleti tarafından anlaşmanın daimi olduğuna dair senet gönderilmesi.

[49b-3]

Nemçe baş tercümanı Beç'ten gelen ulaktan aldığı bilgi üzerine verdiği takririnde, Moskov generali Galçin'in seksen bin askerle Hotin ve Boğdan tarafına; Romancof'un altmış bin askerle Tatar bölgesine; Yenmar'ın ise Leh müttefiklerinin üzerine Leh'e gönderildiği, Prusya memleketine sığınan Leh ayanına saldıran müttefiklerin Prusya hududunu tecavüz etmeleri üzerine askerlerin bir kısım müttefikleri

tutukladığı veya katlettiği, Prusya kralının hudutlara asker sevk edip Leh içine dahi süvarilerini gönderdiği.

[50a-1]

Nemçe elçisinin, imparatorunun bir süredir memleketinde geziye çıktığı ve ilkbaharda da Hırvat hududundan çıkarak gezisine devam edeceği için Macar tarafında bir miktar asker bulunacağına dair bilgi vermesi.

[50a-2]

Belgrad Kalesi muhafazasında görevli neferatın Nemçe toprağına tecavüz edip sebep oldukları zarar ve ziyan beyan edilmişken yine aynı gruptan iki kişinin değirmene cebren girişı ve Temmuz ayında da üç kişinin silahlı olarak Nemçe zabıtine saldırıp yaralamaları ile ilgili Belgrad muhafızına tekrar bilgi verildiğı; ancak suçluların cezalandırılmadığı, bu konuda kendisine merkezden emir gönderilmesi hakkında Nemçe elçisinin ricası.

[50a-3]

İngiltere elçisi takririnde, Devleti'nin arabuluculuk yapmasına izin verilmesi ricası; Rusya'nın amacının Leh cumhurunu korumak olduğı; savaşa bazı kimselerin yalan haberlerinin sebebiyet verdiği ve her ne kadar sefer hazırlığı başlamış olsa da bunun barışın korunmasına mani olmadığı.

[50a-4]

İmparatorunun memleket gezisinde ilkbaharda Hırvat hududundan geçeceği ile ilgili bilgiyi daha evvel verdiği ifade eden Nemçe elçisinin bu defa, imparatorun gezisi esnasında yanında ancak otuz nefer olacağı ile alakalı Osmanlı Devleti'ni bilgilendirmesi.

[50b-1]

Leh müttefiklerinin başbuğı Potocki, Krasinski ve Anton'un padişaha sunulmak üzere gönderdikleri imzalı kâğıtlarında, vatanlarına dönmeleriyle ilgili teşekkürleri; Leh'teki üç kalede Rus askerinin mühimmat ve erzak yığıdığı bilgisi; Rusya'nın maksadına dair endişeleri ve Rusya'nın baskısından ancak Osmanlı Devleti'nin yardımıyla kurtulabileceklerinin ifadesi; Kırım hanının Leh memleketine girme taleplerini reddetmesi üzerine hanın memleketlerine gelmesine müsaade edilmesi talebi;

Nemçe Devleti ile olan ittifaklarına binaen kefaletleri hususunda Nemçe elçisine bir kıta mektup verdikleri.

[50b-2]

İsveç elçisinin Varşova tarafından gelen haberlerle ilgili verdiği takirde, Rusya generallerinin çeşitli bölgelerdeki askeri ve stratejik hareketlerinin ne olacağına dair bilgiler; Rusya'nın müttefiklere nasıl muamele ettiği; hudutları korumak amaçlı asker tayin eden Prusya'nın bazı müttefikleri katledip bazıları esir ettikleri.

[51a-1]

Nemçe elçisine göre, Osmanlı Devleti'nin Rusya üzerine düzenlediği seferin amacına ulaşabilmesi için, Leh ahalisinin bilcümle ittifak etmesinin sağlanması; Leh kralının gizli amaçlarından feragat etmesi ve yeterince hasara uğramış Leh memleketinin korunarak muharebenin Leh derununda vuku bulmasından kaçınılması gerektiği.

[51a-2]

Divân-ı hümâyun tercümanının İngiltere ve Prusya tercümanlarıyla yaptığı görüşmeyle alakalı sunduğu takririnde, Rus kapı kethüdasının serbest bırakılmasıyla ilgili suallerine zamanı geldiğinde padişahın kendisine merhamet edeceğine dair cevap verdiği; çariçenin Osmanlı sınırına tecavüz edip etmeyeceğini tercümanlara sormasıyla, cevaplarında, böyle bir niyetin olmadığı ve çariçenin seferin kesinleştiği haberini almasıyla krallarından tavassut etmeleri ricasında bulunduğu; seferin açılmasında Fransa elçisinin etkisi olduğunu düşünen tercümanlar, elçinin Osmanlı Devleti'ne yüklü miktarda para verdiğinin söylendiğini belirttikten sonra, elçinin hafiyeten Osmanlı Devleti'nin Moskovlunun kalelerini tahrip edip yıkacağına dair haberler ulaştırdığını söylemeleri; Tot adlı Fransa konsolosunun Kırım hanını kandırıp istediği gibi yönlendirdiği; Han tarafından İstanbul'a gelen Hamid Efendi'nin konsolosun Dört yolağzı'ndaki menziline defalarca gidip görüşmesinin ve Fransa tercümanlarını dahi davet etmesinin diğer devletleri gücendirecek bir durum olduğu.

[51b-1]

Nemçe elçisi takririnde, savaşın yayılma ihtimali olan hudutlara devleti tarafından bir miktar asker gönderileceği; bazı yerlere Nemçe toprağı olduğunu göstermesi amacıyla bazı işaretler yerleştirileceği; tüm bu tedbirlere Osmanlı

Devleti'nin olası tecavüzlerinden reayayı korumak ve vebanın yayılmasına mani olmak için başvurulduğu, tedirginlik yaratmaması için askerın Belgrad hududuna yakın araziden ihraç olunacağı; iki devlet arasındaki ahidnâmelere aykırı bir durum olmaması için Osmanlı askerlerinin tembih olunacağını umulduğu ve aksi bir durum yaşandığında Nemçe askerlerinin müdahale edeceği.

[51b-2]

İsveç elçisine gelen haberlerde, Rusya'nın sürekli olarak Osmanlı hudut tarafına asker göndermesi; Leh cumhuruna kefalet hususunda Rebnin'in görevlendirildiği; Rusya'nın askeri tayin ve savaş hazırlıklarına dair bilgi verdiği.

[51b-3]

Moskov askerinin müttefikleri takibi esnasında Macar memleketinde neden oldukları zararın Rusya tarafından karşılandığını belirten Nemçe elçisi taktirinde, Reayayı korumak ve vebanın yayılmasına mani olmak amacıyla ihtiyaten savaşın yayılma ihtimali olan hudud mahallerine Belgrad tarafından bir miktar asker gönderileceği; bazı yerlere Nemçe toprağı olduğunu göstermesi amacıyla bazı işaretler yerleştirileceği; Osmanlı askerinin olası tecavüzlere karşı uyarılması ricası.

[52a-1]

Flemenk cumhuri tarafından sadrazama sunulmak üzere gönderilen mektupta, İstanbul'daki Dedel(?) adlı büyükelçilerinin halik olmasının ardından aynı rütbede birini tayin etmeleri gerekirken bazı nedenlerden ötürü birini görevlendiremedikleri; daha önce sıratibi olan Veyler'in(?) maslahatgüzar olarak görevlendirildiği, vazifesinin kabul edilip görevinde kendisine itimat edilmesi ricası.

[52a-2]

Anton İskalaven(?) adlı Nemçeli mellahın vatanına dönmek için bindiği kayığın Maniye(?) korsanları tarafından alıkonulması ve götürülürken denizde Cafer Bey'e tesadüf etmelerinin ardından korsanlarla birlikte mellahın da tutuklanarak İstanbul'a götürülüp küreğe konulduğu; suçsuz olan mellahın serbest bırakılması için Nemçe elçisinin ricası.

[52a-3]

Mahpus Moskov kapı kethüdası taktirinde, evladının perişanlığının kendinde yarattığı kederden bahsettikten sonra, hastalığının ölümüne neden olacak şekilde

şiddetlendiğini ifade etmesi; daha evvel Venedik ve Nemçe elçisine ve hatta muharebe zamanında selefi Vişnekof'a gösterilen merhamet misali kendisine de merhamet buyurulup, Beyoğlu'ndaki menziline birkaç gün tedavi olduktan sonra evlatları ve maiyetindekilerle birlikte Akdeniz'den müste'men sefinesiyle vilayetine dönmesine izin verilmesi ricası.

[52b-1]

Mahpus Moskov kapı kethüdasının tahliyesini Osmanlı Devleti'nden istemek üzere tekrar ve hasseten görevlendirildiğini belirten İngiltere elçisi tahririnde, hummaya yakalanan ve helak olacak derecede hasta olan kapı kethüdasının serbest bırakılıp evlatları ve maiyetiyle vilayetine dönmesine izin verilmesi temennisi; Osmanlı Devleti'ne tabi kimseler Rusya tarafından hapsedilirse onların dahi serbest bırakılacağı.

[52b-2]

Nemçe başvekili tarafından sadrazama hitaben gelen mektupta musafatın te'kidi amacıyla daha evvel elçilerinin Osmanlı Devleti'nin "müebbed" tabirinin kullanılmasını istediği; Nemçe Devleti'nin aradaki barış gereğince bu tabiri kullandığı gibi Osmanlı Devleti'nin de bu tabiri kullanacağını umulduğu; şayet kullanılmaz ise bundan maksadının ne olduğu ve anlaşmanın nasıl adlandırılacağına dair izahatta bulunmaları beklentisi.

[53a-1]

Orduyla hareketine müsaade edilip, yol için kendisine araba tahsis edilen mahpus Moskov kapı kethüdası teşekkürlerini sunan tahririnde, hazırlıkları için kendisine birkaç gün süre talebi; Beyoğlu'ndaki menziline kalan evlat ve adamlarıyla birlikte elli kişiye yaklaşan grubunun yola çıkmasına izin verilmesi ricası.

[53a-2]

Moskov kapı kethüdasıyla akrabalığı bulunan İngiltere tüccarından Corci adlı kişinin aralarındaki hesabın muhasebesini yapmak amacıyla kendisiyle görüşmesine izin verilmesi için İngiltere elçisinin tahriri.

[53a-3]

Nemçe imparatorunun gezisi esnasında Osmanlı Devleti hudutlarına yaklaşmasının bazı dedikodulara sebebiyet vereceğinin elçilerine, sadrazam tarafından, daha evvel ifade edilen ve veda için gelen Nemçe elçisi konuyla alakalı tahririnde,

imparatorun bu bölgedeki gezisinden vaz geçip Beç'ten hareketle Roma tarafına gitmeye karar verdiğini belirttiği.

[53a-4]

Ordunun İstanbul'dan Davudpaşa'ya geçiş alayını seyretmek için ailesi ve maiyetindeki diğer kişiler, dört yasakçısı ile Topkapı dışındaki Takiyyeci mahallesinde hazırlanan eve gittiklerinde mahalle halkı tarafından kovulmaları, çeşitli badireler atlattıktan sonra ertesi gün alay seyri için tahsis edilen berber dükkânının basılıp silahlı kişilerce darp edilmeleri ile ilgili detaylı bilgi veren Nemçe elçisi takririnde, Divân-ı Hümâyun tercüman vekilinin gönül almak amaçlı kendisini ziyaret etmesinden duyduğu memnuniyet; Davudpaşa'da görüşme imkânı bulduğunda memnuniyetinden ötürü şikâyetle bulunamadığı; kendisine ve maiyetindekilere saldıranların araştırılarak gerekli cezaların verilmesi ricası.

[54a-1]

Beyoğlu'nda yanmış menzilin binasına izin verildiği halde Mimar Ağa ve bazıları tarafından yapımının reddedildiğini takrir eden Flemenk maslahatgüzarının, Ermeni taifesinden iki kişinin menzilin bahçesine ve kadınların oturduğu yere bakan pencereler açtığını da ifade etmesi.

[54b-1]

İspanyalının esir ettiği üç kişinin durumuyla alakalı devletini bilgilendirdiğini belirten Sicilyateyn elçisi takririnde, üç kişinin salıverildiği ve geri dönmelerinin ardından Sicilyateyn reayasından Tersâne-i Âmire'de olan üç esirin verilen ferman üzere serbest bırakılması için gerekenin yapılması ricasında bulunması.

[54b-2]

Ordu-yı hümâyuna gelen baş tercümanı vasıtasıyla takririni ileten Nemçe elçisi, Takiyyeci mahallesinde alayın geçişini izlerken kendisine ve maiyetine karşı gerçekleştirilen nahoş davranışlara binaen gönlünün alınması hususunda arzını tamamlamasına gecikmeden müsaade verilmesi ricası; dört buçuk sene önce İbsara Limanı'nda zarara uğratılan Nemçe kaptanının zararının sorumlularından tazmini için emir gönderilmesi talebi.

[55a-1]

Fransa elçisine Petroburg tarafından gelen haberlerde, Rusya'nın top naklinde yaşadığı sıkıntıdan dolayı ancak Rebiülevvel evahirinde hududa varabileceği; daha evvel Rusya askerinin Özi Suyu ve Rast'ta ikamet ettirildiğine dair ulaşan haberin bu sefer teyit edilmediği; Galçin adlı Rus generalin zahire ve mühimmat nakli için yolları gizliden araştırdığı; Ukrayna'da bazı kalelerde lağımlar kazıldığı; Rusya'da nakit sıkıntısı yaşandığı.

[55a-2]

Müttefiklerden Polacki tarafından sadrazama gönderilen mektupta, tekrar Osmanlı Devleti hududuna iltica eylediği ve ancak Osmanlı ordusuyla beraber Leh'e dönebileceği; Rus askerleriyle mücadele ettikleri, ancak yardım gelmediğinden daha fazla mukavemet edemeyip Hotin'e geri döndükleri; Rusya'nın asker takviye ederek Hotin arazisine saldırdığı; Leh'teki askeri varlığının üç bini bulduğu; Osmanlı Devleti'nin vaat ettiği üzere kendilerine yardım etmesi ricası.

[55b-1]

Kırım Giray hanın maiyetinde olan ve İstanbul'da ikamet eden Tot adlı Fransa konsolosuna Leh'ten gelen mühürlü mektubun emir üzerine açıldığı, ancak mektubun özel harflerle yazılmış olmasıyla okunmasının mümkün olmadığı.

[55b-2]

İstanbul'dan Ordu-yı hümâyuna gelen bir Lehli taktirinde, aslen Nemçeli olduğu; farklı zamanlarda Leh sergerdeleri Branicki'nin ve başka bir generalin hizmetinde kaptanlık yaptığı; Marsilya tarafından yirmi gün evvel İstanbul'a geldiği; Nemçe elçisinin kendisini memleketine göndermesini istemediğinden fûnun-ı harbiyede istihdam olunmak üzere orduya geldiği; kabul olunmadığı taktirde Leh'e gönderilmesine veya orduyla beraber Leh'e gitmesine izin verilmesi talebi.

[55b-3]

Ordu-yı hümâyuna gelen Lehlinin emir buyurulduğu üzere araştırıldığı ve kendisinden alınan cevaplar üzerine Nemçe baş tercümanı ile görüşülmesi emredildiği, ancak baş tercümanın Lehli için senet vermekten kaçınmasıyla misafir olarak ikameti uygun görüldüğü şekilde Muhzır Ağa'ya teslim edildiği.

[56a-1]

Fransa elçisinin Kaymakam Paşa'ya getirdiği haber kâğıdında, Danimarka'dan gelen haberlerde Danimarka'nın hazırladığı kalyon, karavele ve sefinelerle Rusya'ya yardım etme niyetinde olabileceği ve bunun aralarındaki gizli bir anlaşma maddesinden kaynaklanabileceği; Danimarka'nın olası diğer amacının Osmanlı'nın müttefiki İsveç üzerine hareket edip meşveretlerindeki Rusya tarafgirlerine destek olarak ihtilali uzatmak olabileceği ve her iki ihtimalde de İstanbul'daki vekillerine sorulduğunda durumun anlaşılacağı; daha evvel Danimarka vekiline orta elçilik uygun görüldüğü, ancak Danimarka şimdiye kadar zaman geçirerek Osmanlı Devleti'ni oyaladığı halde bunu kabul ettiği. Leh'ten gelen haberlerde Leh-i kebirdeki müttefiklerin bir bölük Rus askerini yenip generalini yaraladıkları; Leh'e tabi Prusya eyaleti ayanının müttefiklerle bir olduğu; Leh'teki fırkaların müttefiklerle ittifak etmesine çalışıldığı; Flemenk cumhurundan imparatoriçeye yardım olarak gönderilen bir yük elli bin Macar altınını müttefiklerin ele geçirdiği halde tekrar Rusyalının kurtardığı.

[56a-2]

Krasinşki ve Potocki adlı Leh müttefiklerine ait yazılarla orduya gelen iki nefer Boyar emir üzerine Divân-ı Hümâyün tercümanı tarafından sorgulanmasıyla verdikleri cevaplarında, Krasinşki ve Potocki'nin iki bin askerinin olduğu ve müttefik askerlerinin tahminen on beş bin olduğu; Osmanlı Devleti tarafından kırk bin piyade ve on bin süvari gönderilip kendileriyle birleşirse, Leh'ten hareket ettiklerinde yüz bin Lehlinin kendileriyle birleşeceği; İsvec ve Danimarka krallarının dahi intikam almak için Rusya üzerine hareket edeceği; Kamanıçe'yi koruyan zabitin krala bağlı olmadığı ve Moskovludan çekindiği için Kamanıçe'ye girmenin mümkün olduğu; Rusya korkusundan kralla bir olan Leh ayanının kraldan yüz çevireceği için kralı kaçmak zorunda kalacağı; müttefiklerin maksadının Leh kral zadesi ve Saksonya Hersek'ini kral naspetmek olduğu; Rusya'nın tahrikiyle Leh reayasının saldırısına maruz kalan bir miktar müttefiğin Boğdan'a iltica ettiği; kendilerine yeterli miktarda akçe gönderilmesi ricaları.

[56b-1]

Müttefikler mareşalleri Potocki ve Krasinşki'nin sadrazama iki Boyar vasıtasıyla gönderdikleri 1 Mayıs tarihli mühürlü ve imzalı mektuplarında; boyarlarla beraber imzalı ve mühürlü altı maddeyi içeren bir kâğıt gönderdikleri ve dikkate alınması ricası.

[57a-1]

Altı maddeyi içeren kâğıtta, Hotin'i muhasara eden düşmanların mağlubiyetinden mareşallerin duyduğu memnuniyet ve bu konuda tebriklerini sunmak için boyarların görevlendirildiği; kendilerine gösterilen muameleden ötürü teşekkürlerini ifade etmeleri; Leh cumhurunun İstanbul'da ikamet etmek üzere bir kapı kethüdası göndermesine ve kendisine tayinat tahsisine izin buyurulması ricası; Osmanlı askerinin bir miktarının Leh'e, büyük miktarının Rusya toprağına girmesine izin verilmesi ricası ve sadrazamın konuyu kendileriyle görüşmek üzere birini görevlendirmesi veya konunun serasker paşaya havale edilmesi ricası; zaten zahire bulmakta güçlük yaşarlarken ordunun ikamet ettikleri yerden geçişinin darlığı artıracığından buldukları mahalden ordunun geçirilmemesi için emir verilmesi ricası; Boğdan voyvodasının Boğdan'da misafir olarak ikamet edenlere veya Macar tarafına gitmek üzere buradan geçenlere taarruzda bulunduğu ve Boğdan memleketinde serbestçe hareket edebilmeleri için Boğdan voyvodasına hitaben emir gönderilmesi ricası.

[57a-2]

Ordu-yı hümâyuna gelen iki Boyara ve hizmetlerindeki yedi kişiye yevmiye tayin edilmesi hakkında.

[57b-1]

Ordu-yı hümâyuna gelen iki Boyardan, Lehlilerin Rusya ile yeniledikleri ittifakın Rusya'nın zoruyla yaptırıldığına dair delil talep edildiği, Moskovlu ile aralarındaki anlaşma şartlarını içeren bir basma kitap sunmaları, seksen üç sene evvel imzalanan ittifak maddesine Karloviçe musalahası gereğince Lehliler tarafından itibar edilmediği halde iki sene önce Rusya'nın cebren bu maddeyi yenilettiğini ifade etmeleri hakkında.

[57b-2]

Devleti tarafından orta elçi olarak atandığını ifade eden Danimarka kapı kethüdası takririnde, yeni rütbesinin kabul buyurulması ricası; kralı tarafından padişaha sunulmak üzere nâme ve sadrazama sunulmak üzere mektup gönderildiği; nâmeyi padişaha sunması için kendisine izin verilmesi ricası.

[57b-3]

Moskov elçisi Rebnin'in Rusya ile Lehli arasındaki eski anlaşma şartlarını Lehlilere baskı yaparak yenilediği ve bu durumu Osmanlı Devleti'ne neden ifade etmediği mahpus Moskov kapı kethüdasından sorulmasıyla, verdiği taktirinde zaman zaman çeşitli vesilelerle Rusya ile Lehlinin anlaşmalar yaptığı; seksen üç sene önce geçerli anlaşmalara iki maddenin eklendiği: Birinci madde “taflardan biri başka bir devletle muharebeye girdiğinde diğler tarafın yardım edeceği”dir, bu maddenin Osmanlı ile Lehli arasındaki muharebe döneminde geçici olarak kabul dilmiştir; ikinci madde “başka bir devletin saldırısına karşı beraberce müdafaa edileceği”dir, bu maddenin ebedi olmak koşuluyla kaydedilmiştir. Rebnin'in vasıtasıyla yenilenen anlaşmada bir maddenin değiştirilmesinin Leh cumhuruna veya başka bir devlete zarar vereceği kaygısıyla aynen tasdik edildiği; esasen anlaşmada ikinci maddeye riayet edildiği; daha evvel kendisinin konuyu bildirdiği ve yeni musalahanın bir suretinin Osmanlı Devleti'ne ulaştığı.

[58a-1]

Orduya gelen iki Leh Boyarının, altmış binden fazla Osmanlı askerinin Leh'e girmesi zahire tedarikinde Lehlileri zor durumda bırakacağı için bu miktardan fazla asker gönderilmemesi ricasında buldukları hakkında.

[58a-2]

Kırım hanıyla beraber Osmanlı Devleti sınırına iltica eden müttefiklerin Moskov'a tabi Yeni Sırb'a çapula giderken Tatar taifesi tarafından uğratıldıkları zarardan sonra kendilerine ve diğler Lehlilere karşı tekrar aynı muamele edilmesinden korktuklarının ve Leh palatinliklerinde sakin yirmi bin Kazak'ın Rus askeriyeye birleşmek için çariçeye beyannâme gönderdiklerinin gazete kâğıdından öğrenildiği.

[58a-3]

Nemçe'ye tabi Hırvat memleketinde Osmanlı Devleti reayasından oldukları düşünölen bazı kişilerin insanları katledip eşyalarını yağmalamaları üzerine Bosna valisine kişilerin araştırılarak buldurulması hususunda bir kıta emir gönderildiği, ancak Hırvat kumandanının eşkıyaların Nemçe reayasından olduğunu bildirdiği; bunlar gibi aslen Nemçeli olup Osmanlı toprağına gelen firarilerin kabul edilmeyip teslim olunması ve ilgili muhafız ve voyvodalara hitaben emir gönderilmesi konusunda Nemçe elçisinin takriiri.

[58b-1]

Nemçe elçisi Reisülküttaba sunduğu yazısında, Ada-i Kebir’de Nemçelinin idaresindeki yerlerde bina edilen iki küçük hanenin anlaşmaya aykırı olduğuna dair bölge muhafızının elçiye yazı gönderdiği, fakat Nemçe elçisinin, ahidnâmenin Ada-i Kebir’e dair beşinci maddesinde böyle bir husus olmadığı ve hanelerin Müslüman hanelerine nazır olmadığını ifade ettiği; Osmanlı ile Rusya’nın muharebesi esnasında muhtemel bir askeri tecavüze karşı gönderdikleri askerler için bina edilen iki küçük hanenin ahidnâmeye aykırı olmadığı; Devletinin niyetinin dostluğun devamı olduğu; tarafeynin kötülüğünü isteyenlerin sözlerine itibar edilmemesi temennisinde olduğu.

[58b-2]

Nemçe elçisi diğer takririnde, Bosna’dan Macar memleketine geçip Graduška’da bir süredir ikamet eden Osmanlı reayasından yirmi dört kişinin, sekiz ay önce Macar hududunu tacavüz eden otuz kişilik silahlı bir grup tarafından alıp götürüldükleri; konuyla alakalı Bosna valisi bilgilendirildiği halde kendisinden cevap gelmediği; bahsi geçen yirmi dört kişinin Nemçe’nin baskısıyla nakledildikleri ile ilgili asılsız haberler ortaya atıldığı; aynı iddiada bulunmaları için naklolunan kişilere baskı yapıldığı; hudutlardaki emniyetin sağlanması için –Nemçe Devleti’nin uyguladığı ceza gibi sorumluların araştırılarak cezalandırılması ve hususla alakalı Bosna valisinin sadrazamı bilgilendirmesi için kendisine emir gönderilmesi ricası.

[59a-1]

Nemçe elçisi bir başka takririnde, Hüseyin Paşa adlı kişinin vekili olarak, Belgrad neferatından Osman Paşa’nın, Nastu Çolak adlı Nemçeliden alacağıyla ilgili davası görülüp karara bağlanmış iken tekrar davaya başlayıp para talep ettiği; Petarloka(?) adlı Nemçelinin Osmanlı Devleti reayasından Güric Milenkovic(?) adlı zimmiden iki bin guruş alacağı olduğunu ispatladığı; hükmolunduğu halde Belgrad neferatından Kayıkçı Ali’nin zimmiye sahip çıkması ve zimminin Raka(?) adlı Nemçeliden alacağını tahsil etmeden zimminin Nemçeli Levka’ya(?) olan borcunu ödemeyeceğini söylediği; Belgrad kayıkçıları Zemun’a geçmek isteyen Nemçelilerden adam başına otuz pâre almaları gerekirken fazla ücret talebinde bulunup geri Balgrad’a geçişlerinde de yine kendilerinin onları geçireceği yönünde Nemçelilere baskı yaparak korkuttukları; asılsız iddialarla davaya başlayan Osman Paşa ve Kayıkçı Ali’nin sürgün edilmeleri ve Zemun kayıkçılarının fazla para talebiyle Nemçelileri rencide etmemeleri hususlarında Belgrad muhafızına ferman gönderilmesi ricası.

[59a-2]

Sadrazamın divânına başvurup Eflak'ta sakin iken vefat eden oğlu İbrahim Usta'nın alacağına veraseten kendine kaldığını belirten ve tahsilini talep eden Halil'in elindeki temessüklerin, emir üzerine Divân-ı Hümâyun Tercümanı tarafından incelendiği; yediyüz yirmi dört kuruş alacağı olduğu, ancak imza eden kişiler hakkında kendisinin bilgisi olmadığı için konunun Yergöğü kadısına havale edilmesi; öşür hakkının Halil'e verilmesi ve hakkının yerine getirilmesi için Eflak voyvodasına emir gönderilmesi hakkında.

[59b-1]

Temsilcilerine verilen orta elçilik rütbesinin kabul buyurulması hususunda Danimarka kralının gönderdiği mektubun İstanbul'da mı yoksa Ordu-yı hümâyunda mı açılması gerektiğinin Divân-ı Hümâyun Tercümanına sorulmasıyla, kendisinin konuyu ordudaki tercümanlardan araştırdığı; mektubun İstanbul'dan orduya gönderilmesiyle tercüme edilip sadrazama sunulduğu, ardından padişaha takdim edildiği.

[59b-2]

Nemçe reayasından olup Erdel vilayetine yerleşen Rûm mezhepli rahibin faaliyetleriyle reyadan pek çok kişinin siyaseten katline sebep olduğunu taktirinde belirten Nemçe elçisi, Papasın Eflak'a firar ettiği; gizliden mektuplarıyla halkı tahrik ettiği; elçinin konuyu sadarete haber vermekle görevli olduğu; rahibin bulunduğu yakalanarak Erdel zabitlerine teslimi ricası; devletin bu hareketi Osmanlının dostluk alameti olarak sayacağı.

[59b-3]

Fransa beğzadelerinden Şevalyer De Şatofur tarafından Rûm Vâlisine gönderilen 7 Mayıs tarihli mektupta, yanındaki bazı lüzumlu evrakla Bender tarafına gitmek üzere olan bir Fransalının kılavuzsuz Yaş kasabasına ulaşması mümkün olmadığı, Rûm valisi tarafından yanına bir kılavuz gönderilmesi ricası.

Makam veya kişi belirtilmeden kaydedilmiş diğer mektubunda da yine kılavuz talebinde bulunması.

[60a-1]

Leh müttelikleri mareşalleri Konte Krasinski ve Konte Potocki'ye Divân-ı Hümâyun Tercümanının, aldığı emir üzerine, yazdığı Frengî mektupta, Ordu-yı

hümâyuna gelen iki Boyar'ın sadrazam tarafından yöneltilen sorulara cevap vermekte aciziyet gösterdiği; mareşallerden birinin orduya gelmesi gerektiği ifade edildikten sonra geri gönderildikleri; 22 Mayıs Cuma günü serdar-ı ekremin ordu ile beraber Tuna'yı geçtiği ve hududa yaklaştıkları; ordu Leh hududuna varmadan bir an önce ikisinden birinin orduyla buluşup serdarla görüşmeleri gerektiği.

[60a-2] İtalyanca Metin

[60b-1]

Leh müttefikleri mareşalleri Krasinski ve Potocki tarafından orduya gönderilen üç Boyarın ellerindeki iki aded kâğıdda, Osmanlı askerinden yeteri miktarda askerin Leh'e gönderilmesi talebi ve askere kifayet edecek zahire ve konaklar hazırlayacakları; Potocki'nin sadrazamla görüşmesine izin verilmesi ricası; ikamet ettikleri yerin ikliminden dolayı hastalığa yakalanmalarıyla yer değiştirmelerine ve maiyetindeki askere tayinat tahsisine izin verilmesi ricası; Potocki'nin altı aded danışmanı ve iki yüz miktar askerle orduya gelebilmeleri için üç yüz beygir ve yeterli miktarda kılavuz gönderilmesi; görüşmek için özel bir yer tahsis edilmesi; orduya geldiklerinde kendilerine on altı çadır kurularak hazırlanması, ertesi gün kendilerine alay düzenlenmesi ve alay için takımlarıyla hazırlanmış atlar tahsis edilmesi; alaydan sonra orduya geldiklerinde davet edildikleri halde mükemmel alay tertib edilip sadrazamın yanına gidişlerinde davullar çalınıp toplar atılması; mülâkat esnasında oturmaları için iskemle hazırlanması; kaldıkları süre boyunca kendilerine tayinat verilmesi; dönüşlerinde yine alay tertibi konularıyla alakalı ricaları.

[60b-2]

Orduya gelen üç Boyar sadrazamla görüşmelerinde, ordunun Tuna'yı geçtiği ve artık Moskov üzerine gidilip Leh'e girileceği; müttefiklerin Osmanlı Devleti tarafından korunacağı ve dost olmayan Lehliler hakkında gerekenin yapılacağı; müttefiklerin tefriki veya Leh'e hangi yoldan girileceğine dair konuların görüşülmesi için başbuğ Konte Potocki'nin orduya gelmesine izin verilmesi ricasında bulunmaları; Boyarlara verilen cevapta Potacki'nin gelmesine izin verildiği.

[61a-1]

Kartal'da orduya gelen üç Boyar takrirlerinde, Leh kralı tarafından merhum Kırım hanına hediyelerle gönderilen Korte adlı kişinin Han tarafından huzura çıkarılmadan gizliden hapsedilmesi üzerine intihara teşebbüs ettiği; hanın vefatından bir

gün evvel salıverildiği halde Kavşan'daki müttefiklerce alıkonulduğu; Korte'nin yine aynı isimle iki kardeşi olduğu bunlardan birinin orduda İngiltere elçisinin tercümanlığını yaptığı, diğerinin ise Moskov kapı kethüdasının tercümanlığında olup onunla beraber hapiste olduğu.

[61a-2]

Leh'e gönderilen Rus askeri üzerine general tayin edilen Prens Galçin'in Kiyev'den neşreylediği beyannâmede, Lehlilerin serbestiyetleri konusunda Rusya ile yaptıkları ittifaka binaen yerli ve Leh asıllı birinin seçildiğinin daha evvel beyannâmelerle diğer devletlere duyurulduğu; müttefiklerin Moskovlulara hücum ettikleri gibi başkalarını da kışkırtmasıyla kendi vatanlarının harabiyetine sebep oldukları; Osmanlı askerinin Leh memleketine girmesiyle buranın tamamen harap olacağı; müttefiklerin beldeleri tahrip edip, halkın eşyalarını gasp etmeleriyle ahalinin fakirleşmesine de sebep oldukları; Moskov çaricesinin Lehlilerin hallerine merhamet ederek müttefiklere ve Osmanlı askerine karşı mücadele için Leh'e asker gönderdiği ve Galçin'i general tayin ettiği; Lehlilerden Moskov çaricesine ihaneti olanların tutuklanıp katledileceği.

[61b-1]

Yirmi altı kişiyle beraber Venedik Körfezi'ne giderken rüzgarın etkisiyle Topal Mehmed adlı reisin sefinesinin Anabolu kıyılarına oturup kullanılamaz hale gelmesi üzerine, birkaç gün ikamet edip sonra ahalden aldıkları borçla iki sefine kiraladıklarını kralının kendisine bildirdiğini ifade eden Sicilyateyn elçisi, Korsika korsanlarından alıkonulan Osmanlı reayasından bir zimminin de sefinesi teslim edilerek Mora'ya gitmesi için tedariğinin verildiği; Sicilyateyn kralı tarafından anlaşma ve dostluğa riayet edildiği.

[62a-1]

Fransa tercümanının kendisine ulaşan haberlerle ilgili takririnde, Pertoburg'da, Romancof adlı Rus generalinin Azak Kalesi çevresini zapt ettiği yönünde halkın kanısının olduğu ve yardıma gelen Rus donanmasının da Ten suyundan girmek üzere olduğu; Galçin'in hareketiyle alakalı gelişme ve haberlerin Petroburg'da beklendiği. İsveç kralının başkentinden gelen yazılarda, Rusya'nın İsveç'e karşı hareketine yardım maksadıyla hazırlanan birkaç Danimarka beğlik sefinesine mukavemet için İsveç tarafından on kıta beğlik sefinesinin hazırlandığı.

[62a-2]

Orduya gelen Potocki'nin taahhüd ettiği hususlara dair imzalı ve mühürlü kâğıdında, Osmanlı Devleti'nin Leh'e altmış bin asker göndermesi ve askerinin memlekete girişiyle, ahalinin mal ve erzakına dokunulmamak şartıyla, gerekli yiyecek ve yemlerin karşılanacağı; Rusya'nın muhasara etme ihtimaline karşı Kamanıçe Kalesi'nin Leh müttefiklerinin idaresinde olacağı ve ancak gerektiğinde Osmanlı askerinin takviyeye çağırılacağı; Serdar-ı ekremin sözü üzerine Leh'te bazı yerlere Osmanlı askerinin gönderilmesi gibi bazı önemli hususların görüşme esnasında kararlaştırılacağı.

[62b-1]

Leh müttefikleri başbuğu Potocki'nin sadrazama sunacağı on bir maddede Karloviçe Anlaşması'nın maddelerine bağlı kalınması, Leh memleketindeki ahali hakkında icra olunacak hareketin Leh cumhuruna bırakılması; Leh memleketi Rusya'dan kurtarılıp müttefikler güçlendiğinde gerekli olan yerlere Osmanlı askerinin gönderilmesi; Lehlilerin emniyetlerinin gözetilerek kilise, eşya ve erzaklarına dokunulmaması ricası; Rusya'nın alıkoyduğu senatörlerin ve Leh beğzadelerinin kurtarılmasına gayret edilmesi; Rusya'nın aldığı mühimmatın kurtarılıp Lehlilere teslim edilmesi; Osmanlı Devleti tarafından görevli ser-asker ve zabitlerin Leh zabitanı ile haberleşerek hareket etmeleri, askerlerin disiplinine ser-askerin dikkat etmesi; Rusya'nın gücünü kırmak için Moskov memleketine hücum edilmesi; Osmanlı Devleti tarafından müttefiklere yardım için asker gönderildiğiyle alakalı Leh memleketinin himayet olunacağı ve Karloviçe'nin şartlarına riayet edileceğini belirten bir beyannâmenin Leh'e gönderilmesi; asker Leh'e girmeden evvel Leh müttefiklerinin zahireyi tedarik etmesi için askerinin yardımıyla hududlarına gitmeleri.

[62b-2]

Kobad'da bulunan Leh müttefikleri başbuğu Konte Potocki'nin sadrazama gönderdiği mektupta, Kırım Hanı'nın ormanlardan odun kesmemeleri ve çayırlardan atlarını çıkarmalarını tembihlemesiyle hayvanlarının yemlerini tedarik edemedikleri; Boğdanlının buldukları menzillerden kendilerini çıkarmak istediği ve ikametleri için kendilerine başka bir yer gösterilmesi ricası.

[62b-3]

Potocki oğulları rehberliğinde yirmi bin Osmanlı askerinin Leh'e girdiğine dair haber alan Konte Potockim taktirinde, Potocki oğullarının menfaat peşinde olup müttefiklerin istemediği pek çok harekete giriştikleri; müttefikler nezdinde kendilerine itibar edilmediği ve Leh'te onların rehberliği duyulduğu takdirde Lehlilerin ittifaktan çekinecekleri; Osmanlı Devleti'nin bir beyannâme gönderip yardımını Leh'e duyurması ricası; askerinin Leh'e girişinde rehberlik görevini kendisi üstlenirse tüm Lehlilerin düşmana karşı beraberce mücadele edeceği ve başarılı olacakları.

[63a-1]

Müttefikler tarafından Leh'e gönderilen bir Lehlinin Potocki'nin yanına geldiğinde sunduğu taktirinde, Rus askerinin çoğunun Bar şehri ve çevresinde bulunduğu; Turla nehri çevresindeki Rus askerinin Osmanlı askeri ve Tatar taifesi tarafından kovulduğu ve yalnız altı yüz askerinin Kamaniçe'ye yakın bir yerde bulunduğu; Rus askerinin Hotin Kalesi'ni muhasara niyetinde olduğu; Kamaniçe ahalesinin kaleye Rus askerini bir şekilde almayıp kaleyi müttefiklere teslim edeceğinin beklenildiği; Palatinliklerin Rusya üzerine beraberce hareket etmek için müttefiklerin Leh'e gelmesini bekledikleri; Abrekşin adlı Rus generalin yedi bin askeriyle helak olduğu.

[63a-2]

Lehliden alınan şukkada; Rus generali Galçin'in seksen bin askerle Bar altında Darasnı(?) denilen yerde bulunduğu ve hududa yaklaşmak üzere olduğu, Rus askerinin anbarlarının bulunduğu yer bilgileri, Hotin ve çevresine hücum etmek üzere olan Rusya zabıt ve generalleri hakkında malumat.

[63a-3]

Yüz elli Rus askerine zabıt olan ve Özi Nehri'nde Tatar taifesinin saldırısı esnasından ayağından yaralanarak esir edilen bir Rus zabıtın Kırım hanı tarafından Murtaza Mirza vasıtasıyla ordu-yı hümâyuna gönderilmesiyle verdiği taktirde, Romancof adlı Rus generalinin Özi'yi geçtiği. Çariçenin Petroburg şehrinde ikamet ettiği; Kazak, Avşar gibi grupların Yeni Sırb ve çevresinde olduğu; Yeni Sırb'daki kalelerde Rusya'nın mühimmat ve iaşesinin hazır olduğu.

[63a-4]

Orduda bulunan Nemçe baş tercümanı Beyanki'nin Zemun kumandanına göndereceği mektupta, üç yüz bin askerden oluşan Osmanlı ordusunun –her ne kadar ihtiyacı olmasa da- zahirenin çoğaltılması maksadıyla Zemun tarafından arpa ve buğday alınması söz konusu olduğunda kaç akçeye ve hangi mahalden alınabileceğini yazılı olarak bildirmesi; düşmanın haberdar olmaması için özellikle dikkatli olunması; Belgrad muhafızı tarafından iş ehli birinin gönderileceği; bir an önce cevabını bildirmesi ricası.

[63M.b-1]

Sabika Boğdan voyvodasının Nemçe'deki adamı tarafından voyvoda ve yazıcısına gelen dört kıta mektupta:

9 Mayıs'ta Fransa ve İspanya krallarının marifetiyle Roma kardinalinin rim papalığa seçildiği ve rim papanın, daha evvel Avrupa'dan kovulan ve Yezid tabir edilen papazların tamamen Avrupa'dan çıkarılması için uğraşacağı.

17 Nisan'da Korsika Ceziresi ahalisinin toplanarak Fransa'nın zapt ettiği yerleri geri almak için asker tertip ettiği, İngiltere zenginlerinden bir kişinin Korsika başbuğuna para yardımı yaptığı ve bu durumun İngiltere ve Fransa arasında savaşa yol açabileceği.

Nemçe Devleti tarafından haber gelmediği, Korsika Ceziresi ahalisinin Fransa askerinden beş bin kişiyi muharebe esnasında öldürdüğü ve ada ahalisi güçlenirken Fransa'nın bölgedeki varlığının sarsıldığı.

Venedik cumhurunun memleketini muhafaza maksatlı sefer tedarikine çalıştığı ve Rusya tahriklerine rağmen tarafsız kalacağını düşünüldüğü; Leh müttefiklerinin bir mareşal seçeceği; Litvanya dukalığının Rusya'nın Leh'te yeni kanunlar koydurmasına razı olmadıklarına dair bir sene evvel yayınladıkları beyannâmeyi yenilediği; Rusya askerinin Leh'teki Seradiye(?) palatinliğinde müttefiklere saldırmasıyla çoğunun öldüğü ve kalanların ise dağıldığı; Leh kralı -istimalet ve takviye maksadıyla- gizliden müttefiklere yazdığı mektubun Rebnin tarafından ele geçirilip çariçeye gönderildiği; çariçenin krala güvenini kaybetmesiyle Litvanya'da Veline'de(?) kralın ikamet etmesi teklif edildiği ve yanına bir miktar Rus askeri verildiği; Rusya tarafgiri olan Ukraynalıların Rusya'nın baskısından müttefikler ile ittifak kurduğu; Rus askerinin Leh ve Boğdan'daki hezimetini ve General Pozorogoski(?), zabıt ve askerlerin Osmanlı askeri tarafından ele geçirildiğiyle alakalı Podolya'da söylentiler olduğu; İngiltere, Rusya, Danimarka, Flemenk ve Lehlilerin aralarındaki ittifakı koruyacağını anlatıldığı.

[63M.b-2]

Orduda bulunan İngiltere tercümanının kendisine ulaşan mektupla alakalı verdiği takririnde, Osmanlı Devleti ile Rusya'ya daha evvel İngiltere elçisi tavassut ettiğine binaen sadaret tarafından elçiye İngiltere ve Rusya'nın yetki vermesi gerektiğinin söylendiği; elçinin devletinden aldığı onay üzerine de ordu-yı hümâyuna gelmek üzere olduğu; İngiltere kralının arabuluculuğunun tercih buyurulması; yolluğunun hazırlanması için tercümanın İstanbul'a geri dönmesine izin verilmesi ve yanına bir kılavuz verilmesi ricası.

[64M.a-1]

Bosna valisinin Venedik'e dair gönderdiği kaime, Ustolca(?) Kalesi halkından bir kızın Venedikli tarafından çalınması üzerine kale kaptanı Zülfikar'ın mektupla ve naibin ilamla Zadre'deki Venedik generaline durumu bildirdiği, ancak gereğinin yapılmadığı için ordudaki elçilerine tenbih olunduğu; ferman buyurulan Zadre gümrüğü hususunun hükme bağlanmadığı ve geçen seneden beri sefer hazırlığından geri kalmadıklarının İstavilce kaptanının bildirdiği.

[64M.a-2]

Ustolca(?) kaptanı Zülfikar'ın Bosna valisinin kethüdasına gönderdiği mektupta, kendisinin Venedik hududuna casus gönderdiği; Venedik'in sefer hazırlığında olduğu ve Kator(?) altında askerinin bulunduğu; Venedik'in Karacadağlılara yıllardır verdikleri sefer ulufesini yine teklif ettiği ve eski ulufeyi vermeleri karşılığında kabul edeceklerini söyledikleri; iki ay evvel rim papanın ölümüyle Nemçe, İspanya, Françe ve Venedik'in kendi taraflarından birini rim papa seçme gayretine girdiği ve ittifakla bir nasb olunmazsa çekişme ortamının doğacağı; Berşka(?) adlı Nemçe iskelesinde otuz bin Nemçe askeri olduğu ve kralın deniz kenarındaki kaleleri gezdiği; İngiltere'nin çok sayıdaki sefinesinin Venedik denizine girmek üzere olduğu; Nemçe kralının Berşka'daki(?) askeriyle Zadre ve sair Dalmaçya'yı ele geçirmek istediği; kazalarına bitişik sahillerin kışlık meralarında reaya kızları koyun otlatırken Venedik'in Oyuzen(?) Kalesinden gelip bir kızını esir ettikleri ve zabitlerinin de gördüğü durum hakkında mektup yazdığı ama dikkate alınmadığı; mektupta hududa yakın yerlerde izinsiz ziraat yapmamaları da söylendiği ve "hakkınızı veririz" diye cevap verdikleri.

[64M.a-3]

Bosna valisinden gelen haberler kendisine sorulduğunda Venedik tercümanı Rali'nin verdiği taktirde, İngiltere sefinelerinin her sene Venedik körfezine ticaret maksadıyla gidip adalardan kuş üzümü alıp vilayetlerine naklettiği; Venedik cumhurunun Karacadağlılardan şikâyetçi olduğu ve hem civarı olan Dalmaçya'ya zarar vermekten de geri durmadıklarına dair elçileri tarafından ifade edilmişken ulufe verilmesinin mümkün olmadığı; bu tür yazılar geliyor olmasının sebebinin İskenderiye mutasarrıfının tahrikiyle olduğu, kaçırılan kızla ilgili durumdan haberli olmadığı ve konunun İstanbul'daki elçilerinden sorulması.

[63b-1]

Bosna valisinden Nemçe Devleti'ne dair gelen kaime ve mektupta, Bosna vilayeti ile hem-hudut olan Lefte(?) ülkesinin eski karakolları hudut başından uzak iken, Esterevice-i Atik Kalesi karşısında Muharrem ayında palanga ve binalar inşa edilmeye başlandığı yönünde kendisine çeşitli haberler geldiği; inşaatın durdurulması için Karloviçe generaline yazı gönderdiği, ancak henüz cevap alamadığı; kendisine gelen ilam, mahzar ve generale gönderilen mektubun sureti, casusun takriri ve Nevi Kalesi kaptanının Bosna çavuşlar kethüdasına gönderdiği mektubun aynılarının kapı kethüdasına gönderildiği.

[63b-2]

Karloviçe generaline Bosna Valisinin gönderdiği mektupta, Kalviye adlı mahalde ahşaptan palanga, iki çardak, iki büyük han ihdas edildiği ve bunların yıktırılıp mevcut karavelhanelerle yetinilmesi için Esterevice-i Atik kaptanlığındaki ağa ve zabitanların mahzarlarıyla, naibin ilamla hususu kendine bildirdikleri; binaların yıkılıp karakollarla yetinilmesi konusunda tembihte buldukları.

[63b-3]

Bosna valisi tarafından Nemçe memleketine gönderilen casusun takririnde, kendisine tembih edildiği üzere ziyaret ve ikamet ettiği yerden bahsettikten sonra, Nemçe Devleti'nin askeri stratejik ve lojistik hareketleri hakkında ulaştığı bilgiler; Nemçe Devleti tarafından Beç'ten gelen haberleri bildirmekle görevlendirilmiş üç kişiyle bir konakta misafir olduğu ve aralarındaki oluşan dostluk neticesinde kral tarafından kendilerine gelen mektubu görme imkânı bularak takririnde aktardığı bilgileri teyit ettiği.

[63b-4]

Tuna kapudanı Mehmed Tayyar tarafından Bosna casuslar kethüdasına gönderilen mektubun özetlenmiş suretinde, Darül-harp tarafından Zivakçe(?) Kalesi kapudanının getirdiği haberde; Otuz eşkıyanın memleketlerine saldırdığı ve eşkıyanın üzerine Karloviçe generali tarafından altı bin, Hırvat banlığı tarafından dört bin asker tayin edildiği, geçen Cuma günü askerlerin kalelerine iki saat mesafede Totula(?) adlı mevzide toplandıkları, Kostaniçe Kalesi zabitleriyle dört bin askerın kalelerinin yanından geçtikleri, gitmelerinin ardından kardeşiyle birkaç kişiyi durumu araştırması için gönderdiği, bazı yerlerde hendekler kazılmaya başlandığı ve parmaklık yapmak için balvanlık kesilip bölgeye getirtildiği, arabalarla kelelerinin yanından geçerek geri döndükleri ancak askerın bölgeden gittiği ve ne tarafa gittiklerini henüz bilmedikleri.

[64a-1]

Bosna tarafından gelen haberlerin kendisine sorulmasıyla Nemçe elçisi verdiği takirinde, Nemçe Devleti'nin iki devlet arasındaki dostluğa riayet ettiği; Bosna hududundaki karakol ve palangalardan haberinin olmadığı; Devleti'nin ancak Brandenburg'u muhafaza için ve Macar semtine de ihtiyaten asker göndermiş olabileceği; durumun İstanbul'daki elçilerinden sorulması gerektiği.

[64a-2]

Sefer için satın alınması ferman buyurulan deve ve katır ıştırısı ve bazı vergilerin lazım gelenlerden alınması gerekirken, kendi paylarına düşeni hafifletmek için şişeci esnafından dört zimminin, Nemçe reayasından olan kişilere yaptığı muamele hakkında detaylı bilgiler verdikten sonra Nemçe elçisi takirinde, dükkanların açılması, hırdavat satanların ticaretine eskisi gibi devam edebilmesi için emr-i şerif verilmesi ricası; Nemçe ve Toşkana tüccar ve reayasından ahidnâmeğe aykırı olarak, cizye ve sair tekalif talep edilerek rencide edilmemeleri.

[64b-1]

Krasınşki tarafından sadrazama gönderilen mektupta, aldığı emir gereğince bulunduğu yerden hareket edip ser-asger paşa ile birlikte Leh'e girmek üzere olduğu; orduda ikamet etmek üzere tarafından gönderilecek kapı kethüdasının hasta olduğu ve birkaç gün içinde iyileşince gönderileceği; yolculuğu esnasında bir şekilde rencide olunmaması için ferman gönderilmesi ricası.

[64b-2]

Bal mumu ile nakşı çıkartılan Frengî mührün, taca benzer tasvirinin sahibinin askeri taifeden biri olduğuna işaret ettiği ve harflerden de Rus generali Solnikof'un(?) isminin çıktığı hakkında.

[65a-1]

Kırım hanı tarafından yakalanıp orduya gönderilen Ten Kazaklarından bir kişinin sadrazam huzurundaki sorgusunda, Romancof adlı generalin maiyetinde kırk bin Moskov askeri, on bin Kazak ve yirmi bin Kalmuk olduğu; generalin niyetinin Osmanlı hududuna tecavüz etmek değil hudutlarını korumak olduğu; Azak ve Toyagan kalelerinin geçen kıştan beri binasının süratle devam ettiği ama henüz tamamlanmadığı.

[65a-2]

Nemçe elçisi takririnde, Belgrad ve çevresindeki Osmanlı reayasından altı kişinin 5 Nisan'da Tımişvar Kalesi'ne semt olan yerde Tuna nehrinin Porçer Graben(?) adlı boğaza gelerek balık avladığı ve zabitlerin uyarısını dikkate almadıkları; sekiz gün geçtiğinde bu defa iki silahlı kişinin gelerek Nemçelilerin tuttuğu balıkları yarı fiyatına zorla aldıkları ve zabitin müdahalesi üzerine kaçtıkları; daha evvel de bu tarz olayların yaşandığı ve def'i sağlandığı gibi bundan sonra da Belgrad ahalisinin sefine ve kayıklarla gelmemesi; Şevval ayında gönderilen iki emr-i şerif gereğince lazım gelenin icra olunması için Belgrad muhafızına emir gönderilmesi.

[65a-3]

Takririnde Tuna ve Sava nehirlerinde Nemçe Devleti'nin tasarrufunda olan adalardan bazılarına Osmanlı reayasının gelerek Nemçelileri çıkardığından bahseden Nemçe elçisinin, bahsi geçen adalardan reayanın çıkartılması hususunda Bosna, Belgrad ve Vidin muhafızlarına hitaben emir gönderilmesi talebi hakkında.

[65b-1]

Sabıka Boğdan voyvodasının yazıcısına Beç'ten gelen kâğıtlarda, Fransa'nın Korsika'da pek çok yeri zapt ettiği ve ahalinin Fransa'ya tebaiyet bildirmesinin kaçınılmaz olduğu; Roma'da ikamet eden yabancı devlet elçilerine rim papadan iltifat gösterildiği ve diğer devlet işlerine karışmaması nedeniyle hepsinin rim papadan hoşnut oldukları; Roma imparatorunun İtalya'da seyahatte olduğu; Leh müttefiklerinin Varşav çevresine hücumundan ahalinin yaşadığı korku ve Leh kralının zaruri olarak firar etmek niyetinde olduğu; Leh müttefiklerin ilk işin Rus tarafgiri kralı azlederek kovulmasının

olduğunu beyannâme ile bildirdikleri; Osmanlı askerinin hududa yaklaşmasıyla Rus askerlerinin dereceli olarak Leh memleketinden ayrıldıkları; Litvanya dukalığında toplanan müttefiklerin henüz harekete geçmediği; Korsikalılar daha evvel muharebelerinde galip gelmişken Fransa'nın askeri grubu kendi tarafına çekmesiyle Pavli(?) adlı başbuğlarından askerinin yüz çevirdiği ve geri kalan Korsikalıların da ümitsizliğe düştüğü; yeni rim papanın şiddete başvurmasıyla kardinallerin bazısının gücendirildiği; müttefiklerin Leh kralının mal ve arazilerine vermiş oldukları zararın kralın akıl sağlığını etkilediği; Varşav'da Leh kralının ikamet ettiği menzilin altındaki lağımdaki baruta ateş konulmasıyla kralın odasının duvarının yıkıldığı ve kralın güçlkle kurtulduğu; İngiltere elçisinin gayretleriyle Osmanlı ve Rusya devletlerinin anlaşmaya isteğinin olduğunun nakledildiği.

[65b-2]

Ele geçirilen bir Moskovlunun sorgusunda, Rebnin adlı Rus generalin Varşav'dan hareket ettiği ve Yeni Sırb'daki Elisavete Kalesi muhafazası için görevlendirildiği; Polonya'da on bin Rus askerinin bulunduğu; Kostantinof Kalesi içinde yedi anbarın ve kale dışındaki üç anbarın zahire ile dolu olduğu.

[66a-1]

Orduda bulunan Nemçe baş tercümanı Beyanki kendisine gelen haberlerle ilgili verdiği takririnde, Toşkana'nın büyük dukasına tabi Alifurna(?) iskelesinde birkaç Moskovlunun korsanlık yoluyla Osmanlı ve Dubrovnik'e zarar vermek amacıyla gizliden birkaç sefine hazırladıkları; dükânın durumu öğrenince iskeleyi bir gün içinde terk etmelerini bildirerek bir sefineye el koyduğu; Nemçe imparatorunun dostlukta sabit-kadem olduğu.

[66a-2]

Hotin Kalesi'ni muhasara eden Galçin adlı Rus generalin çarîçeye yazdığı 19 Nisan tarihli evrakta, Turla Nehri'ne vardığında Hotin Kalesi'ni zapt etmek ve Osmanlı ordusunun yardımını kesmek amacıyla başlattığı askeri harekâtı detaylarıyla anlattıktan sonra, yanında yeterli miktarda top ve cephaneye olmadığı ve Osmanlı ordusunun kendilerinin nehrin diğer yakasına geçmelerini engelleme riskinden de çekindiği için kalenin zaptından vaz geçtiği; askeri tedarikini güçlendirmek için taburuna geri döndüğü.

[66b-1]

Galçin tarafından yazılan ve Leh'te duyurulan diğer beyannâmede, Osmanlı sınırına yakın Leh eyaletlerinde Rus askerini yerleştirmekle çarîçe tarafından başbuğ olarak görevlendirildiği, devletin bir menfaatinin bulunmadığı, niyetlerinin ancak Leh cumhurunun serbestiyetinin temini ve memleketin korunması olduğu; generalin tavsiyesine uymayan ve bir şekilde Osmanlı Devleti'ne yardım edenlerin düşman ad edilerek haklarında gerekenin yapılacağı.

[66b-2]

Hotin Kalesi'nde bulunan Potocki'nin tembihi üzere kaleden ayrılarak orduya gelen adamının takririnde, Hotin havalisinde ve Turla nehrinin karşı yakasında yüz bin Rus askerinin bulunduğu; kale içinde yirmi bin miktarı ehl-i İslam olduğu; küffarın topların atış alanına girmediği ve kale içine humbaralar attıklarında her gün birer ikişer kişinin yaralandığı; arpa eksikliğinden hayvanların güçsüzleştiği, yiyecek sıkıntısı yaşadıkları gibi mühimmat ve askeri teçhizat yönünden güç durumda oldukları; Kırım hanının ve serasker paşanın yardımıyla Boğdan kazası olan Sorika adlı yerdeki nehrin - Lehlilerin yol göstericiliğinde- köprüsüz on bin askerin nehri geçilebileceği; Hotin karşısındaki Rafke(?) adlı kasabadan hanın askeriyle beraber düşmana baskı yapılabileceği; Sorika'dan geçecek askerin Hotin'e saldıran Rusları engelleyip geçitlerini tıkadığı sırada kale içindeki ehl-i İslam da dışarı çıkıp saldırmasıyla düşmanlarının yenilebileceği.

[67a-1]

Leh müttefikleri Krasincki'nin cümle müttefikler adına kâğıdında, Osmanlı Devleti'nin müttefikleri koruyacağını bildirmiş olmasından ötürü teşekkürlerini sunması; en mühim konunun müttefiklerin Leh'e dönüşlerinden önce Rus toprağına hücum edilmesi ve Leh'e altmış bin askerle girilmesinin olduğu ve daha evvel bunu ifade ettikleri; düşmanın Hotin Kalesi'ni muhasara etmesiyle Potocki ve birkaç Lehlinin serasker paşa ile kalede mahsur kaldığı ve kurtarılmaları için gerekeni yapacakları; zaruri ihtiyaçları için daha evvel talep ettikleri elli bin kuruşun kifayet etmediği ve bir miktar meblağ gönderilmesi ricası; daha önce Leh'te Osmanlı askerinin esir almasından dolayı müttefiklerin kaygı yaşayarak ittifaktan çekindikleri ve bunun Moskov tarafına meyletmelerine yol açabileceğinden Lehlilerden esir alınmaması ricası; Boğdanlının kendilerine yaptıkları zulmün ortadan kaldırılması ricası.

[67a-2]

Kırım Hanı tarafından yakalanarak orduya gönderilen bir Moskovlunun sadrazam huzurundaki sorgusunda, bölgede toplamda yüz bin Rus askerinin olduğu ve aralarında Lehli bulunmadığı; nehrin öte yakasındaki topların beri tarafa geçirildiği; Hotin Kalesi'ne verdikleri zararın muhafızlar tarafından bir taraftan tamir edildiği; Leh içinden kendilerine zahire geldiği, karavellerin Hotin'e yirmi saat mesafede dolaştığı; Hotin Kalesi'ndeki askeri zor duruma düşürerek zaruri olarak kaleyi teslim etmelerine çalışıldığı.

[67b-1]

Orduda bulunan Nemçe baş tercümanının Eflak ve Boğdan'dan gelen haberleri izah amaçlı yazdığı tahririnde, sefer dolayısıyla bir miktar Nemçe askerinin hudutlarda görevlendirileceğini daha evvel bildirildiği; Nemçe Devleti'nin iki devletin dostluğunun korunarak devam ettirilmesini istediği.

[67b-2]

Orduda bulunmak üzere Leh müttetikleri tarafından kapı kethüdası olarak görevlendirilen Kalinecki'nin Mareşal Krasincki'nin iltimas eylediği hususlarla alakalı tahririnde, Mareşalin maiyetindeki müttetiklerin taayyüşü ve Potocki'nin kurtarılması gibi mühim meselelerin lisanen ifadesi için orduya gelerek görüşme yapması için kendisine izin verilmesi ricasında bulunduğu.

[67b-3]

Danimarka elçisinin yasakçısıyla beraber ordu-yı hümâyuna gönderdiği tahririnde, kralının gönderdiği nâmeyi padişaha taktim etmesine izin verilmiş iken bunun gerçekleşmediği; ertelenmeden bir an evvel kendisine müsaade verilmesini kralının iltimas ettiği; Devleti'nden gelen nâmenin aslı ve sadrazama gönderilen mektubun suretini gönderdiği.

[67b-4]

Sadrazama sunulmak üzere Hristiyan-ı sabi adlı Danimarka kralının 21 Şubat 1769 tarihli mektubunda, İstanbul'da ikamet eden De Gosil(?) adlı müsteşarlarına orta elçilik rütbesinin verildiği; elçiliğinin kabul buyurulması ricası; devleti adına sunacağı konularda kendisine itimat edilmesi beklentisi.

[68a-1]

Orduda bulunan Fransa baş tercümanının kendi hattıyla yazdığı taktirinde, Hotin ile ilgili havadis duyulduğunda kralın sarayında gizlenerek olaylara muhalif görünmediği; müttefik fıkralardan birinin başbuğu olan Maşoveski'nin(?) taktirle Leh'teki askeri taifenin müttefiklere katılacağını; müttefikler tarafından mezheplerle ayana taarruz olunmayacağını ve mektup menzillerine asla dokunulmaması emrini duyurduğu; Prens Martin Lubumrecki(?) ise duyurusunda "Leh'te ve özellikle Varşav'da Leh ayanından bu ana kadar müttefik fıkrasına katılmamış kim varsa dahil olmaları" konusunda tehditkâr emir verdiği; Prens Lubumrecki(?) tarafından iki ayrı yerde beş yüz altmış tane Rus askerinin hezimete uğratıldığı; Karakoya havalisindeki müttefiklerin güçlenerek harekete geçtiği. Lehlilerin düzenlediği büyük cemiyetlerinde yeni şeyler ihdasına izin veren eyalet ayanından bazılarının Macar'a kaçmasına yol açacak kadar tehditlerin etkili olduğu; Rebnin'in yerine elçi olarak tayin edilen Prens Velkovicki'nin(?) bir ay önce Varşav'a ulaştığı; Danimarka kralının beyannâmesinde, hazırlanan beğlik sefinelerinin İsveç'te ihtilale yol açtığını, ancak hem iki devlet arasındaki dostluk hem de kralların akrabalığı nedeniyle memleketlerinde ihtilal çıkmasına yol açmaktan çekindiklerini belirttiği; İsveç Devleti'nin cevap olarak yayınladığı iki beyannâmede, sefine hazırlamalarından asla gücenmedikleri ve İsfec tarafından hazırlana on parça beğlik sefinesinin gerektiğinde kendilerini savunmak amaçlı olduğu ve Danimarka'nın gücenmesini gerektirecek bir durum olmadığını ifade ettiği; İsveç Devleti'nde diyete adlı cemiyetlerinde işlerin gidişatının Leh kralının maksadıyla örtüştüğü ve Rusya tarafgiri senatörlerin görevden ayrılarak yerlerine kralın sempatızanı kişilerin göreve geldiği.

[68a-2]

Boğdan kapudanlarından Torodoşi(?) adlı mahallin kaptanının Boğdan hatmanına yazısında, Uytoş(?) adlı yerde binaların yapılması, hendekler kazılması, şaranpoller konulması, yeni topların getirilmesi ve sürekli asker sevkinin yapılmasıyla düşüncelerinin ne olduğunun kimsenin malumu olmadığı; her ne kadar dostluk üzere olduklarını ve olası asker tecavüzünden korktukları için yaptıklarını söyleseler de doğruluğundan kaptanın emin olamadığı.

[68b-1]

Ordu-yı hümâyundaki Nemçe baş tercümanı Beyanki'nin kendine ulaşan haberlerle alakalı taktirinde, Korsika ceziresinin sonunda Fransa'nın idaresine girdiği;

generalleri Pavlu'nun İngiltere tarafına firar ettiği. 11 Haziran'da İstanbul'daki Nemçe elçisi Bronyar'ın halik olduğu.

[68b-2]

Sabıka Boğdan voyvodasına Nemçe'deki adamından gönderilen Frengî kâğıtta Müttefiklere karşı mukavemet gücünün günden güne azaldığını hisseden Leh kralına çariçe tarafından zaman iddiasından vaz geçmesinin söylediği ve müttefikleri kazanma politikasına girişildiği Osmanlı Devleti'nin yardımıyla müttefikler güçlendiğinde çariçenin kralı himayeden vaz geçmek zorunda kalacağı ve Saksonya Herseğinin krallığa seçilmesini kabul edeceği; Osmanlı askerinin gelicini bekleyen müttefiklerin bu arada Rus askeriyle mücadeleden geri durmadığı ve çoğu muharebede galip geldikleri; Velina(?) çevresinde zahirenin korunması için yirmi bin Rus askeri olduğu ve geri kalanının Ukrayna'ya gittiği. İsveç'in on parça cenk sefinesi hazırladığı.

[68b-3]

İngiltere tercümanının takririnde, İngiltere tüccarının İzmir, Selanik ve diğer iskelelere götürdükleri emtianın gümrüğünü ödediklerine dair tezkire sunduklarında, kendilerinden tekrar gümrük resmi talep edilerek rencide edilmemeleri için iskele eminlerine tembih olunmasıyla alakalı İstanbul gümrük eminine hitaben mektup yazılması ricası.

[68b-4]

Orduda askeri gözetim altına tutulan Moskov kapı kethüdası takririnde, tahlis edilerek ordu ile beraber Bender'e gelmesine izin verildiği için teşekkürlerini sunması; tedaviden mahrum kalmasıyla hastalığının şiddetlendiği; selefine yapılan muamele gibi kendisinin de maiyetine birkaç kişi tayin edilerek Moskov hududuna gönderilip Rus generallerine teslim edilmesine izin verilmesi; lütuf buyurulur ise, yol için tedarikinin sağlanması için generale açık bir mektup yazmasına müsaade edilmesi ricası.

[69a-1]

Sabıka Boğdan voyvodasının Macar'daki ademîsi tarafından gönderilen kâğıtlarda, Varşav'a ulaşan yeni Rus elçisi Velkoneski'nin(?) Leh kralıyla görüşmesinin ardından bir beyannâme yayınladığı, ancak içeriğinin henüz bilinmediği; Leh'teki dağınık haldeki müttefiklerin üzerine bir baş mareşal tayin edildiği ve Bar'daki müttefiklere katıldıkları; İsveçlinin meşveretinde kralın maksadına paralel kararlar

alındığı takdirde İsveç'in Rusya'nın zapt ettiği yerleri geri almak için Rusya üzerine hareket edebileceği; şu an İsveç'in sefer hazırlığıyla meşgul olduğu; Osmanlı Devleti'nin, Venedik'in Karacadağlı ve Moskovlu ile bir olacağı yönündeki şüphelerini ortadan kaldırmak için Venedik cumhurunun Venedik'teki Rus elçiye ayrılmasını tembihledikleri; Rusya tarafından zorla dukalığı alınan eski Korlandiye dukasının dukalığı üzerine almak için Fransa'ya gittiği; Rusya'nın zapt ettiği Karakoya Kalesi'nin müttefikler tarafından geri alınmak üzere olduğu; Afrika'da İspanya kralının zaptındaki Avron(?) Kalesi'nin barut mahzenine yıldırım düşmesiyle harap olduğu; İspanyolların deryada tesadüf ettikleri Mağrip korsanlarıyla muharebe ederek her şeylerini aldıkları.

[69a-2]

Fransa baş tercümanı verdiği takdirde, 5 Mart 1768'de Lehlilerin cemiyet-i kübralarında kararlaştırdıkları dokuz maddenin Rus elçisi ve Leh cumhuru murahhasları tarafından imzalandığı; anlaşmanın memleket kanunu olarak ebedî olmak üzere akdolunduğu kararlaştırılarak meşverette okunan nizam maddelerine dahi kral, kralın baş vekilleri ve iki müttefik fırka mareşaller tarafından imza atıldığı.

[69b-1]

Sadrazama sunulmak üzere Prut Nehri çevresinde ikamet eden müttefik mareşali Krasincki'nin kâğıdında, Müttefiklerle beraber vezirin Leh'e gidişi esnasında Rusların Hotin Kalesi'ni muhasara etmesi ile ilgili durumdan haberdar olduğu ve ne yapılması gerektiğine dair merkezden emir beklediği; Osmanlı Devleti'nin yardım vaadi üzerine, Hotin'deki düşmanın püskürtülüp Leh' girilmesi orada müttefiklerle birleşip Moskovluya hücum edilmesi için asker gönderilmesi ricası; daha evvel yapılan yardım Potocki'nin kalede mahsur olmasıyla kendisinin istifade edemediği, dolayısıyla kendisi ve askeri için elli bin kuruş gönderilmesi için temessük yazılmak üzere imzalı ve mühürlü beyaz gönderdiği; Osmanlı askerinin Lehlilerden esir alması onlarda korkuya yol açtığı gibi Moskovluya meyl etmelerine de sebep olacağı ve bu konunun zahire tedarikinde problem yaşatacağı için konuyla alakalı bir beyannâme yazılarak Leh' duyurulmak üzere kendisine ulaştırılması; Boğdanlıdan zahire satın almak istediklerinde kendilerine saldırıldığı ve bazılarının katledildiği; yanındaki Lehlilerden iki yüze yakınının hasta olması nedeniyle araba tahsis edilmesi talebi.

[69b-2]

Sicilyateyn elçisi tahririnde, mübadeleden sonra esaretten kurtarılan üç Sicilyalının kendine tesliminden duyduğu memnuniyet; Cezayir ve Tunus Ocaklarıyla imzalanacak anlaşmanın kolaylaştırılması için gönderilen mektuptan kralının duyduğu memnuniyet; Cezayir ocağına gitmek üzere birini görevlendirdiği; Akdeniz’de Osmanlı reayasına zarar verme kastıyla Moskovlu tarafından bazı İtalya Limanlarında sefineler hazırlandığına dair haber kralına ulaştığında, Siziyaateyn devletlerine tabi limanlarda bu türlü hareketlerin engellenmesi için ilgililerine tembih olunduğuna dair kendisine haber geldiği; iki devlet dostluğu gereğince durumu İstanbul’a haber vermekle görevlendirildiği ve Kaymakam Paşa’ya durumu bildirdiği.

[70a-1]

Sadrazama sunulmak üzere Danimarka kralı başvekilinin gönderdiği mektupta, De Gosil(?) adlı kapı kethüdasına orta elçilik rütbesi verildiği; elçinin görevli bulunduğu hususlarda kendisine iyilikle muamele edilmesi ricası.

[70a-2]

Danimarka kralı tarafından padişaha gönderilen 21 Şubat 1769 tarihli nâmede: De Gosil(?) adlı kapı kethüdasına orta elçilik rütbesi verilmesinin uygun görüldüğünü bildirmek amacıyla nâme yazıldığı; elçinin devleti adına ifade edeceği hususlarda kendisine itimat edilmesi ricası.

[70a-3]

Danimarka kralının gönderdiği mektubu elçilerinin arz etmesine müsaade verilmesi ile ilgili İngiltere elçisinin tercümanına tembih etmesi üzerine orduda bulunan İngiltere tercümanı tahririnde, Danimarka elçisinin iltimasına müsaade buyurulması; İngiltere kralının –Danimarka kralıyla olan akrabalığı dolayısıyla – bundan memnuniyet duyacağı; bu tutumu iki devlet arasındaki dostluk alametinden sayacağı.

[70b]- [72b] Boş Varak

[73a-1]

Osmanlı Devleti’nin Leh cumhuruna hitaben gönderdiği mektupta, Osmanlı Devleti’ni aldatmaya çalışan Rus kapı kethüdasına itimat edilmediği ve bunu Rusya’ya göstermek için Leh kralı tarafından gönderilen elçiye mukabil elçi gönderilmediği; asker kökenli ve hanedan neslinden olmayan yeni kralın krallığına itibar edilmediğini göstermek için de elçisinin bir yıl hudutta bekletildiği; Balta’daki olaylar ve Rusya

askerinin Leh'ten çekilmemesiyle Rusya'nın anlaşmayı bozduğu üzere kapı kethüdalarının hapsedildiği; Rusya askerinden memleketlerini kurtarıp yeni bir kral seçmek isteyen Lehlilerin bundan böyle Osmanlı Devleti'nin yapacağı nasihat üzere hareket etmeleri; gerektiğinde Kırım hanı, ser-asker paşa, hudut ümera, hükkam ve zabitanıyla mektuplaşmaları ve durumu da pey-der-pey İstanbul'a bildirmeleri; Rusya'nın şimdiye dek yarattığı hasar ortadayken Osmanlı Devleti'nin Leh memleket ve reayasını himaye ettiği.

[73b-1]

Yirmi dokuz esirin tahlisi veya bahalarının kesilmesi için daha evvel pusulalarının Fransa baş tercümanına verildiği. Malta'dan gelen yazılarda otuz dokuz kişinin pusulalarının yazıldığı, kalan on kişinin de arandığı.

Esirlerle alakalı işlemleri içeren Malta kadısının hüccetlerinin geldiği, Malta'da ikamet eden ve daha evvel esirlerin tahlisini sağlayan Fransa bazerganın kendisine borçlu olanlardan alacağı ile ilgili durum hakkında.

Daha geç tarihli gelen başka mektupta Ayntablı Hacı İbrahim adlı esirin bahası hakkında.

[74b-1]

Serdar-ı ekrem tarafından Roma imparatoru başvekiline gönderilen mektupta, Rusya'nın Osmanlı ile olan dostluk ve anlaşmalarına riayet etmeyerek hududa yakın inşa ettiği kalelere asker ve mühimmat yığıldığı; Rusya'nın Leh'e asker gönderip seçime müdahale ettiği; konu kapı kethüdalarından sorulduğunda ise “meşveretin muhafazası için yedi bin asker gönderildiği ve kral seçimine müdahalede bulunulmayacağını” söylediği; çariçe tarafından Leh'e otuz bin teçhizatlı asker gönderilerek general dahi tayin edildiği; Rus askerinin cumhurun serbestiyetlerini yok ederek bazı Lehliler üzerine saldırdığı; dağılan Lehlileri takip ederek Balta'ya top ve cephaneye ile girdiklerinde ahalinin helâkına sebep oldukları; Osmanlı Devleti'nin askerinin Leh'ten çıkartılmasını kapı kethüdasına teklif ettiğinde, oyalayıcı cevaplar verdiği; Balta'daki ziyanı inkar ederek Haydemak taifesinin sebep olmuş olabileceğini beyan ettiği; Rusya Devleti'nin murahhası olarak kendisine ilgili konular sorulduğunda bir müddet cevap veremeyip Lehliler cümleten krala tabi olmadıkça askerinin çıkartılmayacağını ifade ettiği; “Rusya Devleti'nin müdahaleden vaz geçip kefillik iddiasından feragat eder mi?” diye sorulduğunda, bu maddeye cevap veremeyeceğini ve devletin bileceğini

söylediği; bunun üzerine alınan fetva gereğince hapsedildiği; İstanbul'daki elçilerinin Nemçe'nin tarafsız kalacağına dair kefaletnâme sunduğu; Osmanlı Devleti ile Nemçe arasındaki dostluğun artarak devam etmesinin arzulandığı; Rusya'nın Leh vilayetini idaresi altına aldığı taktirde bu durumun Osmanlı Devleti'ne zararlı olduğu kadar Nemçe Devleti'ne de muzır olduğu.

[76a-1]

Boğdan voyvodasının, görevlendirildiği üzere, İbrail muhafızı El-hac Halil Paşa'ya dair gönderdiği Rûmî kâğıdın hülasasında, beş yüz kişilik kapı halkıyla Hotin'e giden Halil Paşa'nın bahşiş vermediği için dağılan kapı halkının reyaya zulm etmeye başladığı; Hotin'e tayin edilen askerin dahi zapt u rapt altına alınmadığı için halka baskı uyguladığı ve geri döndükleri; Hotin'de inşa edilecek kışlalar için gönderilen kerestelerin paha ve amelelerin ücretini Boğdan voyvodasına vermediği vs. hakkında Halil Paşa'nın Hotin'e hareketi ve oradaki vaziyet hakkındaki bilgiler.

[76a-2]

Eflak voyvodasının gönderdiği Rûmî kâğıtta, etbalarından olan Hamid Efendi ile Hotin'e Leh müttetikleriyle mülâkat için giden Tot adlı Françe konsolosunun Hotin'den avdet eyledikleri; 24 Şubat'ta Kavşan'dan azimet ve Balta'dan içeriye gireceklerinin Nogaylı Mirzalarına duyurdukları; Leh müttetiklerinin hanın maiyetindeki Tatar askerine zahire tedarik edeceği; hanın askerinin Tatar, Arnavud ve sipah askeriyle yüz bine yaklaşacağı; bazı müttetiklerin çeşitli görevlendirmelerle hanın maiyetine tayin edildiği; Yeni Sırb'da kırk bin, Naziye(?) adlı mahalde on bin Moskov askerinin bulunduğu; Aksu'nun Sava ile mülhak olduğu yerde Rusya'nın daha evvel inşa ettiği nakledilen kalede ve bölgede on bin asker hazırladığı.

[76b-1]

Kievya palatini ve Leh müttetiklerinin başbuğu Potocki'ye yazılacak mektubun müsveddesinde, gönderdikleri üç kıta varağın Kırım hanı vasıtasıyla ellerine ulaştığı ve tercüme edilerek padişaha sunulduğu; Rusya tasallutunun ne derecede olduğunun bilindiği; Osmanlı Devleti'nin Leh cumhuruna himaye ve Rusya üzerine seferine dair bir kıta mektubun Leh cumhuruna gönderildiği; daha evvelki mektuplarda durumlarını lisanen ifade etmek için İstanbul'a bir elçinin gönderilmesine müsaade istedikleri, fakat elçinin gelmesinin zaman alacağı ve elçi gelinceye kadar ordunun hareket etmiş olabileceği; elçi vasıtasıyla ifade edecekleri hususları yazılı olarak Kırım hanına veya

takriren Halil Paşa'ya ifade etmeleri; gizliliği bulunan hususları da Leh lisanı üzere bildirmeleri; herhangi birini tercih etmezler ise de ordunun İsakçı, Bender veya Hotin'e varışında mülakat veya elçi aracılığıyla ifade etmeleri.

[77a] İtalyanca Metin

[77b-1]

Roma imparatoriçesi başvekilinden gelen mektuba cevap olarak sadarettten yazılacak mektubun müsveddesinde, daha evvel elçilerinin Nemçe Devleti'nin iki devlet arasındaki anlaşmayı "müebbed" tabiriyle tesmiye ettiği gibi Osmanlı Devleti tarafından da aynı tabirin kullanılmasına müsaade buyurulmasını iltimas ettiği; Belgrad altında akd olunan musalahanın yirmi üçüncü maddesinde anlaşmanın müddeti yirmi yedi sene olarak tayin edilmişken, Konte Benkeler(?) adlı kapı kethüdası orta elçi tayin edilmesinden sonra kendisiyle yapılan müzakere üzerine Belgrad musalahasının bozulmadan tamamen te'kid edildiği, ancak yirmi yedi senelik müddetin uzatılarak anlaşmanın daim olmasının sağlandığı, temessüklerin teslim edildiği; şimdiye dek iki devletin de anlaşmaya riayette kusur etmediği; Osmanlı padişahı tarafından musafatın devamlı olması emredildiği gibi kendisi tarafından da daimi olmak üzere uzatılan musalaha şartlarına riayet edileceğini beyan için mektubun yazıldığı ve elçileri vasıtasıyla gönderildiği.

[78a] Boş Varak

[78b-1]

Kethüda Bey'in kaydından çıkartılan ve 1152 senesinde İstanbul'daki İsvec elçisinin devleti ile Osmanlı Devleti arasında akd olunmak üzere sunduğu tahaffuz-ı ittifakın temessüğüdür.

[79b-1]

Rusya Devleti'nin anlaşmayı bozduğunu bildirmek amacıyla yabancı devletlere gönderilecek beyannâmede; Rusya'nın anlaşmalara riayet etmediği; hududa yakın kaleler inşa edip içlerine asker ve mühimmat yığdığı; Rusya'nın Leh kralı 3. Agustus ölünce ırkında kral olmayan ve asker kökenli birini kral nasb ederek Leh işlerine müdahale ettiği; durumun kapı kethüdasına sorulmasıyla, Leh cumhurunun serbestiyetlerini muhafaza maksadıyla bir miktar asker talebi üzerine topsuz ve cephanesiz altı bin süvariyle bin Kazak askerinin gönderildiği ve bundan fazla askerin

olmadığını beyan ettiği; kapı kethüdasının Rusya'nın baskısı bulunmadığına dair tasdiknâme verdiği ancak Leh'e kendi generallerinden emir alan toplu ve cephaneli asker sevkine devam edildiği; Rusya askerinin Lehlileri krala tabi ettirmek için üzerlerine saldırıp helaklarına yol açtığı, mal ve mülklerini yağmaladıkları, beyannâmeye aykırı bu hareketleri işitildiğinde Leh'ten askerın çıkartılmasının teklif edildiği. Rusya'nın askerın ne zaman çıkartılacağına dair mühürlü ve imzalı kâğıtlar gönderdikten sonra, Balta'ya asker gönderip binden fazla kişinin ölümüne sebep oldukları, Rusya'nın durumu inkâr edip Haydemak taifesinin zarara yol açtıklarını belirttikleri, ancak Haydemak eşkıyasının silahla dolaşmadığının herkesçe bilindiği. Ahidnâmeye aykırı bu durumlar İstanbul'daki Rus murahhasından sorulduğunda ise, cevap veremeyip suskunluğu ile Rusya'nın anlaşmayı bozduğunu kabul ettiği; kendisinden askerın Leh'ten ihracı sorulduğunda cümleten Leh cumhuru tebaiyet bildirmedikçe askerın çıkartılmayacağını söylediği; Rusya Leh memleketine müdahaleden ve zâminlik iddiasından feragat eder mi? diye sorulduğunda ise, benim murahhaslığım mahduddur, bunu ancak devletim bilir diye yanıt verdiği; alınan fetva ile seferin kesinleştiği ve kapı kethüdasının Yedikule'de meks ettirilmeye başlandığı.

[80a-1] İtalyanca Metin

[80a-2]

Moskovlu üzerine sefere gitmek üzere tertip edilen ordu-yı hümâyun ile sadrazamın İstanbul'dan hareket ettiği, Fransa elçisinin veda ve tebrik merasiminden sonra dile getirdiği temennileri hakkında.

[80b-1]

Fransa Devleti'nin dostluk ve sadakatının padişahın malumu olduğu, elçilerinin istidasına müsaade edildiğine dair fermanın verildiği hakkında.

[80b-2] İtalyanca Metin

[80b-3]

France elçisinin Padişah huzurundaki takririnde, kendisinin yerine Fransa padişahı tarafından büyükelçilik rütbesiyle bu kimsenin tayin edildiği; dostluğun devamına olan istekli oldukları; tüccar ve ziyaretçilerin ahidnâme gereğince Osmanlı Devleti tarafından korunması istirhamı.

[80b-4]

Fransa elçisinin sadrazam huzurundaki veda tekririnde; on dört yıldır İstanbul'da ikamet eden ve devleti tarafına dönmesi için izinli olan elçinin azimet eylemek üzere olduğu; iki devlet arasındaki dostluğa ve anlaşmalara hanel getirilmeden riayet edilmesi istediğinin devleti tarafından tasdik edildiği; kendisi yerine büyükelçi rütbesiyle tayin edilen kişinin sorumluluklarını yerine getirmesine müsaade verilmesi ricası.

[80b-5]

Sadrazam huzuruna gelecek Fransa elçisine, iki devlet arasındaki dostluğun çoğalması ve ahidnâme gereğince tüccar ve ziyaretçilerin korunmasının padişahın muradı olduğu; bu hususlara sadrazam tarafından dahi dikkat edileceği; verilen nâme-i hümayun ile dönüşüne müsaade verildiğini ifade edilmesi.

[81a-1] İtalyanca Metin

[81a-2]

Sadrazamı tebrike gelen Venedik elçisinin takririnde: Sadrazamın makama gelişinin tebriki; Osmanlı Devleti ile Venedik cumhuru arasındaki anlaşmalara binaen bundan böyle dahi reyanın tüccar, ziyaretçiler ve sair reyanın, ahidnâme gereğince iltimaslarına müsaade buyurulması ricası.

[81a-3]

Venedik elçisine Frengi lisan üzere verilen cevaptır.

[81a-4]

Sadrazamın göreve gelişlerinin tebrik merasimi icra etmek üzere huzura gelen Dubrovnik elçisi, cizye-i maktualarını hazineye teslim ettiklerini söylemesinden sonra, memleketine dönmesine izin verilmesi ricası; bundan sonra dahi cumhurlarının Osmanlı Devleti tarafından himaye edilmesi; Corci adlı tercümanlarının konsolosluk payesiyle istihdam edilmesi istirhamı.

[81b-1]

Nemçe Devleti ile 1152 tarihinde Belgrad altında akdolunan anlaşma maddeleri ile daha sonra İstanbul'da büyükelçileriyle akdolunan temessükde yazılı maddelerin tamamen, kelime kelime yazılmış gibi riayet olunarak; ancak yirmi üçüncü maddede yirmi yedi sene olarak tayin edilen sürenin uzatılarak devamlı olmak üzere düzenlendiği ve temessüklerin alınıp gönderildiği.

[81b-2]

Rusya üzerine, Lehlilerin Moskov tasallutundan kurtarılması için düzenlenen sefer için sadrazamın ordu ile birlikte bu tarafa teşriflerinin tebriki merasiminden sonra, sadrazama bazı iltimasların ifadesi için kendisinin vekâleten ( ) ve ( ) tarafından tayin edildiği.

METİN

[1a-1]

Yedikule’de mahbûs Rusya kapu kethüdâsının takrîri tercümesidir. Fî 21 B [sene 1182]

Bundan akdem Rusya tarafından vürûd iden mekâtîb taraf-ı Devlet-i Aliyye’den ahz ve derûnlarında otuz bin ruble ta’bîr olunur akçelik iki kıt’a poliçe kâğıdları mevcûd olup ve kapu kethüdâsı mesfûr dahi kemâl-i zarûret üzere olduğundan hâl-i pür-melâline merhameten mârrü’z-zikr iki kıt’a poliçe kâğıdları kendüye i’tâ vü ihsân buyurulmasını ve kâ’ide-i kadîme-i müstahsene üzere cânib-i seniyyü’l-menâkıb-ı Devlet-i Aliyye’den düvel-i Nasârâ elçilerine ve kapu kethüdâlarına ihsân buyurulan ta’yînâtdan mesfûra dahi bu âna dek i’tâ buyurulup lâkin bu esnâda kat’ olduğundan bu husûsda dahi inâyet-i aliyyelerine eşedd-i ihtiyâc ile muhtâc olduğunu mahbûs-ı mesfûr tahrîr ve istirhâm ider.

[1a-2]

Geçen mâh-ı Temmuz’un on dokuzuncu gününde zuhr ile asr beyninde Rusya çariçesinin ikâmet idegeldiği Zarisko(?) nâm kal’a havâlîsinde bir siyâh bulut zuhûr ve etrâf u eknâfi ihâtâ eylediğinden ziyâde zulmet vâkı’ olup bir sâ’at mürûrunda şitâb üzere rüzgâr zuhûrundan nâşî ol havâlîde olan eşcârî kal’ u şikest ve büyü-tü kesîreyi dahi tahrîb eylediği bu def’a gelen gazete kâğıdında tahrîr olunmuşdur.

[1a-3]

Leh mütteliklerinin başbuğu olan Potoski tarafından geçen mâh-ı Eylül’ün yirmi altıncı günü târîhiyle müverrah bundan akdemce mahsûs âdemîsiyle mübârek rikâb-ı kamer-tâb-ı cihândârîye ve hazret-i sadâret-penâhîye ve sa’âdetlü Dergâh-ı âlî yeniçerileri ağası hazretlerine irsâl olunan Frengî mektûblar emr ü fermân buyurulduğu üzere işbu mâh-ı Recebü’l-ferdin yedinci gününde tercüme olunup hâk-pây-i kimyâ-sây-i veliyyü’n-nî’ mânelerine arz u takdîm olunmuşdur. Bu def’a dahi yine li-ecli’l-ihtiyât mesfûr Potoski tarafından târîh-i mezbûr ile müverrah devletlü inâyetlü hazret-i sadâret-penâhîye ve ağa-yı mûmâ-ileyh hazretlerine hâlâ Bender yeniçerileri zâbiti ağa bendeleri vesâtatıyla tevârüd idüp tercümeleri fermân buyurulan evrâk ber-minvâl-i muharrer mukaddemâ tercüme olduğuna üzere bi-aynihâ olup fakat taraflarından der-i devlet-medâra kâğıd tahrîr iktizâ eylediği sûrette Hotin tarafından irsâl eylemelerinin

Der-i devlet-i aliyyeden istizân uistirhâm eyledikleri bu def`a evrâk-ı mezkûrede ziyâde tahrîr olunduğu.

[1a-4]

Leh müttefiklerinin başbuğu olan Potoski ve Krasincki ve Mikail ve Baçento nâm dört nefer Leh zâbitânı tarafından geçen mâh-ı Teşrîn-i evvelin dokuzuncu günü ya`ni şehir-i Cemâziyelahir'in sekizinci günü târîhiyle müverrah Leh'e tâbi` Dançka şehrinden pâye-i serîr-i a`lâya takdîm olunmak ümniyyesiyle bu def`a vürûd iden arzuhâllerinin mefâhîmi mâh-ı Recebü'l-ferdin yedinci günü târîhiyle yine mesfûr Potoski tarafından mahsûs âdemiyle vürûd idüp taraf-ı hazret-i sadâret-penâhîden me'mûriyetim hasebiyle ba`de't-tercûme mübârek rikâb-ı kamer-tâb-ı hazret-i cihândârîye arz olunan evrâkın bi-aynihâ mezâmînine mutâbık u muvâfik olmakdan nâşî ser-şevket efser-i hümâyûnu tasdî`den ihtirâzen tercümesi terk olunup arzuhâlleri zeylinde ziyâde tahrîr olunan mevâdd tercüme birle zîrde tastîr olunmuşdur. Leh memleketinde olan Moskovlunun bunca vaktten berü Lehlülere vukû` bulan tasallutlarını inhâ birle tazallum-ı hâl eylediklerinden sonra Moskovlu Leh memleketlerini harâb u yebâb iderek hudûd-ı İslâmiyye'ye takarrub ve Boğdanlu ile yekdil olacaklarından bi'l-ittifâk Hotin nâhiyelerini dahi tahrîb ideceklerini ve Âsitâne-i sa`âdet'e elçi irsâl ve ba`de'l-vürûd Der-aliyye'de mukîm düvel-i sâire elçileriyle muhâbere birle Lehlü keyfiyetlerini müş`ir ba`zı tahrîrât irsâl eylemelerine ve mesfûrlar kemâl-i zarûret üzre olduklarından taraf-ı Devlet-i Aliyye'den kendülere ta'yînât ihsân buyurulmasına izn ü ruhsat-ı hümâyûn erzânı buyurulmasını ve memâlik-i mahrûsede olan re`âyâyı Moskovlu ifsâddan hâlî olmadığını Todoroki ve Pozoroski nâm iki nefer Moskov ceneralleri bu def`a Litvanya cânibine ve derûn-ı Leh'e vâfir Moskov askeriyle duhûl birle Devlet-i Aliyye'nin hudûdlarına takarrub ideceklerini ve Leh kralı kendü askerini Moskov askeriyle ittifâk eylemek üzre cebr ü tazyîk eylediğini ve Moskov çariçesinin el-ân Leh memleketinde cârî olan hükûmetine bir vechle tahammül idemediklerini ve ancak şevketlü kudretlü azametlü kerâmetlü pâdişâh-ı âlem-penâh efendimiz hazretlerinin adâlet ve merhametlerine ve şemşîr-i adüvv-tedmîrlerine istinâden ve ilticâ`en Moskovlunun bu güne eyâdî-i tasallut ve mazarratlarından tahlîse ümîd-vâr olduklarını bu def`a vürûd iden arzuhâllerinde mesfûrlar tahrîr eylemişlerdir.

[1a-5]

Bu def'a Lehlülerden vürüd iden mahzar-güne arzuhâllerin imzâları kırâ'at olundukda bundan akdem Der-i devlet-i aliyyeye arzuhâl tesyîr idüp Hotin cânibinde Dankoç nâm mahale ilticâ iden müttetiklerden Kranşki ve Potoski nâm iki nefer mareşâlleriyle Hotin'de ikâmet üzre olan on altı nefer Lehlülerin Leton dukalığında sâkin Leh cumhûru müttetiklerinin mühür ve imzâları olmağla emr ü fermânları üzre takrîr-i bendegânemle arz u takdîme ictisâr kılındı. Fî 15 N [sene 1182]

[1b-1]

Fî evâhir-i B

Bahr-ı Sefid'de vâkı' zahîre nüzûl iden cesîm iskelelere müste'men sefâ'ini eğerçi varmayup ba'zı kenâr iskelelere duhûl ve anda ihtifâ birle Kuşadası İskeleyi'ne Aydın ve ol havâliden vürüd iden zahîreyi Ora(?) ve İpsara adaları kayıklarıyla sefînelerine nakl ve tahmîl ve İzmir'in kenâr iskelelerinden dahi ba'zân Çeşme kayıkları ve ba'zân âhar sağîre kayıklar ile müste'men sefîneler zahîre irsâl ve fûruht olunup zikr olunan iskelelerden müste'men tâifesine mübâya'a-i zehâ'ir Âsitâne-i sa'âdet'e vürüd eylemek lâzım geldiği sûretde seksen aded sefâ'ine mütehammil olacağı ve Gümülcine'den Selânik ve Kazine(?) iskelelerine varınca ne mikdâr zahîre nüzûl ider ise Eşkinos(?) adasında bulunan müste'men sefînelerine küçük kayıklar ile tahmîl olunageldiği ve Girid adasında kesret üzre zahîre hâmil olmayup ve ba'zân olduğu hâlde dahi ahâlîsi kelepe(?) ta'bîr olunur kayıklar ile Sakız adasına irsâl ve ziyâde bahâ ile fûruht idegeldikleri ve Mora'da vâkı' Anabolu ve Motin ve Koron ve Badre iskelelerinden katı vâfir zahîre Hotman Oğulları ma'rîfetiyle müste'men sefînelerine fûruht olunduğu ve Kıbrıs'da hâsıl olan zahîreden bu âna gelince vâfir zahîre müste'men tâifesine bey' olunur idi.Lâkin bu esnâda muhassıl olan ağa kulları eğerçi müste'mene bey'e ruhsat vormeyüp lâkin Anadolu semtlerine fûruht idegeldiği ve Bozacaada karşusunda Anadolu semtinde Kâvurköy(?) ta'bîr olunur mahalden yine müste'men tâifesine zahîre bey' olunageldiği ve Beğşehir ve Galos ve Livadya ve Erzin ve İstefe ve Çatalca etrâflarında hâsıl olan zahîre mübâya'acıların iğmâz ve ale'l-husûs a'yândan Ezdinli beğzâde oğlunun ve Hacı Ali Ağa'nın ma'rîfetleriyle Eğriboz sevâhilinde mevcûd bulunan kayıklar ile ol havâlîde olan müste'men sefînelerine fûruht olunduğu ve merkûm beğzâde oğluna re'âyâ fukarâsına zulm eylemek üzre tenbîh ve ba'de-zîn keyfiyeti taraf-ı Devlet-i Aliyye'den istifsâr u tefahhus buyurulacağını ifhâm birle ol havâlîden Dersâdet'e zahîre sevk ü tesyîrine me'mûr buyurulduğu hâlde merkûmun fevka'l-me'mûl zahîre irsâline iştiyâkı olduğunu ve Siroz re'âyâsı an-asl zer'

ü hars ile meşgûl olup lâkin mübâya‘âcılarının zulmünden nâşî birkaç seneden berü zahîre zer‘inden fâriğ ve penbe zer‘iyle iştigâl ve zikr olunan penbeyi Nemçe tüccârına bey‘ idegelüp ve Siroz adasını gâyet münbit olduğundan ahâlîsi zahîre zer‘ eyledikleri hâlde kesret ü vefret üzre zehâ’ir hâsıl olunacağı ve zehâ’irin müste’men tâifesine fûruht olunmasının sebebi re‘âyâ fukarâsı zahîre narh-ı cârîsinden üç kat ziyâde bahâ ile fûruht ve bu takrîr ile tekâlîflerini edâ idegeldikleri emr ü fermân buyrulduğu vech üzre bu def‘a erbâb-ı vukûfdan istihbâr olunmuşdur.

[1b-2]

Sene-i âtiye ahkâmı ya‘ni mîlâd-ı hazret-i İsa’nın bin yediyüz altmış dokuz senesi.

Neyyir-i a‘zam Mart’ın yirmi birinci gününde hamelin derece-i evvelîsine tahvîlinde şemsin burcu olan beyt-i esedde mevcûd olan müşterî müstevlî-i sene olduğundan bi’l-cümle mahsûlâtın ve ale’l-husûs hinta ve harîr ve engûr ve revgan-ı zeytin bereketleri istidlâl olunur.Fasl-ı şitânın evâili yah ve kesret-i berf (...) evâsıtı dahi asî ve evâhiri mu‘tedil olacağı fasl-ı evvel bahârda berd ve kesret-bârândır.Avk u bürûk vukû‘u ve mâ-i lezîzin nedretinden kırân-ı hayvânât hudûsu ve fasl-ı harîfde enhârın tuğyânı ve feylesof Dimokrito’nun kavli üzre vücûd-ı insâna emrâz-ı mütenevvi‘a bi’l-husûs illet ve (...) istidlâl olunur ve zühal ma‘a müşterî cenk ü cidâl hüdûsuna dâldır ve cidâl-i merkûmdan gerek hükkâm ve gerekse zîr-destânları ale’d-devâm mütefekkir ve muztarib olacakları ve Avrupa ikliminin sâhib-şöhret bir (...) düşmanlarının tazyîkenden ziyâde meşâkka dûçâr olup ömr ü devleti karîn-i hatr olacağı ve alâme-i (...) medlûlunca beyne’n-nâs muhâsamât u münâza‘ât ve sâir hudûsât -ı mükeddere vukû‘ bulmak iktizâ eylediği bu def‘a Venedik tarafından vürûd iden takvîmde mastûrdur.

[2a] Boş Varak

[2b-1]

İşbu bin yüz seksen iki senesi şehir-i Cemâziyelâhiri’nin altıncısı gününde Nemçe elçisinin virdiği takrîrdir.

Bu def‘a Devlet-i Aliyye-i ebed-peyvendin Rusyalu üzerine sefer-i nusret-esserleri vukû‘u i‘lân olduğuna binâen esnâ-i muhârebede Nemçe devleti ihlâs-kârları Devlet-i Aliyye-i dâimü’l-karâr ile musâfât ve hüsn-i muvâlât ve merâsim-i hem-civâriyyeti vikâyet ü hırâsete ri‘âyet idecek midir ve bu esnâda Nemçe devletiyle akd-i ittifâk eylemek üzre Rusyalunun iltimâsı sahîh midir ve işbu matlûbları olan ittifâka Nemçe devleti tarafından karâr virildi mi yohsa henüz virilmedi mi diyü sa‘âdetlü

kethüdâ beğ hazretleri taraflarından baş tercümânım kulları vesâtatıyla istifsâr buyurulduğuna binâen bu bâbda cevâb-ı hâlisânem oldur ki; Devlet-i Aliyye-i ebed-peyvend tarafına Nemçe devleti ihlâs-kârlarının hüsn-i muvâlât ve niyyet-i dostânesi der-kâr olduğu bundan akdem bi'l-müzâkere Françe elçisi dâ'îlerine ifâde olunmuşidi. Kaldiki bu esnâda devletim ihlâs-kârlarıyla Rusyalunun akd-ı ittifâk eylemek üzere iltimâsından ve matlûbları olan akd-ı ittifâk husûsu vukû'unda bir dürlü haber ü âgâhım olmadığından başka bundan akdem Rusyalu ile haşmetlü Avusturya hânedânı olan Nemçe devleti beyninde olan ittifâkdan Rusyalu hod-be-hod keff-i yed ü ferâgat ve bu âna dek beynehümâda olan uhûd-ı ittifâk tecdîd olunmadığı cihetden el-hâletü hâzihi Nemçelü Rusyaluya imdâd ü i'ânet itmeğe mecbûr olmadığı ma'lûm-ı dâ'îleridir ve bundan kat'-ı nazar mukaddemâ iki def'a vukû' bulan muhârebelerde Avusturya hânedânı üzerine kendü düşmanları hücum eyledikleri esnâda Devlet-i seniyyenin hukûk-ı hem-civârına lâyık vech üzere hüsn-i mu'âmelesi şükranesi der-kâr olduğuna binâen Devlet-i Aliyye'nin Rusyalu ile vâkı' olacak muhârebesinde tarafeyne meyl ü rükûndan berî olmak Nemçe devleti ihlâs-kârlarının cezm-gerdesi olduğu ve devleteyn beyninde câri olan merâsim-i musâlaha ilâ-mâşâallâhü te'âlâ Devlet-i Aliyye tarafından dahi dikkat ile vikâye vü hıfz olunacağı devletim ihlâs-kârlarının indinde bilâ-iştibâh olduğundan Nemçe devleti dahi bundan böyle Devlet-i Aliyye tarafına olan rabita-i hüsn-i muvâlât ü musâfâtın te'kîdine hâhiş-ker olduğuna binâen devleteyn beyninde bu âna dek cereyân iden mu'âmele-i dostî ilâ-mâşâallâhü te'âlâ mer'î vü mu'teber tutulmak için işbu memhûr ve mûmzâ kefâletnâme-i senâ-kârî dahi tahrîr olundu diyü Nemçe elçisi dâ'îleri Frengî takrîrinde beyân ider.

[2b-2]

Danimarka kapu kethüdâsının takrîr-i tercümesidir. Fî 2 C [sene 1182]

Bundan akdem hâlik olan Haldemand nâm Danimarkalu ile Uncu Oğlu Kemal nâm Yahûdînin beynlerinde cereyân iden hukûka dâir mütâlebelerini mutazammın sa'âdetlü Selânik vâlisi paşa ve Selânik kâdısı efendi hazerâtı taraflarından bu def'a vürûd iden kâğıdların hulâsası cânib-i Devlet-i Aliyye'den bu dâ'îlerine ifâde vü inhâ olduğundan mennuniyyet-i 'azîme der-kâr olup mukaddemâ taraf-ı dâ'îlerinden arz u takdîm olunan takrîrâtda derc ve tasrîh olduğu üzere mahzan cânibin tüccârı umûrına müte'allik vukû' bulan mâddelerin tefahhus ve fasl u hasmı ibtidâ-i zuhûrundan berü Devlet-i Aliyye'nin [3a] adâletine tefvîz olduğuna binâen gerek menzil icâresi ve gerek mevâdd-ı sâireye müte'allik mesfûr Yahûdînin iddi'âsı nezd-i Devlet-i seniyyede

mütehakkık sâbit olduğu sûretde mesfûr Yahûdî emniyetiçün hâlik-i mersûmun metrûkâtına vaz‘-ı yed temellük eylesine ruhsat u cevâz virilmek marzî-i dâ‘îleri olduğundan başka mâdde-i mezbûrenin teshîl ve sâ‘il-i hitâmı zımnında her hâlde Devlet-i Aliyye’nin rızâ-i aliyyeleri istihsâl-i esbâbında dâ‘îleri râsih-dem ü sâbit-kadem olduğumu isbât ve beyân için Selânîk’de Yahûdî-i mesfûrun menzili hüccetini ve ana dâir sâir kâğıdları Der-aliyye’ye def‘ ve teslîm etdirmek üzere olduğum ma‘lûm-ı sa‘âdetleri buyurulmak ümniyesiyle Danimarka kapu kethüdâsı dâ‘îleri tahrîr ider.

[3a-1]

Dîvân-ı hümâyûn tercümânı kullarının takrîridir. Fî 4 C [sene 1182]

Derûn-ı Leh’de ikâmet üzere olan Rusya elçisi Rebnin tarafından Boğdan voyvodası kulları vesâtetiyle hâlâ Yedikule’de mahbûs olan Rusya kapu kethüdâsı Obreşkov’a defa‘ât ile irsâl olunan iki kıt‘a mektûblar güşâd ve tercüme olunması emr ü fermân buyurulduğuna binâen sa‘âdetlü reîsülküttâb efendi hazretlerinin huzûrlarında zikr olunan mektûblar güşâd ve nazar olundukda derûnlarında muharrer olan hurûfât-ı mu‘tâdları üzere olmayup ikisi beyninde ma‘hûdâne ve mektûmâne hurûfât yerine erkâm ile tahrîr olduğundan ferd-i vâhid bu gûne meçhûl ve kâ‘ide tahtında olmayan tahrîrâtı kırâ‘at ve bir lafzı zâhire ihrâc eylemek hadd-i imkânda olmadığı hâk-pây-ı devletlerine arz olunan ayn-ı evrâklarından muhât-ı ilm-i âlem-i ârâları buyurulur. Zikr olduğuna üzere huruûf-ı ma‘hûde ile tahrîr olunan evrâklarından mâ‘adâ asl-ı hurûflarıyla tastîr olunan üç kıt‘a kâğıdlar eğerçi bir fâ‘ideyi müntec olmayup lâkin emr-i âlîlerine imtisâlen tercüme olunup hâk-pây-ı devletlerine arz u takdîme ictisâr kılındı.

[3a-2]

Hâlâ Hotin muhâfızı sa‘âdetlü Halil Paşa hazretleri taraflarından işbu sene-i mübâreke şehr-i Rebî‘ülâhir’in yirmi beşinci günü târîhiyle müverrah Leh memleketi dâhilinde vâkı‘ Vinika nâm kasabada meks üzere olan Rusya askerinin başbuğuna tesyîr olunan mektûbun sûreti tercümesidir. Fî ( ) C [sene 1182]

Ri‘âyetlü hürmetlü muhabbetlü dostumuz ve hem-civârımız hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr kıbeline ba‘de arzu’l-ihlâs-ı dostâne inhâ olunur ki; hüsn-i hem-civârını müş‘ir ve mübeyyen mektûb-ı muhabbet üslûbunuzun vusûlünden be gâyet mahzûz olup fîmâ-ba‘d dahi işbu niyyât-ı hayriyyede müdâvemetiniz iltimâs olunur. Hotin etrâfında bulunan Leh cumhûru sergerdelerinin Rusya askerinden câsus diyü ahz ü habs u tefkîf

eyledikleri bir nefer Kazak'ın kendü nakl u takrîri üzre dahi bu tarafa vusûlümüzde evvel yedlerinde kaldığı ma'lûm ve mütevâtir iken bu âna değin me'hûz mesfûrun istirdâdı iltimâs olunmamıştır. Kaldığı devleteyn beyninde müddet-i medîdeden berü müstakırr olup emn ü âsâyiş-i âmmeyi müstelzim olan musâfât ü muvâlât-ı müstahkemenin tarafınızdan mer'î tutulacağı ve hudûdumuzu tecâvûze askerinizden ke-ennen min-kâne aslâ bir ferd ruhsat u cevâz gösterilmeyeceği mektûbunuzda tastîr ü tasrîh olunduğuna binâen hüsn-i hem-civâriyyete ednâ mertebe hâlel getirilmeyeceği belki sinîn-i kesîreden berü miyânede cârî olan musâfât ü muvâlâtın sıyânet ü vikâyetine bâ'is olup ve sâ'il ü esbâba ihtimâm ile teşebbüs olunacağı me'mûl olup tarafımızdan dahi böyle bir hâlet-i mergûbenin [3-b] istimrârına sa'y u gûşîş olunacağı ma'lûmunuz olmak için âdeminizin avd u insırâfıyla işbu mektûbumuz tahrîr ve irsâl olunmuştur. Lede'l-vusûl devleteyn beyninde cârî olan musâfât ü muvâlât ve hüsn-i hem-civâriyyetin istimrârına müdâvemetiniz vücûh ile me'mûlümüz olup tarafımızdan dahi icrâsına sa'y u ihtimâm olunacağı mukarrer biline.

[3b-1]

Boğdan voyvodası çâkerleri tarafından işbu sene-i mübareke mâh-ı Ağustosunun yirmi sekizinci günü târîhiyle müverrah Leh memleketinde Rusya askeri üzerine başbuğ olan Prenc Perozoroliski nâm Rusya ceneraline tesyîr olunan mektûbun sûret-i tercümesidir.

Fî ( ) C [sene 1182]

İşbu târîh-i mezbûr ile müverrah mektûbunuz vâsıl ve sizin derûn-ı Leh'e vusûlünüz ma'lûmumuz olup Krektemeykovis nâm ceneralinizin ibkâsını dahi münâsib gördüğünüze vukûf u ittilâ'mız hâmil olmuştur.Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'l-karâr ile Rusya devleti beyninde cârî ü müstemirr olan musâlahâ ve hüsn-i vifâka lâıyk ta'bîrât-ı dostânenizden mahzûz olup fimâ-ba'd tarafınızdan ri'âyet ü vikâyet olunmak me'mûlüyle tarafımızdan dahi mezîd-i ihtimâm olunacağı bedîhîdir.Kaldı ki cenâbınızın tafsîlen zikr eylediğiniz bir nefer me'hûz Kazak'ın keyfiyetinden habîr olmadığımızdan bu bâbda tarafımızdan bir dürlü cevâb tahrîri iktizâ etmemiştir diyü.

[3b-2]

Leh müttefiklerinin başbuğu olan Yoseb Polacki nâm mareşâlin Kelminç(?) nâm mahalden işbu sene-i mübareke mâh-ı Ağustosunun on üçüncü günü târîhiyle müverrah Podolya palatinliğinin erbâb-ı menâsıbına ve senatörlerine ve kibâr-zâdelerine âmme-i sükkânına gönderdiği mektûbun hulâsasında bu esnâda Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'l-

karâr tarafından müttefiklere imdâd ü i'ânet zımında sa'âdetlü el-Hâc Halîl Paşa hazretleri Hotin muhâfazasına vâsıl olduklarına binâen müttefiklerin etrâfa münteşir olan askerleri Hotin'e karîb mahallere İzvance'de müctemi' olmalarıçün mareşâl-i mezbûr tavsiye ve tenbîh eyleyüp lâkin asker-i merkûm esnâ-i râhda uğradıkları mahalleri pâ-zede-i hasâret etmemek için Turla nehrine karîb Sokol nâm mevzi'e varınca iktizâ iden araba ve davar ve sâir levâzım-ı seferiyyeleri tertîb ü âmâde oluna diyü mektûb-ı mezbûrda tenbîhen musarrahdır.

Yine mareşâl-i mesfûrun Müsnic(?) nâm mahalden mâh-ı Ağustos'un yirmi beşinci günü târihiyle müverrah bâlâda tahrîr olunduğu üzre Podolya palatinliğinin erbâb-ı menâsıbına ve bi'l-cümle sükkânına gönderdiği diğerk mektûbunun hulâsasına Devlet-i Aliyye-i dâimü'l-karâr tarafından müttefiklere imdâd ü i'ânet zımında paşayı müşârun-ileyh hazretleri asâkir-i vâfire ile Hotin muhâfazasına vâsıl olmalarıyla palatinlik-i mezkûrda bulunan kibâr-zâdeler ve sâirleri bilâ-imhâl müctemi' olup birbirleriyle hem-dest-i ittifâk ve hâzır u âmâde bulunmaları tavsiyesi mektûb-ı mezbûrda derc ve tastîr olunmuştur.

[4a-1]

Bu def'a Karadağ sükkânı tarafından Bosna vâlisi sa'âdetlü Mehmed Paşa hazretlerine arzuhâl-gûne takrîr olunan iki kıt'a kâğıdların tercümesidir. Fî 8 C [sene 1182]

Biz fakîrû'l-hâl olan re'âyâ fukarâsı ibtidâ hâliku's-semâvâtü'l-arz olan Cenâb-ı müte'âle istinâd ve sâniyen şevketlü kudretlü pâdişâh-ı alem-penâh efendimiz hazretlerinin sâye-i şefkatlerinde müstazîll iken bu esnâda üzerimize ta'yîn buyurulan asâkir-i vâfire ekserîmizi kılıcdan geçirüp harâb u yebâb ve evlâd u iyâlimizi esîr etmeleriyle mübârek hatt-ı hümayûn ile ta'yîn buyurulan cizyeyi vücûh ile kabûl eyledik, emân el-emân tâkatimiz tâk oldu, bundan sonra bizi külliyyen mahv ü izmihlâl eylemek hilâf-ı şer'-i şerîf olduğundan şevketlü pâdişâhımız vükelâ-i izâmı bu gûne gadr u hayfa rızâ-dâde olmayacakları meczûmuzdur ve İstefan ile vâsıl eğer memleketimiz içinde bulunur ise ahz ve tarafınıza teslîm eylemek üzre başımız ile tekeffül ve Hudâ-yı müte'âl hazretlerine yemîn ile tarafınızı i'timâd ettirmek vazîfe-i zimmetimizdir. İmdi Allâhü zü'l-celâl ve resûl-i kibriyâ aşkına pâdişâhımızın mübârek başlarıçün olsun cizyeyi bizden ba'de'l-ahz cizye-güzâr olmak üzre bu kullarını kabûl idüp pâdişâhımızın fermânı ne vechiledir tarafımıza ifâde için yarınki gün bir âdem ta'yîn eylemeniz kemâl-i tezellül ile istirhâm olunur.

[4a-2]

Bu def'a Bender tarafından vürûd iden üç nefer Rusyalunun yedlerinde olan tahrîrât-ı emr ü fermânları üzre kemâl-i dikkat ile yegân yegân kırâ'at olundukda Kiev'de Todori nâm Rusyalu tarafından hâlâ Yedikule'de mahbûs kapu kethüdâsına bir kıt'a mektûb ve Varşav şehrinde mukîm Rusya elçisi Rebnin tarafından Patin(?) nâm Rusya ceneraline tesyîr olunan mektûbun sûreti ve Âsitâne-i devlet-âşiyânede mukîm İngiltere elçisine dahi bir kıt'a mektûbuna cümlesi üç kıt'a mekâtib derûnlarında tahrîr olunan mevâdd beynlerinde ma'lûm erkâm-ı ma'hûde ile tastîr olunduğuna binâen bir vechle zâhire ihrâcî kâbil olmayup ve kusûr-ı ekserîsi ticârete müte'allik bî-mâl mektûblar olup bundan ma'âdâ Rusyalunun erbâb-ı istişâresinden Petro Sefanin(?) tarafından işbu mâh-ı Ağustos'un yirmi ikinci günü târîhiyle müverrah Yedikule'de mahbûs kapu kethüdâsı mesfûra ve Rusya maslahatgüzârı mahbûs beğzâdeye tahrîr olunan bir kıt'a mektûbun hulâsasında Leh'de vâkı' mezheb mâddesinin hitâm-pezîr olmaması kuvvet-i karîbeye geldiği ve Leh cumhûru dahi rızâ-dâde olduğu terkîm ve Knez Aleksan nâm Rusyalu tarafından mahbûs-ı mesfûr Abreşkof Dersaâdet'de mukîm olduğu menzili dil-hâhı üzre binâ eylemesiçün me'zûn olduğu tahrîr ve Rusya imparatoriçesi tarafından dahi Âsitâne-i Aliyye'de olan Hebşî ve Simon nâm tâcirlerden almak üzre menzil-i merkûmun binâsiçün ruble ta'bir olunur akçe hesabı üzre yirmi bin guruşluk bu def'a iki kıt'a poliçe irsâl olunduğu ve bâlâda mezkûr Todori'nin mahbûs-ı mesfûr Abreşkof'a geçen mâh-ı Eylül'ün on altıncı günü târîhiyle müverrah tahrîr eylediği mektûbunda Aleksî ve Petro ve Yakof nâm üç nefer Rusyalunun Dersaâdet'e irsâl olunacağı ve Bender muhafızı sa'âdetlü paşa hazretlerine mesfûrları tavsiye zımnında Kiev ceneralî tarafından kâğıdlar tahrîr olunduğu ve Devlet-i Aliyye tarafından Leh'e dâir keyfiyât için mesfûr Abreşkof'dan istifsâr buyurulur ise merkûm Rebnin'in tahrîrâtından ma'lûm olduğu vech üzre Devlet-i Aliyye'nin mesmû'ları olacak havâdisat-ı sem'-i i'tibâr(?) ile kabûl buyurulmamak için cevâb virmek üzre mahbûs-ı mesfûra tahrîr ve Kiev şehrinde mukîm Todori nâm Rusyalu tarafından mahbûs-ı mesfûra terkîm olunan bir kıt'a mektûbun me'âlînde Balta'da zuhûr iden keyfiyet mesmû'ları oldukda ol makûle şekâvet-pîşeler te'dîb olundukları ve Kiev ceneralî tarafından Zaporva Kazakları'na bundan böyle mugâyir-i musâfât harekâtda bulunmadıkları için tastîr olunan tenbîhnâmenin sûreti ve sâbık Kırım Hânı Maksud Giray Hân tarafına mesfûr Kiev ceneralinin tahrîr eylediği mektûbun sûretinde bundan akdemce Balta'da Zaporva Kazakları'ndan izhâr-ı şekâvet idenlerin te'dîb olundukları

ihbâr ve ceneral-i mesfûrun Dombasar voyvodasına olan mektûbunda şekâvet-i merkûmeye cesâret idenlerin müstahikk oldukları te'dibler icrâsına mübâşeret olunacağı tahrîr olduğu ve evrâk-ı mezkûreden mâ'adâ Rusyalunun Lehlü ile vakt-be-vakt vukû'-yâfte olan uhûd-ı ittifâklarını mutazammın mücellid on kıt'a basma evrâk-ı vâfire ve Rusya başvekîline birkaç sene mukaddem taraf-ı Devlet-i Aliyye'den nâme-gûn tahrîr olunan evrâkın sûreti mevcûd olduğu arz u takdîme ictisâr olundu.

[4b-1]

Fî 12 C [sene 1182]

Hân hazretlerinin re'âyâsından iki nefer Yahûdîler bu def'a mübârek rikâb-ı müstetâb hazretleri cihândârîye sundukları arzuhâlleri mefhûmunda Leh boyarlarından hâlâ Boğdan'da ikâmet üzere olan Potoski nâm boyar zimmetinde memhûr u mûmzâ temessûgü mücebince bin yüz Macar altını alacak hakları olduğunu inhâ ve yedlerinde olan senedât-ı mu'tebere mücebince Boğdan voyvodası kulları ma'rifetiye tahsîlini istirhâm iderler. Fî nefsi'l-emr Yahûdîyân-ı mesfûrânın boyar-ı mesfûrda ol mikdâr alacakları olduğunu yedlerinde olan mûmzâ senedât-ı mu'tebere tasdik ü isbât idüp ancak boyar-ı mesfûr gâh Leh ve gâh Boğdan (...) sâkin olup ve meblağ-ı merkûmun boyar-ı mesfûrdan tahsîliçün Boğdan voyvodası kullarının yedinde bir sened olmayup fermân-ı âlîleri sudûruna muhtâc olmağla boyar-ı mesfûr Boğdan'da sâkin olduğu hâlde ahidnâme-i hümâyûna ba'de'n-nazar meblağ-ı mezbûrun boyar-ı mersûmdan tahsîliçün ne vechle fermân-ı âlîleri şeref-sudûr buyurulur ise ol bâbda

[4b-2]

Dubrovnik cumhûru tarafından Âsitâne-i Sa'âdet'de mukîm konsolos kullarının takrîridir. Sene Fî 15 C [sene 1182]

Dört ay mukaddem Dubrovnik kapudânlarından ( ) nâm kapudânımız sefînesiyle (...) sâhilinde vâkı' Fas hâkimine tâbi' Lariş nâm nehrin limânına karîb vardıkda fırtına-ı azîme zuhûr ve limân-ı mezbûra âhar mahalden duhûl mümkün olmayu[p] beher-hâl nehr-i mezbûr boğazından mürûra muhtâc olduğuna binâen Faslıdan kulaguz istimdâd zımnında sefîneden top-endâz olmuşlar iken şiddet-i fırtınadan nâşî imdâd olmadığından hâh ve nâ-hâh oldukları mahalde lenger-endâz ikâmet ve kapudân-ı mersûm mu'tâd üzere izni hâvî kendüye i'tâ olunan emr-i şerîfi ve cumhûrumuzun patentesini alıp dört nefer mellâhlar ile kayığa süvâr ve nehr-i mezbûrun boğazınıecessüs için sâhile karîb vardıkda telâtum-ı emvâc-ı bahrdan kayık-ı mersûm fenâ-

pezîr ve kazâya dûcâr olup mesfûrlar deryâya düşdüklerinde seffine-i merkûmede olan mellâhlar bu keyfiyeti müşâhede idince derhâl seffinede olan sandal ile imdâdlarına varup bir nefer mellâhı tahlîs ve ol esnâda mârrü'z-zikr Lariş nehrinde bulunan bir kıt'a İngiltere seffinesi dahi keyfiyet-i merkûmeyi rü'yet idicek kayıklarıyla imdâdlarına varup anlar dahi bir nefer mellâhı halâs ve diğêr iki nefer mellâh ile kapudân-ı mersûm gark ve yanında bulunan emr-i âlî ve patente dahi zâyi' olup seffine-i merkûmenin limân-ı mezbûra duhûlü mümkün olmadığından seffinede olan yelkenci mahal-i mezbûrda bulunan konsoloslardan keyfiyet-i merkûmenin vukû'unu müş'ir senedât ahz ve zikr olunan İngiltere seffinesinin mellâhları i'ânetiyle lenger ihrâc ve selâmetleriçün İngiltere seffinesinden iki nefer kulaguz alup hezâr-renc ü meşakkat ile ol tarafdan hareket ve seffine-i merkûme kapudândan hâlî ve emr-i âlîşân ve patenteler izâyi' olduğundan Faviş'de(?) mukîm Dubrovnik konsolosuna seffine-i mezbûreyi teslîm için Faviş(?) Limânı'na azîmet ve limân-ı merkûma karîb vardıkda Cezâyir Ocağı seffinesine musâdefe ve ber-minvâl-i muharrer keyfiyeti ifâde vü inhâ idüp lâkin yedlerinde emr-i âlî ve patenteleri olmadığından bir dürlü isgâ etmeyüp cebren ve kahren seffine-i mezbûreyi ahz ve Cezâyir Hânı'na irsâl ve ba'de'l-vürûd bilâ-fermân-ı âlî ve bilâ-patente diyü seffine-i mezbûreyi Cezâyir'de olan konsolusumuza virmeyüp zabt eylediklerinden mâ'adâ seffinede mevcûd on iki nefer mellâhlar ile iki nefer İngilterelü kulaguzları esîr ve seffine derûnunda bulunan on bin guruşluk mikdârı emvâl ve eşyâ ve nukûdu dahi bi-gayr-i hakkın ahz etmeleriyle merâhim-i aliyyelerinden mercûdur ki ... mesfûr kapudânın izni hâvî mukaddemâ yedine i'tâ buyurulan emr-i âlîşânın kaydı der kenâr ve manzûr-ı ayn-ı inâyetleri buyuruldukda feth-i hakanîden berü Dubrovnik tâifesi Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'd-devâmın kadîmî cizye-güzâr ve sadâkatkâr bendeleri olmakdan nâşî atabe-i aliyye-i hazret-i cihân-bânîye itâ'at ve icrâ-yı ubûdiyyet ve her vechle izhâr-ı sadâkat u inkıyâd ile zîr-i sâye-i hümâ pâye-i aliyyelerinden müstazîll ve mahmî ve her hâlde himâyet ü sıyânet buyurulageldiğine binâen bu bâbda dahi cumhûrumuz bendelerine merhameten bayrağımızı sıyânet ve seffinelerimiz bu bahâne ile mu'attal ve ticâretimiz münkatı' olmasına cevâz buyurulmayıp ber-minvâl-i muharrer zabt u girift olunan seffinemiz ve derûnunda mevcûd on iki nefer mellâh ve iki nefer kulaguzlar ile seffinede bulunan ol mikdâr guruşluk emvâl u eşyâ ve nukûdu Cezâyir'de mukîm konsolusumuza bilâ-ta'allül ve muhâlefet tamâmen redd ve teslîm eylemeleriçün Cezâyir beğlerbeğisine ve ocaklarını zâbitânı ve ihtiyârlarına hitâben mü'ekked bir kıt'a fermân-ı âlîşân ısdâr u ihsân buyurulması istid'â vü istirhâm olunur. Bâkî emr.

[4b-3]

Âsitâne-i devlet-âşiyânede mukîm düvel-i Nasârâ elçileri dâ'îleri inâyetlü veliyyü'n-ni'am efendimizin yümn ü devlet ü ikbâl mesned-i sadâret-i uzmâyı teşrîflerinin tebrîki merâsimini kâ'ide-i kadîme üzre te'diye ve icrâ ümniyyesiyle hâk-pây-ı devletlerine alâ meratibihim ruh-sûde olmalarını istirhâm eylediklerine binâen kangı günden şurû'larına izn ü ruhsat-ı âlîleri erzânî buyurulur ise ol bâbda ve her hâlde emr ü fermân.

[4b-4]

Venedik elçisi dâ'îlerinin takrîri tercümesidir. Fî 20 C sene [1]182

Devlet-i Aliyye-i ebed-peyvend ile haşmetlü Venedik cumhûru beyninde uhûd-i musâfât u musâlaha-i kâmile-i metânet üzre mün'akid olaludan berü mezîd-i itminân ve kemâl-i taharrî birle hıfz u vikâyet olunarak merâsim-i hem-civârına ve emr-i ticârete tarafeynden ri'âyet der-kâr olup ve bu esnâda düvel-i Nasârâda zuhûr iden hudûsât eğerçi Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'd-devâmın adem-i istirâhatını mücib bir keyfiyet olup ancak Venedik cumhûru ihlâs-kârlarının bi'l-cümle düvel-i sâire ile hüsn-i mu'âmelesinden ve ale'l-husûs bu âvânda Arnavudluk hudûdunda hadd-i vukû' bulan keyfiyâtın alâ vukû'a ihbâr u tanzîmi hussuna ihtimâm u dikkatinden cumhûrun [5a] niyyet ü merâmı mücerred Devlet-i seniyye-i dâimü'l-karâr ile miyânede cârî olan hüsn-i muvâlât ü musâfâtın te'kîd ve istihkâmının devâm u sebâtına mebnî idiği sinîn-i kesîreden berü Devlet-i Aliyye cânibine cumhûr tarafından merâsim-i muvâlâta münâfi ednâ mertebe bir hâlet zuhûr etmediği delîl-i vâzih olduğundan mâ'adâ cumhûrun bu gûne hulûsâne etvâr ü harekâtı cemî' düvel-i Nasârânın mütevâtiren ma'lûmu olduğundan başka bundan akdemce taraf-ı dâ'îlerinden arz u takdîm olunan takrîrât-ı hâlisânesinde muharrer ve münderic olduğu vech üzre Rusyalunun dahi gereği gibi meczûmudur.Devlet-i Aliyye ile Venedik cumhûru beyninde cârî olan merâsim-i musâlahâ ilâ-maşallâhü te'âlâ Devlet-i seniyye-i rûz-efzûn tarafından vikâye vü muhâfaza olunacağı cumhûru ihlâs-kârları indinde bilâ-iştibâh olduğundan Venedik cumhûru dahi bundan böyle Devlet-i Aliyye cânibine olan râbita-i hüsn-i muvâlât ü musâfâtın te'kîdine hâhiş-ker olduğuna binâen bu âna dek Devlet-i seniyye-i dâimü'l-karâr ile miyânede cereyân iden mu'âmele-i dostî ba'de-zîn dahi mer'î ve mu'teber tutulmak için işbu memhûr u mümzâ kefâletnâme-i senâkârî tahrîr olundu.

[5a-1]

Asâkir-i mansûre Tuna'yı İsakçı ma'berinden ubûr ve Kartal'a ba'de'l-vusûl İsakçı tevliyeti ta'bîr olunur mahalden mürûr ile evvelâ Boğdan kazâlarından Falçı kazâsı tarîkıyla Boğdan'a duhûl ve andan Hotin Kal'ası'na hareket iktizâ eylediği sûrette memleket-i Boğdan'da vâkı' nehr-i Prut ve nehr-i Turla miyânelerinde vâkı' arâzîyi mürûr ve bu vechle nehreyn-i mezkûreyi bilâ-ubûr reh-i rastdan nehr-i Prut'un kenârından azîmet olundukda esnâ-yı tarîkde mâ-i lezîzin kesreti emr-i muhakkaktır ve tarîk-i mezkûr ile varıldıkda Kartal'dan Hotin'e dahi altmış sâ'at mesâfeden mütecâvizdir ve Hotin'den hîn-i avdetde eğerçi yine tarîk-i mezkûrdan mürûr birle Kartal'a gelinmek emr-i vâzih olup ancak tarîk-i merkûmdan gayrı ric'at için li-ecli'l- ihtiyât tarîhki âharın dahi tehyi'e olunması emr ü fermân-ı âlî buyrulur ise Hotin'den Yaş kazâsına varılıp andan nehr-i Prut'ı bir def'a ubûr ve yine tarîk-i râstdan Falçı kazâsına duhûl ve andan dahi yine bir def'a nehr-i Prut'ı ubûr birle Kartal tarafına azîmet olunmak mümkün olduğundan mâ'adâ nehr-i Prut'ı iki def'a ubûren hareket olunacak tarîk-i mezkûr ile Hotin'den Kartal'a varınca bâlâda mezkûr tarîkden on sa'atden mütecâviz karîbdir ve bu takrîb ile nehr-i Prut'ı iki def'a ubûr eylemek iktizâ etmekle mahâll-i mezkûrede müceddeden âriyeten iki mahalde köprüler ihdâsı muktezâ olduğuna binâen inşâsı irâde-i aliyye buyurulduğu takdîrce taraf-ı Devlet-i Aliyye'den mu'temed-i aliyye ve kâr-güzâr kullarını ta'yîn ve Boğdan voyvodası kullarının i'ânet ü ma'rifetiyle münâsib olan mahallerde âriyeten müceddeden köprüler inşâ olunmak iktizâ eylediğini bu def'a me'mûr buyurulduğum hasebiyle arz u takdîme ictisâr kılındı ve keyfiyet-i hâl takdîm olunan haritadan dahi ma'lûm-ı ilm-i devletleri buyrulur.Boğdan'da vâkı' Çoçara? nâm mahalde müceddeden binâsı fermân buyrulan anbâr nehr-i Prut'un kenârında olduğu ve hîn-i iktizâda mahal-i merkûma arabalar ile zehâ'ir nakli emr-i asîr olduğu âşikâr olup lâkin Prut suyu ile gerek İsakçı ve İbrail ve gerek Tuna'nın yukarı taraflarında vâkı' mahallerde borazan ve sâir kayıklar ile zehâ'ir nakl olunması vücûh ile âsân u yesîr olup ancak kayıkların vech-i suhûlet ile mürûrlariçün nehr-i Prut tathîr ü tanzîmine muhtâc olmağla köprüler inşâsı zımında taraf-ı Devlet-i Aliyye'den ta'yîn buyurulacak kullarına yine Boğdan voyvodası çâkerlerinin i'ânet ü ma'rifetiyle tathîr-i nehr husûsu dahi ihâle vü tefvîz buyurulmasına irâde-i aliyye-i ta'alluk buyrulur ise ol bâbda.

[5a-2]

Nemçe elçisi dâ'îlerinin takrîri tercümesidir. Fî 25 C sene [1]182

Devlet-i Aliyye-i dâimü'l-karâr ile Nemçe devleti beyninde cârî olan musâfât ü muvâlât-ı kâmile ve vifâk-ı müstahsene bi't-tevâtür ma'lûm olmakdan nâşî musâfât-ı memâlik-i İslâmiyyeden olup Macar hudûduna karîb mahallerde Devlet-i Aliyye tarafından me'mûren sâye-endâz-ı iclâl olan vüzerâ-i izâm ve sâir hükkâm câniblerinden bu âna dek miyânede mün'akid olan muvâlâtnâmenin devâm u istikrârı zımnında merâsim-i hem-civârına ri'âyet olduğundan haşmetlü Macar ve Çek İmparatoriçesi tarafından el-ân hudûdda bulunan ceneraller dahi kezâlik istihkâm-ı muvâlâta dikkat ü ihtimâm üzre olup lâkin geçen mâh-ı Temmuz'un ikinci gününde Bosna askerinden yüz nefer mikdârı asker Bosnî nâm karyeden Nemçe'ye tâbî Sirovac? nâm karyeye duhûl ve re'âyânın mevâşîsini gâret [5b] kaydıyla geşt ü güzâr iderler iken asker-i merkûmdan iki neferi karye-i merkûme zâbitine musâdefe birle üzerine tüfenk-endâz oldukda asker-i merkûmdan yirmi nefer mikdârı kimesneler dahi mezbûrânın imdâdlarına gelüp zâbit-i mesfûrun yanında olan neferâtdan Todori nâm Nemçelüyü tüfenk ile cerh ve helâk birle tüfenk ve sâir eşyâsını gasb eylediklerinden başka zâbit-i mesfûru dahi neferâtıyla ta'kîb ve üzerine tüfenk-endâz olarak buldukları mahalden hudûdlarına avdet eylemişlerdir. Merkûmların bu güne hudûs iden etvâr ü harekâtları miyânede mün'akid olan muvâlât ü musâfâta münâfî olmakdan nâşî bu misillü muhill-i musâfât olan harekât-ı reddiyeye Devlet-i Aliyye-i ebed-peyvendin bir dürlü rızâ-yı âlîleri olmadığı meczûm-ı dâ'îleri olmağla husûs-ı mezbûr gereği gibi teftîş ü tefahhus birle menşe'-i fesâd olan merkûmlar ahz ve maktûl-i mesfûr Todori'nin gasb olunan tüfenk ve sâir eşyâsı redd ve ol tarafda zâbit olan Nemçe kumandânına teslîm olundukdan sonra şekâvet-i merkûmeye tasaddî idenlerin te'dîben lâıykası icrâ ve fîmâ-ba'd bu misillü mugâyir-i safvet hareket vukû' bulmamak için hudûdda olan tavâif-i askeriyenin zabt u rabtlarına ihtimâm u dikkat-i tâm olunarak beynehümâda olan merâsim-i musâfâtın istihkâmına ve merâsim-i hem-civâriyyetin istikrârına ri'âyet olunmak bâbında iktizâ idenlere hitâben bir kıt'a emr-i âlîşân sudûrunu elçi-i mûmâ-ileyh dâ'îleri istid'a ider. Emr.

[5b-1]

Âsitâne-i Sa'âdet'de mukîm Dubrovnik konsolosu bendeleri tarafından Karacadağ'a dâir bu def'a hâk-pây-ı devletlerine arz u takdîm olunan Frengî havâdis kâğıdında muharrer olan mevâddın ekserîsi bî-me'âl olmakdan nâşî mübârek ser-i devletlerini tasdî'den ihtirâzen ol misillü mevâdd-ı bî-me'âlin tercümesi terk ve lâzimü'l-inhâ olan husûsât-ı âtiyetü'l-beyân tercüme olunmuşdur. Şekâvet-pîşe olan

İstefan'ın hayât ü memâtı eğerçi sahlhan ma'lûm olmayup lâkin tefevvüh(?) olunduğu üzre ol havâlîde mesfûr İstefan sâbıkâ İpek(?) patriği Vasilyos nâm râhib rûfekâ'-i vâfresiyle nefsi Karacadağ'da vâkı' Loncaya(?) Dağı'nda mütehasın olduğu aaleb-i ihtimâl idiği ve Bosna vâlisi vezîr-i mükerrrem sa'âdetlü paşa hazretleri altı bin nefer askerini Karacadağlı usâtı üzerine irsâl ve birkaç aded karyelerini harâb ü perîşân ve vâfir re'âyâyı katl ü helâk eyledikleri ve şakî-i mesfûr İstefan asâkir-i nusret-eser tekrâr kendü üzerine varmak vâhimesinde olduğundan hîn-i hücûmlarında asâkir-i merkûmeye sû-i kasd niyyetiyle mütehasın olduğu dağın zeylinde hafır ile lağım peydâ ve derûnuna barut ilkâ eylemek mülâhazasında olduğu menkûl idiği.

[5b-2]

Venedik elçisi dâ'îlerinin takrîri tercümesidir. Fî 26 C sene [1]182

Hudûdda vâkı' Kotor cânibinden pey-der-pey vârid olan ahabârı Der-aliyye'ye ref' u takdîme mübâderet dâ'îlerine binâen kesret-i bârândan ve sâ'îlerimiz hilâl-i tarîkde birkaç mahalde su'âl ü istintâk için alıkonulmağla otuz günde mesfûrlar ile bu def'a vürûd iden kâğıdların hulâsa-i mefhûmlarında Karacadağ'da vâkı' ibtidâ müşâhede olunan dağlarda sâkin olanların üzerlerine asker-i İslâm dilberâne ve bahâdirâne hücûm ve âkıbetü'l-emr haklarından gelindikden sonra Karacadağ'a dahi duhûl ve şevketlü kudretlü pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinin merhamet ü şefkat-i hümâyûnlarına ilticâ ve arz-ı rehîn ve kabûl-ı cizye ile istid'âyâ Devlet-i Aliyye'nin karîn-i ilm-i âlem-şümûlleri buyurulduğu üzre tazyîk etdirdiğini tahkîk ve tasdîk ve bunlardan firâr iden ba'zıları cevfi leylde Venediklûden mehâric ü müdâhili sedd ü bend için çekilen hattın muhâfazasında olanların üzerlerine hücûm ile hattı tecâvüz murâd etdiklerinde Venediklû muhâfazacıları mukâvemet ü müdâfa'a ü mûmâna'ata pâber-câ-yı ihtimâm (...) olmalarıyla ferd-i vâhid firâra bu âna değîn fırsat-yâb olamadıklarını ve bundan gayrı bahren vâsıl-ı sâhil-necât olmak ümîdiyle geşt ü güzâr iden kayıklara süvâr olmuş var ise yoklanmak maslahatiçün birkaç sefâ'in i'dâd ve ihrâc olunduğunu ve eğerçi Devlet-i Aliyye memleketi tarafından amele iştigâl olunmağa fasl-ı harîf mâni' görünmekle Rumili ve İskenderiye askerlerine izin virildiğini Venediklûye tâbi' olup adem-i itâ'at üzre olan kurâ'-i selâse sükkânının haklarından gelinmeğe ve zabt u rabt olunmalarına kemâl-i sa'y ve dikkat ü ihtimâm üzre mebd'e-i fesâd olan şahs-ı ma'hûd ve Vasil nâm yaramazlar Karacadağ'ın derûnunda muhtefî değıller ise ahz ve ele girmelerini cenâb-ı Vâhibü'l-âmân hazretleri müyesser ve mukadder etmek du'âsında olduklarını Venediklû cenerali iş'âr ü inbâ ve Bosna vâlisi

vezir-i mükerrer hazretleri bu âna değin ol tarafda bulunmalarıyla gerek müşârun-ileyh ve gerek Rumili vâlisi vezîr-i mükerrer hazerâtının Venediklü zâbitlerinin miyânedede cârî olan muvâlât ve dostu ve musâfâtın sadâkat ile mürâ'âtında sarf-ı makdûr olunduğu ma'lûm ve meşhûdları buyurulmağla ol tarafda îkâ'-ı emniyyet ü râhat için müşârun-ileyhümâ Rumili vâlisi vezîr-i mükerrer ve Bosna vâlisi vezîr-i mükerrer hazerâtı bu gâ'ilenin selb ü izâlesi husûsuna sâir hudûdda olan sancak mutasarrıflarına hâcet kalmamak için himem-i seniyyeleri masrûf buyurulmak bâbında emr ü fermân.

[6a-1]

Bu esnâda memâlik-i Avrupa'da ihtilâli mûcib hudûs iden iki mâddeden mâdde-i evvelen Bahr-ı Sefîd'de vâkı' Korsika nâm cezîrenin keyfiyetini mâdde-i sâniyen Yizîd ta'bîr olunur Katolik mezhebinde olan râhiblerin ahvâllerin beyân zımnında Dîvân-ı hümâyûn tercümânı kullarının takrîridir.

Cezîre-i Korsika mâ-tekaddemden berü Ceneviz cumhûrunun zîr-i hükûmetinde iken ahâlîsi kırk seneden berü ribka-i itâ'atden hurûc ve kemâl-i gayret ü germiyyet ile mukâvemete ibtidâr ve müddet-i mezbûre zarfında kesb-i miknet ü iktidâr iderek cezîre-i mezkûreden Cenevizlülere tard u iz'âc eyleyüp fakat cumhûr-ı merkûmun cezîre-i mezbûrede leb-i deryâda vâkı' bir mikdâr arâzî ve ba'zı palanga misillü kılâ' zîr-i tasarruflarında kalmışdır. Dört seneden berü Françe kralı ıslâh-ı zâtü'l-beynlerine muvakkaten tavassut ve bu takrîb ile Cenevizlünün taht-ı tasarrufunda kalan kılâ'ın muhafazasıçün Françelü Korsika cezîresine asker tesyîr eyledikde emr-i ticârete inkıtâ'-ı âriz olmamak mülâhazasıyla asker-i mersûmun ol tarafda meks ü ikâmetine cezîre-i mezbûre ahâlîsi adem-i ta'arruz birle iğmâz-ı ayn eylemişlerdir. Geçen mâh-ı Ağustos'un altıncı gününde Françe kralının muvakkaten müte'ahhid olduğu müddet-i tavassutu münkazıyye oldukda mücerred zamîrinde muzmir olan menâfi'in husûl-pezîr olmasıçün ahâlî-i cezîre-i mezbûreyi geçen bahâra dek leyt ü le'all îrâdıyla iğfâl eylediğinden kat'-ı nazar-ı ma'hûdâne ba'zı şurût beyânıyla cezîre-i mezkûrenin hükûmetine dest-res olmak üzere cumhûr-ı merkûm ile hafıyyeten akd-ı mu'âhede eylediğine binâen Françe devleti bu âna dek Françe ve Nevara(?) unvânıyla mu'anven iken bu def'a bi'l-inzimâm cezîre-i Korsika unvânını dahi istishâb eyledikden sonra on bin nefer müretteb asker cezîre-i Korsika'ya tesyîr ü irsâl ve asker-i merkûm ol tarafa vürûdünden sonra ahâlî-i cezîre ile Macariyye'ye tasaddîlerinden nâşî bir mikdârı telef olduğundan Françelü müceddeden bir mikdâr asker dahi tesyîr eylemek mülâhazasında olduğü menkûdür ve bâlâda zıkr olunduğu üzere hafıyyeten vukû' bulan mu'âhedenin

şüyû‘u esnâsında Françe kralı cezîre-i mezkûreyi Cenevizlülerden nez‘ birle akrâbâsından olan Parma dukasına krallık unvânıyla zamm eylemek irâdesinde olduğunu i‘lân ü işâ‘at eylemişken mâdde-i mezkûre ilâ hazâ‘l-ân meskûtü anh kalup cezîre-i mezkûreyi mücerred kendüsi zabt u tasarruf eylemek iddi‘âsında olduğu bedîdâr olduğundan cezîre-i mezkûre ahâlîsi Françelünün bu gûne hîle vü hud‘asını ta‘akkul ü teyakkun eylediklerinde cezîrelerinde Françelü askerinin meks ü ikâmetine mûmâna‘at ve bu vechle beylerinde bi‘d-defa‘ât muhârebe vü mukâtele vâkı‘ olmakdan nâşî nüfûs-ı kesîre ba‘de‘t-telef Françelü gâlib olmak hasebiyle cezîre-i merkûme dâhilinde ba‘zı kurâ‘ ve palangaları zabt eylemiştir ve cezîre-i mezkûre ahâlîsine bu âna dek düvel-i sâireden imdâd ü i‘ânet olunmadığından başka İspanya ve Sicilyateyn devletleri ve İtalya ülkesinde olan düvel-i sagîre mâdde-i mezbûrede Françelü ile yekdil ü yekcihet olduklarından bi‘l-âhire ahâlî-i mesfûrenin Françelünün zîr-i dest tegallübünden zebûn kalacağı aaleb-i ihtimâldir. Ancak İngilterelü Françelünün bu gûne hareketine izhâr-ı muhâlefet birle cezîre-i mezkûre ahâlîsine ba‘zan nukûd ve mühimmat ve yirmi sekiz kıt‘a sefâ‘in tesyîriyle imdâd ü i‘ânet üzere olduğu ba‘zı havâdis evrâkında muharrerdir. Bu takdîrce Françelü ile İngilterelü beyinde muhârebe zuhûru vâkı‘ olduğu sûrette Avrupa‘da müttefikleri olan düvel-i sâire dahi şurût-ı ittifâklarına binâen devleteyn-i merkûmeteynin her birine kendü müttefikleri mu‘âvenet idecekleri bedîhî olmakdan nâşî memâlik-i Avrupa‘nın ârâmiş ve emn ü emânı teşvîş ü ihtilâle mübeddil olması melhûzdur. Bâlâda tasrîh olunduğu vech üzere Yezîd ta‘bîr olunur Katolik mezhebinde olan râhiblerin ahvâli şu vechle beyân olunur ki; rehâbîn-i mesfûrenin muhill-i nizâm-ı memâlikî mûceb-i maksadı ve mürtekb oldukları kemâl-i hud‘a vü hîlelerinden nâşî Françe ve İspanya ve Sicilyateyn kralları rehâbîn-i mesfûreyi kendü memleketlerinden tard u iz‘âc eylediklerinden sonra düvel-i mezkûrenin hânedânından olan Parma dukasını kral-ı merkûmûna teba‘iyyeten kendü memleketinde olan ruhbânları ihrâc-ı murâd eyledikde düvel-i mersûmeye nisbet ile za‘îf ve nâ-tüvân olan duka-i mersûmun hakkında rîm papa izhâr-ı hıkd u gayz ile âyîn-i bâtılları üzere virdiği afaros kâğıdını ibtâl ü ilgâ etmez ise memleket-i Françe‘de vâkı‘ rîm papanın zîr-i hükmünde olan Avinyon nâm mahali Françe kralı ve Sicilyateyn ülkesinde vâkı‘ yine rîm papanın zîr-i hükmünde olan Benevento nâm mahali dahi Sicilyateyn kralı zabt ideceklerinden mâ‘adâ gerek Françe ve Sicilyateyn kralları ve gerek Parma dukası rîm papaya adüvv-i ekber olacakların i‘lân ü işâ‘at eylemişler iken rîm papası inâdında pâ-ber-câ-yı isrâr olduğunu iş‘âr idicek kraleyn-i mesfûreyin dahi vech-i meşrûh üzere olan tehdîdâtın ikâ‘ ve Françe kralı zikr olunan Avinyon nâm

mahali zabt ve Sicilyateyn kralı dahi mârrü'z-zıkr Benevinto(?) nâm mahali teshîr eyledikten sonra İtalya ülkesinde vâkı' rîm papanın zîr-i hükmünde olan Lançelon(?) Kastro ve Pante Karda(?) nâm şehirleri papa-yı mesfûrdan asker irsâliyle taleb ve iddi'â eylediğinden başka bu esnâda Montaldo nâm şehrin üzerine dahi berren ve bahren bir mikdâr asker tesyîr Modina(?) dukası dahi yine rîm papanın zîr-i hükmünde olan Ferare? nâm şehri zabt u teshîr için asker tehyi'e vü techîz eylediğinden gayrı bâlâda zıkr olunduğu üzre rîm papanın afaros eylediği Parma dukası dahi tedârikât-ı [6b] seferiyye ile meşgûl olduğu menkûldür. Ceneviz cumhûru dahi bâlâda zıkr olunduğu üzre Korsika cezâresinin husûsiçün gerek Françe Devleti'nin ve gerek İtalya'da vâkı' düvel-i sâirenin re'ylerine mûmâşât itmeğe mecbûrdur ve düvel-i merkûmenin maksûd-ı aksâları mücerred fîmâ-ba'd rîm papaların tasallutlarını def' ve hükûmetlerin taklîl ile me'mûnû'l-gâ'ile olmaktadır. Lâkin tarafeyne dahi inâdlarında ısrâr üzrelerdir. Bu esnâda rîm papa ıslâh-ı zâtü'l-beyn için Nemçe imparatorunu tavsît ve imparator-ı mûmâ-ileyh dahi tavassutu kabûl idüp lâkin evvelâ Parma dukasının hakkında olan aforos kâğıdı ibtâl sâniyen rîm papanın cemî'-i umûrunu idâre iden sır kâtibi kardinal hizmetinden ihrâc sâlisen Yezîd ta'bîr olunan rehâbin tarîkinde olanlar bi'l-küllîye def' olunmak üzre şurûta rabt olunması rîm papanın rezâlet ü hakâretini müstelzim olduğundan musammem olan ıslâh-ı zâtü'l-beynin vukû'u emr-i asîr idiği muhakkak olduğundan mâ'adâ İtalya ülkesinde Bahr-i Sefîd'de vâkı' Sardunya cezâresinin kralı dahi düvel-i merkûmenin bu misillü harekâtına rızâ-dâde olmadığından Françe'de vâkı' mârrü'z-zıkr Avinyon nâm mahalden rîm papanın vekîlini Françeli tard ü ihrâc eylediğinde Sardunya kralı kendü memleketinde ikâmet etmek üzre kabûl ve rîm papa tarafından vekâleten vekîl-i mesfûrun kemâl-i serbestiyet üzre icrâ-yı âyîn eylemesine Sardunya kralı izn ü ruhsat virdiğinden başka rîm papaya dahi vech-i âhar ile i'ânet etmek üzre olduğundan Sardunya kralı dahi tedârikât-ı seferiyye ile meşgûl olup ve İngilterelü dahi eğerçi Luteran mezhebinde olup lâkin rîm papanın hem-mezhebi değil iken Françelüye ve sâir mütttefiklerine rağmen rîm papaya mu'âvenet ideceği menkûldür. Bu esnâda Maltalı dahi Françelü ile yekdil ü yekcihet olduğundan rehâbîn-i mesfûreyi Malta'dan tard u teb'îd eylediğinden gayrı mâ-meleklerine dahi vaz'-ı yed eylemiştir ve eğerçi rehâbîn-i mesfûrenin mâddesi zuhûrunda cemî'-i düvelden adem-i i'tibâr ile şey'-i kalîl add olunur idi. Lâkin el-ân bi'l-cümle düvel-i Avrupa'ya bâ'is-i teşvîş ve bâdî-i ihtilâl bir mâ'nâ idiği ba'zı devr-i bünyân ve dakîka-şinâstan istidlâl iderler. İngilterelünün Amarika ta'bîr olunur yeni dünyâda zîr-i hükmünde olan memâliki ahâlîsi ber-mu'tâd-ı kadîm iktizâ iden virgilerin hâl ve tahammüllerine göre vakt-i mu'ayyende edâ eylemek

üzre kendü beynlerinde nizâma ifrâğ olunmuşiken bu def`a İngilterelü nizâm-ı mezbûra rızâ-dâde olmayup kandü tarafından memâlik-i merkûmeye mahsûs zâbitân irsâl ve hilâf-ı nizâm merkûm ahâlîden dil-hâhları üzre virgilerin cebren tahsîl sevdeâsında olduğundan ahâlî-i Amarika dahi İngilterelünün bu gûne mugâyir-i nizâm-ı kadîm vâkî` olan hareketlerini adem-i kabûl ile dâ`ire-i itâ`atdan hurûc eylediklerinden İngiltere kralı ahâlî-i mesfûreyi tazyîk ve mücerred merâmını icrâ için bu esnâda Amarika tarafına birkaç aded mükemmel sefâ`in irsâl eylediği menkûldür.

[6b-1]

Âsitâne-i Aliyye`de mukîm Flemenk maslahatgüzârına teslîm olunmak üzre İsmail İskelesi`nden Sarı Osman nâm re`îs seffinesine vaz` olunan memhûr Frengî heybenin derûnunda bundan akdemce Rusya tarafından vürûd idüp el-ân Yedikule`de mahbûs olan ulağın takrîri üzre tahmînen yirmi zirâ` matlı(?) istüfe kumâş olduğunu ve mukaddemce taraf-ı devletlerine kule ağası bendeleri vesâtatıyla heybe-i mezkûre Nemçe elçisininindir diyü ifâde olunan ulağ-ı mesfûrun takrîri sehv idiğini bu def`a Yedikule`de mahbûs olan Rusya kapu kethüdâsı tahrîren takrîr ider.

[6b-2]

Mahbûs Rusya kapu kethüdâsının takrîri tercümesidir. Fî 2 B sene [1]182

Bu dâ`îleri on sekiz seneden berü Devlet-i Aliyye-i dâimü`l-karâr ile devletim beyninde cârî olan muvâlât ü musâfât ve hüsn-i hem-civâriyyetimin kelâl-i gayret ü ihtimâm birle istihkâm u istikrârına bezl-i maktûr ve bi`l-husûs devletim tarafından zuhûr iden mekâtîbden vâcibü`l-inhâ olan mevâddı me`mûriyyetim üzre mezîd-i sadâkat ü istikâmet ile alâ vukû`a hâk-pây-ı devletlerine arz u takdîme müsâra`at eylediğime düvel-i sâire taraflarından Der-aliyye`de mukîm elçiler dahi şehâdet idüp bu âna dek hulûs u sadâkat ile vukû` bulan hizmetim devleteyn beyninde ma`lûm ve pesendîde ve bu vechle miyânede merâsim-i muvâlâtın ba`de-zîn dahi tezâyüd ü temâdîsi me`mûl-i dâ`îleri iken bu def`a Leh`de zuhûr iden keyfiyât takrîbiyle bi-irâdetillâhi te`âlâ miyânede cârî olan musâfât ve hüsn-i mu`âmele münkatı` olduğuna binâen kâ`ide-i kadîme-i Devlet-i Aliyye üzre bi`l-cümle ma`iyyetimde bulunan on sekiz nefer âdemler ile bu dâ`îleri Yedikule`de vaz` u habs olunup ancak bu dâ`îleri öteden berü etîbbâ ve sâirlerin mütevâtiren ma`lûmları olduğu vechle alîlü`l-mizâc olup el-ân mukîm olduğum mahal gâyet dîk ve muzlim olduğundan mâ`adâ rutûbet-i arz sebebiyle dahi mübtelâ olduğum marazım müştedd olmakdan nâşî bir müddet daha mahal-i merkûmda

ikâmetim lâzım gelür ise helâk olacağım emr-i muhakkak olup ve mâ-tekaddemden berü Dersâdet’de mukîm olan elçiler bu misillü vukû’âtda bir müddet Devlet-i Aliyye tarafından [7a] menzillerinde tevkîf etdirilüp ve ba’dehû sebîlleri tahliye ve devletleri tarafına irsâl olunageldiğine binâen bu dâ’îleri dahi sinîn-i kesîreden berü Devlet-i Aliyye tarafına sebkât iden hidemât-ı müstakîmânem mukâbelesinde ve bâ’is-i helâkım olacak mertebe rû-nümâ olan iştîdâd-ı (...) ibtinâ’en li’llâhi te’âlâ bu taraftan sebîlim tahliye ve Der-aliyye’de ancak menzirimde ikâmet ve ba’dehû İtalya ve Netherlande câniblerinden bahren evlâd u i’yâlim ile ve devletim tarafına azîmet eylememe müsâ’ade-i aliyye erzânı buyurulması recâ ve İngiltere ve Prusya elçilerinin bu dâ’îlerine kefâlet ideceklerine iştibâhım olmamağla işbu mes’ulât-ı âcizâneme müsâ’afe-i seniyye buyurulduğu hâlde menzirimde ikâmet ve rızâ-yı yümn-i iktizâ-yı veliyyü’n-ni’amâneye mugâyir mikdâr-ı zerre harekete cesâret etmeyeceğimi ta’ahhüd zımında bu def’a hâk-pây-ı devletlerine işbu arzuhâlim takdîmine ictisâr olundu diyü.

Diğer kâğıdında tahrîr olunan husûsun tercümesidir.

Bundan akdemce mahsûs ulak ile devletim tarafından dâ’îlerine irsâl ve esnâ-yı râhda ahz olunan evrâkın derûnunda devlete müte’allık olmayan evrâk ve bir mikdâr poliçe kâğıdları mevcûd ise evrâk-ı mezkûre ile ulağ-ı mesfûrun İsmailî Mustafa nâm re’îsin seffinesinde mevcûd bulunup ahz olunan esvâbı dahi ihsân buyurulmasını istid’â ve niyâz ider.

[7a-1]

Geçen mâh-ı Teşrîn-i evvelin yedinci günü târihiyle müverrah Nemçe elçisine Beç şehrinden gelen mektûbun derûnunda Leh memleketinde der-kâr olan ihtilâl yevmen fe-yevmen müzdâd olup hatta bu esnâda derûn-ı Leh’de vâkı’ Koyavya(?) eyâletinde müceddeden bir mikdâr müttetikler zuhûru menkûl idiği ve Litvanya eyâletinde dahi müttetiklerin Rusyalu ile muhârebe vü mukâteleleri vukû’unda yedi sekiz yüz nefer mikdârı Rusyalu telef olduğu ve bu esnâda Varşav şehrinde akd olunacak meşveret-i kübrâda ne güne karâr virileceği ve Devlet-i Aliyye-i ebediyyü’l-istimrâr tarafından dahi ne vechile hareket buyurulacağı henüz Lehlülerin ma’lûmları olmadığından el-hâletü hâzihi derûn-ı Leh’de atîm(?) kîl ü kâl ve ihtilâl-i rû-nümâ idiği tahrîr olunduğunu elçi-i mûmâ-ileyh takrîr ider.

[7a-2]

Dîvân-ı hümayûn tercümânının takrîridir. Fî 4 B sene [1182]

Yedikule'de mahbûs Rusya kapu kethüdâsına edâ olunmak üzere kırk iki bin ruble ta'bir olunur akçe ki bi-hesâb-ı esedî altmış üç bin guruşluk iki kıt'a poliçe kâğıdları Moskov vilâyetinden bir nefer bâzergân tarafından Galata'da mukîm düvel-i sâire ile ahz ve i'tâ idegelen ( ) nâm bâzergâna havâle birle irsâl ve zikr olunan poliçe kâğıdları el-ân yed-i kullarında mevcûd olup ve meblağ-ı mezbûr Moskov çarîçesi tarafından mahbûs-ı mesfûra Beyoğlu'nda vâkî' muhterik olan menzilin binâsiçün irsâl olunduğu ve tevârîh-i muhtelifede Rusyalu ile vukû' bulan esfâr-ı meymenet-asârda Der-aliyye'de mukîm olan elçilere cânib-i seniyyü'l-menâkıb-ı Devlet-i Aliyye'den ne güne mu'âmele olunageldiği istifsâr buyurulduğuna binâen lede't-tetebbu' yirmi iki târîhinde sefer-i hümâyûnun tahakkukunda Moskov diyârında bulunan tüccâr Devlet-i Aliyye'nin selâmet ile rücû'larına değin firâr etmemek için Âsitâne'de mukîm olan Moskov baylosu yetmiş kadar etbâ'ıyla kaldırılıp Yedikule'de habs olunduğu Râşid târîhinde mastûr olup ve kırk dokuz senesinde dahi Moskov elçisi hademesiyle ma'ân Dört yolağzı'nda bir menzilde ma'ıyyetine orta ta'yîniyle kır üç gün mikdârı meks ve tevkîf etdirilüp ba'dehû bahren elçi-i mesfûr hademesiyle Ras(?) hudûdundan kendü memleketine irsâl olunduğu vâkî'-ı hâldir. Bu def'a mahbûs-ı mesfûr el-ân Yedikule'de mukîm olduğum mahal gâyet dîk ve muzlim ve zemîne berâber olmak hasebiyle rutûbet-i arzdan nâşî mübtelâ olduğum marazım müştedd olmuştur diyü inhâ birle hâlinde iştikâ eylediği muhât-ı ilm-i âlem-ârâları buyuruldukda ol bâbda ve her hâlde.

[7a-3]

Nemçe elçisinin takrîri tercümesidir. Fî 4 B sene [1182]

Bu def'a tüccârdan es-Seyyid Mehmed nâm Cezâyirlünün ref' u takdîm eylediği arzuhâli ve sâir kâğıdları taraf-ı dâ'îlerine irsâl buyurulduğuna binâen bu dâ'îleri dahi kemâl-i dikkat ile nazar eylediğimde merkûmun sened ittihâz eylediği kâğıdları de'âvî faslına me'mûrların imzâsıyla musaddak ma'mûlün-bih asıl senedât olmadığından kat'-ı nazar zikr olunan kâğıdlardan ma'lûm olduğu vech üzere müdde'â-ı aleyh olan Nemçelünün iflâsı zuhûr eylediğinden bir ferd kendüye kefil olmadığı zâhir ü hüveydâ olup merkûmun da'vâsı mücerred celb-i mâlna mebnî idiği muhât-ı ilm-i devletleri buyuruldukda bu makûle celb-i mâl sevde'siyle da'vâya tasaddî iden kimesnelerin idd'âlarına havâle-i sem'-i isgâ buyurulmayacağı me'mûl-ı dâ'îleridir diyü.

[7b-1]

Şevketlü kudretlü azametlü kerâmetlü pâdişâh-ı âlem-penâh efendimiz hazretlerinin mübârek der-bâr-ı hilâfet-medâr-ı mülûkânelerine takdîm istirhâmıyla Kievya(?) palatini ve Leh müttefiklerinin başbuğu olan Potoski tarafından vürûd iden arzuhâlin tercümesidir. Fî 7 B [sene 1182]

Rusyalunun Leh cumhûruna vâki‘ olan tasallut ve cevır ü ezâsı muhât-ı ilm-i âlem-ârâ-yı mülûkâneleri buyurulduğu me‘mûlünde iken bu âna dek istid‘â vü istirhâmımıza merhamet ü şefkat buyurulmamasına düşmanlarımız bâ‘is olmağla inâyet-bârîden istirhâmımız budur ki; gerek şehâmetlü hân hazretlerinin ve gerek sa‘âdetlü Hotin ve Bender muhâfızları hazretlerinin vesâatlarıyla bu def‘a irsâle ictisâr olunan arzuhâlimiz mübârek rikâb-ı müstetâb-ı mülûkâneye arz u takdîm oluna. Evvelâ Rusyaludan giriftâr olduğumuz rezâlet ü hakâret budur ki; hâmîmiz olup mukaddemâ fevt olan Saksonya herseği ve Leh kralı zamânında Rusyalu cebren ve kahren Leh memleketi ve Litvanya dukalığı derûnlarına yedi sene ale’t-tevâlî yetmiş bin Rusya askerini idhâl ve maûnetleriçün iktizâ iden zahîre ve akçeyi bizlerden ahz ve pederimiz makâmında olan müteveffâ-yı kral Rusyalunun bu gûne cesûrâne ve mütekebbirâne vukû‘ bulan harekâtını her-çend men‘ u def‘ kaydında oldu ise ol esnâda Nemçe memleketinde ve kendüsüne ırsen intikâl iden Saksonya hersekliginde cenk ü cidâl olmak takrîbiyle bir dürlü müdâfa‘aya kudret-yâb olamayup lâkin müteveffâ kralımız bu gûne gerek bizi ve gerek memleketimizi sadâkat kaydında olduğü Rusyalu müşâhede eylediklerinde kavânîn-i cumhûrumuz üzre kralımız olan müteveffâyı azl ideceklerini îrâd ile ihâfe ve tehdîd ve Korlandiye eyâleti cumhûrumuzun ittifâkıyla Karolos krallık oğluna tefvîz olunmuşiken cebren ve kahren Rusyalu eyâlet-i mezkûreyi merkûmun uhde-i tasarrufundan fekk ve cumhûrumuzu tahkîr ü terzîl kasdıyla (...) Rusya çariçesi hidmetinden magzûben tard u def‘ olunan Pirun(?) nâm Rusyaluya eyâlet-i merkûmeyi zabt etdirüp ve ol esnâda bi-emrillâhi te‘âlâ kralımız fevt olduğundan derûn-ı Leh’de olan Rusya askeri eyâlet ü nevâhîye neşr ve zecren ve kahren Leh kralının intihâbı husûsunda Karakoya kastelânı olan baş hatman Branicki ve Velna(?) palatini olan Prenc Racvil(?) ve sâir nice a‘yân-ı Leh ısrârlarını müşâhede eylediklerinde merkûmün bu husûs için habs ve tazyîk olunmamalarıçün kemâl-i havflarından nâşî düvel-i sâireye firâr ve ilticâ eylediklerinden sonra Rusyalunun emrine itâ‘at ü inkıyâd eylemek üzre ta‘ahhüd birle kâ‘idemize mugâyir Rusyalu cebren hâlâ olan kralı nasb ve ba‘dehû serbestiyetimize hâlel gelmemek ve derûn-ı Leh’e ecânibden asâkir idhâl olunmamak üzre kral-ı merkûmu tahlîf idüp lâkin bu âna dek memleketimizde Rusyalu askeri

ikâmet etdirildiğine binâen kizbî nümâyân ve akd olunan müşâverelerde serbestiyetimizi ve kavânîn ve kavâ'id-i kadîmemizi fesh birle memleketimizi zîr ü zeber ve el-ân derûn-ı Leh'de olan Rusya elçisi Rebnin ile yekdil ü yekcihet olmağla hâl-i pür-melâlimizi kral-ı merkûma ifâde idince tashîh-i mevâdd zımnında müceddeden akd-i encümen meşveret olunduğu hâlde mesfûr Rebnin dahi mes'ûlâtına müsâ'ade ideceğini i'lân ü işâ'at ve bu güne dek ve hîle ile Varşav şehrinde vükelâ ve a'yânımızı cem' ve cumhûr beyninde mu'teber emek-dâr olan Karakoya ve Kievya piskoposları ve Karakoya palatfîni ve oğlunu cumhûr-ı Leh'in serbestiyetine hâlel tatarruk eylememek üzere hîn-i müşâverede kemâl-i metânet izhâr eyledikleri hasebiyle mesfûr Rebnin kuvvet-i asâkir ile merkûmûnu tazyîk ve sefk-i dimâ ile bi'l-bedâhe ahz ve Rusya memleketine nefy ve el-ân mezîd-i hakâret ile mahbûs olup bu keyfiyet-i garîbeyi dâhil-i müşâvere olan sâir a'yânla müşâhede eylediklerinde kemâl-i havflarından nâşî çâr u nâçâr kralın ve Rebnin'in re'yleri üzere gayr-i mesbûk ve serbestiyetimizi muhîl-i îrâd olunan mevâddı kabûl ve imzâ ve mâ-tekaddemden berü cârî olan Katolik âyînimize ilkâ-i ihtilâl Luteran ve Rusya âyînlerinde olanlara i'tibâr ile istiklâl ve manâsıb-ı Leh'e idhâl ve Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'l-karâr ile Leh beyninde Karlofça musâlahasında bi't-terâzî akd olunan şurût-ı müsâlemeyi külliyyen fesh ve harâbiyyetimizi müstelzim kuvvet-i asâkir ile nizâm-ı hâdise-i rabt ve Moskov çariçesi zâr u zor çasarlık unvânını kendüye zamm etdirüp ve bizim ile hem-civâr olan düveli bizden tebrîd ve hod-be-hod bir kimesnenin marzîsi olmaksızın bu def'a rabt eylediği kavânîn-i muhdese ba'de-zîn düstûrû'l-amel tutulmak için çariçe-i merkûma tekeffül ve bu esnâda Rusya askeri hânelerimizi ihrâk-ı bi'n-nâr ve sâir emlâkımızı harâb u yebâb ve memleketimize ilkâ-i fitne idüp bu vechle bizler za'îfü'l-hâl iken helâkımızı ihtiyâr Rusyaluya esîr olmağı kabûl eylediğimizden âlât-ı harb ile üzerlerine hücûm ve mukâvemete ibtidâr idüp ancak Bar eyâletine Rusyalu müceddeden ve hafîyyeten otuz bin asker idhâl ve bizi ziyâde tazyîk eylediklerinden nâşî mukâvemete iktidârımız olmadığından âkıbetü'l-emr hudûd-ı İslamiyye'ye ilticâ ve Rusyalu ile yekdil olan Eflaklu bizi tahkîr ü terzîl eyledikleri Ceneviz kapudânının âtiyetü'z-zikr harekâtından münfehim olur. Bir mikdâr neferâtımız Çerneviç'den mürûr u ubûr eyledikleri esnâda kayd ü bend ile götürdükleri bir mikdâr Rusyalunun kapudân-ı mesfûr sebîllerini tahliye ve girüye i'âde ve bunun emsâli nice güne hakâret müşâhede eylediğimiz vakt-i münâsibede hâk-pây-ı kimyâ-sây-ı hazret-i cihân-bânîye arz u takdîm olunur ve Rusyalunun nice temehhüdünden Leh memleketi halâs bulmak ümniyyesiyle Der-i devlet-i aliyyeye tarafımızdan elçi ba's ü irsâl olunmasına izn ü müsâ'ade-i aliyyelerini ve bir müddet daha re's-i hudûdda

bulduğumuz mahalde kemâl-i râhat ve emniyyet ile zîr-i sâye-i hümâpâye-i hazret-i tâcidârîde müstazîll buyurulmamızı istirhâm ideriz. Zîr-i a'zâr bed-fi'âl Rusyalu Zaporva Kazakları olan mefsedet-pîşeler ile eyâlet-i Kievya ve Peraktoya(?) ve Çernekevya(?) [8a] ve Podolya'da vâkı' olan emlâkımızı zabt u teshîr eylemek üzredirler ve ba'zı Lehlüler ile yekdil ü yekcihet olarak Balta ve sâir memâlik-i mahrûse-i hazret-i pâdişâhiyyeden olan arâzîye itâle-i dest-i ta'arruz birle katl-i nüfûs ve gasb-ı emvâle tasaddî etmeleriyle Rusyalunun zîr-i dest tagallüb ve tasallutlarında kalan bu bî-çâre hem-civâr kulları adâletlü pâdişâh-ı alem-penâh efendimiz hazretlerinden merhamet ü şefkat niyâzıyla arzuhâle ictisâr eylemişizdir diyü.

[8a-1]

Hazret-i sadâret-penâhîye takdîm olunan arzuhâl yine başbuğ-ı merkûm Potoski tarafından olup ve mefhûmu dahi bâlâda tastîr olunduğu vech üzre bi-aynihi olduğundan tercümesi terk olunup tarafından zîrde ziyâde muharrer olan kelimât tercüme olunmuşdur.

Hâl-i pür-melâlimize merhameten mübârek rikâb-ı kamer-tâb-ı hüsrevâneye mağdûriyyetimizi beyân ve hüsn-i himmet-i kerîmâneleriyle tarafımızdan irsâl olunacak elçiyi ba'de'l-kabûl elçi-i merkûm için iktizâ iden ta'yînât ve menzil bârgîrlerinin i'tâsına ve elçimiz Âsitâne-i Sa'âdet'e vürüd eyledikde lisânen keyfiyyetimizi hâk-pây-ı devletlerine ifâde birle Rusyalu'nun pençe-i kahrından halâs olmamıza müsâ'ade-i âsafânelerini recâ vü niyâz ider.

Sa'âdetlü ağa-yı yeniçeriyân-ı dergâh-ı âlf hazretlerine olan arzuhâlde dahi bi-aynihi tahrîr olunmuşdur.

[8a-2]

Leh mütteliklerinin başbuğu olan Potoski ve Kraniski taraflarından celâdetlü hân-ı âlişân hazretlerine tahrîr olunan mektûbun tercümesidir.

Bundan vakt-i münâsibde mesned-i hânîde bulunmadıklarından bizler gâyet mütekeddir olup makâm-ı İlhânîyi teşrîflerini cenâb-ı Bârî-i te'âlimden istid'â vü temennî ider iken du'âmız karîn-i icâbet olmakdan nâşî bu esnâda yine mesned-i hânîye ku'ûd buyurdıklarından gâyet mahzûz olup devâm-ı ömr ve celâdetleri ve umûrlarında mazhar-ı tevfiik-i Hüdâ-yı mennân olmaları da'vâtında olduklarını ba'de'l-inhâ Rusyalunun tasallutundan pâ-zede-i hasâret olan cumhûrumuz mütteliklerini sıyânet zımnında cümle hem-civârlara hayırlu ve nâfi' olan imdâd ü i'ânet-i kerîmâneleri

mezbûl buyurulmasını recâ vü niyâz ideriz. Zîrâ Rusyalunun bu gûne tagallübâne hareketi ve vilâyetimize istîlâsı mümtedd olmak lâzım gelür ise taraf-ı Devlet-i Aliyye'ye dahi muzır olacağı muhakkak olduğundan başka Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'd-devâm ile Lehlü beyninde mün'akid olan uhûd u mevâsik-i müsâlemenin feshine sâ'î olup bu vechle bed'-i cedîde ihdâsına ibtidâr eylemişdir diyü.

[8a-3]

Bu def'a Leh müttetiklerinin başbuğu olan Potocki tarafındanistirhâm-âmîr mekâtib ile Der-aliyye-i merhamet-medâra vürüd iden Lehlünün takrîridir.

Bir müddetden berü Leh müttetikleri Rusyalu ile muhârebeye tasaddî eylediklerine binâen esnâ-yı muhârebeye katıl olunan vâfir Moskov askerinin yerine Ukrayna tarafından pey-der-pey müceddeden asker vürüd eylediğinden el-ân derûn-ı memleket-i Leh'de Moskov askeri kesret üzre olduğunu ve Litvanya dukalığında müttetiklerden vâfir tâife zuhûr eyleyüp ve ale'l-husûs Prenc Racvil(?) dahi Moskovlu muhârebe vü mukâteleye tasaddî eylediğini ve Nemçe devleti Prusya memleketinin hudûduna kendü asâkirini nakl ve tesyîr eylediğinden Prusya kralı havf u haşyet üzre olup bir tarafa meyl etmeyeceğini beyannâmesiyle i'lân eylediğini ve Leh müttetikleri el-ân Hotin nevâhîsinde zarûret ve müzâyaka keşîde olduğunu ve Devlet-i Aliyye tarafından kendülere i'ânet buyurulduğu sûrette askerini yüz bin nefere iblâğ ideceklerini ve memleket-i Leh'de müstevfî hinta ve şa'îr ve zehâ'ir-i sâire mevcûd olduğunu ve ricâl-i Leh'den birkaç nefer kimesneler eğerçi zâhir-i hâlde kralın tarafgîrleri olup lâkin anlar dahi hakîkatde müttetikler ile yekdil ü yekcihet olduklarını ve Leh cumhûru Âsitâne-i Sa'âdet'de mukîm Françe elçisine mesfûru tavsiye zımnında bir kıt'a mektûb tahrîr ve mesfûr ile îsâl eylediğini takrîr ider.

[8a-4]

Nemçe elçisinin takrîr-i tercümesidir. Fî 8 B [sene 1182]

Üç dört sene mukaddem Ülgün ahâlîsinden Sinan re'îs nâm şekâvet-pîşe Devlet-i Aliyye'ye tâbî' İbsara nâm limânda hilâf-ı şurût-ı mu'âhede ve musâfât Roma imparatoru re'âyâsından Beyaciv Korsal(?) nâm kapudânın seffinesi üzerine hücum ve seffine-i mezbûreyi derûnunda olan bi'l-cümle eşyâ ve hamûlesiyle ahz eylediğini bundan akdem bi'd-defa'ât selefim ve bu dâ'îleri takrîrât-ı sâdikânemiz ile Der-Aliyye-i merhamet-medâra arz u inhâ ve ahidnâme-i hümayûn şurûtu üzre şekâvet-i mezbûreye tasaddî iden re'îs-i merkûmun gereği gibi hakkından gelinüp eşyâ-yı magsûbe tahsîl ve

ashâbına redd ve teslîm olunmasını istihâm eylediğimizde mâdde-i mezbûrenin sıhhat ü hakîkatine Devlet-i Aliyye tarafından tahsîl-i vukûf buyurulmaktan nâşî ahidnâme-i hümayûnun on birinci mâddesinde musarrah olduğu üzre Nemçe kapudânı mesfûrun seffinesi ve emvâl-i magsûbesi buldurulup yâhûd seffine ile gasb olunan emvâlin kıymeti tahsîl ve ashâbına redd ve teslîm olunmak bâbında beş kıt'a evâmir-i şerîfe-i mü'ekkede ısdâr u irsâl buyurulduğuna binâen husûs-ı merkûmun pezîrâ-yı hüsn-i hitâm ve temşiyeti **[8b]** me'mûl olunur iken bu âna dek mâdde-i mezbûreye dâir bir haber ve eser zuhûr etmediğinden ol günün evâmir-i şerîfeye adem-i itâ'atını iş'âr etmekle Der-i devlet-i aliyyeden tekrâr bu husûsun fasl u hasmını mûcib olur. Re'y-i rezîn himâyet-i eser-i masrûf buyurulmadıkça husûs-ı merkûmun husûl-pezîr olmayacağı aaleb-i ihtimâl olmağla mâdde-i mezbûrenin bir ân akdem temşiyet-yâb olmasını bu dâ'ileri tekrâr Der-aliyye'den iltimâs eylemem için bu def'a dahi devletim tarafından me'mûr olup ber-minvâl-i muharrer iltimâs-ı dâ'îlerinin bilâ-te'hîr pezîrâ-yı husûlu ahidnâme-i hümayûn şurûtunda musarrah ve meşhûd-ı enâm olan Devlet-i Aliyye'nin adâlet ve nısfıyyet-i seniyyesine muvâfık olduğundan mâ'adâ devleteyn beyinde istihkâmen cârî olan merâsim-i hüseyin-i muvâlât ü musâfât muktezâsınca husûs-ı merkûmun itmâm ve temşiyeti Devlet-i Aliyye-i ebed-miknetin re'y-i savâb-dîdelerine ihâle olunmağa muhtâc olmağla ber-vech-i meşrûh bu mâddeye dâir mukaddemâ ısdâr buyurulan evâmir-i şerîfe kaydları der-kenâr manzûr-ı ayn-ı inâyetleri buyurulup Ülgünlü re'îs-i mezkûrun mugâyir-i sulh u salâh mutasaddî olduğu şenâ'at ü şekâvet ve nâ-marziyye ilm-i âlem-ârâ-yı hidîvâneleri buyuruldukda ber-mucib-i şurût-ı ahidnâme-i hümayûn mâdde-i mezkûrenin bilâ-te'hîr hakk u adl üzre fasl ve temşiyeti için Ülgün ahâlîsinden bu makûle fazâhata tasaddî idenlerin Devlet-i Aliyye-i dâimü'l-karâr tarafından mevâcibleri kat' olunacağını iş'âren tehdîd ü tahvîf ile mi buyurulur yohsa vech-i âhar ile mi dâ'ire-i itâ'ata idhâle re'y-i rezîn sıyânet-i eser-i seniyyeleri mebzûl buyurulur evâmir-i şerîfenin irâde-i aliyyeleri masrûf buyurulur ise ber-mûcib-i ahidnâme-i hümayûn re'îs-i mesfûrun seffinesiyle gasb olunan eşyânın alâ eyy-i hâl icâbet idenlerden tazmîn ve ashâbına redd ve teslîmi husûsuna himmet-i vâlâ-nehmet-dâverâneleri mebzûl ve erzâmı buyurulmasını hâsseten iltimâs ve istid'â ider.

[8b-1]

[Fî] 12 B [sene 1182]

Nemçe elçilerinin Dersâdet'de sâkin oldukları menzil kendü mülkleri olmadığınan icâre ile ikâmet idegelüp ve menzil-i merkûm derûnunda mâ-

tekaddemden berü kiliseleri olmayup lâkin menzil-i mezbûre yüz hatve mikdârı bu'du olup öteden berü Nemçe elçileri mülkiyet üzre mutasarrıf oldukları iki bin zirâ'a karîb arsa-i mahsûsaları olup ve ol arsa üzerinde yüz seneden berü bir aded kilise ve ahşâbdan ruhbân odaları ve yine ahşâbdan iki aded menzilleri var iken dört sene mukaddem Dört-yolağzı'nda zuhûr iden harîkde yalnız icâre ile ikâmet eyledikleri menzil-i mezbûr muhterik oldukda ol esnâda sâhibi müceddeden binâ ve el-ân Nemçe elçisi anda sâkin olup ve geçen sene dahi vukû' bulan harîkde zikr olunan kiliseleri ve ruhbânları odaları ve iki menzilleri muhterik olduğundan Nemçe elçisi müceddeden binâ eylemesiçün kirâren ve mirâren Der-i devlet-i aliyyeden takrîr birle istid'â eyledikde müsâ'ade-i aliyye erzânı buyurulmakdan nâşî beş ay mukaddem emr-i âlîşân ile inşâlarına izn ü ruhsat virildiğine binâen muhterik olan arsa-i merkûme üzerine hey'et-i kadîmeleri üzre müceddeden binâyâ mübâşeret ve tahmînen kaddı on iki ve tûlu on ve arzı yirmi zirâ'dan ibâret kârgîr kilise ve yine kaddı on iki zirâ' kiliseye muttasıl on dört aded kârgîr ruhbân odaları ve zukak üzerine tercümânların ikâmetleriçün ahşâbdan iki hâne ve iki kârgîr odalar inşâ ve itmâma karîb olup kilisenin bir tarafı Rusyaluya mahsûs menzil dîvârına ve bir tarafı dahi Eflak baş kapu kethüdâsı Yakvaki'nin(?) su mahzenine muttasıl ve mülâsık olduğunu be def'a Nemçe baş tercümânı Beyanki takrîr birle ihbâr etmekle bu kulları dahi me'mûr buyurulduğum vech üzre husûs-ı merkûmu hâk-pây-ı devletlerine arz u takdîme ictisâr eyledim.

[8b-2]

Nemçe elçisinin takrîr-i tercümesidir. Fî 15 B sene [1182]

Tatarbazarı ahâlîsinden iken bundan akdem fevt olan el-Hâc Hasan'ın evlâdına vasî nasb olunan Kayıkçı Ali nâm kimesnenin Yozef Kelemente(?) nâm Nemçelü'den iddi'â eylediği husûs baş tercümânım kullarıyla taraf-ı dâ'îlerine inhâ olduğuna binâen mezbûr kayıkçı Ali'nin ibrâz eylediği kâğıdlarına kemâl-i dikkkat birle ba'de'n-nazar hakîkat-i hâl bu tarafda ma'lûm-ı dâ'îleri olmamağla husûs-ı mezbûr Nemçe memleketinde vâkı' Semlin(?) tarafında de'âvî rü'yetine me'mûrlara havâle ve kemâl-i taharrî ile rü'yet eylemeleriçün devletim tarafına tahrîr ideceğim muhakkaktır. Lâkin Macar memleketinde vâkı' Ösek nâm şehrin cenerali tarafından sa'âdetlü Belgrad muhâfızı vezîr-i mükerrerem paşa hazretlerine vürûd iden tahrîrâtı mantûkı üzre mesfûr Nemçelü Yosef Kelemente(?) Nemçe memleketinde Mustafa nâm kimesnede veyâhûd vârislerinde bin sekiz yüz seksen sekiz guruş ve Tatarbazarı sükkânından ba'zı kimesnelerde dahi dokuz yüz kırk dört guruş ki cem'an iki bin sekiz yüz otuz iki guruş

alacağı olmağla müşârun-ileyh hazretlerine hitâben emr-i âlişân isdâr ile mesfûr Yozef Kelemente'nin(?) alacağı olan meblağ-ı merkûm tahsîl olunduktan sonra mezbûr kayıkçı Ali'nin dahi müdde'âsı ol tarafda tahakkuk bulduğu sûretde mesfûr Yozef Kelemente(?) edâ ideceği melhûz-ı dâ'îleridir diyü.

[8b-3]

Dîvân-ı hümâyûn tercümânı

Mukaddemâ Françelüye i'tâ olunan ahidnâme-i hümâyûnda Françe pâdişâhı ta'bîri unvânı ihsân buyurulduğuna binâen öteden berü rikâb-ı müstetâb-ı hazret-i cihândârîye Françe devleti tarafından tevârüd iden nâmelerde unvân-ı merkûm muharrer olmakdan nâşî Dîvân-ı hümâyûn tercümânı kulları dahi rikâb-ı kamer-tâb-ı hazret-i cihân-bânîde bu unvân ile tefevvüh eylemeleri kâ'ide-i kadîmeden olup lâkin bu kulları unvân-ı merkûm ile telaffuzdan ihtirâz üzre olduğum muhât-ı ilm-i âlem-ârâları buyuruldukda bu husûsda ne vechle emr ü fermân-ı âlîleri şeref-sünûh buyurulur ise ol bâbda ve her hâlde fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

[9a-1]

Devletlü inâyetlü sadrazâm hazretlerine Françe pâdişâhı Lui tarafından gelen mektûbun tercümesidir. Fî 16 B [sene 1182]

Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye'nin vezîr-i a'zâmı devletlü sa'âdetlü muhabbetlü dostumuz hazretlerinin huzûr-ı âlîlerine tarafımızdan arz-ı hulûs ve meveddet-i iblâğından sonra muhibbâne ifhâm ü i'lâm olunur ki; şevketlü kudretlü azametlü pâdişâh-ı âl-i Osmân mu'azzez ü mükerrem dostumuz hazretleriyle beynimizde cârî olan musâfât ve muvâlât-ı kâmilenin bilâ inkitâ' hıfz u vikâyesine hâhiş-ker olduğumuza binâen Der-aliyye-i pâdişâhîde mukîm elçimiz Şevalyer Verjen(?) nâm dâ'îleri tarafımıza avdete me'zûn olup yerine atabe-i seniyye-i mülûkânede kemâ-kân elçilik hizmetiyle ikâmet eylemek üzre Şevaliyer Senperte(?) nâm dâ'îleri tarafımızdan bu def'a ta'yîn ve irsâl olunup ve elçi-i mûmâ-ileyh istihdâm olduğunun umûr-ı sâiremizde harekât-ı mergûbesi zâhir olmak hasebiyle tarafımızdan hâssaten tavsiye ve tenbîh olduğun üzre devleteyn beyninde ve miyânede der-kâr olan revâbit hüsn-i muvâlâtın teşyîdine sarf-ı makdûr ideceği meczûmumuz olup ve miyânede imtidâd ve istikrâr bulan merâsim-i safvet (...) kadîmenin te'kîdi zımnında re'âyâsı cânibine hayırlu ve nâfi' olmak üzre milâd-ı hazret-i Îsâ'nın bin yedi yüz kırk senesinde bi'l-inzimâm tecdîd olunan ahidnâme-i hümâyûnun bi-tamâmihâ hıfz ve mürâ'âtına cenâb-ı

sa'âdet-i ittisâf-ı dâverânelerinin muktezâsı şîme-i fetânet ü dirâyet-i kâmileleri üzre himem-i aliyye-i âsafâneleri bî-dirîğ buyurulacağı me'mûl-ı dostânemiz idiği ve rabıta-i hüsn-i vifâk ve muvâlâtın istihkâmına olan arzû-yı derûn vâlâ-meşhûnumuz ma'lûm-ı ilm-i hidîvânelerine buyuruldukda elçi-i mûmâ-ileyh dâ'îlerinin etvâr ü harekât-ı sâdikânesi lâzimesince mazhar-ı hüsn-i nazar-ı kerîmâneleri buyurulacağı meczûm dostânemiz olmağan(?) tarafımızdan mûmâ-ileyh dâ'îlerinin me'mûren vakt-be-vakt arz u beyân ideceği umûr u husûsâtına ve be-tahsîs cenâb-ı devlet-meâb-ı dâverânelerine olan incizâb derûn-ı (...) müş'ir kelimâtına i'timâd-ı tâm-ı âsafâneleri erzânı buyurulması melhûz ve mültemisimizdir. Bâkî hûdâ-yı müte'âl hazretlerinin hıfz u emânında olalar. Mîlâd-ı hazret-i İ'sâ'nın bin yedi yüz altmış sekiz senesi mâh-ı Temmuz'un on altıncı gününde Versalya şehrinde tahrîr olunmuşdur.

[9a-2]

Huzûr-ı âsafide Françe elçisinin takrîr-i tercümesidir. Fî 17 B [sene 1182]

Françe devleti tarafından ber-mu'tâd-ı kadîm Âsîâne-i devlet-âşiyânedede meks ü ikâmet eylemek üzre selefinin yerine büyük alçılık rütbesiyle bu dâ'îleri ta'yîn olunduğunu hâk-pây-ı kimyâ-sây-ı veliyyü'n-ni'amânelerine ba'de'l-inhâ Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'l-karâr ile Françe devleti beyninde sinîn-i kesîreden berü cereyân iden şerâ'it-i müsâlemenin te'yîd ve istikrârına hâhiş-ker oldukları bu def'a huzûr-ı fâ'izu'n-nûr-ı âsafânelerine haşmetlü Françe pâdişâhı ihlâs-kârları tarafından arz u takdîm olunan mektûb-ı muhâleset-meşhûnları mefhûmundan ma'lum-ı inâyet-mersûm-ı hidîvâneleri buyuruldukda cânib-i seniyyü'l-menâkıb-ı veliyyü'n-ni'amânelerinden dahi ahidnâme-i hümayûn mücebince vâkı' olan mes'ûlâtlarına müsâ'ade-i aliyye-i âsafânelerini bî-dirîğ ve inzimâm-ı himem-i aliyyeleriyle nâme-i sadâkat-allâmelerini teblîğ eylemek ümniyesiyle mübârek rikâb-ı kâmer-tâb-ı hazret-i tâcdârîye ruh-sûde olmasına izn ü ruhsat-ı dâverânelerini elçi beğ dâ'îleri ricâ vü niyâz ider.

[9a-3]

Mübârek rikâb-ı müstetâb-ı hazret-i şehriyârîye Françe pâdişâhı Lui tarafından vürûd iden nâmenin tercümesidir. Fî 17 B [sene 1182]

Zafer-penâh-ı me'âlî-i dest-gâh şevketlü kudretlü azametlü kerâmetlü pâdişâh-ı âl-i Osmân Sultân Mustafa Hân-ı mu'azzez ü mükerrem dostumuz hazretlerinin pîşgâh-ı hümayûn-ı şehriyârîlerine taraf-ı dâ'îlerinden tezâyüd-i azamet ü şevket ve devâm-ı devlet ü saltanatları da'vâtı(?) takdîminden sonra hulûsâne arz u i'lâm olunur ki;

Devlet-i Aliyye-i İslâm-penâhlarıyla kadîmü'l-eyyâmdan berü beynimizde cârî olan hüsn-i vifâk ve muvâlâtınâmenin hıfz u vikâyeti aksâ-yı merâmımız olmakdan nâşî Der-aliyye-i mülûkânelerinde mukîm elçimiz Şevalyer Verjen(?) nâm dâ'îleri tarafımıza avdete me'zûn olmağla mûmâ-ileyhin yerine Şevalyer Sen Perte(?) nâm dâ'îleri ba'de-zîn atabe-i seniyye-i mülûkânelerinde elçilik hizmetiyle ikâmet eylemek için tarafımızdan bu def'a ta'yîn ve irsâl olunup ve elçimiz mûmâ-ileyhin etvâr ü harekât-ı sâdikânesi niyyet-i hâlisânemize bilâ-iştibâh muvâfık olmağla Devlet-i Aliyye-i ebed-peyvendleriyle miyânemizde metânet üzre der-kâr olan musâfât ü muvâlât-ı kadîmenin tezâyüd ve istikrârına olan hâhiş-i derûnumuzu ve cenâb-ı hümâyûnlarının şevket ü saltanat-ı seniyyelerine her hâlde masrûf kılınan hulûs-ı taviyyetimizi arz u ibrâz eylemek üzre mûmâ-ileyh dâ'îlerine tavsiye ve tenbîh olduğu muhât-ı ilm-i âlem-ârâ-yı mülûkâneleri buyuruldukda tarafımızdan me'mûren gerek bu esnâda ve gerek ba'de-zîn muktezâ-yı vakt ü hâl üzre pâye-i serîr-i a'lâyâ takdîm ve beyân ideceği umûr ve husûsâta i'timâd-ı tâm-ı hümâyûnları erzânı buyurulması mercû ve mültemisimizdir. Bâkî serîr-i saltanat-masîr-i şehriyârîlerinde tûl-i ömr-i devlet ve şevket birle kâmin(?) olmaları dergâh-ı hazret-i Hakk'dan müsted'â vü mütemennâdır. Mîlâd-ı hazret-i İlsâ'nın bin yedi yüz altmış sekiz senesi mâh-ı Temmuz'un on yedinci gününde ve Versalya şehrimizde tahrîr olunmuşdur.

[9a-4]

Huzûr-ı hümâyûnda Françe elçisinin takrîridir.

Şevketlü adâletlü pâdişâh-ı alem-penâh şehinşâh-ı (...) efendimiz hazretlerinin der-i dârâ-i der-bân-ı(?) mülûkânelerinde meks ü ikâmet üzre olan Françe elçisi bendelerinin yerine haşmetlü Françe pâdişâhı ihlâskârları tarafından ber-mu'tâd-ı kadîm büyük elçilik rütbesiyle bu kimesne ta'yîn olundu. Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'l-karâr ile Françe devleti beyninde sinîn-i kesîreden berü cereyân iden hüsn-i muvâlât ü musâfâtın te'yîd ve istikrârına teşne vü hâhiş-ker oldukları bu def'a mübârek rikâb-ı kamer-tâb-ı hüsvâneye arz u takdîm olunan nâme-i sadâkat-allâmeleri mefhûmundan muhât-ı ilm-i âlem-arâ-yı hazret-i tâcdârî buyuruldukda Âsitane-i devlet-âşiyânelerinde meks ü ârâm üzre olan tüccâr ve züvvârının ahidnâme-i hümâyûn mücebince zîr-i sâye-i hümâ pâye-i hazret-i zıllüllâhîde mahmî ve müstazîll buyurulmasını Françe elçisi bendeleri kemâl-i iftihâr ve ibtihâc ile istid'â vü istirhâm ider. Bâkî emr ü fermân.

[9b-1]

Hâlâ Moskovlunun zîr-i zabtında olup Yeni Sırb ta'bir olunan arâzide vâkı' on beş sene mukaddem müceddeden binâ ve ihdâs olunan kal'alardan Elisavete (?) ve Erhankel Horod(?) ve Milhorod(?) nâm üç aded kal'alar eğerçi toprakdan binâ olup lâkin metîn ü müstahkem ve dîvârları üzerlerinde iki aded öküz arabası mürûr idecek mertebe enlü olup ve kılâ'-ı merkûmenin hudûd-ı İslâmiyye'de vâkı' serhadât-ı mansûreden bu'dları ne mikdâr idiği gerek harîtalardan ve gerek ol havâlîden âmedşerer(?) iden erbâb-ı vukûfun takrîrlerinden isticlâb olunduğu vech üzre imtisâlen li'l-emr takrîre ictisâr kılındı. Kal'a-i Özi'den zıkr olunan Elisavete(?) Kal'ası'nın bu'du yirmi dört sâ'at ve yine Özi'den Erhankel Horod'un(?) otuz sâ'at ve yine Özi'den Milhorod'un(?) bu'du kırk sâ'at mikdârıdır. Kal'a-i Bender'den Elisavete'nin(?) bu'du kırk Erhankel Horod'un(?) kırk ve kezâlik Milharad'un(?) bu'du elli sâ'at mikdârıdır. Kal'a-i Hotin'den Leh derûnunda Podolya palatinliği içinde mürûr eylemek iktizâ eylediğinden nehr-i Turla'yı ba'de'l-ubûr Hotin'e otuz sâ'at mesâfe olan Gayruh(?) Kal'ası'na ve andan on iki sâ'at bu'du olan hudûd-ı Leh'de vâkı' Oman(?) Kal'ası'na ve andan dahi sekiz sâ'at mesâfe olan Erhankel Horod'da(?) dâhil olunur ki cem'an Hotin'den elli sâ'at mikdârı mesâfedir. Zıkr olunan tarîk-i Leh'den mürûr olunduğu hâlde ol havâlî gâyet münbit ve zahîre kesret üzre olup lâkin ba'zı enhâr-ı sagîreden ubûr eylemek iktizâ ider ve zıkr olunan Elisavete(?) ve Milhorod(?) kal'alarına dahi yine tarîk-i mezbûr üzre altmış sâ'at mesâfedir. Özi eyâleti nihâyet buldukdan sonra Aksu kenârında hân hazretlerinin hâsırlarından olan Balta nâm mahâllden bâlâda mezkûr Erhankel Horod(?) Kal'ası'na on dört sâ'at ve Elisavete Kal'ası'na(?) kezâlik on dört sâ'at ve Milhorod(?) Kal'ası'na yirmi dört sâ'at mikdârı ba'iddir ve zıkr olunan üç aded Moskov kal'alarının beyenlerinde onar ve on ikişer sâ'at mikdârı arâzî olup ve ol arâzide katı vâfir ma'mûr karyeler olup lâkin kurâ'-i mezbûrede olan bi'l-cümle arâzî Leh hudûduna karîb Leh Ukraynası'ndan ibtidâ ve Özi suyunda nihâyet bulur ve Özi suyu kenârında dahi nice fâkîrû'l-hâl Zaporva Kazakları mütemekkinlerdir ve kurâ'-i merkûme etrâfında kesret üzre kiyâh ve enhâr-ı sagîre olup lâkin çöl olmak takrîbiyle ormanlar killet üzredir ve ahâlîsi ancak kendülere kifâyet mikdârı hubûbât zer' iderler. Zıkr olunan kal'alardan Kiyev Kal'ası'na dek otuz ve ba'zân kırk sâ'at mikdârı mesâfedir.

[9b-2]

Hâlâ Saksonya Herseki olan müteveffâ Leh kralının oğlunu bu esnâda kral nasb eylemek üzere Nemçe devleti sâir düvel-i Nasârâ ile mukâvele eylediği haberi üç gün mukaddem Nemçe tarafından ulak ile vürûd iden tahrîrâtta mastûr olduğu taraf-ı bâhirü's-şeref-i veliyyü'n-ni'amânelerine ihbâr olundu diyü bu kullarından istifsâr buyurulduğuna binâen der-akab Nemçe baş tercümânından keyfiyet-i merkûmeyi kemâl-i taharrî birle su'âl eylediğimde bu gün haber vürûd eylediği yokdur diyü cevâb virdikten sonra isticlâb-ı hakikat-i hâl için hod-be-hod Françe tercümânından dahi tafahhus idüp ol dahi bi-aynihi cevâb virmele keyfiyet muhât-ı ilm-i devletleri buyurulmak için takdîm-i takrîr-i âcizâneye ictisâr kılındı.

[9b-3]

Nemçe elçisinin takrîr-i tercümesidir. Fî 21 B [sene 1182]

Bundan akdem el-Hâc Osmân nâm tâcirin hâk-pây-ı devletlerine takdîm idüp tercümânım kulları vesâtatıyla savb-ı dâ'îlerine irsâl buyurulan arzuhâlin derûnunda tâcir-i merkûmun Beç şehrinde şerîki Mehmed nâm kimesnenin mâlî olmak üzere yine Beç şehrinde Tophânelü es-Seyid el-Hâc Mustafa nâm tâcirin mahzeninde mevzû' on altı bin üç yüz doksan dokuz fiyarin ta'bîr olunur akçe kıymetlü ecnâs emti'anın Beç gümrüğü tarafından cebren zabt olunduğu ve bu takrîb ile merkûmlar kesb-i ticâretten mahrûm olduklarından üç bin guruş mikdârı zarara dûçâr oldukları tahrîr olunmuş. Tâcir-i merkûm Osman'ın mukaddemâ üç def'a virdiği arzuhâllerinde gâh on bir bin ve gâh on beş bin üç yüz doksan dokuz ve bu def'a on sekiz bin kırk beşden mütecâviz meblağ taleb ve iddi'âsı birbirine mugâyir ve da'vâsında tenâkuz zâhir olması hakikat-i hâl-i müdde'âsı üzere olmadığına delîl-i vâzıhdır. Kaldı ki husûs-ı merkûmun hakikatini bundan akdem devletim tarafından isti'lâm eylediğime binâen bu def'a husûs-ı mezkûra dâir vürûd iden kâğıdlarda geçen sene mâh-ı Teşrîn-i Sâni'de Pasavya(?) nâm şehirden şişe ile meşhûn bir kıt'a kayık Beç cânibine vürûd ve derûnunda Nemçe memâliğine gelmesi memnû' olan çit ve penbe ve sof ve bazot(?) ta'bîr olunur reng-âmîz çuka ve şeker ile duhân ve sâir akmişe ile memlû birkaç sandukları olup Beç hâricinde Lepuşad(?) nâm mahalde vâkı' el-Hâc Mustafa nâm kimesnenin mahzenine vaz' olunduğu haber alınmağla Beç gümrüğü tarafından zabt ve zikr olunan sanduklar gümrükden kaçırıldığından başka eşyâ-yı merkûme an-asl Nemçe tüccârının iken gümrükden vech-i suhûlet ile geçürmek ve resm-i gümrük ve geçit akçesi virmemek için merkûm el-Hâc Mustafa'yı sâhib çıkardıkları ve bu esnâda merkûm el-Hâc Mustafa dahi fevt olmağla Beç şehrinde meks üzere olan ehl-i İslâm tüccârından su'âl

olundukda bir dürlü cevâb viremedikleri vürûd iden kâğıdlarda tastîr olunmağla müdde'î-i merkûm huzûr-ı devletlerine ihzâr ve mâl-i mezkûr kendünün olduğunu isbât ve buna dâir senedâtı ve resm-i gümrüğü edâ eylediğini müş'ir tezkireleri ve sâir kâğıdları var ise ibrâz eylemek üzere tarafından Beç şehrinde bir kimesneyi tevkîl eylemesiçün kendüye emr ve tenbîh buyurulup isbât-ı müdde'âdan aczi? zâhir olduğu sûrette gümrüğümüz (...) ve noksânı mûcib bu makûle kimselerin (...) müstelzim bî-asl iddi'âlarını ısgâ buyurmamalarını recâ vü niyâz eylememe devletim tarafından me'mûr olduğum iclâs işbu takrîre ibtidâr olunmuşdur diyü.

10a-12a Boş Varaklar

[12b-1]

Ahidnâme-i Françe

Çün hazret-i Hakk celle vü alânın înâyât-ı bî-gâyâtı ve server-i enbiyâ aleyhi ve alâ âlihî ve ashâbihi efdâlü't-tahâyânın sümüvv-i berekât-ı kesîretü'l-berekâtıyla ben ki sultân-ı sanâdîd-i selâtîn hâkân-ı esâtîn-i havâkîn-i tâc-bahş-ı hüsrevân evreng-nişîn-i Zıllullâhi te'âlâ fi'l-arzîn olup eşrefü'l-büldân ve'l-emâkin ve ebrekü'l-medâ'in ve'l-mesâkin kible-i cümle-i İslâmiyân mihrâb-ı teveccüh-i âmme-i diyânet-unvân olan Mekke-i Mükerreme ve Medîne-i Münevvere'nin hâdimi ve Kudüs-i Şerîf-i mübârekin hâmî ve hâkimi ve bilâd-ı selâse-i mu'azzama ki İstanbul ve Edirne ve Bursa'dır. Anların ve Şâm-ı cennet-meşâmm ve vilâyet-i Trablusşâm ve Mısır-ı nâdiretü'l-asr-ı nüzhet-irtisâm ve külliye Arabistân ve Bağdâd-ı dârü's-sedâd ve Erzurum-ı behcet-rusûm ve Çıldır ve dârü'l-cihâd-ı Cezâyir ve Trablusgarb ve Akdeniz ve Karadeniz ve cezîreleri ve sevâhilleri ve memleket-i Kefe ve etrâfında vâkı' cümle oymakân ve bi't-tamâm Eflak ve Boğdan ve cevâniblerinde vâkı' kılâ' ve nice büldân ve bıkâ'ın pâdişâh-ı ma'delet-penâh ve şehinşâh-ı nusret-i destgâh el-Gâzî Mahmûd Hân bin es-Sultân Mustafa Hân bin es-Sultân Mehmed Hânım ki menşûr-ı sa'âdet-nuşûr-ı saltanatım tevkî-i refî-i sultânü'l-berreyn ile muvakki' ve müzeyyen ve misâl-i bi-mîsâl-i hilâfetim unvân-ı azamet-nişân-ı hâkânü'l-bahreyn ile mutarraz ve mu'anvendir. Hazret-i Vehhâb-ı mâlikü'r-rikâb te'âlâ şânühû an-şevâ'ibi'l-irtiyâbın kemâl-i fazl u î'nâyetiyle melce-i selâtîn-i âlî-tebâr ve melâz-ı havâkîn-i zevi'l-i'tibâr olan atabe-i aliyye-i devlet-medârimıza iftihâr-ı ümerâi'l-milleti'l-Mesîhiyye muhtârü'l-küberâ' fi't-tâifeti'l-İseviyye muslih-i mesâlih-i cemâhîri't-tâifeti'n-Nasrâniyye sâhib-i ezyâlî'l-haşmete ve'l-vakâr sâhib-i delâ'ili'l-mecd ve'l-i'tibâr vilâyet-i Françe'nin ve ana tâbi'

nice memâlik-i fesîhatü'l-mesâlikin pâdişâhı haşmetlü ulu rağbetlü kadîmî sâdik dostumuz *hatemullâhü avâkıbuhü bi'il-hayr ve'r-reşâd (...)* *sebîlü's-sedâd ve's-savâb* cenâbları tarafından kemâl-i hulûs-ı fu'âd ve mezîd-i husûsiyet ü sedâd keyfiyetlerinin iş'âr ve îrâdını hâvî der-bâr-ı hilâfet-karâr-ı hüsrevânemize nâme-i dostî-i alâmeleri tevârüd eylemekden nâşî müşârun-ileyh cenâblarının zikrolunan nâme-i (...) teblîğ ve teslîmi için bi'l-fi'l erbâb-ı istişârelerinden olup hâlâ Âsitâne-i Sa'âdet'imizde elçilik hizmetinde olan makbûl ve mu'teber ve müdebbir ve ferâset-i küster-i kıdvetü ümerâi'l-milleti'l-Mesîhiyye umdetü küberâi't-tâifeti'l-Îseviyye *hutimet avâkıbuhü bi'l-hayr* Südde-i seniyye-i mevhibet-unvân-ı şâhânemize arz u istîzân eyledikde resm-i dîrîn-i devlet-i ebed-karîn üzre avârîf-i izn-i hâkânî ve avâtıf-ı ruhsat-ı hüsrevânemiz mevsûl ve mebzûl kılındığına binâen mûmâ-ileyh pîşgâh-ı serîr-i sa'âdet-masîr-i mülûkâne ve izz-i huzûr-ı fâ'izu'n-nûr-ı şehriyârânemizde mazhar-ı teşrîfât-ı şehinşâhânemiz olduktan sonra müşârun-ileyh cenâblarının sâlifü'l-beyân nâme-i velâ-i dâimelerin getirüp teslim itmekle kâ'ide-i kadîme-i Osmânî ve dîdene-i müstedîme-i cihân-bânî üzre vekîl-i mutlak-ı ferhûnde kıdemim *edâmallahü te'âlâ iclâlehü* ve zâ'af-ı bi'n-nasr ve't-te'yîd-i ikbâlehü vesâtatıyla tercüme-i mefhûm-ı meveddet-mersûmu dahi pâye-i serîr-i a'lâmıza arz ve telhîs olunup mazmûn-ı muhabbet-meşhûnunda ahd-ı peşîn ve devr-i dîrînden ilâ hazâ'l-hîn âbâ-yı kirâm ve ecdâd-ı izâmımız enârallahü berâhînehüm hazerâtıyla haşmet-iktinâh Françe pâdişâhları mâbeynlerinde mün'akid olan kadîmî dostluk üslûb-ı sâbık üzre mer'î olmak aksâ-yı âmâl ve müntehâ-yı mâ-fî'l-bâlleri olmakdan nâşî evvelki mâdde Françe Devleti'nin elçileri ve konsolosları ve tercümânları ve tâcirleri ve sâir re'âyâları âsûde-hâl ve müreffehü'l-bâl mer'î vü mahmî kılınalar diyü bundan esbâk kerîmü'l-huyût na'îmü'l-memât merhûm ve mağfûrun-leh cedd-i emcedim Sultân Mehmed Hân *tâbe serâhü ve ni'me mesvâhü* hazretlerinin zamân-ı meymenet-nişânlarında bin seksen dört sene-i hicrîyesi târîhiyle müverrahan tecdîd olunan ahidnâme-i hümâyûn-ı übbehet-nümûnun evân-ı behcet-iktirân-ı şehinşâhânemizde dahi tecdîd ve te'kîd ve bu dûdmân-ı şâmihü'l-erkân olan ve vüfûr-ı ihlâs ve mezîd-i alâka ve ihtisâsına binâen ba'zı mevâddın zamm ü ilhâkıyla dahi tenvîr ve teşyîdi husûsu yâd ü tezkâr ve bu keyfiyatı elçi-i mûmâ-ileyh dahi vükelâ-yı Devlet-i aliyyemize şifâhen takrîr ve iş'âr eylediği muhât-ı ilm-i âlem-ârâ-yı İskenderâne olmağla ez-kadîm devlet-i aliyye-i rûz-efzûnumuz ile Françe devleti beyninde mersûn ve me'mûn olan bünyân-ı hub ve velâ ve tahsîs ve hengâm-ı hilâfet-i zafer-asâr ve eyyâm-ı saltanat-ı ebed-karârımıza dahi hâsseten müşârun-ileyh cenâbın taraflardan zuhûra gelen hulûs u dâd-ı pîrâye ve böyle kadîmî olan musâfât ü muvâlâtın fîmâ-ba'd

dahi yevmen fe-yevmen müstahkem ü üstüvâr olması melhûzâtına binâen encâm-ı mültemisânları hayyiz-i kabûlde cilve-ger olup dostluk merâsiminin semere ve netîcesi olan ticâret umûrunun tervîc ve temşiyeti ve âmed-şüdegânın terfîh ve emniyyetleriçün târîh-i merkûmda ba'zı zamîme ile tecdîd olunan ahidnâme-i kadîme bi-tamâmihâ taraf-ı tâmü's-şeref-i şehinşânemizden mukarrer ve mu'teber tutulduğundan başka ez-kadîm edâsı mu'tâd-ı müstemidîm olan masdariyye avfina ve temşiyet-i emr-i ticârete ve refâhiyet-i ahvâl-i âmed-i şüdegâna dâir nice hâlât ve keyfiyât dahi Devlet-i aliyemiz tarafından bu def'a me'mûr olanlar ile müzâkere ve tertîbine ve mükâleme ve tezhîbine ruhsat-ı kâmile ve me'mûriyet-i şâmilesi olan elçi-i mûmâ-ileyh miyânelerinde bi'd- defa'ât ba'de'l-müzâkere enfa' ü enseb olmak vechiyle tesviye vü ta'dîl ve karâr-dâde ve tekmîl olunup [13a] cümlesi yine vezîr-i a'zam ve vekîl-i mutlakım müşârun-ileyhin vesâatlarıyla rikâb-ı kâm-yâb-ı hâkânîmize arz ve telhîs olundukda mücerred haşmet-nisâb müşârun-ileyh cenâblarının dostlukda olan hulûs ve sebât ve müşâhede olunan sıdk-ı derûn-ı velâ-mansûslarına(?) ihtirâmen cedîden akdolunan mevâddın dahi icrâ vü infâziçün hatt-ı inâyet-nukat-ı şâhânemize mübtenî izn-i hümâyûn mevhibet-makrûn-ı mülûkânemiz erzânı kılınup bu vechle fermân-ı hümâyûnumuz şeref-sudûr bulmağla tecdîd olunan ahidnâme-i sâbıka lafz be-lafz bi-aynihâ tamâmen rütbe-i mukaddimede bast ve takrîr ve ber-verch-i meşrûh cedîden tesviye ve ta'dîl kılınan mevâdd-ı lâhıka dahi derece-i müzeyyelede zıkr ve tahrîr birle müceddeden işbu ahidnâme-i hümâyûn-ı inâyet-makrûnumuz şeref-bahş-ı imlâ ve elçi-i mûmâ-ileyhin yedine teslim ve i'tâ olunmağla fermân-ı hümâyûn-ı vâcibü'l-inkıyâdımız bu vechle mevhibet-ârâ-yı ısdâr ve îrâd olunur ki:

İkinci mâdde: Françelüden Kudüs-i Şerîf ziyâretine gelüp gidenlere ve Kamame nâm kenîsede olan ruhbânlara dahl ü ta'arruz olunmaya.

Üçüncü: Ve Françe pâdişâhı olanlar kadîmden Âsitâne-i Sa'âdet'imiz ile dostluk üzere olup dostluğa hâlel virir bir vaz'ları olmamağla merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Selîm Hân *tâbe serâhû* zamânında memnû' olan metâ'dan penbe ve rişte-i penbe ve sahtiyân virile diyü hükm-i şerîf virilmiş imiş. Hâlâ Âsitâne-i Sa'âdet'imizde olan kemâl-i ihlâs ü ihtisâslarına binâen ecdâd-ı izâmımız nevverallâhü merâkidehüm zamânında memnû'âtdan akçeleriyle bal mumu ve gön virülüp bir ferd mâni' olmaya diyü ahidnâmede kaydolmağın, kadîmden kemâ-kân mukarrer tutulup.

Dördüncü: Ve vilâyetlerinden âdemleri ve tüccârı getürdükleri guruşdan memâlik-i mahrûsemde evvelden resm alınmamağla hâlâ dahi taleb olunmaya.

Beşinci: Ve gurusların akçe kat' ideriz diyü hazînedarlar ve darbhâne emînleri dahleylemiyeler.

Altıncı: Ve Françe tüccârından ba'zı harbî gemilerine girüp kendü hâllerinde ticâret üzre iken harbî gemide buldunuz diyü kendülerin esîr ve esvâbların girift eylemek şer'-i şerîfe muhâlif olmağın, mâdâmki kendü hâllerinde ticâret üzre olup korsan gemisinde fesâd üzre olmayalar, ol bahâne ile esvâbları girift ve kendüleri esîr olmaya.

Yedinci: Ve Françelüden biri mülk gemisine harbî vilâyetden zahîre tahmîl idüp yine harbî vilâyetine gider iken ehl-i İslâm gemileri rast geldiklerinde düşmana zahîre iledirsiz diyü gemisin girift ve kendülerin esîr itmeyeler.

Sekizinci: Ve zimmîlerden biri memâlik-i İslâmiyye'den zahîre alup gider iken girift olundukda Françelülerden gemide olan ecîrler esîr olmaya.

Dokuzuncu: Ve Françelüler ehl-i İslâm gemilerinden ihtiyârlarıyla zahîre satun alup harbî vilâyetlerine alup gitmeyüp kendü vilâyetlerine gider iken ehl-i İslâm gemileri rast geldiklerinde ahzdan sonra gemiyi girift ve içinde olanları esîr eylemeyeler ve anın gibi Françelü esîr bulunur ise itlâk olunup esvâbı virile.

Onuncu: Ve müşârun-ileyh Françe pâdişâhının rızâsı üzre tâcirleri vilâyetlerinden getürdükleri ve alup getürdükleri metâ'dan kadîmden ne bahâya tutup gümrük alınageldi ise yine ol minvâl üzre alınup ziyâde bahâya tutulmaya.

On birinci: Ve bey' için ihrâc olunan metâ'dan mâ'adâ âhar iskeleye gitmek istediklerinde metâ'larından gümrük taleb eylemeyeler ve âhar iskeleye iletmeğe mâni' olmayalar.

On ikinci: Ve hâdis olan kassâbiyye reft ve bâc ve yasak kulu ve üç yüz akçeden ziyâde selâmetlik resmi taleb olunmaya.

On üçüncü: Cezâyir-i garb korsanları limânına vardıklarında ri'âyet olunup barut ve kurşun ve yelken ve sâir âlât virilüp lâkin mezbûrlar Françe tüccârına rast geldiklerinde esîr ve mâlların gâret iderler imiş. Merhûm cedd-i büzürg-vârımız *tâbe serâhû* zamânında bi'd-defa'ât tenbîh olunup mütenebbih olmayup ta'addî üzre imişler. Bu husûsda dahi rızâ-yı hümâyûnum yokdur. Ol makûle Françelü esîr var ise itlâk olunup mâlları bî-kusûr virile. Min-ba'd mütenebbih olmayan korsânların şenâ'at eylediğini müşârun-ileyh nâme ile i'lâm eyledikde kangı beğlerbeği zamânında olur ise

ol beğlerbeği ma'zûl olup gâret olunan âlâtları tazmîn etdirile. Bu husûs için defa'ât ile tenbîh olunmuşiken mukayyed olmadıkları ecilden emr-i şerîfime imtisâl itmezler ise anlar dahi Françe vilâyetlerine vardıklarında Françe pâdişâhı tarafından kal'alarına kabûl eylemeyüp fesâdların def' için tekayyüd eylediklerinde akdolunan ahde halel virmez diyü ecdâd-ı izâmımız zamânında virilen hükm-i şerîfin mazmûnu kemâ-kân mukarrer ola ve bu bâbda mûmâ-ileyhin şükr ü şikâyeti makbûl-i hümâyûnum ola.

On dördüncü: Ve Cezâyir ve Tunus'a tâbî' Ustruga Körfezi nâm mahâllerde ecdâd-ı izâmım *tâbe serâhüm* zamânlarında Françelü mercan ve balık sayd eylemeleriçün hükümler virilmiş. Evvelden cârî olan âdet üzre ol mahallerde kemâ-kân balık ve mercan sayd eyleyeler ve hâricden kimesneye dahl etdirilmeye.

On beşinci: Ve elçileri hizmetlerinde olan tercümânları olageldiği üzre harâcdan ve kassâbiyyeden ve sâir tekâlif-i örfiyyeden mu'âf olalar.

On altıncı: Ve Françe tüccârı gemilerine tahmîl eylediği metâ'dan ve ba'zı zimmîler [13b] kendü gemileriyle harbî vilâyetine iledüp getürdükleri metâ'dan elçilerine ve konsoloslarına âid olan resmlerin baylac hakların bî-kusûr virüp inâd ve muhâlefet eylemeyeler.

On yedinci: Ve Françelülerin biri biri arasında kan veyâhûd âhar şenâ'at vâkı' olur ise elçileri ve konsolosları âyînleri üzre görüp fasl idüp zâbitlerinden bir ferd dahl ü ta'arruz eylemeyeler.

On sekizinci: Ve tâcirlerinin ahvâliçün nasbeyledikleri konsoloslardan ba'zı kimesneler da'vâ etdiklerinde kendülerin habsidüp evlerin mühürlenüp ta'addî itmeyeler ve konsoloslarıyla da'vâsı olanların husûsu Âsitâne-i Sa'âdet'imde istimâ' oluna. Zikrolunan mevâddın hilâfına mukaddem ve mu'ahhar emr-i şerîf ibrâz olunur ise istimâ' olunmayup ahidnâme-i hümâyûn mücebince amel oluna.

On dokuzuncu: Ve müşârun-ileyhin silsile-i nesli millet-i Mesîhiyye ve mülûk-ı tavâif-i İseviyye miyânında meşhûr olan krallar ve bânlar mukaddem makâlîd-i hükûmet müfevvez ve müsellemler olduğundan mâ'adâ âbâ vü ecdâd-ı avâlî nişânımızın zamânında bu âna gelince atabe-i aliyye-i adâlet-unvânımıza dahi cümle krallardan ziyâde hulûs-ı bâl ile dostluk idüp şimdiye dek mâbeynde naks-ı ahd ü emân ve neks-i mîsâk ve eymân vâkı' olmayup Südde-i sa'âdetimizde kemâl-i ihlâs ile ihtisâsda sâbit-kadem ü râsih-dem olageldiği ecilden Âsitâne-i sa'âdet-âşiyânemizde mukîm olan Françe elçileri Dîvân-ı bülend-eyvânımıza geldiklerinde vüzerâ-yı izâm ve müşîrân-ı

zevî'l-ihtirâmımıza vardıklarında İspanya ve sâir kralların elçilerinin üzerlerine kadîmden olageldiği üzere takaddüm ve tasaddur eyleyeler.

Yirminci: Ve hedâyâ ve libâsları ve me'kûlât ve meşrûbâtları mühimmi için akçeleriyle getürdükleri nesnelere gümrük ve bâc talep olunmaya.

Yirmi birinci: Ve benderlerde olan baylosları dahi İspanya ve sâir kralların bayloslarına Âsitâne-i Sa'âdet'imde cârî olduğu üzere takaddüm ve tasaddur eyleyeler.

Yirmi ikinci: Ve Françelülerin kendü mâlları ve sâir esvâblarıyla kayıkları ve gayrı gemileri cemî' iskelelere ve limânlara ve sâir memâlik-i mahrûsemize işleyenler emn ü emân üzere gelüp gidüp anın gibi deryâda furtına müzâyaka virüp gemilerine mu'âvenet lâzım oldukda ol mahalde hâzır bulunan eğer hâssa gemiler halkıdır ve eğer gayrıdır mu'âvenet ü müzâheret eyleyeler ve kalyonlarının serdârı ve rü'esâsının muhtârı kapudânları kâ'im-makâmı ri'âyetinin ihtimâmı husûsunda dakîka fevt olunmayup ve akçeleriyle zâd ü zevâdeleri tedârikinde sa'y ü ihtimâm oluna.

Yirmi üçüncü: Ve eğer şiddet-i rüzgâr ile deniz gemilerini karaya atar ise beğler ve kâdılar ve gayrılar mu'âvenet idüp kurtulan esvâb ü emvâl girü kendülerine virilüp dahlolunmaya.

Yirmi dördüncü: Ve bi'l-cümle eğer karada ve eğer deryâda kendü hâlinde yürüyen Françelü olup emân üzere gelüp giden tüccâr tâifesi ve ol diyâr tâcirleri ve tercümânları ve sâir âdemleri deryâdan ve karadan memâlik-i mahrûseme gelüp bey' u şirâ ve ticâret idüp şöyle ki rüsûm-ı âdiye ve konsolosluk hakkıdır, âdet ve kânûn üzere virdiklerinden sonra gidişde ve gelişde kapudânlardan ve deryâda yürüyen hâssa ve gönüllü re'îslerden ve gayrıdan ve askerîden kimesne mâni' olmaya.

Yirmi beşinci: Ve tüccâr tâifesinin rızâları yoğiken ba'zı metâ' cebren üzerlerine bıragılup ta'addî olunmaya.

Yirmi altıncı: Ve Françelüden biri medyûn olsa borçludan talep olunup eğer kefil değil ise âhar kimesne tutulup talep olunmaya.

Yirmi yedinci: Ve eğer mürd olsa esvâb ü emvâline kimesne dahleyemeye. Kime vasiyet ider ise ana virile. Eğer vasiyetsiz mürd olur ise konsolosları ma'rifetiyle evvel yerlü yoldaşına virile. Beytûlmâlciler ve kassâmlar dahleyemeye.

Yirmi sekizinci: Françe tâcirleri ve konsolosları ve tercümânları memâlik-i mahrûsemde bey' u şirâ ve ticâret ve kefâlet husûslarında ve sâir umûr-ı şer'iyede

kâdiya varup sebt ü sicill etdirüp veyâ hüccet ala. Sonra nizâ‘ olur ise hüccet ve sicile nazar olunup mücebiyle amel oluna. İkisinden biri olmayup mücerred şâhid-zôr ikâmet idüp hilâf-ı şer‘-i şerîf nesne da‘vâ iderler ise mâdâmki kâdılarından hüccetleri olmayup veyâhûd sicilde mukayyed bulunmaya anın gibi tezvîr etdirilmeyüp hilâf-ı şer‘-i şerîf olan da‘vâları istimâ‘ olunmaya.

Yirmi dokuzuncu: Ve ba‘zı kimesnelerin bize bize şetm itdiniz diyü mücerred celb ü ahz için hilâf-ı şer‘-i şerîf rencide iderler ise men‘ u def‘ oluna.

Otuzuncu: Bunlardan biri deyn idense veyâhûd bir vechle müttehem olup gaybet eylese anın için günahsız kefil olmayan âhar kimesne rencide olunmayup tutulmaya.

Otuz birinci: Ve Françelüye müte‘allik esîr bulunur ise elçileri ve konsolosları ta‘yîn eyleyüp Françelüdür dirler ise anın gibiler sâhibleri veyâ vekîlleriyle Südde-i sa‘âdetime gönderile. Kaziyyesi görüle.

Otuz ikinci: Ve Françelüden memâlik-i mahrûsemde temekkün idenlerden harâc taleb olunmaya.

Otuz üçüncü; İskenderiye ve [14a] ve Trablusşâm ve Cezâyir ve sâir yerlerin iskelelerinde nasbolunmuş konsoloslarının yerine ol hizmet uhdesinden gelür bir âdemlerin ta‘yîn idüp gönderdiklerinde kimesne mâni‘ olmaya ve tekâlîf-i örfiyyeden mu‘âf ola.

Otuz dördüncü: Françe tüccârıyla bir kimesnenin nizâ‘ı olsa kâdiya vardıkda Françelünün tercümânları hâzır bulunmaz ise kâdı da‘vâların istimâ‘ itmeye. Eğer tercümânları mühimm mesâlihde ise gelince tevakkuf oluna. Ammâ anlar dahi ta‘allül idüp tercümânlar hâzır değildir diyü avk itmeyüp tercümânların ihzâr eyleye.

Otuz beşinci: Ve eğer Françelülerin biri biriyle nizâ‘ları olsa elçileri ve konsolosları âdetlerince görüp fasl ve kimesne mâni‘ olmaya.

Otuz altıncı: Ve Françe gemileri âdet ve kânûn üzre İstanbul’da aranup gitdikden sonra kânûn-ı kadîm üzre bir daha Boğaz hisarları önünde aranup icâzet virilür imiş. Hâlâ kânûn-ı kadîme muhâlif bir daha Gelibolu’da aranur imiş. Min-ba‘d âdet-i kadîme mücebince Boğaz Hisarları önünde aranup gide.

Otuz yedinci: Ve memâlik-i mahrûsemden deryâ yüzüne çıkan gemiler ve kadırgalar ve donanmalar ve deryâda Françe gemilerine buluşdukda biri biriyle dostluk

idüp zarar u ziyân itmeyüp mâdâmki kendü rızâlarıyla hediye virmeyeler, cebren âlât ve esvâbların ve emred oğlanların ve sâir nesnelere alup ta'addî itmeyeler.

Otuz sekizinci: Venediklüye virilen ahidnâme-i hümayûnda mastûr olan husûslar Françelü hakkında dahi mukarrer olup şer'-i kavîm ve ahidnâme-i hümayûnuma mugâyir kimesne mâni' ü müzâhim ve mütehâsım olmaya.

Otuz dokuzuncu ve kırkıncı: Mezbûr kolyonlar ve gemiler memâlik-i mahrûsemde geldiklerinde hıfz u hırâset olunup emn ü sâlim girü gideler. Eğer esvâb ü emvâl yağma olunmuş bulunur ise gâret olunan esvâb ü emvâlin ve âdemlerinin zuhûra gelmesi bâbında sa'y u ikdâm olunup ehl-i fesâd her kim olur ise olsun gereği gibi haklarından geline. Beğlerbeğiler ve sancakbeğleri ve kapudânlar kullarım ve kâdılar ve emînler ve hâssa ve gönüllü re'îsler ve umûmen memâlik-i mahrûsem ahâlîsi işbu ahidnâme-i hümayûnumun mazmûn-ı adâlet-makrûnunuyla amel eyleyüp kat'â hilâfına cevâz gösterilmeye. Şöyle ki; fermân-ı kazâ ceryânıma muhâlefet ü mu'ânedet sâ'i-i bi'l-fesâd olan tâife-i tâğiyeden olalar, ol makûlelere emân ve zamân virilmeyüp haklarından geline ki sâirlerine mûcib-i ibret vâki' ola.

Kırk birinci: Ve [bi'l-cümle] merhûm ve mağfûrûn-leh Sultân Süleymân Hân ve ecdâd-ı izâmımız *enârallahü berâhinehüm* zamân-ı şerîflerinde inâyet olunan ahidnâmeler mücebince akdolunan ahd ü emâna muhâlif aslâ dahl ü ta'arruz etdirilmeye.

Kırk ikinci: Ve bundan akdem Âsitâne-i Sa'âdet'imde müstakill elçileri (...) tâife Françe pâdişâhı bayrağı altında ticâret ve ziyâret için memâlik-i mahrûseme gelüp gitmeğe ecdâd-ı izâmımız *tâbe-serâhüm* zamânlarında izn-i hümayûn virilüp Françelülere virilen ahidnâmelerde dahi mastûr iken ba'dehû ba'zı illet sebebiyle tâife-i mezbûre memâlik-i mahrûseme külliyyet üzre gelmeden men' ve ahidnâmelerinden ihrâc olunmuşlar idi. Mukaddemâ müşârun-ileyh Françe pâdişâhı Südde-i sa'âdet-me'âblarına nâme gönderüp harbîler ticâretten men' olundukları takdîrce Kudûs-i şerîf ziyâretine evvelden vara geldikleri üzre varup gelüp rencîde olunmayalar ve ba'de zamân tâife-i mezbûreye ticâret için memâlik-i mahrûseme gelüp gitmeğe ruhsat virilür ise ol zamânda girü Françe bayrağı altında gelüp gidüp ticâret ideler diyü iltimâs itmeğin, mûmâ-ileyh Françe pâdişâhının eben an cedd ecdâd-ı izâmımız zamânından ilâ hâze'l-ân atabe-i aliyyemize olan kadîmi dostluğuna ri'âyete recâsı makbûl-ı hümayûnları olup fermân-ı âlişânları şöyle sâdır olmuş ki;

Kırk üçüncü: Millet-i Nasârâ'dan müşârun-ileyh Françe pâdişâhıyla dostluk üzere olan harbîlerden Kudûs-i şerîf ziyâretine azîmet eyleyenler evvelden gele geldikleri üzere girü emân ile kendü hâllerinde gelüp gidüp ziyâret itmek istediklerinde gidişde ve gelişde rencîde vü remîde olunmayalar ve ba'de zamân tâife-i mezbûreye memâlik-i mahrûseye ticâret için gelüp gitmeğe izn-i hümâyûn virilmemek iktizâ ider ise ol zamân üslûb-ı sâbık üzere Françe pâdişâhı bayrağı altında gelüp gidüp âharın bayrağı altında gelüp gitmeğe kat'â rızâ gösterilmeye diyü vech-i meşrûh üzere kadîmden ecdâd-ı izâmımız zamânlarından bu âna değin ellerinde olan mufassal u meşrûh ahidnâme-i hümâyûnları tecdîd ve fimâ-ba'd zikrolunan mevâddı ilhâk olunmağa hatt-ı hümâyûn ile sâdır olan fermân-ı âlişân mücebince cümleden biri

Kırk dördüncü: Françe'ye tâbi' olan piskoposlar ve sâir Frenk mezhebinde olan ruhbân tâifesi her ne cinsden olur ise olsun memâlik-i pâdişâhîde kadîmden oldukları yerlerde kendü hâllerinde olup âyînlerin icrâ eylediklerinde kimesne mâni' olmaya.

Kırk beşinci: Ve Kudûs-i şerîfin dâhilinde ve hâricinde ve Kamame nâm kenîsede kadîmden olageldiği üzere temekkün eyleyen râhiblerinin hâlâ sâkin olup ellerinde olan ziyâretgâhlarına kemâ-kân Frenk râhiblerinin [14b] ellerinde olup kimesne dahleyemeye ve tekâlîf talebiyle rencîde eylemeyeler ve da'vâları zuhûr eyledikde mahallinde faslolunmaz ise Âsitâne-i sa'âdete havâle oluna.

Kırk altıncı: Ve Kudûs-i şerîfe varan Fransız ve anlara tâbi' olan her ne cinsden olur ise varmada ve gelmede kimesne dahleyemeye.

Kırk yedinci: Ve Galata'da olan Yezîd ve Kapuçin nâm iki Françe ruhbân tâifeleri kadîmden ellerinde olan iki kenîseleri yine ellerinde ve tasarruflarında olup ol kenîselerin biri ihrâk olunmağla izn-i şer'le ta'mîr olunup yine ke'l-evvel Kapuçin ellerinde olup rencîde olunmaya.

Kırk sekizinci: Kezâlik İzmir'de ve Sayda'da ve İskenderiye'de ve sâir iskelelerde olan Fransız tâifesinin kiliselerine dahl ve rencîde olunmaya ve bu bahâne ile akçelerin almayalar.

Kırk dokuzuncu: Ve Galata'da olan bîmârhânelerinde kendü hâllerinde İncîl tilâvet eylediklerinde rencîde olunmayalar.

Ellinci: Françe tüccârı memâlik-i mahrûseye getürdükleri ve alup götürdükleri emti'adan kadîmden bu âna değin yüzde beş virüp lâkin Devlet-i Aliyye'nin kadîmi dostlarından olmağla yüzde üç gümrük virmek üzere müceddeden ellerinde olan

ahidnâme-i hümâyûnlarında ilhâk olunmak bâbında istid'â-yı inâyet itmeğin, recâları hayyiz-i kabûlde vâkı' olup vech-i meşrûh üzere virüp ziyâde taleb olunmaya.

Elli birinci: Ve gümrüklerin edâ eylediklerinde memâlik-i mahrûsede cârî olan olan nukûd hazîne-i âmireye alındığı minvâl üzere alınıp noksân ve ziyâde talebiyle rencîde olunmayalar.

Elli ikinci; ve Âsitâne-i sa'âdetde elçileri ve konsolosları ve kethüdâları olmayan Portukal ve Çeçilya ve Katalan ve Mesine ve Ankona ve sâir harbî tâifesinden Françe pâdişâhının bayrağı altında kadîmden geldikleri üzere ihtiyârlarıyla gelenler kendü hâllerinde olup sulh u salâha mugâyir vaz' u hareket sâdir olmadıkça sâir Fransızlar gibi gümrüklerini virüp kimesne dahleylemeye.

Elli üçüncü: Masdariyyeyi İngiltere tüccârı virdikleri üzere anlar dahi İstanbul'da ve Galata'da olan masdariyecilere virüp ziyâde talebiyle rencîde olunmaya.

Elli dördüncü: Ve ümenâ ziyâde gümrük tahsîliçün metâ'ların ziyâde bahâya tutarlar ise akçe yerine metâ' alup muhâlefet eylemeyeler.

Elli beşinci: Ve bir kerre gümrüğü edâ olunmuş ipek ve çitin tekrâr gümrüğü taleb olunmaya.

Elli altıncı: Ve gümrüklerin ümenâ aldıklarında edâ tezkirelerin virüp âhar iskeleye götürmeğe mâni' olmayup ve tekrâr bir iskelede dahi gümrük talebiyle rencîde olunmayalar.

Elli yedinci: Ve Françe konsolosları ve anlara tâbi' olan ruhbân ve tüccâr tâifesi ve tercümânları kendü nefsleriçün mu'tâd-ı mu'ayyene kadar evlerinde şıra sıkup ve taşradan hamr getirüp isti'mâl eylediklerinde rencîde olunmayalar.

Elli sekizinci: Ve dört bin akçeden ziyâde olan da'vâları Dîvân-ı hümâyûnda istimâ' olunup gayrı yerde istimâ' olunmaya.

Elli dokuzuncu: Ve Françelü olduğu mahalde kân vâkı' olsa ol mahallerde bulunan Françelülere mâdâmki üzerine bir nesna sâbit olmadıkça cerîme nâmıyla min-ba'd rencîde vü remîde olunmaya.

Altmışıncı: Ve elçileri hizmetinde olan tercümânları Françelülere inâyet olunan mu'âfiyet anlar hakkında dahi mukarrer ola diyü.

Altmış birinci: Bâlâda zikrolunduğu üzere cedd-i emcedim merhûm-ı müşârun-ileyh hazretlerinin hengâm-ı hilâfetlerinde tecdîd olunan işbu ahidnâme-i kadîmeyi makbûl ve mu‘teber ve mer‘î ve mukarrer tuttuğumdan gayrı bu def‘a akd ve tanzîm ve ahidnâme-i kadîme-i mezbûreye zamm u ilhâk ile tesviye ve tetmîm kılınan mevâdd-ı mültemise-i âtiye dahi bu siyâk üzere şerh ve beyân olunur ki;

Altmış ikinci; Haşmetlü Françe pâdişâhının elçileri ve konsoloslarının takaddüm ve tasadduriçün bundan akdem akdolunan mevâddın mefhûmundan mâ‘adâ taraf-ı dâimü’l-karârımdan müşârun-ileyhim cenâblarına pâdişâhlık elkâbı ez-kâdim ıtlâk olunmağla elçileri ve konsolosları dahi işbu elkâba münâsib olan iltifât ile der-i Devlet-i aliyyemden mültefit ve mu‘âmele olunalır.

Altmış üçüncü: Haşmetlü Françe pâdişâhının elçileri ve konsolosları diledikleri tercümânları istihdâm ve istedikleri yasakçıları i‘mâl idüp bu husûsda kendülere münâsib olmayanları istihdâm eyle[di] diyü cebr olunmaya.

Altmış dördüncü: Asl-ı Françelüden bulunan tercümânlar elçilerin ve konsolosların vekîlleri olmağla tercümelerini sıhhat ü hakîkati üzere îrâd ve vazîfelerin icrâ eylediklerinde mü‘ahaze ve habs olunmayalar ve bu husûsda taksîrâtları zuhûr ider ise elçileri ve konsolosları tarafından te’dîb olunup âhar tarafdan rencîde olunmaya.

Altmış beşinci: Devlet-i aliyyemin re‘âyâsından olup elçinin sarâyında hizmet idenlerden yalnız on beş nefer hademe tekâlîfden mu‘âf olup rencîde olunmaya.

Altmış altıncı: Devlet-i aliyyemin zîr-i hükmünde olan gerek ehl-i İslâm ve gerek re‘âyâdan her kim olur ise Françeвиyyü’l-asl olan Françe konsoloslarını mâdâm tercümânları [15-a] buluna, bi’n-nefs murâfa‘aya cebr etmeyüp ve konsoloslarının ta‘yîn eyledikleri tercümân ile hîn-i iktizâda murâfa‘a olalar.

Altmış yedinci: Françe konsolosları ve fermânı olan vekîlleri ez-kadîm mu‘tâd üzere sâkin olageldikleri yerlerde resm üzere bayraklarını dikmeğe vülât ve hükkâm ve sâir zâbitân taraflarından mümâna‘at olunmaya.

Altmış sekizinci: Konsolos kapularının emniyyetiçün konsolosların iltimâs eyledikleri yasakçılar ta‘yîn olunması câiz ola ve bu makûle yasakçılar odabaşları ve sâir zâbitleri sıyânet ü himâyet olunup ve bu husûs için yasakçılardan bir dürlü virgi ve ubûdiyete taleb olunmaya.

Altmış dokuzuncu: Konsolos ve tercümân ve sâir Françelüye tâbi‘ olanlar kendü isti‘mâlleriniçün sâkin oldukları evlerine üzüm getirüp şıra sıklıklarında ve âhar taraftan zahîreleri olmak üzere kendülere gelen hamrın nakl ve idhâlinde yeniçeri ağası ve bostancıbaşı ve topçubaşı ve voyvodagân zâbitleri taraflarından bir dürlü virgi ve resm taleb olunmayup bu husûsda selâtîn-i mâziyyeden virilen ve ile’l-ân virile gelen evâmirin mefhûmâtı üzere amel oluna.

Yetmişinci: Konsolosların ve tüccârların sâir milel-i Nasârâ konsolos ve tüccârıyla beynlerinde nizâ‘ vâkı‘ oldukda tarafeynin rızâ ve talepleriyle da‘vâları Âsitâne-i sa‘âdetimde mukîm elçilerine havâle olunmağa cevâz virilüp ve mâdâm müdde‘î ve müdde‘â-aleyhin rızâları olmaya, bu makûle beynlerinde olan da‘vâ vülât ve hükkâm ve kuzât ve zâbitân ve gümrük ümenâsı bizler istimâ‘ iderüz diyü cebr itmeyeler.

Yetmiş birinci: Françe tüccârından ve Françelüye tâbi‘ olanlardan birinin iflâsı sâbit ve zâhir oldukda alacakları olanlara kalan eşyâsından borcu edâ olunup dâ‘înin elinde mâdâmki Françe elçileri ve konsolosları ve tercümânları ve sâir Françelülerden birinin ma‘mûlün bih tekeffül senedi olmaya, ol bâbda Françe elçileri ve konsolosları ve tercümânları ve sâir Françelüler tazmîn iddi‘âsıyla mu’âhaze olunmayalar.

Yetmiş ikinci: Korsan eşkiyâsının ve sâir Devlet-i aliyyeme husûmet üzere olanların taraflarından memâlik-i mahrûsem sevâhilinden birine îsâl-i hasâret görünür ise o husûsda mukaddemâ virilen evâmirin mefhûmları üzere Françe konsolosları ve tüccârı rencide ve ta‘addî olunmayalar ve izbândid ta‘bîr olunan eşkiyâdan tarafeynin sıyânet ü emniyeti ol makûle eşkiyânın ma‘lûm olmalarına dahi tevakkuf itmekle fi’l-cümle bilinmeleriçün fîmâ-ba‘d garb ocaklarının ve sâirlerin korsan seffineleri Devlet-i aliyyemin iskelelerine geldiklerinde hükkâm ve zâbitân taraflarından yol kâğıdlarına dikkat ile nazar olunup bu husûsda mukaddemâ virilen evâmir kemâ fi’l-evvel mer‘î tutula ve lâkin şol şartla ki Devlet-i aliyyemin iskelelerine Françe bayrağıyla gelen sefâ’in dahi sahîh Françelü oldukları Françe konsoloslarından kezâlik dikkat ile nazar ve beyân olunup ber-vech-i muharrer ba‘de’t-teftîş gelen seffinenin keyfiyetini emniyyet-i tarafeyn için gerek zikrolunan hükkâm ve zâbitân ve gerek Françe konsolosları biri birlerine lisânen ve bi’l-iktizâ tahrîren ihbâr eyleyeler.

Yetmiş üçüncü: Devlet-i aliyyem ile Françe devleti mâ-tekaddemden musâfât ü muvâlât üzere olup ve be-tahsîs bu esnâda vukû‘ bulan musâlahalarda haşmetlü Françe

pâdişâhının ve Devleti'nin sa'y-ı belîği der-kâr olmak hasebiyle ba'zı münâsib olan husûslara müsâ'ade olunmak te'kîd-i muvâlâta delâlet ve bundan böyle dahi îfâ-yi merâsim-i musâfâta bâ'is ü bâdî olacak hâlet olmağla, imdi; Françe iskelelerinden tahmîl ve sahîh Françe sefinesi ve bayrağıyla ve sahîh Françe ticâreti defteriyle Âsitâne-i Sa'âdet'ime gelüp Âsitâne-i Sa'âdet'imden kezâlik sahîh Françe sefâ'iniyle Françe memleketine giden eşyâdan resm-i gümrük ve selâmet akçesi mukaddemâ virilen ahidnâme-i hümâyûn mücebince edâ olunduktan sonra bu makûle eşyâ Françelü ile âharın beyninde bey' u şirâ olundukda bir dürlü bahâne ile resm-i masdariyye talep olunmamak üzere yalnız masdariyye mâddesi mu'âf ve ma'füvv olmuşdur.

Yetmiş dördüncü: Françe tüccârı ve ana tâ'bi olanlar kendü memleketlerinden ticârete müte'allik eşyâ olmak üzere memâlik-i mahrûseme getürdükleri ve bundan ol yere alup götürdükleri emti'a için yüzde üç resm-i gümrük virmelerine müsâ'ade olunmağla mukaddemâ virilen ahidnâme-i hümâyûn mücebince penbe ve rişte-i penbe ve sahtiyân ve bal mumu ve gön ve ipek makûlesinden başka öteden berü sefînelerine tahmîl ve memnû'âtdan mâ'adâ alup vilâyetlerine götürmek üzere gümrük ümenâsının ta'rîfe ta'bîr eyledikleri memhûr defterlerinde tasrîh olunan eşyâ ve emti'anın dahi resm-i gümrükleri ahidnâme-i hümâyûn mücebince edâ olundukda, vaz' ve teshîn olunmağa ta'aruz olunmaya.

Yetmiş beşinci: Françe tüccârı ahidnâme-i hümâyûn mücebince yüzde üçer gümrüklerin ümenâsına edâ ve mu'tâd üzere edâ tezkiresin ahz ve irâ'et eylediklerinde mu'teber olup tekrâr resm-i gümrük talep olunmaya ve gerek ümenâsının ba'zıları tama'larından nâşî [15b] sûreten yüzde üç ve ma'nen izdiyâd ahzından hâlî olmadıkları ve emti'anın kıymatlerinde dahi tefâvüt vukû'u der-kâr olduğuna binâen İstanbul gümrüğünün ta'rîfe ta'bîr olunan defterinde çuka ecnâsında ve kezâlik ba'zı iskelelerde ve Haleb'de olan ta'rîfelerde mezkûr emti'anın gümrükleri yüzde üçeri tecâvüz eylediği inhâ olunmağla, fimâ-ba'd getürdükleri çukanın gümrüğü ahidnâme-i hümâyûn mücebince yüzde üçeri tecâvüz eylememek üzere ve kat'-ı nizâ' için ta'rîfeler tashîh olunmak câiz ola ve getürdükleri eşyâyı dahi Devlet-i aliyyem re'âyâsından ve tüccârından dilediklerine bey' ve fûruht eylemek murâd eylediklerinde biz aluruz diyü âharlar ta'aruz ve nizâ eylemeyeler.

Yetmiş altıncı: Ve Françe tüccârının gerek Françe ve gerek Tunus taraflarından getürdükleri fes İzmir'e dâhil oldukda İzmir meyve gümrüğü emîni feslerin gümrüğünü ben alurum diyü her-bâr nizâ' ider imiş. Bu mâdde bu hüsn-i kâlîba ifrâğ olunmak lâzım

gelmekle fîmâ-ba'd Françe tüccârının getürdükleri fes mâdâmki İzmir'de fûruht olunmaya, emîn-i mezkûr tarafından gümrük mütâlebe olunmaya ve eğer zikrolunan fes anda fûruht olunur ise ber-vech-i mu'tâd resm-i gümrüğü emîn-i mezbûr tarafından alına ve eğer sâlifü'z-zikr fes Âsitâne'ye gelir ise büyük gümrük emînine mu'tâd üzere resm-i gümrüğü edâ oluna.

Yetmiş yedinci: Françe tüccârı memnû'âtdan mâ'adâ ticârete müte'allik eşyâlarıyla memâlik-i mahrûsemden berren ve bahren ve kezâlik Tuna ile nehren dostluk esnâsında Moskov ve Rus ve gayrı memleketele gidüp ve zikrolunan yerlerden memâlik-i mahrûseme getürüp bey' u şîrâ eyledikleri esnâda sâir müste'men tâifesinden virilegelen gümrük ve rûsûm her ne ise bunların tarafından dahi edâ olundukda bî-vech müdâhale olunmaya.

Yetmiş sekizinci: Ashâb-ı ağrâzdan ba'zıları Françe tüccârına hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn ta'arruz murâd idüp ve icrâ idemediklerinden nâşî tüccâr-ı merkûmenin ticâretlerine halel virmeleriçün vakt vakt bilâ salâhiyyet simsârlarına ta'addî eyledikleri inhâ olunmağla, Françe tüccârının mesâlihiçün tüccâr beyninde varup gelen simsârlara bir dürlü ta'addî olunmayup isti'mâl eyledikleri simsârlar ne milletden olur ise kimesne cebren mûmâna'at ve müdâhale eylemeye ve Yahûdî tâifesinden ve sâirlerden ba'zıları simsarlığa vâris olmak iddi'âsında olduklarında Françe tüccârı diledikleri kimesneleri istihdâm idüp ve hizmetlerinde bulunanlar tard veyâhûd mürd olduklarında yerlerine gelenlerden hilâf-ı mu'tâd gedik ve hisse taleb eylemeyeler ve hilâfına hareket idenlerin haklarından geline.

Yetmiş dokuzuncu: Françe sefâ'inine ticârete müte'allik tahmîl olunan eşyâdan Françe elçilerine ve konsoloslarına konsolate resmi ve baylac ta'bîr olunan avâ'id edâ olunmasıçün bundan akdem akdolunan mevâdda eğerçi tasrîh olunmuşdur. Lâkin bu husûsda Devlet-i aliyyem tüccârından ve re'âyâsından resm-i merkûmun edâsına ta'allül ve mu'âraza olunduğu inhâ olunmağla, Devlet-i aliyyem tüccârı ve re'âyâsı taraflarından Françe sefâ'inine ticârete müte'allik tahmîl olup gümrük alınagelen eşyâdan hîn-i mukâvelede navl-ı seffîneye dâhil olmayanlarının ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn konsolate resmi edâ olunmadıkça eşyâ-i merkûme gümrükden ihrâc olunmamak üzere müekked emir ve tenbîh oluna.

Sekseninci: Memâlik-i mahrûsemde meyve makûlesinin kesreti olmağla, kuru yemiş envâ'ının kesreti senelerinde senede bir def'a Françe Devleti'nden iki [ve]ya üç

kıt'a sefâ'in gelüp zikrolunan meyveden ya'ni incir ve kuru üzüm ve fındık ana mânend meyve envâ'ından her ne ise iştirâ ve gümrüklerin ahidnâme-i hümâyûn mücebince edâ ve ba'dehû sefâ'in-i mezkûreye tahmîl ve naklolunmalarına mûmâna'at olunmaya. Françe sefâ'ini Kıbrıs cezâresinden ve Devlet-i aliyyeme tâbi' olan sâir iskelelerden Müslimîn olduğu üzre tuz iştirâ ve tahmîl eylemek murâd eylediklerinde hükkâm ve vülât ve kuzât ve sâir zâbitândan mûmâna'at olunmayup bundan akdem virilen ve bu def'a tecdîd olunan ahidnâme-i hümâyûnum mücebince mahmû olunalar.

Seksen birinci: Françe tüccârı ve ana tâbi' olanlar Françe elçilerinin ve konsoloslarının i'lân kâğıdı üzre yedlerine aldıkları mürûnâmeler ile yürüyüp ve emniyyet ü râhatlarıçün kâ'ide-i memleket üzre kisve giyüp memâlik-i mahrûsemde kâr ü kesb eylediklerinde ol makûle kendü hâlleriyle gezenler Cizye ve sâir tekâlîf ile rencide olunmayup ve ahidnâme-i hümâyûn mücebince gümrüğe müte'allik eşyâları olur ise ber-vech-i mu'tâd gümrük resmini dahi virdiklerinde mürûr u ubûrlarına vülât ve hükkâm ve zâbitân mâni' olmayalar ve ber-vech-i muharrer yedlerine virilen i'lân kâğıdlarının mefhûmu üzre iktizâ iden yol kâğıdı kendülerine virilüp ve emniyyetleri husûsunda mümkün olan i'ânet ile mu'âvenet olunalar.

Seksen ikinci: Françe tüccârının ve bayrağı altında olanların memâlik-i mahrûsime getürdükleri ve alup götürdükleri altun ve gümüş sikkeden resm-i gümrük alınmayup ve yedlerinde olan sikkeleri Devlet-i aliyyemin sikkesiyle tebdîl eylemeğe cebr olunmayalar.[16a]

Seksen üçüncü: Françelüden ve bayrakları altında olanlardan biri kâtil olup veyâhûd bir gayrı cürm idüp şer'at-ı şerîfe tarafından rû'yet olunmak murâd olundukda ve Devlet-i aliyyemin kuzât ve zâbitânı bu güne olan da'vâyı buldukları mahalde elçilerinin veyâhûd konsoloslarının veyâ vekîllerinin muvâcehelerinde istimâ' ve şer'-i şerîfe ve yedlerine virilen ahidnâme-i hümâyûnuma mugâyir olmamak için tarafeynden dikkat ile teftîş ü tefahhus oluna.

Seksen dördüncü: Taraf-ı mîrîden veyâhûd Devlet-i aliyyeme tâbi' tüccâr ve sâireden Fransız üzerine tahrîr olunmuş poliçe ta'bîr olunan kâğıdlar gelüp üzerine tahrîr olunmuş Françelü ve anlara tâbi' olan kimesne kabûl eylemedikleri hâlde bî-vech-i şer'î edâsına cebr olunmayalar ve zikrolunan poliçe kabûl olunmadığını müş'ir kâğıd virilüp poliçe kâğıdını virenden akçesini taleb ve tahsîlinde der-aliyyemde olan elçi ve kezâlik ol mahalde bulunan konsolos mümkün mertebe sa'y eyleye.

Seksen beşinci: Françelüden memâlik-i mahrûsemde mütemekkin olanlar eğer müte'ehhil ve eğer bekindir, kimler ise cizye mütâlebesiyle rencîde olunmaya.

Seksen altıncı: Françe tâcirlerinden ve ehl-i hîrfet ve zâbitlerinden ve mellâhlarından biri İslâm'a gelüp kendü metâ'ından gayrı yedinde Françelüye tâbi' olanların eşyâsı olduğu sâbit ü mütehakkık olur ise o gûne eşyâ ashâbına virilmek üzere bulunduğu mahalde elçilerine ve konsoloslarına ve bulunmadıkları mahalde senedleriyle varan âdemlerine def' ve teslîm etdirile.

Seksen yedinci: Françe tüccârından biri bir tarafa azîmet eylemek murâd idüp deyni içün elçileri ve konsolosları ana kefil oldukda edâ-yı deyn eyle diyü yolundan alıkonulmaya ve kendülerden dört bin akçeden ziyâde olan da'vâ mu'tâd üzere ahidnâme-i hümayûn mücebince Âsitane-i sa'âdetime havâle oluna.

Seksen sekizinci: Taraf-ı mahâkimden ve Devlet-i aliyyem zâbitânî câniblerinden ve ehl-i örf tâifesinden Françelü olanları sâkin oldukları hâneye bilâ mücib cebren hânesine duhûl olunmayup hânesine duhûle hâcet mess eylediği hâlde elçi ve konsolos bulunan yerlerde anlara ihbâr ve taraflarından ta'yîn olunan âdemler ile olduğu mahale varılıp bu husûsda hilâfına hareket ider bulunur ise ba'de't-tahakkuk te'dîb olunalar.

Seksen dokuzuncu: Françe tüccârıyla âharın beyninde vukû' bulan bir def'a şer'le fasl u hesm ve hüccet olunmuş mâddelerin vülât ve kuzât ve sâir zâbitân taraflarından tekrâr istimâ' ve fasl olunması husûsu irâde ve bi'd-defa'ât vâkı olup bu takdîrce o gûne faslolunan da'vâdan emniyyetleri olmadığından mâ'adâ bir mahalde faslolunan da'vânın yine ol mahalde hilâfına hükmolunur imiş diyü inhâ olunmağla, ber-vech-i muharrer Françe tüccârıyla âharın beyninde zuhûr idüp bir def'a şer'le fasl ve hükm ü hüccet olunmuş da'vâ ol mahalde görülmeyüp ve tekrâr rü'yet olunmak istid'â olunur ise Françe elçisine ihbâr olunmaksızın ve ve elçi-i mûmâ-ileyhin konsolosdan müdde'â-ı aleyhden cevâbı ve keyfiyet-i ahvâlin sıhhati haberi gelmeksizin iddi'â ve müdde'â-ı aleyhi ihzâr içün emr-i şerîf virilmeyüp ve mübâşir ve çavuş dahi gönderilmeyüp o gûne husûsu istifhâm ve i'lâm olunmağa vefâ idecek vakt ta'yîn olunmak câiz ola ve bu gûne da'vânın tekrâr istimâ'ı fermân olunur ise der-aliyyemde rü'yet ve kat' ü hesm olunmasına dikkat idüp ve bu bâbda Françelüye tâbi' olanların bi'n-nefs gelmeleri veyâhûd yerlerine vekîl-i şer'î nasbeylemeleri câiz ola ve Devlet-i

aliyyeme tâbi‘ olanlar Françelü ile da‘vâ sadedinde olduklarında müdde‘îlerin şer‘î senedât ve temessükâtları olmadıkça da‘vâları istimâ‘ olunmaya.

Doksanıncı: Zuhûr iden de‘âvî için harc ve sarf olunan ihzâriyye ve rüsûm-ı âdiye da‘vâsı meşrû‘ ve iddi‘âya salâhiyeti ma‘lûm olan kimesneden ahz ve istîfâ olduğu hâlde da‘vâya salâhiyeti olmayan eşirrâ makûlesi öyle bilâ-masraf iddi‘â ve iftirâdan hâlî olmazlar diyü îrâd olunmağla, fîmâ-ba‘d zikrolunan harc ve masraf bilâ-salâhiyet ve bilâ-vech-i şer‘î da‘vâ idüp hilâf-ı şer‘ hareket ve ta‘addîye cesâret idenin tarafından ahz ve istîfâ olunmağa ve ruhsat virilmek câiz olup ve lâkin Françelü ve anlara tâbi‘ olanların Devlet-i aliyyeme tâbi‘ kimesnelerde ve re‘âyâsında vâkı‘ olan alacakları da‘vâ olundukda hükmolunup hâsıl olan akçelerinden harc mahkemeleri ve kezâlik mübâşiriyye ve ihzâriyeleri dahi ahidnâme-i kadîme mücebince yüz guruşda ikişer guruş alınup ziyâde talebiyle rencîde olunmayalar.

Doksan birinci: Devlet-i aliyyemin mu‘tâd üzre iskelelerine Françe sefâ‘ini yanaşdıklarında dostluk mu‘âmelesi [16b] olunup yalnız kifâf-ı nefis için me‘kûlât ve meşrûbâtlarını akçeleriyle alup bu makûle olan me‘kûlât ve matbah zehâ‘irinin bey‘ u şîrâsına ve tahmîl olunmasına mümâna‘at olunmayup ve bu bâbda dahi resm ve virgi talep olunmaya.

Doksan ikinci: Devlet-i aliyyemin bi‘l-cümle iskele ve limân ve sevâhilinde Françe sefâ‘ini kapudânları ve re‘îsleri iktizâ hasebiyle sefînelerini bağlamak ve kalafat ve ta‘mîr etmek lâzîm geldikde kalafat ve ta‘mîr için sarfolunacak rugan ve zift ve katran ve kalafat lâzimesini ve ameleyi akçeleriyle almalarına ve tutmalarına zâbitân taraflarından mümâna‘at olunmaya ve memâlik-i mahrûseme gelen Françe sefâ‘ininden birinin edevâtına âfet isâbet ider ise ancak o sefîne için direk ve seren ve lenger ve halat ve yelken bezi ve direk kerestesini dahi akçeleriyle almağa ruhsat virilüp bu husûslar için virgi talep olunmaya ve Françe sefâ‘ini vardıkları iskelelerde mültezim ve mütesellim ve sâir zâbitân ve cizyedârlar tarafından cizye bahânesiyle alıkonmayup yolcularını ta‘yîn olunan mahale götüreler. Lâkin derûnlarında cizye-güzâr re‘âyâ bulunur ise anlar dahi edâsı lâzîm gelen cizyelerin şurûtu üzre mahalline virüp bu vesîle ile cânib-i mîrîye gadrolunmaya.

Doksan üçüncü: Devlet-i aliyyemin ehl-i İslâm ve re‘âyâsı mamâlik-i mahrûsem iskelelerinin birisinden âhar iskeleye nakleylemek için Françe sefâ‘inine ticârete müte‘allik eşyâ vaz‘ eyledikde mümâna‘at olunmaya. Lâkin Devlet-i aliyyeme tâbi‘

olanlar ba'zı Françe sefâ'inini istîcâr eylediklerinde vakt vakt esnâ-yı râhda zikrolunan sefîneyi terkidüp ve kavlı ve şart olunan ücreti virmekde ta'allül etdikleri dahi inhâ olunmağla o makûle istîcâr olunan sefâ'ini bilâ-özü-i şer'î esnâ-yı râhda müste'cirleri terkider ise sefâ'inin kapudânlarıyla icâre-i sahîhadan bâ-temessük tesmîye olunup navlı sefîne ta'bîr olunan ücret-i müsemânın bi't-tamâm edâ olunması kuzât ve sâir zâbitân taraflarına emir ve tenbîh oluna.

Doksan dördüncü: Vülât ve hükkâm ve kuzât ve gümrük ümenâsı ve voyvodagân ve mütesellimler ve zâbitân ve a'yân-ı vilâyet ve iş erleri ve sâirlerden ahidnâme-i hümâyûnuna mugâyir hareket olunmayup ve tarafeynden hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn kavlen ve fi'len ta'addî ider olur ise Françelü olanların konsolosları ve zâbitleri ahidnâme mücebince haklarından geldikleri gibi Devlet-i aliyyeme tâbî olanlardan zuhûr iden ta'addiyât dahi Françe elçileri ve konsolosları cânibinden arzolandukda hakikatine ba'de tahsîlü'l-ittilâ' iktizâsına göre o makûlelerin haklarından gelmek üzere emr ü fermân sudûru câ'iz ola.

Doksan beşinci: Devlet-i aliyyemin sevâhiline Françe sefâ'ininden biri varup kazârâ karaya düşer ise eşyâsını tahlîs için her vechle mu'âvenet oluna ve karaya düşen sefîne ta'mîr olunması mümkün oldukda veyâhûd bir âhar sefîneye tahlîs olunan eşyâyı ta'yîn olunan mahale götürmek için tahmîl eyledikte mâdâmki ol mahalde bey' u şirâ etmeye gümrük ve bir dürlü resm taleb olunmaya.

Doksan altıncı: Kapudân paşa ve mîrî kalyonları kapudânları ve çekdiri beğleri firkate kapudânları ve sâir Devlet-i aliyyemin sefâ'ini ve bâ-husûs Mısır İskenderiyesine ticâret iden sefâ'in Françe sefâ'inini hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn yollarından alıkomayup ve dahl ü ta'arruz itmeyüp ve bir dürlü bahâne ile cebren hediye taleb olunmayacağından başka Françelünün gerek cenk ve gerek ticâret sefâ'inine bu rû-yı deryâda rast geldiklerinde ber-mu'tâd-ı kadîm tarafeynden dostluk mu'âmelesi izhâr oluna.

Doksan yedinci: Mîrî kalyonlar ve çekdiriler ve sâir sefâ'in-i Sultâniyeyi Françelünün tüccâr sefîneleri gördükde, öteden berü mu'tâd olan ikrâmlarını eylemek niyyetinde iken bi-hasebi'l-iktizâ filükalarını icâleten indiremeyüp ve sefâ'in-i merkûmeye derhâl varamadıkları hasebiyle ta'addî olunurlar imiş. Mâdâmki mu'tâd üzere harekete azîmetleri müte'ayyin ola, geç geldiniz diyü ta'addî olunmaya ve Françe sefâ'ini limânda bî-vech alıkonulmayup ve cebren filükalarını ve gemicilerini almayup

husûsan eşyâ ile memlû olan sefîneleri alıkonulduğu hâlde azîm zarar terettüb itmekden nâşî min-bâ'd bu makûle harekete cevâz virilmeye ve zikrolunan mîrî sefâ'in zâbitânı Françelü sâkin oldukları iskelelere vardıkda levendât ve neferâtı merkûmları zarar ve ta'addî eylememek için ol mahalde kifâyet mikdârı nefer zâbitleriyle ihrâc ve Françelünün muhâfazası ve ticâretlerinin emniyetiçün kolluk beklemeğe ta'yîn olunup ve Françelü karaya çıkdıklarında dahi kılâ' ve iskele ve sâirimize [17a] zâbitânı taraflarından hilâf-ı şer' ve kânûn bir dürlü ta'addî olunmayalar ve bu husûslarda hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn hareket vukû' bulup teşekkî olunur ise o makûle ta'addî idenlerin ba'de't-tahakkuk muhkem haklarından geline ve Françelü taraflarından dahi dostluğa münâfî nâ-mülâ'im harekete bir dürlü ruhsat gösterilmeye.

Doksan sekizinci: Mîrî tarafından bi-hasebi'l-iktizâ Françe sefâ'ininden ba'zıları istîcâr olunmasına hâcet mess eyledikde bu husûsda me'mûr olan hükkâm ve sâir zâbitân elçi ve konsolos bulunan mahallerde anlara haber virüp anlar dahi münâsib gördükleri sefâ'ini ta'yîn ve bulunmayan mahalde rızâlarıyla istîcâr idüp bu bahâne ile bi'l-cümle Françe sefâ'ini alıkonmayup ve yüklü olan sefâ'inin yükünü ihrâc eylemeğe cebr ve ta'addî olunmaya.

Doksan dokuzuncu: Garb ocaklarının korsanları husûsunda ahidnâme-i hümâyûnda mezkûr olan mevâdd mer'î vü mu'teber tutulup bi'd-defa'ât müsâ'ade olunmuşiken merkûm korsanlar Françelünün tüccâr sefâ'inine rû-yı deryâda rast geldiklerinde ta'addî eylediklerinden mâ'adâ uğradıkları iskelelerde bulunan Françe konsolosuna ve tüccârına düşnâm ve ta'addî iderler diyü inhâ olunmağla bundan sonra bu makûle evzâ'-ı nâ-hemvârları vâkı' olur ise Devlet-i aliyyemin vülât ve hükkâm ve sâir zâbitânı taraflarından Françe konsolosu ve tüccârı himâyet ü sıyânet olunup ve Françe elçisinin ve konsolosunun sahîh Françe sefînesidir diyü şehâdet eyledikleri sefîneler devlet-i aliyye kılâ' ve iskeleleri altına vardıklarında zikr olunan korsanlar taraflarından ahz ve istirkâk olunması her vechle men' u def' olunup top altında sefîne alınmaya ve Devlet-i aliyyemin vülât ve hükkâmı oldukları yerlerde zikrolunan korsanlardan Françelüye îsâl-i hasâret olunur ise vukû' bulan zarar u ziyân kendülerden tazmîn olur diyü terhîb için mü'ekked emr ü fermân sudûru câ'iz ola.

Yüzüncü: Bundan akdem akd ve hâlâ tecdîd olunan mevâdda mezkûr olduğu üzere Françelüye tâbi' olan râhiblerin Kudüs-i Şerîf'de vâkı' zabt u tasarruflarında olan mahaller mürûr-ı ezmân ile harâba müşrif olmamak ihtiyâtiçün ta'mire muhtâc oldukda, Âsitâne-i sa'âdetimde mukîm Françe elçisinin iltimâsıyla mesâğ-ı şer'î üzere ta'mîr

olunması bâbında iktizâ iden evâmirin sudûru câ'iz olup ve fermânı olan husûsa vülât ve hükkâm ve kuzât ve sâir zâbitân taraflarından bir dürlü mümâna'at olunmaya ve zikrolunan mahaller için zâbitândan mahfî ta'mîr olunmuş diyü senede birkaç def'a yoklama olup râhibleri tecrîm olunurlar imiş. Binâen-aleyh ol tarafda bulunan vülât ve hükkâm ve kuzât ve sâir zâbitân taraflarından kabr-i Îsâ ta'bîr eyledikleri mahallin kilisesi ve sâir kilise ve ziyâretgâhları senede fakat bir def'a yoklama oluna ve memâlik-i mahrûsemde bulunup Françe pâdişâhına tâbi' olan piskoposları ve râhibleri kendü hâllerinde oldukça mahmî kılınup ve yedlerinde olan kiliseler ve sâir sâkin oldukları mahallerde mu'tâdları üzre âyînlerinin icrâsına mümâna'at olunmaya ve ehl-i zimmet re'âyâ Françelü ile bey' u şîrâ ve mesâlih-i ahâra için birbirlerine âmed-şüd eylediklerinde ol makûle âmed-şüd için hilâf-ı şer'-i şerîf rencîde ve ta'addî olunmayalar ve bundan akdem akdolunan mevâdda Galata'ta olan bîmârhânelelerinde kendü hâllerinde İncil tilâvet eylediklerinde rencîde olunmayalar diyü tasrîh olunup ve lâkin icrâ olunmamağla zikrolunan bîmârhâne bundan sonra vech-i şer'î üzre ne mahalde olur ise ahidnâme-i kadîme mücebince kendü hâllerinde İncil tilâvet eylediklerinde remîde olunmayalar.

Yüz birinci: Devlet-i aliyyemin Françe devleti sâirlerden ziyâde kadîmî dostu olup vech-i lâyıkı üzre kendüsüne mu'âmele olunmak için sâir müste'menlere olan müsâ'ade ve ri'âyet Françe pâdişâhının re'âyâsı hakkında dahi mer'î vü mu'teber tutula.

Yüz ikinci; Françelünün gerek elçi ve konsolos ve tercümânları ve gerek anlara tâbi' tüccâr ve ehl-i kârları ve gerek Françe sefâ'inini i'mâl eyleyen kapudân ve mellâhları ve gerek râhibleri ve piskoposları mâdâmki dostluk üzre yürüyüp kendü hâllerinde dostluk merâsimine ve sadâkat levâzimine hâlel getürecek hareketten mücânebet üzre olalar. İşbu atîk ve cedîd akdolunan mevâdd fîmâ-ba'd tavâif-i erba'a-i mezkûrenin haklarında mer'î vü mu'teber tutulup mevâdd-ı merkûmenin mefhûmâtına mugâyir mukaddem ü mu'ahhar tevârîh ile emir dahi ibrâz olunur ise ahidnâme-i hümâyûn mücebince [17b] bilâ-amel mahalleri ref' u terkîn oluna.

Yüz üçüncü: Devlet-i Aliyye-i mevhibet-nümûdum Françelü ile mukaddemâ ma'kûd olan müsâlemeyi hâlâ tecdîd ve bundan böyle dahi îfâ-yi merâsim-i hulûs için ba'zı iktizâ iden münâsib mâddeleri zamm ve te'kîd itmekle fîmâ-ba'd ahidnâme-i hümâyûnumun şurût u kuyûduna ri'âyet ve hilâfına hareketden mücânebet olunmak üzre Devlet-i aliyyemin mu'ayyen olan iskelelerinde ve sâir iktizâ iden mahallerinde

vâkı‘ bi’l-cimle hükkâm ve zâbitân tenbîhât-ı ekîdeyi hâvî evâmîr-i aliyye ısdâr u irsâl ve mahâkimde sicilâta kayd ve isbât olunmağa müsâ‘ade-i aliyye erzânî kılına.

Yüz dördüncü: İmdi devlet-i rûz-efzûn-ı hilâfet-destgâh ve saltanat-ı mevhibet-nümûn-ı şevket-penâhımıza haşmet-me’âb müşârun-ileyh Françe pâdişâhı cenâbları ve a‘kâb-ı husûsiyet-intisâbları taraflarından mâdâmki izhâr-ı merâsim-i sıdk-ı velâ ve ibrâz-ı levâzim-i ahd ü vefâ halâtına müdâvemet ü muvâzabet oluna. Cânib-i hümâyûn-ı şehinşâhânemizden dahi ahd ü mîsâk peyvend-i sevkend-i hüsrevânemiz ile te’yîd-i revâbıt-ı vifâk iderim ki; min-ba‘d taraf-ı kâmilü’ş-şeref-i pâdişâhâne ve kezâlik ahlâf-ı nasfet-ittisâf-ı mülûkânemizden vüzerâ-i âlî-makâm ve mîr-imîrân-ı kirâm ve bi’l-cümle şeref-i ubûdiyyetimiz ile müstes‘ad ü müşerref olan huddâm-ı vâlâ-makâmımıza sermû hilâfına bir dürlü cevâz u ruhsat virilmeyüp tarafeynden dâimâ te’kîd-i esâs-ı muvâlât ve teşyîd-i bünyân-ı musâfât için işbu ahidnâme-i hümâyûn-ı inâyet-meşhûnumuzun mazmûn-ı münîf-i itâ‘at redîfi mücebince amel ve hareket oluna.

[18a-1]

Haşmetlü Prusya kralı elçisi ve haşmetlü Rusya imparatoriçesi kapu kethüdâsı dostlarımız ile hîn-i mükâlemede olan su’âl ve cevâbdır.

Devlet-i Aliyye-i ebediyyü’d-devâmın gerek Prusya ve gerek Rusya devletleriyle olan şurût-ı musâfât ve müsâlemeye ri‘âyeti kemâlde olup bilâ-mûcib hablü’l-metîn şurût-ı musâfâtın inhilâline taraf-ı Devlet-i Aliyye’den ruhsat ü cevâz gösterilmeyeceği dostâne ifâde vü i‘lâm olundukda, elçi ve kapu kethüdâsı mûmâ-ileyhümâ dahi devletlerimizin şurût-ı musâfât ü müsâlemeye ri‘âyeti ve beyne’d-devleteyn tehâbb ve (...) yevmen fe-yevmen tezâyüd ü efzâyîşini mûcib hâlâtın istihsâline rağbeti ve ednâ mertebe mugâyir-i şurût-ı musâfât u mu‘âhede ve bu âna gelince arzolunan beyannâmelerimize münâfi bir hâlet-i reddiye vâkı‘ olmamasına ve Devlet-i Aliyye’nin hâhiş-i derûn ile hüsn-i teveccühüne ve her hâlde ri‘âyet-i hâtırına devletlerimizin ihtimâm ü dikkati rütbe-i kemâlde olduğunu üç kat eymân-ı galîze ile yemîn-billâh idüp mâdâmki Devlet-i Aliyye tarafından hüsn-i teveccühe mugâyir bir âhar hâlet irâde olunmaya. Bu mâddeye gerek hâl ve gerek istikbâlde devletleri tarafından bir hareket-i nâ-mülâ’im vâkı‘ olmamasını tasdik ü ta‘ahhüd ideriz ve mümkün olsa kendü kânımız ile mümzâ sened i‘tâ ider idik diyü takrîr eylediler.

Hân hazretlerinin mukaddemâ takrîr eylediği Çerâkese ve Kabartay taraflarının ve Dağıstan tarîkinin keyfiyeti tavâif-i Çerâkese’ye Rusyalunun tasallutu mâddesi

ibtidâ-i emrde der-miyân olunup bu mâddeye cevâbınız nedir diyü su'âl olundukda Rusya kapu kethüdâsı dahi hîn-i musâlâhada iki devlet tarafından ahz u i'tâ olunan ahidnâme ve hudûdnâmelere mugâyir şimdiye dek bir hâlet vâkı' olduğu yokdur ve Rusyalunun Kabartaluya tasallutu hilâf-ı vâkı' ve iki devlet beyninde ilkâ-yı fitneye hâhişi olanların ihtirâ'idır ve Dağıstan tarîkinin sedd ü bendi ve âmed-şüd idenlerin men' olunduğu yokdur. Ancak Dağıstan ve Lazki ahâlîsinden olup arâzî-i Rusya'dan mürûr idenlerden bi'l-cümle düvel ve milel beyninde âdet-i câriyye olduğu üzre nakl eyledikleri emvâl ve eşyâlarından gümrük ve bâc ve geçid akçesi talep olundukda edâda muhâlefet idenlerin mürûrlarına mümâna'at olunur. Bu ise yalnız Dağıstan ve Lazki ahâlîsi hakkında cârî olmayup tavâif-i şettâ haklarında âdet-i câriyye bir keyfiyet olduğu emr-i bedîhîdir diyü cevâb virdi.

Lehlünün şurût-ı serbestiyetlerini Rusya devleti ilgâ ve müceddeden kendü irâdeleriyle kânûn u kâ'ide ihtirâ' eylemek murâd olunur imiş. Bu ise mukaddem virdiğin beyannâmede yoğidi. Lehlünün şurût-ı serbestiyetini ilgâ neden iktizâ eyledi diyü su'âl olundukda Rusya Devleti'nin i'tinâ vü ihtimâmı mukaddemâ Der-aliyye'ye arz eylediğim beyannâmesi iktizâsı üzre ancak Lehlünün şurût-ı serbestiyet-i kadîmelerini ikâ' ve ibkâya masrûf olup farazâ bir mâddesini ilgâ kasd eylese dahi mecmû'-ı cumhûr-ı Leh ve zîr-i destlerinde olan a'yân ve eşhâs ve da'vâcı olacakları emr-i bedîhîdir. Bu mâdde Devlet-i Aliyye'ye vâkı'ın hilâfi arz olunmuşdur. Bu vechle ki ez-kadîm Leh devleti hazînesine me'mûr olan kimesnenin ya'ni defterdarlarının beher sene hesâbları rü'yet ve irâd ve masrafı tahkîk ve temyîz ve askerî tâifesine me'mûr olan baş hatmanın dahi ale'd-devâm mevcûd eylemek vazîfesi olan on iki bin asker-i tâmû'l-esliha ve müreffehü'l-hâl oldukları beher sene yoklanmak ve sâir bu misillü umûr-ı devlet-i Leh sene başında yoklanarak umûr-ı mezbûreye me'mûr olanların sadâkat üzre hizmeti bilinmek ve nîk ü bed temyîz olan şurût-ı serbestiyet-i kadîme-i cumhûr-ı Leh iken fevt olan kralın otuz seneden berü müddet-i krallığında bu şurûta ri'âyet olunmayup nizâm-ı devlet-i Leh münhal olup ve bu esnâda Lehiyyü'l-asl kral nasb olduğu sûretde şurût-ı kadîmeye ri'âyet ve beher sene umûr-ı mezbûre yoklanarak nîk ü bed fark u temyîz olunmak için cumhûr-ı Leh kırk iki mefer kibâr ve a'yân-ı Leh'i beynlerinde ta'yîn ve intihâb itmeleriyle bu mâdde-i şurût-ı serbestiyeti ilgâ ideyorlar diyü şüyû' bulmağa vesîle olmak gerekdir. Bu sûretde mecmû'-ı umûr-ı devlet-i Leh kemâ-fî's-sâbık cumhûr-ı Leh yedinde olup krallara tahsîs olunmaz. Ma'a-hâzâ ki bu mâddeyi kralların istiklâline vesîledir hayâliyle hakikat-i keyfiyeti

bilmeyenler sûret-i aksde ilgâ ideyorlar ve bu keyfiyetden Rusya Devleti'ne ne fâ'ide [18b] hâsıl olmuş olur. Bundan mâ'adâ her sene bir büyük dîvân ve üç senede bir kezâlik bir azîm dîvân tertîb olunup mecmû'-ı umûr-ı devlet-i Leh zikr olunan dîvânlarda rü'yet ve temşiyet bulmak âdet-i kadîme-i devlet-i Leh'de iken fevt olan kralın vaktinde bu âdete ri'âyet olunmayup mecmû'-ı umûr-ı memleket-i Leh muhtellü'l-nizâm olmağla cedîd nasbolunacak kral bu mâddeyi dahi kabûl ve icrâ eylesini bi'l-cümle cumhûr-ı Leh ittifak itmeleriyle bu dahi Leh cumhûrunun irâdeleriyle şurût-ı serbestiyetleri üzre nizâm bulacak mâddeden olmağla bu güne nizâmları tertîbi ve Rusya Devleti'ne isnâd olunacak mevâddan olmadığı zâhirdir diyü Rusya kapu kethüdâsı cevâb virdiğinden mâ'adâ Prusya elçisi dahi mâdde be-mâdde tasdîk eyledi.

Rusya devleti Leh memleketine asker idhâlinin sebep ü illeti nedir diyü su'âl olundukda Leh Devleti'nin mecmû'-ı askerîsi baş hatmanın zîr-i hükûmetinde olup fakat altı yüz nefer asker ki lâ-teşbîh ve lâ-temsîl hâseki makâmında kral sarâyında cumhûrun umûrunu rü'yete muhâfız olmağla baş hatmanın zîr-i hükûmetinde olmayup bu def'a Mayıs'da vâkı' olan meşveretde baş hatman Saksonya kral-zâdesini krallığa cumhûrun intihâb eylemedikleri infî'âliyle rû-gerdân oldukda zîr-i hükûmetinde olan ve kezâlik altı yüz askerini dahi beraber getirüp Leh cumhûru ve kral vekîli askersiz kaldığına binâen Rusya devleti öteden berü şurût-ı serbestiyet-i Leh'e zâmin olduğuna ibtinâen Rusya Devleti'nden asker istimdâd itmeleriyle tophânesiz ve cebehânesiz altı bin nefer müretteb süvârî ve bin nefer Kazak ki mecmû' yedi bin nefer ider. Asıl Leh memleketine istimdâdlarına binâen ta'yîn idüp ve asker-i mezbûrun a'mâlini dahi Leh cumhûruna tefvîz eylemiştir. Bundan ziyâde ferd-i vâhid askerîsi yokdur ve Rusya tarafında olan Litvanya memleketi ki Leh memleketinin bir sülüsü menzilesindedir. Yine şurût-ı serbestiyet-i Leh'i muhâfaza için bir mikdâr Rusya askeri dahi ol tarafa gönderilmiştir diyü Rusya kapu kethüdâsı takrîr eyledikde Prusya elçisi dahi tasdîk eyledi.

Rusya askerîsinin hudûd-ı Devlet-i Aliyye'ye karîb olan Kamaniçe'ye gelüp Kamaniçe'yi muhâsara kasdında oldukları ve katı vâfir asker dahi girüden yüz kadar top ve humbara ile gelmek üzre olduğu sahîhan Devlet-i Aliyye'ye haber virildi. Bu ne maslahata mebnîdir ve kapu kethüdâsı bu mâddeyi niçün arz eylemedi diyü su'âl olundukda bu mâddeden haberim yokdur ve eğer bunun aslı var ise elbette devletim tarafından tahrîr olunur ve birkaç güne dek ulağımızın gelmesine muntazarım geldikde

buna dâir mâdde var ise Der-aliyye'ye arz iderim ve acabâ bu mâddenin aslı var mıdır diyü su'âl eyledikde Hotin muhâfızına Rusya ceneralinden gelen mektûb ibrâz olunup Rusya kapu kethüdâsı ve Prusya elçisi nazar idüp öteden berü Rusyalu tarafından Hotin'e ve Bender'e ve sâir mahallere kâğıd tahrîr olundukda resm-i hattı ve elfâzı Rusya hatt ve elfâzı üzre tahrîr olunagelmişiken bu mektûp Leh lisânı ve hattı üzre tahrîr ve imzâsı Françe lisânı ve hattı üzre tastîr olunması bir hikmete mebnî olmak gerekdir didiklerinde güyâ sâhte midir diyeceksiniz diyü su'âl olundukda ne sâhte ve ne sahîh diyebilürüz. Zîrâ mechûl bir şeydir. Kaldı ki eğer sahîh ise Rusya devleti tarafından Lehlüye imdâd olunan askerin a'mâli Lehlüye müfevvez olunmağla Rusya askerini Kamaniçe'ye Leh cumhûru göndermek gerekdir ve Rusya cenerali dahi kurb u civâr-ı Devlet-i Aliyye'ye gelüp iki devlet beyninde musâfât-ı mü'ebbedeye kemâl-i ri'âyet olunduğunu bildiğinden kurb u civârda olan Hotin serhaddinin ahâlîsine bir havf u vahşet gelmemek kasdına binâen arz-ı ihlâs eylemesi ihtimâlden ba'îd değildir. Zîrâ lâzime-i dostlukda budur ve Rusya askerîsini Leh cumhûrunun Kamaniçe'ye ta'yîninin sebebi her ne kadar ma'lûmum değil ise dahi Kamaniçe Kal'ası muhâfazasında olan tavâif-i askeriyeye ve zâbitânı Leh baş hatmanı zîr-i hükmünde olan askerden ve kendü nasb-gerdesi olduğundan hilâf-ı irâde-i cumhûr ecânibden kral nasbına i'ânet eylesünler ve kral intihâbı husuûsuna halel tatarruk eylesine bâ'is olmasunlar hayâline binâen kal'a-i merkûmede olan zâbitân ve askeriyeyi dahi cumhûra ittibâ' etdirmek için olması muhtemeldir. Zîrâ kal'a-i merkûme misillü Leh memleketinde metîn ü rasîn kal'a olmamağla eğer biraz muhâlifîn tahassun iderler ise umûr-ı cumhûra halel virecekleri emr-i bedîhîdir. Kaldı ki eğer Rusya devleti tarafından gerek Kamaniçe Kal'ası'na ve gerek Leh arâzisinde bir parmak mikdârı arâzîye tasallut olunmak lâzım [19a] gelse virdiği beyannâmenin hilâfî hareket itmiş olduğundan başka Devlet-i Aliyye ve Prusya ve Leh cumhûruyla nakz-ı ahd ve fesh-i musâlâhayı mûcib olur. Bu ise erbâb-ı akl ve temyîz indinde bir dürlü tecvîz olunmayacak mevâddandır ve ma'âzallâhu te'âlâ Rusya devleti mecmû-ı düvele beyannâme virmişiken bu âr ü nâmûsu bir dürlü kabûl eylemez diyü Rusya kapu kethüdâsı takrîr eyledikde kemâl-i hırs ile Prusya elçisi dahi tasdîk eylediğinden mâ'adâ ibtidâ-yı emrde Rusya Devleti'nin hasmı Prusya kralı olur diyü cevâb virdi.

Povyatoski nâm Leh kibârının oğlunu Rusya devleti kral nasb itmek murâd ve cebr ider imiş. Virilen beyannâmede cebr olmamak ve Leh cumhûrunun bi'l-ittifâk intihâb-gerdeleri Lehiyyü'l-asl olmak şurûtu mukayyed iken sûret-i cebr neden iktizâ

eyledi diyü su'âl olundukda hâşâ sümme hâşâ Rusya devleti tarafından bir kimesne iltizâm ve fûlanı kral nasb idin diyü cebr olunduğu yokdur ve bu kral nasbı mâddesi bir keyfiyettir ki kat'â cebr kabûl itmez. Zîrâ mecmû'-ı cumhûr-ı Leh'in ve a'yân ve kibârının bi'l-cümle bilâd ve emsâr ve kasabât ve kurâ' sergerdelerinin re'y ve ittifâkları bir olmağa muhtâcdır ve bu kimesneler vakt-i meşveretde meydân-ı intihâbda yüz bin neferden ziyâde olur yüz bin nefer âdemi dahi irzâ veyâhûd cebr mümkün olmayacağı âşikârdır ve eğer farzâ bir kimesneyi Rusya devleti iltizâm eylese el-yevm müttefiki bulunan Prusya kralı râzı olmaz. Zîrâ umûr-ı cumhûra hâlel virecek mâdde olmak lâzım gelür ve meydân-ı intihâbda olanlara fûlân şahıs kral olacaktır diyü arz olundukda ba'zıları râzı olmasa kral nasbolunmak mümkün değildir ve eslâfda bu misillü kral intihâbı vâkı' oldukda baş hatmân bulunanların rû-gerdân oldukları ve âhar devlete ilticâ ve cumhûrdan firâr eyledikleri bi'd-defa'ât mesbûkdur. Kaldı ki Leh cumhûru kral intihâbı husûsunda ibtidâ-yı emrde iki fırka oldular. Taraf-ı Devlet-i Aliyye'den iki fırkaya dahi bir sûretde nush u pendî müştemil kâğıdlar irsâl olundu. Devlet-i Aliyye'nin kelâmını ekseri kabûl idüp nasihatla âmil oldular. Derûnlarında fesâd muzmer olur. Françe Devleti'ne ve Saksonya'ya tâbi' olanlar nush u pendî kabûl itmeyüp rû-gerdân oldular. El-hâletü hâzihi baş hatmânın Macar tarafına firârı Prenc Racivil'in(?) Devlet-i Aliyye'ye ilticâsı ve ba'zı hilâf-ı vâkı' bu misillü kelâm ilkâ idenlerin murâdı ancak iki devlet beynine münâfese ilkâ ve kendüleri uzakdan temâşâ idüp ba'dehû ıslâh-ı beyne mutavassıt olmak ve iki devletin nizâ'ıyla kendülere nef' hâsıl olmak kaskına mübtenîdir. Allâhü te'âlâ iki devletin hayr-hâhı olmayanları ümîdlerinden mahrûm eyleye diyü gerek Rusya kapu kethüdâsı ve gerek Prusya elçisi birbirlerini te'yîd ü tasdîk iderek takrîr eylediler.

Li'llâhi'l-hamd ve'l-minhü Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'd-devâm cümle düvel beyninde mümtâz olmağla Rusya arâzisine ihtiyâcı olmayup ve kezâlik Rusya Devleti'nin dahi arâzî-i Devlet-i Aliyyeye tama'ı olmayup beyhûde iki taraftan münâza'a ve mücâdeleyi mûcib bir hâlet olmamağla Rusya Devleti'nin aksâ-yı murâdı ancak devâm u istikrâr-ı musâfât-ı mü'ebbededir ve bu dâ'î-i Devlet-i Aliyye gerçi Rusya kapu kethüdâsı bulundum. Ancak sâye-i Devlet-i Aliyye'de ıyâl u evlâdım ile kendü vatanımdan ziyâde müsterîhü'l-bâl ve ni'am-perverde-i Devlet-i Aliyye olduğumu gereği gibi bilirüm. Eğer Rusya Devleti'nin Devlet-i Aliyye hakkında sû-i kaskı değil sû-i zannı olsa kapu kethüdâlığını terk ider idim diyü eymân-ı gulâz ile

yemîn eylediğinden mâ'adâ ben ve kralım dahi bu mâddeyi tekeffül etmiş olduğumuza binâen ben dahi elçiliği terk ider idim diyü Prusya elçisi dahi yemîn iderek takrîr eyledi.

Devlet-i Aliyye'ye Rusya devleti hakkında ilkâ-yı kelâm-ı nâ-mülâ'im idenler kimler olduğu teccüs olursa cumhûrun muhâlif tarafında bulunanlardan olduğu zâhir olmağla mahz-ı kizb ve ilkâ-yı erbâb-ı hasede ihâle-i sem'-i i'tibâr iktizâ eylemeyeceği emr-i bedîhîdir.

Prusya kralı vefât iden birâderinin kızını Saksonya kral-zâdesine virüp vâfir asker ile imdâd ve Leh kralı nasbeylemek murâd ider imiş vâkı' mıdır diyü Prusya elçisinde su'âl olundukda hande idüp ne münâsebeti var? Evvelâ Prusya kralıyla Saksonya kral-zâdesinin mezhepleri muhâlif olup sâniyen ecnebîden kral nasbolunmasını ta'ahhüd ve Devlet-i Aliyye'ye ve düvel-i sâireye beyannâmeler virmişiken nice hilâfına hareket ider eğer hilâfına hareket itmek lâzım gelse mecmû'-ı düvele vesîle-i ta'n u teşnî' olur. Lâkin bunda bir galat olmak ihtimâli vardır. Prusya kralının velî-ahdı olan karındaşı oğluna yine kendü akrabâlarından ve hem-mezhebenden Vilkaivil(?) dukasının kızını alıvermek müzâkeresi sebkât itmekle bu mâddeden galat olması muhtemeldir. İşbu mâddeden sâir mâddelerin [19b] dahi kizb olduğu istidlâl olunur diyü elçi-i mûmâ-ileyh takrîr eyledi.

Kamaniçe tarafına gelen Rusya askerinin her ne kadar hudûd-ı Devlet-i Aliyye'ye gelmesi emr-i muhâl ve şurût-ı musâfât u musâlahaya ri'âyet idecekleri meczûmumuz ise dahi ahâlî-i serhadd elbette vahşet ider. Ana binâen Hotin Kal'ası'na taraf-ı Devlet-i Aliyye'den istihkâm virilmek lâzım gelür dinildikde bundan mukaddem Özi Kal'ası'na asker ta'yîn olduğu devletim tarafına haber virildikde bu misillü hâlât vesîle-i tezâyüd-i muhabbetdir. Muhabbete binâen Devlet-i Aliyye haber virdi diyü mesrûr olmuşlar idi. Kaldı ki devletim taraf-ı Devlet-i Aliyye'den her dürlü emniyeti vardır. Eğer Devlet-i Aliyye serhaddine takviyet virir ise ne be's vardır ve lâzime-i şân-ı Devlet-i Aliyye'dir ve devletim tarafına ol vechle haber virilür ise izhâr-ı meserret iderler diyü kapu kethüdâsı takrîr eyledi.

Françe elçisi bir meclisde Lehlüye dâir sohbet ider iken Prusya ve Rusya devletleri bir gün evvel Leh kralının nasbına niçün bu makûle hâhiş ve acele iderler? Mukaddemlerde Leh kralı nasbı ba'zı zamânda on ve on iki sene kadar mümtedd olmuşdur. Yine böyle mümtedd olsa ne be's vardır didiğini istimâ' eyledim. Leh memleketini Françe Devleti'ne bu'd mesâfesi olmağla vâkı' olan kîl ü kâli mühimm

itmezler ve belki müddet-i medîde kral nasbolunmaması ba‘zı gûne kîl ü kâl hudûsuna sebep olduğundan kendülere nef‘ hâsıl olur ammâ Devlet-i Aliyye ve Prusya ve Rusya devletleri hem-hudûd olmak hasebiyle bir gün evvel kral intihâb ü nasb olunması düvel-i selâse haklarında mahz-ı hayrdır diyü Rusya kapu kethüdâsı takrîr eyledi.

Rusya devleti hakkında Devlet-i Aliyye’ye ilkâ olunan ekâzîb ü erâcîf misillü envâ‘ ekâzîbi müşt Emil Devlet-i Aliyye hakkında dahi devletlerimize ve husûsan Leh cumhûru beynine erbâb-ı fitne ilkâ-yı kelâm eylemekden hâlî değillerdir. Lâkin Devlet-i Aliyye’nin harekâtı ve dostlukda devâm u sebâtı ma‘lûm ve meşhûdumuz olmağla ol makûle erbâb-ı nifâkın kelâmılarına devletlerimiz havâle-i sem‘-i i‘tibâr itmezler ammâ Leh cumhûru belki i‘timâd eyleyeler. Zîrâ Leh cumhûrundan rû-gerdân olup devletlerine hayr-hâh olmayan Prenc Racvil’i(?) Devlet-i Aliyye kabûl idüp ve Âsitâne-i Aliyye’de olan kapu kethüdâsının eğerçi ta‘yînâtı kat‘ olundu. Lâkin var memleketine git diyü teklîf olunmadı ve cumhûrun bilâ-ittifâk Der-aliyye’ye gönderdikleri elçileri kabûl olunmadı. Ana binâen Leh cumhûru vesveseden hâlî olmaz diyü Prusya elçisi ve Rusya kapu kethüdâsı takrîr eylediklerinde Prenc Racvil’i(?) Devlet-i Aliyye ta‘yînât virüp i‘zâz ü ikrâm ile müsâfereten memleketinde ikâmet itdirmedi. Bir âdem firâr idüp Devlet-i Aliyye’nin hudûduna gelmiş. Düşman dahi tard olunmaz ve husûsan yine gidecek imiş. Ne be’s varmış? Gelmiş. Yine gider ve kendü geleni tard münâsib değildir ve emânet bir şey bıragacak imiş ma‘rifet-i şer‘le bıraksun diyü ecnebî mu‘âmelesi eyledi. Kaldı ki ta‘yînâtı kat‘ olunan kapu kethüdâsı diler ise gitsün ve diler ise otursun diyü muhtâr kılındı. Şimdi kendü hâlinde müsâfereten oturan âdeme kalk git demek lâyıık-ı şân-ı mürüvvet değildir ve gelecek elçi husûsu dahi öteden berü Leh elçileri Âsitâne-i Sa‘âdet’de ikâmet idegelmekle şimdi henüz kral mu‘ayyen değil iken gelmesi çendân münâsib olmamağla nasbolunacak kral ve cumhûrun ittifâklarıyla gönderildikde kabûl olunur ve evvelki elçinin kabûl olunması kral hayâtda iken Leh memleketinden hurûc eylemişidi. Ana binâen kabûl olunmuşidi diyü cevâb virildi.

[20a-1]

Rağbetlü Prusya elçisi dostumuza takrîr-i âlîdir.

Bundan akdem elçi beğ dostumuzun makâm-ı sadâret-i uzmâyâ arz eylediği takrîrinde Leh memleketine nasb olunacak kral ecnebîden olmayup Lehlüyi’l-asl cumhûr ile beynlerinde intihâb ve istisvâb eyledikleri kibâr-ı a‘yân-ı Leh’den biri nasb olup cebren şahs-ı mu‘ayyen ta‘yîniyle kral nasb olunmamasına haşmetlü Prusya

kralı dostumuzun niyyet-i sâdikası olup ve bu husûsda kral-ı müşârun-ileyh cenâbının haşmetlü Rusya imperatoriçesi dostumuz ile ittihâdı olduğu tahrîr olunmağla Devlet-i Aliyye'nin irâdesi dahi minvâl-i muharrer üzre olup Leh cumhûrunun şurût-ı serbestiyetlerine ri'âyet olunmak matlûb idiği takrîr-i dostânemiz ile ifâde olunduğu ma'lûm olmağla beyândan müstağnîdir ve mevâddi mezbûreyi rağbetlü Rusya kapu kethüdâsı dostumuz dahi ta'ahhüd ve ta'ahhüdünü bi'd-defa'ât takrîriyle te'kîd ve tasdîk itmekle taraf-ı Devlet-i Aliyye'den dahi gerek elçi beğ dostumuzun ve gerek kapu kethüdâsı mûmâ-ileyhin kullarına i'timâd ve etrâfdan devlet-i müşârun-ileyhâ aleyhinde tahrîr olunan akvâl-i muhtelifeye adem-i i'tibâr olunmuşidi. Devlet-i Aliyye-i dâimü'l-karâr ile Rusya devleti beyninde müşeyyedü'l-erkân ve rasnû'l-bünyân mebânî-i musâfât-ı mü'ebbede ve muhâlaha-i müşeyyede muktezâsınca kapu kethüdâsı müşârun-ileyh ta'ahhüdünü ifâya i'tinâ ve Rusya devleti tarafından hilâf-ı ta'ahhüd zuhûr iden hâlât ü keyfiyâtın izâle vü imhâsına sa'y ü cidd-i avfi idüp beyne'd-devleteyn silsile-i tehâbb u tevâddın(?) imtidâdı ve şurût-ı müsâleme ve mu'âhedenin devâm ü istikrârı me'mûl ü melhûz iken bu esnâda hâlâ Hotin muhâfızı olan Mehmed Paşa ve hâlâ Boğdan voyvodası olan Ligor Beğ'in der-i devlet-medâra tahrîrâtları vârid olup hulâsa-i mefhûmlarında Konte Braniski(?) nâm Leh baş hatmânının üzerine Leh memleketinde olan Rusyalu askerîsile Leh cumhûrundan devlet-i müşârun-ileyhâya ittikâ iden ba'zı Lehlü askerîsi bi'l-ittifâk hücum ve muhârebe vü kıtâl ve hân mânî(?) harâb ve emvâl ü erzâkını nehb ü gârete âğaz eylediklerine binâen bi'z-zarûre hatmân-ı mûmâ-ileyh terk-i dâr ü diyâr ve tahlîs-i cân ümîdiyle Macar memleketine firâr eylediği ve Litfe(?) baş hatmânı oğlu Karlos Racvil nâm voyvodanın üzerine dahi devlet-i müşârun-ileyhâ askerîsi taslît ve kabza-i tasarrufunda olan Benceviz(?) ve Suluc(?) ve Beyale(?) nâm üç aded kal'alarını devlet-i müşârun-ileyhâ askerîsi istilâ ve derûnlarında olan top ve cebehâne ve mühimmât-ı sâiresi zabt ve ahâlî-i kılâ'-ı mezbûre esîr ve devlet-i müşârun-ileyhâ memleketine tesyîr olunup voyvoda-i mûmâ-ileyh dahi bîm-i cân ile gürizân ve hudûd-ı Devlet-i Aliyye'ye ilticâya şitâbân olup keyfiyetini âdemîsiyle paşa ve voyvoda-i mûmâ-ileyhimâyâ ifâde ve i'lâm ve ma'iyetinde olan askerîsiyle bir mikdâr top ve cebehânesin Devlet-i Aliyye'ye vedî'a ve kendüsi düvel-i âharı tarafına azîmetine müsâ'ade olunmasını istihâm eylemiş. Bu misillü hudûd-ı Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'd-devâma ilticâ vü ihtimâ idenler âsîb ü hatardan masûn ve kelâl ve kederden me'mûn olageldiklerine binâen voyvoda-i mûmâ-ileyhin istid'âsına müsâ'ade-i hümâyûn erzânı kılınmağla tatyîbine ri'âyet olunmuşdur. Mevâdd-ı mezkûrenin vukû'u devlet-i müşârun-ileyhânın Leh memleketine cebren irâde

eyledikleri şahs-ı mu'ayyeni kral nasb eylemek ve ol vesîle ile devlet-i müşârun-ileyhânın menkûş-ı sahîfe-i zihnleri olan ba'zı evhâm ve hayâlâtı vaktiyle icrâ kaskına mebnî olmak iktizâ ider. Zîrâ kapu kethüdâsı mûmâ-ileyhin arz eylediği takrîrlerinde devlet-i müşârun-ileyhâ Leh cumhûrunun şurût-ı serbestiyetleri muhâfazasına zâmin olmak takrîbiyle hasebü'l-iktizâ Leh memleketine bir mikdâr devlet-i müşârun-ileyhâ askerini idhâle eğerçi mecbûrdur. Lâkin şurût-ı serbestiyetlerine mugâyir ednâ bir hareketin vâkı' olmamasına ve cebr olunmamağa dahi pâ-ber-câ-yı istikrârdır diyü iş'âr birle ta'ahhüd eylediği kazıyyelere ve siz dostumuzun dahi kral-ı müşârun-ileyh cenâbları tarafından olmak üzere ta'ahhüd gûne arz eylediğiniz takrîrlere işbu hareketleri ve bilâ-mûceb muhârebe vukû'u ve cumhûrun ba'zılarını firâr itdirmeleri tamâm cebr ü tazyîk ve kavî-i evvele münâfî vü münâkızdır. Bu sûretde kapu kethüdâsı mûmâ-ileyhin dahi Devlet-i Aliyye'yi iğfâl kaskında olması lâzım geldiğinden mâ'adâ mukaddemâ devlet-i müşârun-ileyhâ hakkında haber virilen ahbârın mecmû'u sahîh olmak ve devlet-i müşârun-ileyhânın akvâl ve if'âlleri birbirine mugâyir olmak iktizâ ider. Böyle olduğu hâlde Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'l-istimrârın hâl ü şânı ve kuvvet ü mikneti ne derecelerde [20b] olduğu cümlelerin ma'lûmu olmağla şurût-ı musâfât-ı mü'ebbedeye mugâyir ve devlet-i müşârun-ileyhâ tarafından ednâ mertebe hareket vâkı' olduğu sûretde Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'd-devâm ile devlet-i müşârun-ileyhâ beyninde cârî olan zülâl-muhâbbet telh-âb-i adâvete mübeddel olup mukâbele-i bi'l-misl olmak lâzım gelmekle devlet-i müşârun-ileyhânın bu makûle mugâyir-i musâlaha ve musâfât hareketi nefsü'l-emre mutâbık ise ve kapu kethüdâsı müşârun-ileyhin mukaddemâ olan ta'ahhüd muktezâsınca bu gûne etvâr-ı nâ-bercâ ve harekât-ı nâ-sezâdan Devleti'nin keff-i yed eylemesi husûsunu devleti tarafına dostâne tahrîr eylemesi kapu kethüdâsı mûmâ-ileyh dostumuza takrîr-i dostânemiz ile eğerçi ifâde olunmuşdur. Ancak bu husûsun ibtidâsı elçi beğ dostumuzun takrîriyle zuhûr eylemiş olduğuna binâen el-hâletü hâzihi vâkı' olan keyfiyâtın dahi elçi beğ dostumuza ifâdesi muktezâ olmağla keyfiyet ma'lûm oldukda elçi beğ dostumuz dahi kavî-i evvelini tasdîk ve bi'd-defa'ât arz eylediği takrîrlerini te'yîd zımnında hilâf-ı ta'ahhüd vâkı' olan harekât-ı nâ-bercâyı def'e teşmîr-i sâ'id-i gayret ve gerek kral-ı müşârun-ileyh cenâbını ve gerek kendü akvâlini tasdîk ile i'tirâz olacak etvârdan tebriye-i zimmet ve nezd-i hümâyûn-ı hazret-i cihândârîde sadâkat üzere olan dostluklarını isbâta nisâr-ı tâb ü tâkat eylemek lâzime-i medânegî(?) ve istikâmet olmağla mevâdd-ı mezbûreyi kral-ı müşârun-ileyh cenâbına tastîr ve devlet-i müşârun-ileyhânın bilâ-mûceb cumhûr-ı Leh'e olan ta'addîsinin men' etdirilmesi matlûb-ı dostânemizdir ve Âsitâne-i Sa'âdet'de ikâmet için Leh cumhûru

tarafından vürûd üzere olan orta elçinin henüz kral nasb olunmaksızın Der-aliyye'ye vürûdu hilâf-ı kâ'ide-i kadîme olduğundan mâ'adâ bir fâ'ideyi müntec olmamağla kral nasb oluncaya dek te'hîri ve kral nasb olunduktan sonra kral ve cumhûr ittifâkıyla vürûdu münâsib mülâhaza olunmağla bu tarafda olan kapu kethüdâsının dahi ta'yînâtı kat' olunup Leh cânibine azîmeti ve bu tarafda müsâfereten ikâmeti kendü re'yine ihâle olunmağla keyfiyet elçi beğ dostumuzun ma'lûmu oldukda husûs-ı mezbûru kral-ı müşârun-ileyh cenâbına tahrîr eylemesi matlûb-ı dostânemizdir.

[20b-1]

Taraf-ı hazret-i sadâret-penâhîden rağbetlü Prusya elçisi dostumuza takrîr-i âlîdir.

Çend-rûz mukaddem elçi beğ dostumuz ile Şerefâbâd sâhilinde mülâkat ve mükâlemede haşmetlü Prusya kralı cenâbı tarafından celâdetlü Kırım Hânı hazretlerine gelen murahhasın takrîrinde Devlet-i Aliyye-i dâimü'l-karâr ile Rusya devleti beyninde yirmi dört senesinde akd olunan musâlahanın şurût u kuyûdu tecdîdi ve Azak Kal'a'sı arâzîsi hudûdlarıyla Devlet-i Aliyye'ye kalması ve Kabartalulardan keff-i yed ile mukaddemâ Kusay aşîretinden me'hûz olan bin beş yüz hâne mikdârı ehl-i İslâmın rehinleriyle Devlet-i Aliyye'ye ircâ'ları ve Rusyaluya tâbi' Potkali Kazakları'nın Rusya memleketine nakilleri ve mugâyir-i ahidnâme Devlet-i Aliyye hudûdlarına karîb mahallerde Rusya tarafından binâ ve ihdâs olunan kal'aların hedmleri ve Rusyalu ile Nemçelü beyninde olan mevâdd-ı ittifâkın feshi ve fimâ-ba'd devlet-i müşârun-ileyhâ tarafından Nemçelüye bir vechle i'ânet olunmamak üzere şurût-ı merkûme ile musâlahâ-i mü'ebbede müceddeden akd ve temşiyetini haşmetlü Prusya kralı ta'ahhüd ve iltizâm itmekle bu vechle Devlet-i Aliyye'ye tahrîr olunmasını tavsiye ve niyâz ve Nemçelünün aleyhine ittifâk mâddesinin akd ve tesvîyesiyle üzerine hareket ve asker irs[â]lini niyâz ve istid'â ider diyü murahhas-ı mezbûr beyân ve Hân-ı müşârun-ileyh hazretleri kâ'imelerinde tahrîr eyledikleri yegân yegân kırâ'at ve elçi beğ dostumuza ifâde vü ifhâm olundukda şurût-ı muharrere üzere yirmi dört senesinin musâlahasının tecdîdiçün kral-ı müşârun-ileyhin tasdîknâmesi kırk elli güne değin vürûd ideceğine ta'ahhüd ve iltizâm eylediğiniz tarafımızdan şevketlü azametlü mehâbetlü kudretlü kerâmetlü velî ni'metim efendim pâdişâh-ı alem-penâh eyyid-allâhü ve ibkâhü hazretlerinin mübârek rikâb-ı kâm-yâb-ı mülûkânelerine arz ve takrîr olundukda haşmetlü Prusya kralı dostumuz Devlet-i Aliyye-i rûz-efzûn ile Rusya devleti beyninde yirmi dört târîhinde ma'kûd-ı mevâdd-ı musâlahayı bâlâda tasrîh ü tebyîn olunan şurût ile bilâ-noksân tesviye ve temşiyetine ta'ahhüd ve tekeffül eylemek şartıyla Nemçelünün aleyhine

niyâz ve istid'âsı olan tahaffuz-ı ittifâk mâddesinin akdine ve kral-ı müşârun-ileyh dostumuzun takviye-i bâ-zevî miknetiçün serhadât-ı seniyye-i medîdeden Belgrad ve Vidin ve Bosna kal'alarına Rumili ve Özi ve Anadolu eyâletlerinin askerleri şimdiden ta'yîn olunup bi-mennihî te'âlâ âtiyye-i bahârda dahi kemâl-i şân ve şükûh-ı Devlet-i Aliyye'yi izhâr [21a] ider. Reftâr-ı adüvv-i şikâr ile bu dostunuzu külliyyetlü müntehab asker ile Erdel ve Macar memleketlerinin feth ü teshîrine tesyîre himmet-i kat'iyye-i pâdişâhâneleri erzânı buyurulmağla tahaffuz-ı ittifâk-ı mevâddı kaleme alınup taraf-ı dostânenize irsâl kılındı. Şart-ı merkûmun husûl ve temşiyetiyle mu'teber olmak kaydıyla tahâfuz-ı ittifâk mevâddını elçi beğ dostumuz devleti tarafından bu vech üzere kabûl ve tasdîk ider ise bizler dahi vekâlet-i mutlaka ve ruhsat-ı kâmile-i mütehakkıkamıza binâen tasdîk idüp bir vakt-i münâsibde tarafeynden temessükleri mübâdele olunup karâr virildiği gibi hudûd-ı mezbûreye askerlerimizin derhâl ta'yînlerine ve bâ-avn-i hazret-i Bârî âtiye-i bahârda azîmetimizin tedârikât-ı külliye ve tanzîmlerine şürû' ve mübâşeret kılınur.

[21a-1]

Taraf-ı Devlet-i Aliyye'den Prusya Devleti'ne takrîr-i dostânedir.

Bundan mukaddem taraf-ı Devlet-i Aliyye-i dâimü'l-karârdan Prusya devleti cânibine gönderilen takrîrde devleteyn beninde akd ve rabtına der-miyân kılınan musâfât ve ittifâk mâddesine İngiltere devleti tarafından tavassut olundukdan sonra mevâdd-ı musâfâta ve şurût-ı tahaffuz-ı ittifâkiye mahzûr-ı şer'î ve naklıden ârî olur vechle bi'l-müzâkere nizâm virilmek husûsu havâss-ı vükelâ-yı Devlet-i Aliyye'nin meşveretlerinde karâr-yâb olduğu tahrîr ve beyân kılınmışıdi. Bu def'a Prusya Devleti'nin Dersâadet'de mukîm maslahatgüzâr beğzâdesi bir kıt'a takrîr arz idüp hulâsa-i tercümesinde İngiltere devleti işbu mâdde-i musâfât ve ittifâkın pezîrâ-yı nizâm olmasında şekk ü iştibâh üzere olduğuna binâen eğer ricâliyle müzâkereye şürû' ise şuyû' bulup ba'zı mahzûrâtı müceb olup bir fâideyi muntec olmaz diyü mâdde-i mezbûreye tavassutdan i'tizâr eylediği tahrîr ve taraf-ı Devlet-i Aliyye'den bilâ-tavassut eğer bu mâddeye nizâm virilse İngiltere Devleti'nin memnûn u mahzûz olacağı ve cânib-i Devlet-i Aliyye'den mevâdd-ı musâfât ve ittifâk husûsuna ne güne irâde olunacak ise haşmetlü rağbetlü Prusya kralı dostumuz cenâbları intizârda kalmamak için bir gün evvel cevâb virilmesi husûsu tastîr olunmuş. Mukaddemâ ifâde olunduğu üzere Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'l-istimrâr ile Prusya devleti beyninde min ciheti'l-hudûd bu'd mesâfe olmak hasebiyle ittifâk mâddesinin tarafeynden ri'âyet levâzimi

karîn istihkâm olmak bir devlet-i âharânın tavassutuna muhtâc olduğu vâzih u âşikâr ve mâtde-i mezbûrenin pezîrâ-yı nizâm olmasında İngiltere Devleti'nin iştibâha mebnî i'tizâr eylemesi kezâlik vükelâ-yı Devlet-i Aliyye'ye bâ'is-i tereddüd ve iştibâh olmağla şimdilik mâtde-i ittifâkın karâr-yâb-ı nizâm olması hulûl-i vakt mukadderine tevkîf olunup tavassut-ı devlet-i âharâya muhtâc olmayacak vechle akd-ı revâbit-ı musâfât olması ihtiyâr ve takdîm ve sâir devletler ile der-miyân olan dostluk misillü berren ve bahren tüccâr ve züvvârın âmed-şüdlerine husûl-i menâfi'lerine dâir mevâddın bilâ-tavassut istihkâmı mümkinî'l-husûl olduğuna binâen icmâlen mevâdd-ı mezbûrenin bir sûreti tahrîr ve beğzâde dostumuza teslîm olunmuşdur. Şimdilik ol vechle akd-ı musâfâta Prusya devleti tarafından izhâr-ı hâhiş olunur ise tarafeyne nâfi' vü hayırlu mülâhaza olunan ba'zı mevâddın dahi bundan sonra vaktiyle ilhâk ve idrâcı hayyiz-i cevâzda olmak üzere mevâdd-ı muharrerinin mu'tâd üzere iktizâ iden temessükleri tarafeynden ahz u i'tâ olundu.

[21b-1]

Beyannâme

Devlet-i Aliyye-i dâimü'l-karâr ile Rusya devleti beyinde elli iki târîhinde in'ikâd-pezîr olan şurût-ı musâlaha ve musâfâta cânib-i Devlet-i seniyyeden mürâ'ât ve Rusyalu her ne kadar zîrgâh-ı ihtiyâlden isâle-i âb-ı dek ü desîse iderek kurb u civâr-ı hudûd-ı Devlet-i Aliyye'de kılâ'-ı müte'addide ihdâs ve mâ-fi'z-zamîri olan netîce-i merâmını tebyîn eyledikçe şân-ı vâlâ-nişân-ı Devlet-i Aliyye'ye şâyân olduğu vech ile bu misillü hilâf-ı şurût-ı dostî harekâtdan keff-i yed eylemek vesîle-i irâhe-i re'âyâ-yı tarafeyn ve bâ'is-i tezâyüd-i muhabbet-i cânibeyn olduğunu vakit vakit beyân ile sûret-i dostîde ahidnâme-i hümâyûnunun mazmûnuna tatbîk ile ifâde eyledikde sûret-i vâkı'aya mugâyir kapu kethüdâsının virdiği takrîrler ile Devlet-i Aliyye'yi iğfâl kasd idüp ammâ Devlet-i Aliyye ise gafletden ârî vü berî iken şurût-ı dostîde sâbit-kadem ü râsih-dem olduğunu Moskovlu ve sâir dostlukda devâm üzere olan düvel-i etrâf dostlarımıza beyân için gâfilâne iğmâz ve kendü amelleri olan habl-i hiyel vaktiyle kedü ayaklarına dâm olur diyü mu'âmele-i bi'l-mücâmelede sâbit ü üstüvâr olup hıfz u vikâyet-i ser-rişte-i dostîde tecvîz-i kusûr itmeyüp kemâ-yenbagî şurût-ı musâfâtın icrâ vü ifâsına ihtimâm eylemişken Rusya devleti mugâyir-i şurût-ı musâfât ne gûne hareket-i nâ-ber-câya tasaddî eylediği cümlelerin ma'lûmudur. Bundan başka Leh kralı Agustus-ı sâlis vefât eyledikde zamân iddi'âsıyla hudûd-ı serhâdât ve re'âyâ-yı Devlet-i Aliyye'ye envâ' mazarratı müstelzim ve nizâm-ı umûr-ı memâlik-i saltanat-ı seniyyeyi muhill ve

mu'âdâtı mûcib olduğu bi'd-defa'ât mücerreb ve kadîm ahidnâmelerde men'î mastur u mukayyed olan Leh memleketine asker idhâl ve yevmen fe-yevmen nizâm-ı umûr-ı memâlik ve cumhûr-ı Leh'i tahsîl bahânesiyle memleket-i Leh'de tevfir-i asker ve mühimmât ve zehâ'ir eylediğinden mâ'adâ şurût-ı serbestiyet-i Leh'i desîse ile tebdîl ve cumhûr-ı Leh'i tazyîk ve asker kuvvetiyle Ponyatovski'nin oğlunu kral nasb ve Rusya tarafgîrlilerine takviyet ve sâir cumhûra îsâl envâ' mazarrat u hasâret ve tedricen kesr-i bâzû-yı kuvvetlerini mûcib olur hâlâta tasaddî birle şurût-ı serbestiyet-i Leh'i cebren ilgâ ve cumhûr-ı Leh'in şurût-ı serbestiyet-i gayret-keşi olanlarını derûn-ı memleket-i Leh'den ihrâc ve emvâl ü eşyâların zabt ve hân mân-ı kadîmlerin harâb ve muhâlefet iden aceze vü zu'afâ-yı re'âyâyı katl-i âmm iderek gayret-keşân-ı cumhûr-ı Leh etrâfa müteferrik ve perîşân ve mâ'adâsı makhûren ve mecbûren yed-i tasallut Rusyaluda esîr misillü kalup Moskovluya teba'iyet itmeleriyle Rusyalunun mümkin-i zamîri olan sû-i kasdı icrâ için top ve cebehâne ile hudûd-ı Devlet-i Aliyye'ye asker idhâl ve Balta'yı ve Kraşkova nâm karyeyi tahrîb ve birkaç bin ehl-i İslâm'ı şehîd ve bu vechle nakz-ı ahd-ı ârını irtikâb eylediği zâhir ü âşikâr olduğuna binâen virilen fetvâ-yı şerîfe mücebince üzerine sefer-i hümâyûn muhakkak olduğu bundan mukaddem bi'l-cümle düvel-i etrâf dostlarımızın tafsîlen ma'lûmları olduğundan mâ'adâ keyfiyet-i nakz-ı ahdı icmâlen beyannâmeler neşriyle ifâde olduğundan gayrı sâbıkâ iklîm-i Kırım Hânı olan merhûm Kırım Giray Hân Moskov memleketine çapul itmeğe der-bâr-ı hilâfet-karârdan me'zûn olup Bender tarafına vürûdunda Rusya ve Leh memleketlerine çapul ve akın eylemeğe bi'd-defa'ât izn ü ruhsat taleb eylemişken Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'l-istimrâr ile Leh cumhûru beyninde Karloviçe nâm mahalde mün'akid olan şurût-ı musâfâta mugâyir cumhûr-ı Leh taraflarından bir hâlet-i gayr-ı me'mûle zuhûr itmediğine binâen her hâlde Devlet-i Aliyye'nin himâyet ü sıyânetlerinde olmalarıyla bir dürlü Leh memleketine ayak basmamak üzere merhûm Kırım Giray Hân'a tenbîh ve sâir serhadâtda olan muhâfizîn ve zâbitâna dahi Lehlü'ye îsâl-ı hasârdan mücânebet eylemeleri husûsu evâmir-i aliyye ile te'kîd olunup bu vechle Leh memleketi ve cumhûr ve re'âyâsı himâyet ü sıyânet olunmakdan nâşî cumhûr-ı mûmâ-ileyhim dahi Devlet-i Aliyye'nin kendü haklarında bu gûne mebzûl olan sıyânet ü himâyetini derk ü iz'ân birle Karloviçe musâlahasına ri'âyet ve fesh-i sulhden ictinâb iderler diyü zann olunur iken bu def'a a'dâ-yı dîn ü Devlet-i Aliyye olan Moskovlu Leh derûnunda taburunu tertîb ve zehâ'irini tanzîm ve askerini tesmîn ve meslek-i hîle ile hud'aya sülûk ve öteden berü Moskovlu askerîsinin derûn-ı memleket-i Leh'de müddet-i medîde ikâmet eylemesinin Devlet-i Aliyye hudûd ve serhadâtına vukû'u melhûz olan mazarratı hârice

çıkarp bî-vakt baġteten Hotin Kal‘a’sı üzerine hücûm ve muhâsara eyledikde avn ü inâyet-i cenâb-ı Müntakim ve Kakhâr ile asker-i İslâm mansûr u muzaffer ve Moskovlu makhûr u müdemmer olup ancak Hotin üzerine gelen Moskov taburunun sülûsânı Lehlü ve sülûsü Moskovlu olduġu ve Lehlüden ba‘zıları kendü rızâlarıyla ve ba‘zıları dahi cebren Moskovluya teba‘iyyet eyledikleri serhaddlü taraflarından vürûd iden arz u mahzarlardan ve kendülerden ahz olunan üserâ dillerin takrîrlerinden ve Leh müttefiklerinden ba‘zılarının ihbârlarından müstebân oldukda Lehlünün bu gûne Moskovluya teba‘iyyeti ve Hotin üzerine gelen tabur-ı makhûrun sülûsânı Lehlü olması neden iktizâ eylediġi taharrî olundukda bundan iki sene mukaddem Moskovlu ile [22a] Lehlü beyninde Karloviçe musâlahasına mugâyir bir vechle tecdîd-i uhûd-ı kadîme eylemişler ki her ne vakit Devlet-i Aliyye ile Moskovlu beyninde muhârebe vâkı‘ olur ise Lehlü dahi ma‘an muhârebe eylemek ve kezâlik Devlet-i seniyyenin Lehlü ile mukâtelesi vâkı‘ olur ise Moskovlu ma‘an muhârebe eylemek üzere tarafından sened ahz ü i‘tâ olunduġu Devlet-i Aliyye’ye ilticâ iden Potocki ve Krasincki nâm mu‘teberân-ı cumhûr-ı Leh’in takrîrlerinden münfehim olunduġundan ma‘adâ hâlâ ordu-yı hümâyûnda resm-i kadîm-i Devlet-i Aliyye üzere mahfûzen mevcûd olan Rusya kapu kethüdâsı Abreşkof’dan bu keyfiyet isti‘lâm olundukda ol dahi kendü hatt ve imzâsıyla mûmzâ takrîriyle bu keyfiyeti tasdik idüp bu sûretde Leh cumhûru dahi ba‘zan tav‘an ve ba‘zan makhûran oldukları hâlde cebren fesh-i sulh idüp Karloviçe musâlahasını nakz eyledikleri aklen ve naklen ve müşâhedeten zâhir ü âşikâr olmaġla bu takdîrce Devlet-i Aliyye-i dâimâ şurût-ı dostî ve musâfâta ri‘âyet ve hem-civâr bulunan Lehlüyü îsâl mazâr u hasârdan sıyânet ü vikâyet ve müddet-i kesîreden berü Moskovlunun sû-i hareketini müşâhede eyledikce muhâfaza-i silm ve musâfât ve re‘âyâ-yı tarafeyni pâ-zede-i hasâr olmakdan ihtirâzen iġmâz ile mu‘âmele ider iken bu ni‘met-i cezîlenin şükrünü bilmeyüp bu gûne hiyel ü huda‘ ve dek ü desîseyi irtikâb ve adâvetlerini izhâr itmeleriyle ol misillü a‘dânın buldukları mahalde i‘dâm ve izâleleriçün muhârebe ve katl eylemek husûsunda mecbûr ve min külli’l-vucûh bu bâbdâ Devlet-i Aliyye-i dâimü’l-karâr dahi ma‘zûr olduġundan mâ‘adâ nakz-ı ahd eylemekde Lehlü dahi Moskovlu misillü olduġunu ve şer‘an anlar ile dahi muhârebe vü mukâtele iktizâ eylediġini nâtik virilen fetvâ-yı şerîfe mûciblerince Moskovluya ne vechle mu‘âmele olunmak iktizâ ider ise Moskovlu ile ittifâk idüp asker-i İslâm’ın üzerine hücûm ve muhârebe iden Lehlüye ol vechle mu‘âmele olunmak iktizâ eylediġinden başka Leh cumhûrunun gran mareşalleri olan Krasincki ve Potocki Leh memleketine asker-i İslâm’ın duhûl ve Moskovlu ve anlara tâbi‘ olanları ihrâc ve i‘dâm eylemek için istid‘â

vüistirhâm ile mûmâ-ileyh Potocki ordu-yı hümâyûna gelüp asâleten ve vekâleten memhûr sened i'tâ eylediklerine ibtinâ'en Leh derûnuna asker idhâl ve mevcûd bulunan Moskovlu ve anlara teba'iyet iden Lehlûler ile mukâtele vü muhârebe ve düşmanımızdan ahz-ı intikâm eylemek hâcet mess eylediği edille ve berâhîn-i akliyye ile dahi kâffe-i zevî'l-ukûle vâzih u âşikâr olmağla mükemmel top ve cebehâne ile ordu tertîb ve asâkir-i vâfire ile Leh derûnuna ser-asker irsâl ve Moskovluları ve anlara tâbi' olup muhârebe iden Lehlûleri tedmîr ve tenkîl eylemek ve istîmân iden ve dost olan Lehlûlere îsâl-i hasâr olunmamak üzere tenbîh olunduğu düvel-i etrâf dostlarımızın ma'lûmları olmak için ifâde vü beyân olundu.

[22b]-[23b] İtalyanca Metin

[24a] Boş Varak

[24b-1]

Moskovlu ile Lehlû bin yüz seksen iki senesinde beynlerinde ahd ü peymân ve her ne vakit ehadü hümânın Devlet-i Aliyye-i dâimü'l-karâr ile seferi vâkı' olur ise bi'l-ittifâk Devlet-i Aliyye üzerine hareket eylemek üzere Devlet-i Aliyye'nin aleyhine akd-i ittifâk ve seksen üç senesi Muharremi'nde ma'an Hotin üzerine hücum ve muhâsarada irtifâk eylediklerine binâen Lehlûnün dahi nakz-ı ahdları âşikâr olduğundan Lehlûden Devlet-i Aliyye'ye dost olan ve istîmân idenlere emân virilüp mâ'adâsına Moskovluya olan mu'âmele-i şer'iyye misillü mu'âmele olunmak üzere Leh cânibine kaviyyü'l-iktidâr bir vezîr Aristotedbîrin ta'yîni lâzım geldiğine binâen Rumili vâlîsi vezîr-i mükerrem sa'âdetlü Mehmed Paşa hazretlerinin cânib-i mezkûra ser-asker olması zımnında otak-ı süreyyâ-nitâk-ı hazret-i serdâr-ı ekremîde mak'ûd olan meclisde vukû' bulan sûret-i meşveret ve su'âl ve cevâb ve takrîr-i serdâr-ı ekremîdir.

Sene selâse ve semânîn ve mi'ete ve elf Seferü'l-hayrı'nın dokuzuncu günü dâhil-i memleket-i Boğdan'da vâkı' Handepesi mazreb-i hıyâm-ı nusret-encâm cenâb-ı hazret-i serdâr-ı a'zamı olup Rumili vâlîsi ve Hotin ser-askeri vezîr Mehmed Paşa kullarına mukaddemce irsâl-i peyâm olduğuna binâen mâh-ı mezbûrun muntasıfı yevm-i sülesâda ordu-yı hümâyûna vusûl ve otağ-ı çâkerîye mevsiil olup icrâ-yı resm-i âdî ve ifâ-yı hâtır-sâzî ileistirâhat için ihzâr olunan haymesine azîmet ve ferdâsı müşârun-ileyh ve Sivas vâlîsi vezîr Ali Paşa kulları ve ordu kâdısı efendi dâ'ileri mevcûd bulunan mîr-i mîrân ve yeniçeri ağası ve sipâh ve silahdâr ve sâir ocak ağaları ve kethüdâ beğ ve defterdar efendi ve reîsülküttâb efendi ve nişâncı ve defter emîni

efendiler ve sâir ricâl-i Devlet-i Aliyye-i sadakat-nişân kulları otağ-ı muhlisîye da‘vet ve tarh-ı encümen-i meşveret ve Moskovlunun Hotin Kal‘ası üzerine hücum ve muhâsarası ve tâbûr-ı makhûrunun sülüsü Moskovlu ve sülüsânı Lehlü olup muktezâ-yı şer‘-i kavîm üzre Moskovluya ne vechle mu‘âmele olunmak iktizâ ider ise Lehlüye dahi ol vechle mu‘âmele olunmak îcâb eylediğini der-miyân ve virilen üç kıt‘a fetvâ-yı şerîfe ve düvel-i etrâfa bu keyfiyeti beyân ve Leh derûnuna asker irsâli neden iktizâ eylediğini tasrîh ü ayân zımnında neşr olunmak üzre kaleme alınan beyannâme meclis-i mezkûrda feth ve kırâ‘at ve mazâmîn-i münîfeleri huzzâr-ı meclise tefhîm ve işâ‘at olunduktan sonra iki seneden berü Devlet-i Aliyye-i ebediyyü’l-istimrârın ezyâl-i şefkat ve inâyetine teşebbüs ü tevessül ile Bender cânibinde meks ü ikâmet üzre olan Leh müttetiklerinden Potocki mukaddemce ordu-yı hümâyûnda mevcûd bulunmak hasebiyle ol dahi altı nefer müşâverecisi ile ihzâr ve Françe ve Nemçe ve İngiltere ve Venedik tercümânları dahi getürdülüp cümle mahzarında mûmâ-ileyh Potocki’ye şu vechle hitâp olundu ki; Devlet-i Aliyye-i dâimü’l-karâr ile Leh cumhûru beyninde yüz on bir târîhinde in‘ikâd-pezîr olan musâlaha ve musâfata Devlet-i Aliyye ri‘âyet ve Leh cumhûrunu ve re‘âyâ ve memleketini himâyet ü sıyânet itmişiken ve Moskov üzerine sefer-i hümâyûn-ı nusret-makrûn muhakkak oldukda mücerred Lehlüleri sıyânet için sâbıkâ iklîm-i Kırım Hânı olan merhûm Kırım Giray Hân her ne kadar Leh memleketine duhûl talebinde oldu ise bir dürlü ruhsat u cevâz gösterilmeyüp Yeni Sırb’dan Moskov memleketine doğru Elsavet(?) ve Engelhort(?) semtlerine çapul ve akın etdirilüp bu vechle cumhûr-ı Leh ve memleketleri muhâfaza vü vikâye olunmuşiken Moskov keferesi Hotin üzerine hücum ve muhâsara eyledikde avn ü inâyet-bârî ve kuvvet-i kâhire-i hazret-i şehriyârî ile tâbûr-ı makhûru münhezim ü meksûr ve melâ‘în-i dûzah-mekîn avd ve firâra mecbûr olup ancak Lehlüden ba‘zıları bi’t-tav‘ ve’r-rızâ teba‘iyyet ve ba‘zıları dahi kerhen ü cebren mutâva‘at ile tabur-ı mersûmun sülüsânından ziyâdesi Lehlü ve sülüsü mertebesi Moskovlu olarak ehl-i İslâm üzerine hücum ve muhârebelerinden Lehlünün dahi zamîrlerinde olan adâvetlerini izhâra berâ‘at-ı istihlâl ve iki sene mukaddem Devlet-i Aliyye’nin aleyhine akd-i ittifâk mâddeleri Moskovlu misillü düşman-ı dîn ü devlet olduklarına dâll ve bu vechle Karloviçe musâlahasını fesh ü ilgâ eyledikleri istidlâl olunduğuna binâen virilen fetvâ-yı şerîfe müceblerince Leh derûnuna mükemmel top ve cebehâne ve külliyyetlü asâkir-i nusret-meâsir ile Rumili vâlîsi Mehmed Paşa ta‘yîn kılınacağı mûmâ-ileyh Potocki’ye ifâde ve mukaddemce ta‘ahhüd eylediği vech üzre ser-asker-i müşârun-ileyh ile ma‘an Leh derûnuna azîmet ve Leh müttetiklerinden ve Devlet-i Aliyye’ye dost olanlar ayrılıp istîmân idenler ise

kedüler emân virileceği ve ol misillülerin emlâk ü emvâl ve evlâd u iyâllerine ta'arruz olunmayup himâyet ü sıyânetlerine sa'y olunacağı lede't-tefhîm mûmâ-ileyh dahi şu vechle bast-ı istirhâm eyledi ki; iki sene mukaddem Moskovlunun tasallut ve tazyîkinden Devlet-i Aliyye'nin sâyesine biz ve sâirleri ilticâ eyledik ve her hâlde merhamet-i Devlet-i Aliyye'ye muhtâcız ve müşârun-ileyh ile bi-mennihi te'âlâ Leh derûnuna duhûl ve Mosovlu ve anlara tâbi' olan Lehlülere ma'an havâle-i seyf-i meslûl ideceğimizden başka altmış bin asker-i İslâm'a vefâ idecek her hâlde himâyet ü sıyanetlerini ve şurût-ı musâlahasının şurût u kuyûdu üzre Leh cumhûrunun her hâlde himâyet ü sıyânetlerini ve şurût-ı serbestiyet-i Leh'in ibkâ ve tanzîmini vekâlet ve asâletim hasebiyle recâ vü istid'â iderüm diyü hatm-i kelâm eyledikde kulları dahi şu vechle bast-ı makâl eyledim ki; Leh cumhûriyyeti ile Moskovlu beyninde iki sene mukaddem Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'l-istimrârın aleyhine akd-i ittifâk ve ta'ahhüd ve irtifâkları ve bu def'a [25a] Moskovlu ile Lehlünün mahlûtan Hotin üzerine hücum ve muhârebede vifâkları her ne kadar kerhen ü cebren ise dahi şer'an ve aklen Karloviçe musâlahasını fesh ü ilgâ itmekle bundan sonra Karloviçe musâlahasını da'vâ ve da'vâ-yı bilâ-delîldir ve belki bâtıldır. Fimâ-ba'd Karloviçe musâlahası ber-taraf olduğuna binâen Devlet-i Aliyye askerîsini Leh derûnuna tesyîr ve bi'l-cümle Lehlüleri katl ve tedmîr-i emvâl ve eşyâların iğtisâb ve ıyâl ü evlâdların seby ü istirkâk ahz-i sâr ü intikâma sa'y ü ikbâb eylemek farz oldu. Kaldı ki gerek hudûd-ı Devlet-i Aliyye'ye ve gerek Macar ve sâir etrâfa müteferrik olan Lehlüler matrûd kabîlindedir. Karloviçe musâlahasını iddi'âya salâhiyetleri mün'adim ve cumhûr ile mün'akid olan rişte-i musâlahâ mecmû'unun ittifâk ü ittihâdıyla mazbût-ı münîrim olmağla bu sûretde yalnız içlerinden makhûren ve mecbûren Leh memleketinden firâr ve hudûd-ı Devlet-i Aliyye'ye istîmân ve ilticâ ve mahâll-i sâirede karâr ve ihtimâ idenlerin musâlahâ-i ûlâyı da'vâya liyâkatleri olmadığından başka Devlet-i Aliyye Lehlünün şurût-ı serbestiyetlerine nâzır olmadığı misillü himâyet ü sıyânetlerine dahi zâmin değildir ve şevketlü kerâmetlü mehâbetlü kudretlü azametlü veliyyü'n-ni'metim pâdişâh-ı âlî-tebâr ve şehinşâh-ı gerdûn-iktidâr efendim hazretleri rûy-i zemînin İskender cihângiri ve cümle pâdişâhların pâdişâh ve şehriyârî ve harekât u sekenâtı dahi İskenderâne'dir ve Potocki'nin ve sâir cumhûr-ı Leh'den dostluk da'vâ idenlerin müzâheret ü i'ânetlerine ihtiyâcı yokdur. Ser-asger-i müşârun-ileyhin ma'iiyyetinde sen dahi olmaz isen hiç mâni' değildir. Doğru memleket-i Leh'e duhûl ve avn ü inâyet-i bârî ile gerek Moskovlu ve gerek Lehlü her kim olur ise olsun a'dâmızı tedmîr ve istîsâlde bir dürlü i'ânet istemeziz. Lâkin muktezâ-yı şerî'at-ı garrâ ve pâdişâh-ı cihân-pîrâ efendimizin

lâzime-i mürüvvet ve şefkatleri üzre asker-i İslâm Leh memleketine ve gerek Moskovlu diyârına duhûl ve muhârebelerinde gerek Moskovludan ve gerek Lehlüden her kim istîmân ider ise kendülere emân virilür. Bu takdîrce Moskov ve Lehlü bize göre müsâvîdir. Amma çünkü iki seneden berü Devlet-i Aliyye'ye ilticâ eyledin ve şimdi dahi arâzî ve memleketini ve dost olan Leh cumhûrunun emvâl u ıyâllerine ta'arruz olunmamasını istirhâm ideyorsun. Pâdişâhım efendim tarafından vekâlet-i mutlakam hasebiyle ser-asfer paşaya tenbîh iderim ki; ma'iyyetiyle Leh memleketine duhûl ve Leh müttefiklerini Devlet-i Aliyye tarafına celb ve istîmân eylediklerinde emân virüp memleket ve ıyâllerine ve emvâl ü eşyâlarına ta'arruz itdürmesün ve senin dahi Devlet-i Aliyye'ye sıdk u hulûs üzre hidmetin ma'lûm olur ise mükâfâtına mazhar olursun ve bi-tevfikihi te'âlâ feth u nusret müyesser oldukdan sonra sûret-i musâlaha ve musâfât ne yüzden iktizâ ider ise tezdîd ve teşyîd olunmak lâzım gelmekle da'vâ-yı serbestiyet ve istirhâm-ı nizâm ol vakit iktizâ ider ve senin umûr u husûsun ser-asfer paşaya sipâriş olunmuşdur. Bundan sonra anın ile mükâleme ve iktizâ iden husûsları müzâkere ve mukaddemce gidecek yolları ihbâr ve irâ'et ve cumhûrdan dost olanlar evvelce ser-asfer paşanın tarafına gelüp istîmân eylemelerini tahrîr ü takîren kendülere tefhîm ü işâ'at eyle diyü cevâb virildikde mûmâ-ileyh dahi Devlet-i Aliyye'nin mukaddemlerde dahi Lehlü haklarında inâyet ve himâyetleri bî-dirîğ olageldiğinden gerek ben ve gerek sâir Leh müttefikleri dahi sâye-i şehinşâhiye mültecî olduk. Emr ü fermânınız üzre müşârun-ileyh ile ma'an azîmet ve gerek Moskovlu ve gerek Lehlü düşmanlarımızdan ahz-ı intikâm itmeğe sa'y ideriz didiklerinde çâkerleri dahi yüz elli seneden berü Sultân Mehmed ve Sultân Süleymân ve Sultân Ahmed ve Sultân Mustafa ve vâlid-i mâcid-i hazret-i pâdişâh-ı zilliyet-penâh Sultân Ahmed Hân ve Sultân Mahmûd Hân ve Sultân Osmân Hân hazerâtı vaktlerine gelince cümle kuyûdât ve vekâyi' mazbûtdur. Hâlâ erîke-pîrâ-yı übbehet ve tâcdârî ve revnak-efzâ-yı saltanat ve cihândârî pâdişâh-ı deryâ-nevâl ve şehinşâh-ı mekârim-iştîmâl efendim hazretlerinin vakitlerinde Leh cumhûru ve re'âyâsına vâkı' olan inâyet ve himâyet kangı pâdişâh zamânlarında olmuşdur. Dört seneden berü Devlet-i Aliyye Lehlüyü himâyet ü sıyânet birle memleket-i Leh'e ta'arruz eylemeyüp ale'd-devâm şurût-ı serbestiyetlerini icrâ ve Moskovluyu tard u teb'ide i'tinâ eylemeleri zımnında mektûblar irsâliyle pend ü nasîhat ve etrâfında olan zâbitân-ı muhafîzîni Lehlüye îsâl-i mazarratdan mücânebet eylemeleri tenbîh ü te'kîd ve ale'l-husûs merhûm Kırım Giray Leh memleketine çapûldan men' u keff ve sâir nice inâyet ve merhamet ile habl-i musâfât teşdîd ü teşyîd olunduğu cümlelerin ma'lûmudur. Böyle iken Leh cumhûru inâyet-i Devlet-i Aliyye'yi bilmeyüp [25b] Hotin üzerine

geldiler ve iki sene mukaddem Devlet-i Aliyye'nin aleyhine Moskov ile akd-i ittifâk eylediler. Lâkin pâdişâh-ı alem-penâh efendimiz hazretlerinin merhamet ve inâyeti mebzûl emân diyenlere sâhib çıkar ve cerâ'im-i sâbıklarını avf ider. Bundan sonra gelüp istîmân idenlere emân virilür ve memleket ve emvâllerine ta'arruz olunmaz dinildikde kat'â cevâb viremeyüp merhamet ve inâyet-i Devlet-i Aliyye'ye muhtâcız diyü tekrâr istirhâm eylediklerinden mâ'adâ altmış bin mikdârı askere zahîre tedârik idebilürüz ziyâde tedârik idemez isek avf buyurula diyü i'tizâr eylediğinde kulları dahi ol mikdâr zehâ'iri sen tedârik eyle kusûr iktizâ iden zehâ'iri Osmanlu askeri bulurlar ve tedârik iderler diyü hatm-i kelâm olunduktan sonra cümle huzzâr-ı meclise hitâb olunup işbu re'y-i müstahsen midir herkes hâtırına geleni söylesün ve kusûr kalmış şey var ise ifâde eylesün cümlemiz bir pâdişâh-ı alem-penâhın kulu ve kölesiyüz ve işbu işlerde cümlemiz müşterekiz ve bir sefinenin içindeyüz diyü tekrâr be-tekrâr cümleye hitâb ve arz-ı keyfiyet olunduktan her birisi işbu re'y üzerine âhar re'y olmaz. Nefsü'l-emr şer'-i şerîfe ve muktezâ-yı hâle göre hareket ancak bu vechle iktizâ ider diyü yek-zebân ittifâk ve istihsân olmalarıyla işbu niyyete ordu şeyhi efendi cümle mahzarında du'â ve bu vechle Fâtiha kırâ'at ve Rum vâlisî müşârun-ileyh Leh memleketine azîmet için serâsere kaplu ser-asker kürkü ilbâs ve cîsr-i kebîr binâ emîni Süleyman efendi kulları muvakkaten mâliye tezkireciliğiyle ordu defterdârı nasb ve yeniçeri ocağından saksoncu başı ağa ordu ağası ta'yîn ve cebeci ve topçu başı vekîlleri ve nüzûl emîni tahsîs ve kırk bir eded top ve hâvan intihâb ve mühimmât-ı cebehâne ve tophâne ve levâzim-i sâire tertîb ve tîz elden beşyüz araba dakîk ve şa'îr ma'iyetleriyle gitmek üzere ihzâr ve sâir malzemeleri tanzîm olunup ve kırk elli bin asker dahi yeniçeri ve sâir ocaklardan ve gönüllü askerden tertîb ve sipâh ve silahdârdan dahi biner nefer terakkîlü tahrîr ve ma'iyet-i müşârun-ileyhe ta'yîn olunmağla bi-mennihi te'âlâ bir iki gün zarfında ser-asker-i müşârun-ileyh Leh cânibine irsâl olunduktan sonra kulları dahi ordu-yı hümâyûn ile hareket ve Bender cânibine varup anda dahi bir ser-asker ve bir ordu ihrâc ve düşman tarafına irsâl eyledikten sonra kangı tarafa imdâd ü i'ânet ve ne vechle hareket iktizâ ider ise ol vechle harekete karâr virilmiştir. Bundan başka Hotin tarafından Canıklü Ali Beğ ve Abaza Mehmed Paşa kulları yirmi bine karîb asker ile mâh-ı Saferü'l-hayr'ın on ikinci Pazar günü Leh müttefiklerinden ma'iyetlerine bir bayrak istishâb ve Leh derûnuna Bender tarafından dahi Divriğilü Abdullah Paşa ve ( ) Paşa ve serdengeçdi ağaları altı yedi bine karîb asker ile Leh memleketlerine ve beş altı bin Tatar dahi Yeni Sırb tarafına gönderilmekle bi-mennihi te'âlâ bundan sonra feth u nusret haberleri zuhûrunda tafsîl-i keyfiyet hâk-pây-ı hümâyûnlarına arz olunur ve ser-

asker-i müşârun-ileyh Hotin'e doğru azîmetinde çeteye gidenleri dahi istishâb ve elli altmış bin asker ile Leh derûnuna duhûl itmek üzere tenbîh olunmağla cenâb-ı Müntakim ve Kakhâr yümn ü ikbâl-i hümâyûn-ı şehriyârîleriyle an-karîb feth u nusretler ihsân eyleye. Âmîn.

[26a-1]

Bin yüz on üç târîhinde merhûm Sultân Mustafa Hân hazretlerinin zamân-ı saltanatlarında vezîr-i a'zâm ve serdâr-ı ekrem Hüseyin Paşa vaktinde Moskovluya i'tâ olunan ahidnâme-i hümâyûn sûretidir.

Evvel mâdde: Bi-emrillâhi te'âlâ mâbeynde vâkı' olan cenk ü cidâl ve harb ü kıtâl ve gayr-i tarîk ile zuhûr iden husûmet ü adâvet bi'l-cümle mündefi' ve mürtefi' olup fimâ-ba'd akd olunan sulh u salâhın bereketiyle ta'yîn olunan müddet içinde bi'l-külliyeye ferâmûş olunup ve bir dürlü ahz-ı intikâma tasaddî olunmayup tarafeynden levâzim-i ârâmîş ü istirâhat ve merâsim-i emniyyet ü refâhiyet ve şerâ'it-i ahd ü peymân ve revâbit-ı mühr ve vifâk ve muhabbet ü meveddet kemâ-yenbagî ve bilâ-tebdîl ü tağyîr mürâ'at oluna ve kezâlik memleketlerimiz ve re'âyâ vü berâyâlarımız aralarında dahi dostluk gözedilüp ve birbirlerine her vechle hayır-sâneler ve iyiliklerin isteyeler ve hulûs üzere mu'âmele ideler ve bu zikr olunan müddetin tamâmında belki nısfında mevâdi'anın medd olunması tarafeynden murâd olunur ise tekrâr ittifâk ve hüsn-i irâdet ile söyleşiyle ve bu vech üzere tarafeynin hüsn-i rızâsı ve ittifâkıyla karâr-dâde olan mevâdd müddet-i mezbûrede kendü zamânlarımızda ve vârislerimiz ve haleflerimiz beyninde dahi cümle şurût u kuyûduyla mukarrer kılınup mu'teber ve mükemmel ve bilâ-tağyîr mürâ'at oluna ve kezâlik re'âyâlarımız beyninde dahi gözedile.

İkinci: Özi Suyu'nda vâkı' Togan ve Gâzi Kirman ve Şâhin Kirman ve Nusret Kirman kastelleri hedm oluna ve fimâ-ba'd ol yerlerde kastel ve mesken yapmamak üzere arâzî-i merkûme topraklarıyla bu cenkden evvel oldukları gibi müşârun-ileyh Moskov ve Rus çarı tarafından yine Devlet-i aliyyemin zabt u tasarrufuna redd olunup ke'l-evvel devlet-i aliyyemin zabt u tasarrufunda ola ve bu zikr olunan kastellerin hedmi büyük elçi ile gelecek te'kidnâmenin akabinde otuz gün içinde bilâ-te'hîr icrâ ve tekmîl oluna ve müşârun-ileyh Moskov çarının ol kastellerin içinde olan zâbitı ve askeri cümle top ve cebehâne ve mühimmât ve zahîreleriyle emniyyet ü selâmet ile çıkup kendü vilâyetlerine gideler ve çıkdıklarında ve avdetlerinde Tatar tâifesi ve Devlet-i Aliyye'ye tâbi' asker ve re'âyâ ve gayrı her kim olur ise kendülere bir dürlü ta'addî ve

rencîde vü remîde ve zarâr u ziyân itmeye. Ammâ Moskov ve Kazak askeri dahi bu aralıkda zikr olunan kastellerde iken ve gerek çıkup avdet ider iken muhkem zabt olunup bir vechle el uzatmayalar ve bir nesne talebinde olmayalar.

Üçüncü: Ebnâ-i sebîl ve tüccârın memerr ü ma'beri olup ve geçürici gemilerin dahi iskeleleri olmak üzere Özi Suyu'nun her kangı tarafında olur ise bir cânibinde Togan Kal'a'sı yurduyla Özi Suyu'nun mâbeyninde Devlet-i aliyyemden varoş vaz' olunup varošta münâsib hendek ve sedd ile tahsîn oluna. Lâkin istihkâm virilüp kal'a ve kastel sûretine konulmaya ve top ve cebehâne ve cebehâneye müte'allik mühimmât ve asker vaz' olunmaya ve deryâda olan cenk ve çekdirme sefineleri ol varoşa çıkup yanaşmayalar.

Dördüncü: Azak Kal'a'sı ve hâlâ ana tâbi' cümle atık ve cedîd kasteller ve bu kastellerin arasında olan gerek arâzî ve gerek su hâliyen müşârun-ileyh Moskov çarının zabtında olmağla yine ol vech üzere cümlesi âsûde-hâl ile çar-ı müşârun-ileyhin zabt u tasarrufunda kalalar.

Beşinci: Tarafeynin re'âyâsı bu metîn ü mustahkem sulh u salâh ile emîn ü müsterîh olup fîmâ-ba'd terefeynden müteharrik ve bed-hâh olanların sebebiyle mâbeyninde nizâ' u ihtilâf zuhûr eylemeye. Cümle tecâvüzlerin men' ve kat' olunması tarafeynin maksûdu olmağla ittifâk ile karâr-dâde olmuşdur ki; Or Kal'ası'ndan başlanup on iki sâ'at mesâfe olan Or Boğazı'nın toprağı intihâsından Azak Kal'ası'nın berü tarafından Moliş suyunda vâkı' cedîd kastele varınca mâbeyninde olan topraklar ıssız va hâlî ve cevvi-i sevâkinden tehî kala ve nehr-i Özi cânibinde Moskov mülkü hudûdu dâhilinde vâkı' Potkal şehri olan (...) Özi Kal'ası'na değîn Özi suyunun iki tarafında olan topraklar dahi varoş-ı cedîdden gayrı umrân ve savâkinden hâlî kala. Lâkin varoşlar kurbunda bağ ve bağçe için müstevfi yer alıkonula ve hedm olunan kasteller tekrâr yapılmayup tehî kala ve ittifâk ile hâlî kalması münâsib görülen yerlerde dahi bu misillü kastel var ise tarafeynden hedm oluna ve bunun gibi yerler yapılmaya ve mustahkem kılınmayup hâlî üzere tehî kala.

Altıncı: Özi Nehri'nde ve nehr-i merkûma cereyân iden küçük nehirlerde ve Moliş kastelleriyle Or Boğazı toprağı ta'bîr olunan mahallerin arasında ittifâk ile hâlî kalacak yerlerde ve sulara ve Karadeniz'e karîb mahallerde âsûde-hâl ile ve yat u yaraksız gelinüp gidilmek şartıyla hüsn-i civâra ve hüsn-i mu'âmeleye lâyıq olduğı üzere ta'ayyüşe lâzım olan odun kesmek kovan tutmak ve otluk almak ve tuz getürmek ve

balık avlamak ve ormanlarda şikâr eylemek câ'iz ola ve bu makûle intifâ' için gelüp gidenlere kimesne mâni' olmaya ve bâc ve gümrük ve bu misillü nesne talebiyle cebr olunmaya ve kadîm cezâresinde ve zikr olunan Or Boğazı'nda tıraşlık olmağla hayvânât ve tavârları kadîmden Or Boğazı'ndan taşra çıkup yayılma yayılagelmekle bu makûle yayılma yayılanlara bir dürlü zarar u ziyân iriştirilmeye. Yayılmaları mu'tâd-ı kadîm üzre emniyyet ü istirâhat ile ola.

Yedinci: Azak Kal'ası'nın öbür cânibinden dahi vech-i münâsib üzre toprak tasarrufu lâzım olmağla râkiben beyne'n-nâs müsta'mel ve müte'ârif olan mesâha vechile Azak'dan Kuban cânibine doğru on sâ'at arâzî mesâha olunup ta'yîn oluna. Şöyle ki tarafeynden ta'yîn olunacak vekîller nizâ' itmeyüp bu mâddenin mazmûnu üzre cânibinin arâzîsini gereği gibi tefrîk ve vaz'-ı alâ'im-i mu'ayyene ile temyîz ve ta'yîn eyleyüp zikr olunan on sâ'atlik arâzînin dâhilinde olan müte'allik bir dürlü ihtilâfa yer alıkomayalar ve tarafeynden adedi berâber âdemler ile âkıl ve hayır-hâh vekîller ta'yîn olunup mâbeynlerinde karâr-dâde olan vakitle bu işi kemâl-i sür'at ile görüp tekmîl ideler. Mâ'adâ arâzî bu âna değin Devlet-i aliyemin zabtında oldukları gibi yine ol minvâl üzre zabt u tasarrufunda kalalar ve Nogay ve Çerkes ve gayrı Devlet-i aliyeme tâbi' olanlar ve tavârları ol yerlerde gezüp Moskov ve Kazak ve gayrı Moskov çarına tâbi' olanlardan kendülere zarar u ziyân itdirilmeye ve kezâlik Azak'a ta'yîn olunan arâzîde gezen çar-ı müşârun-ileyhin re'âyâsına ve tavârlarına Tatar ve Nogaylu ve Çerkes ve Kırım ve gayrılar bir dürlü zarar u ziyân iriştirmeyüp [26b] konşuluğa ri'âyet ideler ve hilâfına cesâret idenlerin muhkem haklarından geline ve ol câniblerde dahi kal'a ve kastel ve varoş sûretinde tarafeynden müceddeden nesne yapılmaya. Hâliyâ oldukları hâl üzre kalup tarafeynden sulha mugâyir vaz' u hâlet zuhûr eylemeye.

Sekizinci: Müşârun-ileyh Moskov çarına tâbi' gerek Moskov ve gerek Kazak ve gayrıları Toman ve Kırım ve sâir serhadd-ı İslâmiyye re'âyâsına bir dürlü tecâvüz ve ta'addî itmeyüp ve Kazak eşkiyâsı şayka ve kayıklar ile Karadeniz'e çıkmayup bir ferde zarar u gezend iriştirmeyüp şekâvet ve tecâvüzden muhkem men' olunup sulh u salâhın şerâ'itine mugâyir ve merâsim-i hüsn-i civâra muhâlif evzâ' u etvârları zâhir oldukda âşikâre muhkemm haklarından geline. Devlet-i aliyem tarafından dahi serhaddlarda olan hükkâm ve Kırım hânlarına ve Kalgay ve Nûreddînlerine ve gayrı sultâna ve umûmen tavâif-i Tatar'a ve ordularına fermân-ı ekîd ile tenbîh oluna ki; Devlet-i aliyeme olan itâ'at ü inkıyâdları hasebiyle kemâl-i ri'âyet ile ve bilâ-tebdîl ü tağyîr be şerâ'it-i sulh u salâha muvâfakat u mütâba'at eyleyüp fimâ-ba'd Moskov cânibine ve

çarının zabtında olan şehir ve varoşlara ve büyük Rus ve küçük Rus memleketlerinin ve re'âyâ ve berâyâlarına ve varoşlarına ve Özi ve Ten ve gayrı nehirlerde vâkı' Kazak şehirlerine ve varoşlarına ve Azak semtinde olan varoşları ve kasterleri ve re'âyâları ve çar-ı müşârun-ileyhin cümle sınırları üzerine az çok asker ile varmayup ve ta'addî vü tecâvüz eylemeyüp ve esîr almayup ve tavârların sürmeyüp ve gizlü ve âşikâre zarar u ziyân iriştirmeyüp ve anları bir dürlü rencîde vü remîde eylemeyüp kemâl-i istikrâr ve ihtimâm ile hüsn-i civârı ve cânibinin muvâfakatını mer'î tutalar ve bir dürlü zarar u ziyân isâbeti ve hayf u gadr ile çar-ı müşârun-ileyhin re'âyâsını ta'cîz ve ta'addî idecek olur ise mu makûle sulh u salâha mugâyir işde bulunanlar haberi alındıkda himâye olunmayup cürmlerine göre muktezâ-yı adl ve şer' üzre bilâ-emân haklarından geline ve tarafeynden gasb olunan her ne ise buldurulup sâhiblerine redd oluna ve bu makûle teffîş ü tefahhuslarda müsâmaha idüp itâ'at itmeyenlerin dahi iktizâsına göre cezâları tertîb oluna ve işbu akd olunan mevadd ve şerâ'it-i sulh u salâha mugâyir ve sâdır olan fermâna muhâlif vaz' u hâlet ile sâî bi'l-fesâd olanların sâire mûcib ibret için muhkem cezâları virile ve mutlakâ müddet-i mevâddi'ada harb ü kîtâl ve ta'addiyât men' u def' olunup sulh u salâha muhâlif her ne ise ihlâs-ı tâm ve tenbîh-i ekîd ile men' oluna ve akd olunan bu mübârek sulh u salâh sınırlarda mu'tâd-ı kadîm üzre tarafeynden müsâra'at ile işâ'at mevâddi'anın tamâmına değîn hıfz ve ri'âyeti fermânlar ile tenbîh oluna ve fîmâ-ba'd hakkından muhkem gelinmek üzre bir ferd bir dürlü ta'addiye cesâret eylemeye ve Moskov çarlığı müstakil devlet olmağla bu âne değîn Kırım Hânı ve Kırımluya beher sene virdiği virgiyi virmek gerek güzeşte ve gerek hâlâ ve gerek ba'de'l-yevm çar-ı müşârun-ileyh haleflerinin der-uhdeleri olmaya. Ammâ Kırım hânı ve Kırımlu ve gayr-i Tatar tâifesi bundan sonra virgü mütâlebesi ve gayr-ı dürlü illet ü bahâne sulh u salâha mugâ'ir işde olmayup sulhu mer'î tutalar.

Dokuzuncu: Bu sulh u salâh akdinden evvel tarafeynden ahz olunup zindânlarda kalan esîrler bu mübârek sulh u salâh bahânesiyle mübâdele-i müstahsene ile tadrîc ile itlâk olunup ve bir tarafda ziyâde ve dahi mu'teber esîr bulunur ise sonra anların dahi itlâkiçün iltimâsa cevâz ola ve tarafeynin şânına ve bu sulh u salâha lâyıık üzre ri'âyet oluna. Mâ'adâsının dahi ki sâir kimesnelerin zabtında ve Tatarların yanında olurlar münâsib ve mümkün mertebe mu'tedil ü ma'kûl bahâ ile tadrîc ile itlaklarına sa'y olunmak câ'iz ola. Lâkin mâbeynde tevfiika imkân olmaz ise ya isbât ya yemîn ile sâbit olan bahâ virile ve cenk esnâsında alınanlar mukâbili veyâ bedeli ile bilâ-cebr söyleşmek câ'iz ola ve hâkimler bi'l-cümle rızâlaşdırmalarına sa'y idüp bu makûle

ıtlâklarda vâkı‘ ihtilâfı lâyıkı üzere görüp tarafeynin rızâsıyla mâbeynlerin fasl ideler ve sulh u salâhdan sonra bu mevâddi‘anın müddetinde Moskov çarının memleketinden esîr ahz olunup gönderildikde Kırım’da ve Bucak’da ve Kuban cânibinde ve gayrı memâlik-i mahrûsemde Osmanlu ve Tatar ve Çerkes içinde bulduruldukda bilâ-bahâ ıtlâk ve redd olunalar ve Moskov esîrlerini istihlâs için gelüp gidüp zikr olunan memâlikde yol kâğıdlarıyla gezen çar-ı müşârun-ileyhin âdemleri mâdâmki kendü hâllerinde olup esîrlerin tahlîsine sa‘y ideler rencîde olunmaya. Hilâf-ı şer‘-i şerîf rencîde idüp zarar u gezend irişdirenlerin cezâları virile. Ammâ İslâm’a gelen esîrlerin ıtlâkı muhâl olmağla ol makûle ayırılmaktan be gâyet ihtirâz oluna.

Onuncu: Ticâret ahvâli semere-i sulhden olup memleketlerin refâh-i hâline sebep olur. Lâkin çar-ı müşârun-ileyh tarafından işbu mu‘ayyen orta elçileri bu husûsa külliyyet ile me‘zûn ve murahas olmamağla ticâret ahvâlinin söyleşilmesini bir sûrete ifrâğ olunması te‘kîd ü teşyîd-i sulh u salâh için mu‘tâd-ı kadîm üzere müşârun-ileyh Moskov çarı tarafından Der-i devlet-medârıma ta‘yîn ve irsâl olunacak büyük elçisine alıkonula.

On birinci: Bu sulh u salâh mevâddi‘anın müddetinde Kırımlu ve Kazak arasında ve umûmen tarafeynde bir gâ’ile zuhûr idüp niza‘ vâkı‘ olur ise sınır hükkâmı ve paşa ve hân ve sultân ve gayrı zâbıtânların aralarında suhûlet ile görüle. Ammâ dahi müşkil işler zuhûr eyledikde Devlet-i aliyyem cânibiyle haberleşüp [27a] dostluk sulh u salâha münâsib vechle tevfiğ oluna ve bu makûle serhadd nizâ‘ı sebebiyle ceng ü cidâle mübâşeret olunmayup gereği gibi ihtirâz ü ihtiyât olunmağla sulh u salâh tarafeynden istikrâr ile mer‘î tutula.

On ikinci: Moskov tâifesinin avâmı ve râhibleri Kudüs-i Şerîf’e varup ziyâretgâhlarını ziyâret itmeğe izn ü ruhsat ola ve bu makûle ziyârete gidenlerden Kudüs-i Şerîf’de ve gayrı yerlerde gümrük ve harâc ve pişkeş taleb olunmaya. Lâzım olan yol kâğıdları için akçe alınmaya ve memâlik-i mahrûsemde olan Rus ve Moskov ruhbânlarına hilâf-ı şer‘-i şerîf dahl ve rencîde olunmaya.

On üçüncü: İktizâ iden umûru görmek için çar-ı müşârun-ileyhin kethüdâsı Der-i devlet-medârımda meks itmek iktizâ itdikde kendüsü ve tercümânları sâir Devlet-i aliyyem dostlarının kapu kethüdâları ri‘âyet olundukları in‘âmât ve mu‘âfiyet ile ri‘âyet olunup esnâ-yı sulhde kâğıdlar ile gelüp giden âdemlerine yol emirleri virilüp vech-i ahsen üzere dahi mu‘âvenet oluna.

On dördüncü: Mevâdd-ı sulh u salâh ve şerâ'it-i ahd ü peymânı müş'ir ma'mûlün-bih temessük teslîminden sonra takviyet-i mevâdd-ı sulh u salâh ve tekmîl-i merâsim-i musâfât ve tetmîm-i levâzim-i muvâlât ve tanzîm-i umûr-ı sâire için de'b-i kadîm-i müstahsene üzre mûmâ-ileyhimâ Moskov elçileri Âsitâne-i sa'âdetimden çıktıklarından sonra altı ay içinde Moskov çarının büyük elçisi dahi çar-ı müşârun-ileyhi nâme ve te'kîdnâmesiyle Der-i devlet-i aliyyeme dâhil olmak üzre hudûd-ı İslâmiyye'ye geldikle mu'tâd üzre ri'âyet ve refâhiyet ile karadan îsâl olunup te'kîd-i mevâdd-ı sulh için dahi yedine ahidnâme-i hümâyûnum teslîmiyle vech-i lâıyıkı üzre girü avdet etdirile ve tarafeynin şânına münâsib olan vech ile nâmelerde ve cümle kâğıdlarda mu'tâd olan elkâb tahrîrinde dahi kusûr olunmaya. İmdi; fîmâ-ba'd mevâdd-ı merkûme üzre tecdîd ve temhîr olunan işbu musâlaha ve mevâddı'a mukarrer ve mu'teber tutulup yerleri ve gökleri yokdan var iden hazret-i Allâhü celle-şânuhümün ism-i şerîfini yâd ve peygâmbirimiz hâtemü'n-nebiyyîn ve fahrü'l-Müslimîn Muhammed El-Mustafa *sallallâhü te'âlâ aleyhi ve sellem* hazretlerinin mu'cizât-ı kesîretü'l-berekâtlarını îrâd idüp sîme-i kerîme-i hüsrevân sadâkat-mu'tâd kâ'ide-i marziyye-i tâcdârân-ı vefâ i'tiyâd üzre ahd ü mîsâk ideriz ki zikr olunan mevâddın şurût u kuyûduna ve sulh u salahın mevâsik ve uhûduna kemâ-yenbagî ri'âyet olunup mâdâmki ol cânibden hilâfına vaz' u hareket sudûr itmeye. Taraf-ı hümâyûn-ı pâdişâhânemizden ve ahlâf ve a'kâb ve vükelâ-yı âlî-makâm ve sâir mîr-i mîrân-ı sâhibü'l-ihtîşâm ve ümerâ-i zevî'l-ihtirâm ve umûmen asâkir-i nusret-encâmımızdan ve cümle ubûdiyyetimiz ile şeref-yâb olan tavâif-i huddâmdan bir ferd hilâfına müte'allik vaz' u hareket eylemeye. Tahrîren fî gurre-i şehr-i Rebî'ülevvel sene selâse aşere ve mi'ete ve elf.

27b- 28a Boş Varaklar

[28b-1]

Rusya devleti asâkir ü ecnâdının alâ vechi'l-icmâl beyân olunan adedi ve harc u masrafını müştemil kâimeye dâir bir tahrîrât.

Evvelâ alâ vechi'l-icmâl tahrîr olunan kâime-i mezkûreyi devlet-i mezkûre asâkirinin cenerali olup ba'dehû Françe Devleti'nin hizmetinde hâlik olan mareşal Konte de Lövendal nâm ceneral on dokuz sene mikdârı bundan akdem kendüsi tahrîr ve beyân eylemişdir. Sâniyen ol zamândan berü mevâdd-ı mezkûreye müte'allik tebdîlât u tagyîrât zuhûr etdi ise cüz'iyât makûlesinden add olunmak ihtimâldir ve mevâdd-ı

tebdîlâtın a'zamı ve ehemmi Ukrayna Kazaklarına dâir olup hatmânlik mansıbını devlet-i mezkûre ref' ve i'dâm ve mesmû' olunduğu üzere ulûfesiz ve gayr-ı müretteb ecnâdından olan mezkûr Kazak neferâtının bir mikdâr adüvvini tenzîl etdikden sonra sâir ulûfe ve müretteb asâkire kıyâsen ulûfelü ve müretteb ecnâd nasb u ta'yîn olunmuşdur ve bu neferâtın cemî' harc u masrafı ahâlî-i Ukrayna'nın iltizâmında olduğu mesmû'dur. Sâlisen Rusya Devleti'nin gerek süvârî ve gerek piyâde ecnâdının adedi ve harc u masârifi eğerçi zamâne ve her eyâlet ve mahalde ber-karâr ve mutâbık olmaya lâkin ceneral-i mezbûr devlet-i mezkûrenin kuvvetini bi-hasebi'l-imekân fehmi ve tahsîl için devlet-i mezkûrenin hizmetinde olduğu vakitte lande milis(?) ta'bîr olunur asâkirin bir rekmen(?) ya'ni bin beş yüz seksen üç nefere münhasır olan bir bölük ecnâdına lâzım geldiği masârifi hesâbı üzere cemî' ulûfelü ve müretteb asâkir ü ecnâdının masârifini ol vech üzere hesâb ve terkîm eylemiştir. Râbi'an eyâlet ve emsâr içinde vâkı' olan şa'îrât ve nebâtât ve sâir zehâ'irin bahâsı mahâll-i hudûdda mevcûd olan mezkûrâtın bahâlarından dûn iken ve asâkirin devlet akçesiyle alınan âlât ve silâhı sulh u salâh vaktlerinde her sene tecdîdi lâzım değil iken yine kâ'ime-i mezkûrda mastûr olduğu vech üzere bir rekmen(?) ya'ni bir bölük neferâtına senevî lâzım olan harc u masârifi ol kadar meblağa bâliğ olmağla sefer ve muhârebe eyyâmında neferât-ı mezkûrenin harc ü masârifi gâyet ile mütezâyid olacağı âşikâre ve mu'ayyendir ve eğerçi ulûfelü ve müretteb Rusya asâkirinin adedi ikiyüz altmış beş bin dokuz yüz doksan yedi nefer olup lâkin memleket-i mezbûrenin cemî' hudûd-ı kılâ'a muhafızân lâzım olmağla sefer ve muhârebe eyyâmında bâlâda zikr olunan cemî'-i asâkir ü ecnâdı i'mâl ve tesyîr etmesi nâ-mümkin bir hâletdir. Devlet-i Aliyye ile Rusya devleti beyinde def'a-i evâhir-i muhârebe eyyâmında Bucak hudûdunda olan feld mareşal De Münik(?) nâm ceneralin askeri doksan rekmen(?) ve Azak etrâfında olan feld mareşal Lasi(?) nâm ceneralin askeri dahi kırk rekmen(?) olduğu Moskovluların ihbâr tahrîrâtlarında mastûr olup ve bu vech üzere her rekmen(?) bin beşyüz seksen üçer nefer mahsûben gayr-ı müretteb ecnâd ü neferâtın mâ'adâ evvel iki asâkir-i mezkûre ma'ân iki yüz binden ziyâde neferât ider ve eğerçi asâkir ü neferât-ı mezkûrenin adedi mübâlağa ile tahrîr olunduğu muhtemel ola. Lâkin hemân muhafaza-i hudûd ve a'mâli ol etrâf u civârında mahdûd oldukça vâfir-i asker cem' u tesyîr etmesi imkândan dûr değil bir emirdir. Ammâ kendü hudûdlarından ba'îd yerlere ve mahallere vardıkları hâlde izdiyâd-ı harc ü masârif ve zahmet ü meşakkatden nâşî ol kadar azîm askeri i'mâl ve tesyîr etmesi gâyet ile müşkil ve nâ-mümkin bir hâletdir ve bu ecilden Nemçe devleti ile def'a-i evâhir-i muhârebe eyyâmında devlet-i mezkûre cemî' var kuvvetini bâzûya

getürüp lâkin Nemçe memleketiyle Rusya memleketi beyninde vâfir mesâfe olmağla altmış binden ziyâde müretteb asker ve neferâtı Rusya memâlikinden ihrâc ve tesyîri nâdir mine'l-vukû' idi ve ceneral-i mesfûrun ber-vech-i tahmîn hesabı üzre yüz on altı bin dört yüz nefere bâliğ olan ulûfesiz ve gayr-ı müretteb asâkir ü ecnâd-ı mütenevvi'a havâl-i Tatar hudûdunda sâkin ve mütevattın olmağla ol hudûd ve etrâfında i'mâl etdirilmesi âhar ba'îd mahallere nakl ve tesyîrden ziyâde âsân ve emr-i yesîr olduğu mu'ayyendir ve bâlâda mezkûr muhârebe eyyâmında ecnâd-ı mezkûre her vilâyeti gâret ü harâb ve zehâ'iri i'dâm etmele bu gûne düşmalara etdikleri kadar ziyân u hasâret Moskovlulara dahi gezend ü müzâyaka irişdirmeğın ecnâd ü neferât-ı mezkûrenin kesreti yerlerine ve vilâyetlerine sür'at ile rücû' etdirilmesi lâzım u iktizâ olunmuşıdi. Hâmisen Rusya Devleti'nin kuvvet-i bahriyyesi beyânı ceneral-i mesfûrun kâ'imesinde mastûr değıldir. Lâkin ba'zı ahbâr-ı sahîha mücebince mîlâd-i İsâ'nın bin yedi yüz kırk dört senesi ve hicret-i Nebeviyyenin bin yüz elli yedi senesinde Rusya makarr-ı hükûmeti olan Peteruburg nâm [29a] şehrin limânında vâkı' olan donanması bu idi. İn asgarî elli dört top ve in ekberî yüz on dört top çeker yirmi dört kıt'a beğlik sefâ'ini in asgarî yirmi dört top ve in ekberî kırk dört top çeker yedi kıt'a firkate ta'bîr olunur diğér beğlik sefâ'ini ve on ikişer top çeker ve humbara atar kalyota ta'bîr olunur üç diğér sefâ'in ve kırk top çeker peram ta'bîr olunur iki diğér sefâ'in ve on ikişer top çeker pâke bot ta'bîr olunur dört küçük sefâ'in ve yüz iki çekdiri ulûfelü mellâhân adedi ol vakitte on bin doksan yedi neferâtı olup ve cemî' donanmanın senevî harc ü masârifi iki bin kîse iki yüz bin ruble[ye] bâliğ idi. Ol târihden berü Rusya Devleti'nin kuvvet-i bahriyyesi mütezâ'id olup ve lâkin şimdiye dek alâ vechi't-tahsîl tahrîr ve beyân olunduğu bir kimesnenin ma'lûmu değıldir. Devlet-i Aliyye ile Rusya devleti beyninde def'a-i evâhir-i muhârebe eyyâmında Rusya devleti muhârebe-i mezbûrenin evâ'ilinde elli ikişer top çeker peram ta'bîr olunur altı kıt'a sefâ'in-i kebîre ve on sekiz top çeker dokuz diğér sefâ'in-i sagîre ve bundan mâ'adâ vâfir çekdiriler dahi nehr-i Ten sevâhilinde vâkı' Tavro nâm limânında binâ ve ihdâs idüp Azak muhâsarasında Moskovlular i'mâl eylemişler idi ve ba'dehû Kerc ve Taman nâm kal'aların fethi niyetiyle ellişer âdem tahammülü olacak kadar dört yüz elli mikdârı küşük şayka dahi ihdâs ve bunların muhâfazasiçün kalyota ta'bîr olunur altı kıt'a sefâ'in dahi ma'an binâ ve mu'asker(?) eylemişler idi. Lâkin Azak Denizi'nde nehr-i Ten hâricinde vâkı' sagî yerler sefâ'in-i kebîrenin geşt ü güzârlarına mâni' olmağla hemân hafif ve sagîr sefineler güzâr idebilüp sevâhil-i garb tarafından berren Kırım üzerine azîmet ve tesyîr olunan Rusya asâkirinin muhâfazasına me'mûr olunmuşıdi ve bu donanma-yı sagîrin

def'a-i evâ'il-i sülûkunda gerek furtına zuhûrundan ve gerek donanma-yı hümâyûnun darbından gâyet ile mazhar-ı gezend ü hasâret olup ve def'a-i evâ'hir-i sülûkunda donanma-yı hümâyûn mezbûr donanma-yı sagîreyi muhâsara ve muztarib etmekle halâslarından me'yûs olup bâkî sefâ'ini kendüler ihrâk-ı bi'n-nâr eyledikleri alâ mâ-hüve'l-vâki' kendülerinin ahbâr-ı tahrîrâtlarında mastûrdur ve hâlâ Tavro nâm limânda ve nehr-i Ten sevâhilinde vâki' diğerk müstahkem kal'alar limânlarında Moskovlu sefâ'ininin vücûdu ve ademi nâ-ma'lûmdur. Sâdisen mîlâd-ı Îsâ'nın bin yedi yüz otuz altı senesi ve hicret-i nebeviyyenin bin yüz kırk dokuz senesinden mukeddem Rusya Devleti'nin ma'hûd ve mukarrer senevî îrâdâtı on altı bin kîse rubleden ziyâde olup ve ol zamândan berü kendü memâlikinin îrâdâtını her gûne ve her mesâlikden tezyîd eylemesine devlet-i mezkûre gâyet ile sa'y ve dikkat eylemiştir. Lâkin tezâyüd-i îrâd ne mikdâr idiği nâ-ma'lûmdur ve bu husûsun mâdde-i kübrâsı ruhânın îrâdâtı ve emvâlidir ki devlet-i mezkûre mecmû'usu zabt idüp râhiblere hemân ma'îşetlerin virüp bâkîsi hazîne-i devlete idhâl olunur.

[29b-1]

On dokuz sene mikdârı bundan akdem tahrîr olunan Rusya devleti asâkir ü ecnâdının ale'l-icmâl beyân ve tafsîlidir.

Muhâfızân-ı be-vücûd nefsi-i Kraliçe

Leyb'de Kumbani'de garanadya ta'bîr olunur bir bölük nefer piyâdegân üç yüz altmış nefer	360
Rekmendegarde ta'bîr olunur üç bölük neferât-ı piyâdegân sekiz bin yüz on yedi nefer	8117
Kumpani'de bombardiye ta'bîr olunur bir bölük piyâdegân yüz yedi nefer	107
Rekmende kavalri(?) ta'bîr olunur süvârî bin üç yüz elli altı nefer	1356
	9940

Muhâfızân-ı Kılâ'

Bahr-ı Baltık sevâhilinde rekmende enfanteri ta'bîr olunur on dokuz bölük piyâdegân olup her bir bölükde bin üç yüz yirmi dokuz nefer mahsûben yirmi beş bün iki yüz elli bir nefer	25251
Enderûn-ı memâlikde vech-i meşrûh üzre yirmi sekiz bölük neferât-ı	

piyâdegân ki her bir bölükde bin üç yüz on bir nefer olup ve batalyon ta'bir olunur iki diğer bölük dahi her bir bölükde altı yüz elli nefer mahsûben ma'âzım olunmağın cem'an otuz sekiz bin sekiz nefer	28008
Dragon ta'bir olunur bir nev' neferâtdır ki iktizâsına göre gâh süvârî ve gâh piyâde cenk iderler ve bunlar dört rekmend ya'ni bölükdür ve her bir bölükde bin yüz seksen iki nefer olup ve iskadron(?) ta'bir olunur iki diğer bölük dahi her bir bölükde beş yüz altmış dört nefer masûben ma'âzım olmağın cem'an beş bin sekiz yüz elli altı nefer	5856
	69115

Landemisles(?) ta'bir olunur asâkir ü ecnâd-ı eyâlet

Ukrayna vilâyetinde mansûb ve müstahkem hutût civârında rekmende enfanteri ta'bir olunur dört bölük piyâdegân ve rekmende dragon ta'bir olunur on altı bölük neferât ki her bir bölükde bin iki yüz seksen bir nefer mahsûben yirmi beş bin altı yüz yirmi nefer	25620
Kazan eyâletinde rekmende dragon ta'bir olunur dört bölük nefrât ki her bir bölükde bin elli dokuz nefer mahsûben dört bin iki yüz otuz altı nefer	4236
	29856

Ulûfelü ve müretteb sâir ecnâd ü neferât

Kürasye(?) ta'bir olunur üç bölük zırh-pûş neferât ki her bir bölükde dokuz yüz seksen nefer mahsûben iki bin dokuz yüz kırk nefer	2940
Enfanteri de kumpanya ta'bir olunur kırk altı rekmend ya'ni bölük piyâdegân ki her bir bölükde iki bin iki yüz altmış dört nefer mahsûben yüz dört bin yüz kırk dört nefer	104244
Dragon de kumpanya ta'bir olunur yirmi dokuz rekmend ya'ni bölük neferât ki her bir bölükde bin iki yüz yirmi dokuz nefer mahsûben otuz beş bin altı yüz kırk bir nefer	45641
Hoşar ta'bir olunur üç bölük neferât-ı süvâriyân ki her bir bölükde bin nefer mahsûben üç bin nefer lağımcı, top arabacı ve sâir amele on bir bin üç yüz altmış bir nefer	11361
	154586

Ulûfelü ve müretteb asâkir ü ecnâd cem'an iki yüz altmış beş bin dokuz yüz doksan yedi nefer	265997
--	---------------

Ulûfesiz ve gayr-ı müretteb ecnâd ü neferât

Ten Kazak'ı on bin nefer	10000
Çökü(?) Kalmuk'u dört yüz nefer	400
Zaporde Kazak'ı altı bin nefer	6000
Koban Kalmuk'u kırk bin nefer	40000
Ukrayna Kazak'ı altmış bin nefer	60000
Ulûfesiz ve gayr-ı müretteb ecnâd ü neferât ber-vech-i tahmîn cem'an yüz on altı bin dört yüz nefer	116400

[30a] Rusya Devleti'nin rekmende enfanteri ta'bîr olunur bir bölük piyâdegân batalyon ta'bîr olunur iki bölüğe tevzî' u taksîm olunur ve merkûm batalyon kumpani ta'bîr olunur (...) ednâ bölük olup ve iki batalyon ki sekiz kumpani ider. Neferâtı içinden yüz kırk beş tüvânâ eşhâs intihâb olunup ve bunlar garanadyanâmında bir dokuzuncu kumpani ya'ni bölükdür. Her rekmende enfanteri yüz on iki nefer bölükbaşı odabaşı ve envâ' merâtib zâbitânıyla cem'an bin beş yüz seksen üç nefere münhasırdır ve bu bölük içinde hemân bin dört yüz yirmi üç nefer cengüi olup bâkîsi yazıcı, cerrâh, berber, tüfenkçi, doğramacı, nalband, arabacı ve gayrihim yüz altmış nefer eşhâsdir ki bunlar harb ü kîtâl üzre değildirler.

Topa ve ana dâir masârifden mâ'adâ rekmend de enfanteri ta'bîr olunur bir bölük piyâdegâna her sene lâzım olan harc u masârifin beyânıdır.

Bin beş yüz seksen üç neferâtın ulûfesine tuz ve lahm dahi munzamm olmağın, on altı bin yüz doksan dört rubel ta'bîr olunur bir nev' meskûk akçe ider	16194
Mu'âlece-i tabîb ve ilâc için iki yüz elli iki rubel	252
Bîmârhâne masârif için altmış altı rubel	66
Esbâb-ı neferât için yedi bin beş yüz yetmiş rubel	7570
Hubz ve dakîk için beş bin beş yüz yetmiş üç rubel	5573
Sâir ta'yînât için dört yüz otuz beş rubel	435

Atlara altı aylık nebâtât ve şa'îrât için bin altmış dokuz rubel	1069
Yüz elli iki araba bârgîriçün bin iki yüz on altı rubel	1216
Âlât ve silâh ve sâir mühimmât-ı lâzimesiçün yirmi yedi bin sekiz yüz altmış beş rubel	27865
Birer rekmendde enfanteriye lâzim olan cemî' harc ü masârifi altmış bin iki yüz kırkar rubel	60240

Ecnâd-ı süvârî ve tophâ ve sâir mühimmâtın tefâvüt ve izdiyâd masârifinden mâ'adâ vech-i meşrûh üzre bin beş yüz seksen üç nefere münhasır olan bir rekmendde enfanteriye iktizâ iden senevî harc ü masârifi altmış bin iki yüz kırk rubel olmağla bu hesâb üzre bâlâda mezkûr ve mahsûb olan iki yüz altmış beş bin dokuz yüz doksan yedi neferât ulûfelü ve müretteb asâkir ü ecnâd yüz altmış sekiz mikdârı rekmend yâhûd bölük etmekle cemî' müretteb asâkirin senevî harc ü masârifi yirmi bin kîse yüz yirmi bin üç yüz yirmi rubel ider.	101203020
---	-----------

İsfec devleti Moskovlu ile hem-hudûd olduğundan Moskov keferesi asâkirinin keyfiyet-i hâl ve kemiyetini isticlâb zımnında Dersaâdet'de mukîm İsfec elçisinden bu kulları bundan akdem tercümânı vesâtatıyla sırren istifsâr eylediğime binâen bu def'a elçi-i mûmâ-ileyh keyfiyet-i ahvâli mübeyyin kullarına iki kıt'a kâğıd irsâl etmekle hâk-pây-ı kimyâ-sây-ı veliyyü'n-ni'amânelerine arz u takdîme ictisâr kılındı.

(...) İtalyanca Metin

[30b-1]

Moskov çariçesi tarafından mâh-ı Kânûn-ı Sâni'nin dördüncü günü târihiyle müverrah mufassalan neşr olunan beyannâmenin tercümesidir.

Birkaç seneden berü Leh cumhûrunun umûruna müdâhale eylememiz vecheyn ile vâkı' olmuşdur. Evvelâ devletimizin Lehlü ile ez-kadîm beynlerinde olan mu'âhedelerinde musarrah kefâletimizden ve sâniyen cumhûr-ı Leh'in âsûde-hâl olmasıyla hem-civâr olan cemî' düvele bâ'is-i emn ü râhat olacağından neş'et eylediği emr-i vâzih idiği şu vechle isbât olunur ki; Rusya devletiyle Leh cumhûru beyninde seksen üç sene mukaddem akd olunan musâlaha şurûtunda Moskovlu hem-mezheb olup Leh memleketinde ve Litvanya dukalığında sâkin olanlar kâminen min-kân âyînlerini

ilâ maşallâhü te'âlâ kemâl-i serbestiyet üzere icrâ eylemek husûsu musarrahdır ve bu gûne nizâm-ı müstahsen cumhûr-ı Leh'e her vechle enfa' iken içlerinden Katolik mezhebinde olanlar yevmen fe-yevmen hem-mezhebimiz olanları tazyîk ve tahkîr ile âyînlerinin icrâsına bir vechle ruhsat virmediklerinden mesfûrûn kemâl mertebe me'yûs ve hasâret-dâde oldukları cümlenin ma'lûmu olmağla bu takrîrce tarafımızdan mezîd-i dikkat ve taharrî birle mâdde-i merkûmenin nizâm-pezîr olması iktizâ idüp nezîr-i fitne-i nizâm olduğu hâlde temşiyeti şânı bize tahsîs kılınmak için Leh cumhûruna nâfi' ve münâsib vechle husûs-ı mezbûrun nizâmını tarafımızdan recâ-âmîz beyannâmeler ile bundan akdem akd olunan meşveret-i kübrâlarında cumhûr-ı Leh'den talep eylediğimizde Katolik mezhebinde olanların ekserisi gerek bizim ve gerek düvel-i sâirenin iltimâsâtına bir dürlü rızâ-dâde olmayup hem-mezhebimiz ve Luteran mezhebinde olanların bi'l-cümle şurût-ı mu'âfiyetlerin fesh ü ilgâ ve kendülerini dahi evvelkinden ziyâde tahrîb ve terzîl eylediklerine binâen merkûmûnu himâyeten kendümüzü bu gûne rezâletden sıyâneten mâdde-i merkûmenin vech-i âhar ile nizâmına mübâderet ve ol esnâda Luteran ve Moskov mezheplerinde olanlara kemâl-i ye's târî olmakdan nâşî ittifâka şurû' ve kemâl-i şikâk ile Leh memleketine ilkâ-i ihtilâl idüp lâkin Katolik mezhebinde olanlar kesîr ve kaviyyü'l-iktidâr olduklarından cesûrâne hareket ile zikr olunan müttefikleri ihlâk kaydında oldukları cihetden ol vakitte tarafımızdan derûn-ı Leh'e bir mikdâr asker ba's u irsâl olduğu vâkı'-ı hâldir ve muktezâ-yı kefâletimiz üzere mukaddemâ Leh cumhûru tarafımıza elçi irsâliyle derûn-ı Leh'de hudûs iden ihtilâlin def'î zımnında bizden isti'ânet eylemek hasebiyle Varşav şehrinde akd olunan encümen-i meşveretde tarafımızdan Leh'e miktâr-ı kifâye asker tesyîr ve bu takrîb ile ref'-i ihtilâl birle kendülere muktezî ve enfâ' ba'zı kavânîn-i cedîde vaz' ve mezheb mâddesine dahi nizâm-ı küllî virilüp ve bu nizâmın ol esnâda temşiyet-yâb olması ancak askerimizin derûn-ı Leh'e vürûd ve ikâmetinden neş'et eylediği bedîdâr olmakdan nâşî cemî' cumhûr-ı Leh tarafımıza izhâr-ı teşekkür ve ahâlî-i memleket âsûde-hâl üzere olduklarından mâ'adâ biz dahi nâ'il-i merâm olduğumuzdan Leh'de olan askerimiz memleketimize avdet eylemek için tarafımızdan tenbîh ü tavsiye olduğuna binâen asker-i merkûmdan bir mikdârı memleketimizde vürûd ve ba'dehû hudûd-ı İslâmiyye'ye karîb Leh memleketinden Podolya eyâletinde ba'zı mefsedet-pîşe Rusya devletini kendülere düşman add iderek kemâl-i gaflet ve a'zâr-ı vâhiye birle müceddeden vaz' olunan kavânîni fesh kaydına düşüp icrâ-yı fesâda şurû' ile ve Yenice ve gayrı mahallerde olan askerimizi darb u cerhe tasaddî ve hafîyyeten ba'zı kâğıdlar neşr ile zîr-i hükûmetimizde olan kimesneleri fesâda tergîb etmeleriyle Leh a'yânı bu

keyfiyet-i garîbeyi müşâhede eyledikde miyânemizde olan kefâlete magrûren memleket-i Leh'de bu gûne tekevün iden ihtilâl bertaraf oluncaya değin askerimizin memleketlerinde tevkîf ve iskân olunmasını tahrîren recâ idüp biz dahi gerek devletimizin aleyhine bu misillü cesûrâne hareket idenlerin te'dîbi ve gerek vaz' olunan kavânîn-i cedîdenin ibkâsı ve takviyet-i hudûd zımında recâlarına müsâ'ade eylemişizdir ve bu gûne müfsetet-pîşeleri hîn-i zuhûrunda eshel vechle askerimiz def' eylemek mimkin iken mesfûrûn nizâ'ımız ancak Katolik mezhebini nizâma rabt içündür diyü kelimât-ı dürûg-amîz ile askerimizi iğfâl ve aleyhimizde olmak için hafiyeten kesret üzre ittifâk eylediklerinden müretteb olan askerimiz ol esnâda mesfûrânı def'den âciz olup lâkin ba'dehû vâkı' Karakoya memleketi tarafımızdan teshîr ve Litvanya memleketi a'yânı dahi mütesaddî oldukları harekât-ı nâ-ber-câlarından ferâgat ve Podolya'da vâkı' bir mikdâr fesâd-endîşlerin etvâr-ı nâ-sezâları bedîdâr olmakdan nâşî askerimizi memleketimize ircâ' ile Leh'de hudûs iden ihtilâl bertaraf ve hem-civâr olan düvel ve ale'l-husûs Devlet-i Aliyye tarafından dahi zikr olunan mütteliklere adem-i i'tibâr birle mu'âmele buyurulur diyü ümîd-vâr olduğumuzdan mâ'adâ Leh'de vukû'-yâfte olan keyfiyât ve harekât-ı dostânemiz Devlet-i seniyye cânibinden bir vakte dek nazar-ı inâyet ile müşâhede buyurulur iken hâsid-i sulh u salâh olanların kelimât-ı hiyel-âmîz îrâdıyla Devlet-i seniyye ile miyânemizde olan hubb u hulûsu adâvete tebdîl ve hudûd-ı İslâmiyye'ye ilticâ iden müttelikleri sergerdeleri dahi Podolya memleketini Eflak ve Boğdan memleketleri misillü Devlet-i Aliyye'nin zîr-i hükûmetine idhâl ideceklerin iş'âr [31a] ve Devlet-i Aliyye'nin düvel-i Nasârâ memâlikine ta'arruz eylemesi kâ'ide-i kadîmelerinden olduğundan zikr olunan niyyetini setr birle üzerimize kemâl-i gazab izhâr ve mütteliklerin ber-minvâl-i meşrûh hîlelerinden nâşî arz eyledikleri mârrü'z-zikr Podolya memleketine Devlet-i Aliyye mutasarrıf olup bu vechle dahi tezâyüd-i ulüvv-şân ve tekâsür-i ihtişâm birle kesb-i menfa'at eylemek için bu esnâda üzerimize harekete şurû' idüp lâkin Leh memleketinin bu gûne kabza-i tasarrufa idhâli husûsuna kimesne rızâ-dâde olmayacağı mülâhazadan ba'id olmayup ve Devlet-i seniyye ile beynimizde dâimî olmak üzre mün'akid olan sulh u salaha münâfi bu âna dek tarafımızdan ednâ vaz' u hareket vukû' bulmayup ancak Devlet-i seniyye bir müddetden berü fesh-i sulha vesîle-cû olduğundan bilâ-sebep üzerimize azîmet ve lâzîmü'r-ri'âye olan kavânîn-i millî tahkîren henüz sefer vukû' bulmaksızın Dersaadet'de mukîm müsteşârımız olan kapu kethüdâmız Abreşkof'u âdemleriyle ma'an hilâf-ı kâ'ide Yedikule'ye vaz' u habs ve bu gûne mu'âmele mukaddemâ vâkı' olan sefer esnâsında Âsitâne-i Aliyye'de ikâmet iden Vişnakof(?) nâm kapu kethüdâmız

hakkında icrâ olunmuş değil iken bu def'a bizlere olan garazların bu vechle dahi icrâ ve bu âna dek Devlet-i Aliyye tarafımıza izhâr-ı habb u hulûsdan hâlî olmamaları imrâr-ı vakt ile tedârikât-ı seferiyyelerin tehyi'e vü ihzâr zımnında idiği âşikârdır ve askerimizin tasallutundan Podolya memleketine firâr iden müttefikler Devlet-i Aliyye arâzisine ilticâ eylediklerinde mesfûrûnu kabûl ve tarafımızdan sulh u salahın metânet üzere hıfz u vikâyesine dâir arz olunan mevâdda dahi müsâ'ade birle izhâr-ı rızâ buyurulmağla ol havâlîde olan askerimiz Leh firârîlerini ta'kîb iderek hudûd-ı İslâmiyye'yi tecâvûzden tehâşî vü mücânebet eylemeleriçün tenbîh-ekîd ve asâkir-i merkûme arâzî-i İslâmiyyeye duhûl ider ise darb u cerh ile asâkir-i İslâmiyye tarafından müdâfa'aya kıyâm olunmak üzere Der-aliyye'ye dahi tarafımızdan arz u inhâ ve bu vechle kat'-ı rişte-i muhâsama tedbîrine teşebbüs olunmuşidi. Âkibetü'l-emr bahâne-cû-yı muhâsama olan Devlet-i Aliyye Balta'da ba'zı eşkiyâ taraflarından vukû' bulan hasâreti bahâne add ile sefere mübâderet ve keyfiyet-i mezbûreden habîr olduğumuz ânda Devlet-i Aliyye taraflarından bizlere bu mâdde îrâd olunmaksızın eşkiyâ-i mesfûra ve içlerinde bulunan Zaporda Kazakların te'dîb ve tenkîl eylemek üzere asâkirimiz zâbitânına tenbîh eylediğimize binâen bu gûne şekâvete tasaddî idenlerin cürm ü kabâhatlerine göre Balta mukâbilinde mücâzât-ı lâyıkları alenen icrâ olunduğundan mâ'adâ çariçe nasb olunuduğumuz vakitten berü bu âna gelince bi'l-cümle hem-civârlarımız ile olan şurût ve uhûdumuz muktezâsinca metânet üzere musâfât ü muvâlata mürâ'ât olunmak cây-gîr-i zamîrmiz olduğundan kat'-ı nazar tarafımızdan bâ'is-i bürûdet olacak hâlâtdan kemâl-i tehâşî ve cânib-i Devlet-i seniyyeden mu'âmelât-ı gayr-ı müterakkibe zuhûrunda vâkî' olan itmînân-amîz îrâdlarına binâen tarafımızdan müsâmaha olunur iken Balta'da vâkî' olan gâret ve ba'zı Lehlü tarafından zuhûr iden fesâd asâkirimize haml ile hukûka ri'âyet olunmayup düvel-i Nasârâya adâvet üzere olan Devlet-i seniyye kemâl-i şevk ile Podolya memleketine dest-res olmak dâ'iyesiyle hilâf-ı me'mûl hareket birle bu def'a ref'-i a'lâm ve memâlikimize hamle ve hücum eylemek üzere asâkir-i vâfire ta'yîn ve Devlet-i Aliyye tarafından şurût-ı musâlaha-i dâime bilâ-mûceb fehs ve rağmen elçimizi habs ile bizi tahkîr ve tarafımızdan ibkâ-i sulh u salâh zımnında vâkî' olan sa'y u gûşîşimiz bir fâ'ideyi müntic olmadığı bi'l-cümle a'yân-ı memâlikimizin ve sadakatkâr re'âyâlarımızın ma'lûmu olmak için kemâl-i hulûs ile bu def'a inhâ olunur ki; ber-minvâl-i muharrer tarafımızdan muhâsama vukû'una bâ'is olur ednâ mertebe hareket hudûs eylemediğinden başka her vechle def'-i muhâsama ile mukayyed ve e'azz-i makâsıdımız olan âsayîş-i memâlikimizin hıfz u hirâsetine bezli-makdûr olunmuşidi. Bu takdîrce nâzım-ı âlemiyân olan Hudâ-yı müte'âl hazretlerinden

mütemennâ vü me'mûldür ki işbu muhârebe hilâlinde vatanımızın ve a'yânımızın himâyetine asâkirimiz sarf-ı cehd iderek netîce-i hayr ile mâdde-i merkûma temşiyet-yâb ve hakkımızda bu gûne hareket ve cemî' düvel-i Nasârâya adem-i i'tibâr ve ihkâr kaydında olanların men' u def' ve bizlere nâfi' vechle karîben in'ikâd-ı sulh u salâh müyesser olması zımında ref'-i ayâdî-i du'â ve memâlikimizn sıyânetiçün cümle a'yân-ı memâlik ve asâkirimiz muktezâ-yı vakt ü hâle göre harekete bezl-i kudret eylemeleriçün tarafımızdan tergîb ü teşvîk olunmuşdur.

[31b-1]

Çariçe-i mel'ûnenin beyannâmesinde tastîr olunan zikri müstehcen elfâz-ı kabîha bu def'a emr ü fermân buyurulduğuna binâen bi-aynihâ tercümeyle ictisâr kılındı.

Devlet-i Aliyye hakka ri'âyet eylemeksizin nahvet-i mevrûseleri muktezâsınca Leh müttefikleri tarafından arz olunan Podolya memleketine dest-res olmak ümîdiyle krallığımızın şânını kemâl-i huşûnet ile tahkîr ve bu def'a bî-vech-i şer'î sefere mübâderet idüp lâkin bu gûne niyyet-i hafîyyeleri inde'n-nâs ayân idiği ve Lehlülerin bu vechle ızrârına mü'eddî olan ağrâzlarının icrâsı nice hâlâta muhtâc olduğu Devlet-i seniyyenin ma'lûmları olmak lâzime-i hâlden idi ve hak yedimizde olmağla yemîninde hâ'in olan adüvvlerimizi terzîl birle an-karîb tarafımıza enfa' olan sulh müyesser olmasını Hudâ-yı müte'âlden mütemannâ ve askerimizin meşhûr olan şecâ'atinden kemâl-i şân ile galebe ümîd ideriz diyü tahrîr ider.

[31b-2]

Bu sene-i bâhirü'l-meymenede Moskov keferesi üzerine sefer-i hümâyûn-ı nusret-makrûn vukû'u mütehakkık olduğunu müş'ir bundan akdemce cânib-i seniyyü'l-menâkıb-ı Devlet-i Aliyye'den düvel-i Nasârâ taraflarına ba's u irsâl buyurulan beyannâmeyle cevâb olmak üzere bu def'a Moskovlu tarafından neşr olunan kâğıdın hulâsası tercümesidir. Fî ( ) Za [sene 1182]

Devlet-i Aliyye cânibinden Moskovlu üzerine sefer-i hümâyûn vukû'unu müstelzim olup beyannâme-i Devlet-i seniyyede îrâd ve beyân buyurulan esbâb u ilel Moskovlunun bâ'is-i istiğrâb ve bâdî-i tekeddürü olduğu ve işbu eyyâm-ı ma'delet-irtisâm-ı hazret-i şehinşâhîde re'âyâ vü berâyâlarının ibkâ-i emn [ü] âsâyişleri ve Devlet-i Aliyye ile hem-hudûd olan düvel ile miyânelerinde mün'akid olan levâzim-i musâfât u müsâlemeye ri'âyetleri şöhet-şî'âr olan adâlet-i seniyyeleri muktezâsınca ezmân-ı sâlifeden ezyed me'mûlleri iken kâ'ide-i müstahsenelerine muhâlif bu misillü

hâlet-i gayr-ı me'mûle zuhûru mücerred ashâb-ı agrâz ve erbâb-ı hiyelin tahrîk ü igvâlarından neş'et eylediği ve beyannâme-i Devlet-i seniyye derûnunda Moskovlu tarafından hilâf-ı ahd ü mîsâk hudûdlara karîb ba'zı kılâ' binâ vü ihdâs olunduğu îrâd olunmuş. Mukaddemâ hîn-i musâlahada Azak etrâfında beyne'd-devleteyn hâliyetü'l-hâliye fâsıla olmak üzere muhaddidlerin tahdîd eyledikleri arâzî üzerine uhûd u musâlahaya mugâyir taraflarından binâ vaz'ından kemâl-i mertebe ihtirâz üzere olunup kaldığı arâzî-i sâirelerinde binâ eylemeleri şurût-ı ahidnâmeye münâfi olmamak hasebiyle bundan akdem arâzîlerinde ba'zı kılâ' inşâsına mübâşeretlerinde Devlet-i Aliyye tarafından bu mâddeye dâir kendülere bir dürlü su'âl vârid olmadığından anlar dahi cevâba ibtidâr eylemedikleri ve inşâ olunan kal'alardan Devlet-i seniyye cânibine bir gûne zarar terettüb etmediği ve her devlet zîr-i zabtında olan yerleri üzerine binâ ihdâs idegeldiği emr-i vâzıh idiği ve öteden berü adem-i itâ'at ve serkeşlik ile meşhûr olan Haydeman ta'bîr olunur Kazak'lardan birkaç nefer-i şekâvet-pîşe Lehlülerden gasb eyledikleri bir aded top ile Balta tarafına varup îsâl-i hasâret etdikleri Moskovlunun mesmû'u oldukda mesfûrûndan bir mikdârı Balta mukâbilinde bir mikdârı Leh hudûdunda ve bâkîsi dahi kendü meskenlerinde te'dîb ü tenkîl olunup bu vechle Devlet-i Aliyye'nin tahsîl-i rızâsına müsâra'at birle şurût-ı ahd ü misâka ri'âyete kıyâm üzere oldukları ve tarafeynin hudûdlarında bu makûle vukû'ât-u cüz'iyye için muhâsamaya mübâderet olunmak emn ü âsâyiş-i cânibeynin insilâbını mûcib bir hâlet idiği ve semere-i sulh u salâh olan emniyyet ve musâfâtın devâmına Devlet-i Aliyye tarafından bezl-i himmet olunmak lâzime-i adâletleri iken celb-i menfa'at zımında işbu vukû' bulan hareket-i vahşet-engîz sefk-i dimâyâ mü'eddî olacağı ve mâ-tekaddemden berü Leh krallığı irsen intikâl itmeyüp ittifâk-ı ârâ ile ricâl-i Leh'den bi'l-intihâb bir kimesne kral nasb olunageldiğine binâen Lehlülerden her biri kesb-i isti'dâd birle krallığa tâlib olması kavâ'id-i kedîme-i cumhûr-ı Leh'den idiği ve hâlâ Leh kralının intihâbı cebren olmayup cümle ittifâkı ve suhûlet ile nasb ve Devlet-i seniyye cânibinden dahi kabûl olunuduğu [32a] ve işbu kralın nasbından mukaddem nizâm-ı memleket-i Leh muhtell ü müşevveş iken Moskovlu tarafından sarf-ı ihtimâm birle kral intihâb u nasb ve bu vechle nizâm-ı memleket-i Leh hâlet-i evvelâsına ircâ' olunmasına sa'y u gûşîş olunduğu ve memleket-i Leh derûnuna Moskovlu tarafından îrsâl ü idhâl olunan asker ibkâ-yı emniyyet-i ahâlî zımında Leh cumhûru tarafından da'vet olunduğu ve bu esnâda asâkir-i İslâmiyyeyi memleketlerine da'vet eyleyen Leh müttefikleri kendü vatanlarının izmihlâl ü harâbiyyetine sâ'î makûlesinden olmalarıyla bu misillülerin himâyet ü sıyânetini şân-ı Devlet-i Aliyye'ye sezâvâr olmadığı ve bu def'a Moskov

kapu kethüdâsının Yedikule'ye vaz' u habsı Devlet-i seniyyenin âdet-i dîrîne-i müstahsenelerine muhâlif idiği ve işbu muhârebe vukû'u bâlâda tahrîr olunduğu vech üzere bed-hâh-ı tarafeyn olan ba'zı kimesnelerin iğvâlarından neş'et eyleyüp bu bâbda Moskovlu tarafından fesh-i sulha mûcib bir hâlet zuhûr etmediği tahrîr olunmuşdur.

[32b] Boş Varak

[33a-1]

Me'mûren Bosna'ya gidüp avdet iden çûkadâr-ı âsafî Selim kullarının takrîridir. Fî 8 N

[sene 1182]

Nemçe memleketiyle hem-hudûd olan Bosna kılâ'ı kapudânları ve ahâlileri ve sâir serhadd ricâli Nemçelünün kumandânları ve zâbitân ve re'âyâsıyla leyl ü nehâr dostluk ve ittihâd üzere ta'ayyüş ve kat'â miyânelerinde adâvet ü münâferete dâir hâlet olmayup Devlet-i Aliyye hudûdunda Nemçelüden ferd-i âferîde kasden ü sehven mugâyir-i silm ve musâfât bir hareket eylememek Nemçe zâbitleri dâimâ dikkat ü ihtimâmda olduklarını ricâl-i Bosna'dan istimâ' eylediğinden başka Bec câniblerinden ve memâlik-i Nemçe'den gelen tüccâr dahi Nemçe imparatoriçesi ri'âyet-i şurût-ı mu'âhede ve musâlahada sa'y-ı bî-ihmâl idüp hatta mâlik-i mevrûsu olan Macar'a kral nasb eylediği oğlu bir hafîfü'l-akl ve şûrîde-meşreb şahıs olduğundan memâlik-i mahrûse serhaddleri mukâbelelerinde sayd ü şikâr tarîkasıyla geşt ü güzârı esnâsında gûyâ Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'l-istimrâr ile muhâsama menvî-i zamîri olduğunu lisâna getürdiği ba'zı hayır-hâh ve sâhib-i rüşd ve intibâh-ı mukarrebîni vâsıtalarıyla vâlidesi imparatoriçenin mesmû'u oldukda oğlu mûmâ-ileyhe kemâl-i levm ü tevbîhî mutazammın kâğıdlar tastîr ve mazmûnlarında Ada(?) ve Belgrad senelerinde ve bâ-husûs bir ânda (...) ile Nemçelünün muhârebeleri avânda Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye zebûn-küşlük vâdîlerine sülûk eylemek lâzım gelse Nemçe krallarının hânedânlarını suhte-i âteş izmihlâl eylemek kabza-i iktidârlarında iken mecbûl oldukları şîme-i kerîme-i mevrûseleri muktezâsınca öyle gadr-ı sarîhi revâ görmeyüp nehc-i merhamete sülûk buyurdıklarını ve bu derecelerde ihsân ve mürüvvet tarîkinde sebât-ı kadem ve ka'b-ı âlâ-sâhibi şehinşâh-ı azîmü's-şân a'dâ kelâmıyla adâvet ü husûmet ibrâzı kendü hayâtında mümkün olur ma'nen olmadığını ve fîmâ-ba'd o makûle kalîmât-ı bârideyi lisânına almamasını tahrîr eylediğini ve düvel-i Nasârâ beynlerinde kadîmden berü câri olduğu vechle bu def'a Moskovluya fakat yirmi bin nefer asker ile i'ânetleri olup o dahi kavânîn-i atîkaya ri'âyet zımnında idiğini ve illâ Devlet-i Aliyye'ye sırran ü alenen bir

dürlü adâvetleri olmadığını Nemçe ceneralleri beyninde müzâkere eylediklerini Gradüşka Kal'ası binâ emîni Gediklü Hüseyin Ağa'ya inbâ' ve ol dahi kulunuza ihbâr eyledi ve Bosna'dan Âsitâne'ye dek yollarda emniyyet ve ucuzluk ber-kemâl ve menzillerin mecmû'u muntazam ve ma'mûr olup fakat Edirne kurbunda vâkı' Cebice(?) menzilinün bârgîrleri bir mikdâr zebûn ve rükûba adem-i salâhiyetleri zâhir olmağla anı dahi Edirne bostancıbaşısı ağa istimâ' ve menzilcisini ihzâr ve kemâl-i tenbîh ü te'kîd birle otuz re's tüvânâ bârgîrleri i'tâ ve nizâmına mübâderet eylemişidi. Şimdiye dek ol dahi pezîrâ-yı hüsn-i nizâm olmuşdur diyü takrîr ider.

[33b-1]

Eflak voyvodası tarafından gelen hudûda dâir kâ'imedir.

Ma'rûz-ı kullarıdır ki;

Or kapusuyla Kiev şehri ve Hotin mâbeynlerinde vâkı' arâzî ve şehirler ve karyeler ve kasabât ve kılâ' ve enhâr ve Balta ve göllerin keyfiyetleri ve mesâfâtlarının bu'd ve kurbu ve turuk u mesâlikinin su'ûbet ü suhûletini ve arâzî-i ma'mûre ve harâbesi ve Moskovlunun kılâ'-ı cedîdesine mevsil olacak turuk u mesâlikidir ki zikri âtiyü'l-beyân olunur; Avrupa memâlikinden olan Podolya memleketi Leh cumhûruna tâbi' olup Ukrayna ismiyle müsemma memleketi dahi Podolya'dan vâsi' (?) ve hâlâ Moskovlunun zîr-i destlerindedir ve memleketeyn-i mezbûreteyn hem-hudûd oldukları hasebiyle Podolya'nın aşağı tarafına ve gâh mecmû'una be-tarîki'l-mugâlebe Ukrayna ismi şâmildir. Podolya memleketinin harîta mücebince beher üç mîli bir sâ'at olmak üzere tûlu iki yüz mîl ve arsa seksen sekiz mîldir. Hudûd-ı erba'asının cânib-i garbîsisi Boğdan ve yine Leh memleketinden Bukocya (?) kazâsına ve cânib-i şarkîsi Moskov memleketinin Ukrayna ve Kievya kazâlarına ve cânib-i şimâlîsi yine Leh kazâlarından Volina (?) kazâsına ve cânib-i cenûbîsi Bucak arâzîsine müntehîdir. Turla nehri Podolya arâzîsiyle memâlik-i mahrûse-i Devlet-i Aliyye'den Boğdan ve ba'zan Bucak arâzîsini tahdîd ider ve Aksu menba'ı yukarı Podolya'da vâkı' Bar şehri kurbunda olup Turla ile (...) nâm-ı diğeri Visel (?) nâm nehirler beyninden ve Özi eyâleti derûnunda cereyân ve Özi Kal'ası'nın yukarı cânibinde tahmînen iki sâ'at karîb mahalde Özi suyuna munsabb olur. Mezkûr Aksu câri olduğu mesâfenin tûlu harîta mücebince 264 mîl kıyâs olunur Senuda (?) nehrinin menba'ı Podolya memleketinde Nimrava (?) nâm şehrin etrâfında olup ba'zan Leh ve Moskov memâliki hudûdlarını tahdîd eyledikten sonra Podolya derûnundan câri ve mezkûr Aksu'ya munsabb olur ve bu üç nehrin beynlerinden

bu'dları harîtalardan münfehim olduğu üzere Turla suyundan Aksu'ya varınca 64 mîl ve Aksu'dan Senuda(?) nehrine varınca 48 mîldir. Ancak bu def'a istintâk olunan bir nefer tâcirin takrîri üzere Podolya kasabâtından Mevilof(?) nâm kasabadan Aksu'yu münharifen geçüp zikrî âti Arhanhorod(?) Kal'ası'na varınca kırk sâ'at ve diğerk tarkîri mâ-sadakınca Oril(?) nâm Moskov lezaretine ki Aksu kenârında vâkî'dır. Bender'den elli dört sâ'at mesâfedir ve Turla suyu ile Aksu beynlerinde vâkî' mesâfe bundan ziyâde değildir kıyâs olunur lâkin Aksu ve Senuda(?) nehirlerinin beynlerinde vâkî' mahallere âmed-şüd ider sâhib-vukûf bulunmadığı ecilden birbirlerine bu'dlerinin mikdârı takrîrden istifâde olunmamışdır. Senuda(?) nehrinin tûlu harîta mücebince 154 mîldir. Podolya'nın batakları kalîl olup ancak her karyenin havâlisinde sayd-i mâhî için musanna' göller vardır ve Podolya memleketi yukarı Podolya aşağı Podolya demekle mütemâ'iz İki kazâdan ibâret olup yukarı i'tibâr olunan Podolya cânib-i garba mensûb ve kürsî-i memleketi (...) nâm nehr-i sagîr ken'ârında vâkî' Kamaniçe nâm hısn-ı metîndir ve hısn-ı mezkûrun cirmi bir mîl kadar olup ve sub'u'l-ertâf bir sahrâ-yı bî-pâyânın vasatında bir azîm kaya üzerinde mebnî olmağla ism-i mezkûr ile tesmiye olunmuşdur. Kal'a-i mezbûre mîlâdın bin altı yüz yetmiş iki târîhinde on bir tarafından istîmân ile taraf-ı Devlet-i Aliyye'den feth ü teshîr olunmuşidi ve kal'a-i mezbûreden mâ'adâ Nimrava(?) ve Bar şehirleri yukarıki Podolya'dan ma'dûd olmağla bunlar dahi târîh-i mezkûrda feth ü teshîr olup mîlâdın bin altı yüz doksan dokuz senesinde Podolya memleketinin küllîsiyle Lehlülere redd olunmuşidi ve aşağı i'tibâr olunan Podolya cânib-i şarka mensûb olup kürsî-i memleketi Bartalav(?) nâm şehir ve kasabât-ı sâirenin eşheri Balta'dır. Podolya memleketinin küllîsi arâzî-i (...) hâvî ve havâsı ziyâde i'tidâl üzere olup mukaddemâ Lehlü Kazak tâifesine nizâm virmezden evvel Tatar askerini çapul ve akın sebebiyle katı çok arâzî harâb ve ahâlîsi perâkende vü perîşân olmuşlar idi. Lâkin mîlâdın bin beş yüz yetmiş altı târîhinde Lehlü tarafından Kazak tâifesine iltifât ve nizâma rabt ile hudûdları hıfz u hırâset eylediklerinden nâşî arâzî-i mezkûre ma'mûr ve ahâlîsi müreffehü'l-hâl ve mîlâdın bin altı yüz otuz yedi târîhine değin Podolya memleketi siyâk-ı mezkûr üzere rûz be-rûz ma'mûr u âbâdân ve târîh-i mezkûrdan sonra Kazak tâifesi Tatar ile ittifâk ve Lehlü ile cenk ü cidâle agâz etmeleriyle memleket-i mezbûre tekrâr pâ-zede vü perîşân olup husûs ile mîlâdın bin altı yüz yetmiş iki târîhinde [34a] Lehlü ile Devlet-i Aliyye beyininde muhârebe vukû'una binâen yine mîlâdın bin altı yüz doksan dokuz târîhine değin memleket-i mezbûre harâb u yebâb olmuşidi. Sene-i mezbûrede Karloviçe sulhu sûret-pezîr ve Lehlü ile Devlet-i Aliyye beyininde akd-ı musâfât karar-dâde olduğu ve mîlâdın bin altı

yüz seksen altı târîhinde Leh ve Moskov memleketlerinin hudûdları tecdîd olunup Kazak tâifesi dahi Moskov tâbî' buldukları hasebiyle Podolya'nın yine ma'mûr u âbâdân olmasına bâ'is olmuşidi ve yine mîlâdın bin yedi yüz on bir ve bin yedi yüz otuz altı târîhlerinde Devlet-i Aliyye ile Moskovlunun Podolya hudûdu kurbunda muhârebeleri sebebiyle bir mikdâr nizâmları halel-pezîr olmuşidi ve târîh-i mezkûrda işbu sene-i mübârekeye dek ki mîlâdın bin yedi yüz altmış sekiz târîhidir Leh'in nizâmı müşrif-i ihtilâl oluncaya değin Podolya memleketi kemâl-i mertebe ma'mûr u âbâdân idi ve Bar şehrinde mu'âriz cem'iyetleri vukû'undan sonra Moskovlunun Volina(?) nâhiyesinde Guruzih(?) nâm kal'ada ve ba'dehû Bar şehrinde mukâtele vü muhârebeleri sebebiyle Podolya'nın nizâmı külliyyen muhtell ü muzmahil ve bâ-husûs bundan akdem pâ-zede olan Podolya ahâlîsi fûrce bulduklarında yine memleket-i mezbûre ahâlîsinden Katolik tâifesi üzerlerine hücum ve celb-i mâl ve ahz-ı intikâm dâ'iyesiyle memleketleri kurâsını nehb ü gâret ve ebniyelerini ihrâk-ı bi'n-nâr ve memleket-i mezbûrenin şehir ve kasabâtından mâ'adâ emkine-i sâiresini dahi külliyyen pâ-zede ve tahrîb eylemişlerdir. İşbu sene-i mübâreke Kievlî şehirden gelen tüccâr tâifesi Volina(?) ve Podolya derûnlarından güzâr etmeleriyle Boğdan'ın Surka nâm mahalli hudûdunda(?) vâkı' Çekanafa(?) nâm Leh karyesine gelince takrîrleri elli altmış sâ'at mesâfede vâkı' kasabâtdan gayrı kurâlarının mecmû'u harâb ve ahâlî ve sükkânı kasabâta firâr ve ilticâ eylemişlerdir. Podolya (...) an-asl hâl ve şânı el-hâletü hâzihî zuhûr bulan perîşânı vü izmihlâlî bu vech üzredir ve Ukrayna nâm Moskov memleketi ki arâzîsi gâyet münbit ve hevâsı kemâl-i i'tidâl üzre olmağla düvel-i atîkadan Roma tesmiye olunan kızıl elma ve Kostantiniyye kayserleri bu misillü arâzîye dest-rest olmadıkları tevârîh-i mu'teberede mastûrdur ve memleket-i mezbûre Rusya-i sagîr ve Rusya-i sürh ve Ukrayna dahi ta'bîr olunur ve mesâfesinin tûlu erbâb-ı cifr Âfye(?) kavlince üç yüz mîl ve arzî yüz elli mîldir ve erbâb-ı cifr Âfye(?) ba'zısı Françe mîller i'tibâriyle Ukrayna ve Podolya memleketlerini bi-tarîki'l-mugâlebe memleket-i vâhide add eylemişlerdir. Ancak harîta mücebince üç mîl bir sâ'at i'tibâriyle yalnız Ukrayna'nın tûlu iki yüz yetmiş altı ve arzî yüz seksen sekiz mîl olduğu münfehîmdir ve hudûd-ı erba'anın cânib-i garbîsi Podolya ve Özi eyâletine ve cânib-i şarkîsine memâlik-i Moskov'dan Belgrad ve Ten Suyu havâlîsinde vâkı' Kazak arâzîsine ve cânib-i şimâlîsi Leh memleketinden Litvanya ve (...) memleketlerine ve cânib-i cenûbîsi Nogay arâzîsine müntehîdir. Memleket-i mezbûrenin vasatına karîb mahalde tûlen cârî nehr-i azîme Özi suyu tesmiye olunur ve mezkûr Özi suyu sâhil-i yemîni cânibinde Kiev şehirden Zaporova Kazakları arâzîsine varınca vâkı' olan Rusel(?) nâm nehr-i meşhûr ve sâir

enhâr-ı sagîre câ-be-câ mezkûr Özi suyuna munsabb olup enhâr-ı mezbûre ve bunlara mülâkî vü munsabb olan çaylar ve mâbeynlerinde vâkı‘ göller ve bataklarının birbirleriyle telâkî vü ictimâ‘ vü inzimâmları hasebiyle (...) ve Çehrin cevânibinde Kiev şehrinden aşağı Özi suyu sevâhil-i yemîninde olan arâzî ve emkine gâyet bataklık ve mürûr u ubûr müte‘assir ü müte‘azzir olmağın sevâlif-i eyyâmında asâkir-i Devlet-i Aliyye usret-keşîde olmuşlardır. Sevâhil-i mezkûrenin aşağı cânibinde Cedîd-i Sırb vilâyetinde vâkı‘(...) nâm nehr-i sagîr dahi mezkûr Özi suyuna munsabb olup mültekâsına karîb (...) ta‘bîr olunur cezîre-i müştehiridir. Özi suyunun sâhil-i yesârî Ukrayna memleketinin Ras(?) hudûdundan aşağı doğru Nogay hudûduna değin şehri kurbunda vâkı‘ ve sene ve sâir zala ve Apsol(?) ve Raskalan(?) ve Drestevan(?) ve nice esâmîleri gayr-ı meşhûr enhâr-ı sagîre dahi Özi suyuna munsabb olur ve enhâr-ı mezkûreye dahi nice enhâr-ı sagîre mülâkî vü munsabb olup ve birbirlerine mütekârib ve munzamm olmaları sebebiyle teşa‘ub iden göllerden ve bataklardan gerek Özi suyu sevâhiline ve gerek şark cânibinde olan arâzîlere mürûr u ubûr su‘ûbetli ve muhâtaralı ve selâmet-i geçidi kangı cânib olduğu mücerred Moskovluya ma‘lûm olmağla mevâzî‘-ı mezkûrede mîlâdın bin yedi yüz dokuz târîhinde Moskovlunun İsfeclü ile vukû‘ bulan muhârebelerinde Moskovlu gâlib olup bu cihetden İsfeclünün askeri ve mühimmât ve zahîreleri telef ve muzmahil ve bi‘l-âhire sene-i mezbûre-i mâh-ı Haziran’da Poltava nâm [34b] kal‘a kurbunda vâkı‘ Dreşgala(?) nâm nehrin kenârında külliyyen mağlûb olmuşdur ve Özi suyu derûnunda vâkı‘ olan cezîre-i kebîreden mâ‘adâ sâir cezâ‘ir-i sagîre-i müte‘addide ve on üç mahalde girdâblar olmağla seffineler cereyân idemezler. Moskov ve Leh memâlikinin ba‘zı mahallerin tefrîk ve tahdîd iden Senuda nâm nehrin dahi memleket-i mezbûre enhârından add olunur ve Özi suyu ile Senuda nehrinin mâbeyni harîta mücebince yetmiş altı mîl olup ancak iki tâcirin rivâyeti üzre otuz kırk sâ‘at mikdârı mesâfedir. Zîrâ mesbûkû‘z-zikr Oril lazeratından ve Arhanhorod(?) ve Mergarad(?) nâm cedîd kal‘alar kenârlarından güzâr ve Özi suyunun sâhil-i yesârında vâkı‘ Kara Mencük nâm şehre elli dört sâ‘at zarfında vâsıl oldukların takrîrlerinden ve Senuda nehri Özi suyuna Aksu’dan akreb olduğundan elli dört sâ‘atden kalîl olması münfehim olur. Zaporova demekle ma‘rûf Kazak çöllere ki kefiyetine vâkıf bir kimesneye tesâdüf olunmamağla tahsîl-i ittilâ‘ mümkün olmayup ancak hâlî olan mahallerine bundan akdem ism-i çölistân itlâk olunan yerler el-ân ma‘mûr u âbâdân olduğunı tüccâr-ı mezkûrdan takrîr iderler. Ukrayna memleketinin kılâ‘ u husûnu kesîr ve kürsî-i memleketi Kiev şehrindedir ki bânîsi kayser-i Rûm’dur. Rusya memleketini Tatar zabt u teshîr etmezden mukaddem şehir-i mezkûr Rusya dukalarının ikâmetgâhları

olup el-ân Moskovlunun şehr-i mezkûrda iki mahalde muhkem ü metîn kal'aları vardır. Özi suyunun sâhil-i yemîninde Tahtemrava(?) ve Çehrin ve Kodak nâm şehirler vakit vakit Kazak'ların ikâmetgâhları olup Tatar ve Leh Devlet-i Aliyye ile sevâlif-i eyyâmde vukû' bulan muhârebeleri sebebiyle mahâll-i Kârzâr şöhretiyle şehirdirler. Kazak Kirman nâm kal'a dahi Cedid Sırbistan'dan aşağı bir mahalde vâkı'dır ve Kazak'lar zabt u rabt etmek için cezîre ve üzerinde mebnî kal'a gâh Sic(?) ve gâh Potkal tesmiye olunur ve sekizyüz neferden ibâret kuren(?) ta'bîr olunur kırk bölükleri olup ve üzerlerine zâbıt olan kimesneye Kosviş(?) tesmiye olunur ve mîlâdın bin yedi yüz kırk sekiz târîhinde Zaporava ta'bîr olunur hoş-nişîn Kazak tâifesinin sâkin oldukları arâzîde Moskovlular İlyesavitagrod(?) ve Arhangorod(?) ve Mirgarod(?) Petrovestrok(?) ve Ranamayla(?) ve Çepla(?) ve Karib(?) nâm yedi kıt'a kal'a ve palanga toprakdan binâ eyleyüp lâkin İlyesavitagrod(?) nâm kal'a cümleden kebîr ve gâyet metîndir ve ol arâzîye Sırbistan-ı Cedîd tesmiye eylemişlerdir ve arâzî-i mezkûre kumsal ve düz ve basît ve miyâh ve enhâr ve eşcârı hâvî münbit ve müntefî' olup tûlen ve arzen otuzar sâ'at mikdârı olduğunu takrîr iderler ve arâzî-i mezkûrede Oril tesmiye olunan lazaretleri dahi Aksu kenârında ve hudûd-ı selâsenin mültekâsında olduğunu ihbâr iderler ve lezaret-i mezkûr Arhangorod(?) Kal'ası'na varınca on beş sâ'at ve mâbeynlerinde iki lepvan(?) karyesi vardır ve Arhangorod'dan(?) Petrovestrok'a(?) varınca sekiz sâ'at ve andan Mirgarod'a(?) altı sâ'at olup bu kılâ'-ı selâse beynlerinde altı kutne(?) karyeleri vardır ve Mirgarod'dan(?) İlyesavitagrod'a(?) varınca dokuz sâ'at ve mâbeynleri mer'âsıdır ve andan Sic'e(?) varınca otuz sâ'at karîb üç konaktır ve mâbeynleri Kazak re'âyâsı karyeleridir ve andan Gardu tesmiye olunan te'ehhül ü izdivâca rağbet itmeyen Zaporava tâifesinin karyeleri ve ba'zan muhâfaza için Moskov soltadlarının karyelerine varınca on iki sâ'at bir günlük mesâfe olup tâife-i mezbûrenin mahâll-i mezkûrede mer'âları ve kelbeleri vardır ve Gardo karyesinden mezkûr Oril lezaretine varınca yedi sâ'at ve mâbeyni mer'â ve kelbeleridir. Mezkûr kal'alar binâ olundukları hinde etrâf u havâliflerinde mahsûs kutneler(?) i'dâd ve iskâniçün kırk karye tahsîs ve her bir karyede ikişer yüz esâmelü kutne(?) sâkin olmak üzere nizâm virilüp mezkûr karyelerin yirmisinde sâkin olanlara sarı kutne(?) ve diğher yirmi karyede sâkin olanlara kara kutne(?) diyü lakab virmişler idi. El-hâletü hâzihi zikr olunan sarı ve kara kutneler(?) evvelkiden ziyâde kesret üzere mezkûrede sâkin olduklarından mâ'adâ on iki piyâde rekmendi dahi sene-i sâbıkanın ol bahârında İlyesavitagrod(?) Kal'ası hâricinde hayme-nişîn idiler. Sâir kal'aların mâbeynleri mesâfesi takrîrden münfehim olmadı. İlyesavitagrod(?) nâm kal'a kurbunda Engel(?) nâm nehir Aksu'ya munsabb olur. Özi

suyunun sâhil-i yesârında ve sâhilden ba'îd Ukrayna arâzisinde Preyaslog(?) ve Löpni ve Kolumak Poltova ve Preveloçina(?) kal'aları vardır ve Drestevan(?) nâm nehrin sevâhil-i yenmîninde bir müddetden berü Tatarların hasâretleri ve tecâvüzleri sebebiyle Moskovlular hatt-ı vâhid üzre toprakdan palangalar binâ eylemişlerdir ve hatt-ı mezkûr Ukrayna ve Nogay hudûdlarına karîb Dobnic(?) nâm nehre müntehîdir. Ukrayna bu tarafı kasabât ve kurâ ile ma'mûr u âbâdân olup zikri mesbûk İsfec muhârebesinden berü perîşân ü pâ-zede olmayup âsûde-hâldir. Memleket-i mezbûre sükkânına Kazak ve Ukraynalı dirler ve arâzîsi münbit ve havâları mu'tedil ve her vechle kesb ü kâra müsâ'id lâkin ahâlîsi mâ-tekaddemden berü nehb ü gâret ile [35a] me'lûfdurlar. Mezbûrlar eyyâm-ı sâlifede Leh memleketi hudûdlarının muhâfızları olup Tatar tâifesinin hasâretlerin def' eylediklerinden mâ'adâ ba'zıları safâ'in ile Karadeniz ve Anadolu sevâhillerinde ve İstanbul'a karîb sâhillerde korsan tarîkiyle geşt ü güzâr ve yatakları olan Özi suyunda girdâblar beyinde vâkı' cezîrelerde beher sene kışladıklarından sonra ol bahârda yine âdet-i me'lûfeleri üzre korsanlığa meşgûl idiler ve milâdın bin beş yüz yetmiş altı târîhinde merkûmlar Leh hudûdların muhârese vü muhâfaza eylediklerine avzan Leh tâifesi bunları taht-ı zâbitaya idhâl ve askerî zümresine idrâc ile iltifât ve içlerinden birini intihâb ve üzerlerine mahsûs ceneral nasb u ta'yîn eyleyüp hatta mühimmâtlarını vaz' için Özi suyu sâhil-i yemîninde vâkı' Tahtmirân(?) Kal'ası'nı merkûmlara itâ eylediklerinden nâşî Leh hudûdu mahfûz ve Baraklava(?) Bar ve Kiev kazâlarının mukaddemâ hâlî olan mahalleri ma'mûr ve âbâdân olmuşdur. Kazak tâifesi dahi bu takrîb ile sâhib-i servet ve kuvvete mâlik olmalarıyla milâdın bin beşyüz seksen yedi târîhinde ve bin beşyüz doksan altı târîhinde ve bin altı yüz otuz yedi târîhinde isyân (...) dahi Lehlüye mağlûb olduklarında Tatar tâifesiyle ittihâd ve Leh üzerine hücum ve kâh Leh'e ve kâh Devlet-i Aliyye'ye teba'iyet ve inkiyâd ve bi'l-âhire bin altı yüz elli dört târîhinde Moskov'a tâbi' ve Koca Petro'nun eyyâmına değin serbestiyet üzre olup eyyâm-ı mezkûrede külliye Moskovluya itâ'at ü inkiyâd etmişlerdir ve tâife-i mezbûre on rekmen olup ve üzerlerine yine içlerinden bir hatmân intihâb ü nasb olunugelüp lâkin el-hâletü hâzihi Moskovlu kadîme mugâyir murâd eylediği ricâlinden birini üzerlerine hatmân nasb ider ve bi'l-âhirede mezkûr Zaporava Kazakları dahi tâife-i mezkûrede dâhillerdir ve tâife-i mezkûre nikâh ve müzâveceye adem-i rağbet ve hemân tenâsül zımnında ekârib ü ebâ'idden bilâ-fark isti'mâl eyledikleri nisvânı Özi suyu cezîrelerinde iskân ve kendüleri dahi vakt-i sayfda ve şütür sahrâlarda meks iderler. El-ân Moskovlu tâife-i mezkûre te'nîs ve te'lîfe meşgûflardır. Tâife-i mezkûre Moskovun her-çend dâre-i

nizâmından hâric askerî zümresinden olup lâkin asâkir-i sâiresinden ziyâde şecî' ve bî-rahm(?) tâifelerdir. Özi Kal'ası'ndan Kiev'e varınca harîtalardan istifâde olunduğu üzere üç yüz on iki mîl ve takrîrden ahz olunduğu üzere yüz altı sâ'atdır. Özi'den Moskov'un cedîd kal'alarına varınca on altı sâ'at ve mezkûr kal'aların muhît olduğu mesâfe otuz sâ'at ve kılâ'-ı mezkûreden Mirgarod(?) ismiyle müsemmâ kal'adan Kiev'e varınca Moskov arâzîsinden altmış sâ'atdır ve Özi'den kılâ'-ı mezkûreye varınca mâbeynleri Özi Kırî dimekle meşhûr hâlî mahallerdir ve mahâll-i mezkûreden içerü kılâ'-ı cedîde nevâhîsi bâlâda zikr olunduğu üzere ma'mûr u âbâdân ve mürûru suhûletli mahallerdir ve kılâ'-ı cedîdeden Kiev'e varınca Özi suyu sâhil-i yemîninde enhâr ve baltalar ve göller olmağla mürûr su'ûbetli ve arâzî düz ve basît ve kurâları kesrît ve eşcâr a'sâbî firâvân ma'mûr u âbâdân mahallerdir. Hudûd-ı selâseden Özi Kal'ası'na varınca otuz sâ'at olup mâbeyninde vâkı' mesâfe ve Özi Kırî dimekle meşhûr arâzîdir ve hudûd-ı selâseden Arhangarod(?) Kal'a'sına varınca on beş sâ'at ve yine hudûd-ı selâseden İlyesavitagrod'a(?) varınca yirmi dört sâ'at olup arâzîsinin keyfiyeti bâlâda mezkûr ve Kiev'e varınca dahi mesâfât-ı sâiresinin mikdârı mastûrdur. Bender Kal'ası'ndan kılâ'-ı cedîdeye varınca harîta mücebince yüz yetmiş dört mîl ve takrîrden istinbât olunduğu üzere Balta'ya varınca yirmi dört sâ'at ve Balta'dan hudûd-ı selâseye mültekâsı olan Oril lezaretine varınca otuz sâ'at olup cem'an elli dört sâ'atdır ve mâbeynlerinde vâkı' mesâfât Podolya'nın Ras hudûduna karîb mahaller olup mukaddemâ gâyet ma'mûr ve şimdi alâ-rivâyet harâbdır. Hotin Kal'ası'ndan yeni kal'alara varınca Podolya kasabâtından Maylo(?) kasabasına on sekiz ve Maylo'dan(?)Arhangarod(?) Kal'ası'na varınca dört günlük yol olup ber-vech-i tahmîn kırk sâ'atdır ki cem'an elli sekiz sâ'at ider ve mâbeynlerinde vâkı' bi-tarîki'l-mugâlebe Podolya arâzîsi ki Ukrayna tesmiye olunur, ma'mûr u âbâdân yerler olup ve kurâları kesîr ve bir karyenin musanna' gölleri olup ancak şimdi teşvîşâtın vukû'u sebebiyle harâb ü perîşân olmuştur. Hotin'den Kiev'e varınca Volina ve Podolya'nın derûnundan mesâfesinin tûlu ber-müceb-i takrîr elli altmış sâ'at ve arâzîsinin keyfiyeti Podolya arâzîsinin zikri esnâsında mezkûrdur. Or Kapusından Özi suyunun sâhil-i yesârından mürûr ile Kiev'e varınca ber-müceb-i harîta üç yüz elli mîldir. Mâbeyni Ukrayna hudûduna varınca Nogay arâzîsi olup dûru kumsâl mahallerdir ve andan Kiev'e varınca Ukrayna'nın Özi suyu sâhil-i yesârında vâkı' mahalleri bâlâda Ukrayna'nın zikri esnâsında sle't-tafsîl zikr olunmuştur. Mukaddemâ kırk dokuz senesinde Moskovlu Kırım memleketini [35b] teshîr kasdıyla bu tarîkden asker sevk ü tesyîr eylemişlerdir. Kırım'da vâkı' Or kapusundan Kılburun'a varınca otuz altı sâ'at ve mâbeyni leb-i deryâ ve kumsâl ve düz ve basît ve hâlî mahaller

olup Karaman Köyü nâm karyeden mâ'adâ kat'â eser-i imâret yokdur. Kılburun nâm mahalden Özi'ye varınca nehren beş altı mîl olup Özi'den Bender'e varınca palangaya yirmi dört sâ'at ve mâbeyni hoş-nişîn Tatar tâifesinin meskenleri olup ve Lögöl(?) ve Koca Beğ dimekle meşhûr iki su dahi vardır ve palangadan Bender'e on dört sâ'at cem'an otuz sekiz sâ'atdır. Palanga ile Bender mâbeyninde Turla suyunun sâhil-i yemîninde yirmi pâre karyeler olup yalı dimekle meşhûrlardır. Bender'den Hotin'e varınca kırk yedi sâ'at ve Turla'nın sâhil-i yemîni Boğdan toprağı olup ma'mûr u âbâdân mahallerdir.

[36a-1]

Bundan akdem Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'l-istimrâr tarafından Rusya elçisi hakkında zuhûr iden mu'âmeleyi hâvî bi'l-cümle Avrupa düveline i'lân ü işâ'at zımnında geçen mâh-ı Teşrîn-i Sânî'nin on altıncı gününde Rusya çariçesi tarafından tahrîr ve irsâl olunan beyannâmesinin tercümesidir.

Ruysa çariçesi kendünün mürüvveti ve Devleti'nin istihkâkı muktezâsınca Leh memleketinin umûr u husûsuna meyl ü rağbet idelden berü kuvvet ve gayret sâhibi bir hem-civârının ri'âyet-hâtırı matlûbu olduğuna binâen eğerçi memleket-i mezbûreye dâir hareketi zâhir ü âşikâr olup memleket-i mezbûrede vâkı' olan hâdisâtın akabinde vazîfesi olduğu üzre lâzım gelen karârların ve memleket-i mezbûrenin emniyyet ü âsâyışleri husûsu karâr buluncaya değin i'mâline muhtâc olduğu hâlâtı mezîd-i taharrî ve ihtiyât ile Devlet-i Aliyye'ye yegân yegân ifâde eylemişken iki devlet beyninde olan musâfâta keder virmek kasdıyla ba'zı bed-hâhlar Rusyalunun tavr u hareketini vâkı'ın hilâfî sûret-i müstakbehe ile Devlet-i Aliyye'ye ilkâ ve irâ'etden bir ân hâlî olmayup ve Devlet-i Aliyye Rusyalunun niyyetleri sâdık olduğuna vâkıf olmağla zümre-i bed-hâhânın kizb ile mahlût fesâda mebnî olan sözlerini kemâl-i dikkat ve basîret üzre eğerçi istimâ' eyleyüp lâkin kat'â bir tarafın sözüne ve hareketine i'tibâr etmeyüp Rusyalunun izhâr eyledikleri hulûsları bed-hâhlar tarafından işidilen şübhe ve vesveseyi izâle iderdi ve bu takdîrce tarafeynin emn ü râhatlarına mâni' olacak ednâ bir keyfiyet zuhûru me'mûl değil idi. Ancak iki devletin bed-hâhları fitne ihdâsiçün cesûrâne hamleler ile ibâdullâhın ekserîni i'timâd etdirmeğe zafer-yâb olup bu vechle âmme-i nâs beyninde münteşir olan kîl u kâl bâlâya resîde olduğu esnâda ricâl-i devletin tebeddülâtı dahi Devlet-i Aliyye ile Rusyalu beyninde olan musâfâtın halel-pezîr olmasına bâdî olup ol hinde Sadria'zam hazretleri dahi tecdîd olunmuş olunmağla Der-aliyye'de mukîm Obreşkov nâm Rusya elçisi dîvâna da'vet ve muvâcehesinde kizb ile memlû bir

kıt'a takrîr kırâ'at olunup mukaddemâ sebk iden izhâr-ı hulûs ve âsâr-ı dostî derûn-ı takrîrde olan erâcîfîn kizb-i sarîh olduğuna bürhân-ı kat'î iken vezîr-i müşârûn-ileyh üzerine hükm olunmak şânından olmayan bir ûlû'l-emrin şân u şöhretine mugâyir ba'zı mâddeleri ta'ahhüd ve imzâ için elçi-i mûmâ-ileyhe cebr ve iki devlet beyninde mükâleme iktizâ etdikde dahi âdete muhâlif olan vaz' ve ta'bîr ile hitâb ve eğer bu mâddeleri kabûl ve bu sâ'atde ta'ahhüd eylemez isen bu iki devlet beyninde nakz-ı ahd olunacağı muhakkaktır diyü cevâb eylediğinde elçi-i mûmâ-ileyh kendü Devleti'nin niyyeti sâdik olduğuna vâkîf ve emîn ve nice müddetden berü elçilik hizmetinde istihdâm olunması kendünün kemâl-i sadâkat ve istihkâkından olduğuna istinâden tahkîr gûne bu misillü vaz' ile çariçesinin şânına ve kendüsünün elçiliği müddetinde olan şöhret ve sadâkatine nakîse ve âr icâb idecek mevâddı ta'ahhüde iktidârı olmamağın kendüden su'âl olunan mevâddın cümlesinde inkârdan gayrı cevâba tasaddî eylemeyüp der-akab ma'lûm olduğu üzre Yedikule'de habs olunmasına taraf-ı Devlet-i Aliyye'den karâr virilmiştir. Bu hâdise zımında tevakkuf ve fikr vü mülâhaza abes olup iş kendü kendüyi göstermekden nâşî çariçe-i mezkûre kendü ırz ve şânı ve Devleti'nin muhâfazası i nâmûsiçün lâzım gelen esbâb ve hâlâta teşebbüs eyleyeceği emr-i bedîhîdir ve kendü da'vâsında sıdâkata i'timâden ve keyfiyet-i hâlini millet-i Nasârâ'nın sâir devletlerine izhâr ve bu tavr u hareketi cümlesinin indlerinde pesendîde olmasını ve cenâb- Bârî'nin inâyetine ve müttefiklerinin i'ânetine ve sâirlerinin du'âlarına mazhar olması me'mûl ve istid'â ider.

[36b] Boş Varak

[37a-1]

İngiltere kralı tarafından elçisi vesâtatıyla gelen nâmesine cevâb olmak üzre kaleme alınan nâme-i hümayûn-ı hazret-i cihândârînin müsveddesidir. Fî 25 Ş. [1182]

Ba'de'l-ekâb

Müddet-i medîd ve ahd-ı ba'idden berü Devlet-i Aliyye-i ebediyyetü'l-istikrâr ile İngiltere devleti beyninde metîn ü rasîn olan musâfât u müsâlemetin tevsîk ü istihkâmına sıdk-ı niyyet ve hulûs-ı taviyyet ile kıyâmınız zirve-i a'lâda olduğuna binâen Devlet-i Aliyye-i rûz-efzûnumuza olan hayr-hâhlığınız ve dostluk merâsimini icrâya ihtimâm-ı tâm ve dikkat-i sadâkat-encâmınız muhât-ı ilm-i âlem-ârâ-yı şehinşâhânemiz olmakdan nâşî dostluk merâsimini kemâl-i saddâk ve derûn ile icrâya i'tinâ ve dikkatiniz bâ'is-i mahzûziyyet-i hüsvânemiz olmuşdur. Bu esnâda Devlet-i

Aliyye-i ebed-devâmımız ile Rusya devleti beyninde muhârebe zuhûr ve katl-i nüfûs mevîr olacağı Âsitâne-i Sa'âdet'de mukîm elçiniz tarafından iş'âr olunduğundan Rusya Devleti'nin mugâyir-i sulh u salâh arâzî-i İslâmiyyede vukû' bulan zarar u ziyânının tazmîni ve sulh ve musâfâtın ircâ' ve ibkâsıyla vâkı' olan ol makûle hareketinin avfını istirhâmen tavassut ikdâmların hâvî bir kıt'a nâme-i dostâneleri elçiniz vesâtatıyla sadr-ı azâm ve ekremim ve vekîl-i mutlak ve serdâr-ı efhâmım nâzım-ı menâzımü'l-ümem El-hâc Mehmed Emin Paşa zâ'ifu'llâhü bi't-te'yîd-i iktidâre taraflarından rikâb-ı müstetâb-ı mülûkânemize arz u takdîm olunmağla izhâr-ı musâfât ü muvâlât ve ibrâz-ı sadâkat-ı hulûs-şî'ârlarından ve tavassut-ikdâmlarından hazz-ı mevîr olunmuşdur. Ancak Devlet-i Aliyye-i ebed-miknetimiz ile Rusya devleti beyninde mün'akid olan musâlahanın şerâ'itine Devlet-i aliyyemiz taraflarından bi-tamâmihâ ri'âyet olduğu meşhûd u ma'lûm-ı âlemiyândır. Lâkin Rusya devleti mugâyir-i emâre-i dostî kurb ve civâr-ı hudûdda mugâyir-i ahidnâme kılâ'-ı müte'addide binâ ve dâimâ mühimmât ve asker ta'biye vü îvâ eylediğinden başka tevsî'-i memleket zımnında hâlik olan Leh kralı yerine ırkında kral olmayan şahsı Leh memleketine kral nasb ve şurût-ı serbestiyet-i Leh'i ilgâ ve memleket-i mezbûreye asker idhâl eylemekle askerinin ihrâcı taraf-ı Devlet-i Aliyye'den ifâde olundukça vakt-i fülânda ihrâc ideceğine takrîrler virmekle beş seneden berü bu sibâk üzre hareketinden maksûdu Devlet-i Aliyye'nin indinde meczûm ve münfehim iken yine dostluğa binâen iğmâz olunmuşken encâm-ı kârda der-bâr-ı hilâfet-karârımızda mukîm olan kapu kethüdâsının ta'ahhüdünü mübeyyen virdiği senedât-ı müte'addideye mugâyir ve ahidnâmemize münâfi hudûd-ı İslâmiyye'den Balta nâm mahalli ale'l-gafle top ve humbaralu asker ile basup bin neferden mütecâviz ricâl ü nisvân ve sıbyânı ihlâk ve kurâ ve beldeyi ihrâk ve nehb ü harâb ve âşikâr-ı gadra cesâret nakz-ı ahd ârını irtikâb eylediği hasebiyle şer'an ittifâk-ı arâ-i ulemâ-i izâm ve vükelâ-i fihâm ile ber-mûceb-i emr-i hümâyûn üzerine sefer-i nusret-makrûn-ı şahânemiz muhakkak ve mukarrer olduğu bundan akdem cenâbınıza dahi iş'âr kılınmışıdi. Avn ü kerem-i hazret-i Vehhâb ile Devlet-i aliyyemiz dahi ber-muktezâ-yı şer'-i kavîm asâkir-i nusret-meâsir-i encüm-şümârını tertîb ü tanzîm ve livâ'-i nusret-ilticâ-i hazret-i seyyidü'l-ebrârı yed-i mü'eyyid serdâr-ı ekremimiz müşârun-ileyhe karîben teslîm ve levâzımât-ı seferiyye bi'l-cümle takdîm ü tetmîm olunmağla ordu-yı zafer-nümûnumuz tesyîr olunmak üzre olup her hâlde münkâd ve mutayyi'i olduğumuz şer'-i şerîf-i mutahhara mugâyir hareket bir vechle mansûr ve mümkün olmadığı ve nakz-ı ahd-ı müteyemmin olmayup irtikâb iden mağlûb olduğu mücerreb ve ma'lûm olmağla bâ-avn-ı hazret-i Bârî fevz ve

nusret-tevfik ve yârî olacağı müsted'âmız olmağla bu sûretde izhâr-ı adâvet ve fesh-i sulh iden Rusyalu ile kable'l-muhârebe musâlaha husûsu müzâkeresi mümkün olmadığı ma'lûmunuz oldukda İnşâü'l-Mevlâ ordu-yı hümâyûn-ı zafer-nümûnumuz mahalline varup bâ-avn-i hazret-i Vehhâb Rusyalu ile mukâbil oldukdan sonra musâlaha mukadder olduğu hinde Devlet-i aliyyemizin sadâkat-kâr ve kadîmî dostu olan İngiltere kralı dostumuz cenâblarının tavassutu husûsuna muktezâ-yı vakt ü hâle göre ri'âyet ve lede'l-iktizâ elçiniz mûmâ-ileyh ile tavassut mâddesinin hüsn-i nizâmını müzâkere keyfiyetini serdâr-ı ekremim müşârun-ileyhe tavsiyemiz masrûf kılınacağı bî-iştibâhdır. Ve's-selâm alâ min etbai'l-hüdâ.

[37b-1]

Nâme-i hümâyûn-ı şevket-makrûn mücebince taraf-ı sadr-ı âliden İngiltere kralına tahrîr olunacak mektûb.

Ba'de'l elkâb

Hâlâ neyyir-i cihân-efrûz burc-ı saltanat-ı uzmâ âfitâb-ı âlem-tâb-ı ziyâ-bahşâ-yı evc-i hilâfet-i kübrâ a'zam-ı selâtîn-i izâm efham-ı havâkîn-i kirâm fâris-i meydân-ı kâmkârî şeh-süvâr-ı arsa-i cihândârî mürevvec-i şerî'at-i garrâ müzeyyin-i millet-i beyzâ mâlikü'l-berreyn ve bahreyn nâşir-i âsâru'l-adâlet-i beyne'l-hâfikîn hâdimü'l-haremeyni'ş-şerîfeyn şevketlü kerâmetlü mehâbetlü kudretlü azametlü pâdişâh-ı âlî-tebâr ve şehin-şâh-ı adâlet-şi'âr efendim hazretlerinin melce'-i kayâsara-i zamân ve melâz-ı ekâsire-i deverân olan südde-i seniyye-i şevket-medâr ve atabe-i aliyye-i gerdûn iktidârlarına Âsitâne-i sa'âdet-âşiyânede mukîm elçiniz olan kıdvet-i ümerâi'l-milleti'l-Mesîhiyye ( ) *hutimet avâkıbuhû bi'lhayr* vesâtatıyla irsâl olunan bir kıt'a nâme-i sadâkat-allâmeniz ve taraf-ı dostânemize olan mektûb-ı muhabbet-üslûbunuz dest-i sâdikânemize vâsıl ve mektûb-ı muhâleset-allâmelerinin bi'l-cümle mefhûm u mü'eddâlarına ilm-i hâlisânem hâsıl ve şâmil olmağla nâme-i hulûs-ı dâimenizin asl ve tercümesi âdet-i kadîme-i Devlet-i Aliyye ve deydene-i dîrîne-i saltanat-ı seniyye üzre vesâtat-ı dostânemiz ile pâye-i serîr-i arş-nezîr hazret-i şehriyârîye arz u takdîm olunup mazmûn-ı sadâkat-nümûnu Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'l-istimrâr ile Rusya devleti beyninde muhârebe zuhûr ve katl-i nüfûs-ı mevfûr olacağı elçiniz mûmâ-ileyh tarafından iş'âr olunduğundan Rusya Devleti'nin mugâ'ir-i sulh u salâh arâzî-i İslâmiyyede vukû' bulan zarar u ziyânın tazmîni ve sulh u musâfâtın ircâ' ve ibkâsıyla vâkı' olan ol makûle hareketinin avfını istirhâmen tavassut ikdâmalarını mutazammın

olmağla bu vechle izhâr-ı musâfât ü müvâlât ve ibrâz-ı sadâkat hulûs-ı şî‘ârları ve tavassut ikdamları nezd-i hazret-i tâcdârîde ve ind-i muhibbânemizde vesîle-i mahtûtiyyet-i mevfûre olmuştur. Ancak Devlet-i Aliyye-i ebed-miknet ile Rusya devleti beyninde mün‘akid olan musâlahanın şerâ’itine Devlet-i aliyyem tarafından bi-tamâmihâ ri‘âyet olunduğu meşhûd u ma‘lûm-ı âlemiyândır. Lâkin nâme-i hümâyûn-ı inâyet-makrûnda tafsîl ü beyân olunduğu üzre Rusya devleti mugâyir-i emâre-i dostî ve hilâf-ı ahidnâme harekâta ibtidâr ile nakz-ı ahd ârını irtikâb eylediği hasebiyle şer‘an ittifâk-ı ârâ-i ulemâ-i izâm ve vükelâ-i fihâm ile ber-mûceb-i emr-i hümâyûn üzerine sefer-i nusret-eser-i şahâne muhakkak olduğu bundan mukaddem dahi cenâbınıza iş‘âr olunmuş olmağla avn ü inâyet-i cenâb-ı Kâdîriçün ile Devlet-i Aliyye-i dâimü’l-karâr ber-muktezâ-yı şer‘-i mutahhar asâkir-i nusret-meâsir ve ecnâd-ı encüm-şümârını tertîb ü tanzîm ve levâzîm-i seferiyyeyi bi’l-cümle tehiyye ve tetmîn idüp livâ’-i nusret-iltivâ-yı hazret-i seyyidü’l-kevneyn dest-i sadâkat-peyvestimize teslim ve ordu-yı hümâyûn ile hareketimiz takarrub etmekle her hâlde münkâd ve mutba‘ olduğumuz şer‘-i şerîf-i mutahhara mugâyir hareket bir vechle mutasavvir ve nakz-ı ahd-ı müteyemmin olmadına binâen irtikâb iden mağlûb olageldiği mücerreb olmağla bâ-avn-i hazret-i Bârî mazhar-ı fevr ü nusret husûsu cenâb-ı ni‘amü’n-nasırîn olan mevlâ-yı Mûte‘âl’den müsted’âmız olmağla bu sûretde izhâr-ı adâvet ve fesh-i sulh iden Rusyalu ile kable’l-muhârebe musâlaha husûsu mümkün olmadığını hâvî bir kıt‘a nâme-i hümâyûn-ı şevket-makrûn-ı şeref-rîz sudûr olmağla taraf-ı muhibbânemizden dahi mûcebince mektûb-ı dostî üslûb-ı keşîde-i silk tahrîr ve elçiniz mûmâ-ileyh vesâtatıyla tesyîr olunmuştur. İnşâü’l-Mevlâ vusûlünde nâme-i hümâyûn-ı şevket-makrûnda beyân olunduğu üzre ordu-yı hümâyûn-ı zafer-nümûn mahalline varup bâ-avn-ı hazret-i Vehhâb Rusyalu ile mukâbele olunduktan sonra musâlaha mukadder olduğu hinde Devlet-i Aliyye’nin sadâkat-kâr ve kadîmi dostu olan İngiltere kralı dostumuz cenâblarının tavassutu husûsuna muktezâ-yı vakt ü hâle göre ri‘âyet ve lede’l-iktizâ elçiniz mûmâ-ileyh ile tavassut mâddesinin hüsn-i nizâmına ihtimâm-ı hâlisânemiz masrûf kılınacağı bî-irtiyâbdır.

[38a] Boş Varak

[38b]- [42b] İtalyanca Metin

[43a] Boş Varak

[43b-1]

Tarafımızdan Leh cumhûru dostlarımız cânibine tahrîr olunan mektûbun sûretidir. Fî 17

C sene [1]182

Mefâhir-i ümerâi'l-milleti'l-Mesîhiyye merâci'-i küberâi't-tâifeti'l-Îseviyye Leh cumhûru dostlarımız *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* kabllerine bundan altı yedi mâh mukaddem Bender ve Hotin muhâfızları vesâatlarıyla Der-i devlet-medâra irsâl eylediğiniz kâğıdlarınızın hulâsa-i mefhûmlarında Agustus-ı sâlis nâm Leh kralının fevti akîbinde cumhûr-ı Leh kral intihâbı mülâhazasında iken Rusyalunun fuzûlî memleket-i Leh'e duhûl ve mugâyir-i şurût-ı serbestiyet kral intihâbı husûsuna müdâhale ve dil-hâhı olan kimesnenin krallığa intihâbında cebr ve memleket-i mezbûreye idhâl-i asâkir-i vâfir ile sûret-i ıslâhda tasallut ve envâ' müfsidâtın îkâ'ına şurû' ve dilediği vechle nizâm-ı kadîm-i memleket-i Leh'i tagyîr idüp hilâfında olanları katl ve emvâl ve eşyâların nehb ü gâret ile tazyîk eylediği tahrîr ve Lehlü kurb u civâr-ı Devlet-i Aliyye'de bulunmak hasebiyle haklarında inâyet-i hazret-i cihândârî mebzûl ve mübtelâ oldukları müzâyakadan tahlîslerine nazar-ı himâyet-eser-i pâdişâhî bî-dirîğ ve masrûf buyurulması tastîr ve iltimâs olunmuş Karlofça musâlahasından berü Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'd-devâmın Lehlü haklarında inâyet ü şefkat-i hayr-hâhânesi bî-dirîğ olup memleket-i Leh'e kurb u civâr ve hem-hudûd bulunan serhadât-ı mansûrede mütemekkin tavâif-i askeriyeden ve husûsan fermân-revâ-yı iklim-i Kırım olan hânân-ı ulüvvü'ş-şânın zîr-i hükûmetlerinde olan tavâif-i Tatar'dan memleket-i Leh'e kat'â itâle-i dest-i ta'addî olunmayup re'âyâ-yı memleket-i Leh âsûde-nişîn-i mazalle-i emn ü râhat olduğundan mâ'adâ bin yüz otuz üç târîhinde Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'l-istimrâr ile Rusya devleti beyninde akd olunan musâlaha ve musâfâtın tarafeynden ahz u i'tâ olunan esâs temessükleri ve ahidnâmelerde Rusya askerîsinin derûn-ı memleket-i Leh'de ikâmet eylememesi hasebi'l-iktizâ ba'zan bir mikdâr Rusya askeri duhûl ider ise dahi derhâl itmâm-ı maslahat birle hurûc eylemesi ve şurût-ı serbestiyet-i Leh'e kat'â müdâhale eylememesi mûnderic ve meşrût olduğuna binâen elli iki târîhinde kezâlik Devlet-i Aliyye ile Rusya devleti beyninde mün'akid olan musâfât u musâlahada ahz u i'tâ olunan ahidnâmelerde şurût-ı mezkûre kemâ-fi's-sâbık mer'î vü mu'teber tutulmak üzere kadîmine i'tibâren alâ-hâlihi terk olunmağla Rusyalu memleket-i Leh'e asâkir-i vâfire ile duhûl ve müddet-i medîde ikâmet idememekle Leh cumhûru dostlarımız ve re'âyâsı me'mûnû'l-gâ'ile ve müreffehü'l-hâl oldukları yakînen Devlet-i Aliyye-i dâimü'l-karârın ma'lûmu olmağla fevt olan kralın yerine cumhûrdan birinin kral intihâbı husûsunda bi'l-cümle cumhûr-ı Leh ittifâk u ittihâd idüp beynlerinde birini kral

intihâb eylemeleri ve ecânibden kral intihâb eyledikleri hâlde memleket-i Leh'e ecnebî asker duhûlüyle cumhûr dostlarımızı perâkende vü perîşân ve serbestiyet-i kadîmelerine mugâyir hareket belki şurût-ı serbestiyetin ref' u ilgâsına müsâra'at idecekleri ve bu takrîb ile memleketin harâbını mûcib olacağı beyân olunarak mukaddemâ iki fırka olan Leh cumhûruna emr-i hümâyûn-ı adâlet-penâhî ile makâm-ı sadâret-i uzmâdan iki kıt'a mektûb tahrîriyle dostâne ifâde ve ittifâk u ittihâda tergîb olunmuşidi. Ammâ cumhûr-ı Leh dostlarımız memleket-i Leh'e ecnebî asker duhûlünden ictinâb ü ihtirâz eylemeleri tavsiyesi mücerred Devlet-i Aliyye'nin murâdı Leh cumhûru dostlarımızı ve re'âyâsını Rusyalunun tasallutundan himâyet ü vikâyet idiğini fikr ü mülâhaza ve Devlet-i Aliyye-i dâimü'l-karâr himâyelerini irâde eylediğini fehm etmeyüp iki fırka olmakda ısrâr ve vakit vakit Rusyalunun memleket-i Leh'e sûret-i ıslâhda asker idhâline ruhsat vermeleriyle kendülerini müzâyakaya ve re'âyânın perâkende vü perîşân olmasına ve yevmen fe-yevmen fitne vü fesâdın tezâyüdüne sebep olup memleketlerine ecnebî asker duhûlunun âkıbeti neye mücerr olacağı vâzıh u âşikâr oldu. Bâlâda zikr olunduğu vechle derûn-ı memleket-i Leh'de Rusya devleti askerinin müddet-i medîde ikâmeti Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'l-istimrâr ile Rusya devleti beyninde mukaddem ve mu'ahhar mün'akid olan musâfât-ı mü'ebbedeye münâfi olduğundan mâ'adâ serhâd-ı mansûre-i Devlet-i Aliyye'nin ihtilâlini mûcib ve giderek Balta nâm mahalde muhârebe vü mukâteleyi müstevcib olup ve husûsan Devlet-i Aliyye ile Rusyalu beyninde ahz ü i'tâ olunan ahidnâmeler hâtimesi tarafeyn devletlerinin birinde âhara mazarratı müstelzim bir hâlet zuhûr eyledikde derhâl dostâne def'ine sa'y u dikkat olunmak husûsu meşrût ve mebnî olduğuna binâen bu mazarrat ü ihtilâlin dahi Âsitâne-i sa'âdetde mukîm Rusya kapu kethüdâsına ifâde ve Devleti'ne tahrîr eylemesi tenbîh olunup ve birkaç sene dahi dostluğa binâen iğmâz ve vakit vakit Leh'e duhûl iden Rusyalunun ihrâcı teklîf olundukça tophâne ve cebehânesiz altı bin süvârî ve bin nefer piyâde Kazak olup i'mâlleri cumhûra müfevvezdir. Lehlü iltimâsıyla Rusyalunun (...) binâen duhûl eylemişidi. Yakında ihrâc olunur diyü cevâb ve mümzâ sened i'tâ ve gâh filân vakitte filân (...) [44a] fırkate ser-askeri olan İbrahim beğ çend-rûz mukaddem hâk-pây-ı devletlerine bi'l-istihbâr inhâ olduğuna üzere Bahr-ı Sefîd'de vâkı' kenâr iskelelerden sagîr kayıklar ile müste'men tâifesine zahîre mübâya'ası husûsu fırkate başbuğu olan İbrahim Beğ'in re'y ve ma'rifeti olmadıkça mümkün olmadığından merkûm beher kayıktan ikişer üçer yüz guruş ahz birle mübâya'alarına ve memâlik-i Efrence nakillerine ruhsat ve iğmâz-ı ayn idegeldiği ve bu sene-i mübârekede Mora cezâiresinde sâkin olan re'âyâ kendülere kifâyetden fazla olmak üzere mahsûllerinden yüz

bin keyl ve Mustafa Ağa ve Hotmânî-zâde Ahmed Ağa karındaşıyla ma'an kırk bin ve Karonlu Yusuf Beğ ve Ali Beğ otuz bin ve Yusuf Beğ'in yeğeni Abdi Beğ ve Halil Beğ otuz bin ve Arnavudoğlu Ahmed Ağa yirmi bin ve Anabolu mütesellimi İbrahim Beğ on beş bin ve Silahdâr Kör Ali Ali Ağa oğlu Selim Ağa ile ma'an on bin ve Mezistrelî Hüseyin Beğ on beş bin ve Pîr oğlu Hasan Ağa yirmi bin ve Osman Ağa zâdeler Ali Ağa ve Ömer Ağa yirmi bin keyl hınta ki cem'an yekûn iki yüz bin keyl zahîre el-ân merkûmûnun anbarlarında mevcûd olduğu bu def'a erbâb-ı vukûfdan istihbâr olunmuştur.

[44a-1]

Şevketlü kudretlü azametlü kerâmetlü pâdişâh-ı âlem-penâh efendimiz hazretlerinin mübârek der-bâr-ı hilâfet-medâr-ı mülûkânelerine takdîm olunmak ünmiyyesiyle bu def'a Leh mütteliklerinin başbuğları olan Potoski ve Krasinski ve Anton nâm üç nefer Lehlülerin imzâsıyla mûmzâ ve Receb-i Şerîf'in on dördüncü günü târîhiyle müverrah vürûd iden kâğıdın tercümesidir. Fî 3 Ş sene [1182]

Bu def'a Moskovlunun fuzûlî küstâhâne bizlere vâkı' olan tasallutunun men' u def'i husûsunda Karloviçe musâlahasının şurût-ı mu'âhedesine ri'âyete der-kâr buyurulan inâyet ve merhamet-i hazret-i tâcdârî bu bendelerine bâ'is-i sürûr-ı bî-pâyân olmakdan nâşî tarafımızdan hod-be-hod vâkı' olan ittifâk u ittihâdımız ancak Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'l-karârın şefkat ü merhametine istinâd olunduğuna binâen bu gûne inâyetin icrâsı şükrü zımında ilâ maşallâhü te'âlâ ugûr-ı lâmi'u'n-nûr-ı hazret-i cihân-bânide baş ve cânımızı ifnâ iderek cumhûrumuzun sıyânetiçün cânib-i Devlet-i Aliyye'den her ne gûne emr ü irâde-i aliyye buyurulur ise mütâba'at ideceğimiz ve bu takrîb ile asâkir-i İslâmiyye Lehlü askeriyle ittifâkan düşmanımız olan Moskovlunun udvâne vukû' bulan hareketini def' idecekleri emr-i muhakkaktır ve Âsitâne-i devlet-âşiyânede ikâmet iden Moskov kapu kethüdâsı fermân-ı cihân-mutâ' ile bu def'a Yedikule'ye vaz' olunduğu Hotin muhâfızı sa'âdetlü paşa hazretleri tarafından bu kullarına tebşîr olunmağla kemâl-i teşekkür birle sefer-i nusret-esere dâir kullarına ne gûne emr ü fermân buyurulur ise her vechle mutî' u münkâdayız ve nezd-i mülûkânelerinde mu'teber ve müdebbir olan gerek hân-ı âlî-şân hazretlerinden ve gerek Hotin ve Bender muhâfizlarından ve Boğdan voyvodasından dostâne i'ânet ü müzâheret-i me'mûliyle her niyyet ve keyfiyetimizi kendülere ifâde eylemeğe karâr-dâde olup ve işbu arzuhâlimiz cümle Leh cumhûrunun müttelikleri tarafından olup ve ancak ümîd ve istinâdımız asâkir-i nusret-peyker taraflarından bizlere i'ânet ile

merhamet-i hazret-i tâcdârîye mazhar olmamızdır ve düşmanlarımız ile muhârebe vü mukâteleye hâzır u âmâde ve asâkirimizi ne gûne emr ü fermân buyurulur ise ana göre i‘mâl ideceğimizi Devlet-i Aliyye-i ebediyyü’ d-devâmın dostunu dost ve düşmanını düşman add ettiğimizi işbu ta‘ahhüdü hâvî arzuhâlimiz ile hâk-pây-ı merhamet-bahşâlarına ifâde vü inhâ elemişizdir.

[44a-2]

Hazret-i sadâret-penâhîye takdîm olunmak ümniyesiyle yine mesfûrûnun imzâsıyla mûmzâ ve târîh-i merkûm ile müverrah vürûd iden kâğdın tercümesidir.

Taraf-ı dâverânelerinden lutfen irsâl buyurulan mektûb-ı emr-i üslûbları Hotin muhâfızı sa‘âdetlü paşa hazretleri vesâtatıyla yed-i sâdikânemize vâsıl ve kemâl-i tafahhur ve teşekkür birle kırâ’at ve mazmûn-ı münîfi bi’l-cümle ma‘lûm-ı senâkârları olmuşdur. Bu def‘a Moskovlu Karloviçe ve Burut musâlahalarının şurût-ı mu‘âhedesine binâen Leh cumhûruna asker ile i‘ânet ve Lehlü dahi kendüler ile ittifâk ü ittihâd eylemek üzre Lehlüyi tergîb idüp lâkin bizler cân u başımız ile Devlet-i Aliyye-i ebediyyü’ l-karârın re’y ve emrine itâ‘at ve hudûd-ı İslâmiyye’yi muhâfaza idüp Moskovlu bir dürlü şurût-ı mu‘âhedeye ri‘âyet etmediğinden bizler anların bu gûne vukû‘ bulan tergîbini adem-i kabûl ve Moskovlunun bu gûne hareketi Devlet-i Aliyye’ye muzır olduğundan başka cumhûrumuzun izmihlâlâine bâ‘is olmağla hatmânına i‘ânet-i âsîfânelerini bî-dirîğ ve dâimâ Devlet-i seniyyenin emr ü fermânı üzre hareket eylemeğe Leh beyninde mümtâz olan Potoski ve Krasinişki yemîn ile karâr etmeleriyle mesfûrlara pâdişâh-ı âlem-penâh efendimiz hazretlerinin irâde-i mülûkâneleri ifâde buyurulup bizler dahi muktezâ-yı hem-civâret üzre atîk ve cedîd uhûd ve şurût mücebince cümlemiz asâkirimiz ile Devlet-i Aliyye’nin re’yü üzre düşmanlarımız ile muhârebe ve emr-i âlîlerine imtisâlen gerek hân-ı âlî-şân hazretlerinin ve gerek etrâfda vâkî‘ sâir vâlîlerin re’y ve tedbîrleri üzre amel ve hareket ideceğimiz ma‘lûm-ı inâyet-mersûm-ı hidîvâneleri buyurulmak için işbu mektûb tahrîr olunmuşdur.

[44b-1]

Nemçe elçisinin takrîri tercümesidir. Fî 4 Ş [sene 1182]

Devlet-i Aliyye-i ebediyyü’ l-karâr ile Nemçe devleti beyninde mün‘akid olan hüsn-i muvâlât ü musâfât ilâ mâşâallâhü te‘âlâ devleti tarafından mer‘î ve mu‘teber tutulacağını bundan akdemce takrîr-i senâverî ile hâk-pây-ı veliyyü’ n-ni‘mânelerine

tasdik eylediğini devleti tarafına ihbâr eylediğine binâen dünki gün zuhûr iden ulak ile vürûd iden tahrîrâtda elçi-i mûmâ-ileyhin ber-minvâl-i muharrer te'kîd-i musâfâtı mutazammın arz eylediği takrîr-i sâdikânesinden devleti gâyet memnûn ve minnetdâr ve cânib-i Devlet-i Aliyye'den devleti tarafına irsâl olunmak üzere mûmâ-ileyhe teslim buyurulan iki kıt'a mekâtîb-i hazret-i âsafî der-akab Nemçe'ye tesyîr olup inşâallâhü te'âlâ çend-rûz tarafında cevâbnâme irsâliyle mûmâ-ileyhin tasdiknâmesi üzere te'yîd-i muvâlât zımında devleti tarafından dahi tahkîk-i hâl olunacağını ve sulh-ı mü'ebbed ta'bîri Devlet-i Aliyye tarafından kabûl buyurulmadığı eğerçi bâ'is-i istigrâb olup lâkin hikmeti neye mebnî idiğini ve lafz-ı merkûmun adem-i kabûlundan bir dürlü vesvese îrâs etmeyeceğini devleti tarafına tahrîr ü beyân ideceğini ve Devlet-i Aliyye'nin Moskovlu üzerine vukû'u muhakkak olan sefer-i nusret-esserleri Leh'de olan Moskov cenerallerinin mesmû'ları oldukda Leh Ukraynası'ndan Kamanîçe Kal'ası'na varınca askerlerini tanzîm birle ol havâfîleri muhâfaza üzere olduklarını ve bu esnâda Varşova'da akdi musammem olan meşveret-i kübrâda bir dürlü netîce ve karâr virilemeyeceğini ve Leh kralı bu keyfiyâtdan ziyâde muztarib ü mükedder olduğunu ve bundan böyle ol havâlîde zuhûr iden havâdisâtı pey-der-pey hâk-pây-ı veliyyü'n-ni'mânelerine arz eylemeğe devleti tarafından me'mûr olduğunu ve mübârek vücûd-ı adâletü'l-vüdd-i kerîmâneleri teşrîf-i makâm-ı vâlâ-yı sadâret-uzmâ ve mesned-i vekâlet-i kübrâ ile müstes'ad buyurulduğundan devleti kemâl mertebe memnûn u mahzûz olup vukû' bulacak mes'ûlâtına müsâ'ade-i aliyye-i âsîfâne bî-dirîğ buyurulması me'mûlünde olduklarını tahrîr ider.

[44b-2]

Devletlü inâyetlü veliyyü'n-ni'am efendimiz hazretlerinin nâme-i hümâyûn-ı şevket-makrûn ahziçün huzûr-ı lâmi'u'n-nûrlarına gelecek Françe elçisine îrâd buyurulacak nutk-ı âlîleridir.

Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'l-istimrârın haşmetlü Françe kralı kadîm dostu ve hulûskârı olmağla miyânede der-kâr olan dostluğun tezâyüdü ve ahidnâme-i hümâyûn mücebince elçilerinin tüccâr ve züvvârlarının himâyet ü sıyânetleri şevketlü kerâmetlü azametlü kudretlü veliyyü'n-ni'metim efendim pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinin murâd-ı hümâyûnları olmak hasebiyle o husûslara tarafımızdan dahi ihtimâm olunacağı ve elçi beğ dostumuzun müddet-i ikâmetinde hüsn-i sülûku ma'lûm olmağla işbu nâme-i hümâyûnı mülâtafat-makrûn ile ric'atına izn-i hümâyûn-ı cihândârî ihsân olunmuşdur.

[44b-3]

İngiltere elçisinin takrîri tercümesidir. Fî 8 Ş [sene 1182]

Devlet-i Aliyye-i ebed-peyvend ile İngilterelü beyninde mün'akid olan safvet der-kâr olmakdan nâşî sefer-i nusret-eser vukû'u haberi İngiltere tarafına vürûdundan mukaddem isbât-ı hukûk zımnında Devlet-i Aliyye'ye dâir ba'zı vâcibü'l-inhâ mevâddı der-i devlet-medâra arz ve beyân eylemek üzere bu def'a vürûd iden ulak ile İngiltere kralı elçi-i mûmâ-ileyhe tavsiye idüp lâkin mevâdd-ı merkûma tahrîren ifâdeye mübâderet olursa tercüme husûsunda elçi-i mûmâ-ileyh şühûdun ihtirâzan ictinâb üzere olduğundan kralı tarafından me'mûr olduğu mesâlih-i dostâne ve muvâlâta dâir mûmâ-ileyh ile mülâkâta izn ü ruhsat-ı âsîfâneleri erzânı buyurulmasını istid'â ider.

[44b-4]

Huzûr-ı âsafide Şevaliyer de Verzen nâm Françe elçisinin vedâ' takrîridir. Fî 7 Ş [sene 1182]

On dört seneden berü Âsitâne-i devlet-âşiyânede mukîm Françe elçisi dâileri kemâl-i sadâkat ü istikâmet birle itmâm-ı hizmet-i me'mûresiyle memleketine avdet ü ric'at eylemeğe devleti tarafından me'zûn olup bu esnâda azîmet eylemek üzere olduğunu hâk-pây-i kimyâ-sây-ı veliyyü'n-ni'amânelerine ba'de'l-inhâ Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'l-karâr ile Françe devleti beyninde ez-kadîm cârî olan musâfât ü muvâlâtın bilâ-halel ri'âyet ve istihlâmına hâhiş-ker olduklarını bu def'a dahi devleti tarafından tasdîk ve beyân ve dâ'îlerinin yerine büyük elçilik rütbesiyle ta'yîn olunan Şevalyer de Sen Pirye(?) nâm elçinin vâkî' olacak mes'ûlâtına bundan böyle dahi ahidnâme-i hümâyûn mücebince müsâ'ade-i aliyye-i âsîfâneleri bî-dirîğ buyurulmasını recâ vü niyâz ve revnak-efzâ-yı mesned-i sadâret-i uzmâ olan zât-ı mülkî's-sîfât-ı dâverânelerinin devâm-ı ömr ve devletleri da'vâtıyla evkât-güzâr olacağını elçi beğ dâ'îleri kemâl-i iftihâr ve ibtihâc ile takrîr ü beyân ider.

[45a-1]

Leh mütttefiklerinin mareşali olan Polacki'nin geçen mâh-ı Receb-i şerîfin on dördüncü günü târîhiyle müverrah Moskovlu ve tarafgîrleri tarafından Lehlünün müşâhede eylediği zarar u ziyânı beyân zımnında bu def'a Der-i devlet-i aliyye Hotin cânibinden tahrîr olunan arzuhâlin tercümesidir. Fî 10 Ş [sene 1182]

Leh müttefikleri ve kendülere tâbi‘ olan asâkir ile Moskovludan ne gûne zarar keşide oldukları bundan akdem Kamanîçe piskoposuyla Krasinişki ve Polacki nâm iki nefer mareşal ma‘rifetiyle eğerçi bi‘d-defa‘ât tahrîren Der-i devlet-i aliyyeye ifâde ve Hotin‘de mukîm Ser-bevvâbîn-i dergâh-ı âlî bendelerine dahi mesfûr Polacki lisânen takrîr etmişiken bu def‘a dahi tekrâr arzuhâlleriyle mağdûriyetlerini Der-i devlet-i seniyyeye beyân iderler.

Bundan akdem Leh kralı olan üçüncü Agustos‘un vefâtından sonra kral intihâbında Moskovlu tarafgîrleriyle cumhûr-ı Leh‘i envâ‘-ı hiyel ile tazyîk ve mâ-takaddemden berü umûr-ı Leh kemâl-i serbestiyet ile cümlelerin re‘yi üzre rü‘yet olunagelmışiken bu esnâda serbestiyet ve kavânîn-i kadîmelerin fesh birle hâh ve nâ-hâh dil-hâhları üzre Lehlünün hilâf-ı marziyye ve nâ-münâsib olan kimesneyi hâkim-i mutlak olmak üzre kral nasb eylemelerinden nâşî Moskovlu tagallübâne vaz‘ ile Leh memleketini zîr-i destine alup re‘yi üzre hareket eylemeleri aksâ-yı merâmı olduğu zîrde tahrîr olunan mevâddan müstedildir. Lehlünün haber ü agâhı olmaksızın nice Moskov asâkiri Leh memleketine duhûl ve darb-ı destleriyle diledikleri kralı nasb eylediklerinden mâ‘adâ muktezâ-yı serbestiyet-i cumhûr üzre kralın nasbı Krakoya‘da olmak lâzım iken hilâf-ı kâ‘ide Varşav‘da nasb olunduktan sonra külliyyen kâ‘ide-i kadîmelerini fesh ve Moskovlu murâdı üzre Leh‘de ve Litvanya‘da olan müttefikleri asâkir ile tehdîd ve ber-minvâl-i meşrûh Varşav‘da olan müşâvere-i kübrâda mevcûd a‘yân-ı Leh‘i dahi tazyîk ve Moskovlunun ve kralın bu gûne tagallübâne hareketlerine mümâşât etmeyen iki nefer piskoposları ve Krakoya Palatînini ve Korona hatmânı ve oğlunu nıfsu‘l-leylte Moskov askeri ahz ve Moskov memleketine nefy ü iclâ‘ birle el-ân kemâl-i rezâlet ile mahbûs ve ba‘dehû müceddeden diledikleri vech üzre Varşav‘da akd-ı meşveret ve Lehlünün icrâ-yı âyînlerine mümâna‘at ve cemî‘ kavânîn-i dîrînelerin fesh ve zikr olunan müşâvere esnâsında Moskovlu imparatorluk unvânına nâ‘il ve Olive(?) musâlahasında musarrah olan Françe pâdişâhının kefâletine adem-i i‘tibâr ve Karloviçe musâlahasının uhûduna zâhiren ri‘âyet birle memleket-i Leh‘i zîr ü zeber ve el-ân Moskovlunun tavâif-i askeriyyesi kasabât ve karyelerini harâb ü yebâb ve emlâk ü eşyâların gasb ü gâret ve arâzîlerinin fuzûlî zabt etmeleriyle Lehlü dahi Moskovlunun bu gûne cebbârâne ve gaddârâne etvâr ü harekâtına tahammül idemediğinden Bar tasallutlarını def‘ zımnında ittifâk u ittihâd birle mesfûrân Krasinişki ve Polacki sâbıkâ Hotin muhâfızı sa‘âdetlü paşa hazretlerinin vesâatlarıyla geçen mâh-ı Şubat‘ın yirmi dördüncü günü târîhiyle müverrah tahrîren keyfiyet-i mağdûriyetlerin ve Moskovlunun

bu misillü hiyel ü hud'asını Der-i devlet-medâra beyân eylediklerinden başka tekrâr Hotin ve Bender ve Kırım câniblerinden dahi bi'l-vâsita ve mahsûs ulak ile yine Devlet-i Aliyye'ye ifâde-i hâl idüp ve Hotin'de mukîm kapucı başı mûmâ-ileyhin meşhûdu olduğu vech üzere el-ân Moskov askeri Leh kralının askeriyle ma'an Hotin Çerako(?) ve sâir hudûd-ı İslâmiyye'ye hilâf-ı ahidnâme adüvvâne hareket ve mûmâ-ileyhin muvâcehesinde Turla suyu kenârında Hotin'de üç def'a birbirleriyle mukâtele ve Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'l-karârı ve müttetikleri muhârebeye tahrik zımında bî-meccânen(?) tüfenk-endâz ve âteş-feşân olarak Turla suyu ile hudûd-ı İslâmiyye'ye takarrub iden Moskov askeri düşmanlarını geçen mâh-ı Receb-i şerîfin on birinci gününde müttetiklerin mareşali askeriyle hudûda karîb Babesin(?) nâm mahalden teb'îd ve ilâ haze'l-ân bu gûne tagallübâne hareketleri yâlnız Leh memleketi derûnunda olmayup arâzî-i İslâmiyye'de sâye-i Devlet-i Aliyyede müstazıll olan müttetiklerin hakkında dahi der-kâr ve bu takrîb ile hudûd-ı İslâmiyye'de tavattun iden kimesnelere zarar u ziyânları olup ve bundan akdem müttetikler tarafında ahz olunjan Moskovlı mekâtibden dahi dek(?) ü hîleleri nümâyân ve mekâtîb-i mezkûre ol esnâda Hotin muhâfızı paşa hazretlerinin vesâtatıyla Der-i devlet-i seniyyeye irsâl olduğundan (...) Devlet-i Aliyye cânibinden mu'âvenet ü müzâheret buyurulmasına altı aydan berü müterakkıb iken me'mûlleri üzere bu âne dek mazhar-ı inâyet olamadıklarından arâzî-i İslâmiyyede mukîm olan gerek müttetikler ve gerek askerleri ta'yînât husûsunda mahrûm ve kendü akçeleriyle [45b] ta'ayyüş eylediklerinden zarûrete dûçar ve ale'l-husûs bu esnâda asâkir-i nusret-eser serhadd-i Hotin'e duhûl eylemekden nâşî me'kûlât tedâriki dahi emr-i asîr olduğundan vatanlarına avdete mübâderet ve hem-civârına ve dostluğa ri'âyeten bir sâ'at akdem mes'ûlâtlarına müsâ'ade-i aliyye buyurulmak ümniyyesiyle ağa-yı mûmâ-ileyh vesâtatıyla arzuhâle ictisâr ve müttetiklerin mareşali evlâd ve askeriyle sâye-i hümâ pâye-i hazret-i Zıllullâhîde mahmî buyurulmasını recâ ve a'dâ-yı bed-fercâmlarının ser-nigûn ve hâk-sâr olmalarını cenâb-ı hazret-i Hakk'dan temennî vü istid'â iderler.

[45b-1]

Yedikule'de mahbûs Rusya kapu kethüdâsı emr-i ta'ayyüşde zarûret üzere olduğundan kâ'ide-i kadîme-i müstahsene üzere taraf-ı Devlet-i Aliyye'den mukaddemâ ihsân buyurulan rûz-merre ta'yînâtı bu esnâda dahi kendüye medâr-ı ma'âş olmak üzere i'tâ vü ihsân buyurulmasını istid'â ve istirhâm ider.

[45b-2]

Hotin’de ikâmet üzere olan Leh mütteliklerinden Estarost Podoroski nâm Lehlü celâdetlü hân-ı âlişân hazretleriyle mülâkât zımnında bu esnâda Hotin’den hareket ve Yaş kasabasına duhûl ve Boğdan voyvodası kullarıyla hîn-i mülâkâtında takrîr eylediği mevâddın hulâsası tercümesidir. Fî 11 Ş [sene 1182]

Bu def’a Devlet-i Aliyye-i ebediyyü’l-karârın Moskov keferesi üzerine sefer-i nusret-eser vukû’u haberini Lehlü beyannâmeler ile etrâf u eknâfa neşr eylediklerinde Moskovlu Kiev tarafından Leh derûnuna müceddeden dokuz bin mikdârı asker idhâl eylediği ve bu esnâda Lehlü kâ’ideleri üzere Varşav şehrinde meşveret-i kübrâ akd eylemek üzere iken bu def’a meşveret-i merkümeden külliyyen fâriğ oldukları ve bundan akdem Litvanya’da zuhûr iden müttelikleri def’ zımnında Moskovlu ol havâlîye irsâl eylediği askerini bu def’a hudûd-ı Devlet-i Aliyye’ye karîb mahallere nakl ü tesyîr eylediklerinden Litvanya’da olan müttelikler yevmen fe-yevmen kendülere takviyet virdiklerinden başka sâir mahallerde dahi müceddeden müttelikler zuhûr ve ale’l-husûs Seradye(?) palatinliğinde müttelikler kesb-i kuvvet ve istihkâm üzere oldukları ve Prusya kralı Selezya(?) hudûduna karîb mahalle on iki bin süvârî asker ba’s ü irsâl ve Devlet-i Aliyye Moskovlu ile mukâbele eyledikleri hâlde zikr olunan Prusya askeri Leh memleketine duhûl birle Moskovlu üzerine hareket eylemelerini kral-ı mûmâ-ileyh askerine tenbîh ü te’kîd eylediği ve sefer-i zafer-peyker vukû’u hasebiyle ba’de-zîn cümle a’yân-ı Leh müttelikler ile yekdil olup bi’l-ittifâk hareket idecekleri ve Moskovlu hîn-i muhârebede hudûd-i İslâmiyyeyi tecâvüz etmeyüp kendü memleketlerinde cenk ü cidâl vukû’ bulacağı ve İsfec devleti Lehlü ile ittifâkan Moskovlunun aleyhinde olacağı ve Hotin’e ilticâ’ iden müttelikler kemâl-i zarûret ü müzâyakalarından nâşî cânib-i Devlet-i seniyyeden ta’yînât ihsânına müterakkıt(?) oldukları tahrîr olunmuşdur.

[45b-3]

İngiltere elçisinin takrîri tercümesidir. Fî 11 Ş [sene 1182]

Devlet-i Aliyye-i ebediyyü’l-karârın Rusyalu üzerine sefer-i nusret-eserleri vukû’u aaleb-i ihtimâl idiğini bundan akdemce İngiltere elçisi devleti tarafına inhâ eyledikde Moskovlu tarafından bundan akdemce hudûdlarda vâkı’ olan zarar u ziyân (...) olmayup ve Moskov çariçesinin hakkâniyyeti İngiltere kralının yakinen ma’lûmu olduğundan mukaddemâ vukû’ bulan zarar Moskovlu tarafından ba’de’t-tazmîn ıslâh-ı zâtü’l-beyn zımnında Devlet-i Aliyye’ye recâ birle tavassut eylesesini kral-ı mûmâ-ileyh bu def’a elçisine tahrîr ve tavsiye eylediğini ve Devlet-i Aliyye ile Rusyalu

beyninde muhârebe vukû'unda İngilterelü Moskovluya imdâd birle akd-ı mu'âhede ve tahaffuz-ı ittifâk eylemek üzere eğerçi bundan akdem Moskovlu tarafından İngiltere kralına teklîf olunup lâkin Moskovlunun bu gûne teklîfini kabûl ve Devlet-i Aliyye ile olan hüsn-i muvâlât ü musâfâta muvâfık olmadığından kral-ı müşârun-ileyh kabûlden imtinâ' ve hem-hudûd olan devleteynin ıslâhına kral-ı müşârun-ileyhin kemâl-i taharrî birle tavassut eylemesi ancak Devlet-i Aliyye'ye olan râbıta-i meveddetinden neş'et eylediğinden bu misillü hayr-hâhâne tavassutunun Devlet-i seniyye indinde kabûl buyurulması me'mûlünde olduğunu ve ber-vech-i meşrûh Moskovlunun İngilterelüye îrâd eylediği mâdde-i ittifâk Devlet-i Aliyye'nin hilâf-ı marziyyesi olduğunu hüsn ile kabûl etmediğinden bu def'a kemâl-i iftihâr birle hâsseten tavassuta kıyâm üzere olduğunu ve Moskov kapu kethüdâsının mahbûs olduğu haberi İngiltere'ye vâsıl olmazdan mukaddem kapu kethüdâsı mesfûr ile elçi-i mûmâ-ileyh mulâkât ve ıslâh-ı zâtü'l-beyn husûsuna dikkat eylemek üzere bundan akdemce kralı tarafından me'mûr olduğunu ve sefer-i nusret-eser vukû'u mukarrer olduğu henüz İngiltere kralının ma'lûmu olmaksızın ba'zı kimesnelerin hilâf-ı inhâ tahrîkiyle muhârebe vukû'u vahşet ü detşeti müstelzim olan sefk-i dimâya bâ'is olacağından ihtirâzen ber-muktezâ-yı musâfât ihtiyâten tavassuta râğbet idüp ve el-hâletü hâzihi sefer-i zafer-peyker vukû'u muhakkak olduğundan Devlet-i Aliyye'nin ulüvv-i şânına der-kâr olan [46a] i'tibar ve ihtirâmından bu def'a dahi mezîd-i dikkat ve metânet ile tavassuta râğbet eylediğini ve Moskovlu tarafından ber-minvâl-i muharrer kral-ı müşârun-ileyhe teklîf olunan ittifâk-ı mezbûrun kabûl olunmaması mücerred Devlet-i Aliyye ile İngiltere beyninde der-kâr olan musâfâta nazar olmağla kral-ı müşârun-ileyhin bu gûne hayr-hâhâne tavassutu Devlet-i seniyye cânibinden kabûl buyurulacağı melhûzu olduğuna binâen bu def'a kralı tarafından me'mûriyyeti hasebiyle arz ve takdîm olunan işbu takrîr-i sâdikânesi nazar-ı iltifât ile manzûr buyurulmasını recâ vü niyâz eylediğini elçi-i mûmâ-ileyh dâ'ileri tahrîr ider.

[46a-1]

İngiltere elçisinin takrîri tercümesidir. Fî 3 Ş [sene 1182]

Bu def'a bi-hikmeti'llâhi te'âlâ Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'd-devâmın Moskovlu üzerine sefer-i nusret-nümûdları sulh u salâha mübeddel olmak üzere İngiltere kralının ber-muktezâ-yı musâfât hayr-hâhâne olan hüsn-i tavassutu Devlet-i Aliyye'nin adâletinden lutf ile ısgâ buyurulacağı meczûm-ı hâlisânesi olduğunu ve Moskovlunun Leh memleketi derûnuna asâkir irsâl eylemesi âteş-efrûz fitne vü fesâd olanların Der-

aliyye'ye inhâları üzre Lehlünün serbestiyetine muhâlif ve Moskovluya fâ'ideyi müntec ve Devlet-i Aliyye'ye bir dürlü sû-i kasdı mutazammın olmayup ancak idhâl-i askerden murâd-ı Moskov ve Leh kralı ve cumhûru beyenlerinde tashîh-i mezheb husûsuna mebnî olmağla bu misillü mezheb husûsuna Devlet-i seniyye cânibinden müdâhale iktizâ eylemediğinden başka Moskov tarafından derûn-ı Leh'e asker irsâli Leh kralının ve cumhûrunun da'vetlerine binâ-i mezheb mâddesine dâir cârî olan ahd ü mîsâklarının tenfiz ve icrâsı ve vukû' bulan ihtilâlin def'i zımında olduğunu İngiltere elçisi tasdik birle kemâl-i i'timâd ile Devlet-i seniyyeyi bu def'a mutma'in idebildiğini ve Moskov çariçesi Leh memleketinden bir dürlü intifâ' kaydında olmadığını ve Devlet-i Aliyye ile olan hüsn-i musâfât ü muvâlâta mugâyir ve rızâsına muhâlif ednâ vaz' u hareketde bulunmayacağını ve bu âne dek Moskovlunun tasdikât-ı mahsûsası üzre derûn-ı Leh'den asker ihrâc olunmaması mücerred adüvv-i vatanları ve erbâb-ı fesâddan olan Leh müttetiklerinin zuhûruyla sû-i hareketlerinden neş'et eylediği emr-i âşikârdır. Zîrâ zikr olunan erbâb-ı fesâd ıslâh-ı nefis olunmazdan mukaddem Moskovlu askerini Leh'den ihrâc eylemek lâzım geleydi Lehlü beyninde nâ'ire-i fitne işti'âl birle birbirlerini helâk ü kıtâl-i azîm zuhûr ideceği vâzıh idiğini ve müttetik ismiyle müsemmâ olan bu gûne erbâb-ı fesâd kemâl-i rezâlet ve if'âl-i kabîha ve kelimât-ı dürûg-âmîz ile vatanlarının izmihlâlâine bâ'is fikr-i fâsidlerini icrâ ümniyyesiyle Devlet-i Aliyye'yi tahrîk idüp lâkin Moskovlunun Lehlü ile ahd ü mîsâkı üzre kemâl-i müsâ'ade birle dâimâ âsâyîş-i memleket-i Leh'e sa'y-ı mâ-lâ-keâm idegeldiğine binâen bu def'a dahi ba'zı Lehlüyi'l-asl olan kimesnelere tazyîkden tahlîs ve mazlûmînin hakkını istirdâd ve âyînlerinin şurûtunu kemâ-fi's-sâbık icrâ ile Leh memleketinin emniyyet ü âsâyîşi ibkâsına müsâra'at üzre olduğunu ve Lehlüye i'âneten Devlet-i Aliyye'nin vâkı' olan bu gûne hareket-i münîfesi âkibet-i Leh memleketinin bilâ-mûcib pâ-zede-i hasâret ü harâbiyyete ve za'ifü'l-hâl olan Lehlünün dahi izmihlâlâine bâ'is olacağından mâ'adâ nüfûs-ı kesîrenin ve ale'l-husûs ehl-i İslâmın irâka-i hûnuna bâdî olur. Muhârebe-i azîme vukû'unu Devlet-i Aliyye'nin merhamet-i seniyyesi revâ buyurulmamak ümniyyesiyle bu def'a bi'l-müsâra'a tecdîd-i musâlaha-i kavîyyeye tergîb zımında İngiltere kralının tavassutunu kabûl ve müttetikler ile ittihâd eylemek üzre tavâif-i Tatar'dan yüz bin nefer bu esnâda Leh'e duhûl ideceğini neşr idüp a'dâyı âsâyîş-i emn ü emân olan kimesnelere rağmen nâ'ire-i ceng ü cidâl zuhûr etmezden mukaddem İngiltere kralının tavassutuyla tarafeyn mevâddı kemâl-i taharrî ile zâhire ihrâc ve bu takrîb ile ıslâh-ı zâtü'l-beyn lâzım gelür ise İngilterelüye bâ'is-i iftihâr olacak bir mâ'nâ-yı mergûbe idiği emr-i âşikârdır. İngiltere kralı devleteynin kemâl-i safvet ile

hulûskârı olduğundan bâ'is-i harâbet re'âyâ-yı tarafeyn ve mûris-i inkıtâ' ticâret olan ceng ü cidâlin adem-i vukû'una hâhiş-ker olduğundan ber-muktezâ-yı dostî bu gûne vâkî' olan hayr-endîş tavassutuna işbu eyyâm-ı şitâda müsâ'ade-i aliyye sünûh buyurulacağı ümîdinde olduğunu ve tavassutunun semeresini müşâhede birle be-kâm olacağını ve elçi-i mûmâ-ileyhe devleti tarafına tahrîren ifâde eylemek üzere bir ân akdem cevâb-ı meserret-ferhâna intizâr üzere olduğunu tarkîm ider.

[46a-2]

Yedikule'de mahbûs Moskov kapu kethüdâsının takrîri tercümesidir. Fî 15 Ş [sene 1182]

Bundan akdemce Moskov tarafından ulağla mesfûra irsâl olunan kırk iki bin ruble ta'bîr olunur akçelik iki kıt'a poliçe kâğıdları bu def'a Yedikule ağası ma'rifetiyle mesfûra vâsıl olmağla gerek bu husûsda ve gerek husûsât-ı sâirede mesfûr Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'l-karâr cânibinden müşâhede eylediği inâyât-ı bî-gâyât-ı seniyyenin ifâ-yı teşekkürü zımında her hâlde da'vât-ı hayriyye ile iştigâl üzere olduğunu takdîme cesâret birle bundan böyle hakk-ı bendegânesinde atûfet-i münîfeleri şâyân ve Yedikule'den itlâk birle vilâyetine ircâ'a müsâ'ade-i aliyye-i rahîmâneleri bî-dirîğ buyurulmasını kemâl-i tazarrû' ile recâ vü niyâz ider.

[46b-1]

Geçen sene Nemçe imparator-zâdeleri âharın mübtelâ olduğu çiçek mâddesinden ahz ve bir nefer tabîb-i hâzık ma'rifetiyle kendülere aşlatdıkları ma'lûm-ı devletleridir. Bu esnâda Moskov çariçesi tabîb-i mesfûru da'vet ve kendüsüne dahi aşlatmak murâd eyledikde tabîb-i mesfûr illet-i mezbûrenin hummâsı mürûr etmedikçe gerek sürûra ve gerek kedere dâir çariçe-i mesfûreye bir nesne îrâd ve ihbâr olunmaz ise bî-muhâbâ aşılarım diyü cevâb ve çariçe dahi vükelâsıyla ma'an şart-ı merkûmu ba'de'l-kabûl çariçeye aşılایp ol esnâda Âsitâne-i devlet-âşiyânede Moskov kapu kethüdâsının Yedikule'ye vaz' u habsi haberi Moskov'a vârid oldukda şart-ı mezbûra i'tibâren illetin hummâsı def' oluncaya değin on bir gün mikdârı bu keyfiyeti çariçeden ketm ve ba'dehû vükelâsı haber virdiklerinde kemâl-i âlâm u ekdâra dûcâr ve kapu kethüdâsı mesfûrdan keyfiyet-i habsini müş'ir kâğıd vürûd eyledi mi diyü su'âl eyledikde bu haber düvel-i sâire tarafından vürûd eylediğini ba'de'l-ifâde tedâbîr-i müşâvereye şürû' birle Moskovlu kendülerini sa'y-i mâ-lâ-keâm ile tahaffuza mübâderet ve hudûd-ı İslâmiyye'ye tecâvüz eylememek ve Leh memleketinden asâkirini ihrâc itmemek üzere

karâr verdiklerini bu def'a İngiltere elçisine devleti tarafından tasfîr olunduğu elçi-i merkûm tefevvüh eyledi diyü Prusyalunun ikinci tercümânı Serabo(?) kullarına lisânen takrîr eylemişdir.

[46b-2]

Bu esnâda İngiltere tercümânı Korta huzûr-ı hazret-i sadr-ı a'zamîye ihzâr olunup İngiltere elçisi tarafından çend-rûz mukaddem Der-i devlet-i aliyyeye tavassutu mutazammın arz u takdîm olunan takrîrine cevâb olmak üzere cânib-i seniyyü'l-menâkıb-ı veliyyü'n-ni'amânenen nutk buyurulan kelimât-ı münîfenin alâ vechi'l-hulâsa me'âl ve mefhûmudur. Fî 19 Ş [sene 1182]

Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'l-karârın İngiltere devleti kadîmi dostu olmakdan nâşî bu bâbda vukû' bulan tavassutu bâ'is-i mahzûziyyet olmuşdur. Lâkin işlerin netîcesi bu güne olacağı birkaç sene mukaddem Prusya elçisi muvâcehesinde Moskov kapu kethüdâsı Abreşkov'a lisânen tarafımızdan ifâde olunmuşidi. Sefer-i nusret-eser vukû'una Moskovlunun harekât-ı nâ-ber-câsı bâ'is ü bâdî olduğu bundan akdem elçi vesâtatıyla İngiltere kralına irsâl olunan beyannâmeden ma'lûmları olur. Bu takdîrce muktezâ-yı şer'-i mazhar üzere sefer-i zafer-peyker vâcib olmağla inşâallâhü te'âlâ bâ-emr-i cihân-bânî mahall-i maksûda ba'de'l-vusûl avn ü inâyet-i Bârî'ye istinâden mukâbele olundukdan sonra İngiltere kralı dostumuz tavassut idüp ol esnâda taraf-ı Devlet-i seniyyeden dahi vakt ü hâle göre hareket olunacağı emr-i muhakkaktır diyü.

[46b-3]

İngiltere elçisinin mûmzâ takrîri tercümesidir. Fî 19 Ş [sene 1182]

İngiltere kralı tarafından ba'zı mevâdd-ı mühimme-i mukteziyyeyi hâvî bu def'a iki kıt'a mektûb-ı muhalasat-mashûb vürûd etmekle elçi-i mûmâ-ileyh zikr olunan mektûbların bir kıt'asın pâye-i serîr-i a'lâya arz-ı ümniyyesiyle mübârek rikâb-i kamer-tâb-ı hazret-i cihândârîye ruh-sûde olmasına ve diğerin dahi hazret-i sadâret-penâhîye takdîm eylesine izn ü ruhsat-ı âsîfânelerini istid'â vü niyâz ider.

[46b-4]

Nemçe elçisinin takrîri tercümesidir. Fî 20 Ş [sene 1182]

Moskovlu üzerine sefer-i nusret-eser vukû'unu müş'ir bundan akdem cânib-i Devlet-i Aliyye'den i'tâ buyurulan bir kıt'a beyannâmeyi elçi-i mûmâ-ileyh me'mûriyeti üzere devleti tarafına irsâl ve bundan akdemce ba'de'l-vusûl elçi-i mûmâ-

ileyh takrîriyle tasdîk eylediği vechle Devlet-i seniyye-i ebediyyü'l-karâr ile Nemçe devleti beyninde cârî olan musâfât ü muvâlât der-kâr olduğunu tekrâr takrîriyle tasdîk ve tahkîk eylemeğe devleti tarafından elçi-i mûmâ-ileyh bu def'a dahi me'mûr kılındığını ve bundan mukaddemce Prusya kralı tarafından fuzûlî zabt olunan Sezelye(?) memleketini bu def'a Nemçe devleti istirdâd kaydında olmaları Nemçe baş tercümânı huzûr-ı hazret-i âsafîye ruh-sûde oldukda taraf-ı devletlerinden tebşîr buyurulduğunu elçi-i mûmâ-ileyh devleti tarafına tahrîr eyledikde bu gûne âsâr-ı iltâfî mübeyinsünûh buyurulan mekârim-i celîleden Nemçe devleti kemâl-i mertebe memnûn ve minnetdâr olup lâkin Nemçe devletiyle Prusya kralı beyninde bundan akdem vâkı' olan musâlahada Prusya kralı tarafından fesh-i sulhu mûcib mevâdd zuhûr eyledikçe beynehümâda olan şurût-ı musâlahaya ri'âyet eylemek üzere Nemçe devleti ta'ahhüd idüp ve bu âna dek Prusya kralı tarafından hilâf-ı şurût-ı musâlahaya hareket vâkı' olmadığından gayrı öteden berü Nemçe devleti düvel-i sâire ile olan uhûd u mîsâkında sâbit-kadem olması Devlet-i Aliyye'nin tab'-ı adâletlerine muvâfık olduğuna binâen bu esnâda Devlet-i seniyye cânibinden sâirine istirdâdı husûsunda îrâd buyurulduğu vech üzere harekete mübâderet eylemeğe salâhiyeti olmadığını gerek bu esnâda ve gerek ba'de-zîn Devlet-i Aliyye tarafından Moskovlu ile ıslâh-ı zâtü'l-beyne meyl buyurulduğu hâlde Nemçe devletini tavsît irâde buyurulur ise izhâr-ı teşekkür kemâl-i müsâra'at birle tavsîti kabûl ve rızâ-yı Devlet-i seniyyeye muvâfık harekete kıyâm eylemek ayn-ı iftihârı olduğunu ve İngiltere ve Prusya devletleri Moskovlu ile kemâl-i ihtisâs ile müttefik ü müttehid olup ve Nemçe Devleti'nin ve devleteyn-i merkûmeteyne alâka-i mahsûsası olmadığından tarafgîrlük ihtimâlinden berü olmak hasebiyle her vechle tavsîti enfa' ve vakitle semeresi müşâhede olunacağını ve bundan akdemce Leh kralı bilâ-istihkâk krallık rütbesine nâ'il olduğunu hâvî cânib-i seniyyü'l-menâkıb-ı âsîfânelerinden tahrîr buyurulan bir kıt'a mektûb-ı âlînin tercümesi Françe elçisi dâ'îleri me'mûriyyeti üzere Nemçe elçisi mûmâ-ileyh teslim ve ol bâbda sünûh buyurulan nutk-ı devletlerini dahi ifâde eylediğini ve Leh kralı vefâtından sonra Lehlü şurût-ı serbestiyetleri üzere beynlerinde kral nasbı [47a] husûsunda Nemçe devleti tarafından müdâhale olunmamak üzere karâr virildiğini ve Saksonya Herseği olan müteveffâ Leh kralının hânedânıyla Nemçe Devleti'nin münâsebet-i külliye olduğundan başka karâbetleri dahi olmağla ol esnâda Leh'de kral nasb olunmak lâzım gelse Nemçe devleti memnûn ve mahzûz olacağını birkaç sene mukaddem selefi olan Penkler(?) nâm elçi bi'd-defa'ât takrîriyle Devlet-i Aliyye'ye ifâde eyleyüp ve el-ân Leh kralı olan Ponyatovski'nin nasbı eğerçi Moskovlunun sa'y u ihtimâmıyla olduğu

nümâyân olup lâkin Saksonya Herseği ve Françe devleti taraflarından merkûmun krallığı kâ'ideleri üzre kabûl olunduğuna binâen Nemçe devleti dahi kabûl idüp ve bu âna gelince Leh kralı tarafından Nemçe Devleti'nin bâ'is-i iğbirâr-ı hâtırı olacak mevâdd zuhûr etmeyüp ve ibtidâ-i emrde krallığını kabûl etmişiken bu def'a merkûmun azlini talep eylemesi münâsib olmadığından başka Lehlü ile Nemçe Devleti'nin çendân alâka vü münâsebeti olmamak hasebiyle tarafeynin memleketlerinde elçileri dahi mukîm olmayup bu takdîrce Nemçe devleti kral husûsuna hayren ve şerren müdâhale etmeyeceğini ve bu def'a Leh'de musammem olan encümen-i meşverete erbâb-ı istişâre vürûd eylemediğinden merveret-i merkûma te'hîr olunduğunu ve bir mikdâr Leh askeri muhâfaza zımnında Kamanîçe Kal'ası'nda mevcûd ve bu esnâda dahi Varşav şehrinden birkaç kıt'a top ve bir mikdâr topçuneferâtı kal'a-i merkûmeye irsâl olunduğunu ve Leh'de ikâmet üzre olan Rebnin nâm ceneral bu esnâda Moskov tarafına avdet idüp (...) Sardel nâm Moskovlu elçi ta'yîn olunduğu bu def'a Siren(?) cânibinden ihbâr olunduğunu ve ba'zı Leh müttefiklerini müte'âkıben bir mikdâr Moskov askeri Macar hudûdunu tecâvüz eylediği eğerçi Nemçe devleti tarafından elçisine ifâde olunmayup lâkin Leh müttefikleri ve Moskovlunun bir mikdâr askeri bu esnâda hudûda takarrub eylediklerinden muhâfaza-i hudûd için Nemçe devleti tarafından dahi ol havâliye bir mikdâr asker ta'yîn olunup ve fi'l-hakîka Moskovlunun Macar hudûdunu tecâvüz eylediği vâkı' ise Nemçe Devleti'nin muğberü'l-hâtır olacağı emr-i vâzıh idiğini tahrîr ider.

[47a-1]

Bu def'a mübârek rikâb-ı müstetâb-ı hazret-i cihân-bânîye takdîm olunmak ünmiyyesiyle İngiltere kralı Yorgi tarafından vürûd iden nâmenin tercümesidir. Fî 21 Ş
[sene 1182]

Şevketlü kudretlü kerâmetlü pâdişâh-ı (...) ve hâkân-ı fermândan(?) Sultân Mustafa Hân hazretlerinin pîşgâh-ı hümâyûn-ı şehrîyârilere biz ki bi-inâyetillâhi te'âlâ İngiltere ve Françe ve İrlanda memleketlerinin kralı Vebranesvik(?) ve Lötensburg(?) dukası ve Roma imparatorluğunun prenc Hersek'i (...) âyîn-i Nasârânın hâmîsi Yorgi-i sâlisimiz taraf-ı hâlisânemizden istimdât-ı azamet ü şevket ve istizâde-i saltanat ve devletleri da'vâtı takdîminden sonra hulûsâne arz u i'lâm olunur ki; Devlet-i Aliyye-i İslâm-penâhlarıyla İngiltere devleti beyninde mün'akid olan hüsn-i musâfât ve merâsim-i muvâlât-ı dîrînesin kesîreden berü tatarruk-ı halelden masûn u vikâye olunarak bu âna gelince bilâ-ınfisâl der-kâr ve üstüvâr olduğuna binâen bu esnâda

cenâb-ı şevket-me'âblarıyla Rusya imparatoriçesi (...) beyninde sulh u salâhı beyân ve mahâret birle tarafeynden nüfûs-ı kesîrenin itlâfını câlib ve âfâtını müstelzim ba'zı münâza'ât hudûs eylediği Der-aliyye'lerinde mukîm elçimiz vesâtatıyla tarafımıza inhâ olundukda terk-i münâfese birle illet-i gâ'ıye âfer-niş hazret-i hâlik-i müte'âl olan sulh u salâh ve emn ü emân-ı âlemyânı ırcâ' ve ibkâya tergîb zımnında zât-ı hümâyûnlarında merkûz olan envâr-ı şefkat-i seniyyeleri lâmi'asınca bundan mukaddem cânib-i seniyyü'l-menâkıb-ı mülûkânelerinden düvel-i Nasârâ taraflarına ibrâz-ı âsâr-ı hayr-hâhı olduğu misillü tarafımızdan dahi bu def'a fesh-i sulhu mü'eddî münâza'âtın def'iyle ıslâh-ı zâtü'l-beyne kemâl-i keremiyet ile hüsn-i tavassut mezîd-i saddak ile ikdâm olduğu arz u beyân ve Rusya imparatoriçesi hâ-herimiz(?) nush u pendimiz ile amel ve arâzî-i İslâmiyyede Rusyalu tarafından vukû' bulan zarar u ziyân vech-i lâyıkı üzere tazmîn olunacağı ve fimâ-ba'd dostâne hareketde bulunmak üzere ta'ahhüd ideceği indimizde bilâ-iştibâh olmağla taraf-ı bâhirü'ş-şeref-i hüsrevânelerinden dahi Rusyalunun lâ-garaz bu bâbda vâkı' olan hareketleri (...) birle gerek tazmîn-i zarar mâddesi ve gerek tekeffül-i hâlisânemiz ile imparatoriçe-i müşârun-ileyhânın arz ideceği ta'ahhüdâtı kabûl buyurulmak husûsu re'y-i hayret mansûsamıza i'tibâren ısgâ-i me'mûliyyesi işbu nâme-i muhâleset-allâme tahrîr ve irsâline mübâderet olunmuşdur. İnşâ'allâhü te'âlâ lede'ş-şerefü'l-vusûl Âsitâne-i devlet-âşiyânelerinde mukîm elçimiz dâ'îlerinin bu bâbda arz u takdîm ideceği mevâdda müsâ'ade-i mülûkâneleri erzânî ve azamet ve şecâ'ât ve nasfet ve adâlet ile meşhûrû's-seniyye-i âlemiyân olan ecdâd-ı aizâmları hazerâtına iktidâ'en terk-i münâfese ve muhâsama-i himmet-i seniyye-i hümâyûnları masrûf buyurulması recâ vü niyâz olunur. Mîlâd-ı hazret-i Îsâ'nın bin yedi yüz altmış sekiz senesi mâh-ı Teşrîn-i sâninin on ikinci gününde ve Dimot(?) nâm şehrimizde tahrîr olunmuşdur.

[47a-2]

Hazret-i sadâret-penâhîye takdîm olunmak üzere.

Devlet-i Aliyye-i Osmânîyye'nin Vezîria'zam'ı müşîr-i efhamı devletlü sa'âdetlü muhabbetlü dostumuz hazretlerinin huzûr-ı âlîlerine biz ki (...) tarafımızdan ed'ıye-i vâfire-i muhâbasat(?)'ı intimâ takdîminden sonra dostâne arz u inhâ olunur ki; bu esnâda Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'l-karâr ile Rusya deleti beyninde hudûs iden münâza'ânın dostâne tasfîyesiçün beyne-hümâyâya tavassuta der-kâr olan rağbet-i kâmilemiz şevketlü hazretlerine arz zımnında nâme-i muhâleset-allâme tahrîr olunmağla avârıf-ı seniyye-i mülûkânelerinden zât-ı mekârim-sıfâtları ı'sâd ü ik'âd

buyuruldukları makâm-ı sadâret-i uzmâ ve mesned-i vekâlet-i kübrânın tebrîk ü tehniyesi merâsimini hulûsâne arz u takdîm siyâkında Devlet-i seniyye ile Rusya devleti beyinde zuhûr iden münâza‘ânın def‘i zımnında kıyâm üzre olduğumuuz mâdde-i tavassutun kabûl buyurulması cenâb-ı devlet-meâblarının fetânet ü dirâyet-i kâmilelerine tefvîz olunduğunu müş‘ir işbu mektûb-ı mevedded-üslûb tahrîr ve irsâl olunmuşdur. İnşâ‘ü’l-Mevlâ lede’l-vusûl Âsitâne-i Sa‘âdet’de mukîm elçimiz dâ‘ileri tarafgîrlikten ârî vechle arz u takdîm ideceği mâdde-i merkûmeye ihâle-i sem‘-i düstûrâneleri buyuruldukda kelimât-ı sâdikânesi vâkı‘a mutâbık idiği meczûm-ı dostânemiz olmağla tarafına hayırlu ve nâfi‘ olan ibkâ-i sulh u salâhı mutazammın işbu mâdde-i mergûbenin inzimâm-i himem-i celîleleriyle temşiyet-yâb buyuruldukda bu vechle dahi vûkelâ-i fihâm-ı Devlet-i Aliyye miyânında mümtâz ü ser-efrâz buyurulacakları bî-iştibâhdır.

[47b-1]

Nemçe elçisinin takrîri tercümesidir. Fî 28 Ş [sene 1182]

Roma imparatoruna tâbi‘ Toşkana tüccârı sefâ‘ini kapudânlarından Ranyeri Monte Verdi(?) nâm Nemçe kapudânı iki sene mukaddem râkib olduğu bir kıt‘a seffinesiyle Mısır İskenderiyesi limânında Devlet-i Aliyye tüccârından el-hâc Ebûbekir Ağa nâm tâcir limân-ı merkûmdan İdalya(?) nâm mahalle varup cümlesin tahmîl ve yine limân-ı merkûma avdet eylemek üzre altı yüz elli guruş nevl ile kapudân-ı mesfûrun seffinesini istîcâr ve kapudân-ı merkûm tâcir-i mezkûra elli aded kara guruş virdikden sonra mukâvele olduğu üzre kapudân-ı mesfûr mârrü‘z-zikr İdalya‘ya(?) varup tâcir-i merkûmun bi’l-cümle hamûlesini seffinesine tahmîl birle ol tarafdâ hareket ve İskenderiye Limânı’na azîmet üzre iken mahal-i mezbûr gümrükcüsü bu tarafdâ Kıbrıs cezîresine bir mikdâr asker nakl etmeğe muhtâcsın ve cânib-i Devlet-i Aliyye’den me’mûrum diyü ahidnâme-i hümâyûnun dokuzuncu mâddesine mugâyir kapudân-ı mersûmun seffinesini ahz ve dümenini ihrâc idüp bir ay mürûrundan sonra sadr-ı esbak hazretlerinin silahşörleri izzetlü Ali Ağa mahall-i mezbûra vusûl ve ale’l-fevr seffine-i merkûmenin hamûlesini ihrâc ve bir mikdâr asker ile bir kaç re’s bârgîr seffinesine alup Kıbrıs cezîresine nakl eylemek üzre âmâde olsun diyü kapudân-ı mesfûra tenbîh birle navl-ı seffineyi ve gerek Devlet-i Aliyye’nin hizmetinde her ne kadar vakit istihdâm olunur ise terettüb iden zararını edâ etmek üzre ve va’d eylediği ağa-yı mûmâ-ileyhin kapudân-ı mesfûra virdiği bir kıt‘a kâğıddan ma‘lûm ve âşikâr olur. Binâen-aleyh kapudân dahi zikr olunan asker ile bârgîrleri seffinesine koyub

mahal-i merkūmdan Kıbrıs cezâresine nakl ve ihrâc eyledikten sonra ağa-yı mûmâ-ileyh tarafından virilen kâğıd mûcebince kapudân-ı mesfûr cezâre-i merkūmede mukîm Nemçe konsolosu vekîli vesâtatıyla ağa-yı mûmâ-ileyhden bi'd-defa'ât recâ birle hakkını mütâlebe eylemişiken husûl-pezîr olmayup kapudân-ı mesfûr Mısır İskenderiyesi'nden İdalya(?) nâm mahalle azîmet için tâcir-i merkūm Ebûbekir ile mukâvele eylediği vech üzre iktizâ iden nevlinin nısfıyla İskenderiye'de tâcir-i merkūma virdiği elli aded kara guruşu alamayup merkūmun zimmetinde kaldığından mâ'adâ Devlet-i Aliyye-i ebed-peyvendin hizmetinde üç ay mikdârı istihdâm olunup anın için dahi bu âna gelince bir nesne alamadığından mevsûf cümle-i enâm olan Devlet-i Aliyye-i dâimü'l-karârın adâlet-i kâbilesinden vesâtat-ı dâ'îleriyle iltimâs ve istid'â zımnında bu def'a kapudân-ı mesfûr Âsitâne-i Sa'âdet'e gelüp ve eğerçi evkât-ı sâirede seffine-i merkūma tüccâr tarafından beher mâh dörder yüz guruş istîcâr olunagelmekle bin iki yüz guruşa bâliğ olup el-hâletü hâzihi Devlet-i Aliyye-i ebed-peyvendin hizmetinde istihdâm olunduğu vakit için karîha-i sabîha-i kerem alûd(?) –ı âsîfânelerinden sezâ-vâr u münâsib buyurulduğu meblağ ile kapudân-ı mesfûrun irzâ vü mesrûr buyurulması meşhûr-ı âlemiyân olan eltâf-ı aliyye ve mekârim-i düstûrânelerine vâyeste ve mevkûfdur diyü.

[47b-2]

İngiltere elçisinin takrîri tercümesidir. Fî 2 N [sene 1182]

Elçi-i mûmâ-ileyh dâ'îleri Yedikule'de mahbûs Moskov kapu kethüdâsının itlâkını Der-i devlet-i aliyyeden iltimâs eylemeğe kralı tarafından hâsseten me'mûr olup lâkin bu def'a kralı tarafından kendüye vürûd iden nâme-i sadâkat-allâmesini arz u takdîm zımnında rikâb-ı müstetâb-ı hazret-i şehriyârîye ruh-sûde olmasına izn ü ruhsat-ı aliyye erzâmı buyurulmadığından bu def'a kapu kethüdâsı mesfûrun itlâkını kral-ı ihlâs-kârları keremiyet ile iltimâs eylediği cânib-i seniyyü'l-menâkıb-ı âsîfânelerinden pâye-i serîr-i a'lâya arz buyurulmasını recâ vü niyâz eylediğini ve sefer-i nusret-eser vukû'u kapu kethüdâsının habs ve bu (...) müstelzim olmayup ve mahbûsiyeti dahi bir fâ'ideyi müntec olmadığından mesfûrun itlâkı zât-ı hazret-i hilâfet-penâhî leme'ân iden envâr-ı adâlet-medâr-ı şehinşâhâneye şâyân olduğundan kat'-ı nazar bu def'a kemâl-i sıdk ve hulûs ile ıslâh-ı zâtü'l-beyne tavassuta ikdâm üzre olan İngiltere kralı mesfûrun itlâkına müsâ'ade-i seniyye buyurulduğu hâlde memnûn ve minnetdâr olacağından başka mahbûsun mübtelâ olduğu illet mizâcına ve dört nefer sabî evlâdlarına merhameten mesfûrun sebîli tahliye buyurulup berren azîmet eylediği sûretde esnâ-i râhda hatar u

havf ihtimâli olduğundan evlâd ve etbâ'ıyla bahren İtalya ülkesinden vilâyetine âzim olmasına müsâ'ade-i aliyye-i hazret-i cihân-bânî erzânî buyurulmasına himmet-i vâlâ-nehmet-i düstûrâneleri bî-dirîğ buyurulmasını elçi-i mûmâ-ileyh dâ'îleri iltimâs recâ ider.

[48a-1]

Bu def'a hazret-i sadâret-penâhîye Nemçe imparatorunun baş vekîli Prenc Kolorado tarafından vürûd iden cevâbnâmenin tercümesidir. Fî 8 N [sene 1182]

Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye'nin vezîria'zamı ve müşîr-i efhamı devletlü sa'âdetlü muhabbetlü mu'azzez ü mükerrerrem dostumuz hazretlerinin huzûr-ı âlîlerine ed'îye-i lâyika ve esniye-i fâ'ika takdîminden sonra bundan akdemce taraf-ı müşîrânelerinden firistâde buyurulan mektûb-ı meveddet-nümûnları Âsitâne-i devlet-âşiyânede mukîm Bronyar(?) nâm Nemçe elçisi dâ'îleri vesâtatıyla icâleten vâsıl-ı dest-i muhibbleri olup bâ'is-i şîrâze-i umûr-ı Devlet-i Aliyye-i ebediyü'l-karâr ve lûle-endâz-ı cemî' düvel olan zât-ı sa'âdet-iyâb-ı hidîvânelerinde lâmi' u dirahşân-ı envâr-ı fezâ'il-i celîle ve âsâr-ı fetânet ü dirâyet-i kâmile muktezâsınca bu def'a mesned-i sadâret-i uzmâ ve makâm-ı vekâlet-i kübrâya teşîrflerinin haber-i meserret-eseri bâ'is-i inşîrâh-ı derûnumuz olup inşâ'allâhü te'âlâ merâmımız üzre ber-muktezâ-yı adâlet-âsafâneleri cemî' umûr-ı Devlet-i Aliyye eyyâm-ı sa'âdet-irtisâm-ı dâverânelerinde kemâl-i sulûlet ile husûl-pezîr buyurulacağı emr-i bedîhîdir. Bu esnâda Devlet-i Aliyye-i ebed-peyvendin Moskovlu üzerine sefer-i nusret eserleri vukû'u haberi bi't-tabi' mâ'il-i sulh u salâh olan haşmetlü Roma imparatoru ihlâs-kârlarına tahrîren inhâ buyurulmağla bu gûne icrâ-yı levâzîm-i dostîye ri'âyet buyurulduğundan imparator-ı mûmâ-ileyhin kemâl mertebe memnûn u mahzûz olduğu ve hüsn-i muvâlât ü musâfât üzre olan düvelin ve bi'l-husûs Devlet-i Aliyye'nin ale'd-devâm âsûde-hâl ve (...) olmalarına imparator-ı mûmâ-ileyh mezîd-i iftihâr birle hâhiş-ker idiği bî-reyb ü iştibâhdır. Bu esnâda hudûs iden keyfiyât muktezâsınca Devlet-i Aliye'nin Moskovlu üzerine hareketleri lâzîm geldiğine binâen Devlet-i seniyye-i dâimü'l-karâr ile Nemçe devleti beyninde der-kâr olan hüs-i muvâlât ü musâfât kemâl-i hulûs ile bu esnâda bilâ-halel mer'î vü mu'teber tutulacağından mâ'adâ ba'de-zîn dahi ilâ-maşa'llâhü te'âlâ beyne'd-devleteyn metîn ü müstahkem olacağını müş'ir Der-i devlet-i aliyyede mukîm Nemçe elçisinin bundan akdem tahrîren arz eylediği takrîrin mazmûnu imparator-ı mûmâ-ileyhin re'y ve merâmına muvâfık olduğundan biz dahi işbu mektûb-ı muhâleset-üslûbumuz ile tasdîk idüp ve bundan akdem Nemçe devletiyle Moskovlu miyânında

mün'akid olan ahd ü mîsâkdan Moskovlu hod-be-hod keff-i yed ve ol vakitden berü bilâ-tecdîd-i mâdde-i mîsâk alâ-hâlihi terk olunmakdan nâşî bu def'a Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'd-devâm ile Moskovlu beyninde işti'âl üzre olan nâ'ire-i ceng ü cidâle Nemçe devleti müdâhaleye mecbûr olmadığından başka Devlet-i seniyye ile cârî olan müsâleme vü musâfâtın istikrârına ve merâsim-i hem-civâriyyete bu esnâda dahi her vechle i'tibâr ideceğini ve bundan akdem Öşterya(?) hânedânı düşmanı tarafından iki def'a esliha ile tazyîk olunduğu hâlde Devlet-i Aliyye-i ebed-peyvend kemâl-i dikkat ü metânet ile dostluğa ri'âyet buyurdıkları Roma imparatorunun ma'lûmu olduğundan zikr olunan keyfiyât-ı mergûbe imparator-ı mûmâ-ileyhin bu def'a musammem olan niyyet-i hayriyyesini tasdîk eylediği vech üzre inşâ'ür-rahman Devlet-i Aliyye cânibinden dahi Nemçe Devleti'nin bu gûne dostâne mu'âmelesi endâhte-i kûşe-i nisyân buyurulmayacağını ve zât-ı mekârim-simât-ı âsafânelerinde merkûz olan niyyât-ı hayriyye ve âsâr-ı nasfet-şi'âr lâzimesince tarafeyn re'âyâsına ba'is-i emn ü rahat olan sulh u salâhın te'yîd ve istikrârına gerek imparator-ı mûmâ-ileyh ve gerek baş vekîli dâ'îleri ümîd-vâr olduklarını ba'de'l-beyân kemâl-i sıdk u hulûs ile du'â-i bekâ-i ömr ve devletleriyle evkât-güzâr ve cemî' umûrları netîce-i hayr ile husûl-pezîr olmasını cenâb-ı hazret-i Hakk'dan temennî eylediklerini tahrîr ider.

Geçen mâh-ı Kânûn-ı evvel'in dokuzuncu gününde Beç şehrinde terkîm olunmuştur.

Macar ve Çeh imparatoriçesinin baş vekîli olan Prenç Kavniç(?) tarafından dahi vürûd iden mektûbun mazmûnu ber-minvâl-i muharrerdir.

[48b-1]

Nemçe elçisinin takrîri tercümesidir. Fî 8 N [sene 1182]

Devlet-i Aliyye ile hem-hudûd olan Macar etrâfına bu def'a Roma imparatoru tarafından asâkir irsâl olunduğu vâsıl-ı semi'-i âsafâneleri buyurulmağla bu gûne îrâs-ı şübhe ider keyfiyetin vukû'u neden iktizâ eylediği taraf-ı devletlerinden Dîvân-ı hümayûn tercümânı kulları vesâtatıyla istifsâr buyurulduğuna binâen zîrde tahrîr olunduğu üzre arz u takdîme ibtidâr olunuştur. Hudûd-ı İslâmiyye'ye karîb mahallerde Nemçe devleti asker irsâl eylemek niyyetinde olduğu haberi elçi-i mûmâ-ileyhe vürûd eylemediğini ve kâ'ide-i kadîmeleri üzre kal'alarda olan asâkiri bir mahalde tevkîf etdirmeyüp ale'd-devâm nakl birle hareket üzre olduklarına binâen bu esnâda dahi ber-mu'tâd-ı kadîm bir mikdâr asker nakl olunmuş olmağla müceddeden ol tarafa asker irsâl

olunmuştur diyü cânib-i Devlet-i Aliyye'ye ihbâr olunması aaleb-i ihtimâl idiğini ve bu evânda Leh memleketinde olan ihtilâlât-ı kesîre sebebiyle Lehlü ile hem-hudûd olan Macar semtine li-ecli'l-ihtiyât imparator-ı mûmâ-ileyh bundan akdemce asker tesyîr eylediğini ve bu esnâda vukû'-yâfte olan sefer-i hümâyûn levâzimâtîçün Tuna sevâhilinde üstü açıkları ve top tekerlekleri inşâsından ve tedârikât-ı seferiyye-i sâireden Nemçe devleti ihlâs-kârlarına bir dürlü vesvese-i ârız olmayup ve Devlet-i Aliyye-i ebed-müddet ile olan uhûd-ı ittifâk ve şurût-ı müsâlemeye her vechle ri'âyet ve hilâfından ictinâb üzre olduğunu elçi-i mûmâ-ileyh işbu takrîriyle Der-i devlet-i aliyyeye ifâde vü beyân eylediğinden başka bu def'a devleti vekîllerinin huzûr-ı fâ'izü'n-nûr-ı hidîvânelerine arz olunan mekâtîb-i sadâkat-allâmelerinden dahi muhât-ı ilm-i âsafâneleri buyuruldukda fîmâ-ba'd ba'zı kimesnelerin garaz u nefsâ niyyetine mebnî kelimât-ı dürûg-amîzleri sem'-i kabûl birle ısgâ buyurulmamasını recâ vü niyâz ider.

[48b-2]

İsfec elçisinin takrîri tercümesidir. Fî 8 N [sene 1182]

Devlet-i aliyye'nin Moskovlu üzerine sefer-i nusret-eserleri vukû'u ve Moskov kapu kethüdâsının Yedikule'ye vaz' u habsi haberleri Petroburg şehrine ba'de'l-vusûl geçen mâh-ı Teşrîn-i sâni'nin on altıncı gününde asâkir-i zâbitânını Moskov çarîçesi yanına ihzâr ve keyfiyet-i mezbûreyi ifâde eyledikten sonra Prenc Galçin(?) nâm cenerali Leh'de olan askeri üzerine ve Konte Romançof nâm diğere cenerali dahi Ukrayna ta'bîr olunur Yeni Sırb havâlîsinde mevcûd asâkiri üzerlerine ta'yîn eylediğini tahrîr ve bu def'a Moskov çarîçesi tarafından keyfiyet-i seferiyyeyi hâvî ve düvel-i Nasârâya neşr olunan beyannâmenin sûretini irsâl ve takdîm ider.

[48b-3]

Prusya elçisinin takrîri tercümesidir. Fî 8 N [sene 1182]

Bu esnâda Moskovlu üzerine muhakkak olan sefer-i hümâyûn-ı nusret-mev'ûdun indifâ'ına Prusya kralı hâhiş-ker olduğunu me'mûriyyeti hasebiyle bundan mukaddem takrîriyle Der-i devlet-i aliyyeye arz u takdîm eyledikde ol bâbda sünûh buyurulan re'y-i rezîn-i âsafâneleri elçi-i mûmâ-ileyhe tefehhüm olunmuşidi. Lâkin bu def'a dahi kralı tarafından tevârüd iden tahrîrâtda bundan akdem cânib-i seniyyü'l-menâkıb-ı Devlet-i Aliyye'den şeref-sudûr buyurulan beyannâmeden Moskovlu üzerine sefer-i zafer-rehber mukarrer idiği kral-ı mûmâ-ileyhin ma'lûmu oldukda tarafeyne

kemâl-i sıdk u hudûsu olmakdan nâşî bu haber-i vahşet-eser bâ'is-i keder ü elemi olmağla bu âna gelince Devlet-i Aliyye'nin Moskovlu ile cârî olan şurût-ı musâfât ü muvâlât-ı sâbıkanın ibkâsına tavassut eylemesi kral-ı mûmâ-ileyhin bâ'is-i sürûr u hubûru ve mûris-i iftihâr ü ibtihâcı olacağını ve bu esnâda bi'l-cümle düvel-i sâire beyinde sulh u salâh der-kâr iken Devlet-i Aliyye cânibinden bu gûne keyfiyetin zuhûru bî-hengâm idiğini ve bu'd-ı zamân yâhûd müddet-i kalîle mürûrunda vakt-i münâsib rû-nümâ olup Devlet-i seniyye-i ebediyyü'l-karâr tarafından muhârebeye mübâşeret buyurulduğu hâlde fevâ'id-i kesîreyi müstelzim bir ma'nâ idiği emr-i vâzıh olduğuna binâen muhârebeye kable's-şurû' bu esnâda ıslâh-ı zâtü'l-beyn birle uhûd u mevâsık-ı sâbıkanın ibkâ ve te'yîdine kral-ı mûmâ-ileyh hâhiş-ker olmakdan nâşî bu husûsda tavassut-ı sâdikânesi irâde-i aliyye buyurul ise mezîd-i sürûr u ibtihâc ile bu maslahat-ı hayriyyet-encâma mübâşeret ideceğini ve Devlet-i Aliyye-i ebed-peyvendin kemâl-i azimet ü kudret ile âsâyiş ve istirahatleri ve asâkir-i İslâmiyyenin sıyâneti kral-ı mûmâ-ileyhe dahi bir mâdde-i müfide olduğuna ve mahbûs olan Moskov kapu kethüdâsının sebîli tahlîyesine müsâ'ade-i aliyye erzâmı buyurulmasını istid'â birle hulûs-ı taviyyetini Der-i devlet-i aliyyeye arz u takdîm eylemesini Prusya kralı elçi-i mûmâ-ileyhe tahrîr ider.

[49a-1]

Nemçe elçisinin takrîri tercümesidir. Fî ( ) N [sene 1182]

Serhadât-ı İslâmiyyeden Belgrad Kal'ası muhâfazasında olan neferât-ı askeriyyeden öteden berü şekâvet ile meşhûr Ahmed Beşe nâm kimesne geçen mâh-ı Haziran'da iki nefer refikleriyle Tımışvar hudûduna geçüp ol tarafda Novabariçe(?) nâm mahalde mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn fuzûlî otlak biçmek istedikde mahall-i mezkûrda Nemçe zâbıtı bulunan Larençoşaberd(?) merkûmu men' sadedinde olduğundan merkûm refikleriyle zâbit-ı mesfûru tehdîd ile kaçırıp on beş gün mürûrunda yine mahal-i mezkûrda âlât-ı harb ile zuhûrlarında zâbit-i mesfûr kolundan ve boğazından mecrûhan hâlik bulunup kâtilleri mezbûr Ahmed Beşe ile refikleri idiği zâhir ü nümâyân olduğunu ve yine neferât-ı mezkûreden Kara Abdi nâm kimesne Tımışvar'da nisâdan birini iğfâl ve Belgrad'a götürüp esîr misillü bey' eylediğini ve Yenice nâm karyenin mukâbilinde vâkı' Zablın(?) nâm cezîrede on üç nefer ile mukîm Nemçe zâbıtı üzerine nısfü'l-leylde müsellaah on iki nefer kimesneler hücûm ve mesfûrlardan Françesko ve Yakomo ve Mayto(?) nâm üç neferini envâ' cebr ve tahvîf ile ahz ve Belgrad'a götürüp kezâlik bey' eylediklerini ve işbu mugâyir-i ahidnâme

harekete tasaddî idenler elli ikinci cemâ'atden Süleyman ve otuz üç bölük Kara Abdi idiğini ve ahz olunan âdemlerin bi'l-cümle istirdâdı ve esnâ-yı sulhde hudûdu tecâvüz ile bu makûle şenâ'ate cesâret idenlerin te'dîbât-ı lâyıkaları icrâ zımında Belgrad muhâfız sa'âdetlü paşa hazretlerine Tımışvar kumandânı tarafından ism ü resimleri beyân olunarak ifâde-i hâl olunmuşiken fakat Zablın cezâresinde ahz olunan üç nefer kimesneleri redd ile iktifâ ve bâlâda zikr olunduğu üzere Nemçe zâbitının kâtili ve sâir bu makûle sû-i harekete ictirâ idenler buldurulup cezâları tertîb olunmak iktizâ ider iken merkûmların buldurulmasında izhâr-ı acz ve müsâmaha olunduğu bu def'a Tımışvar kumandânı tarafında elçi-i mûmâ-ileyhe ihbâr olunduğunu ve geçen mâh-ı Temmuz'da Bosna memleketinden müsellaah yirmi beş nefer mikdârı eşkıyâ Yanko ve Luka ve Yovan nâm üç nefer sergerdeleriyle Macar ve Çeh kraliçesine tâbi' Hırvat memleketine geçüp ba'zı mahalleri basup îsâl-i cesâret eylediklerinden gayrı Karnivelya(?) dukalığına dahi duhûl ve rast geldikleri âdemlerin kimini katl ve kimi cerh ve bermûceb-i defter emvâl ü eşyâların nehb ü gâret eylediklerinden sonra girü Bosna'ya ric'at eyledikleri Hırvat kumandânı tarafından yine elçi-i mûmâ-ileyhe inhâ olunduğunu ve kumandân-ı merkûm tarafından Bosna kapudânlarına teşekkî ve ahidnâme-i hümâyûn ve evâmir-i şerîfe mûciblerince eşkıyâ-yı mesfûre buldurulup emvâl-i magsûbe tazmîn ve lâzım gelen te'dîbleri icrâ olunması iltimâs olunmuşiken merkûm kapudânlar iğmâz-ı ayn birle eşkıyâ-yı mesfûreyi himâyet ü sıyânet üzere oldukları münfehim olunduğunu ve Nemçe Devleti'ne i'tâ buyurulan ahidnâme-i hümâyûnun on altıncı mâddesinde ba'de'l-yevm tarafeynden gizlü ve ale'l-gafte çeteler işlemek ve tecâvüz ile yer zabt ve nehb ü gâret ve re'âyâyâ ta'addî olunmak muhkem men' oluna, mütenebbih olmayup hilâf-ı ahde hareket idenler buldukları yerlerde ahz ü habs ve mahallinde şer'le cürmlerine göre iktizâ iden cezâları bilâ-emân icrâ ve haklarından geline ve gasb olunan eşyâ her ne ise ihtimâm ile buldurulup hakk u adl üzere sâhiblerine redd etdirile ve zâbit ve başbuğ ve cümle iş erlerine tenbîh oluna ki müsâmahadan ihtirâz idüp sadâkat ü istikâmet üzere ihkâk-ı hakk eyleyeler. Eslemeyüp mütenebbih tenbîh olmayanlardan azli iktizâ idenler azl ve şer'le katli îcâb idenler katl olunup haklarından geline diyü musarraah olduğundan başka beyne'd-devleteyn cârî vü mer'î olan şurût-ı musâfât ü muvâlât muktezâsinca elçi-i mûmâ-ileyhin iltimâsı üzere ol misillü mugâyir-i emr-i âlî harekete cesâret idenler zâbitları ma'rifetiyle bi-eyyi-hâl ele getirilüp sâire ibreten te'dîbât-ı lâyıkaları icrâ ve ba'de'l-yevm askerî ve gayr-ı askerîden ticâret tarîkıyla Nemçe vilâyetine gitmek murâd idenlerin kâ'ide-i serhadd üzere zâbitân taraflarından ism ü şöhretleri tasrîhiyle izni müştemil yedlerine tezkire

virilüp ve ırz u edebleriyle gidüp gelüp hilâf-ı tarîkde ve medâ'in ü emsârda dostluğa münâfi Nemçe re'âyâsı ve sâirleriyle gavga ve nizâ' ve etvâr-ı nâ-hemvâra tasaddî eylememk ve bilâ-tezkire ve bilâ-maslaha Nemçe hudûduna varmamak üzre tenbîh-i ekîd ve mütenebbih olmayanlar bilâ-emân ahz ve te'dîb olunarak o makûlelerin külliyyen men' u def'lerine ihtimâm ve bu vechle şerâ'it-i müsâleme ve dostluğun muhâfazasına ale'd-devâm mezîd-i sa'y ü dikkat olunup mikdâr-ı zerre kusûr ve müsâmaha olunmamak için te'kîdi muhtevî yüz seksen bir senesi mâh-ı Şa'bânü'l-mu'azzamında sa'âdetlü Bosna vâlisî ve Belgrad ve Hotin muhâfızları hazerâtına hitâben başka başka evâmir-i şerîfe ısdâr buyurulmuşiken tenfiz ü icrâ olunmamağla gerek târîh-i merkûmda ve gerek mukaddemâ ber-minvâl-i muharrer şeref-sudûr buyurulan evâmir-i aliyye mûceblerince amel ve hareket ve vech-i meşrûh üzre Tımışvar'dan ahz olunan mesfûrenin istirdâdı ve eşyâ-yı magsûbenin tazmîni husûslarıyla eşkiyâ-yı merkûmenin buldurulup te'dîyât-ı lâyıkaları icrâ olunmasına ihtimâm ü dikkat ve fîmâ-ba'd bu misillü hüsn-i hem-civâriyyete ve emniyyet-i re'âyâ-yı tarafeyne münâfi hâlât-ı reddiyenin adem-i vukû'una mezîd-i sa'y ve nezâret buyurmaları bâbında bu def'a dahi müceddeden sa'âdetlü Belgrad muhâfızı ve Bosna vâlisî hazerâtına ve sâir iktizâ idenlere hitâben mü'ekked başka başka evâmir-i şerîfe ısdâr buyurulmak temennîsinde olduğunu elçi-i mûmâ-ileyh dâ'îleri tahrîr ider.

[49b-1]

Nemçe elçisinin takrîri tercümesidir. Fî ( ) N [sene 1182]

Elçi-i mûmâ-ileyh bundan akdem takrîr-i sâdikânesiyle Der-aliyye'ye arz eylediği vech üzre Macar memleketinde Karnivelya(?) nâm mahalde vâkı' ba'zı çelik ma'denlerinin i'mâl etdirilemesi Macarluya mahsûs ve ecnebîlere memnû' olduğuna binâen Devlet-i Aliyye re'âyâsından bu def'a dahi ref'-i ruk'a-i iştikâ iden Polzevî(?) ve şerîkinin mârrü'z-zikr ma'denleri işletmek üzre Macar bağzâdeleriyle akd eyledikleri mukâveleleri fâsid olduğundan gayrı mesfûr beğzâdeler düyûn-ı kesîreye mübtelâ olup iflâsları zuhûr eylediğinden mevcûd bulunan mâlları devletleri tarafından zabt ve fâyinleri bir mahalle cem' olup mâl-i mevcûddan her birinin hissesine isâbet iden meblağın mahallinde virilmesiçün karâr ve nizâm virilmekle mesfûr Polzevi(?) ile şerîki kâ'ide-i memleket ve Macar ve Çeh kraliçesinin tenbîhi üzre ya kendüleri veyâhûd taraflarından vekîlleri mahalline varup hâzır olmadıkça husûs-ı mezbûrun temşiyeti mümkün olmadığını ve mesfûrların alacakları fiyarin(?) ta'bîr olunur yâlnız dört bin dört

yüz doksan beş guruş olup iddi'â eyledikleri mikdâr hakları olmadığını ve husûs-ı mezbûra dâir bundan gayrı cevâbı olmadığını elçi-i mûmâ-ileyh dâ'ileri tahrîr ider.

[49b-2]

Nemçe elçisinin takrîri tercümesidir. Fî 15 N [sene 1182]

Mîlâd-ı hazret-i İsâ'nın bin yedi yüz otuz dokuz senesinde Belgrad altında Devlet-i Aliyye-i ebed-peyvend ile Roma imparatoru miyânında mün'akid olan mevâsik-i müsâlemeyi kırk yedi senesinde müceddeden Devlet-i Seniyye ile Macar ve Çeh kraliçesi beyinde akd ve temhîd ve tasdîk olan diğerk şurût-ı musâlaha te'bîd eylediği ayân u âşikâr olup binâen-aleyh beyne'd-devleteyn cârî olan musâlahanın şurût u kuyûdu bu âna değın kemâl-i dikkat ile hıfz u ri'âyet olunduğundan başka tarafeynden bi'd-defa'ât hâsseten ibrâz-ı asâr-ı hulûs u safvet olunagelmekle bundan böyle dahi merâsim-i musâfât ü muvâlât-ı kâmile ve hukûk-ı hüsn-i hem-civâriyyet bi-avnillâhi te'âlâ tezâyüd-i istihkâm bulacağı bilâ-iştibâh olup lâkin kraliçe-i mûmâ-ileyhâ tarafından virilen ahidnâmede gerek Belgrad musâlahasının ve gerek kraliçe-i mûmâ-ileyhâ ile kırk bir senesinde akd ve temhîd ve tasdîknâmeleri mübâdele olunan uhûd-ı müsâleme mü'ebbed ü dâim olması musarrah iken bâlâda zikr olunduğu üzre kırk yedi senesinde te'bîden mün'akid olan şurût-ı musâlahayı mutazammın cânib-i Devlet-i seniyyeden kraliçe-i mûmâ-ileyhâya i'tâ buyurulan ahidnâme-i hümâyûn ile tasdîknâmelerin ta'bîrâtı ve kraliçe-i mûmâ-ileyhâ tarafından virilen ahidnâmenin ta'bîrâtına muvâfık ve mutâbık olmadığı birkaç sene mukaddem Nemçe Devleti'nin mahsûs ve ma'lûmu olup bu takdîrce tarafeynin bi'd-defa'ât ibrâz-ı asâr-ı sıdk u halûs birle niyyât-ı hayriyyesi Belgrad musâlahasının ve ba'dehû vâkı' olan diğerk uhûd-ı müsâlemenin ale'd-devâm mü'ebbed olmasına dâll iken esâs-ı sulh u salâh olan ahidnâmelerin ta'bîrâtı birbirlerine adem-i muvâfakat birle nev'i-mâ tenâkusunu miyânede der-kâr ve üstüvâr olan merâsim-i musâfât ü muvâlât ve muhâlasata şâyân-ı mülâhaza olunmamağla terettüb iden şekk ü şübhenin izâle vü indifâ'ı zımnında tarafeynden der-kâr olan hulûs-ı taviyyet ve kırk yedi senesinde akd ve temhîd olunan şurût-ı müsâleme muktezâsınca Devlet-i Aliyye-i dâimü'l-karâr ile Nemçe devleti beyinde cârî olan musâlaha fimâ-ba'd her hâlde mü'ebbed olmak üzre tarafeynden mer'î vü mu'teber tutula diyü cânib-i seniyyü'l-menâkıb-ı Devlet-i Seniyyeden bir kıt'a mümzâ ve mahtûm sened i'tâ buyurulmak ümniyyesiyle elçi-i mûmâ-ileyhin vukû' bulan recâsına müsâ'ade-i aliyye erzâni buyurulduğu sûretde mûmâ-ileyh tarafından dahi mücebince bir kıt'a sened virilmeğe müsâra'at olunacağı emr-i mukarrer idiğini ve

ber-minvâl-i muharrer sened i'tâsı husûsunda nev'an usret mülâhaza buyurulur ise ba'de-zîn Nemçe Devleti'ne müte'allik olan mekâtîb ve senedât ve sâir tahrîrâtta beyne'd-devleteyn cârî vü mer'î olan musâlaha mü'ebbed lafzıyla tesmiye olunmak bâbında iktizâ idenlere fermân-ı âlişân ısdâr buyurulmasını recâ vü niyâz eylediğini ve sudûr buyurulacak fermân-ı âlînin sûreti elçi-i mûmâ-ileyhe i'tâ birle keyfiyeti devleti tarafına tahrîr ideceğini ve miyânede bilâ-halel cârî olan musâfât ü muvâlât muktezâsınca musâlahanın te'bîdî zımında bâlâda arz u takdîm ve iltimâs olunan ve cheynin birine müsâ'ade-i aliyye-i düstûrâneleri erzânı buyurulmasını mevsûf-ı elsine-i enâm olan nasfet ve adâlet-i kâmilelerinden da'vât-ı hayriyyeleri edâsıyla tavakku' vü temennî eylediğini elçi-i mûmâ-ileyh dâ'îleri tahrîr ider.

[49b-3]

Nemçe baş tercümânının takrîridir. Fî 21 N [sene 1182]

Bu def'a Moskovlu tarafından Galiçin nâm ceneral ile seksen bin mikdârı asker Hotin ve Boğdan hudûdlarına Romancof nâm ceneral ile dahi altmış bin asker Tatarlık hudûduna ve Yenmar nâm ceneral ile yirmi dört bin asker Leh mütteliklerinin mutasaddî oldukları harekâtların men' zımında Leh memleketi derûnuna ba's u irsâl olduğu ve bundan akdemce Leh kralıyla yekdil olan a'yân-ı Leh'den ba'zıları mütteliklerden ihtirâzen Prusya memleketine emvâl ü eşyâlarıyla ma'an ilticâ eylediklerinden nâşî bu esnâda birkaç nefer müttelikler bir mikdâr asker ile hudûdu tecâvüz ve Prusya memleketine duhûl birle ilticâ iden mârrü'z-zikr Lehlülerin emvâl ve eşyâların gasb ü gâret kâsında olduklarında Prusya askeri zikr olunan mütteliklerin ba'zıların katl ve ba'zıların dahi hayyen ahz ve bundan böyle Lehlü tarafından bu güne hareket-i nâ-bercâ vukû'-yafte olmamak için muhâfaza zımında Prusya kralı hudûdlarına bir mikdâr asker tesyîr eylediğinden başka rekmend ta'bîr olunur bir kaç bin süvârî asker dahi Leh derûnuna ba's ü irsâl eylediği bu def'a Beç tarafından gelen ulağla tahrîr olduğunu tercümân-ı mersûm tahrîr ider.

[50a-1]

Nemçe elçisinin takrîri tercümesidir. Fî ( ) N [sene 1182]

Roma imparatoru ihlâs-kârları tanzîm zımında kendü memleketlerini bir müddetden berü geşt ü güzâr üzre olduğundan geçen sene dahi Macar memleketinin bir tarafını devr ve taraf-ı âharını ol bahârda Hırvat hudûdundan ubûr birle rü'yet eylemeğe karar virdiğini ve esnâ-yı devrde mu'tâdları üzre Macar tarafında bir mikdâr müretteb

asker mevcûd bulunacağını ve bundan akdem arz u takdîm olunduğu vechle Devlet-i Aliyye-i dâimü'l-karâr cânibine imparator-ı mûmâ-ileyh her hâlde hulus-ı taviyyet üzere olduğunu ve bâlâda zikr olunan mevâdd aleyhinde olanlar tarafından hilâf-ı inhâ vech-i âhar ile Der-aliyye'ye ihbâr olunmak için hakikat-i hâli li-ecli'l-ihitiyât mukaddemce hâk-pây-ı devletlerine arz u takdîm eylemek üzere devleti tarafından me'mûr olduğunu elçi-i mûmâ-ileyh dâ'îleri tahrîr ider.

[50a-2]

Nemçe elçisinin takrîri tercümesidir. Fî ( ) N [sene 1182]

Bundan akdem Der-aliyye-i merhamet-karâra arz u beyân olunduğu üzere serhadât-ı İslâmiyyeden Belgrad Kal'ası muhâfazasında olan neferât-ı askeriyyeden birkaç nefer kimesneler mutasaddî oldukları ta'addiyât ve tecâvüzlüklerinden başka bu esnâda dahi yine neferât-ı mezkûreden iki nefer kimesneler hudûdu tecâvüz birle nehr-i Tuna'da vâki' Ursova nâm cezîre mukâbilinde sâhil-i nehirden gelen ve Vidic(?) ta'bîr olunan değirmene cebren duhûl ve muhâfaza zımnında ol tarafda bulunan Nemçe soltadlarıyla ihtilât eyledikleri hasebiyle sirâyet ve (...) ihtirâzen Nemçe zâbıtı tarafından mesfûr soltadlar kâ'ide-i mu'tâdeleri üzere kırk gün mikdârı mahall-i âharda meks etdirildiğinden nâşî mesfûr soltadlar hidemât-ı me'mûrelerinden münfekk oldukları ve bundan mâ'adâ geçen mâh-ı Receb'de yine neferât-ı mezkûreden üç nefer kimesneler nehr-i Tuna'da kayık içinden Kacakalan(?) nâm cezîrede muhâfaza zımnında kıyâm üzere olan Nemçe soltadları üzerine tüfenk-endâz olup hatta mesfûr soltadların zâbıtını tüfenk ile darb ve cerh eyledikleri ve Belgrad muhâfızı vezîr-i mükerrerem sa'âdetlü paşa hazretlerine ifâde vü inhâ olunduğu üzere bu makûle şekâvete ictisâr iden Bazarviç(?) nâm mahalden Sarı Ahmed Beşe ve kırk sekiz bölüğün Ali Beşe ve Mustafa Beşe nâm üç nefer kimesneler olduğu zann-ı gâlib idiği ve bu def'a Tımışvar kumandânı tarafından elçi-i mûmâ-ileyhe ihbâr olunduğuna binâen gerek bundan akdem ve gerek bu def'a takrîriyle arz u beyân eylediği vech üzere cebren değirmene duhûl iden iki nefer-i mezkûrlar Nemçe zâbıtını mesfûru tüfenk ile darb ve cerh iden mârrü'z-zikr üç nefer kimesneler teftîş ü tefahhus birle buldurulup ahidnâme-i hümâyûna mugâyir ve miyânede cârî merâsim-i musâfât ü muvâlât ve hüsn-i hem-civâriyyete münâfî mutasaddî oldukları bâlâda muharrer fesâd ü şekâvetleriçün te'dîbât-ı lâyıkaları icrâ ve bu vechle tarafeyn ahâlîsinin emn ü âsâyişi husûsuna sa'y u gûşîş-i evfâ(?) olunmak bâbında paşa-yı müşârun-ileyh hazretlerine hitâben bir kıt'a emr-i âlişân şeref-sudûr buyurulmasını elçi-i mûmâ-ileyh dâ'îleri recâ vü niyâz ider.

[50a-3]

İngiltere elçisinin takrîri tercümesidir. Fî ( ) N [sene 1182]

Devlet-i Aliyye-i dâimü'l-karâr ile Rusya devleti beyninde vâkı' olacak muhârebenin müstelzim olduğu sefk-i dimâ ve sâir halât-ı muvahhişenin indifâ'ı tarafeyne dost olan İngiltere kralı ihlâs-kârlarının aksâ-yı merâmı olduğuna binâen kral-ı müşârun-ileyhin ıslâh-ı zâtü'l-beyne kemâl-i keremiyet ile kıyâm üzere olduğunu merreten ba'de uhrâ Der-aliyye'ye arz u takdîm birle ibkâ-yı sulh u salâh emrinin bir ân akdem pezîrâ-yı husûliçün cânib-i Devlet-i seniyyeden karîn-i kabûl buyurulan tavassutu icrâ olunmak husûsunu iltimâs eylemeğe elçi-i mûmâ-ileyh dâ'ileri bu def'a dahi tekrâren devleti tarafından me'mûr olduğunu ve işbu vukû' bulacak muhârebe ba'zı kimesnelerin hilâf-ı inhâ tahrîklerinden neş'et etmekle sebebi dikkat ile istiknâh olunduğu sûrette tasfiye-i ve ireâ-yı tarafeyn husûsu vech-i ebhel(?) üzere husûl-pezîr olacağından başka Rusya Devleti'nin düvel-i sâire ile olan ta'ahhüd ve tekeffülü üzere bu âna dek Leh derûnunda vâkı' olan harekâtı mücerred cumhûr-ı Leh'i sıyânet zımında olmağla tasfiye-i tarafeyn müyesser olduğu sûrette Leh memleketi pâ-zede-i hasâret ü izmihlâlden masûn olacağını ve tedârikât-ı seferiyyenin der-kâr olması ibkâ-yı sulh u salâhın sırran i'mâl ve sâ'iline mâni' olmayup işbu maslahat-ı hayriyyeye bir ân akdem mübâşeret olunmak evlâ vü enfa' olduğunu ve sefk-i dimâ misillü bir hâlet-i vahşet-engîz Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'l-istimrârın tab'-ı şefkat (...) âflilerine muhâlif olmağla tasfiye-i tarafeyn ile ibkâ-yı sulh u salâhın vesâ'iline rağbet buyurulacağı elçi-i mûmâ-ileyhin me'mûlü olup bu bâbda ilhâm-ı Yezdânî mülhem olmaları da'vâtında olduğunu tahrîr ider.

[50a-4]

Nemçe elçisinin takrîri tercümesidir. Fî 28 N [sene 1182]

Roma imparatoru ihlâs-kârları tanzîm zımında kendü memleketlerini bir müddetden berü geşt ü güzâr üzere olduğundan geçen sene dahi Macar memleketinin bir tarafını devr ve taraf-ı âharını ol bahârda Hırvat hudûdundan ubûr birle rü'yet eylemeğe karâr virdiğini çend-rûz mukaddem hâk-pây-ı devletlerine elçi-i mûmâ-ileyh takrîriyle arz u takdîm eylemişidi. İmparator-ı mûmâ-ileyh esnâ-yı devrde ancak otuz nefer kimesne ile geşt ü güzâr eylemeğe karâr virdiğini bu def'a Nemçe elçisi mûmzâ takrîriyle tahrîr ider.

[50b-1]

Şevketlü kudretlü azamatlü kerâmetlü pâdişâh-ı âlem-penâh efendimiz hazretlerinin mübârek der-bâr-ı hilâfet-medâr-ı mülûkânelerine takdîm olunmak ünmiyyesiyle bu def'a Leh müttefiklerinin başbuğu olan Potocki ve Krasinski ve Anton nâm üç nefer Lehlülerin imzâlarıyla mûmzâ işbu mâh-ı Ramazânü'l-mübârek'in on birinci günü târîhiyle müverrah Balta nâm mahalden Françe elçisi vesâtatıyla vürûd iden kâğıdın tercümesidir.

Bu bendeleri sekiz aydan berü ilticâ üzre olduğumuz hudûd-ı Devlet-i Aliyye'den bu def'a yümn-i himem-i aliyye-i hazret-i tâcdârî ve i'ânet-i cenâb-ı ilhânî birle asker-i İslâm ve tavâif-i Tatar ma'iyetleriyle yine vatanımıza duhûl müyesser olmuştur. Gerek vatanımıza duhûlümüzün şükrânesinde ve gerek Moskov keferesinin Leh'de olan tagallübâne vaz' u hareketin tarafeyne hayırlu olan vechle men' u def'i husûsunda şurût-ı musâlaha ve bundan akdemce küremâ irsâl buyurulan mektûb emr-i üslûb-ı hazret-i sadâret-penâhî üzre bu def'a hakkımızda der-kâr olan înyâyât-ı bî-gâyât hazret-i şehinşâhânenin îfâ-yı teşekküründe cemî' Leh müttefikleri âciz olduklarını ve Balta'dan kırk sekiz sâ'at bu'du olan Litvanya'da vâkî' Polon ve hudûd-ı İslâmiyye'den yetmiş sâ'at bu'du olan Leh Ukraynası'nda vâkî' Prevadi ve Boğdan hudûdundan on sâ'at bu'du olan İstanislav nâm üç kıt'a kılâ'-ı sagîre-i Leh'de bu esnâda Moskov keferesi nice asâkir ve mühimmât ve ecnâs-ı zehâ'ir irsâl ve kılâ'-ı merkûmeye takviyet virdiğinden başka Leh memleketini harâb ü yebâb ve asâkir-i nusret-meâsir-i İslâmiyye için iktizâ iden zehâ'iri Moskovlu cebren ve kahren Leh re'âyâsından ahz ve kılâ'-ı mezbûreye vaz' eylediklerini ve bundan mâ'adâ kendü memleketlerinde asâkir-i vâfire ve mühimmât-ı seferiyye hâzır u âmâde birle fikr-i bâtılları üzre Leh memleketini kabza-i tasarrufuna alup ba'dehû memâlik-i mahrûseye eshel vech ile îsâl-i mazarrat kaydında olduğunu ve düşmanlarımızın bu gûne vukû' bulan hiyel-âmîz mazarratlarının üzerimizden men' u def'i ancak Devlet-i Aliyye-i dâimü'l-karârın inâyet ü merhametine ve celâdetlü hân-ı âlişân hazretlerinin tavâif-i Tatar-ı adüvv-i şikâr ile memleketimize vusûllerine vâyeste ve mevkûf olmak hasebiyle hân-ı müşârun-ileyh hazretleri tavâif-i Tatar ile memleketimize duhûl ve cemî' ahâlî-i Leh dil-hâhları üzre müttefikler ile yekdil olarak kuvvet-i asâkir-i hazret-i hânî ile ittihâden tarafeyne sû-i kasd fikrinde ve müttefiklerin izmihlâline sâ'î olan Moskov keferesinin üzerine hücûm birle derûn-ı Leh'den tard u teb'îd ve bu vechle memleketimizi mesfûrların şerr ü mekrinden tahlîs idüp Devlet-i Aliyye'ye olan hulûs-ı taviyyetimizi icrâ birle Leh cumhûrunu nizâm-ı kadîmine rabt eylemek ümîdinde iken hân-ı müşârun-ileyh ber-minvâl-i muharrer

mes'ûlâtımıza adem-i müsâ'ade ile memleketimize duhûlden imtinâ' ve Devlet-i Aliyye cânibinden me'mûriyetim için ancak Moskov memleketine pâ-nihâde ve îsâl-i hasâret eylemekdir diyü redd-i cevâp itmeleriyle bu def'a iktizâ iden asâkir-i nusret-meâsir ile Leh memleketine duhûl ve sâye-i Devlet-i Aliyye'ye istinâd iden müttelikler ile ittihâden Moskov keferesinin üzerine hücum ve bu takrîb ile cemî' ahâlî-i Leh mütteliklere taba'iiyyeten Der-i devlet-i aliyyeye olan ta'ahhüdleri üzre düşmanlarına mukâvemete ibtidâr eylemek şartıyla hân-ı müşârun-ileyh memleketimize duhûl eylemelerine müsâ'ade-i rahîmâne-i mülûkâneleri erzânı buyurulmasını istid'â vü istirhâm eylediklerini ve Moskovlu Devlet-i Aliyye'ye ne mertebe sû-i kasdı olduğu bundan akdem me'hûz olan mekâtîbden ve bu def'a ahz olunan câsusun takrîrinden ma'lûm-ı hümayûnları buyurulacağı üç nefer-i merkûmûn Lehlüler Nemçelü ile olan ittihâd ü ittifâklarına binâen bu def'a Nemçe elçisine bir kıt'a mektûb tahrîr ve derûnunda ber-minvâl-i muharrer Der-i devlet-i seniyyeden vâkı' olan mes'ûlâtlarına müsâ'ade-i aliyye bî-dirîğ buyurulmak için elçi-i mûmâ-ileyhe dahi niyâz eylesini ve Leh cumhûruna kefâlet husûsu ber-muktezâ-yı uhûd Nemçelü tarafından enseb iken bu def'a Moskovlunun tagallübâne kefâlet iddi'â eylesi nâ-münâsib idiğini terkîm iderler.

[50b-2]

İsfec elçisinin takrîri tercümesidir. Fî ( ) N [sene 1182]

Leh memleketinde Solnikof nâm Rusyalu ceneralî ma'iiyyetinde mevcûd-ı menkûl olduğu vech üzre yirmi dört bin asker ile Ukrayna ve Podolya eyâletlerine doğru hareket eylediği ve ceneral-i mesfûr hudûda takrîb idecek ma'iiyyetinde asâkir-i vâfire olan Galçin(?) nâm diğeri cenerale mülhak ve tâbi' olacağı Leh mütteliklerinin def'i zımnında ve Yenmar nâm ceneralin nezdinde olan on iki bin nefer askerin bir mikdârı Litvanya dukalığına ve bir mikdârı dahi Leh memleketine tevzî' olunacağı ve eb'ad olan hudûdlara ta'yîn olunacak Romançofof nâm ceneralin ma'iiyyetinde altmış bin mikdârı asker mevcûd olup Rusya devleti tarafından altmış yedi aded rekmen ta'yîn olup bir mikdârı hareket ve bir mikdârı dahi habere intizâren ikâmet üzre oldukları ve ceneral-i mersûm Solnikof Macar hudûdunda vâkı' Dukle nâm mahalden Leh memleketinde vâkı' Liyopol ve Bıraklav ve Burudi nâm mahallere varınca ol havâlînin memerr ü ma'berlerini sidd ve muhâfaza zımnında bir mikdâr neferât-ı askeriyye vaz' ve ta'yîne çariçe tarafından me'mûr olduğu ve sefer-i nusret-eser vukû'u muhakkak oldukdan sonra zuhûr iden mütteliklerin bir fırkası Rusyalu tarafından ta'kîb olunarak

bi'z-zarûre ve fırka-i âharı dahi hod-be-hod yine Selziye(?) hudûdunu tecâvüz birle ba'zı kibâr-ı Leh'in Selziye'de(?) emâneten vaz' eyledikleri emvâl ü eşyâların nehb ü gasb eylediklerinde [51a] Prusya kralı tarafından Prusya kralı tarafından bir mikdâr Soltad ol cânibe irsâl ve Rusyalu tarafından ta'kîben Selziye(?) cânibine mürûr iden mütteliklerden on iki neferi ahz ve mâ'adâsı firâr eyledikleri ve Leh mütteliklerinden arâzî-i Leh'de bulduklarını ahz ve istîsâl eylemek üzere Prusya kralı tarafından bir mikdâr asker ta'yîn olunmalarıyla asker-i merkûm dahi müsâdefe eyledikleri mütteliklerden vâfirini katl ve yüz neferden mütecâvizini dahi esîr eyledikleri ve Prusya kralının işbu hareketi mecerred kendü hudûdunu muhâfaza ve te'mîn zımında olduğu bu def'a Varşava tarafından vürûd iden havâdisât kâğıdında mastûr idiğini elçi-i mûmâ-ileyh tahrîr ider.

[51a-1]

Müddet-i vâfireden berü Moskov askeri Leh memleketi derûnuna duhûl ve Lehlünün kavânîn-i kadîmelerinin feshini mûcib harekâta tasaddî birle ahâlîsini tazâyık ve envâ' hasârete ictisâr eylediklerine binâen nizâm-ı memleket-i Leh'i hâlet-i evvelâsına i 'âde ü ircâ' ile ahâlîsini Moskovlunun eyâdî-i tasallut ve mekîdetlerinden tahlîs zımında bu sene-i meymenet-unvânda sefer-i hümâyûn-ı nusret-makrûn vukû'una irâde-i aliyye ta'alluk buyurulmağla işbu merâm-ı hayr-encâmın husûl-pezîr olmasının tarîki evvelâ bi'l-cümle ahâlî-i Leh'i râbıta-i ittifâka bend eylemeğe dikkat sâniyen Leh kralının azli dâ'iiyesinden ferâgat sâlisen şân-ı saltanat-nişân-ı Devlet-i seniyyeye sezâ-vâr buyurulan vech üzere pâ-zede-i hasâret olan memleket-i mezbûreyi bi'l-küllîye izmihlâlden sıyânete Moskovlu ile vâkı' olacak muhârebe derûn-ı Leh'de vukû' bulmaktan ictinâb eylemekdir diyü Nemçe elçisi dâ'ileri bu def 'a tercümânı vesâtatıyla takrîr ider.

[51a-2]

Dîvân-ı hümâyûn tercümânı kullarının takrîridir. Fî ( ) L [sene 1182]

Mahbûs Moskov kapu kethüdâsının ıtlâkı husûsunda İngiltere ve Prusya elçilerinin bundan akdem vâkı' olan istid'âlarının cevâbını talep zımında elçiyân-ı mûmâ-ileyhümâ iki nefer tercümânlarını bu çâkerlerine irsâl ve netîce-i kârî istifsâr itmeleriyle kulları dahi el-umûr-ı merhûne (...) mefhûmunu tezkîr birle evliyâ-yi ni'am efendilerimizin âmmeye mebzûl buyurula gelen şefkat ü merhamet-i aliyyeleri muktezâsınca ba'd zamân u vakt-i mukadderde bu husûsa dahi müsâ'ade-i seniyye

erzânı buyurulacağını takrîr ve beyân idüp bu vechle mesfûrân nev'îmâ mutma'inü'l-bâl olduklarından sonra işbu sefer-i hümâyûn-ı nusret-makrûn esnâsında Moskov çariçesi ne gûne hareket ideceğini ve asâkiri hudûd-ı İslâmiyye'yi tecâvüz eylemek niyyetinde midir diyü kulları alâ vechi'l-istihbâr su'âl eylediğimde mesfûrân dahi cevâblarında Moskov çariçesi an-asl hudûd-ı İslâmiyye'yi bir dürlü tecâvüz eylemek kaydında olmayup nâ'ire-i muhârebeyi itgâ sevdâsında olduğuna bundan akdemce sefer-i zafer-pekery vukû'u muhakkak olduğu ânda çariçe-i mersûma ıslâh-ı zâtü'l-beyn zımında krallarımızı tavsîte tâliben ve râğbeten ve devleteyn-i mezkûreteyn ve ale'l-husûs İngiltere kralı dahi kemâl-i hâhiş-i derûn ile Devlet-i Aliyye cânibinden bu husûsa tavassutlarının kabûlünü niyâz eylemeleri delîl-i vâzıhdır. Ancak mesfûrân bu âna dek şifâ-yı sadr olacak cevâb almadıklarından başka düvel-i Nasârâ etraflarından Der-i devlet-i aliyyeye takdîm oluna gelen takrîrât ü tahrîrât Françe elçisine ifâde oluna geldiğini ve işbu sefer-i nusret-eser vukû'u dahi Françe elçisinin iğvâsından neş'et idüp hattâ husûs-ı mezbûr için ricâl-i Devlet-i seniyyeye Françelü vâfir akçe neşr eylediğini tefevvüh ile iftihâr ideğeldiğinden mâ'adâ Moskovlu üzerine gazab-ı âteş-bâr-ı Devlet-i Aliyye kemâle resîde olmakdan nâşî Devlet-i seniyye tarafından kal'alarını hedm ü tahrîb niyyetindedir diyü kemâl-i dek ü hîlesinden nâşî Françelü hafiyeten elçisi vesâtatıyla Moskovluya ihbârdan hâlf olmayup ve Kırım'da vâkı' olan Bahçesaray'da Françe konsolosunun meks ü ikâmeti muktezîdir diyü mukaddemâ cânib-i Devlet-i Aliyye'den bu husûsa dahi me'zûn olmuşiken bu ni'mete kanâ'at etmeyüp bu esnâda ol tarafda olan Tot nâm Françe konsolosu celâdetlü hân-ı âlî-şân hazretleriyle ma'an hareket ve hân-ı müşârun-ileyh konsolos-ı mesfûrun kelâm-i hiyel-âmîzine firîfte ve dil-hâhî üzre hareket buyurmalarına teşvîk eylediğinden başka bu avânda hân-ı müşârun-ileyh taraflarından Dersââdet'e vürûd iden Hâmid Efendi konsolos-ı mesfûrun Dört yolağzı'nda vâkı' menziline bi'd-defa'ât gelüp konsolos-ı mesfûrun zevcesiyle mülâkât ve Françe tercümânlarını dahi ol tarafa da'vet idüp nice gûne kelimât tefevvüh ve müzâkere eylediklerinden düvel-i sâire bu gûne mesbûk-ı bi'l-misil olmayan hâlâtın vukû'undan muğberrü'l-hâtır olduklarını ve fîmâ-ba'd Moskov çariçesinin asâkiri dahi sû-i kâsd niyyetiyle hudûd-ı İslâmiyye'yi tecâvüz eylemesi zann-i gâlibdir diyü tercümânân-ı mesfûrân sırran takrîr iderler.

[51b-1]

Nemçe eliçisinin takrîri tercümesidir. Fî 23 L [sene 1182]

Bu esnâda Devlet-i Aliyye'nin Moskovlu üzerine sefer-i zafer-peykerleri vukû'u muhakkak olmakdan nâşî nâ'ire-i muhârebenin sirâyeti muhtemel olan mahallerin hudûdlarına Nemçe devleti tarafından bir mikdâr asâkir cem' ve tertîb ve nehr ile munfasıl veyâhûd vech-i âhar ile müte'ayyin ve mütebâyin olmayan arâzî-i hudûdlarına Nemçe imparatoruna mahsûs Karakuş şeklinde alâ'im vaz' u nasb olunmağa karâr virildiğini ve bu takrîb ile arâzî-i çâsâriyyenin hudûdu temyîz ü tefrîk olduğu sûrette tavâif-i askeriyeden tecâvüzlük zuhûr ider ise Nemçe imparatoruna tâbi' arâzî olduğunu bilmez idin, i'tizâr idemeyeceklerini ve Nemçe Devleti'nin işbu karârı ancak kendü re'âyâsını tavâif-i askeriyenin muhtemelü'z-zuhûr olan tecâvüz ve ta'addîlerinden sıyânet ve bu takrîb ile sirâyet-i vebâdan dahi te'mîn zımnında olduğunu ve Nemçe Devleti'nin hulûs u sadâkati Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'd-devâmın yakînen ma'lûmları olduğundan Nemçe Devleti'nin kat'â istibâhı olmayup ancak ihtiyâten te'mîn-i re'âyâ zımnında olan işbu tedbîrinden Devlet-i seniyyeye bir dürlü vesvese ârız olmayacağı me'mûl idiğini ve tertîb olunacak Nemçe askeri Devlet-i Aliyye'ye îrâs-ı şübhe etmemek için Belgrad hudûduna karîb olan arâzîden ihrâc olunacağını ve bir bahâne ile arâzî-i çâsâriyyeyi tecâvüz ü ta'addî eylememek üzere miyânede cârî musâfât ü muvâlât muktezâsınca bi'l-cümle asâkir-i İslâmiyyeye hâsseten tenbîh-i ekîd buyurulacağı Nemçe Devleti'nin me'mûlü idiğini ve asâkir-i İslâmiyyenin müsellahan arâzî-i çâsâriyyeye tecâvüzlükleri zuhûr ider ise ehad tarafına meyl ve rükûndan ârî ve berü olan Nemçe devleti bi'l-müdâfa'a asâkir-i mezbûreyi arâzî-i casariyyeden ihrâc ve iz'âca mecbûr olacağını elçi-i mûmâ-ileyh tahrîr ider.

[51b-2]

Bu def'a İsvec elçisine vürûd iden havâdisât mefhûmunda Moskovlu tarafından ale't-tevâlî hudûd-ı İslâmiyye tarafına hareket için asker tertîb olunup hattâ müretteb olan asker-i merkûmdan yüz yirmi bin nefer mikdârı karîben müctemi' ve müheyyâ olan gayr-ı müretteb askerleri dahi mikdâr-ı merkûma bâliğ olacağı ve dört yüz mikdârı top tesyîr olunduğu ve bir mikdâr humbaracılar haareket ve ceneralleri dahi azîmet üzere olduğu ve Moskovlu tarafından bu esnâda Lehlülere kefâlet husûsunda ba'zan istimâlet ü mülâyemet gösterilerek te'lîf-i kulûblarına sa'y u gûşîş üzere olduklarından mâdde-i merkûmenin temşiyet-pezîrine Varşav'da mukîm Rebnin Moskovlu tarafından me'mûr kılındığı ve Olic nâm Moskov cenerali Galçin(?) nâm diğer ceneralin vürûduna dek Podolya'da mevcûd olan asker üzerine zâbıt ta'yîn olunup ol tarafa azîmet eylediği ve Kamanicki ve Alnes(?) nâm iki nefer ceneraller dahi Leh memleketinde ba'zı

mahallerde münteşir olan olan Moskov askerini cem‘ ve Podolya’ya tesyîre me’mûr oldukları ve ber-minvâl-i muharrer Leh memleketinden Podolya’ya tesyîr olunacak Moskov askerinin yerine Vimarini(?) nâm ceneral müceddeden Leh memleketine asâkir götürüp kendüsü dahi mütteliklerin müdâfa‘ası zımnında memleket-i Leh’de ikâmet ideceği ve Rebnin nâm Moskov elçisi başbuğ ta’yîn olunacağı menkûl idiği ve mukaddemâ Varşav’da Moskov elçisi olan Veloski? Rebnin’in yerine ta’yîn olunduğu tahrîr olunmuştur.

[51b-3]

Nemçe elçisinin takrîri tercümesidir. Fî 23 L [sene 1182]

Bundan akdem Moskov zâbitânından bir nefer zâbit bir mikdâr asker ile Leh mütteliklerin ta’kîb iderek Nemçe Devleti’ne tâbi‘ Macar memleketine mürûr ve ba’zı gûne îsâl-i hasâret eylediğini Nemçe devleti Moskovluya ihbâr ve iştikâ eyledikde Moskovlu tarafından vâkî‘ olan hasâretin tazmînine ve Nemçe Devleti’nin irzâsına müsâra‘at olduğunu ve bu esnâda Devlet-i Aliyye’nin Moskovlu üzerine sefer-i zafer-peykerleri vukû‘u mütehakkık olmakdan nâşî tavâif-i askeriyenin arâzî-i çâsâriyyeye bu makûle tecâvüzlükleri ihtimâlden ba‘îd olmadığına binâen nâ’ire-i muhârebenin sirâyeti muhtemel olan mahallerin hudûdlarına Nemçe devleti tarafından bir mikdâr asker cem‘ ve tertîb ve nehr ile munfasıl veyâhûd vech-i âhar ile müte‘ayyin olmayan arâzî-i hudûdlarına Nemçe imparatoruna mahsûs Karakuş şeklinde alâ‘im vaz‘ u nasb olunmağa karâr virildiğini ve bu takrîb ile arâzî-i çâsâriyyenin hudûdu temyîz ü tefrîk olduğu sûrette tavâif-i askeriyeden tecâvüzlük zuhûr ider ise Nemçe imparatoruna tâbi‘ arâzî olduğu ma‘lûmumuz değil idi diyü i‘tizâr idemeyeceklerini ve Nemçe Devleti’nin işbu kararı kendü re‘âyâsını tavâif-i askeriyenin muhtemel’z-zuhûr olan tecâvüzlük ve ta‘addîlerinden sıyânet ve bu takrîb ile sirâyet-i vebâdan dahi te’mîn zımnında olduğunu ve Nemçe Devleti’nin hulûs u sadâkati Devlet-i Aliyye-i ebediyyü’-d-devâmın yakînen ma‘lûmları olduğuna Nemçe Devleti’nin kat‘â iştibâhı olmayup ancak işbu tedbîrleri li-eclî’l-ihyât te’mîn-i re‘âyâ zımnında olmağla bu husûsda Devlet-i seniyyeye bir dürlü şübhe ârız olması me’mûlünden idiğini ve tertîb olunacak Nemçe askeri Devlet-i Aliyye’ye îrâs-ı şek itmek için Belgrad hudûduna karîb olan arâzîden ihrâc olunacağını ve bir bahâne ile arâzî-i çâsâriyyeye müsellahan geçüp tecâvüz ü ta‘addî eylememek üzere miyânede cârî musâfât ü muvâlât muktezâsınca bi’l-cümle asâkir-i İslâmiyyeye tahvîf ve tehdîd ile tenbîh-i ekîd buyurulması ehad tarafına meyl ve rükûndan ârî ve berî olan Nemçe devleti tarafından

recâ vü niyâz olunduğunu ve bu vechle dahi devleteyn beyninde merâsim-i hüsn-i muvâlâtın devâm ü istikrârına vesîle olacağını tahrîr ider.

[52a-1]

Bu def'a pişgâh-ı hazret-i sadâret-penâhîye arz u takdîm zımnında Flemenk cumhûru tarafından vürûd iden mektûbun tercümesidir. Fî 2 Za [sene 1182]

Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye'nin vezîr-i a'zâmı ve müşîr-i efhamı devletlü inâyetlü sa'âdetlü mu'azzez ü mükerrerrem dostumuz hazretlerinin huzûr-ı fâ'izü'n-nûr-ı devletlerine ed'îye-i lâyika-i muhâleset-perver ve esniye-i fâ'ika-i musâdakât-zîver takdîminden sonra dostâne arz u inhâ olunur ki; bundan akdem tarafımızdan Der-aliyye'de büyük elçilik rütbesiyle mukîm iken bi-emri'llâhhi te'âlâ hâlik olan Dedel nâm elçimizin yerine yine rütbe-i merkûme ile tarafımızdan bir kimesnenin elçi intihâb ü ta'yîn olunması lâzım gelüp lâkin ba'zı mevânî' zuhûruyla husûs-ı merkûma cumhûrumuz tarafından henüz karâr virilmemekle Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'd-devâm ile cumhûrumuz beyninde cârî ve der-kâr olan merâsim-i hüsn-i musâfât ü muvâlâtın her vechle terakkî ve istihkâmına kemâl-i mertebe hâhiş-ker olduğumuzdan nâşî hâlik-i mesfûrun bundan akdem Dersââdet'de sır kâtibi olan Veyler nâm dâ'ileri fi'l-hakîka mücerrebü'l-etvâr ve sadâkatkâr olmağla bu esnâda mûmâ-ileyh senâkârları maslahatgüzârlık rütbesiyle Der-aliyye'de istihdâm olunmak ümniyyesiyle tarafımızdan işbu mektûb-ı muhâleset-meşhûn tahrîr ve irsâl olunmuşdur. İnşâ'allâhü te'âlâ ledâ şerefü'l-vusûl tarafımızdan der-kâr olan hulûs-ı taviyyetimizin ibrâz-ı âsârı aksâ-yı merâmımız idiği ma'lûm-ı inâyet-mersûm-ı hidîvâneleri buyuruldukda mûmâ-ileyh dâ'ilerinin Der-aliyye'de maslahatgüzârlık rütbesiyle istihdâm olunmasına ruhsat ü müsâ'ade-i âsafâneleri sezâ-vâr ve Devlet-i Aliyye-i dâimü'l-karâr cânibine olan sıdk u hulûs-ı müstedîmemizi kemâl-i iftihâr ile ifâde vü beyân zımnında mûmâ-ileyh dâ'ilerinin arz u takdîm ideceği mevâdda i'timâd-ı tâmm-ı âlîleri erzânı buyurulması recâ vü niyâz-ı hâlisânemizdir. Bâkî mesned-i sadâret-ı uzmâda ber-karâr ve savn-ı Samedânîde masûn ve ber-devâm olalar.

[52a-2]

Nemçe elçisinin takrîri tercümesidir. Fî 3 Za [sene 1182]

Nemçe kapudânlarından Dumniko(?) nâm kapudân bundan akdem Nemçe Devleti'ne tâbi' Feyuma(?) iskelesi mellâhlarından Anton İskalaven(?) nâm mellâhı tahta ile meşhûn bir kıt'a seffinesine alup Girid cezîresinde vâkı' Kandiye'ye vusûlünde

seffinesinin hamûlesi olan tahtayı ba'de'l-bey' Hanya'ya vürûd ve anda kapudân-ı mersûm seffinesini fûruht eyledikde mellâh-ı mesfûr İzmir'den kendü vatanına gitmek niyyetiyle Girid'de vâkı' isfeke kayıklarının birine süvâr ve mahall-i maksûduna âzim oldukda Mora'da kâ'in Manya korsanları bir kıt'a filikalarıyla mellâh-ı mesfûrun râkib olduğu kayığa musâdefe ve üzerine hücum birle bi'l-cümle derûnunda olan âdemleri âdemleri ve mellâh-ı mesfûru ahz ve filikalarına vaz' ve Manya'ya götürür iken rû-yı deryâda izzetlü Ca'fer Beğ tesâdüf eyledikde filika-i merkûmenin üzrine varup derûnunda bulunan Maniye korsanlarıyla mellâh-ı mesfûru ahz ve Âsitâne-i devlet-i âşiyâneye götürüp mellâh-ı mesfûr vaz'-ı kürek olunduğunu ve fi'l-hakîka mellâh-ı mesfûr Nemçe Devleti'ne tâbi' mârrü'z-zikr Feyuma(?) İskelesi mellâhlarından olduğu iskele-i mezbûrenin nâzırı tarafından elçi-i mûmâ-ileyhe bu def'a ihbâr olunduğunu ve beyne'd-devleteyn cârî ve (...) olan merâsim-i hüsn-i musâfât ü muvâlât muktezâsınca ıyâl ve dört nefer evlâdına merhameten Nemçe re'âyâsından olan bî-günâh mellâh-ı mesfûrun ber-mûceb-i şurût-ı ahidnâme-i hümâyûn kayd-ı esirden tahlîs ve elçi-i mûmâ-ileyhe teslim olunmasına müsâ'ade-i seniyyeleri mebzûl buyurulmasını zât-ı mekremet-simât-ı âsafânelerinde merkûz olan nasfet ve adâlet-i meşhûrelerinden elçi-i mûmâ-ileyh dâ'îleri recâ vü niyâz eylediğini tahrîr ider.

[52a-3]

Yedikul'de mahbûs Moskov kapu kethüdâsının takrîri tercümesidir. Fî 3 Za [sene 1182]

Mesfûr evlâd-ı sığârînin iftirâkından gâyet mahzûn u mükedder olmakdan nâşî an-asl mübtelâ olduğu illet yevmen fe-yevmen müştedd olarak bu esnâda kendüyi ihlâk mertebeye resîde olmağla Devlet-i Aliyye-i ebed-kıyâmın merhamet-i seniyyelerine ittikâ'en kemâl-i tazarru' ile bu def'a itlâkını istirhâma ictisâr eylediğini ve mesfûr on sekiz seneden berü Devlet-i Aliyye'ye kemâl-i gayret ve sadâkat ile hizmet ve tarafeynin umûruna mezîd-i taharrî ve dikkat eyleyüp Devlet-i seniyyenin ni'am-ı celîlereriyle perverde olmuş bir bendeleri olduğundan başka bu esnâda bâ-irâdeti'llâhi te'âlâ miyânede vâkı' olan keyfiyetin tesviye ve ıslâhına muktezâ-yı hamîyyeti üzre sa'y u ihtimâm idüp keyfiyet-i merkûmede kendünün bir dürlü medhali olmadığı hasebiyle bu bâbda bî-cürm ve bî-günâh olduğunu ve bundan akdem Venedik ve Nemçelü ile vukû' bulan esfâr-ı meymenet-âsâr esnâlarına devleteyn-i merkûmeteyn taraflarından Âsitâne-i devlet-âşiyânede mukîm elçiler lutfen ve keremen memleketlerine avdet eylemeler için taraf-ı Devlet-i seniyyeden izn ü ruhsat erzânı buyurulduğundan ma'adâ mukaddemâ Moskovlu ile vâkı' olan muhârebe avânında dahi

selefi Vişnakof nâm Moskov elçisinin hakkında mu‘âmele-i kerîmâne buyurulduğu [52b] misillü kendü hakkında dahi Devlet-i Aliyye’nin bahr-i merhamet ü şefkatleri mevc-engîz buyurulup dûçâr olduğu illet-i mühlikesine tedbîr-i müdâvât u mu‘âlece zımında Beyoğlu’unda dört yol ağzında vâkı‘ menzilinde birkaç gün meks ü ikâmet ve ba‘dehû evlâd-ı sığarı ve ma‘iyyetinde olan âdemleriyle bahr-ı sefidde müste‘men seffinesiyle vilâyetin avdet ü ric‘at eylemesi husûsuna âmmeye şâmil olan merhamet-i aliyye bî-dirîğ buyuruldukda ilâ âhiri’n-nefs Devlet-i Aliyye’nin ed’iyye-i hayriyyesine müdâvemet ideceğini tahrîr ider.

[52b-1]

İngiltere elçisinin takrîri tercümesidir. Fî 5 Za [sene 1182]

Yedikule’de mahbûs Moskov kapu kethüdâsının itlâkını elçi-i mûmâ-ileyh dâ‘îleri bundan akdem kralı tarafından bir kıt‘a takrîriyle istid‘â idüp bu def‘a dahi tekrâr mahbûs-ı mesfûrun ma‘iyyetinde olan âdemleriyle itlâkını iltimâs eylemesiçün kralı tarafından hâsseten me‘mûr olduğunu ve kralının işbu iltimâsı bi’l-cümle milel beyinde ma‘rûf ve mer‘î olan kâ‘ideye muvâfık ve Devlet-i seniyyenin fe‘b-i hasenelerine mutâbık olmağla ibrâz-ı âsâr-ı dostî zımında olan istid‘âsı karîn-i kabûl buyurulacağı kralının me‘mûlü idiğini ve fi’l-asl za‘îfü’l-vücûd olan mahbûs-ı mesfûr ma‘iyyetinde olan âdemleriyle bu esnâda hummâya mübtelâ ve helâk olacak mertebe illeti müştedd olduğundan hâl-i pür-melâline terahhum buyu[ru]lması meşhûr-ı âlemiyân olan şefkat-i aliyye-i hazret-i cihândârîden me‘mûl ü mütemannâ idiğini ve mesfûrun bu gûne iştidâd-ı illeti vâsıl-ı sâmi‘a-i hazret-i hilâfet-penâhî buyuruldukda bi’l-cümle âdemleriyle itlâk ve evlâd-ı sığarıyla vilâyetine avdet eylemesine ruhsat-ı aliyye erzânı buyurulacağı elçi-i mûmâ-ileyhin meczûmu idiğini ve kapu kethüdâsı mesfûrun mahbûsiyyeti takrîbiyle Moskovlu tarafından dahi Devlet-i Aliyye’ye tâbi‘ kimesne habs u tevkîf olduğu sûrette mesfûrun itlâkı haberi vürûdunda anın dahi sebîli tahliye olunacağı bî-iştibâh idiğini ve Devlet-i Aliyye’nin tezâyüd-i şân u iclâl ve tekâsür-i saltanat ve ikbâlini cenâb-ı hazret-i kibriyâdan temennî eylediğini tahrîr ider.

[52b-2]

Pişgâh-ı hazret-i sadâret-penâhîye takdîm ümniyyesiyle geçen mâh-ı Şubat’ın onuncu günü târihiyle müverrah Nemçe baş vekîli tarafından bu def‘a vârid olan mektûbun tercümesidir.

Devlet-i Aliyye-i ebed-karâr ile Nemçe devleti beyninde müstakırr olan şurût-ı müsâleme ve uhûd-ı musâlaha lafz-ı mü'ebbed münderic(?) ve mezkûr olduğuna binâen te'kîd-i musâfât zımnında fîmâ-ba'd dahi tarafeynden lafz-ı mezkûr ile tesmiye olunması Âsitâne-i devlet-âşiyânede mukîm Nemçe elçisi bundan akdemce takrîriyle iltimâs eylediği ve husûs-ı merkûma dâir taraf-ı bâhirü'ş-şeref-i âsafânelerinden lutf ile hayr-hâhına sünûh buyurulan kelîmat-ı münîfeleri elçi tarafından baş vekîl-i mûmâ-ileyhe tahrîren ifâde vü inhâ olunmakdan nâşî mûmâ-ileyh bu bâbda dahi fevka'l-gâye memnûn ve minnetdâr olduğunu ve Devlet-i Aliyye ile düvel-i sâire beyninde mün'akid olan şerâ'it-i musâlaha üzre mü'ebbed ta'bîri tesmiye olunageldiği ma'lûm-ı enâm olduğundan başka Devlet-i seniyye ile Nemçe devleti miyânında müstakırr ve pây-dâr olan şurût-ı müsâleme muktezâsınca bu âna dek tarafından mü'ebbed ta'bîriyle tesmiye olunduğu misillü Devlet-i Aliyye cânibinden dahi fîmâ-ba'd bu vechle tesmiye birle tarafeynin ta'bîrâtı birbirine muvâfık ve mutâbık olmasına müsâ'ade-i aliyye erzânı buyurulacağı bî-iştibâh idiğini ve bu husûsa müsâ'afe-i seniyye buyurulmadığı sûretde Nemçe devleti tarafından dahi ba'de-zîn miyânede üstüvâr olan musâlaha-i mü'ebbede ta'bîrinin terki iktizâ eylediğini ve ba'de'l-yevm şân-ı Devlet-i seniyyeye sezâ-vâr buyurulduğu vech üzre mü'ebbed lafzı tasrîhiyle şerâ'it-i musâlaha ve revâbit-ı musâfâtın hıfz u vikâye olunması maslahat-ı hayriyyeye mebnî olmak hasebiyle tarafeynden ref'-i şübühât olunacağından mâ'adâ beyne'd-devleteyn ta'bîrâtın mugâyeretini ihlâl-i musâfâta vesîle ittihâz eyleyen ba'zı bed-hâhânın mesâ'î-i fesâd-âmîz ve metâlib-i hiyel-engîzleri mündefî' olacağı merrât-zamîr-i fetânet-semîr-i âsafânelerine mün'akis idiğini ve taraf-ı hidîvânelerine der-kâr buyurulan teveccühât-ı seniyye-i hazret-i cihândârî ve enzâr-ı kimyâ-i âsâr-ı şehinşâhî muktezâsınca bu bâbda Nemçe Devleti'nin vukû' bulan iltimâs-ı sâdıkânesinin husûlüne himem-i celîle-i âsafâneleri mebzûl buyurulacağı me'mûlû idiğini ve baş vekîl-i mûmâ-ileyhin devleti tarafından muktezâ-yı mertebesi üzre beyne'd-devleteyn der-kâr olan musâlaha devleti tarafından mü'ebbed olmak üzre i'tibâr olunduğunu sıdk u hulûs ile mûmâ-ileyh i'lân-ı i'tirâf eylediği misillü cenâb-ı sadâret-me'âbları dahi vekâlet-i mutlaka ve ruhsat-ı kâmileleri lâzimesince himmet-i vâlâ-nehmet-i âsafâneleriyle Devlet-i seniyye cânibinden ba'de-zîn mü'ebbed lafzı tasrîh buyurulacağını vekîl-i mûmâ-ileyhe inhâya kerem ve bu vechle Nemçe devletini mutma'inü'l-bâl buyurmalarını iltimâs eylediğini ve bu husûsa müsâ'ade-i aliyye sünûh [53a] buyurulmadığı hâlde Devlet-i seniyyenin zamîrleri ne mülâhazaya mebnî idiği ve uhûd ü mevâsîk-ı mezkûra ne vechle tesmiye olunması istisvâb buyurulacağını taraflarına izhâr ü ifhâm buyurulmak recâsında

olduğunu ve cenâb-ı sadâret-penâhîleri sıhhat-i tâmma ve âfiyet-i kâmile birle makâsid-i uzmâ ve metâlet(?)’i aliyyeleri husûlüyle kâm-yâb olmalarını hazret-i Vehhâb’dan an-samîmü’l-kalb temennî vü istid[â] üzre olduğunu baş vekîl-i mûmâ-ileyh tahrîr ider.

[53a-1]

Yedikule’de mahbûs Moskov kapu kethüdâsının takrîri tercümesidir. Fî 18 Za [sene 1182]

Bu esnâ-i meymenet-nişânda müsta’înen bi’llâhi te’âlâ Âsitâne-i devlet-âşiyâneden kâdime-i cünbân-yümn ü ikbâl eyleyen ordu-yı hümâyûn-ı celâdet-nümûn ma’iyyetiyle mahbûs-ı mesfûr ma’an hareket ve levâzımât-ı râh ve arabaları cânib-i mîrîden kendüye i’tâ buyurulması emr ü fermân buyurulmakdan nâşî bu bâbda mersûm fevka’l-gâye memnûn ve minnetdâr vu bu ni’met-i uzmânın ifâ-i teşekkürüne ibtidâr üzre olduğunu ve birkaç gün zarfında tedârikât-ı lâzimesini rü’yet eylemesi husûsuna imhâle müsâ’ade-i aliyye erzân ve Beyoğlu’nda vâkı’ menziline olan evlâd ve âdemleriyle ma’an emr ü fermân-ı âlîleri üzre azîmet eylemesine izn ü ruhsat-ı seniyyeleri şâyân buyurulmasını istirhâm eylediğini ve bi’l-cümle evlâd ve âdemleri elli nefere bâliğ olduğunu mahbûs-ı mesfûr takrîr ve tahrîr ider.

[53a-2]

İngiltere elçisinin takrîri tercümesidir. Fî 21 Za [sene 1182].

İngiltere tüccârından Corci nâm tâcirin Moskov kapu kethüdâsı Abreşkof ile karâbeti olduğundan başka rü’yet ve tesviyesi mühimm beynlerinde hesâbları olmağla tâcir-i merkûm rü’yet-i muhâsebe zımında kapu kethüdâsı mesfûrun yanına varmağa izn ü ruhsat-ı aliyye erzânı buyurulmasını elçi-i mûmâ-ileyh dâ’îleri istid’â ider.

[53a-3]

Dîvân-ı hümâyûn tercümânı kullarının takrîridir. Fî 20 Za [sene 1182]

Nemçe imparatorunun seyâhat zımında Macar ülkesinde vâkı’ kal’aları havâlîsinde geşt ü güzâr üzre olduğu bundan akdem hâk-pây-ı devletlerine ifâde olunduğuna binâen bu esnâda imparator-ı mûmâ-ileyhin hudûd-ı Devlet-i Aliyye’ye takarrub eylemesi kîl ü kâli müstelzim bir keyfiyet idiği Âsitâne-i Sa’âdet’de mukîm Nemçe elçisine cânib-i seniyyü’l-menâkıb-ı âsafânelerinden iş’âr olunmakdan nâşî imparator-ı mûmâ-ileyhi bu gûne hareketden men’ zımında elçi-i merkûm tarafından tahrîr olundukda Nemçe imparatoru havâlî-i merkûmede geşt ü güzârdan ferâgat birle

İtalya ülkesinde vâkı Roma cânibine azîmete karâr ve bu avânda Bec'den hareket eylediği iki gün mukaddem ol cânibden tevârüd iden menzil ile kendüye tahrîr olunduğunu işbu yevm-i sa'îdde edâ-yı merâsim-i vedâ' için pîşgâh-ı devletlerine vürüd iden Nemçe elçisi takrîr eylemiştir.

[53a-4]

Nemçe elçisinin takrîri tercümesidir. Fî 6 Z [sene 1182]

Kırk sekiz senesinde ordu-yı hümâyûn Der-aliyye'den hurûcunda elçi-i mûmâ-ileyhin selefi Devlet-i seniyye cânibinden me'zûnen ta'yîn buyurulan konakdan temâşâ-yı âlay eylediğine binâen bu def'a dahi cenâb-ı hazret-i sadâret-penâhîleri bi'l-yümn ve'l-ihtîşâm Âsitâne-i Sa'âdet'den azîmet ve Davudpaşa sahrâsına teşrîfleri gününde müterettib buyurulan âlay-ı mehâbet-irtisâmı ber-mu'tâd-ı kadîm seyr ü temâşâ zımnında elçi-i mûmâ-ileyh ıyâli ve kızları ve etbâ'ı ve dört nefer yasakçısıyla ma'an Topkapusı hâricinde vâkı' Takıyyeci mahallesinde tedârik olunan bir nefer müslime hâtûnun hânesine varup bir sâ'at mikdârı ikâmetden sonra mahalle-i merkûme imâmı iki nefer ehl-i İslâm ile gelüp Yebanki nâm baş tercümânına sizin bu menzilde ikâmetinizi istememeziz derhâl çıkup gidün sonra belâya dûçâr olursuz didikde der-akab hazele makülesinden vâfir kimesneler menzil-i merkûmun önünde necma' (?) ve tercümân-ı mersûma şütüm birle tagallüben elçinin bilâ-te'hîr menzilden hurûcun murâd eylediklerinde elçi-i mûmâ-ileyh tekâzâ-yı nâsdan ihtirâzen menzil-i merkûmdan ıyâli ve dört nefer kızları ve etbâ'ı ve Deşta nâm tercümânın hâmile zevcesi ve iki nefer nisâ ve Beyanki ve Herbert nâm tercümânlarıyla taşra çıkup nice müsellah hazele makülesi nisâ tâifesini şütüm birle darb ve ta'addîye müheyyâ olduklarını gördükde merkûmûnun hücûmlarından kendülerin tahlîs için menzil-i merkûmda olan eşyâ-yı kesîrelerini terk ve Topkapusı tarafına azîmet iderler iken Yorgancı Emir nâmıyla ma'rûf bir kimesne zuhûr ve tasallut-ı nâsdan sıyânet ve va'diyle elçi-i mûmâ-ileyhi [53b] ve âdemleri Takıyyeci mahallesi karşusunda mezâristâna götürdükde hazele makülesinden nice kimesneler ol mahalde elçinin iki nefer âdemlerini cerh eylediklerinden mâ'adâ elçi ve etbâ'ı üzerlerine hücûm ve tüfenk ve piştov ve bıçak ve kılıç arkasıyla i'dâmlarına tasaddî etmeleriyle merkûmunun bu gûne hareketleri ancak celb-i mâle mebnî idiğini elçi-i mûmâ-ileyh derk eylediğine binâen hücûm iden eşkiyâya vâfir altun virdiğinden başka mezbûr Yorgancı Emîr dahi merkûmûnu def' için bi'd-defa'ât tercümânlardan vâfir altun nez' eylediğini ve ba'dehû merkûmlar yirmi otuz nefere bâliğ olup elçiyi ve iyâl ü etbâ'ını mezâristândan şetüm ile kaldırmak murâd eylediklerinde necât-âmîziyle

merkûmeye bezl-i nukûd ider iken Arnavud kıyâfetinde on nefer kimesneler ile Topkapusu kulluğundan birkaç nefer yetişüp elçiyi muhâfaza iderek Topkapusu tarafına ircâ' eylediklerini ve mezbûr Yorgancı Emîr mebâliğ-i vâfire ahz eylediğinden sonra kendüsü nâ-bedîd olup lâkin ol mahalde merkûmun menzili olduğu mesmû' u idiğini ve elçi bir takrîb ile yanında bulunan etbâ'ıyla ma'an Topkapusu kulluğuna varup çorbacı ağaya ilticâ ve ol dahi kemâ-yenbagî ri'âyet ve te'mîn idüp ol esnâda elçinin bir nefer yasakçısı sekbân başı ağaya varup keyfiyeti ihbâr eyledikde ağa-yı mûmâ-ileyh tarafından birkaç nefer yamak ile bir salma çukadârı gelüp elçiye vâki' olan bu gûne fezâhati Devlet-i Aliyye cânibine inhâ ideceğini elçiye ihbâr eyledikten sonra ol gice ikâmet için çorbacı ağa ile çukadâr-ı merkûm elçiyi tâife-i Ermeniyândan birinin menziline nakl ve muhâfazasına birkaç yamak dahi ta'yîn eylediklerini ve işbu hâdiseden sonra bilâ-tevakkuf elçi eğerçi hânesine avdet eylemek aksâ-yı merâmı olup lâkin vakt-i gurûb olmakdan nâşî kal'a kapuları mesdûd olduğundan gayrı cânib-i Devlet-i seniyyeden vürûd idecek cevâba intizâren tevakkuf eyleyüp irtesi gün vakt-i fecrde elçiye ve ıyâline kemâl-i emniyyet ile âlâyı seyriddirmek ve Takiyyeci mahallesinde vâkı' menzil-i merkûmda kalan eşyâsını tahsîl ettirmek ve vâkı' olan ta'addiyâtın sebebini mahalle imâmından istifsâr olunmak üzere emr olunduğunu ağa-yı mûmâ-ileyh tarafından elçiye ihbâr olunduktan sonra temâşâ-yı âlây için tedârik olunup cam ve kafes ile mastûr olan berber dükkânına elçinin zevcesini ve kızlarını ve hâmile tercümân zevcesini ve üç nefer Efrenc kârılarını götürüp muhâfaza için yanlarına birkaç yamak ta'yîn ve elçiyi dahi etbâ'ıyla çukadâr-ı merkûm bir Ermeni'nin evine götürüp pencere ardından âlayın vürûduna intizâr üzere iken ibtidâ-yı âlâyda keferen olan mevâzi'i teccüs ve işâret ile müdâfa'alariçün etrâfdan ba'zı kimesneler nidâ ve der-akab nâsın hengâm ü şemâtetü mütezâyid olarak darb ve katl ve dükkân basmak ve sâir misillü hâlâta tasaddî ile birkaç sâ'at mikdârı ol havâlîde mevcûd bulunan millet-i Nasârâ garîk-i bahr-i vahşet ü ıztırâb olduğunu ve elçinin zevcesi ve kızları ve sâir Efrenc kârıları mukîme oldukları dükkân-ı merkûm önünde yasakçı ve salma ve yamakları mevcûd iken bir gurûh-ı müsella kimesneler dükkân-ı merkûmun cam ve kafesini bisât ile pâreleyüp ve kapusını dahi cebren yıkup dükkân derûnuna duhûl ve muhâfaza zımnında yanlarında olan âdemlerini ib'âd birle beyne'd-devleteyn cârî olan şurût-ı musâlahaya mugâyir elçinin zevcesi ve kızları ve sâirleri üzerlerine hücum ve yumruk ve depme ile darb iderek dükkândan taşra çıkarup yaşmaklarını vechlerinden nez' ve saçlarından yapışup cevri ü ta'addî ve hattâ tercümânın hâmile zevcesinin batını üzerine basup ve bunun emsâli harekât-ı (...) tasaddîlerinden başka hazele-i

merkümeden bir neferi elçi ıyâlinin göğsüne hançer dayadıkda çukadâr-ı merküm yetişüp merküme yi tahlîs ve bir Ermeni'nin hânesine götürüp ve ba'zı yamaklar dahi kızlarını ve sâirlerini merkümünun yedlerinden halâs eylediklerini ve zevcesini elçi (...) ile âlûde ve bîtâb ve mücevherât ve sâ'atleri magsûb olduğunu müşâhede ile mükedder ü muztarib iken sekbân başı ağanın neferât-ı kesîre ile elçinin mukîm olduğu menzile karîb Topkapusı kulluğuna varup elçinin vesâ'il-i te'mîn ve tahlîsine [54a] eylemesinden ve etrâfda olan kulluklar dahi kesret üzre olduğundan elçi-i mûmâ-ileyh haberdâr oldukda dağdağa ve teşvîş-i derûnu bir mikdâr teskîn olduğundan gayrı Takiyyeci mahallesinde menzilde kalan eşyâsı dahi getürdilüp kendüye teslîm olunup irtesi gün ale's-sabâh iki nefer sâlma çukadârları ma'iyetiyle ıyâl ü etbâ'ıyla âminen Galata'da vâkî' hânesini nakl etdirildiğini ve hâdise-i merküme esnâsında menzil-i mezkûrdan hurûc iden sekiz nefer etbâ'ı hücum-ı eşkıyâdan perîşân birle Top ve Edirne kapularını duhûl ve bir neferi dahi zulemât-ı leyl hasebiyle ol havâlîde geşt ile ale's-sabâh Yedikule'ye varup andan Galata'da elçi hânesine dâhil olduğunu ve üç neferi dahi Topkapusı'ndan duhûl idemeyüp gice taşrada kaldıklarından madrûb ve bir neferi beş yerinden mecrûh olup âkîbetü'l-emr iki nefer Müslim arabacıların i'ânetiyle tahlîs-i kerîmân-ı hayât ile leylen Beyoğlu'nda Efrenc mahallesine duhûl eylediklerini ve bu makûle harekât-ı gayr-ı marzıyye vukû'u rızâ-yı yümn-i iktizâ-yı asafânelerine vücûh ile mugâyir idiğini ta'rîf ve beyân birle taltîf-i kulûb zımnında cânib-i seniyyü'l-menâkıb-ı düstûrânelerinden Dîvân-ı hümâyûn tercümânı vekîli kulları elçiye irsâl buyurulmakdan nâşî mûmâ-ileyh bir mertebe memnûn u mesrûr olmuşdur ki Davudpaşa sahrâsında huzûr-ı fâ'izü'n-nûr-ı âlîlerine varup mülâkât ile müftehir olduğu esnâda bi'n-nefs vukû'ât-ı merküme yi hâk-pây-ı devletlerine arz eylemek cezm-gerdesi iken kemâl-i memnûniyyetinden nâşî teşkîmât-ı dâ'iyânesini terk idüp ancak mûmâ-ileyh dâ'ileri ıyâline alenen eşkıyâ-yı merküme tarafından îsâl olunan bu misillü ta'aadiyât ve mezâlîm ile rütbesinin terzîl ve arzının ol mertebe hetk ü tekdîr olunmasını huzûr-ı âlîlerine takdîm birle Devleti'nin tevbîh ü itâbuna mazhar olunmasıçün elçi-i mûmâ-ileyhe bir ân akdem arzının tekmîli recâsının olduğunu ve bu gûne vukû'ât dost olan devleteyn beyninde mün'akid olan muvâlât-ı (...) ve musâfât-ı kâmileye vücûhla muhâlîf olduğundan başka memâlik-i mahrûsede mukîm elçilerin her vechle emniyyet ü itmînânları husûsu şurût-ı ahidnâme-i hümâyûnda musarrah olduğuna binâen elçi-i mûmâ-ileyhe ber-minvâl-i muharrer bu gûne terettüb iden zarar u ziyân ve vukû' bulan keyfiyât-ı nâ-sezâ ma'lûm-ı ilm-i âlem-ârâ-yı âsafâneleri buyuruldukda gerek Takiyyeci mahallesinde vukû' bulan harekâta tasaddî idenler ve gerek nefsi-i İstanbul'da ıyâl ü

evlâdına vâkı‘ olan mâcerânın bâdîleri teftîş ü tefahhus ve müstahik oldukları te‘dibât ile muhkem haklarından gelinmek üzere emr ü fermân-ı âlîleri sünûh buyurulmasını recâ ve iltimâs ve Devleti’ne tahrîr ve beyân etmeğe kesb-i liyâkat zımında bu bâbda ne vechle fermân-ı âlîleri sünûh buyurulacağı elçi-i mûmâ-leyh kendüye inhâ buyurulmasını eltâf-ı âsafânelerden me’ mûl ü temennî eylediğini tahrîr ider.

[54a-1]

Flemenk cumhûru maslahatgüzârının takrîri tercümesidir. Fî ( ) Z [sene 1182]

Mûmâ-ileyh dâ‘îlerinin Beyoğlu’nda muhterik olan menzilin müceddeden binâsına bâ-fermân-ı âlî izn ü ruhsat-ı seniyyeleri erzânı buyurulmuşiken mi‘mâr ağa ve sâirleri taraflarından men‘ kaydıyla tekdîrden hâlî olmadıklarından mâ‘adâ Ermeni tâifesinden hem-civârı olan iki nefer zimmîler dahi menzilin bağçesine ve makarr-ı nîsvân olan mahalline nâzır müceddeden pencereler güşâd sevdâsında olduklarını mûmâ-ileyh dâ‘îleri tahrîr ve ol bâbda istid‘â-yı inâyet ider.

[54b-1]

Sicilyateyn elçisinin takrîri tercümesidir. Fî 7 Z [sene 1182]

Dârü’s-saltana-i seniyyede vâkı‘ Şehzadebaşı’nda sâkin Deli Ormanlı el-Hâc Mustafa bin İbrahim

(...) sâkin Kantarcılar imâmı Hüseyin efendinin oğlu Deli Mehmed

Tahtakale’de kâ’in Diyârbekirli es-Seyyid İbrahim ibn İsmâil

Bâlâda mezkûrû’l-ism üç nefer kimesneler bundan akdem rû-yi deryâda İspanyalu tarafından ahz ve kayd-ı esre giriftâr olduklarına binâen taraf-ı Devlet-i Aliyye’den elçi-i mûmâ-ileyh dâ‘îlerine emr ü tenbîh buyurulduğu üzere merkûmların itlâklarıçün devleti cânibine tahrîr olundukda Devlet-i seniyye-i dâimü’l-karâr ile Sicilyateyn devleti beyninde der-kâr u pâ-y-dâr olan muvâlât-ı kâmile muktezâsınca der-akab merkûmûn bilâ-bedel itlâk ve sebîlleri tahliye ve sefîne ile Dubrovnik Limânı’na duhûl ve limân-ı mezkûrdan berren Bosna tarafına azîmet idüp bu def‘a Bosna vâlîsi sa‘âdetlü paşa hazretleri taraflarından ordu-yı hümâyûn-ı nusret-nümûna irsâl buyurulan bârgîrler ile mezbûrun bu cânibe hareket eylediklerini ve inşâllâhü te‘âlâ merkûmûn vürûdlerinde Sicilyateyn re‘âyâsından Tersâne-i âmirede mevcûd bulunan üç nefer esârânın bundan akdemce sünûh buyurulan emr ü fermân-ı âlîleri üzere kayd-ı esrden itlâklarıçün Âsitâne-i Aliyye’de sa‘âdedetlü kâ’im-makâm paşa hazretlerine cânib-i

seniyyü'l-menâkıb-ı âsafânelerinden ihbâra inâyet-i aliyyeleri erzânı buyurulmasını tahrîr ve recâ ider.

[54b-2]

Nemçe elçisinin takrîri tercümesidir. Fî 12 Z [sene 1182]

Bu def'a avn ü inâyet-i hazret-i Bârî ile cenâb-ı sadâret-me'abları mahrûse-i Edirne'ye teşrîf ve sâye-endâz-ı devlet ü iclâl buyurdıkları mûmâ-ileyh dâ'îlerinin meczûmu olmakdan nâşî istidâme-i devlet ü ikbâl ve istizâde-i übhet ü iclâlleri ed'iyesinde olduğunu bu esnâda ordu-yı hümâyûn-ı celâdet-nümûna vürûd iden Beyanki nâm baş tercümânı vesâtatıyla huzûr-ı fâ'izü'n-nûr-ı devletlerine işbu takrîr-i hâlisânesiyle arz u takdîme ibtidâr birle bundan akdem dârü's-saltana-i seniyyede vâkı' Takiyyeci mahallesinde mûmâ-ileyh dâ'îleri tamâşâ-yı âlây-ı haşmet-nümâ ümîdinde iken kendüye ve ehl ü iyâl ve etbâ' ü müte'allikâtına vâkı' olan keyfiyet-i nâ-sezâdan arz-ı hâlisânesine terettüb iden kesr ve noksânın tekmîl ve taltîfine ve sezâ-vâr-ı şân-ı devleteyn olduğu üzere irzâ ve tatyîbine Dîvân-ı hümâyûn terümânı kullarına dahi inhâ olduğu vech üzere bin ân akdem himmet ve müsâ'ade-i dâverâneleri sünûhu iktizâ eylediği bu def'a hâk-pây-ı devletlerine irsâl olunan baş tercümânı merkûm bendelerinin takrîrinden ma'lûm-ı inâyetleri buyuruldukda beyne'd-devleteyn cârî vü mer'î olan musâfât ü muvâlât muktezâsınca mûmâ-ileyh dâ'îlerinin tekmîl-i arzına ve irzâ ve tatyîbine Devlet-i Aliyye-i dâimü'l-karâr cânibinden müsâ'afe-i seniyye sünûh buyurulduğunu Devleti'ne tahrîr eylemesiçün bundan böyle husûs-ı mezkûrun te'hîrine cevâz buyurulmamak temennîsinde olduğunu ve bundan akdem takrîriyle arz u ifâde eylediği üzere dört buçuk sene mukaddem İbsara Limânı'nda Ülgünlülerden mutazarrır u rahne-dâr olan Nemçe kapudânının zararı iktizâ idenlerden tazmîn olunmak üzere mü'ekked emr-i âlîleri şeref-sudûr ve işbu husûs dahi hitâm-pezîr buyurulması adâlet-i kâmile-i düstûrânelerinden tevakkî' olduğunu ve cemî' makâsıd-ı ulyâları husûlüyle kâm-revâ olmalarını cenâb-ı hazret-i Mennân'dan tazarru' ve niyâz eylediğini tahrîr ider.

[55a-1]

Petroburg cânibinden mâh-ı Şevvâl'in on beşincü günü târîhiyle müverrah Françe elçisine vürûd iden havâdisin tercümesidir. Fî 15 Z [sene 1182]

Rusya askerine ta'yîn olunmacak topların tâkım-ı kâmilinin naklinde ol mertebe usret zuhûr eylemişdir ki Rusyalunun hudûduna vürûdu ancak gelecek mâh-ı Rebîü'l-

evvel'in evâhîrinde imkânda olup lâkin Rusyalunun Özi suyu verâsında ikâmet birle asker-i İslâma ol havâlîde muntazır olmak üzere mukaddemce ihbâr ve tahrîr olunan tedbîrleri bu def'a tasdîk olunmayup Öliç nâm ceneralin taht-ı hükûmetinde vâkı' bir bölük Rusya askeri Leh'de vâkı' Dubnu(?) nâm şehre vusûl bulup tarafeynden an-karîb zuhûru melhûz olan bir ay hareketlerinde bulunmak için Turla suyu havâlîsine gelmek üzere olduğu ve Özi suyundan Turla suyuna varup gelince zehâ'ir ve mühimmâtın nakline mu'ayyen olan tarîki muhâfaza zımında Prenç Galçin nâm ceneral hudûd-ı merkûmeyi başdan başa sed mesâbesinde tahassuna iştiğâl eylediği ve Elisavet ve Kiyev ve sâir Ukrayna'da vâkı' kılâ'ı taş husûnları tahassunda müdâfa'a lağımları açmasına gice ve gündüz meşgûl oldukları ve Dimitrevski ve Orneburg ve Ejderhan kal'alarının husûnu vech-i ahkem ü akvâ üzere iktizâsına göre termîm ve tekmîl için kılâ'-ı mezbûreye kifâyet mikdârı mütefennin mühendis irsâl olunduğu ve bâlâda mezkûr harekât-ı harbiyyeden nice menâfi' me'mûl olmak îrâdıyla Petroburg halkını iğfâle ne meretebe sa'y olunur ise akçenin killetine henüz çâre bulunmadığından Rusya memleketi dâhilinde tüccârın ahz ü i'tâsı an-nakd olmayup revâcı ancak tahvîlât ile kâbil olduğundan akçe husûsunda Rusyalunun umûmî i'tibârdan sâkit olmak iktizâ eylediği tahrîr olunmuşdur.

[55a-2]

Geçen mâh-ı Zi'l-ka'detü's-şerîfe'nin yirmi dördüncü günü târîhiyle müverrah Leh müttetiklerinden Polacki tarafından huzûr-ı hazret-i sadâdet-penâhîye arz u takdîm olunmak ümniyesiyle Hotin mukâbilinde vâkı' İzvance'den tahrîr olunan mektûbun tercümesidir. Fî ( ) Z [sene 1182]

Bu esnâda dahi düşmanları olan Moskovlu tarafından müşâhede eyledikleri mezâlîm ve ta'addiyâtın men'î zımında cânib-i Devlet-i Aliyye'den istimdâd birle tekrâr hudûd-ı İslâmiyye'ye ilticâ ve asâkir-i İslâmiyye serhadât-ı mansûreye vürûdlarında mersûm dahi Leh'e avdet ve bi-inâyetilâhi te'âlâ bundan akdemce altı def'a düşmanlarına gâlib oldukları Hotin sekenesinin ve ol havâlîde olan sâir ehl-i İslâmın ma'lûmları olduğundan başka Moskovludan ahz eyledikleri üsârâ dahi gâlibiyetlerine dâll olup lâkin Lehlü ile Devlet-i Aliyye hudûdları beyninde cereyân iden nehr-i Turla'nın encemâdı mündefi' olmakdan nâşî ba'de-zîn nehr-i mezbûru mürûr-ı emr-i asîr idiğini ve bu esnâda İsmalof nâm Moskov ceneralı beş bin nefer ile üzerlerine hücum ideceği mesmû'ları oldukda mesfûr Polacki, Estaroşta Çerseski(?) nâm küçük karındâşını bir mikdâr Leh askeriyle ceneral-i mesfûrun üzerine ta'yîn ve

esnâ-yı râhda hîn-i muhârebede karındaş-ı mesfûr askeriyle ma'an Moskovlu tarafından ahz olunduğunu ve ceneral-i mesfûr yanında olan beş bin nefer asker ve birkaç aded toplar ile hudûdlara takarrub ve mersûm Polaçki'nin ma'iyyetinde yalnız sekiz yüz nefer askeri var iken ale't-tevâlî on iki sâ'at mikdârı mersûm ile muhârebeye tasaddî eyledikde Moskovludan beş yüz nefer telef ve altmış nefer hayyen ahz olunduktan sonra vakt-i gurûb hulûl eylediğine binâen bi'z-zarûre mahall-i muhârebedeb hurûc ve ol havâlîde geşt ü güzâr ider iken mersûm Polacki'nin ikinci karındaşı ikiyüz nefer Lehlü askeriyle taraf-ı âhardan zuhûr ve ol esnâda Leh'de vâkı' Ukub(?) nâm mahalli ceneral-i mesfûr zabt ve Hotin cânibinden Lehlülere bir dürlü i'ânet olunmadığından mukâvemete iktidârları olmayup yine Hotin'e avdet eylediklerini ve bu evânda Moskovlu Hotin mukâbilinde olan Leh arâzisine dest-res olduğundan yevmen-fe-yevmen teksîr-i asâkir ile kendüye takviyet birle Hotin arâzisine îsâl-i hasâretten hâlî olmadıklarını ve Moskov askerinin süvârîsi hudûd-ı İslâmiyye'ye karîb mahallerde ikâmet ve piyâdesi dahi bir mikdâr toplar ile Kamaniçe etrâfında olan kasabâtı zabt ve Kiev'den Karakoya eyâletine varıncaya dek asker tertîb ve el-ân derûn-ı Leh'de mevcûd olan Moskov askeri otuz bin nefere bâliğ idiğini ve husûsât-ı merkûme Hotin cânibinden Devlet-i Aliyye'nin mesmû'ları buyurulduğu mesfûr Polacki'nin melhûzu idiğini ve Moskovluyu vatanlarından ihrâc zımında Devlet-i seniyye-i ebediyyü'd-devâm cânibinden kendülere imdâd ü i'ânet buyurulacağı müttefiklere va'd buyurulduğuna binâen bu def'a bi'l-cümle müttefikler taraf-ı Devlet-i Aliyye'den istimdâd ü isti'ânet recâsında olduklarını tahrîr ider.

[55b-1]

Mukaddemâ merhûm Kırım Giray Hân'ın ma'iyyetinde olup hâlâ Âsitâne-i Sa'âdet'de mukîm olan Tot nâm Françe konsolosuna teslim olunmak üzere bu def'a derûn-ı Leh'den Boğdan voyvodası kulları vesâtatıyla vürûd iden mektûb-ı memhûr emr ü fermânları üzere küşâd olunup lâkin mektûb-ı mezkûr hurûf-ı ma'hûde ile tahrîr olduğuna binâen zâhire ihrâcî tahsîl-i itlâ' hadd-i imkândan olmadığı ma'lûm-ı devletleri buyurulmak için takrîre ictisâr kılındı.

[55b-2]

Bu def'a Âsitâne-i Aliyye tarafından ordu-yı hümâyûna vürûd iden bir nefer Lehlünün takrîridir. Fî 27 Z [sene 1182]

Mesfûr fi'l-asl Nemçelü olup dört sene mukaddem Leh sergerdelerinden Branicki'nin ma'iyyetinde yüz nefer üzerine kapudân ta'bîr olunur zâbit olup ba'dehû mesfûr Branicki ol esnâda Moskovludan rahne-dâr oldukda mesfûr dahi Branicki'nin hizmetinde münfekk ve İtalya ve Françe ve İngiltere ve Moskov memleketlerini seyâhat tarîkıyla geşt ü güzâr eyledikden sonra bir buçuk sene mukaddem tekrâr Leh'e avdet ve yine Leh müttetiklerinden Lubomerski(?) nâm Leh ceneralinin yanında kezâlik kapudânlık hizmetinde istihdâm ve ba'dehû ceneral-i mersûm dahi Moskovludan mutazarrır olmakdan nâşî mesfûr Lehlü (...) ve andan Nemçe memleketine varup ol tarafdandan dahi İtalya ve Venedik ve Françe'ye tâbî Marsilya cânibine geçüp sefîne ile yirmi altı gün mukaddem Âsitâne-i Sa'âdet'e vürûd ve Nemçe elçisinin menziline on altı gün mikdârı meks ü ârâm ve Nemçe elçisi kendüyi Nemçe memleketine irsâl murâd eyledikde kendüsi bir vechle kabûl eylemeyüp ancak fûnûn-ı harbiyyede istihdâm olunmak ârzûsuyla ordu-yı hümâyûna geldiğini ve cânib-i seniyyü'l-menâkıb-ı âsafânelerinden mesfûr kabûl buyurulduğı sûrette sadâkat ile hizmet ideceğini ta'ahhüd eylediğini ve mes'ûlâtına müsâ'ade-i aliyye erzânı buyurulmadığı hâlde Leh memleketinde olan müttetikler tarafına irsâline veyâhûd ordu-yı hümâyûn ile ma'an re's-i hudûda vürûdunda Leh'e azîmetine müsâ'afe-i seniyyeleri şâyân buyurulmasını istihâm eylediğini takrîr ider.

[55b-3]

Bu def'a Âsitâne-i Aliyye'den ordu-yı hümâyûn-ı nusret-makrûna vürûd iden bir nefer Lehlü emr ü fermân-ı âlîleri üzre istintâk ve takrîri hâk-pây-ı devletlerine ba'de't-takdîm bi-nefsihî mesfûr huzûr-ı âsafânelerine ihzâr ve kangı memleketden hareket ve Dersaâdet'e ve andan ordu-yı hümâyûna vürûdu ne husûsa mebnî idiğı ve sinni ne mikdâra bâliğ ve aslı ne cinsden idiğı ve kime hizmet eylediğı ve ne gûne hizmetde müstahdem olduğı ve yedinde ma'mûlün bih sened var mıdır diyü taraf-ı hidîvânelerinden istifsâr buyuruldukdâ mesfûr cevâbında Françe'ye tâbî Marsilya iskelesinden sefîneye süvâr ve Der-aliyye'ye vürûd ve Nemçe elçisinin menziline vusûl ve Leh'e avdet eylemek üzre Dersaâdet'den izni hâvî emr-i âlî istid'â eyledikde ordu-yı hümâyûn cânibinden Leh'e avdetiçün iltimâsına müsâ'afe-i seniyye buyurulduğunu ve fûnûn-ı harbiyyeyi ârif olduğundan bu esnâda istihdâm buyurulur ise izhâr-ı ma'rifet ideceğini ve sinni yirmi sekize bâliğ idiğini ve aslı Nemçelü idiğini ve Leh müttetiklerinden Branicki'nin kapudânlık hizmetinde olduğunu ve mersûmdan dahi ma'mûlün bih mümzâ yedinde senedi olduğunu ba'de't-takrîr fûnûn-ı harbiyyeyi ne

vechle tahsîl idiği tekrâr su'âl buyuruldukda Nemçe'de fenn-i merkûmu mu'allimhânedede erbâb-ı vukûfdan sinîn-i kesîre zarfında tahsîl eylediğini takrîr eyledikten sonra kangı muhârebede fenn-i mezbûru tahsîli üzere icrâ eylediği tekrâr tefahhus buyuruldukda dokuz sene mukaddem Nemçelünün Prusyalu ile vukû' bulan muhârebesi esnâsında icrâ-yı fenn eylediğini takrîr idüp bu takrîrce sinninin bu ilmi tahsîl ve icrâyâ tahammülü olmadığı bedîdâr iken İsakcı'da sâye-endâz-ı iclâl buyuruldukda mesfûrun muvâcehesinde topçuyân ma'rifetiyle toplar endâhte etdirilüp ve mesfûr dahi murâd olunduğu mahalle âteş-feşân ve fenn-i âhar icrâ eylediği sûretde mazhar-ı kerem ve iltifât olcaağı kendüye ihbâr ve fi'l-asl Nemçelü olduğunu kendüsi takrîr eylediğine ordu-yı hümâyûnda mevcûd olan Nemçe baş tercümânıyla mülâkat olunması ve mesfûrun keyfiyetini ma'lûmu olduğu vech üzere takrîr eylemesi emr ü fermân buyurulmağla Âsitâne-i Aliyye'den hareketinden çend-rûz mukaddem mesfûrun Nemçe elçisinin menziline vardığını ve Leh'e avdet eylemek için sened taleb eylediğini ve elçi dahi sened virmekden ictinâb eylediğini baş tercümân-ı mersûm takrîr eylediğine binâen mesfûr müsâfereten meks eylemek için emr ü fermânları üzere muhzır ağa bendelerine teslîm olunmuşdur.

[56a-1]

Âsitâne-i devlet-âşiyânede sa'âdetlü kâ'imakâm paşa hazretlerine bundan akdemce Françe elçisi tarafından takdîm olunan havâdis takrîrinin sûretidir. Fî 9 M sene [1]183

Danimarka tarafından bu def'a vürûd iden tahrîrâtda Danimarka memleketinde sekiz kıt'a beğlik kalyon ile iki aded karavele ve asker nakline mahsûs kaç sefîne tedârik olunmak üzere olup hareket-i merkûmeden Danimarka kralının maksadı Rusyaluya i'ânet olup i'ânet-i mezbûre Rusyalu ile Danimarka devletleri beyninde bundan akdemce akd olunup şurûtu iş'âr olunmayan mu'âhedelerinde münderic olmak iktizâ eylediği ve fi nefsi'l-emr Danimarka kralının bu husûsda ale'l-gafle hareketi Rusyalunun meşgalesine medâr zımnında olup Danimarkalunun sarf-ı makdûru Devlet-i Aliyye'nin müttefikî olan İsfec devleti üzerine hareket birle ol tarafda Rusyalunun makâsıdına i'ânete murâd eyledikleri ve İsfec memleketinde geçen mâh-ı Nisan'ın yirminci gününde tertîbi musammem olan diyet ta'bîr olunur İsfec'lünün meşveret-i kübrâlarında memleket-i merkûmede Rusyalunun mevcûd bulunan tarafgîrlere Danimarkalunun donanması gayret virüp İsfec'lünün bu esnâda indifâ'ına sa'y murâd eylemesi ihtilâl ü şikâkın imtidâdı esbâbına teşebbüs zımnında idiği zâhir ü âşikâr olmağla Danimarka Devleti'nin bu gûne muhârebe zımnında hareketi Devlet-i

Aliyye'nin üzerine mi yoksa Devlet-i seniyyenin müttefikleri olan devletlerin biri üzerine mi eğerçi ma'lûm olmayup lâkin Devlet-i seniyye-i dâimü'l-karar ile Danimarkalı miyânında mün'akid olan şurût-ı müsâlemeye mugâyir naks-ı ahd add olunacağı ve Danimarka devleti tarafından Âsitâne-i Sa'âdet'de mukîm vekîline Devlet-i Aliyye cânibinden tashîh-i mâdde zımnında su'âl buyurulması re'y-i rezîn-i âsafâneye müfevvez olup ve su'âl buyurulduğu hâlde semeresi me'mûl idiği bundan müstedildir ki Âsitâne-i Aliyye'de meks üzre olan Danimarka vekîline sâbıkına kıyâsen orta elçilik rütbesi virilmek üzre Devlet-i Aliyye tarafından matlûb buyurulmuşiken bu âna dek emrâr-ı vakt ile iğmâz-ı ayn ve bu def'a gâbiben Devlet-i Aliyye'yi iğfâl zımnında rütbe-i matlûbe-i merkûmeye Danimarka devleti tarafından rızâ virildiği tahrîr olunmuşdur. Leh tarafından gelen havâdisde Leh-i kebîrde vâkı' fırka-i müttefikânın bir şakî ol havâlîde mevcûd Konte Abraksin nâm Rusya ceneralinin yedi yüz elli nefere bâliğ bir bölük askerini müttefik-i mezbûrlar bi'l-küllîye inhizâm ü târmâr idüp ve mahall-i merkûmda ceneral-i mesfûr mecrûh ve yine Rusya ceneralinden Prenc Galçin nâm kimesnenin bir nev-civânı dahi maktûl olduğu ve Leh'e tâbi' Prusya eyâletinin bi'l-cümle a'yânı müttefikler ile yekdil olup harekete mübâşeret için mücerred Prusya kralının üzerine tasaddî olmadığı muhakkak olmasına muntazır oldukları ve Litvanya memleketinde vâkı' müttefiklerin başbuğu olan Kosokoski(?) nâm Lehlü hâlâ Leh memleketinde bulunan fırkaları müttefikler ile ittihâda sâ'î olduğu ve Rusya imparatoriçesinin irhân-ı cevâhir ile bu def'a Flemenk cumhûrundan istidâne eylediği yâlnız bir yük elli bin Macar altunun esnâ-yı râhda Turen nâm şehirden gider ider iken meblağ-ı merkûm müttefikler tarafından ahz ü zabtı kuvvet-i karîbeye resîde olmuşiken yine Moskovlu tarafından tahlîs olunduğu ve Leh kralının hemşîrsi olup Leh baş hatmânının zevcesi baş hatmân-ı mersûm Leh cumhûrunun ceneralliğini kralın karındâşına kasr-ı yed etdirilmesine cidd ü sa'y idüp eğer bi't-terâzî olur ise fe-bihâ ve ilâ kralın karındâşına büyük recmentâr(?) ta'bîr olunur Leh askerinin hükûmeti cumhûr tarafından tefvîz olunacağı takrîr olunmuşdur.

[56a-2]

Dîvân-ı hümâyûn tercümânı kullarının takrîridir. Fî 11 M [sene 1183]

Hân-ı âlişân hazretlerinin zîr-i hükûmetlerinde olup Koşan'dan üç sâ'at ba'id Koban nâm mahalde müsâfereten sâkin olan Leh müttefikleri sergerdelerinden Krasinşki ve Potocki nâm iki nefer müttefiklerin ma'iyetlerinde olup bu def'a taraflarından tahrîrât ile ordu-yı hümâyûn-ı nusret-makrûna tevârüd iden iki nefer

boyarları emr ü fermân-ı âlîleri üzre bu kulları kemâl-i dikkat ve taharrî birle istintâk eylediğimde mesfûrân cevâblarında Leh müttetiklerinden hudûd-ı İslâmiyye'ye ilticâ iden mersûmân Krasınski ve Potocki'nin ma'ıyyetlerinde el-ân iki bin nefer asker olduğunu ve sâir müttetiklerin bi'l-cümle [56b] Leh memleketinde tahmînen on beş bin mikdârı askeri mevcûd idiğini ve cânib-i seniyyü'l-menâkıb-ı Devlet-i aliyyeden kırk bin piyâde ve on bin süvârî asker-i nusret-eser müttetikler ile ittihâden Hotin cânibinden Moskov keferesinin kahr ü tedmîri zımnında derûn-ı Leh'den hareket eyledikleri hâlde der-akab yüz bin nefer Lehlü kendülere teba'ıyyet ve kefere-i mesfûre üzerine hücum ideceklerini ve bu husûsa müsâ'ade-i seniyye erzânı buyurulduğı sûretde derhâl Özi cânibinden dahi asâkir-i zafer-peyker ile küffâr-ı hâksârın memleketleri derûnuna duhûl olundukda İsfec ve Danimarka kralları dahi an-asıl kefere-i mesfûreden mutazarrır u rahnedâr olduklarına binâen bu def'a ahz-ı intikâm sevdâsıyla Devlet-i Aliyye-i dâimü'l-karâra istinâden anlar dahi Moskovlu üzerine hareket idüp bu takrîb ile her taraftan kefere-i mesfûsa tazyîk birle muzmahil olacağı emr-i âşikâr idiğini ve Leh kralı tarafından üç bin nefer asker ile Kamaniçe Kal'ası'nı muhâfazaya kıyâm üzre olan bir nefer Leh zâbitının kralına sadâkat-ı derûniyyesi olmayup ancak Moskovlunun havfindan nâşî zâhir hâlde ibrâz-ı sadâkat ve Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'd-devâm tarafından bâlâda zikr olunduğı üzre asâkir-i vâfire ile derûn-ı Leh'e duhûl irâde-i seniyye buyurulur ise müttetiklerin tahrîkiyle eshel vech üzre Kamaniçe Kal'ası'na vülûc mümkün idiğini ve bu def'a Leh a'yânından kral ile ittifâk üzre olanların ittihâdı mücerred Moskov keferesinin havfindan nâşî olmağla asâkir-i İslâmiyye bi'l-yümn-i ve'ş-şücâ'a Leh memleketine pâ-nihâde olduklarından mersûmûn kraldan rû-gerdân olup bu takdîrce bi'z-zarûre kral-ı derûn-ı Leh'den firâr eylemek lâzım geldiğini ve Leh kral-zâdesi olan Saksonya Herseği'ni kral nasb eylemek cemî' müttetiklerin aksâ-yı merâmı idiğini ve bu esnâda Moskovlunun Leh memleketinde zabt eylediğı zehâ'iri asâkir-i İslâmiyye Leh'e duhûllerinde mesfûrûnun yedlerinden ahz birle bâliğan mâ-belağ kifâyet ideceğini ve geçen sene Moskov keferesinin tahrîkiyle vâfir Leh re'âyâsı izhâr-ı tuğyân ve şekâvet ile müttetiklerin üzerine hücum ve on üç bin mikdârı zükûr ve inâs ve sabîleri ihlâk eyledikleri vâkı'-ı hâl olmağla mesfûrûnun mefsedet-pîşelerden ma'lûmü'l-mikdâr Leh re'âyâsı Boğdan memleketine ilticâ ve Boğdan voyvodası hizmetine istihdâm eylediğinden mesfûrûnun te'dîbleri recâsında olduklarını ve Devlet-i seniyye cânibinden kendülere idâne buyurulan elli kîse akçeyi Bender seraskeri sa'âdetü vezîr-i âlişân hazretlerinden bu esnâda ahz idüp bu inâyet-i aliyyenin levâzim-i teşekkürünü ba'de'l-edâ meblağ-ı merkûm kendülere vefâ eylemediğine binâen zarûret-i

hâllerine tercümen bu def'a dahi kendülere mikdâr-ı kifâye akçe idâne buyurulması istirhâmında olduklarını takrîr iderler.

[56b-1]

Pişgâh-ı hazret-i sadâret-penâhîye arz u takdîm ümniyesiyle işbu mâh-ı Mayıs'ın birinci günü târîhiyle müverrah Kubat cânibinde meks üzre bulunan Leh müttefiklerinin mareşal ta'bîr olunur Konte Potocki ve Konte Krasinşki nâm iki nefer başbuğları taraflarından bu def'a ordu-yı hümâyûna irsâl olunan Leh boyarlarından Françesko Kozohocki ve Anton Esteremacki nâm iki nefer boyarlar vesâtatıyla vürûd iden memhûr u mûmzâ mektûbun tercümesidir. Fî 11 M [sene 1183]

Cenâb-i sadâret-meâblarının nice asâkir-i nusret-meâsir ile a'dâ-yı liâm üzerine azîmet ve hareketleri mersûmların mesmû'ları oldukda hâk-pây-ı devletlerine kendüler ve müttefikler cumhûru tarafeynden arz-ı ihlâs zımında bâlâda mezkûrû'l-esâmi iki nefer-i mu'temed-i aliyye boyarları kemâl-i ibtihâc ile irsâl eylediklerini ve mersûmân cânibine hayırlu altı mevâddı mutazammın yedlerinde olan bir kıt'a mahtûm ve mûmzâ kâğıdın mazmûnu üzre merkûmân-ı mareşallerin murâdlarını arz u beyân eyledikten sonra karîn-i isgâ buyurulmak recâsında olduklarını ve Devlet-i Aliyye mansûr u muzaffer ve cenâb-ı sadâret-meâbları dahi tûl-i ömr ile mu'ammer ve her hâlde mesrûr u şadân olmaları ed'iyesine iştigâl üzre olduklarını tahrîr iderler.

[57a-1]

Altı mevâddı mutazammın memhûr u mûmzâ diğerkâğıdın tercümesidir.

A'dâ-yı hâk-sâr nakz-ı ahd birle hudûd-ı Devlet-i Aliyye'ye takarrub ve serhadât-ı mansûreden Hotin Kal'ası'nı top ile muhâsaraya tecâsür eylemişken lillâhi'l-hamd kemâl-i hakâret ve rezâlet ile mağlûben ve münhezimen firâr eyledikleri mersûmân mareşallerin mesmû'ları oldukda begâyet mesrûr u mahzûz olup taraflarına merâsim-i tehniyeyi edâ zımında mesfûrân boyarlar me'mûr olduklarını cânib-i Devlet-i seniyyeden bu esnâda mersûmân mareşellere levâzim-i hukûk-ı hem-civâriyyete ri'âyeten kendülere mebzûl buyurulan mu'âmele-i kerîmâneleri teşekkürünü ba'de'l-edâ bundan böyle dahi bu gûne nakdîne-i eltâf-ı aliyyeye nâ'il olmaları recâsında olduklarını ve Devlet-i Aliyye ile Leh cumhûru beyninde mün'akid olan musâfât ü muvâlât muktezâsınca sâir düvel-i Nasârâ taraflarından Âsitâne-i devlet-âşiyânede mukîm olduğu misillü Leh cumhûru tarafından dahi bir nefer kapu kethüdâsı Der-aliyye'de ikâmet eylemek aksâ-yı merâmları olmağla mersûma iktizâ iden emr-i

şerîf ve mikdâr-ı kifâye ta'yînât i'tâ kılınmasını ve asâkir-i İslâmiyyenin bir mikdârı Leh memleketine ve ekserîsinin Moskov toprağına duhûllerine izn ü ruhsat-ı seniyye erzânı buyurulmasını istid'â etmeleriyle husûsât-ı merkûmenin tanzîmiçün ya cânib-i âsîfânelerinden kendüler ile mükâleme zımnında mahsûs-ı mu'temed-i aliyye kimesne ta'yîn veyâhûd husûs-ı merkûm sa'âdetlü serasker paşa hazretlerine havâle buyurulmak niyâzında olduklarını ve mersûmân mareşaller nice müddetden berü hudûd-ı Devlet-i Aliyye'de meks üzre olup lâkin kendülerin ve ma'iyetlerinde olan askerın kefâf-ı nefsi için iktizâ iden zehâ'iri tedârikde usret-keş olmalarıyla hâlâ buldukları cânibden asâkir-i İslâmiyyenin mürûr eylemeleri zehâ'ir husûsunda kemâl-i zarûret ü müzâyakalarına bâ'is bir keyfiyet olmağla buldukları mahalden asâkir-i İslâmiyyenin mürûrdan men' için emr-i âlileri şeref-rîz sudûr buyurulmasını ve Leh memleketinden Boğdan cânibine mürûr birle gerek Boğdan'da müsâfereten ikâmet ve gerek Macar havâlisine azîmet murâd idenlerin meks ü ârâm ve iyâb ü zehâblarına Boğdanlu tarafından ta'arruz ve müdâhale olunmayup ve ta'arruz ider olur ise te'dîb ve fimâ-ba'd Boğdan memleketinde serbestiyet ile âsûde-hâl olmaları husûsuna sa'y ve dikkat olunmak için Boğdan voyvodasına hitâben te'kîdi hâvî emr-i âlişân şeref-sudûr buyurulmak recâsında olduklarını tahrîr iderler.

[57a-2]

Bu def'a Leh müttefiklerinden ordu-yı hümâyûna vürûd iden iki nefer Boyarâna yedi nefer etbâ'ıyla bâlâda tastîr olunduğu vech üzre yevmiye ta'yînât ihsân buyurulur ise ol bâbda emr ü fermân devletlü inâyetlü sultânımındır.

nân	lâhm	erz	revgan-ı sâde	asel	sebzevât	kahve	mum
çift	kıyye	kıyye	kıyye	kıyye	kıyye	dirhem	kıyye
15	4	4	2	1	4	100	2

[57b-1]

Dîvân-ı hümâyûn tercümânı kullarının takrîridir. Fî 12 M [sene 1183]

Leh müttefiklerinin başbuğları tarafından bu def'a ordu-yı hümâyûn-ı nusret-makrûna vürûd iden iki nefer boyar ile emr ü fermân-ı âlileri üzre bu kulları mulâkât ve esnâ-yı müzâkerede iki sene mukaddem Moskovlu ile Lehlü beyninde mün'akid olan

şurût-ı uhûdda Moskovlunun Devlet-i Aliyye tarafına nakz-ı ahdı zuhûrunda Lehlü dahi Moskovlunun tarafgîri olarak bi'l-ittifâk hareket eylemelerini ta'ahüd eyleyüp lâkin bu gûne ta'ahhüdleri cebren ü tagallüben vâkı' olduğuna binâen i'tibâra şâyân merkûmân takrîr eylediklerinde kulları dahi takrîrlerin musaddak mersûmândan delîl talep eylediğimde Moskovlu ile Lehlü miyânında mün'akid şurût-ı uhûdu mutazammın bir basma kitâb ibrâz ve derûnunda mûnderic olan mâdde-i merkûme bu vechle mastûrdur ki Kırım Hânı tarafından tavâif-i Tatar'ın mürûr ide geldiği Özi Suyu cânibine Moskovlu tarafından levâzimât-ı vâfire ile asker irsâl ve yine Moskovlu tarafından mrirr-i siyâhanın(?) Kazakları tesyîr olunup ba'dehû Kırım cânibine külliyyetlü asker ile hücum eyledikleri hâlde Leh kralı dahi bir taraftan Leh ve Litvanya askerleriyle asâkir-i devlet ve Akkirman Tatarları üzerlerine hücum ve bu vechle kuvvet-i Devlet-i Aliyye'yi tavâif-i Tatar'a iltihâkdan men' ve Lehlü Moskovlu ile hem-dest ittihâd olarak Devlet-i Aliyye ile müdâm-ı muhârebeye kıyâm oluna diyü seksen üç sene mukaddem Moskovlu ile Lehlü beyinde merbût olan ahidnâme şurûtunda mûnderic olup lâkin yetmiş sene mukaddem Devlet-i seniyye-i dâimü'l-karâr Lehlü ile akd buyurdıkları Karloviçe musâlahasında şart-ı mezkûr fesh ü ibtâl olunup Lehlü tarafından bir vechle i'tibâr olunmaksızın mu'attal kalmak üzere nizâm virilmişiken seksen üç sene evvel Lehlü ile Moskovlu beyinde mün'akid şurût-ı mezkûr cebren ve tagallüben iki sene mukaddem Moskov tarafından tecdîd murâd olundukda seksen üç sene akdem akd olunan şurût-ı musâlahaya havâle birle tekrâr şart-ı merkûm mer'î tutulmak üzere tecdîd ve zîrde tahrîr olduğu vech üzere tastîr olunmuşdur. Leh kralı ile cümhûru ve Moskov çariçesi beylerinde musâlahaya-i mü'ebbede ve musâfât-ı müstemirre istikrâr birle dâimâ hukûk-ı hem-civâriyyete ri'âyet olunarak işbu musâlahaya-i cedîdede mevâdd îrâd olunmak iktizâ etmeyüp seksen üç sene mukaddem beylerinde akd olunan musâlahada mûnderic olan mevâdd bu def'a dahi lafz be-lafz derc olunmak şartını imzâ etdirdikleri kitâb-ı mekûrda muharrer idiği muhât-ı ilm-i devletleri buyurulmak için takrîre cesâret kılındı.

[57b-2]

Der-aliyye'de mukîm Danimarka kapu kethüdâsının takrîri tercümesidir. Fî 13 M [sene 1183]

Bu esnâda mûmâ-ileyh dâ'ilerine kralı tarafından orta elçilik rütbesi i'tâ olunmağla cânib-i Devlet-i seniyyeden dahi rütbe-i mezkûre ile kabûl buyurulmak recâsıyla taraf-ı Devlet-i Aliyye'ye kral-ı mûmâ-ileyhin der-kâr olan hulûs-ı taviyyetini ve icrâ-yı merâsim-i dostîde sebât u metânetini mübeyyin bu def'a sârik(?) rikâb-ı

kamer-tâb-ı hazret-i hilâfet-penâhîye hâssaten nâme-i muhâleset-allâme ve cenâb-ı sadâret-me'âblarına dahi mektûb-ı meveddet-mashûb tahrîr olunduğunu ve nâme-i muhâleset-allâmesi pâye-i serîr-i a'lâya arz u takdîm olunmak elçi-i mûmâ-ileyhin aksâyı merâmı olmağla işbu merâmının husûlüyle ihrâz-ı müfâharet ve bu vechle tevcihât-ı seniyye-i hazret-i cihândârîye ve inâyet-i aliyye-i âsafânelerine mazhariyyetine kesb-i istihkâk ve liyâkat eylemesine müsâ'ade-i düstûrâneleri erzânı buyurulmasını recâ vü niyâz eylediğini tahrîr ider.

[57b-3]

Mahbûs Moskov kapu kethüdâsı Abreşkof'un takrîri tercümesidir. Fî 13 M [sene 1183]

Varşav'da mukîm Moskov elçisi Prenc Rebnin bundan akdemce Lehlüleri kemâl-i tazyîk iderek Moskovlu ile Lehlü beyinde mün'akid olan şurût-ı uhûd-ı atfıkayı tecdîd eylediğini ve bu def'a zâhire ihrac olunmağla mâdde-i merkûmeyi kapu kethüdâsı mesfûr mukaddemâ Der-i devlet-i aliyyeye ifâde eylemesi lâzım iken inhâ eylemedi diyü mahbûs-ı mesfûr baş tercümânı Penini(?) vesâtatıyla kapu kethüdâsı mesfûrdan istifsâr olundukda cevâbında sinîn-i mâziyede Moskov ile Leh miyânında vakt-be-vakt münâza'ât ve muhârebât-ı vefire vukû'u takrîbiyle ol esnâda gâh ve bî-gâh nice gûne mevâsik ve uhûd u şurût ve ba'zan dahi mütâreke zuhûrundan sonra âkibetü'l-emr seksen üç sene mukaddem Moska nâm şehirde mukaddemâ beynlerinde bi'd-defa'ât vâkî' olan nice şurût-ı uhûdu cem' birle ilâ-mâşâallâhü te'âlâ düstûrü'l-amel tutulmak üzere mü'ebbeden şirâze-bend-i nizâm ve hem-civâriyyet takrîbiyle ba'de-zîn dahi sulh u salâh u musâfât üzere tarafeyn âsûde-hâl olmalarıçün muktezî olan ba'zı mevâdd-ı akd ve tarafeynin hudûdları dahi temyîz olunduğundan gayrı Moskov ile Leh cumhûrunun mârrü'z-zikr şurût-ı uhûd-ı kadîmelerine iki şart dahi zamm olup şart-ı evvel tarafeynden biri [58a] âhar bir devlet üzrine hareket eyledikde diğeri dahi i'ânet birle ma'an hareket ve muhârebe eylemek şart-ı sâni birbirleriyle istizhâr iderek âhar devletin tasallutundan kendü memleketlerini bi'l-ittifâk sıyânet ü muhâfaza eylemek üzere musarrah olup ve şart-ı evvel Devlet-i Aliyye'nin Lehlü ile muhârebeleri vukû'u esnâsında muvakkaten vâkî' olup şart-ı sâni dahi mü'ebbeden düstûrü'l-amel tutulmak üzere karâr virilmişidi. Bundan akdem mersûm Rebnin'in vesâtatıyla tecdîd-i musâlaha olundukda mukaddemâ beynlerinde mün'akid olan şurût-ı uhûddan bir nesne tebdîl ü tagyîr olursa ya Leh cumhûruna yahûd hem-civâr olan düvel-i sâireye muzırr olur diyü Moskovluya isnâd olunmamak için bilâ-tagyîr ve lâ-ziyâde seksen üç sene sene mukaddem beynlerinde merbût olan şurût-ı uhûd-ı atfika-i mezkûre bi-aynihâ laz-

be-lafz tasdîk ü te'kîd olunmuşdur. Binâen-aleyh Moskov ile Leh cumhûru beyninde an-asl cârî olan hüsn-i musâfât ü muvâlât muktezâsınca bu esnâda mücerred şart-ı sâniye ri'âyet birle icrâ olunageldiği ma'lûm-ı enâmdır. Ber-minvâl-i muharrer husûs-ı mezkûru mukaddemâ Der-i devlet-i aliyyeye kapu kethüdâsı mesfûr inhâ eyledikde musâlaha-i cedîde-i mezkûrenin sûreti Der-i Devlet-i Aliyye'ye vürûd eylemişdir diyü cevâb virdiğini Moskov kapu kethüdâsı mesfûr takrîr eyledi.

[58a-1]

Dîvân-ı hümâyûn tercümânı kullarının takrîridir. Fî 12 M [sene 1183]

Bu esnâda altmış binden ziyâde asker-i İslâm derûn-ı Leh'e duhûl eylemek lâzım geldiği sûrette zehâ'ir husûsunda usret-keşîde olacaklarından gayrı Leh cumhûruna bâr-girân olacaklarını ve bu evânda Moskov keferesi kendü memâlikini askerden tahliye birle bi'l-cümle asâkirini derûn-ı Leh'e idhâl eylemesi imkânda olmadığına binâen yalnız altmış bin mikdârı asker-i nusret-peyker derûn-ı Leh'e duhûl ve Leh müttefikleriyle müttehiden Moskov keferesinin eshel vech ile tardı tedmîri mümkün olmağla mikdâr-ı merkûmdan ziyâde derûn-ı Leh'e asker vülûc eylememesi recâsında olduklarını ordu-yı hümâyûn-ı zafer-nümûna vürûd iden iki nefer Leh Boyarânı takrîr iderler.

[58a-2]

Dîvân-ı hümâyûn.Fî 15 M [sene 1183]

Bundan akdemce merhûm hân azretleri hudûd-ı İslâmiyye'ye ilticâ iden Leh müttefikleriyle ma'an Leh'den mürûr birle Moskov keferesine tâbi' Yeni Sırb'a çapula azîmet eylediklerinde esnâ-yı râhda Lehlûler tavâif-i Tatar'dan kemâl-i mertebe zarar u hasâretinde olduklarına binâen fîmâ-ba'd dahi kendülere ve sâir Lehlülere bu güne keyfiyet hudûsundan ihtirâzen bu def'a Leh'e tâbi' Kievya ve Braklavya nâm Leh palatinliklerinde sâkin olan yirmi bin mikdârı Kazak'lar Moskov keferesi neferâtıyla ittihâd eylemek üzre olduklarını mesfûrûn beyannâmeleriyle Moskov çariçesine ifâde eyledikleri bu def'a vürûd iden gazete evrâkında mastûrdur.

[58a-3]

Nemçe elçisinin takrîri tercümesidir. Fî 15 M [sene 1183]

Nemçelüye tâbi' Hırvat memleketinde vâkı' birkaç mahallere tagallüben duhûl birle katl-i nüfûs ve gasb-ı emvâle cesâret iden Yanko ve Luka ve Yovan ve refîkleri

bundan akdem Devlet-i Aliyye re'âyâsından olmak üzere teftîş ü tefahhus birle buldurulup te'dîb olunduklarından sonra gasb eyledikleri emvâl ü eşyâ ashâbına redd ü teslim olunmak bâbında Bosna vâlîsi vezîr-i mükerrem paşa hazretlerine hitâben elçi-i mûmâ-ileyhin iltimâsına binâen bir kıt'a emr-i âlişân şeref-sudûr buyurulup lâkin mesfûr-ı şakâvet-pîşeler Nemçe re'âyâsından oldukları bu def'a Hırvat kumandânı tarafından ihbâr olunmağla ahidnâme-i hümâyûnun on sekizinci mâddesinde musarrah olduğu üzere bu misillü an-asl Nemçelü olan firârîler memâlik-i mahrûseye geldiklerinde bir vechle kabûl olunmayup girü Nemçe sergerdelerinin yedlerine teslim ve bu vechle tarafeynin hüsn-i intizâmı hıfz u vikâye ve icrâ-yı merâsim musâfât olunmak bâbında bin yüz yetmiş bir senesi Receb-i Şerîfi'nin selhi târîhiyle müverrah Bosna ve Belgrad ve Vidin muhâfızları hazerâtına ve Eflak ve boğdan voyvodalarına hitâben sâdır olan emr-i âlişânın mazmûn-ı münîfi üzere lutfen ve inâyeten bu def'a dahi müceddeden yine müşâr ve voyvodagân-ı mûmâ-ileyhime hitâben fermân-ı âlişân şeref-sudûr buyurulmasını recâ vü niyâz eylediğini ve işbu iltimâsı Devlet-i seniyyenin matlûbları olduğu üzere hudûd-ı tarafeynin ibkâ-yı hüsn-i intizâmına mebnî idiğini elçi-i mûmâ-ileyh dâ'îleri tahrîr ider.

[58b-1]

Reîsülküttâb efendi hazretlerine elçi-i mûmâ-ileyhin.

Ada-i Kebir mukâbilinde vâkı' Nemçelünün zîr-i hükmünde olan mahalde Nemçelü tarafından müceddeden ihdâs olunan iki bâb sagîr hânelerin binâsı beyne'd-devleteyn cârî olan musâlaha-i müstedîmenin şurût u kuyûduna münâfidir diyü bundan akdemce Ata-i Kebir muhâfızı sa'âdetlü paşa hazretleri tarafından Dersaâdet'e vürûd idüp baş tercümânı vesâtatıyla elçi-i mûmâ-ileyhe irsâl olunan tahrîrâtı mefhûmuna elçi-i mûmâ-ileyh dâ'îleri tahsîl-i ittlâ' eyleyüp lâkin mahall-i merkûmda Nemçelü tarafından muhâfazaya me'mûr olanların süknâlarıçün bu misillü sagîr hânelerin binâsı memnû' idiği ahidnâme-i hümâyûnun Ada-i Kebir'de ve havâlîsine dâir olan beşinci mâddesinde tasrîh olunmadığından kat'-ı nazar bârândan muhâfaza içün sakf ile mastûr olan mârrü'z-zikr sagîr hâneler arzî hafır ile zemînden bir mikdâr mürtefi' binâ olduğu cihetden Ada-i Kebir'de vâkı' ehl-i İslâm hânelerine nezâretleri olmadığı ve bundan akdem elçi-i mûmâ-ileyh takrîriyle arz u inhâ eylediği vech üzere Devlet-i Aliyye'nin Moskovlu üzerine hareketleri vâkı' olmağla hîn-i muhârebede askerî tâifesinin muhtemelü'l-vukû' olan tecâvüzlüklerinden sıyânet ü muhâfaza zımında Nemçe devleti kendü memâliki hudûduna neferât-ı askeriyye tertîbine karâr virdiğinden mahal-

i mezbûru dahi muhâfaza için ta'yîn olunan neferât-ı askeriyyenin süknâlarıçün iki kıt'a sagîr hânelerin ihdâsı şurût-ı ahidnâme-i hümayûna münâfi olmadığından başka Devlet-i Aliyye-i dâimü'l-karâr ile Nemçe devleti beyninde der-kâr olan merâsim-i musâfât ü muvâlât-ı kâmilenin ale'd-devâm hıfz u hirâsetine hâhiş ve rağbeti olduğu elçi-i mûmâ-ileyhin bi'd-defa'ât takdîm eylediği takrîrlerinden ma'lûm-ı sa'âdetleri buyuruldukda Nemçe Devleti'nin hulûs-ı taviyyetinde kat'â iştibâh olunmayup bed-hâh-ı tarafeyn olan ashâb-ı ağrâzın kelimât-ı hasûdânelerine havâle-i sem'-i ısgâ buyurulmamak me'mûlünde idiğini tahrîr ider.

[58b-2]

Yine elçi-i mûmâ-ileyhin.

Bundan akdem Bosna'da sâkin Devlet-i Aliyye re'âyâsından iki bilâ-tazyîk kendü ihtiyârlarıyla Bosna'dan Macar memleketinde vâkı' Graduška nâm mahalle vürûd iden yirmi dört nefer re'âyâ bir müddetden berü mahall-i merkûmda tavattun ve ikâmet eyleyüp mesfûrların me'vâ-yı kadîmlerine îvâ vü iskân olunmaları husûsu cânib-i Devlet-i seniyyeden ve ol havâlîde olan hükkâm tarafından mütâlebe olunmamışiken sekiz ay mukaddem otuz nefer mikdârı müsella kimesneler hilâf-ı ahidnâme-i hümayûn Macar hudûdunu tecâvüz birle mârrû'z-zikr Graduška'dan mesfûrları alup götürdüklerinde keyfiyet-i merkûmeyi Bosna vâlîsi vezîr-i mükerrem sa'âdetlü paşa hazretlerine Macar'da vâkı' Ösek nâm mahallin kumandânı tahrîren ifâde ve merâsim-i musâfât ü muvâlâta münâfi bu misillü hâlet-i reddiyye nizâm virilmesini recâ vü niyâz eylemişiken bu âna dek cevâbı vürûd eylemediğinden başka Nemçelünün cebr ü tazyîkiyle mesfûrlar Macar'a makl olunmuşdur diyü ba'zı sükkân tarafından hilâf-ı inhâ ve mesfûrlar dahi ber-minvâl-i muharrer Nemçelünün tazyîkiyle nakl eylediklerini takrîr eylemeleriçün tahrîk olunduğu ve cânib-i Devlet-i seniyyeye Nemçe devleti tarafından der-kâr olan hukûk-ı musâfât-ı sâdikâneye mürâ'âten tarafeyn hudûdunun hüsn-i nizâm ve emniyetiçün Devlet-i Aliyye re'âyâsından birini Nemçe memâlikine götürmek için Nemçelüden cebr ü tazyîka cesâret iden kâ'inen min-kân katl ile cezâsı tertîb olunmaküzre Nemçe devleti tarafından nice seneden berü karâr ve nizâm virildiği ma'lûm-ı devletleri buyuruldukda fimâ-ba'd ahidnâme-i hümayûna muhâlif ve merâsim-i musâfât ü muvâlâta münâfi bu misillü harekete tasaddî birle Macar hudûdunu tecâvüz idenler ibkâ-yı emniyyet-i hudûd-ı tarafeyn için bundan akdem şeref-sudûr iden evâmir-i aliyye-i müte'addidenin mezâmîn-i münîfeleri üzre teftîş ü tefahhus birle buldurulup sâirlere ibreten vech-i lâyıkları üzre te'dîb ve bu husûsda ihmâl ve

müsâmahadan ictinâb birle keyfiyet-i hâli âlâ vukû'a cenâb-ı sadâret-me'âblarına arz u ifâde olunmak üzere müşârun-ileyh hazretlerine hitâben emr-i âlişân şeref-sudûr buyurulmak recâsında olduğunu bu def'a elçi-i mûmâ-ileyh dâ'ileri tahrîr ider.

[59a-1]

Yine elçi-i mûmâ-ileyhin.

Devlet-i Aliyye-i dâimü'l-karâr ile Nemçe devleti beyninde müstakırr olan musâfât ü muvâlât muktezâsınca hudûd-ı tarafeynin hüsn-i nizâmı ve emniyyeti ibkâsiçün hâlâ Belgrad muhâfızı sa'âdetlü paşa hazretlerine hitâben bundan akdemce şeref-rîz-i sudûr buyurulan fermân-ı âlişânın mazmûn-ı münîfi tenfiz ü icrâ olunduğunda elçi-i mûmâ-ileyhin iştibâhı olmadığından bu bâbda dahi teşekkürden hâlî olmayup lâkin bundan akdem Belgrad muhâfazasında olan neferât-ı askeriyyeden altmış sekiz cemâ'atin Osman Beşe nâm kimesne zuhûr ve Hüseyin Beşe nâm kimesnenin vekîli olmak üzere iddi'â birle merhûm Belgrad muhâfızı sa'âdetlü paşa hazretlerinin eyyâm-ı hükûmetinde şuhûd-i Müslimîn mahzarında fasl u hasm olunan da'vâya tekrâr tasaddî ve Nastu Çolak nâm Nemçelüden bin sekiz yüz guruş taleb eylediği ve Petarluka nâm Nemçelünün Devlet-i Aliyye re'âyâsından Güric Milenkavik(?) nâm zimmîde iki bin guruş alacak hakkı olduğu paşa-yı merhûmun eyyâm-ı hükûmetinde isbât ve hükm olunmuşiken yine Belgrad neferâtından Kayıkçı Ali zuhûr ve zimmî-i merkûma sâhib çıkup zimmî-i merkûmun Raka(?) nâm Nemçelüde alacağı olan iki bin altı yüz otuz yedi guruş tamânen mesfûrdan tahsîl olunmadıkça zimmî-i merkûm mesfûr Nemçelü Luka'ya deyni olan iki bin guruşu edâ eylemez. Benim dahi zimmî-i merkûmda alacağım vardır diyü iddi'â birle tagallübâne herkâta tasaddî eylediği ve ehl-i İslâm'dan Belgrad kayıkçıları Nemçe ticâretini Belgrad'dan kayık ile Zemun yakasına geçürdüklerinde âdem başına onar pâre virilmek mu'tâd-ı kadîm iken ubûr iden Nemçelülerden mârrü'z-zikr kayıkçılar dörder ve beşer altun cebren ahz eylediklerinden ma'âdâ Zemun'dan Belgrad'a sizi yine biz geçüririz ve eğer Zemun kayıklarıyla geçerseniz sizi katl iderüz diyü Nemçelüyü tahvîf ü tehdîd eyledikleri vâkı'-ı hâl olup bu makûle harekât-ı nâ-hemvâreleri tarafeynin emniyyetleri insilâbına vu hudûdların nizâmına hâlel tatarrukuna bâ'is bir keyfiyet olmağla bâlâda zikr olunduğu üzere bî-vech ve bilâ-asl da'vâya tasaddî iden merkûmân Osman Beşe ve Kayıkçı Ali ibreten li's-sâirîn Belgrad'dan nefy ü iclâ ile te'dîb ve Belgrad kayıkçıları dahi Zemun'a ubûr iden Nemçelülerden ber-mu'tâd-ı kadîm virilegelen akçelerden ziyâde mütâlebesiyle rencîde ve cebr eylememeleri ve Zemun'dan Belgrad'a yine biz geçüririz diyü tahvîfden men' u

tahzîrleri husûsuna dikkat ü ihtimâm olunmak üzere hâlâ Belgrad muhâfızı sa‘âdetlü paşa hazretlerine hitâben fermân-ı âlîleri şeref-sudûr buyurulmak recâsında olduğunu tahrîr ider.

[59a-2]

Dîvân-ı hümâyûn tercümânı kullarının takrîridir. Fî 16 M [sene 1183]

Bu def‘a dîvân-ı âsafânelerine ref‘-i ruk‘a iden Halil nâm kimesne bundan akdem Eflak’da sâkin iken fevt olan oğlu İbrahim Usta’nın temessükât mücebince Eflak’da zimem-i nâsda olan alacağı bi’l-verâse kendüye münhasıra olmağla tahsîlini istid‘â eylediğine binâen emr ü fermân-ı âlîleri üzere bu kulları merkûmun yedinde olan temessükâtını rü‘yet eylediğimde müteveffâ-yı merkûm İbrahim Usta’nın Eflak’da zimem-i nâsında cem‘an yedi yüz yirmi dört guruş alacağı olduğunu temessükât-ı merkûme eğerçi nâtik olup lâkin temessükât derûnlarında imzâları olan kimesnelerin esâmî ve eşhâsı bu kullarının ma‘lûmu olmamağla husûs-ı merkûm Yergöğü kâdısı efendi dâ‘îlerine havâle ve ma‘rifet-i şer‘le ba‘de’s-sübût ber-müceb-i temessükât hakk-ı (...) tahsîl ve ihkāk-ı hakk olunmak üzere Eflak voyvodası kullarına hitâben emr-i âlîleri şeref-sudûr buyurulur ise ol bâbda emr ü fermân men lehü’l-emrindir.

[59b-1]

Dîvân-ı hümâyûn tercümânı kullarının takrîridir. Fî 16 M [sene 1183]

Danimarka kralı tarafından Âsitâne-i Sa‘âdet’de mukîm kapu kethüdâsı orta elçilik rütbesiyle cânib-i Devlet-i seniyyeden kabûl buyurulmak recâsıyla bu def‘a kral-ı mûmâ-ileyh tarafından vürûd iden nâme ve mektûbun küşâd ve tercümesi Âsitâne-i Sa‘âdet’de mi yohsa ordu-yı hümâyûnda mı olmak iktizâ ider diyü istifsâr buyurulduğuna binâen bu kulları dahi esfâr-ı sâbıkada bu makûle mevâdd vukû‘unda kâ‘ide-i kadîme ne vechle idiğini ordu-yı hümâyûnda mevcûd tercümânlardan bir takrîb ile su‘âl eylediğimde sefer-i hümâyûn esnâsında düvel-i Nasârâ taraflarından vürûd iden nâmeler ve mekâtîb baş tercümânları vesâatlarıyla Der-aliyye’den ordu-yı hümâyûna îsâl ve tercüme olup manzûr-ı cenâb-ı sadâret-penâhî buyurulduktan sonra mübârek rikâb-ı müstetâb-ı hazret-i cihândârîye arz u takdîm olunmuşdur diyü

[59b-2]

Nemçe elçisi dâ‘îlerinin mûmzâ tekrîri tercümesidir. Fî 19 M [sene 1183]

Haşmetlü Roma imparatoriçesi ve Macar ve Çeh kraliçesi efendim hazretlerinin re'âyâsından olup mukaddemâ Erdel vilâyetinde tavattun iden Safrunyo(?) nâm Rûm mezheblü râhib birkaç sene mukaddem Erdel'de vâkı' müşârun-ileyhâ hazretlerinin Rûm mezheblü re'âyâları beyninde ikâz-ı nâ-refnine ve ana binâen re'âyâ-yı mesfûrûndan nice kimesnenin siyâseten katline bâ'is ü bâdî ve kendüsi memâlik-i mahrûseden olan Eflak diyârına firâr eylediğini ve el-hâletü hâzihi mesfûr Safrunyo(?)'nun Erdel'de mevcûd hem-mezheblerini ba'zı mekâtib-i müttehime ile hafiyeten tahrîk ve ikâza tasaddîsi haber virildiğine binâen mesfûr papas her ne diyârda bulunur ise hazer olunacak kimesnelere olduğu âşikâr olmağla haşmetlü devletim tarafından me'mûren dâ'ileri huzûr-ı âsafânelerine arz u takdîm birle tarafeynin re'âyâsından müfsid ve âsî ve bed-hâh olanlar iki cânibden dahi kabûl olunmayup bir vechle himâye olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u musarrah olduğuna binâen bâlâda mezkûr Safrunyo(?) nâm râhib bulunduğu mahalde ahz ve Erdel hudûdu zâbitânından kangısı ta'yîn ise ana teslîm olunması bâbında iktizâ iden kimesnelere mü'ekked ü müşeddid evâmîr-i aliyyenin şeref-sudûru recâ vü niyâz olunur ve bu husûsda mebzûl buyurulacak himmet-i vâlâ-nehmet-i dâverâneleri haşmetlü devletim indinde Devlet-i Aliyye-i ebed-peyvendin alâmât-ı sadâkat ve hulûsundan add olunacağı bî-reyb ü iştibâhdır diyü elçi-i mûmâ-ileyh dâ'ileri tahrîr ider.

[59b-3]

Bu def'a Rum vâlîsi sa'âdetlü paşa hazretlerine Françe beğzâdelerinden Şevalyer de Şatofur(?) tarafından işbu mâh-ı Mayıs'ın yedinci günü târîhiyle müverrah tahrîr eylediği mektûbun tercümesidir. Fî 21 M [sene 1183]

Bu esnâda bir nefer Françelü ba'zı tahrîrât-ı mukteziyye ile Bender cânibine azîmet üzre olup lâkin kulaguzsuz Yaş kasabasına vusûl mümkün olmadığı kendüye ihbâr olduğuna binâen mersûm el-ân Gavasnin(?) nâm mahalde tevakkuf ve me'mûriyetini bir ân akdem rü'yet için âminen ve sâlimen mahall-i maksûduna vusûlü zımında taraf-ı müşârun-ileyhden bir nefer kulaguz irsâl buyurulmasını recâ vü niyâz eylediğini tahrîr ider.

Yine mersûm Şevalyer'in diğerk mektûbu tercümesidir.

Bu def'a mersûm mevâdd-ı mühimme ile hâk-pây-ı devletlerine varmak ümniyyesiyle râhibi olup lâkin kulaguzsuz Boğdan mürûr u ubûr hadd-i imkânda olmadığı mesmû' u olmakdan nâşî el-ân Gavasil(?) nâm mahalde tevakkuf idüp mahall-i

merkûmdan Yaş kasabasına selâmet ile varmak için kendüye bir nefer kulaguz irsâl buyurulması niyâzıyla Boğdan'da ikâmet üzere olan sa'âdetlü paşa hazretlerine recâ-nâme tahrîr eylediğini ve Yaş kasabasından dahi mahall-i me'mûriyyetine bir ân akdem vusûlüne mümâna'at olunmamak için cânib-i devletlerinden dahi bir nefer kulaguz irsâli recâ ve ba'de'l-mülâkât umûr-ı müsta'cele-i mühimmesini ifâde vü beyân ideceğini tahrîr ider.

[60a-1]

Bu def'a emr ü fermân buyurulduğu vech üzere Leh müttetiklerinin mareşalleri olan Konte Krasincki ve Konte Potocki'ye Dîvân-ı Hümâyûn tercümânı kulları tarafından tahrîr olunan Frengî mektûbun tercümesidir. Fî 27 M sene [11]83.

Merâsim-i dostî ba'de'l-edâ çend-rûz mukaddem ordu-yı hümâyûn-ı nusret-makrûna tevârüd iden iki nefer boyarlarınız hâk-pây-ı hazret-i sadâret-penâhîye ruh-sûde olduklarında cânib-i seniyyü'l-menâkıb-ı âsafânelerinden îrâd ve istifsâr buyurulan mevâdd-ı mukteziyyeye cevâb virmekden izhâr-ı acz ve bu gûne su'âlin cevâbı birinizin bi-nefsihî hareket ve ordu-yı hümâyûn-ı zafer-nümûn cânibine vürûduna muhtâc idiğini ba'de'l-inhâ merkûmân taraf-ı dostânenenize i'âde vü ircâ' olunmuşlardır. İmdi işbu mâh-ı Mayıs'ın yirmi ikinci Cum'a günü devletlü merhametlü serdâr-ı ekrem vezîr-i a'zam veliyyü'n-ni'metim efendim hazretleri bâ-yümn-i devlet ü ikbâl ordu-yı hümâyûn-ı şecâ'at-meşhûn ile nehr-i Tuna'yı ubûr ve hudûd-ı İslâmiyye'ye takarrubları tasmîm-kerde-i hazret-i sadâret-penâhî buyurulmağla ber-vech-i muharrer ikinizden biriniz bir ân akdem bu cânibe vürûdu me'mûl-i hidîvâneleri buyurulduğunu tarafınıza tahrîren ihbâra me'mûr buyurulduğuma binâen işbu rakîme-i vidâd-ı allâme terkîm ve mahsûs âdemim ile savb-ı dostânenize icâleten irsâle ibtidâr olunmuşdur. İnşâallâhü'r-rahmân lede'l-vusûl memleketinizin tasallut-ı a'dâdan tahlîsi husûsunda vâkî' olan istirhâm u istid'ânıza muktezâ-yı hâle göre müvecceh ü münâsib buyurulduğu vech üzere müsâ'ade-i aliyye-i âsafâneleri erzâmı buyurulacağı ve asker-i İslâm-ı zafer encâmın Leh hudûduna varmaksızın serdâr-ı ekrem ve bedr-i münîr-i efham müşîr-i müşterî-i tedbîr sadr-ı a'zam ve vekîl-i mutlak-ı hazret-i padişâh-ı âlem-gîr efendim hazretlerinin nezd-i âlîlerine bir kaddem akdem vürûdunuz haberlü ve merâmınızın husûlüne bâ'is ü bâdî olduğu ma'lûmunuz oldukda bilâ-tevakkuf bir ân akdem bulunduğunuz mahalden biriniz hareket ve ordu-yı hümâyûn-ı nusret-makrûna vürûda müsâra'at eylemeniz me'mûl-i hâlisânemdir.

[60a-2] İtalyanca Metin

[60b-1]

Leh müttefiklerinin mareşalleri olan Krasinski ve Potocki taraflarından bu def'a ordu-yı hümâyûn cânibine irsâl olunan üç nefer boyarların pişgâh-ı hazret-i sadâret-penâhîye arz idecekleri mevâddı muhtevî mareşalleri merkûmânın imzâlarıyla mûmzâ yedlerinde mevcûd olan iki kıt'a kâğıdların tercümesidir. Fî selh-i M [sene 1183]

Cânib-i Devlet-i seniyyeden bu âna dek Leh müttefikleri haklarında mebzûl buyurulagelen inâyât-ı aliyyenin merâsim-i teşekkürünü ba'de'l-edâ bu esnâda asâkir-i İslâmiyye'den Leh memleketine iktizâ iden mikdâr-ı asker-i zafer-peyker idhâl buyurulması ve asker-i merkûm duhûl eylediği hâlde kifâyet mikdârı kendülere zahîre ve konaklar tertîb olunacağını mersûm Konte ve asker Potocki hâk-pây-ı devletlerine ruh-sûde olmasına izn ü ruhsat-ı âsafâneleri erzânı buyurulması ve sâye-i Devlet-i Aliyye'de istizlâlen meks ü ikâmet üzre oldukları Kobad nâm mahallin âb ü hevâsı eskal(?) olmakdan nâşî kendülere gün be-gün maraza mübtelâ olduklarına binâen tebdîl-i mekân eylemelerine müsâ'ade-i aliyyeleri şâyân ve ma'iyetlerinde olan neferâtına ta'yînât ve ihsân buyurulması ve mersûm Konte Potocki altı nefer erbâb-ı istişâre ve iki yüz nefer mikdârı âdemleriyle ordu-yı hümâyûn-ı nusret-makrûn tarafına vürûd eylemek üzre Koban'a hareket eylemesiçün kendüye üç yüz re's bargîr irsâl ve kifâyet mikdârı kulaguzlar ta'yîniyle huzûr-ı âsafîye tevârüd eyledikde mükâleme zımında kendüye mahall-i mahsûs ta'yîn olunması ve mersûm ordu-yı hümâyûna kable'l-vürûd âdemleriyle ikâmetiçün on altı aded hayme vaz' ve tehiyye ve irtesi gün tertîb-i âlây zımında taraf-ı âsafânelerinden istikbâline iki yüz nefer âdem irsâl ve kendüsi ve mekzûr altı nefer erbâb-ı istişâreleriçün yedi re's esb-i müzeyyen ve ma'iyetinde olan ve sâir boyarlar içün dahi takımlarıyla yirmi dört re's bârgîr tesyîr ve ber-minvâl-i muharerr tertîb-i âlây ile ordu-yı hümâyûna ba'de'l-vüsûl huzûr-ı fâ'izü'n-nûr-ı veliyyü'n-ni'amânelerine da'vet olunduğu hâlde dahi yine mükemmel âlây tertîb buyurulması ve pişgâh-ı hazret-i sadâret-penâhîlerine hîn-i vürûdunda darb-ı tabl ve toplar endâhte ve orta ta'yîn buyurulması ve huzûr-ı hazret-i âsafânelerinde kendü ku'ûd ve altı nefer erbâb-ı istişâreleri dahi iskemleler üzerine zânû-zede-i âdâb olmaları ve virdikleri defter mücebince müddet-i meksinde ta'yînât i'tâ ve hîn-i avdetinde ber-vech-i meşrûh yine âlây-ı merkûm ile i'âde buyurulmak recâ vü niyâzında olduklarını tahrîr iderler.

[60b-2]

Fî gurre-i S [sene 1183]

Bu def'a Leh müttefikleri tarafından ordu-yı hümâyûn-ı nusret-makrûna vürûd iden üç nefer Leh boyarını hâk-pây-ı kimyâ-sây-ı veliyyü'n-ni'amânelerine ruh-sûde olduklarında bi-inâyeti'llâhi te'âlâ asâkir-i nusret-me'âsir ile nehr-i Tuna mürûr buyurulduğu ve fîmâ-ba'd meks ü ikâmeti mûcib bir hâlet kalmadığı ve bir ân akdem Moskov keferesinden ahz-ı intikâm eylemek vâcib idiğini ve bu esnâda derûn-ı memleket-i Leh'den Hotin Kal'ası'nı muhâsara fikr-i fâsidile keferenin taburu zuhûr eylediğine binâen vâfir asâkir-i İslâmiyye mahall-i mezbûrdan derûn-ı Leh'e duhûl ve a'dâ-yı bed-fercâmına kahr ü tedmîrine müsâra'at birle memleket-i Leh'i tathîre mübâşeret olunacağı ve Devlet-i Aliyye-i dâimü'l-karârın dostları olan Leh müttefikleri kâ'ide-i müstahsene-i Devlet-i Aliyye üzre himâyet ü sıyânet buyurulacağı ve Moskovlu ile müttefik olan Lehlü bi-hasebi'sş-şer' ve'l-kânûn düşman-ı dîn-i mübîn idâdından ma'dûd olmak hasebiyle anların dahi in'idâm ve izmihlâlîne mübâderet olunacağı ve hayır-hâh-ı Devlet-i Aliyye olan Leh müttefikleri izhâr-ı sıdk u hulûs iderek Moskov keferesi tarafgîrlerinden kendüleri tefrîk husûsuna ne vechle hareket olunmak iktizâ ideceği bir ân akdem ma'lûm-ı hazret-i veliyyü'n-ni'amî buyurulmak elzem idiği mersûmun boyarâna mübârek nutk-ı âsafâneleriyle emir ve intâk buyuruldukda cevâblarında bu esnâda dahi Lehlülere inâyet ü merhamet-i Devlet-i seniyye masrûf buyurulageldiğine binâen cümlesi yekdil olarak kemâl-i sıdk u hulûs ile emr-i âlîlerine mütâba'at idecekleri emr-i vâzıh olup lâkin müttefikler ile adem-i ittihâd ve Moskovlu ile ittifâk üzre olan Lehlü düşman olmakdan nâşî mesfûrûna kılıc vâbic idiğini ve kangı tarîk ile duhûl ve ne gûne hareket olunmak lâzım geldiğini ve müttefiklerin tefrîki [61a] husûsu vâcibü'l-inhâ olan sâir mevâddın dahi temşiyet-yâb olmasını müzâkere zımında müttefikler başbuğu olan Konte Potocki'nin bu def'a huzûr-ı fâ'izü'n-nûr-ı âsafânelerine ruh-sûde olmak ümniyyesiyle ordu-yı hümâyûna vürûduna izn ü ruhsat-ı aliyyeleri şâyân buyurulmak recâsında olduklarını takrîr eylediklerinde cânib-i seniyyü'l-menâkıb-ı âsafânelerinden dahi başbuğ-ı mersûmun gelmesi husûsuna müsâ'ade-i aliyye erzânı buyurulduğu kendülere ifâde buyuruldukda bu bâbda dahi vâkı' olan müsâ'afe-i seniyye ve inâyet-i celîlelerinden kemâl-i memnûniyyet ü teşekkür ibrâzıyla da'vât-ı hayriyyeye mübâderet eylemişlerdir.

[61a-1]

Leh müttefikleri tarafından bu def'a Kartal'da ordu-yı hümâyûna vürûd iden üç nefer boyarların takrîrleridir. Fî gurre-i S [sene 1183]

Varşav'da mukîm Korte nâm kimesne Leh kralının hizmetinde olmakdan nâşî bundan akdemce kral-ı merkûm hedâyâ olmak üzre ma'lûmü'l-mikdâr mücevherât ve envâ' kürk ile mesfûr Korte'yi bâ-mektûb merhûm Kırım Hânı tarafına irsâl ve vusûlünde hân-ı müşârun-ileyh mersûmu huzûrlarına getürdüksizin hedâyâ ve mektûbu ahz ve kendüsini hafiyeten habs eylediğine binâen mesfûra ye's-i külli târî olduğundan kendüsünü helâk kasdıyla piştovuyla darb idüp mecrûh olduğunu ve müşârun-ileyhin vefâtından bir gün mukaddem mesfûr ıtlâk ve sebîli tahliye olundukda Kavşan'da mukîm Leh müttefikleri bir takrîb ile mesfûru ahz ve el-ân yanlarında mahbûs olduğunu ihbâr iderler. Mesfûr Korte'nin yine Korte isimleriyle müsammâ iki nefer karındaşları olup biri İngiltere elçisinin tercümânlığı hizmetinde olup hâlâ ordu-yı hümâyûnda mevcûd ve diğeri dahi Moskov kapu kethüdâsının tercümânı olup el-ân kapu kethüdâsı mersûm ile ma'ân mahbûsdur.

[61a-2]

Leh memleketine irsâl olunan Moskov keferesi askerinin üzerine çariçe tarafından ceneral ta'yîn olunan prenc Aleksandır Galçin geçen mâh-ı Mart'ın on dördüncü günü târîhiyle müverrah Leh palatinliklerinden Kiyev nâm mahalden neşr eylediği beyannâmenin tercümesidir. Fî gurre-i S [sene 1183]

Mâ-tekaddemden berü Leh cumhûru tarafından kral intihâbı husûsunda cârî olan serbestiyetlerinin ibkâsı zımnında Moskovlu ile akd-i ittifâka sa'y u gûşiş olduğuna binâen Moskovlu tarafından dahi bir dürlü intifâ' kaydında olmaksızın mücerred Leh memleketinin tanzîm-i umûruna mübâşeret birle yerlü ve Lehlü'l-asl kral intihâb olduğuna cemî' düvel-i Nasârâya ve ale'l-husûs Leh cumhûruna mesfûr Galçin tarafından mete'addid beyannâmeler ile i'lân olduğuna ve bundan akdem Leh cumhûrunun zîr-i hükûmetinde olup hem-civârları tarafından gadren ü hayfen nez' olunan ba'zı mahallerin yine cumhûr-ı merkûm cânibibine redd olunması husûsuna Moskov çariçesi tarafından takayyüd ve ihtimâm üzre iken husûs-ı merkûmun pezirâ-yı hitâmiçün çariçe tarafından Leh cumhûruna îrâd olunan mevâddın tesvîyesine henüz karâr virilmeksizin Leh müttefikleri zuhûr ve Moskovlu üzerine hücum eylediğinden mâ'adâ ahârları dahi hücum teşvîk birle kendü vatanlarının harâbet ü izmihlâlîne tasaddî ve asâkir-i İslâmiyye'nin Leh memleketine duhûlü melhûz olmakdan nâşî

memleket-i mezbûre külliyyen muzmahil ü harâb nice sefk-i dimâya Leh müttelikleri Leh müttelikleri sebep olduklarından kat‘-ı nazar kendüleri dahi gasb-ı emvâl tahrîb-i bilâd ve cinslerini sebbî vü istirkâk misillü harekât-ı nâ-marzıyyeye ibtidâr eylediklerine binâen Leh memleketinde emniyyet meslûb olmakdan nâşî emr-i ticâret münkati‘ olup bi‘l-cümle ahâlî ve tüccârları fakîrî‘l-hâl olduklarına binâen Moskov çariçesi tarafından arâzi-i Devlet-i Aliyye ile hem-hudûd olup harâb ü yebâb olan Leh memleketi ahâlîsinin hâllerine terahhumen asâkir-i İslâmiyye ile Leh mütteliklerini müdâfa‘a zımında Moskov asâkiri Leh derûnuna tesyîr ve üzerlerine mersûm Galçin (...) ta‘yîn olduğunu ve bi‘l-cümle ahâlî-i Leh’i kendü ile yekdil ü yekcihet olarak a‘dâyı müdâfa‘aya kıyâm için mersûm Galçin tergîb ü tahrîs eylediği ve Moskov çariçesine ahâlî-i Leh’den kâ‘inen min-kân hıyâneti zâhir ve mütehakkık olanlar ahz oldukda eşedd-i ukûbet ile katl olunacağından başka hân mânâ dahi harâb ve mâ-meleki gâret olunmak üzere Moskov çariçesi tarafından mersûm Galçin me‘mûr olduğunu i‘lân zımında işbu beyannâme tahrîr ve işâ‘at olduğu mastûrdur.

[61b-1]

Sicilyateyn elçisinin takrîri tercümesidir. Fî gurre-i S [sene 1183]

Geçen mâh-ı Teşrîn-i evvel’de Topal Mehmed nâm re‘îsin sefinesiyle yirmi altı nefer ehl-i İslâm Venedik Körfezi’ne azîmetlerine bi-irâdeti’llâhi te‘âlâ zuhûr iden şiddet-i fırtınadan sefîne-i mezkûre Sicilyateyn kralına tâbi‘ Anabolu memleketinin kıyılarına düşüp fenâ-pezîr olduğuna binâen derûnunda mevcûd mârrü‘z-zikr yirmi altı nefer esl(?)’i İslâm karaya çıkup mahall-i mezbûrda birkaç gün meks ve re‘îs-i mezbûr dahi sefîne-i merkûme kâbil-i isti‘mâl olmadığını ba‘de‘l-mu‘âyene mahall-i mezbûr ahâlîsinden iki bin yetmiş iki gurusu istidâne birle iki kıt‘a sefîne iştirâ eylediğini nâtik kral-ı mûmâ-ileyh tarafından elçi-i mersûma bir kıt‘a kâğıd irsâl olduğu ve Devlet-i Aliyye-i ebed-peyvend ile Sicilyateyn kralı beyninde müstakırr olan merâsim-i musâfât ü muvâlât muktezâsınca merkûmûn mahall-i mezbûrda müddet-i mekslerinde her vechle himâyet ve ri‘âyet olunmakdan nâşî râzı ve şükrân üzere oldukları ve bundan akdem Korsika korsanlarından ahz olunan Devlet-i Aliyye re‘âyâsından Mis Lengla Nekrisi nâm zimmînin sefinesi kendüye redd etdirilüp mahall-i maksûdu olan Mora cezâresine azîmetiçün tedâriki rü‘yet olduğu ve kral-ı mûmâ-ileyh her hâlde Devlet-i seniyyenin rızâ-yı âlîlerini istihsâle mücidd ü sâ‘î olduğu ma‘lûm-ı devletleri buyurulmak için takrîre ibtidâr eylediğini tahrîr ider.

[62a-1]

Françe tercümânının takdîm eylediği havâdise dâir takrîrdir. Fî gurre-i S [sene 1183]

Mâh-1 Zilhicce'nin beşinci günü ile müverrah Petroburg tarafından vürûd iden tahrîrâtta Azak Kal'ası'nın husûsunu müceddeden binâya me'mûr olan Romançoğ nâm Rusya cenerali târîh-i merkûmda kal'a-i mezkûrenin havâlîsini zabt ve tasarruf eylediği Petroburg şehrinde evvâh-1 nâsda ber-vech-i tahmîn zu'm olunduğu ve binâ-yı mezbûre mübâşerete me'mûr olan Rusya askerinin harekâtına i'ânet idecek Rusya donanması Ten Suyu tarafından nüzûl itmek üzere olduğu ve Hotin Kal'ası cânibine me'mûr olan Rusya cenerallerinden Galçin nâm ceneralin zîr-i hükûmetinde olan Rusya askerinin harekâtına dâir havâdise Petroburg şehrinde müterakkıb oldukları ve Estekolum(?) nâm İsfec kralının makarr-ı hükûmetinden mâh-1 mezbûrun altıncı günü ile müverrah vürûd iden tahrîrâtta Rusya Devleti'nin İsfec Devleti'nde bir müddetden berü ittihâz eylediği tasallut gûne mu'âmelesinin imtidâd ü istikrârına sa'y zımnında tedârik olunan birkaç Danimarka beğlik sefâ'inine mukâvemet için İsfec devleti tarafından dahi on kıt'a beğlik sefinesi donanmak üzere tertîb ve tenbîh olunduğu muharrerdir.

[62a-2]

Bu esnâda Kobad nâm mahalden ordu-yı hümâyûna vürûd iden Leh müttetiklerinin mareşal ta'bîr olunur başbuğu Konte Podocki tarafından mevâdd-ı âtiyyetü'z-zikri ta'ahhüd zımnında lisânları üzere virilen mûmzâ vü memhûr kâğıdın tercümesidir. Fî 13

S sene [1]183

Bu def'a devletlü inâyetlü Sadr-ı a'zam ve serdâr-ı ekrem hazretlerinin huzûr-ı fâ'izü'n-nûr-ı düstûrânelerine vürûdumda Karloviçe musâlahasında mün'akid olan şurût-ı müsâleme muktezâsınca Devlet-i Aliyye-i dâimü'l-karâr ile Lehlünün düşmânı olan Moskovlunun birkaç seneden berü vâkı' olan cevri ü tasallutundan bu def'a dahi cumhûr-ı Leh'i tahlîs birle himâyet ü sıyânetleri irâde-i seniyye buyurulduğunun merâsim-i teşekkürünü ba'de'l-edâ gerek adüvvümüz olan Moskovluyu ve gerek tarafgîrleri olanları tard ve i'dâm niyyetiyle cânib-i Devlet-i Seniyye'den derûn-ı memleket-i Leh'i altmış bin mikdâr asker-i İslâm-ı zafer-peyâm ser-asger ta'yîniyle irsâl ü tesyîr olunmak ve zikr olunan asker-i İslâm Leh memleketine duhûlünde emniyyet zımnında ahâlînin kilisalarına ve Moskovlunun tarafgîri olmayanların emvâl ve erzâkına ta'arruz olunmamak şartıyla yem ve yiyecekleri Memleket-i mezbûrenin zehâ'ir-i mevcûdesinden virilmek ve düşman üzerine bi'l-cümle Leh müttetikleri ve

ta'yîn olunacak ser-asker ile ma'an bi'n-nefs varmak ve Devlet-i Aliyye'nin himâyet-i celîleleriyle Moskovlunun tasallutundan halâs ve bu vechle cumhûr-ı Leh'in serbestiyet-i kadîme ve kavâ'id-i dîrînelerin kemâ fi'l-evvel ibkâ zımnında eshel vech üzre a'dâ-yı mesfûrûnun kahr ü tedmîri tarîkını asker-i merkûma göstermek ve Kamaniçe Kal'ası Moskovlu tarafından zabt olunmak ihtimâlini def' için Devlet-i Aliyye'nin sâdik dostları olan Leh müttetiklerinin taht-ı hükûmetinde bulunmak lâzime-i hâlden olup ancak hâcet mess eyledikde asker-i İslâm'dan iktizâ iden mikdârı kal'a-i merkûmenin muhâfazasıçün da'vet olunmak ve kal'a-i merkûmenin zehâ'ir ve mühimmât-ı mevcûdesinden asker-i merkûmun tedârikleri görülmek ve asker-i İslâmın memleket-i Leh'in mahâll-i sâiresine irsâl ve ta'yîn olunmasına dâir ba'zı mevâdd-ı mühimme dahi devletlü inâyetlü serdâr-ı ekrem müşârun-ileyh hazretlerinin va'd-ı kerîmâneleri üzre ba'de-zîn esnâ-yı mülâkâtda müzâkere olunmak üzre cumhûr-ı Leh müttetikleri tarafından i'tâ olunan ruhsat-ı kâmile hasebiyle tarafımdan ta'ahhüd olunduğu ecilden işbu mûmzâ kâğıd virilmiştir.

[62b-1]

Leh müttetiklerinin başbuğu Potocki tarafından huzûr-ı sadâret-penâhîde arz olunacak on bir mâddenin tercümesidir. Fî 3 S [sene 1183]

Mukaddemâ Karloviçe musâlahasında mün'akid olan şurût-ı müsâlemeye tarafeynden ri'âyet olunması ve memleket-i mezbûre ahâlîsinin üzerine lâzım gelen hükümün icrâsını Leh cumhûruna tahsîs kılınması ve Leh memleketini Moskov keferesinden tathîr birle Leh müttetikleri kuvvet-yâb olduklarından sonra asker-i İslâmın iktizâ iden mahalle ta'yîn buyurulması ve Lehlülerin emniyyetleri zımnında kilisalarına ve sâir emvâl ü erzâkına ta'arruz olunmaması ve mukaddemâ Moskov keferesiyle vâkı' olan muhârebe ve zabt-ı kılâ' esnâsında ahz olunup el-ân keferesi mesfûrenin esîr misillü yedlerinde bulunan Senator ta'bîr olunur memleket ihtiyârları ve sâir Leh beğzâdelerinin emniyyet ile keferesi mesfûrûndan tahlîslerine takayyüd ve ihtimâm olunması ve Moskov keferesinin bundan akdemce memleket-i Leh'den ahz eylediği topraklar ve mühimmât-ı seferiyye-i sâire bi'avni'llâhi te'âlâ istirdâd olunduktan sonra Lehlülere redd ve teslîm olunması ve ta'yîn olunacak ser-asker ve sâir askerî zâbitânı Leh müttetiklerinin zâbitlarıyla her husûsda bi'l-muhâbere hareket eylemeleri ve asker-i İslâmı zabt u rabt birle ta'arruzdan men' olunmak husûsuna ser-asker tarafından ihtimâm u dikkat olunması ve Moskov keferesinin kuvvetinin kesr ü (...) için Moskov memâlikî derûnuna hücum olunması ve cânib-i Devlet-i seniyyeden Leh

müttefiklerine imdâd ü i'ânet zımında asker irsâliyle memleket-i Leh'i vikâyet ve Karloviçe musâlahasında mün'akid şurût-ı musâlemeye ri'âyet olunması irâde-i Devlet-i Aliyye buyurulduğunu mübeyyin memleket-i Leh'e bir kıt'a beyannâme irsâl buyurulması ve Leh müttefikleri tarafeyn askerlerinin zâd ü zehâ'irlerin tedârik eylemeleriçün asker-i İslâmın derûn-ı Leh'e duhûlünden mukaddem asker-i merkûmun i'ânetiyle hudûdlarına takarrub eylemeleri tahrîr olunmuştur.

[62b-2]

Pîşgâh-ı hazret-i sadâret-penâhîye arz u takdîm ümniyyesiyle Kobad nâm mahalde meks üzre bulunan Leh müttefiklerinin mareşal ta'bîr olunur başbuğu Konte Krasinski tarafından vürûd iden mektûbun tercümesidir. Fî 13 S [sene 1183]

Taraf-ı bâhirü'ş-şeref-i âsafânelerinden bu âna değin gerek mareşal-i merkûmun ve gerek bi'l-cümle Leh müttefiklerinin mazhar oldukları inâyât-ı cezîlenin şükrânesi zımında cenâb-ı devlet-me'âbları a'dâ-yı enâm(?) üzerine gâlib ü mansûr u muzaffer olmaları da'vâtına iştigâl üzre olduklarını ba'de't-takdîm ol havâlîde olan çayırdan bârgîrlerini ihrâc eylemeleri celâdetlü hân-ı âlişân hazretleri taraflarından tenbîh olunmağla hayvânâtın iktizâ iden yemlerini tedârikden âciz olduklarından başka etrâfda olan ormanlardan dahi hatab kat' etdirmeyüp ve sâkin oldukları menzillerden Boğdanlu kendülerini ihrâc eylemek üzre olduklarından fimâ-ba'd mahall-i mezbûrda meks ü ikâmetleri hayyiz-i imkânda olmadığı hasebiyle ikâmet için kendülere mahall-i âhâr ta'yîn olunmasını tazarru' birle istirhâm eylediklerini tahrîr ider.

[62b-3]

Hâlâ ordu-yı hümâyûnda mevcûd Leh müttefiklerinin başbuğu Konte Potocki'nin takrîri tercümesidir. Fi 16 S [sene 1183]

Bu esnâda yirmi bin mikdârı asker-i İslâm Polatecki oğullarının reh-nümâlıklarıyla derûn-ı Leh'e duhûl eylediler diyü başbuğ-ı mersûma ihbâr olunup lâkin mesfûr Polatecki oğulları öteden berü kesb-i (...) kaydında olup Leh müttefiklerinin hilâf-ı marzîsi olan nice harekâta tasaddî idegeldiklerinden nâşî müttefikler nazdinde bî-i'tibâr ve merdûd oldukları hasebiyle asker-i İslâma bu gûne reh-nümâlık eyledikleri derûn-ı Leh'de şüyû' buldukda Leh müttefikleri mütevahhiş olacaklarından kat'-ı nazar kendüler ile bu evânda ittifâk u ittihâda rağbetleri olan sâir Lehlülerin dahi mesfûr Polatecki oğullarının sû-i tedbîr ve harekât-ı nâ-marziyyelerinden nâşî ittifâk u ittihâddan imtinâ' ideceklerini ve bu def'a karâr virildiği üzre ibtidâ-yı emrde

memleket-i Leh'in tasallut-ı a'dâdan tahlîsine irâde-i seniyye ta'alluk buyurulduğunu mübeyyen derûn-ı Leh'e bir kıt'a beyannâme irsâl ve keyfiyet işâ'at olunup ba'dehû asker-i İslâmın derûn-ı Leh'e duhûliçün reh-nümâlık husûsu başbuğ-ı mersûma tefvîz buyurulur ise bi'l-cümle ahâlî-i memleket-i Leh hem-dest-i ittihâd olarak gerek Devlet-i Aliyye-i dâimü'l-karârın ve gerek Leh cumhûrunun düşmanı olan Moskovluyu yümn-i himem-i celîleleri berekâtıyla eshel vech üzre tard ve i'dâm idecekleri melhûzu idiğini tahrîr ider.

[63a-1]

Leh müttetikleri tarafından bu def'a Potocki'ye gelen bir nefer Lehlünün takrîri tercümesidir. Fî 19 S [sene 1183]

Lehlü-yi mesfûr Leh müttetiklerinin hizmetinde olmağla bundan akdemce Moskovlunun keyfiyet-i hâlini tecessüs zımında müttetikler tarafından Leh'e irsâl olduğunu ve Moskov keferesinin ekserîsi Bâr ve Kurb ve civârında vâkı' (...) nâm mahallerde mevcûd olduğunu ve bundan akdem nehr-i Turla havâlîsinde olan Moskov keferesinden asâkir-i Devlet-i Aliyye ve tavâif-i Tatar havâlî-i merkûmeden tard u teb'îd idüp keferesi-i mesfûreden yalnız altı yüz nefer mikdârı el-ân Kamanîçe'ye altı sâ'at bu'du olan Keytayograd(?) nâm mahalde olduğunu ve Hotin Kal'ası'nı Moskov keferesi bu esnâda dahi muhâsara kâsında olduğunu ve Kamanîçe ahâlîsi bir vechle Moskov keferesi derûn-ı kal'aya kabûl eylemeyüp Leh müttetiklerine teb'îd birle kal'a-i mezkûreyi kandülere teslîm ideceklerini me'mûl idiğini ve memleket-i Leh palatinliklerinin a'yân ve ahâlîsi müttetikler ile tecemmû' ve ma'an Moskov keferesi üzerine hücum eylemeleriçün müttetiklerin bir sâ'at akdem derûn-ı Leh'e vürûdlarına intizâr üzre olduklarını ve Abrekşin nâm Moskov cenerali yedi bin mikdârı Moskov keferesiyle helâk olduğunu takrîr ider.

[63a-2]

Lehlü-yi mesfûrdan ahz olunan şukkanın tercümesidir.

Bar altında Darasni nâm mahalde Galçin nâm Moskov cenerali seksen bin neferden mütecâviz asker ile mevcûd ve hudûda takarrub eylemek üzre olduğu ve anbârları Darasni ve Bar ve Menzebay ve Heymelnikof ve Krasni ve Yazlofça nâm mahallerde mevcûd olduğu ve bu esnâda Hotin ve havâlîsine hücum eylemek üzre oldukları ve Hotin altında dört nefer askerî zâbitleri ve içlerinden Dolgurik(?) nâm

ceneral ve üç mayorları ve on sekizden mütecâviz sâir askerî zâbitânı helâk ve Pozorofciki(?) nâm ceneral mecrûh ve birkaç bin nefer asker telef olduğu.

[63a-3]

Bu def'a celâdetlü hân-ı âlîşân hazretleri taraflarından Murtaza Mirza vesâtatıyla ordu-yı hümâyûn-ı nusret-makrûna vürûd iden bir nefer Moskov keferesi huzûr-ı âsafide istintâk olundukda mesfûr yüz elli nefer Moskovlunun zâbitı olup ve nehr-i Özi'de bin neferâtıyla ma'an mevcûd iken tavâif-i Tataran ma'lûmü'l-mikdâr Tatar-ı şecâ'at-disâr üzerlerine varup sekiz yüzden mütecâvizi urza-i tîğ-i telef ve bir mikdârı dahi giriftâr-ı kayd-ı esir olup bâkî kalan neferât-ı münhezime firâr eylediklerini ve mesfûrun hengâm-ı muhârebede ayağına kurşun isâbet idüp mecrûh olduğunu ve bu esnâda Romançof nâm ceneral bî-meâl tabur-ı makhûr ile nehr-i Özi'ye mürûr eylediğini ve çariçe-i bî-çâre dahi el-ân Petreburg şehrinde mukîme olduğunu ve Yeni Sırb havâlisinde vâkı' Kazak ve Avşar ve garı tavâif-i hâ'ife-i menfûresi mevcûd idiğini ve Yeni Sırb'da vâkı' kılâ'-i menhûselerinde mühimmât-ı seferiyye ve mikdâr-ı kifâye me'kûlât hâzır idiğini ve Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'l-karârın külliyyetlü tedârikât-ı seferiyye ve asâkir-i nusret-âsâr-ı bî-şümâr ile hudûdlara tekarrüb buyurdıklarının âvâre-i kişver-güşâsı Moskov keferesinin vâsıl-ı güş-i pehlûsları(?) olduğuna binâen kemâl-i dehşet-i vahşiyete dûçâr ve mânend-i berk-hazân-lerzân ve herâsân(?) olduklarını mesfûr takrîr ider.

[63a-4]

Ordu-yı hümâyûnda mevcûd Nemçe baş tercümânı Beyanki kulları tarafından Zemun kumandânına irsâl olunacaak mektûbun tercümesidir. Fî 20 S [sene 1183]

Devlet-i Aliyye-i dâimü'l-karâr ile Nemçe devleti beyninde cârî olan hüsn-i muvâlât ü musâfât kumandan-ı mersûmun ma'lûm u meczûmu olduğuna binâen üç yüz bin askerden ibâret olan ordu-yı hümâyûnun her ne kadar zehâ'ire ihtiyâcı yoğise dahi teksîr ü tevfir-i zehâ'ir zımnında Zemun cânibinden hinta ve şa'îrin mübâya'ası mümkün olduğu hâlde kaç akçeye ve kangı mahalden mübâya'a mümkün idiğini kumandan-ı mersûm tahrîren ihbâr eylemesiçün tercümân-ı merkûm tarafından iltimâs olduğunu ve işbu mübâya'a husûsu Zemun cânibinden mümkün olduğu sûretde a'dânın bir dürlü habîr olmaması emrine kemâl-i taharrî ve dikkat eylemek üzere tenbîhen Belgrad muhâfızı vezîr-i mükerrerem sa'âdetlü paşa hazretleri taraflarından Zemun cânibine bir

müdebbir ve kâr-güzâr âdem ta'yîn ve irsâl olunacağını ve bu husûsun bir ân akdem cevâbı tahrîr olunmasını recâ eylediğini tahrîr ider.

[63M.b-1]

Geçen mâh-ı Mayıs'ın dokuzuncu gününde Françe ve İspanya krallarının ma'rifetiyle Ganganlı(?) nâm Roma kardinali rîm papalığa intihâb ve ta'yîn olunduğu ve bundan akdem Avrupa'dan taraf olunup Yezîd ta'bîr olunan papaslar papa-yı mersûmun menfûru olmağla bi'l-küllîye memâlik-i Avrupa'dan tardlarına sa'y ideceği.

Geçen mâh-ı Nisan'ın on yedisinde Korsika cezîresi ahâlîsi tecemmu' ve cezîre-i merkûmede mukaddemâ Françelünün zabt eylediği ba'zı mahalleri istirdâd zımında neferât-ı askeriyelerin tertîb üzere oldukları ve İngiltere mütemevvillerinden bir nefer kimesne Korsikalunun Pavli nâm başbuğlarına gelüp akçe ile imdâd eylediğine binâen Françelü ile İngilterelü beyninde muhâsama ve cenk ü cidâl hudûsuna mü'eddî olacağı melhûz idiği Korsika cânibinden isticlâb olunduğu.

El-hâletü hâzihi Nemçe devleti âsûde-hâl üzere olmağla ol cânibden i'tibâra şâyân havâdis isticlâb olunmadığı ve Korsika cezîresi ahâlîsi bu esnâda cezîre-i merkûmede olan Françe askeriyle hîn-i muhârebede beş bin mikdârı Françe askeri telef olmakdan nâşî kendülere fûtûr u haşyet târî ve Korsika ahâlîsi kuvvet-yâb olduğu.

Venedik cumhûru mücerred kendü memâlikini muhâfaza zımında ba'zı mertebe tedârikât-ı seferiyye ile meşgûl idiği ve Moskovlu tarafından her ne kadar tahrîk olunur ise dahi ehad-ı tarafeyne meyl ve müdâhaleden tehâşî üzere olacağı melhûz idiği ve bu esnâda Leh müttetikleri kendü üzerlerine bir büyük mareşal intihâb ve ta'yîn eylemek üzere oldukları ve Litvanya dukalığının a'yânı Moskovlunun umûr-ı Leh'e müdâhale birle kavâ'id-i cedîde vaz' eylediğine rızaları olmadığını mübeyyin bir sene mukaddem işâ'at eyledikleri beyannâmeyi bu def'a tecdîd ve neşr eyledikleri ve birkaç nefer Moskovlu Leh'de vâkı' Serâdiye(?) palatinliğinden mevcûd müttetiklerin üzerine hîn-i hücumlarında müttetiklerin ekserîsi maktûl ve bâkîsi müteferrik oldukları ve bu esnâda Leh kralı tarafından istimâlet ve takviyyet zımında müttetiklere hafiyyeten tahrîr olunan bir kıt'a mektûbu Varşav'da mukîm Rebnin bir takrîb ile ahz ve Moskov çariçesine irsâl eyledikde çariçe-i mesfûrenin Leh kralından emniyyeti meslûb olduğuna binâen Litvanya'da vâkı' Veline(?) nâm mahalle varup ikâmet eylemesi çariçe tarafından kral-ı mesfûra teklîf ve muhâfazası zımında ma'iyetine bir mikdâr Moskovlu ta'yîn olunduğu ve mukaddemâ Moskovlunun tarafgîri olan Ukrayna

ahâlîsinden ba‘zısı Moskovlunun kendülere vâkı‘ olan cevri ezâlarından nâşî bu def‘a müttefikler ile akd-i ittihâd eyledikleri ve Moskov keferesinin Leh ve Boğdan arâzisinde inhizâmı ve Pozorogaçizki(?) nâm cenerali ve sâir askerî zâbitânlarını ve neferâtını asâkir-i İslâm ahz eyledikleri ve Lenya(?) ve Podolya câniblerinde mütevâtir idiği ve İngilterelü ve Moskovlu ve Danimarka ve Flemenk ve Lehlü beynlerinde tahaffuz-ı ittifâkla mübâderet olunduğu menkûl idiği sâbıkâ Boğdan voyvodası kullarının Nemçe’de mukîm âdemîsi tarafından voyvoda-i merkûma ve Frengî lisânını ârif yazıcısına vürûd iden dört kıt‘a mektûbda tahrîr ve kendisinin dahi isticlâb-ı havâdisât için akçeye müzâyakası olduğu voyvodanın âdemîsi mesfûr tarafından terkîm ve iş‘âr olunmuştur.

[63M.b-2]

Ordu-yı hümâyûn-ı nusret-makrûnda mevcûd Korte nâm İngiltere tercümânının takrîri tercümesidir. Fî 21 S [sene 1183]

Devlet-i Aliyye-i dâimü’l-karâr ile Moskovlunun ıslâh-ı zâtü’l-beynine bundan akdemce İngiltere elçisi dâ‘îleri tavassut eylediğine binâen İngiltere kralı ve Moskovlu taraflarından elçi-i mûmâ-ileyhe ruhsat-ı kâmile virilmek lâzime-i hâlden idiği cânib-i hazret-i sadâret-penâhîden nutk-ı şerîf buyurulmak hasebiyle der-akab elçi-i mûmâ-ileyh dahi mâdde-i merkûme için te’kîden devleti tarafına tahrîr ve cevâbı vürûdunda bilâ-tevakkuf temşiyet-i keyfiyet zımnında izn ü ruhsat-ı âsafâneleri üzre bi-nefsihi ordu-yı hümâyûna gelmek üzre olduğunu ve Devlet-i seniyyenin sâdık dostu olan İngiltere kralının tavassutu âhara tercîh buyurulmasına müsâ‘ade-i aliyye erzânı buyurulmak ümniyyesiyle hâk-pây-ı hazret-i sadâret-penâhîye rû-mâl ile istizân ve elçi-i mûmâ-ileyhin levâzimât-ı râhiyyesinin rü’yetiçün tercümân-ı merkûm bir ân akdem Âsitâne-i devlet-âşiyâneye avdet eylemesine müsâ‘afe-i aliyye bî-dirîğ buyurulur ise esnâ-yı râhda emniyyeti zımnında ma‘iyyetine bir nefer kulaguz ta‘yîn buyurulmasını bu def‘a elçi-i mûmâ-ileyh tercümân-ı merkûma tesyîr eylediği mektûbda iltimâs eylediğini tercümân-ı merkûm tahrîr ider.

[64M.a-1]

Bosna vâlisi vezîr-i mükerrerem sa‘âdetlü paşa hazretleri taraflarından Venediklüye dâir vürûd iden evrâkın hulâsalarıdır. Fî 18 S [sene 1183]

Venedik cumhûru memleketine ve Karacadağ’a semt olan Ustolca(?) Kal‘ası kapudânı Zülfikar kapudân Venediklü tarafından ba‘zı nâ-mülâ’im hareket müşâhade

eylediğini ve Ustolca kazâsı re'âyâsından bâkire bir kız Venediklü tarafından cebren sirka olunduğunu kapudân-ı mûmâ-ileyh mektûb ve kazâ-yı mezbûr nâ'ibi i'lâmıyla inhâ etmeleriyle Zadre'de olan Venedik ceneraline müşârun-ileyh tahrîr eyledikde bermûceb-i şurût-ı ahidnâme icrâ olunmadığına binâen ordu-yı hümâyûnda mevcûd elçilerine tenbîh olunmuş.

Mukaddemâ fermân buyurulan Zadre gümrüğü husûsu henüz faysal bulmayup ve sene-i sâbıkadan berü tedârikât-ı kaviiyeden hâlî olmamalarıyla bu def'a Ustolca(?) nâm-ı diğêr Viyaduška(?) kapudânının tahrîri üzre dimâğlarında fesâd olmak muhtemel olmağla bundan böyle şerâ'it-i hazm ü ihtiyâta ri'âyet ve celb-i havâdis husûslarına sa'y ve mübâderet ideceğın müşârun-ileyh kâ'imesinde tahrîr ider.

[64M.a-2]

Ustolca(?) nâm-ı diğêr Viyeduska(?) kapudânı Zülfikar kapudân tarafından müşârun-ileyhin kethüdâsı tarafına vürûd iden mektûbun hulâsasıdır.

Bu kulları Venedik cumhûrunun hudûduna mu'temed câsuslar gönderüp ba'de't-tecessüs cümlesi sefer tedârikinde meşgûl ve Kator(?) altında askeri hâlâ mevcûd ve yevmen fe-yevmen tedârikleri müzdâd olmağla sinîn-i sâbıkada Karacadağlulara viregeldikleri sefer ulûfesini bu def'a dahi teklîf ile kendülerini bend itmek murâd eylediklerinde Karacadağlı beynlerinde ba'de'l-müşâvere bu esnâda mutazarrır olduklarını beyân ile ulûfe-i sâbıka virirseniz kabûl iderüz diyü cevâb virmeleriyle küllî mu'ayyen olacakları muhtemel olup ve bundan iki ay mukaddem rîm papa mürd oldukda Nemçe ve İspanya ve Françe ve Venedik her biri kendü tarafından nasb itmeğe sa'y iderler. Ancak henüz nasb olunmayup ve bi'l-ittifâk nasb olunmaz ise beynlerinde nizâ' vâkı' olmak melhûzdir. Berşke(?) ta'bîr olunur Nemçe iskelesinde otuz binden mütecâviz Nemçe askeri mevcûd olup ve Nemçe kralı bu esnâda Berşke(?) ve sâir deryâ kenârında olan kal'alarını devr itmek ve İngilterelinün vâfir sefâ'ini Venedik bahrine vürûd itmek üzredir. Venediklinün lisânlarında Nemçe kralı Berşke'de(?) olan askeriyle Zadre ve sâir Dalmaçya'yı almak murâd itmekle sefâ'ininin vürûdu gûyâ Venediklüye imdâd için olup ve'l-hâsıl İngiltere'den mi yohsa âhar tarafdan mı vâfir cenk sefâ'ini bu esnâda Venedik bahrına gelecekleri sahîhan haber alınmıştır. Kaldiki Nemçe askeri Berşke'de(?) mevcûd olup kasdı Dalmaçya ile hudûd başı Venediklü velâyetine olsa Kator altında mesâfe-i ba'idede Venedik askerinin işi nedir? Cümle işleri hîle olmak muhtemeldir. Kazâmıza merbût sâhil-i bahrda (...) ta'bîr olunur kışlak mer'âlarında

re'âyâ kızları koyun ra'î ider iken ve Venediklünün Oyuzen(?) Kal'ası'ndan Raştine(?) oğulları kayık ile gelüp bir kız esîr ve zâbitları olan Toko(?) oğlu Anton götürdikde kızın ammîsiyle bu kulları mektûb (...) mugâ'yir-i sulh u salâh böyle iş olur mu diyü keyfiyeti su'âl eylediğimde kat'â iltifât itmediğinden başka hudûdumuza karîb ba'zı mevrû'âtımızı bilâ-izn zirâ'at itmeleriyle su'âl olundukda hakkını viririz diyü cevâb eylemelerinden nâşî zamîrlerinde fesâd olmak görünür. Tekrâr câsuslar gönderilmiştir. Haber getürdüklerinde tahrîr olunur. Zikr olunan bâkireyi mesfûrân esîr idüp zâbit-ı merkûma getürdüklerini hâvî ve zâbit-i merkûmun mugâyir-i sulh u salâh vâkı' olan ta'addîsinin men'ini muhtevî Ustolca(?) nâ'ibinin i'lâmı.

[64M.a-3]

Venedik tercümânı Rali kullarının takrîridir.

Sa'âdetlü Bosna vâlisi vezîr-i mükerrem taraflarından vürûd iden tahrîrâtda bu sene-i mübârekeke İngiltere tarafından Venedik'e birkaç kıt'a sefâ'in imdâd zımnında gönderilmek üzere olduğunu ve Venedik cumhûru tarafından Karacadağlulara virilegelen ulûfe-i mu'ayyeneyi mesfûrûn bu sene dahi talep eylediklerini müş'ir tahrîr ve zikr olunan mevâddın cevâbı bu kullarından isitifsâr buyurulduğuna binâen imtisâlen li'l-emri'l-âlî bu vechle takrîre ictisâr olunur ki İngiltere sefîneleri beher seneye gâh onar ve gâh on beşer Venedik körfezine girüp li-ecli't-ticâre Venedik'evarup avdetlerinde Venedik'e tâbi' adalardan kuş üzümü alup vilâyetlerine nakl idgeldikleri ma'lûm-ı çâkerîdir ve Karacadağlulardan dahi Venedik cumhûru dâimâ teşekkî üzere olduğu ve hem-civâr olan Dalmaçya ahâlîsine îsâl-i zarar u hasâretten hâlî olmadıklarını elçi beğ dâ'îleri tarafından takrîrât ile hâk-pây-ı devletlerine arz u ifâde olunduğu vâkı'-ı hâldir. Bu takdîrce mesfûrûn cumhûr tarafından ulûfe virilmek bir vechle akl tecvîz itmediği muhât-ı ilm-i cihân-şümûl devletleridir. Bu gûne hilâf-ı vâkı' ve Venedik cumhûrunun matlûb ve mültezemi olan kemâl-i muvâ'ât-ı musâfâta münâkız u münâfi tahrîrâtın vürûdu İskenderiye mutasarrıfının tahrîkiyle olduğu muhtemeldir ve kız mâddesi kat'â bu kullarının ma'lûmu olmayup bu gûne mevâddın su'âl ü cevâbı Âsitâne-i Sa'âdet'de mukîm elçi beğ dâ'îleri tarafından iktizâ eylediği muhât-ı ilm-i âlem-ârâ-yı âsafî buyuruldukda emr ü fermân.

[63b-1]

Bosna vâlisi vezîr-i mükerrem sa'âdetlü Mehmed Paşa hazretleri taraflarından

Nemçelüye dâir vürûd iden evrâkın hulâsalarıdır. Fî 18 S [sene 1183]

Eyâlet-i Bosna ile hem-hudûd olup Nemçelüye tâbi‘ Lefte(?) ülkesinin kadîmi karavulhâneleri re’s-i hudûddan ba‘îd iken Esterevice-i(?) atîk Kal‘ası müvâcehesinde Kok(?) demekle ma‘rûf Kalviye(?) ta‘bîr olunur mahalde mâh-ı Muharrem zarfında ahşâbdan iki kapulu bir palanga ve ebniye-i sâire inşâsına mübâşeret olduğu Esterevice-i(?) atîk nâ‘ibi ve kapudân ve ağvât ve zâbitânı taraflarından i‘lâm ve mahzar ile müşârun-ileyhe ihbâr olundukda def‘î husûsu Karlofça ceneraline taraflarından tahrîr olunmuşiken henüz cevâbı gelmediğine binâen mârrü’z-zikr i‘lâm ve mahzar ve ceneral-i merkûme gönderilen mektûbun sûreti isticlâb-ı havâdis için gönderdiği câsusun takrîri ve Nevi(?) Kal‘ası kapudânı cânibinden Bosna çavuşlar kethüdâsına gelen mektûbun aynî kapu kethüdâsına irsâl olduğunu müşârun-ileyh kâ‘ime ve mektûbunda tahrîr ider.

[63b-2]

Nemçelünün Lepiska(?) memleketi hudûdunda Kok(?) demekle meşhûr Kalviye(?) ta‘bîr olunur mahalde ahşâbdan palanga ve iki çartak ve iki kebîr hân müceddeden ihdâs eyledikleri vâkı‘ olmağla ebniye-i muhdese def‘ ve kadîmden berü re’s-i hudûddan içerüde ba‘îdçe olan karavelhâneler ile iktifâ etdirilmesini Esterevice-i(?) atîk kapudânlığında vâkı‘ kılâ‘ ve palanga ağvât ve zâbitânı mahzarlarında ve Esterevice-i(?) atîk nâ‘ibi i‘lâmında tahrîr ider. Ebniye-i muhdese-i mezbûreyi şurût-ı ahidnâme-i hümâyûn mücebince def‘ ve atîk ve kadîm karavulhâneler ile iktifâ eylemeleriçün tenbîh-i ihtimâm eylemesini hâvî Karloviçe ceneraline vezîr-i müşârun-ileyh mektûb göndermişler.

[63b-3]

Bosna vâlisi müşârun-ileyhin Nemçe memleketine gönderdiği câsus-ı merkûmun takrîridir.

Tenbîh ve sipâriş buyurulduğu üzre ibtidâ hudûd başında olan Vakrar(?) çartağına andan Esilon(?) Kal‘ası’na andan Karloviçe’ye andan Zağrab Kal‘ası’na andan Vadajdin Kal‘ası’na bân(?) ikâmet eylediği yere andan Graç(?) Kal‘ası’na varup ba‘dehû girüye avdet ve Bilvar Kal‘ası’na gelüp andan Ayvanik(?) kasabasına andan Betrin(?) andan Kastaniçe(?)’ye çıkup kral Pozab(?) ve ceneral olan ve Şişko oğlu ceneral ve Mevik(?) oğlu ceneral Baçok(?) kral ma‘an kalgup Dirisne(?) Kal‘ası’na ve andan Karlo[vi]çe Kal‘ası’na gelecekleri ve Karlo[vi]çe’de zehâ‘ir cem‘ ideceklerden andan Garab(?) Kal‘ası’na ve andan dahi Seliska(?) Kal‘asına varup kral askeriyle

Bilvar(?) Kal'ası'nda Nisan'ın on altıncı gününde mevcûd olup müştereyi(?) ta'lîm itdürüp altmış bin asker ile Nazajdi(?) bânı Leh hudûduna gönderecek imiş. Gûyâ bir ânda Burk(?) Kralı iki yüz bin asker ile Leh hudûdunda olup Bec ile vülâtını Prag(?) yanında yüz bin Nemçe askeri mevcûd olmağla kendülerini muhâfaza için Beç'den gelen havâdisleri tahrîr eylemek üzere ta'yîn eylediği üç nefer âdem ile bir konakda misâfir oldum. Beynimizde dostluk vâkı' olmağla husûs-ı mezbûru müzâkere eyledim ve kendüye kral tarafından iki def'a vürûd iden mektûbları bana gösterüp işbu takrîr[de] zıkr olunan mekâtîbde mastûr olduğunu müşâhede itdim. Kırk günden mütecâviz mecmû' memleketlerinde müştereyi(?) ta'lîm ideyorlar diyü takrîr ider.

[63b-4]

Tuna kapudânı Mehmed Tayyar kapudân tarafından Bosna câsusları kethüdâsına vürûd iden mektûbun hulâsa gûne sûretidir.

Bundan mukaddem Teravenik'den(?) kal'amıza geldiğimizde dârü'l-harb tarafından Zirikçe(?) Kal'ası kapudânı kal'amız karşısına gelüp hîn-i mülâkâtımızda kapudân-ı mesfûr beynimizde otuz mikdârı haydûd eşkıyâsı zuhûr ve memleketimize ta'addîye cesâret etmeleriyle eşkıyâ-yı merkûmeyi muâhaza için Karlofça cenerali tarafından altı bin ve Hırvat banlığı tarafından dört bin asker ta'yîn olunmağla işbu geçen Cum'a kal'amıza iki sâ'at mesâfede re's-i hudûdda vâkı' Totula nâm mevzi'de asker-i mezbûr cem' olmak üzredir diyü haber virüp ve yevm-i mezbûrde ale's-sabâh Hırvat banı tarafından Kostaniçe Kal'ası'nın avirstari(?) nâm zâbitlarıyla tahmînan dört bin mikdârı asker kal'amız yanından mürûr ve akablarından dahi dört yüz araba ubûr idüp mevzî'-i merkûmda mevcûd oldukları hâlde mahlasanız dahi tecessüs-i keyfiyet zımnında karındaşımızı birkaç âdem ile mahal-i mezbûre îsâl eylediğimde nehr-i (...) tarafından hudûd kenârlarıyla Karloviçe cenerali hudûdunda olan Galebna(?) nâm nehrin kenârına varınca hendek hafırına mübâşeret ve parmaklık nasb itmek için kebîr balvanları kat' ve mahal-i mezbûre nakl eylediklerini mu'âyene idüp ba'dehû mezkûr arabalar avdet ve yine kal'amız yanından mürûr itmişlerdir. Ancak asker mahal-i mezkûrden rücû' ve ne tarafâ gitdikleri ma'lûmumuz olmadığından keyfiyete kesb-i ıttılâ' için dârü'l-harb tarafına birkaç nefer câsus irsâl olunmağla geldiklerinde ne gûne heber getirürler ise [64a] tahrîr olunur.

[64a-1]

Ordu-yı hümâyûn-ı nusret-makrûnda mevcûd Nemçe baş tercümânı kullarının takrîridir.

Fî 27 S [sene 1183]

Bu def'a Bosna tarafından Nemçelüye dâir vürûd iden tahrîrâtın keyfiyeti bu kullarından su'âl buyurulduğuna binâen imtisâlen li'l-emr bu vechle takrîre ictisâr olunur ki Nemçe devleti musâfât ve dostlukda Devlet-i Aliyye-i rûz-efzûn ile olan musâlaha-i dâimenin ale'd-devâm istikrâr ve ri'âyetlerinde sâbit-kademdir. Bosna hudûdunda karavulhâneler ve palangalar ihdâs olunduğundan kat'â habîr değılim Nemçelünün askeri ancak Selerin(?) hudûdunda Brandenburg için muhafazada olduğunu ve Lehlü ile hem-hudûd olan Macar semtinde dahi li-ecli'l-ihdiyât asker ta'yîn olduğunu bilürüm gayrısını bilmem ve bu güne keyfiyetler Âsitâne-i Sa'âdet'de mukîm Nemçe elçisi tarafından su'âl buyurulmak iktizâ eylediğini takrîr ider.

[64a-2]

Nemçe elçisi dâilerin takrîri tercümesidir. Fî 28 S [sene 1183]

Tarafeyn tüccârı tarafeyn memâlikinde âminen ü sâlimen kendü hâllerinde ticâret ideler. Müşârun-ileyh Roma imparatoruna tâbi' olan vilâyetlerin tüccârı ve re'âyâları her kangı milletin ise berren ve bi'l-istiklâl kendü sefineleriyle bahren bu güne değın mu'tâd olan vech üzre bayrak ve petentesiyle memâlik-i mahrûseye kendü hâllerinde gelüp ve gidüp alış viriş idüp bu güne değın mu'tâd olan ve virilegelen gümrüklerin virdiklerinden sonra bir dürlü rencîde vü remîde olunmayup ve sâir Devlet'i Aliyye'de bulunan müste'men tâ'ifesine bâ-husûs Françe ve İngiltere ve Naderlande milletlerine olan müsâ'ade Roma imparatorunun tüccârına mebzûl ve câri ola ve devlet-i müşârun-ileyhânın konsolos ve tercümânları ve bi'l-cümle kendü re'âyâlarından olan tüccâr ve işgüzârları ve bunların hizmetlerinde bulunan huddâmı cizye ve tekâlif-i sâire talebiyle rencîde olunmayalar diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastur u musarrah olduğuna binâen medîne-i İzmir'de li-ecli't-ticâre meks ü ikâmet üzre olan haşmetlü Roma imparatoruna tâbi' Nemçe ve Toşkana re'âyâsı tüccârından hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn iştirâ ve tekâlif-i örfiyye mutâlebesiyle rencîde olunmaları îcâb itmez iken işbu sene-i mübârekede sefer-i hümâyûn-ı zafer-makrûn için ol havâliden mübâya'ası fermân buyurulan deve ve katır iştirâsı ve tekâlif-i sâire lâzım gelenlerin üzerlerine tevzî' ve defteri mücebince mutâlebe olundukda medîne-i merkûmede şişeci esnâfindan Yorgaki veled-i Aciyavan oğlu ve Yenaki veled-i Zâfirî ve Nikolaki Karavadiski(?) veled-i Vasili nâm zimmîler biri birlerine yekdil ü yekcihet

ve kendü hisselerine isâbet ideni tahfîfkasdıyla medîne-i mezkûre kâdısı fazîletlü efendi hazretlerine varup bir takrîb ile efendi-i mûmâ-ileyhi himâyet ü sıyânetini ba'de'l-celb medîne-i merkûmede ticâret ile meks üzre olan imparator-ı müşârun-ileyhin re'âyâsından olup şişe ve sirup(?) ve kâğıd ve kutu ve sâir Nemçe ve Françe ve Venedik vilâyetlerinden gelen emti'a ve hırdavâtı fûruht iden iki nefer Nemçe ve üç nefer Alıkaralunun(?) dükkânlarına varup sizler dahi bizim fûruht eylediğimiz emti'a ve eşyâdan fûruht idersiz diyü merkûm beş nefer Nemçelüden ve hırdavât-ı mezkûreden kırk ellişer pârelik alup zükaklarda fûruht iden beş altı nefer Alıkarna(?) Yehûdları fukarâsından tekâlîf-i merkûmeyi kemâl-i tagallüb ile taleb ve haklarında icrâ eyledikleri mu'âmele-i kabîha ve şetûm-ı galîza ile kanâ'at itmeyüp sâlifü'z-zikr Nemçe ve Toşkana re'âyâsına tahmîl birle merkûmûndan iddi'â eyledikleri tekâlîf-i mezkûre hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn olduğuna binâen bu makûle ta'addiyâtları men' u def olunmak recâsıyla mevlânâ-yı mûmâ-ileyhe âdem gönderüp lâkin bir vechle isgâ eylemediğinden mâ'adâ ahidnâme-i hümâyûnun şurûtuna ve Nemçe ve Toşkana re'âyâsından cizye ve tekâlîf-i sâire mutâlebesiyle rencîde olunmamak bâbında şeref-sudûr iden müte'addid evâmîr-i şerîfe ve hâsseten işbu iştirâ teklîfi taleb olunmaya diyü Françelüye [64b] i'tâ olunan emr-i şerîfi ibrâz eylediklerinde bir vechle nazar itmeyüp müste'menler işbu iştirâ teklîfini edâ eylemek iktizâ eylediğini ve bir seneden ziyâde meks ü ikâmet iden bi'l-cümle müste'menden cizye bile aldırırım diyü ısrâr ile cevâb eyledikte zimmiyûn-ı mesfûrûn Mevlana-yı mûmâ-ileyhden ol mertebe mahmî olunduklarını müşâhede eylediklerinde işbu mâh-ı Mayıs'ın on beşinci gününde zükaklarda hırdavât fûruht idenlerdir diyü altı nefer Alıkorna(?) Yehûdîleri ahz ü habs itdürüp ve eğerçi merkûmûn zükaklarda fûruht iden Yehûdîlerinden olmadıklarını huzûr-ı hâkimde sâbit oldu ise bile yine ahidnâme-i hümâyûn mücebince konsolos vekîline teslîm olunmalarıçün kemâl-i meşakkat çekilüp ve Mevlana-yı mûmâ-ileyhe îrâd olan delâ'il ve ibrâz olunan şurût-ı ahidnâme-i hümâyûn ve yedlerinde olan evâmîr-i şerîfe bir dürlü mukayyed olmayup bâlâda mezkûr Nemçe ve Toşkana re'âyâsı işbu iştirâ teklîfini edâ iderler diyü ısdâr birle dükkânlarını sedd ü bend için tenbîh eylediğini konsolos vekîli mûmâ-ileyh müşâhede eyledikte merkûmûnun dükkânlarını sedd ü bend ve ayakda gezenleri men' itdirmeğe mecbûr olmuştur. Zimmiyûn-ı mesfûrûn dahi murâd-ı fâsîdelerini icrâ kasdıyla tekrâr mûmâ-ileyh efendiye varup ve işbu iştirâ teklîfini müste'menden olmak zımnında bir kıt'a i'lâm ve mürâsele almak vech-i tarîkini bulmalarıyla yine medîne-i merkûmede Dârü's-sa'âde ağası hânında sâkin Bünyamin Baruh ve Nebeşrat ve Loşayade(?) ve Enrikos Namon nâm üç nefer

Alıkornalı(?) Yehûd tüccârının odalarına varup merkûmlardan dahi iştirâ-i mezkûre teklîfi için kırk guruh taleb eylemişlerdir. Bu takdîrce zimmiyûn -ı merkûmûnun hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn icrâ eyledikleri rencîde ve ta'addiyât-ı mütemâdiyelerinden bâlâda mezkûr iki nefer Nemçelü ve üç nefer Alıkornalının dükkânları sedd ü bend ve zukaklarda bu misillü hırdavât fûruht iden beş altı nefer Alıkorna(?) Yehûdîlerini ta'ayyüşleri münkatı' olduğuna binâen haşmetlü Roma imparatorunun re'âyâsından olan gerek bâlâda mezkûr iki nefer Nemçelü ve üç nefer Alıkornalının müste'ciren sâkin oldukları dükkânları küşâd ve gerek zukakda gezüp fûruht iden merkûmûn beş altı nefer Alıkorna(?) Yehûdînin âminen ü sâlimen ticâretlerini ve kâr ü kesblerini kemâ fî'l-evvel icrâsına bir dürlü mûmâna'at u muhâlefet ve hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn sâlifü'z-zikr iştirâ ve tekâlif-i sâire mutâlebesiyle rencîde vü remîde olunmamak bâbında ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn mü'kked ü müşedded emr-i şerîf-i âlişânlarının şeref-sudûru recâ vü niyâz ve haşmetlü Roma imparatoruna tâbî' Nemçe ve Toşkana tüccâr ve re'âyâsından cizye ve tekâlif-i sâire talebiyle rencîde olunmamak bâbında taraf-ı Devlet-i Aliyye'den ahidnâme-i hümâyûn mûcebince defa'ât ile şeref-sudûr iden bunca evâmir-i şerîfenin mazâmîn-i münîfelerinin ibtâlîne ve ahidnâme-i hümâyûn şurûtunun adem-i tenfîz ü icrâsına ve Nemçe ve Toşkana re'âyâsının emr-i ticâretlerinin inkıtâma bâ'is ü bâdî olan bâlâda mezkûrû'l-ism dört nefer zimmîler ve sâir bu misillü eşhâs-ı kabîhaya mûceb-i ibret birle Devlet-i Aliyye-i ebed-peyvendin ol rütbe dostu olan bir devletin tüccâr ve re'âyâsına îrâs-ı mazarrat ve te'addî ü rencîdeden ictinâb eylemeleriçün mesfûrûn dört nefer zimmîlerin bu gûne mûte'annit ve habâsetin icrâsına tasaddî eyledikleri için ıslâh-ı nefis oluncaya değîn diyâr-ı âhara nefy ü iclâ veyâhûd bir müddet kal'a-bend olunmalarıyla te'dîb ve gûş-mâlleri husûsu ne vechle irâde-i aliyye-i âsafânelerine enseb görülür ise re'y-i rezîn-i isâbet-karîn-i düstûrânelerine tefvîz ü ihâle olunur diyü.

[64b-1]

Pîşgâh-ı hazret-i sadâret-penâhîye arz u takdîm olunmak ümniyyesiyle bu def'a Krasınşki tarafından vürûd iden mektûbun tercümesidir. Fî 27 S [sene 1183]

Emr ü fermân buyurulduğı vech üzere Krasınşki bulunduğu mahalden hareket ve sa'âdetlü vezîr-i mükerrem ser-asker paşa hazretleriyle ma'an Leh'e duhûl eylemek üzere idîğini ve ordu-yı hümâyûn-ı nusret-makrûnda meks ü ikâmet eylemek üzere merkûmun tarafından ta'yîn olunacak kapu kethüdâsı bu esnâda hasta-i hâl olduğundan birkaç gün zarfında ikâmet ifâkat buldukda ba's u irsâl olunacağını ve esnâ-yı râhda

mesfûr kapu kethüdâsına kimesne tarafından rencîde olunmamak üzere bir kıt'a fermân-ı âlişân sudûrunu recâ vü niyâz eylediğini tahrîr ider.

[64b-2]

Bu def'a kullarına virilen Frengî mühür, emr ü fermân-ı âlîleri üzere ordu-yı hümâyûn nusret-makrûnda mevcûd düvel-i Nasârâ tercümânlarına irâ'et olundukda nakşını bal mumu ile ihrâc ve üzerinde mahkûk olan tâc gûne tasvîr mühür sâhibinin askerî tâifesinden olmasını iş'âr eylediğini ve hurûfât-ı mahkûkadan dahi Moskov ceneralî Solnikof nâm ceneral-i şikeste-bâln ismi istidlâl ve istihrâc olunduğunu mersûmûn ihbâr eylemeleriyle takrîr-i bendegâneye cesâret kılındı.

[65a-1]

Celâdetlü hân-ı âlişân hazretleri taraflarından bu esnâda ahz olunup ordu-yı hümâyûn-ı zafer-nümûna vürûd ve huzûr-ı âsafide istintâk olunan bir nefer Moskov keferesinin takrîridir. Fî 27 S [sene 1183]

Mesfûr Ten Kazaklarından olup ol havâlîde Romancof nâm ceneralin ma'iyetinde kırk bin nefer Moskov askeri ve on bin Ten Kazağı ve yirmi bin Kalmuk mevcûd idiğini ve ceneral-i mesfûr hudûd-ı İslâmiyye'yi tecâvüz niyyetinde olmayup ancak kendü hudûdlarını asker-i nusret-eser-i İslâmdan muhâfaza zımnında me'mûr olduğunu ve geçen şitâdan berü bin nefer amele istihdâmıyla Azak ve Tayagan kal'alarını Moskov keferesi mezîd-i sür'at birle müceddeden binâya mübâşeret ve lâkin bu âna dek hitâma resîde olmadığını takrîr eylemiştir.

[65a-2]

Nemçe elçisinin takrîri tercümesidir. Fî 29 S [sene 1183]

Nehr-i Tuna ve nehr-i Sava sâhillerinin birer tarafı Devlet-i Aliyye'nin ve taraf-ı âharı dahi Nemçe Devleti'nin zîr-i tasarrufunda olup re'âyâ-yı cânibeynden nehr-i mezkûreynde sayd-i mâhî idenler hadd ü safî tecâvüz eylemeyeler ve bi-hasebi'l-iktizâ sefînelerin ve kayıkların akındı olan mahallerde ahd-i hümâ âharın sâhilleri tarafından yedek ile çekdiklerinde birbirlerine ta'arruzdan mücânebet ideler diyü ahidnâme-i hümâyûnun yedinci mâddesinde musarrah olduğundan ma'adâ tarafeynden çeteler ve gasb ü gâret ve sebî vü istirkâk ve sâir bu misillü tecâvüzât men' olup mütenebbih olmayanlar buldukları mahalde ahz ve hükkâm ma'rifetiyle bilâ-emân te'dîb olundukdan sonra gasb eyledikler[i] her ne ise ashâbına redd ve teslîm oluna ve

tarafeynin hükkâm ve zâbitânı bu bâbda kemâl-i dikkat ile teyakkuz ve intibâh üzere olup ve bir kusûrları zuhûr ider ise mansıblarından azl ve cezâları tertîb oluna diyü on altıncı mâddesinde dahi te'kîden mastûr ve bu vechle re'âyâ-yı cânibeyn icrâ-yı ta'addiyâtdan men' u tahzîr oluna gelmişiken bundan esbak Belgrad ve havâlîsinde sâkin ehl-i İslâm Nemçe Devleti'ne tâbi' Tımişvar Kal'ası'na semt olan mahalde Porçer Graben nâm nehr-i Tuna'nın bir boğazı fuzûlî zabt ve kesret üzere sefîne ve kayıklarıyla zikr olunan boğazda ta'addiyât ve tecâvüzâta ibtidâr eyledikleri cânib-i Devlet-i seniyyeye arz ve ifâde olundukda zabt eyledikleri mahall-i mezkûrdan sefîne ve kayıklarıyla bundan akdem men' u ib'âd olunmuşlar iken geçen mâh-ı Nisan'ın beşinci gününde mezkûrûndan altı nefer ehl-i İslâm hilâf-ı şurût-ı ahidnâme-i hümâyûn yine boğaz-ı merkûma gelüp sayd-i mâhî murâd eylediklerinde ol tarafda olan Nemçe zâbitı her ne kadar mezkûrûnu def' kaydında oldu ise Belgrad muhâfızı tarafından bize tenbîh olunmadıkça gitmeziz diyü mahall-i mezkûrda sayd-i mâhîden keff-i yed eylemediklerinden başka sekiz gün mürûrunda Belgrad ahâlîsinden öteden berü şekâvet ile me'lûf olup bir vechle mütenebbih olmayan Halil ve Ahmed nâm kimesneler müsellahan mahall-i mezkûre gelüp ol tarafda Ofçe(?) nâm mahal kurbunda Nemçelülerin sayd eyledikleri balıkların cebren kıymetinin nısfına aldıklarından gayrı kendülerini tahzîr kaydında olan Nemçe zâbitının üzerine merkûmân piştov ile hücûm ve ba'dehû firâr eyledikleri ve ahidnâme-i hümâyûnun mazmûnuna münâfi bu misillü ta'addiyâtın men' u def' iyle hudûd-ı tarafeynin emn [ü] âsâyişi ibkâsı zımnında şeref-sudûr buyurulan evâmir-i şerîfe bu âna dek tenfiz ü icrâ olunmadığı ma'lûm-ı devletleri buyuruldukda beyne'd-devleteyn cârî olan merâsîm-i musâfât ü muvâlâta mürâ'ât birle fîmâ-ba'd Belgrad ahâlîsi sefîne ve kayıklarıyla mârrü'z-zikr Porçer Graben nâm mahalle gelmeyüp ve hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn vaz' u hareketden tehâşî eylemek üzere tenbîh-i ekîd ve mütenebbih olmayup isrâr iden te'dîb ü tenkîl birle ahidnâme-i hümâyûnun mezâmînine ri'âyet ve bundan akdemce mâh-ı Şevvâl'in evâsıtı ve selhi târîhiyle müverrah şeref-rîz-i sudûr buyurulan iki kıt'a evâmir-i şerîfenin mefâhîm-i münîfeleri icrâ olunmasına ihtimam ü dikkat olunmak bâbında hâlâ Belgrad muhâfızı sağâdetlü paşa hazretlerine hitâben bir kıt'a emr-i âlîşân şeref-sudûr ve bir sûreti dahi kendüye i'tâ buyurulmak recâ vü niyâzında olduğunu elçi-i mûmâ-ileyh dâ'ileri tahrîr ider.

[65a-3]

Nemçe elçisinin tahrîri tercümesidir. Fî 29 S [sene 1183]

Nehr-i Tuna'da vâkı' adalardan Burice(?) ve Kişleve(?) ve Hisarcık adalarıyla nehr-i Sava'da vâkı' Çingâne adası dimekle ma'rûf ada Devlet-i seniyyenin taht-ı tasarruflarında olup ve Ada-ı Kebîr ve Belgrad beynlerinde vâkı' kusûr bi'l-cümle adalar ile nehr-i (...) Sava'ya munsabb olduğu mahalden ol havâlîde vâkı' sagîr ü kebîr adalar dahi Nemçe Devleti'nin zîr-i tasarrufunda ola diyü Devlet-i Aliyye-i ebedî istimrâr ile Nemçe devleti beyninde mîlâd-ı hazret-i Îsâ'nın bin yedi yüz otuz dokuz târîhinde Belgrad altında mün'akid olup ba'dehû sekiz sene mürûrunda mü'ebbed ü dâimî i'tibâr olunan şurût-ı musâlahayı mutazammın ahidnâme-i hümâyûnun dördüncü mâddesinde musarrah iken hudûd-ı mezkûrede sâkin olan elh-i İslâm ber-vech-i [65b] meşrûh nehreyn-i mezkûreynde Nemçe Devleti'nin tasarrufunda kalan adaların ba'zısını istishâb ve sekenesi olan Nemçelüleri tard ve ihrâc kaydında olmalarıyla bâlâda zikr olunduğu üzre nehr-i Tuna ve nehr-i Sava'da ahidnâme-i hümâyûn mücebince Nemçe Devleti'nin zîr-i tasarrufunda olan adalardan keff-i yed eylemek üzre ol havâlînin sekenesi olan ehl-i İslâma tenbîh-i ekîd birle Nemçe re'âyâsı sıyânet ve bu vechle miyânede cârî olan merâsîm-i musâfât ü muvâlât-ı kâmileye hâlel tatarrukuna bâdî olup mugâyir-i şurût-ı müsâleme olan hâlâtın def'îçün Bosna ve Belgrad ve Vidin muhafızları hazerâtına hitâben lutfen ve keremen evâmir-i şerîfe sudûru recâsında olduğunu elçi-i mûmâ-ileyh dâ'îleri tahrîr ider.

[65b-1]

Fî 29 S [sene 1183]

Korsika cezîresinin ekser mahalleri Françelü tarafından zabt olunup ve bâkî kalan mahallerin dahi teshîriçün cezîre-i merkûmeye vâfir Françe askeri vürûd üzre olduğundan başka Korsikalunun başbuğu olan Pavli nâm ceneral yâlnız beş bin mikdârı asker ile kalup bâkî kalan cezîre-i merkûme ahâlîsi Françelünün ol havâlîye intişârı hasebiyle perîşân olmakdan nâşî tâb-âver olamayup Françelüye teba'iyet idecekleri emr-i mukarrer idiği. Düvel-i Nasârânın Roma'da mukîm elçilerine bu def'a nasb olunan rîm papa tarafından izhâr-ı nevâriş ü iltifât birle merâmları olan umûrda düvel-i Nasârâya mûmâşât üzre olmakdan nâşî cümlesi kendüden râzî vü huşnûd oldukları. Roma imparatoru henüz İtalya ülkesini devr ve seyâhat ve ol tarafda vukû'-yâfte olan bi'l-cümle umûru tahsîl-ı itlâk için tecessüs ü tefahhus üzre olduğu. Bu esnâda Leh müttefikleri Varşav şehrinde havâlîsine hücum eylemelerinden nâşî Varşav ahâlîsi havf u vahşete dūçâr ve Leh kralı dahi bi'z-zarûre firâr niyyetinde olduğu. Bu def'a Leh müttefikleri üzerine müceddeden baş mareşal ta'yîn olunacak Mazüye(?) palatini

Mostoskin(?)'in bir nefer esîri Prusya tarafına firâr ve askerî zümresine duhûl itmekle mareşal-i mersûm esîr-i mesfûru cebren istirdâd dâ'iyesiyle hîn-i hareketinde mersûm mareşal Prusyalu tarafından ahz ü habs birle tevkîf olunduğu menkûl idiği. Leh kralı memleket-i Leh'in kavâ'id-i kadîmesini fesh ü ilgâ kaydında olan Moskovlunun tarafgîri olmak hasebiyle krallık rütbesine nâ-sezâ ve azl ve tard olunması (...) diyü Leh müttelikleri tarafından beyannâme ile i'lân ü işâ'at olunduğu. Asâkir-i İslâmiyye'nin hudûda takarrub eylemelerinden nâşî Leh mütteliklerinde nisbet ile derûn-i memleket-i Leh'de killet üzre mevcûd olan Moskov keferesi kendü memleketini muhâfaza kaydına düşdüklerinden tadrîcen Leh memleketinden hurûc ve kendü hudûdları tarafına azîmet üzre olduğu. Litvanya dukalığında tecemmu' üzre olan Leh müttelikleri Moskov çariçesi tarafından bu esnâda Varşav şehrine elçilik ile irsâl olunan (...) tarafından haber vürûduna intizâren henüz bir dürlü hareket üzre olmadıkları. Korsikalunun bundan akdem Françelü ile vâkı' olan muhârebelerinde Françelünün vâfir askeri telef ve mağlûb ve Korsikalı gâlib olmuşiken bu def'a Françelü tarafından bezl-i mâl ile Korsikalunun askerî tâifesi itmâ' olunmaktan nâşî Pavli nâm Korsikalı başbuğundan neferât-ı askeriyyesi rû-gerdân ve Françelü mülhak olunduğu bâkî Korsikalular dahi me'yûs oldukları. Rîm papa-yı cedîd ibtidâ-yı emrde eğerçi izhâr-ı mülâyemet eyleyüp lâkin bu def'a rü'yet ve tanzîm-i umûr-i memleketde istiklâl iddi'âsıyla şiddet üzre hareket eylemekden nâşî ricâli mesâbesinde olan kardinallerin ba'zısı muğberü'l-hâtır ve mersûmun rîm papalığa intihâb olunmasını re'y eylediklerine nâdim oldukları. Bu esnâda Leh kralının emlâk ve akâr ve arâzîsi Leh müttelikleri tarafından tagallüben pâ-zede-i hasâret olmaktan nâşî Leh kralının îradı akl-ı kalîl kaldığı. Varşav şehrinde Leh kralının sâkin olduğu menzilin tahtında hafr olunan lağma mevzû' baruta âteş ilkâ olunmaktan nâşî kralın sâkin olduğu odanın dîvârı münhedim ve kendüsi (...) meşakkat ile rehâ-yâb olduğu. Bundan akdemce Hotin Kal'ası'nı muhâsara kasdıyla gelen Moskov keferesi çariçenin tenbîhiyle Podolya cânibine azîmet eyledikleri. İngiltere elçisinin sa'y u ihtimâmıyla Devlet-i Aliyye ile Moskov çariçesinin musâlahaya rağbeti der-kâr olduğu menkûl idiği Bec'den sâbıkâ Boğdan voyvodasının yazıcısına irsâl olunan Frengî kâğıdlarda muharrerdir.

[65b-2]

Bu def'a Hotin cânibinde ser-asker sultân hazretleri tarafından ahz ve huzûr-ı âsafide istintâk olunan bir nefer Moskov keferesinin takrîridir. Fî gurre-i Ra [sene 1183]

Birkaç seneden berü Varşav şehrinde ikâmet üzere olan Rebnin nâm Moskov cenerali bu esnâda Varşav'dan azîmet ve Yeni Sırb'da vâkı' Elisavet Kal'ası muhâfazası zımında ta'yîn olduğunu ve Leh'e tâbi' Podolya eyâletinde el-ân on bin nefer Moskov keferesi mevcûd olup yedi bini Huridenka(?) ve üç bini dahi Huridenka'dan(?) on dört sâ'at ba'îd mahalde olduğunu ve Kamanıçe Kal'ası'na yirmi iki sâ'at bu'du olan Kostantinof nâm kal'a derûnunda zahîre ile memlû yedi aded ve kal'a-i merkûme varoşunda dahi üç aded anbârlar Moskov keferesinin zîr-i zabtında idiğini mesfûr ihbâr ider.

[66a-1]

Ordu-yı hümâyûn-ı nusret-makrûnda mevcûd Nemçe baş tercümânı Beyanki kullarının takrîridir. Fî 19 Ra [sene 1183]

İtalya'da vâkı' Toşkana memleketinin duka-i kebîrine tâbi' Alıkorna(?) iskelesinde Orlof dimekle ma'rûf iki nefer Moskovlu karındaşlar sâir birkaç nefer Moskovlu ile ittihâden Devlet-i Aliyye Dubrovniklüye korsanlık ile îsâl-i hasâret kasdıyla hafıyyeten birkaç pâre sefîne tehiyye vü ihzârına tecâsür eylediklerinden duka-i mûmâ-ileyh habîr oldukda bundan akdem Devlet-i Aliyye ile kendü beyinde mün'akid olan musâlaha-i nâfi'a muktezâsınca mesfûrûn Moskovluya yirmi dört sâ'at zarfında Alıkorna(?) İskelesi'nden müfârekat eylemek üzere duka-i mûmâ-ileyh tarafından inhâ ve bir kıt'a sefîneleri iskele-i merkûmede alıkonulduğundan mâ'adâ Toşkana'ya tâbi' sâir iskelelerde dahi bu makûle korsanlık tefîşine takayyüd olduğu Alıkorna(?) cânibinden vürûd iden havâdisât kâğıdlarında mastûr idiğini ve Devlet-i Aliyye ile Nemçe devleti beyinde der-kâr olan dostlukda Nemçe imparatoru sâbit-kadem olduğunu tercümân-ı mersûm tahrîr ider.

[66a-2]

Bundan mukaddem Hotin Kal'ası'nı muhâsara kasdıyla Galçin nâm Moskov cenerali La'yenik(?) geçen mâh-ı Nisan'ın dokuzuncu günü târîhiyle müverrah ba'zı kelîmât-ı dürûg-âmîz ile çarıçeye tahrîr eylediği kâğıdın tercümesidir. Fî 20 Ra [sene 1183]

Bu dâ'ileri tefvîz olunan Moskov askerinin eskerîsiyle nehr-i Turla'ya geldiğimde isticlâb olduğu vech üzere Hotin sahrâsında mevcûd kırk bin neferden ibâret olan asker-i İslâmın ordusunu tefrîk ve mümkün ise Hotin Kal'ası'nı dahi zabt ü teshîr ve imdâdların kat' eylemek niyyetiyle bi'l-ittifâk nehr-i merkûmun karşı yakasına geçmek üzere tarafımdan karâr virildiği bundan akdem tarafınıza irsâl eylediğim kâğıddan

ma'lûmunuz olmuşdur. Bu def'a Koluçka nâm mahalde muhâfaza zımnında bir mikdâr neferât ta'yîniyle ağırlığımızı terk ve ta'ayyüş için sekiz günlük zahîre ve hayvânât için dahi beş günlük şa'îr ve birkaç kıt'a top dahi alup nehr-i merkûm-ı tombaz üzerine memdûd iki kıt'a cisrden ubûr olunmuşdur. Lâkin nehr-i merkûmu ubûrdan mukaddem İstoflen(?) nâm ceneral karavele müte'ayyin âdemleriyle ve Pirozorofecki(?) nâm-ı diğêr ceneral dahi çerhe (...) ve sâîr ekser askerîsiyle ilerüye irsâl olunmağla nehr-i merkûmu ubûrum esnâsında İstoflen(?) nâm ceneral-i mesfûr nehr-i mezkûra nısf sâ'at bu'du olan Serbiçin(?) nâm karyeye ve mesfûr Pirozorofecki(?) dahi Nevaselic(?) nâm karyeye vâsıl olup ve nehrin öte yakasına hîn-i vürûdumda asâkir-i İslâm habîr olduklarında icâleten Hotin Kal'ası'na gelmişler idi. İrtesi gün nehr-i Turla'ya bir sâ'at ba'îd olan Ramankaviç nâm karyeye geldiğimizde mesfûrânın ma'iyetinde olan Kazak'lar ve sâîr neferâtın üzerine hücum iden asker-i İslâm'dan bir mikdârı telef ve bir mikdârı tefrîk ve ba'zısı dahi kayd-ı esre giriftâr olmuşlar idi. Esnâyı tarîkde ba'zısı sa'b dağlara geldiğimizde mâ-i lezîzin nedretinden ve hevânın gâh harârete ve gâh bürûdete inkılâbından bir mikdâr usret çekilüp âkîbetü'l-emr asker-i İslâm tarafından çendân mümâna'at olunmaksızın Hotin pîşgâhına vâsıl olduk. Esnâ-yı râhda gâh ü bî-gâh zuhûr iden sipâhîlerin ekserî kayd-ı esre giriftâr ve akl-ı kalîli rehâ-yâb olup Kahraman Paşa askeri ale'l-acele Hotin'e gider iken mesfûr Pirozorofecki'nin(?) askerine tesâdüf ve hîn-i mukâbeleda asâkir-i İslâm'dan karîben dört yüz nefer mikdârı telef ve kendülerden dört kıt'a bayrak ve iki çift tabl ve bir mikdâr bârgîr ahz olunup askerimizden yirmi nefer mikdârı Ten Kazak'ları zâbıtlarıyla telef ve sâîr askerden dahi otuz nefer mikdârı mecrûh olmuşlardır. Kabû'l-gurûb bu dâ'îleri dahi Hotin'e takarrub ve ol havâlîde tâburumu kurdurup asker-i İslâmın keyfiyet-i hâllerine kesb-i ıttılâ' ve tophâneyi münâsib mahalde vaz' itdürdikden sonra bi'l-cümle Moskov sergerdelerine ve cenerallerine iktizâ iden umûru tavsiye ve tenbîh ve askerimizi tertîb eyleyüp top-endâzlığa şürû' olunmuşidi. Asker-i muvahhidîn tarafından dahi şiddet üzre top-endâzlığa mübâderet ile izhâr-ı mukâvemet olundukça âkîbetü'l-emr bizim toplarımızın şiddetiyle anların topları mu'attal hattâ birkaç demir topları çatlak bulunmuşidi. Vakt-i gurûb hulûl itmekle askerimiz bir kurşun atımı mahalle takarrub itmeksizin asker-i İslâm alabildikleri eşyâlarıyla ma'an kal'aya doğru kemâl-i şitâb ve ihtilâl ile çekilmişidi. Sipâhîler sağ cânibimize hücum eylediklerinde toplarımıza tâb-âver olamayup tefrîk ve bir mikdârı telef olunmuşdur. Ta'kîblerine irsâl olunan birkaç rekمندler ile beş nefer ceneral asker-i İslâm'ı kal'anın varoşuna ve şıranpolarına dek ta'kîb eyleyüp lâkin gerek bizim toplarımızdan ve gerek asker-i muvahhidîn tarafından

âteş ilkâ olunduğundan kal'anın varoşu muhterik olup ve derûn-ı kal'adan bilâ-ınfisâl toplar ve tüfenkler atıldığından askerimizin ol havâlîde ziyâde meks eylemesi adîmü'l-ımkân olmağla girüye avdet ve asker-i İslâm'ın terk eyledikleri ordularına gelüp ikâmet ve varoşuna karîb mahalde yerleşdirilen tophânenin tanzîmine iştigâl olunmuşıdi. Asker-i İslâmın ba'zısı Boğdan'a ve ba'zısı [66b] Bender'e firâr eylemeleriyle bir mikdâr mahalle dek ta'kîb ve anların dahi bir mikdârı katl ve bir mikdârı kayd-ı esre dûçâr olmuşlardır. Ordularında kesret üzre olan haymeleri ve yedi kıt'a topları ve beş re's develeri ve birkaç yüz bârgîrleri ve takımların ve sâir edevât ve eşyâları ahz olunmuşdur. Me'hûz esîrler kalîl olup takrîrleri üzre katl ve cerh olunan asker-i İslâm'ın mikdârı kesret üzredir. Bizim askerimizin maktûl ve mecrûhları akl-ı kalîl olup defteri geldikte tarafınıza inhâ olunur. Dolgoroki(?) nâm ceneral Hotin varoşunda helâk mertebesinde mecrûh olmuşdur. Asker-i İslâm tarafından Hotin varoşunda helâk mertebesinde mecrûh olmuşdur. Asker-i İslâm tarafından Hotin varoşuna âteş ilkâ olunmağla ol tarafda bulunan zimmî re'âyâdan ve Yahûdîlerden zükûr u inâs bizim taburumuza gelmişlerdir. İşbu muhârebede Moskov ceneralleri ve sergerdeleri merdâne hareket izhâr eylemeleriyle meshe(?) lâyıkdır. Bu dâ'îleri dahi evvel emrde işbu hidmetim nezdinizde müstahsen olması me'mûl olunur. Hotin Kal'ası derûnunda muhâfaza zımnında on sekiz bin neferât-ı askeriyye ve mükemmel tophâne ve cebehâne mevcûd olup yanımda kifâyet mikdârı top ve cebehâne olmadığından başka asker-i İslâm'ın cem'iyet ile vürûd ve nehrin öte yakasına ubûrumuzu men' eylemeleri muhtemel ve mahzûr olmakdan nâşî bu def'a kal'ayı zabt ü teshîr dâ'iyyesinden ferâgat ve tedârikât-ı kaviyyeye mübâşeret zımnında girü asıl taburumuza avdet olunmuşdur diyü muharrerdir.

[66b-1]

Bundan akdemce mersûm Galçin tarafından derûn-ı Leh'e neşr ü işâ'at olunan diğer beyannâmenin tercümesidir. Fî 20 Ra [sene 1183]

Bu esnâda Devlet-i Aliyye'nin kendüsiyle müttetik olup Leh memleketinin ihtilâline bâdî olanların ağrâzını def' zımnında Devlet-i Aliyye'nin serhâtine karîb mahalde vâkı' Leh cumhûrunun eyâletlerine Moskov askerini cem' eylemeğe ceneral-i mesfûr çariçe tarafından başbuğ olmak üzre me'mûr olduğu ve asker-i hezîmet-eser-i mesfûr hareket üzre olmağla Leh cumhûrunun salâh hâline mü'eddî olan umûra her vechle mu'âvenet ve müzâheret eylemeleriçün bi'l-cümle Leh ahâlîsini terğîb eylemesi ceneral-i mesfûrun vazîfe-i hâli idiği ve işbu hareketi mücerred Moskovlunun intifâ'ı

zımında olmayup belki Leh ahâlîsinin serbestiyetini ve memleketlerini sıyânet ü hırâset husûsunu mutazammın olduğuna binâen müzâherete mübâderet idecekleri husûsda ceneral-i mesfûrun kat'â iştibâhı olmayup işbu tavsiyesi üzre hareket olunacağı me'mûmü idiği ve Leh ahâlîsinden ceneral-i mesfûrun işbu tavsiyesiyle amel itmeyüp nev'imâ harekâtını men' birle Devlet-i Aliyye'ye kendüsiyle müttefik olanlara sırren ü alenen i'ânet idenler bilâ-istisnâ hasm add olunmalarıyla ceneral-i mesfûr anlar ile hasmâne mu'âmele ideceğini me'mûriyeti hasebiyle i'lân eylediği mastûrdur.

[66b-2]

El-ân Hotin Kal'ası'nda mevcûd mareşal Potocki'nin kal'a-i merkûme derûnundan hurûc ve ordu-yı hümâyûna vürûd iden bir nefer âdemîsinin takrîridir. Fî 20 Ra [sene 1183]

İşbu mâh-ı Rebî'ülevvel'in on altıncı gününde Potocki'nin tenbîhi üzre mesfûr Hotin Kal'ası'nın bir aded bâb-ı sagîrinden hurûc ve ol havâlîde olan Moskov keferesinin taburunda geşt ü güzâr eyledikten sonra nehr-i Turla'yı mürûr ve öte yakada Leh arâzîsinde kâ'in olan keferenin keyfiyetini dahi tecessüs idüp gerek karşı yakada ve gerek Hotin havâlîsinde olan küffâr-ı hâksâr tahmînen yüz bin kefereden ibâret olduğunu ve Hotin Kal'ası'nda mevcûd olan ehl-i İslâm yirmi binden mütecâviz olduğunu ve kefer-i mesfûre top altına gelmeyüp bir mikdâr ba'îd mahalde geşt ü güzâr itmeleri hasebiyle kal'a-i merkûmeden endâhte olunan toplardan küffâr-ı hâsirîn mutazarrır olmadığını ve mesfûrûn dek ü hîle ile kal'a derûnuna ba'zan humbaralar atup bu takrîb ile kal'adan olan elh-i İslâm'dan beher yevm birer ikişer kimesne mecrûh olduğunu ve derûn-ı kal'ada şa'îrin nedreti olmakdan nâşî hayvânâtlarına yevmen feyevmen za'if-târî olduğunu ve me'kûlâtı dahi kesret üzre olmadığından kendülere kût-ı lâ-yemût ta'yînât virilegeldiğine ve mühimmât-ı seferiyye ve edevât-ı lâzime-i sâire kesret ü vefret üzre idiğini ve asker-i nusret-eser imdâd vürûduna dîde-dûz-ı intizâr üzre olduklarını ve bu esnâda celâdetlü Hân-ı âlîşân hazretleri Tatar-ı adüvv-i şikâr ile ve sa'âdetlü vezîr-i mükerrem serasker paşa hazretleri dahi asâkir-i nusret-meâsir ile bir ân akdem Hotin cânibine kemâl-i sür'at birle vusûle sa'y buyurulup ve Hantepesi'yle Hotin beyninde vâkı' Boğdan kazâsı olan Sorika havâlîsinde olan nehrin suyu kalîl olmakdan nâşî ordu-yı hümâyûnda mevcûd Lehlüler reh-nümâ olarak nehr-i merkûmdan bilâ-cisr on bin mikdârı asker-i İslâm mürûr ve Leh arâzîsinden Hotin karşusunda vâkı' [67a] Rafke(?) nâm kasabaya ve aldığı hâlde bir taraftan celâdetlü Hân-ı âlîşân ve vezîr-i müşârun-ileyh ma'iiyetlerinde olan asâkir-i vâfire kefer-i

mesfûre tazyîk ve bir taraftan dahi Sorika'dan mürûr idecek asker kasaba-i merkûmeden Hotin Kal'ası'nı top ile rahne-dâr eylemek fikr-i fâsîdinde olan kefereyi men' u memerrlerin dahi sedd ve bir taraftan dahi Hotin Kal'asında mevcûd olan asker-i İslâm hurûc idüp bu takrîb ile etrâf-ı selâseden def'a-i vâhidede bi'l-ittifâk kefere-i felâket-encâm üzerine sell-i süyûf hüçûm olunduğu sûretde avn u inâyet-i Hüdâ-yı müste'ân ile muzmahil olacağı emr-i bedîhîdir diyü ihbâr ider.

[67a-1]

Pîşgâh-ı hazret-i sadâret-penâhîye arz u takdîm ümniyyesiyle bu def'a Leh müttefiklerinin mareşâli Krasinski'nin bi'l-cümle Leh müttefikleri tarafından olmak üzere gönderdiği kâğıdın tercümesidir. Fî 23 Ra [sene 1183]

Hîle ile me'lûf olan Moskov keferesi Leh ahâlîsini tazyîk ile Devlet-i Aliyye'yi ızrâr kasdında olduğu bundan akdem cânib-i hazret-i cihândârîye Leh müttefikleri tarafından tahrîren arz u takdîm olundukda kefere-i mesfûrenin tasallutunu def' zımnında cânib-i Devlet-i seniyyeden i'ânet ü inâyet buyurulacağını tebşîr birle cümlesi hem-dest-i ittifâk ü ittihâd eylemeleriçün kendülere nush u pend buyurulduğuna binâen anlar dahi arâzî-i Devlet-i Aliyye'ye ilticâya mecbûr olmazdan mukaddem nasîhât-ı inâyet-i âyât-ı kerîmâne ile âmil olarak beynlerinde akd-i râbitâ-i ittifâk birle birkaç ay mikdârı kefere-i mesfûrûn ile mukâvemete mübâderet eylediklerini ve ba'dehû Devlet-i seniyyenin Moskovlu üzerine sefer-i nusret-eserleri vukû' bulup Leh müttefikleri sâye-i inâyet-vâye-i Devlet-i Aliyye'de mahmî olacağını cümleye i'lân ve sıyânet zımnında asâkir-i zafer-meâsir ile kendülere imdâd birle va'd-i kerîmânelerinin âsârın müşâhede ve işbu himâye-i aliyye için kemâ-yenbagî teşekkür üzere olduklarını ve arâzî-i Devlet-i Aliyye'ye ilticâ iden Lehlülerin memleket-i Leh'e avdetlerinden mukaddem asâkir-i nusret-meâsir-i kesîre ile evvel be-evvel Moskov memâlikine hüçûm ve Leh memleketine dahi altmış bin mikdârı asker-i İslâm ile imdâd buyurulmak ehemmi mehâmmdan idiğini bundan akdem recânâmeleriyle niyâz eylediklerini ve bu esnâsda a'dâ-yı hâk-sâr Hotin Kal'ası'nı muhâsara eylemekden nâşî Devlet-i Aliyye'ye ilticâ iden müttefiklerin Leh memleketi derûnuna duhûllerine mûmâna'at eylediklerinden kat'-ı nazar Moskov memâlikine henüz asâkir-i İslâm duhûl itmeyüp Potocki dahi birkaç Leh müttefikleriyle sa'âdetlü vezîr-i mükerrerem serasker paşa hazretleriyle ma'an derûn-ı kal'ada mahsûr olmalarıyla def'-i ıztırâb husûsuna ne vechle re'y-i rezîn-i düstûrâneleri sünûh buyurulur ise bir ân akdem müsâ'ade-i seniyye erzân buyurulmak temennîsinde olduklarını ve arâzî-i Devlet-i Aliyye'de bir seneden mütecâviz meks ü

ikâmet üzere olup bu âna dek kendülere virilmediğinden mâ'adâ Devlet-i seniyyeden istidâne eyledikleri elli bin guruş dahi havâyic-i zarûriyyelerine zifâyet itmeyüp eşedd-i ihtiyâc ile inâyete muhtâc olmalarıyla ma'iyetlerinde olan askerin ta'ayyüşüçün bu def'a dahi bir mikdâr meblağ edâne buyurulmasını recâ eylediklerini ve bundan akdemce derûn-ı Leh'e duhûl iden asker-i İslâm üserâ ahz eylediklerine binâen Leh a'yânı kendü re'âyâlarından mahrûm olmaları hasebiyle bu def'a Leh müttefikleriyle ittihâddan imtinâ' ve sâir Leh ahâlîsi dahi kemâl-i ye'slerinden Moskovlu tarafına meyle mübâderet eylemeleriyle fîmâ-ba'd Lehlülerden esîr ahz olunmamak üzere Karloviçe musâlahasında mün'akid olan şurûta mürâ'ât buyurulmak recâsında olduklarını ve himâye-i Devlet-i Aliyye'ye istinâden Leh memleketine münteşir olan müttefiklere kendüleri mülhak olamayup imdâddan dahi mahrûm olmalarıyla Moskovlu tasallut birle müttefikleri kemâl-i mertebe tazyîk ve bu esnâda Leh a'yânından ba'zısını katl ve ba'zısını dahi ahz ve esîr misillü Kiev'e irsâl itmeleriyle hâllerine merhameten bu gûne gadrdan sıyânet birle Moskovlunun tasallutundan tahlîs zımında imdâdlarına taraf-ı Devlet-i Aliyye'den bir ân akdem müsâ'ade buyurulmasını ve çend-rûz mukaddem mareşal-i mersûmun tarafından hâk-pây-ı devletlerine irsâl olunan âdemleri vesâtatıyla arz eyledikleri vech üzere bu âna dek Boğdanlu kendülere zulm ü ta'addîden hâlî olmamalarıyla men'lerine müsâ'afe-i seniyye buyurulmasını recâ eylediklerini tahrîr ider.

[67a-2]

Bu def'a celâdetlü Hân-ı âlîşân hazretleri taraflarından Hotin havâlîsinde ahz ve ordu-yı hümâyûn-ı nusret-makrûna vürûd iden bir nefer Moskov keferesi huzûr-ı hazret-i âsafide istintâk olundukda Hotin havâlîsinde ve nehr-i Turla'nın öte yakasında el-ân yüz bin mikdârı Moskov keferesi mevcûd idiğini ve asker-i mesfûr içinde Lehlü olmadığını ve nehr-i Turla'nın öte yakasında olan topları bu esnâda berü tarafa nakl eylemek üzere olduğunu ve Hotin Kal'ası'nı bu def'a bir mikdâr rahne-dâr idüp lâkin muhâfizîn der-akab ta'mîr eylediklerini ve derûn-ı Leh'den pey-der-pey kefere-i mesfûreye zahîre vürûd eylediğini ve kavavelleri Boğdan derûnunda Hotin'e yirmi sâ'at mikdârı ba'îd mahalde geşt ü güzâr üzere olduğunu ve Hotin Kal'ası'da mevcûd olan asâkir-i İslâmiyye'yi kefere-i mesfûre zarûret-i ma'âşa dûçâr eylemek fikr-i fâsidinde olup bu takrîb ile bi'z-zarûre muhâfizîn kal'a-i mezbûreyi kendülere teslîm ve ba'dehû zu'm-ı fâsidince berü tarafa hareket ideceğini mesfûr Moskovlu takrîr ider.

[67b-1]

Ordu-yı hümâyûn-ı zafer-nümûnda mevcûd Nemçe baş tercümânı Beyanki kullarının takrîri tercümesidir. Fî 27 Ra [sene 1183]

Macar hudûduna bir mikdâr asâkir-i câsâ[riy]yenin tecemmu‘una dâir bu esnâda Eflak ve Boğdan cânibinden vürûd iden haber eğerçi sahîh olup lâkin Devlet-i seniyyenin Moskovlu üzerine sefer-i nusret-eserleri vukû‘u takrîbiyle hudûd-ı memâlik-i casariyyeye tarafeyn asâkirinin muhtemelü’z-zuhûr tecâvüzlüklerini kable’l-vukû‘u def‘ mülâhazasıyla Nemçe devleti kendü hudûdunu muhâfaza için ol havâlîye bir mikdâr asâkir tertîb ve ta‘yîn ve tesyîr eylemek niyyetinde olduğu Nemçe devleti tarafından arz u takdîm olunan bir kıt‘a takrîrden ma‘lûm-ı devletleri buyurulmuşıdi. Nemçe Devleti’nin işbu hareketi miyânede cârî olan merâsim-i hüsn-i musâfâta bir dürlü îrâs-ı halel eylemediğinden başka beynehümâda der-kâr olan musâlaha-i dâimenin ale‘d-devâm hıfz ve mürâ‘âtına Nemçe devleti ez-derûn-ı hâhiş-ker olduğu meczûm-ı âsafâneleri buyurulmak için tercümân-ı mersûm kulları takrîr ve tahrîr ider.

[67b-2]

Ordu-yı hümâyûn-ı nusret-makrûnda mevcûd olmak üzre Leh müttetikleri tarafından kapu kethüdâsı ta‘yîn olunan Kalinecki’nin takrîri tercümesidir. Fî 29 Ra [sene 1183]

Bu def‘a mareşal Krasincki gerek ma‘iyyetinde olan Leh müttetiklerinin ta‘ayyüşü ve gerek Hotin Kal‘ası’nda mahsûr Potocki’nin tahlîsi ve Moskovlunun sû-i sanî‘inin def‘ine dâir sâir ahvâl-i lâzimeyi lisânen arz u takdîm eylemek ârzûsıyla bir ân akdem ordu-yı hümâyûna vürûd ve hâk-pây-ı devletlerine ruh-sûde olmasına izn ü ruhsat-ı aliyeleri erzânı buyurulmak istid‘â vü niyâzında olduğunu mareşal-i mersûm kapu kethüdâsı mesfûra tahrîr eylediğine binâen ol dahi mersûmun iltimâsına müsâ‘ade-i seniyyeleri şâyân buyurulmasını tahrîren istirhâm ider.

[67b-3]

Âsitâne-i devlet-âşiyânede mukîm olan Danimarka elçisinin hâk-pây-ı devletlerine takdîm olunmak ümniyyesiyle bu def‘a mahsûs yasakçısıyla ordu-yı hümâyûn-ı nusret-makrûna vürûd iden takrîrin tercümesidir. Fî 3 R [sene 1183]

Elçi-i merkûm dâ‘îleri kralı tarafından bundan akdemce vürûd iden nâme-i muhâleset-allâmeyi takdîm zımnında mübârek rikâb-ı kamer-tâb-ı hazret-i cihân-dârîye ruh-sûde olmasını çend-rûz mukaddem hâk-pây-ı devletlerine irsâl eylediği bir kıt‘a takrîriyle isitid‘â eyledikde lutfen ve keremen iltimâsına müsâ‘ade-i seniyye erzânı buyurulmuşiken bu âna dek bu ni‘met-i celîleden mahrûm olmakdan nâşî begâyet

müte'ellim ü mahzûn olduğunu ve kral-ı mûmâ-ileyh senâkârları tarafından bu esnâda müceddeden orta elçilik rütbesiyle kendüsi mümtâz olmağla bu maslahat-ı muhâleset-nümûnun beyne'd-devleteyn cârî olan musâfât ü muvâlâta sezâ-vâr olduğu vech üzre fîmâ-ba'd pes-mânde-i akade-i te'hîr olması revâ buyurulmayup bir sâ'at akdem iltimâsına müsâ'ade-i aliyye erzânı buyurulmasını kral-ı mûmâ-ileyh iltimâs eylediğini ve devleti tarafından irsâl olunan asl-ı nâme ile taraf-ı bâhirü's-şereflerine dahi bir kıt'a mektûb-ı meveddet-mashûbun sûretlerini bu def'a tesyîre mübâderet eylediğini ve ber-vech-i meşrûh mübârek rikâb-ı müstetâb-ı hazret-i tâcdârîye ruh-sûde birle kâm-yâb olmasına lutfen ve keremen müsâ'ade-i seniyyeleri bî-dirîğ buyurulmak recâsında olduğunu elçi-i merkûm tahrîr ider.

[67b-4]

Pîşgâh-ı hazret-i sadâret-penâhiye arz u takdîm ümniyyesiyle Hıristiyân-ı sâbi' nâm Danimarka kralı tarafından bu esnâda irsâl olunan mektûbun sûreti tercümesidir. Fî 3 R [sene 1183]

Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye'nin vezîr-i a'zamı ve müşîr-i efhamı devletlü sa'âdetlü muhabbetlü dostumuz hazretlerinin huzûr-ı âlîlerine biz ki Danimarka ve Nurukya(?) ve Vandal ve Gotya kralı ve Sizvec(?) ve Holsaçı(?) ve Seturmorya(?) ve Ditmarsiya(?) dukası ve Oldenburg ve Delmenhorst(?) Konte (...) tarafımızdan ed'iyeyi hayriyye-i lâyık ve esniye-i behiyye-i fâ'ika takdîminden sonra muhlîsâne inhâ olunur ki; Âsitâne-i devlet-âşiyânede mukîm olan De Gosil nâm mergûb u mu'teber sadâkat-kâr müsteşârımıza bu esnâda tarafımızdan orta elçilik rütbesi virilmekle cânib-i hâlisânemizden arz u îrâd ideceği bi'l-cümle mevâdda i'timâd-ı tâmm-ı âsafâneleri erzânı buyurulmak recâsıyla işbu mektûb-ı muhâleset-üslûb tahrîr ve irsâl olunmuşdur. İnşâallâhü'r-Rahmân lede'l-vusûl elçi-i mûmâ-ileyh dâ'îleri tevcihât-ı seniyye-i düstûrânelerine şâyân buyurulmak der-hâst-ı muhlisânemizdir. Bâkî hemâresine sadâret-i uzmâda tûl-i ömr ile mu'ammer ve devlet ü ikbâl ile ber-karâr ve ber-devâm olmaları dergâh-ı hazret-i mennândan istid'â olunur. Mîlâd-ı hazret-i İsâ'nın bin yedi yüz altmış dokuz senesi mâh-ı Şubatı'nın yirmi birinci gününde Hıristiyanburg(?) makarr-ı hükûmetimizde tahrîr olunmuşdur.

[68a-1]

Ordu-yı hümâyûnda mevcûd Françe baş tercümânının kandü hattıyla muharrer takrîri tercümesidir. Fî 4 Ra [sene 1183]

Varşav tarafından mâh-ı Muharrem'in evâhiri târîhiyle müverrah vürûd iden havâdisde Hotin keyfiyeti haberi ol tarafa vürûdunda Leh kralı kendü sarâyında ihtifâya çekilüp olıgelene muhâlif halka görünmediği ve müttfeik firkalarından bir firkanın başbuğu olan Malşoveski(?) nâm Lehlünün tarafından bir kıt'a takrîr ifşâ olup hulâsa-i mazmûnunda Leh'de mevcûd Leh askerî tâifesi firka-i müttfikaya zamm olunmak ve müttfikü'l-mezheblere ve a'yân-ı Leh'e müttfikler tarafından bir dürlü ta'arruz olunmamak ve Varşav şehrine varup gelen mektûb menzilinden mâ'adâ sâir mahallerin mektûb menzillerine kat'â ta'addî olunmamak üzere emren tahrîr olduğu ve prenc Martin Lubomrecki(?) tarafından kezâlik bir kıt'a takrîr ifşâ olup hulâsa-i mazmûnunda Leh memleketinde ve hâsseten Varşav şehrinde mevcûd Leh a'yânlarından her kim ile'l-ân müttfik olmamış ise firka-i müttfikaya bir ân akdem idhâl olunmak tehdîdât ile emir ve tahrîr olduğu ve prenc Lubomrecki(?) mûmâ-ileyh tarafından Sandomir(?) nâm şehrin havâlisinde beş yüz nefer Rusyalu Varşav şehrinin dört sâ'at mesâfede vâkı' bir mahalde altmış nefer Rusyalu müttfik firkası tarafından bi'l-muhârebe maktûlen münhezim oldukları ve Karakoya havâlisinde vâkı' müttfik firkası günden güne izdiyâd ü takviyet bulup harekete mübâşeret eylediği ve tehdîdât ü va'idâtı ol vechle te'sîr eylediği ki Lehlünün geçen cem'iyet-i kübrâ-yi fâsidelerinde muhdesât-ı münevvi'aya ruhsat viren ol eyâletin birkaç a'yânları Macar memleketine firâr eyledikleri ve Rebnin nâm Rusya elçisinin yerine ta'yîn olunan prenc Velkovicki nâm Rusyalu bir ay mukaddem Varşav şehrine vâsıl olduğu ve İsfec memleketinden vürûd iden tahrîrâtda Danimarka kralı tarafından bir kıt'a beyannâme tahrîr olup hulâsa-i mazmûnunda Danimarka devleti tarafından bu esnâda tertîbi münâsib görülen kalîlü'l-aded beğlik sefâ'inin tedâriki husûsu İsfec memleketinde ihtilâl ikâ' zımında haml olduğuna gâyet istiğrâb olup devlet-i müşârun-ileyhânın beyinde cârî olan muvâlât ü musâfâtdan mâ'adâ iki kralın beyinde vâkı' olan karâbet cihetiyle İsfec Devleti'nin müreffehü'l-bâlına alâka-i tâmmesi olduğu îrâd olunarak memleket-i mezbûreye ilkâ-i ihtilâlden külliye mücânebet üzere olduğu Danimarka kralı tarafından iş'âr ü beyân olduğu ve Danimarkaluya cevâb olmak üzere İsfec kralı tarafından iki kıt'a beyannâme tahrîr ve nâme-i evvelinin hulâsasında Danimarka kralının beyannâmesi mazmûnundan mahzûz olup beğlik sefâ'in-i mezbûresi tedâikinden kat'â muğberü'l-hâtır olmadığını îrâd ve nâme-i sâniye hulâsasında İsfec devleti tarafından bu esnâda tedârik olunan on kıt'a beğlik sefâ'ini mücerred muktezâ-yı hâle göre müdâfâ'a için isti'mâl olunmak üzere tedârik olunmağla husûs-ı mezbûr Danimarka Devleti'ne mucib-i iğbirâr bir hâlet olmayup bu husûsda müterîhü'l-bâl olmak me'mûl olduğu

beyân olunduğu ve havâdis-i merkûmede İsfec memleketinde Narkepenk(?) nâm mahalde tertîb olunan diyete ta‘bîr olunur cemi‘yyet-i kübrâlarında umûrun rü‘yeti Leh kralının maksadına muvâfık sûretâ meyl zâhir olmakdan nâşî Rusya tarafgîrleri terzîl ve Rusyaluya tarafgîr olan senator ta‘bîr olunur ba‘zı müsteşîrler mansıplarını terk ve yerlerine krala hevâ-dâr olan âhar müsteşîrler nasb olunup cemi‘yyetleri meclislerinde rü‘yet olunan bi‘l-cümle umûr-ı ekserî akvâl üzre kralın niyyet-i hâlisasına muvâfık olmağla hem-hudûdu olan devletlerin indinde an-karîb i‘tibâr ve vakâr-ı istihsâlini mûcib esbâbına bi‘l-ittifâk sa‘y olunduğu tahrîr olunmuştur.

[68a-2]

Memleket-i Boğdan ile hem-hudûd olup Nemçelünün zîr-i hukûmetinde olan Aytos(?) nâm mahalde Nemçelü tarafından bu esnâda ebniye-i vâfire ihdâs ve hendekler hafır ve şeranpolar vaz‘ ve mahall-i merkûme ihzâr eyledikleri toplardan mâ‘adâ yine toplar getürmek üzre olduklarını ve bu def‘a beranbar(?) ta‘bîr olunur dört yüz nefer timur-pûş Nemçelü mahall-i merkûma vürûd ve neferât-ı sâire dahi irsâl olunacağını ve zikr olunan dört yüz nefer ve Esâr-hâ(?) nâm mahalle konduklarını ve mülâhazaları ne idiği kimesnenin ma‘lûmu olmadığını ve Devlet-i Aliyye ile hüsn-i muvâlât ü musâfât üzre olduklarını eğerçi alenen işâ‘at idüp ancak asâkir-i İslâm ve tavâif-i Tatar hudûdları tecâvüz birle memleketlerine duhûl eylemeleri havfında olduklarını ve Boğdan memleketine duhûlüne me‘zûn olmalarını cenâb-ı Hüdâ-yı müte‘âlden temennî üzre olduklarını ve keyfiyetin sıhhatine tahsîl-i vukûf idemediğini Boğdan kapudânlarından Toroduş(?) nâm mahallin kapudânı Boğdan hatmânına Rûmî erkâm ile bu def‘a tahrîr ider.

[68b-1]

Âkibetü’l-emr Korsika cezîresi Françelünün yed-i tagallübüne giriftâr ve Pavlo nâm Korsika cenerali bu esnâda İngiltere tarafına firâr eylediğini ve işbu mâh-ı Haziran’ın on birinci gününde Âsitâne-i Sa‘âdet’de mukîm Nemçe elçisi Bronyar hâlik olduğunu bu def‘a kendüye tahrîr olduğunu ordu-yı hümâyûnda mevcûd Nemçe baş tercümânı Beyanki kulları takrîr ider.

[68b-2]

Moskov çarıçesi tarafından bundan akdem derûn-ı Leh’e irsâl olunan Moskov askeriyle Leh kralının tarafgîrleri memleket-i Leh’de yevmen fe-yevmen tecemmu‘ üzre olan Leh mütteliklerine mukâvemete adîmü’l-iktidâr olduğunu Leh kralı hiss ü idrâk

eylemekden nâşî zimmân(?) ve sîr iddi'âlardan ferâgat eylemek üzere Moskov çarîçesine kral-ı mersûm tahrîr ve ifâde ve müttefiklere dahi ibrâz-ı istimâlet ve kemâl-i sa'y ve dikkat ile celb-i kulûbleri kaydında olup lâkin kral-ı mersûm Moskov çarîçesinin nasb-gerdesi ve zîr-i himâyesinde olmak hasebiyle Leh müttefikleri kendüden vücûh ile müteneffir oldukları, Moskov çarîçesi Leh kralını eğerçi bu âna dek himâyet ü sıyânet üzere olup ancak Devlet-i Aliyye'nin imdâd ü i'ânetleriyle Leh müttefikleri kuvvet-yâb olur ise Moskov çarîçesi bi'z-zarûre kral-ı mersûmu himâyetden keff-i yed ve Saksonya Hersek'inin krallığına intihâb olunmasına rızâ-dâde olacağı Leh müttefiklerinin ekser mahallerinde müceddeden gürûh gürûh müttefikler zuhûr ve asâkir-i İslâmiyye'nin vürûduna intizâr üzere oldukları, Leh müttefikleri memleket-i Leh'de Moskov askeriyle muhârebe vü mukâteleden hâlî olmayup ekseriyâ müttefikler gâlib ve Moskov askeri mağlûb ve münhezim olduğu, Leh'e tâbi' Velina(?) ve havâlîsinde Velyapolic(?) nâm mahalde Moskovlunun ihzâr eyledikleri zahîrenin muhâfazası zımnında yirmi bin Moskov askeri mevcûd olup mâ'adâsı Ukrayna'ya azîmet eyledikleri Kamanîçe Kal'ası'nın kumandanı olan Kozencki(?) bu esnâda sayd ü şikâr niyyetiyle kal'a-i merkûmeden hurûc eyleyüp nâ-bedîd olduğu İsfeclü tarafından on kıt'a cenk sefâ'ini tehiyye olunduğu ve Macar tarafından sâbıkâ Boğdan voyvodasına havâdisât mekâtibi ile irsâl olunan bir nefer âdeme esnâ-yı râhda neferât-ı İslâmiyye'den birkaç kimesneler musâdefe eylediklerinde cebren yanında olan eşyâsını ahz ve mersûmu Macar tarafına girü i'âde eylemelerinden nâşî mekâtibi ile âmed-şüd idenlerin emniyyeti mesûb olduğu sâbıkâ Boğdan voyvodasına Nemçe'de mukîm âdemîsi tarafından irsâl olunan Frengî kâğıdda muharrerdir.

[68b-3]

Ordu-yı hümâyûnda mevcûd İngiltere tercümânının takrîri tercümesidir. Fî 4 Ra [sene 1183]

İzmir ve Selânik ve sâir iskelelere alâ-tar'ikü't-ticâre varan İngiltere tüccârı ahidnâme-i hümâyûn mücebinde emti'alarının îcâb iden resm-i gümrüklerin bir def'a edâ eylediklerini müş'ir tezkire ibrâz eylediklerinde mükerrer gümrük talebi ve âhar bahâne ile rencîde olunmamarîçün İstanbul gümrük emîni tarafından zikr olunan iskelelerde mukîm gümrük ümenâsına hitâben bir kıt'a mektûb tahrîr ve elçi-i mûmâ-ileyhe teslim olunmak üzere İstanbul gümrük emînine taraf-ı inâyetlerinden emir ve tenbîh buyurulması bundan akdem iltimâs ve recâ olundukda husûs-ı mezkûr Âsitâne-i Aliyye'ye tahrîr buyurulması va'd-ı kerîm buyurulduğuna binâen ber-vech-i meşrûh

İngiltere tüccârı zikr olunan iskelelere götürdükleri emti'anın ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûn bir def'a resm-i gümrüklerin edâ eylediklerini müş'ir tezkire ibrâz eylediklerinde mükerrer gümrük talebi ve sâir bahâne ile bir dürlü rencide olunmamalarıçün zikr olunan iskelelerin ümenâsına tahrîr olunmak üzere İstanbul gümrük emînine hitâben bir kıt'a mektûb tahrîr ve tercümân-ı merkûma teslîm buyurulması bu def'a elçi-i mûmâ-ileyh tarafından tercümân-ı mersûma vürûd iden mektûbda istid'â olunduğunu tahrîr ider.

[68b-4]

Ordu-yı hümâyûnda mahfûzan mevcûd olan Moskov kapu kethüdâsının takrîri tercümesidir. Fî 5 Ra [sene 1183]

Mesfûr bundan akdem Yedikule'de mahbûs iken lutfen ve keremen himem-i seniyye-i ma'delet-güsterâneleriyle tahlîs ve ordu-yı hümâyûn-ı celâlet-nümûn ile işbu Bender sahrâsına selâmet ile vürûd eylemekden nâşî bu ni'met-i celîlenin edâ-yı teşekküründen ve ilâ-âhiri'n-nefs du'â-yı devâm-ı ömr ve devletlerine iştigâlden hâlî olmayacağını ve mesfûr ma'lûm-ı enâm olduğu üzere nice seneden berü alîlü'l-mizâc olduğundan başka gerek bundan akdem Yedikule'de mahbûs olduğu evânda ve gerek bu esnâda ta'b u meşakkat-i râhdan kendüye za'af-ı küllî târî ve etibbâ ve tedbîr-i müdâvâtdan mahrûm kalması hasebiyle illet mizâcı müştedd olduğundan mukaddemâ cânib-i Devlet-i seniyyeden selefî Moskov kapu kethüdâsı hakkındaa vukû' bulan mu'âmele misillü kandü hakkında dahi mu'âmele-i kerîmâneleri erzân birle ma'iyetine birkaç âdem ta'yîniyle Moskov hudûduna îsâl ve ol tarafda Moskov cenerallerinin birine teslîm buyurulması husûsunda meşhûr-ı âfâk olan adâlet ve merhamet-i dâverânelerine şâyân ve bu husûsda cânib-i devlet-meâb-ı düstûrânelerinden Moskov cenerallerinin birine haber irsâline inâyet buyurulur ise araba ve bârgîr ve sâir levâzimât-i râhiyyeyi tedârik ve ihzâr eylemesiçün ceneral-i mesfûra açık bir kıt'a kâğıd tahrîr eylesine izn ü ruhsat-ı aliyyeleri bî-dirîğ buyurulması recâ vü niyâzında olduğunu ve mukaddemâ cânib-i Devlet-i seniyyeye ibrâz eylediği hulûs u sadâkatde fîmâ-ba'd dahi ale'd-devâm sâbit-kadem olduğuna binâen ed'ie-i hayriyyelerine müdâvemet üzere olacağını mesfûr tahrîr ider.

[69a-1]

Fî 11 Ra [sene 1183]

Bu esnâda Moskov çarîçesi tarafından Leh'e müceddeden irsâl olunan Velkoneski(?) nâm Moskov elçisi Varşav şehrine vusûl ve Leh kralıyla ba'de'l-mülâkât bir kıt'a beyannâme neşr ve işâ'at idüp lâkin mazmûnu henüz ma'lûmu olmadığı ve mukaddemâ çarîçe tarafından Varşav şehrinde mukîm olan Rebnin misillü elçi-i cedîd-i mesfûr dahi Leh kralına tahakkümâne mu'âmele ideceği melhûz idiği Leh memleketinde münteşir olan müttefikler üzerlerine bir baş mareşal ta'yîn ve Bar nâm mahalde mevcûd müttefiklere mülhak ve anlar ile bi'l-ittifâk hem-dest-i te'âvün ü te'âzud olmağa müsâra'at üzere oldukları Leh a'yânından Beyaresincki(?) ve Palavecki(?) nâm iki nefer Lehlüler Liyopol(?) şehrinden hareket ve esnâ-yı râhda buldukları zehâ'iri ahz iderek hudûd-ı Devlet-i Aliyye cânibine ilticâ niyetiyle azîmet üzere oldukları İsveç memleketinde bu evânda akd olunan meclis-i meşveret İsveç kralının merâmı üzere hitâm-pezîr olur ise mukaddemâ İsveçlünün zîr-i tasarrufunda iken Moskovlu tarafından ahz ü zabt olunan mahalleri istirdâd niyetiyle İsveçlü dahi Moskovlu üzerine hareket ideceği ve el-ân li-ecli'l-ihtiyât İsveçlü ba'zı mertebe tedârikât-ı seferiyeye meşgûl idiği Venedik cumhûru Karacadağlı ve Moskovlu ile yekdîl olması husûsunda Devlet-i Aliyye'ye şüphe ârız olduğunu cumhûr-ı mezkûr ihsâs eylediğine binâen bu husûsda Devlet-i Aliyye'ye târî olan şüpheyi izâle kaydında olup hattâ çarîçe tarafından Venedik'de mukîm Moskov elçisi ve Venedik'den müfârekat eylemek üzere cumhûr-ı merkûm tarafından tenbîh olunuduğu menkûl idiği mukaddemâ Korlandiye dukası iken Moskovlu tarafından gadren dukalığı ref' olunan prenc Karlo dukalık-ı mezkûru kendüye ibkâ itdirmek dâ'iyyesiyle mesfûr Françe'ye azîmet eylediği bundan akdem Leh memleketinde vâkı' Moskovlu tarafından zabt olunan Karakoya Kal'ası'nı bu def'a Leh müttefikleri girü ahz ü zabt eylemek üzere oldukları bu def'a Afrikaya(?) semtinde İspanya kralının zîr-i hükûmetinde olan Avran(?) Kal'ası'nın barut mahzenlerine bi-emrillâhi te'âlâ sâ'ika isâbet eylemekden nâşî kal'a-i merkûme derûnunda olan ebniyesiyle bi'l-küllîye münhedim ve hâkile yeksân olduğu, bu esnâda İspanyalu rû-yi deryâda Mağrib korsanlarına tesâdüf eyledikde kendüler ile ba'de'l-muhârebe Mağriblülerin sefîne ve derûnunda mevcûd olan mâ-melîkleri İspanyalu ahz eylediği isticlâb-ı havâdis zımnında sâbıkâ Boğdan voyvodasının Macar'da mukîm âdemîsi tarafından irsâl olunan kâğıdlarda muharrerdir.

Françe baş tercümânının viridiği takrîrdir.

[69a-2]

Târîh-i Mesîhî'nin 1768 senesi mâh-ı Martı'nın beşinci gününde Lehlünün cem'iyet-i kübrâsında karâr-dâde olan şurûtu tercümesidir. Fî 12 Ra [sene 1183]

Mâdde-i ûlâ 1676 senesinde Rusya devletiyle Leh devleti beyninde akd olunan musâlaha asrah(?)'ı vâsıh vechle tecdîd oluna. Sâniyen, musâlaha-i merkûme muktezâsınca devleteyn-i müşârun-ileyhimânın Avrupa'da vâkı' memâliklerine tarafeynden yek-digeri kefil ola. Sâlisen, ale'l-ıtlâk Leh memleketine mahsûs olan Lehlünün mu'âfiyât-ı mer'ıyyeleri ve şurût-ı serbestiyetleri işbu şurûta ilhâk olunup hâsseten Rusya imparatoriçesinin ve müttehidleri olan dostlarının istişfâ'larına binâen Rûmiyân-ı kadem ve Protestaneti(?) ta'bîr olunur müfterikü'l-mezheblere müte'allik olan şurût ale'd-devâm mer'î vü mu'teber tutula. Râbi'an, Leh memleketinin kavâ'id-i esâsiye-i memlekete dâir fırka-i müttefika-i âmmenin kâ'imesi zımında kefâleti matlûb olan husûsâta kefâlet tertîb oluna. Hâmisen, bâlâda derc olunan husûsâtın bi'l-cümlesinin icrâsına gerek Rusya imparatoriçesi ve gerek halefleri kefâlet-i sahîha ile kefil olalar. Sâdisen, husûsât-ı merkûmede gerek Karloviçe ve gerek Olive musâlahasına kat'â muhâlif olunmaya. Sâbi'an, tarafeynin hudûd ve sınırlarına tarafeynden yek-digeri kefil olalar. Sâminen. Rusyalu ile Lehlü beyninde serbestiyet üzere ticâret ve her mahalde mümkün mertebe müsâ'ade ve sıyânet olunup tarafeynin re'âyâsı ziyâde mer'î ve mahmî olan milletlere kıyâsen mer'î ve mahmî kılınalar. Tâsi'an, Rusya ve Leh lisânlarında tahrîr olunup iki nüshaları mübâdele olunması lâbûd olan işbu mu'âhedenin şurûtu târîh-i tahrîrden iki ayın va'desi hulûlünde tasdîk olunalar. Rusya elçisi Virimat(?) ve Leh cumhûru murahhaslarının taraflarından imzâ ve hatm olunan mu'âhede-i merkûmeye ve sâir karâr-dâde ve kırâ'at olunan şurût-ı nizâma cümleinin rızâsı var mı ve imzâ olunsun mu diyü Prenc Racvil tarafından su'âl olunup üç def'a rızâ cevâbı virildikde kral tarafından ve baş vekîlleri taraflarından ve iki fırka-i müttefika mareşalleri taraflarından dahi şurût-ı nizâm-ı mezbûre imzâ olunup bu vechle mu'âhede-i merkûme kavâ'id-i memleketden olmak üzere bir mu'âhede-i mü'ebbede akd olunmuşdur.

[69b-1]

Pîşgâh-ı hazret-i sadâret-penâhîye arz u takdîm ümniyesiyle bu esnâda nehr-i Prut havâlîsinde meks üzere olan Leh müttefiklerinin mareşali Krasincki tarafından iki nefer boyarları vesâtatıyla vürûd iden memhûr u mümzâ kâğıdın tercümesidir. Fî 18 Ra [sene

1183]

Du'â-yı bekâ-yı ömr ü devletleri merâsimini ba'de'l-edâ mareşal-i mersûm ve yanında mevcûd olan Leh müttetikleri vezîr-i mükerrerem sa'âdetlü paşa hazretleriyle ma'an derûn-ı Leh'e duhûl eylemek üzere iken baht-ı nâ-müsâ'idden nâşî Moskov keferesi berü tarafa geçüp Hotin Kal'ası'nı muhâsara ve sa'âdetlü serasker paşa hazretleri derûn-ı kal'aya duhûl ve tahassun eylediklerinden mareşal-i mersûm habîr olmağla bu bâbda re'y-i rezîn-i müşîrânelerin müş'ir emr-i âlîlerine dîde-dûz-ı intizâr olduğunu ve Hotin havâlîsinde olan Moskovluyu def' birle derûn-ı Leh'e duhûl ve sâir Leh müttetikleriyle ittihâden kesb-i iktidâr ve a'dâ-yı liâm-ı felâket-encâm üzerine hücum eylemeleriçün bundan akdemce sünûh buyurulan va'd-i kerîmânleri üzere bu esnâda imdâdlarına asâkir-i İslâm irsâl buyurulmasını recâ eylediğini ve bu evânda mareşal-i mersûm Kraşıncki'nin müzâyakası kemâlde olup ve şerîki Potocki dahi serasker-i müşârun-ileyh hazretleriyle ma'an derûn-ı kal'ada mütehassın olmaktan nâşî bundan akdem keremen edâne buyurulan meblağdan şerîki tarafından kendüye bir mikdâr akçe irsâli kâbil olmamağla bu esnâda mareşal-i mersûmun ve yanında mevcûd olan neferâtının def'-i müzâyakalarıçün bu def'a mareşal-i mersûma elli bin guruş edâne buyurulmak temennîsiyle irâde-i aliyeleri üzere temessük tahrîr olunmak için boyarları mesfûrân vesâtatıyla bir kıt'a memhûr u mûmzâ beyaz irsâl eylediğini ve asâkir-i İslâm Leh arâzîsinde buldukları re'âyâ-yı Leh'i kayd-ı esre giriftâr eylemelerinden nâşî sâir Lehlüler mütevahhiş olduklarından ba'zısı ihtifâ ve ba'zısı dahi Moskovluya teba'iyet üzere olduklarından kat'-ı nazar bu keyfiyet zehâ'irin tedârik ve ihzârında dahi usret-i azîme hudûsuna bâdî olmağla fîmâ-ba'd Leh re'âyâsı himâyet ü sıyânet olunup kimesne tarafından rencîde vü remîde olunmamasını hâvî taraf-ı devletlerinden bir kıt'a beyannâme tahrîr ve derûn-ı Leh'de işâ'at olunmak için mareşal-i mersûma irsâl ve bu vechle Leh re'âyâsının te'lîf ü te'mîn-i kulup-i mer'ublarına inâyet buyurulmak recâsında olduğunu ve mareşal-i merkûmun âdemleri Boğdanludan akçeleriyle zahîre iştirâ murâd eylediklerinde Boğdanlu kimini darb ve kimini katl eylediklerinden başka leylem (...) hurûc ve bu âna dek tahmînen iki yüz re's bârgîrlerin sirka eylemeleriyle sâirlerin tahzîren bu makûlelere te'dîb buyurulmak niyâzında olduğunu ve bu esnâda mareşal-i mersûmun yanında mevcûd olan Lehlülerden iki yüz mikdârına hastalık târif olup rûkûb u nüzûle mecâlleri kalmamağla mesfûrlar için arabalar ta'yîn buyurulmak istid'â eylediğini ve mareşal-i mersûm ve bi'l-cümle Leh müttetikleri öteden berü ale'd-devâm Devlet-i Aliyye-i rûz-efzûnun hem-civârı ve sâdık dostları olup şevketlü kudretlü pâdişâh-ı dâimü'z-zafer hazretlerine cenâb-ı devlet-meâb-ı âsafânelerine

istinâd ü istizhâr idegelmeleriye ba'de-zîn dahi himâye-i celfle ve tevcihât ve enzâr-ı raûfânelerin istirhâm ü istid'â eylediklerin mareşal-i mersûm tahrîr ider.

[69b-2]

Sicilyateyn elçisinin takrîri tercümesidir. Fî 19 Ra [sene 1183]

Bu esnâda himmem-i seniyye-i düstûrâneleriyle bi'l-mübâdele kayd-ı esirden tahlîs olunan üç nefer Sicilyalu cânib-i Devlet-i Aliyye'den elçi-i mersûma teslîm ve bu vechle devleteyn beyninde ale'd-devâm cârî vü mer'î olan merâsim-i hüsn-i musâfât ü muvâlât icrâ ve âsâr-ı dostî ibrâz olduğundan elçi-i mersûmun memnûniyyeti der-kâr olduğundan başka bundan akdem Cezâyir ve Tunus ocaklarıyla Sicilyateyn kralı beyninde inşâsına mübâderet olunan musâlâhanın in'ikâdını teshîl zımnında cânib-i seniyyü'l-menâkıb-ı düstûrânelerinden zikr olunan ocaklara mektûb-ı emr-i üslûb-ı âlîleri tahrîr buyurulduğundan kral-ı mûmâ-ileyh senâkârları gâyetü'l-gâye memnûn ve minnetdâr olup husûs-ı mezbûr için Cezâyir ocağına azîmet itmek üzere bir nefer âdemîsini me'mûr ve ta'yîn eylediğini ve bu esnâda Devlet-i Aliyye'ye tâbi' Bahr-ı Sefîd re'âyâsına îsâl-i mazarrat kasdıyla Moskovlu tarafından İtalya limânlarının ba'zısında sefîneler tehiyye vü ihzârına Ursof(?) ve Mayor Petrovik(?) nâm iki nefer Moskov sergerdeleriyle sâir birkaç nefer Moskovlu ta'yîn kılınup kral-ı mûmâ-ileyh senâkârları keyfiyet-i mezbûreden habîr oldukda Sicilyateyn Devleti'ne tâbi' limânlarda Moskovlunun bu misillü hareket ve tedâriklerin men' ve Sicilyalu mellâhların dahi kemâl-i mertebe tahzîr eylemeleriçün Sicilyateyn kumandanlarına ve İtalya iskelelerinde mukîm konsolos ve sâir zâbitlarına kral-ı mûmâ-ileyh tarafından tenbîh-i ekîd olduğuna elçi-i mersûma tahrîr ve miyânede der-kâr olan musâfât ü muvâlât muktezâsınca husûs-ı merkûmu ihbâr eylemesi kendüye tenbîh olduğuna binâen elçi-i mersûm dâ'îleri derhâl Âsitâne-i devlet-âşiyânede sa'âdetlü kâ'im-makâm paşa hazretlerine husûs-ı merkûmu ihtâr eylediğini ve kral-ı mûmâ-ileyh senâkârları Devlet-i seniyye-i rûz-efzûnun muhibb-i hâlisi olmağla her hâlde ibrâz âsâr-ı dostî ve hulûs eylemekden hâlî olmadığı ma'lûm-ı âsafâneleri buyuruldukda elçi-i mersûm dâ'îleri enzâr-ı aliyyelerine şâyân buyurulmasını recâ vü niyâz eylediğini ve du'â-yı hayrlarına iştigâl üzere olduğunu tahrîr ider.

[70a-1]

Pîşgâh-ı hazret-i sadâret-penâhîye arz u takdîm ümniyyesiyle bu esnâda Brenstorof(?)
nâm Danimarka kralının baş vekîli tarafından tevârüd iden mektûbun sûreti
tercümesidir. Fî 3 R [sene 1183]

Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye'nin vezîr-i a'zamı ve müşîr-i efhamı devletlü sa'âdetlü muhabbetlü e'azz ü ekrem dostumuz hazretlerinin huzûr-ı âlîlerine ed'îye-i lâyika ve esniye-i fâ'ika takdîminden sonra dostâne inhâ olunur ki; haşmetlü kralım ihlâskârları tarafından Der-aliyye'de mukîm olan De Gosil(?) nâm kapu kethüdâsına bu def'a orta elçilik rütbesi virilmekle elçi-i merkûm dâ'îleri teveccühât-ı inâyet-i âyâtlarına şâyân ve kralım hulûskârları cânibinden me'mûr olduğu husûsâta lutfen ve keremen müsâ'ade-i seniyyeleri erzân buyurulmak niyâzıyla işbu mektûb-ı meveddet-üslûb tahrîri vesîle-i arz-ı hulûs-ı bî-pâyân olmuştur. İnşâallâhü te'âlâ ledâ şerefü'l-vüsûl cenâb-ı devlet-meâblarının evsâf-ı hamîdeleri hasebiyle ihtirâm-ı tâmm birle incizâb-ı derûn-ı sadâkat-meşhûn-ı dâ'iyânem ma'lûm-ı devletleri buyurulmak iltimâs olunur. Bâkî her hâlde kâm-yâb u kâm-rân olmaları dergâh-ı hazret-i Mennân'dan müsted'âdır.

[70a-2]

Mübârek rikâb-ı kamer-tâb-ı cihândârîye arz u takdîm ümniyyesiyle bu esnâda
Hıristiyan-ı Sâbi' nâm Danimarka kralı tarafından tevârüd iden nâmenin sûreti
tercümesidir. Fî 3 R [sene 1183]

Mekke-i mükerreme ve Medîne-i münevvere ve Kudüs-i Şerîf'in hâkimi ve bilâd-ı selâse-i mu'azzama ki İstanbul ve Edirne ve Bursa'dır, anların ve Şam ve Bağdad ve Mısır ve bi'l-cümle Arabistan ve Haleb ve Irak-ı Acem ve Bucak ve Musul ve Van ve Diyarbekir ve Kürdistan ve Gürcistan ve Erzurum ve Sivas ve Adana ve Karaman ve Mağrib ve Habeş ve Tunus ve Cezâyir ve Trablusgarb ve Trablusşam ve Akdeniz ve Karadeniz ve bi'l-cümle Anadolu ve Rumili ve Tataristan ve Nogay ve Deşt-i Kıpçak ve Eflak ve Boğdan ve sâir nice bilâdın sâhibi şevketlü kudretlü azametlü kerâmetlü pâdişâh-ı âl-i Osmân Sultân Mustafa Hân ibn-i Ahmed Hân ibn-i Mehmed Hân ibn-i İbrahim Hân mu'azzez ü mükerrrem dostumuz hazretlerinin pîşgâh-ı hümayûn-ı mülûkânelerine biz ki; Danimarka ve Nurukya(?) ve Vandal ve Gotya kralı Selzevic(?) ve Holsaşya(?) ve Seturmarya(?) ve Ditmarsiya(?) dukası ve Valdenburg ve Delmenhorst(?) Konteiz(?) taraf-ı dâ'îlerinden tezâyüd-i azamet ü şevket ve devâm-ı devlet ü saltanatları da'vâtı takdîminden sonra hulûsâne arz u inhâ olunur ki; Devlet-i

Aliyye-i İslâm-penâhlarıyla beynimizde cârî olan merâsim-i musâfât ü muvâlâtın efzâyiş ü istihkâmını müceb olur hâlâtın istihsâline taraf-ı hâlisânemizden her hâlde dikkat ü ihtimâm olduğuna binâen Der-aliyye-i mülûkânelerinde mukîm mergûb u mu'teber ve sadâkatkâr müsteşarımız De Gosil nâm kapu kethüdâmıza bu def'a orta elçilik rütbesi virilmesi taraf-ı dâ'îlerinden istisvâb olmağla pâye-i serîr-i saltanat-masîr-i mülûkânelerine arz u takdîm zımında işbu nâme-i muhâleset-allâme terkîm ve irsâl olunmuştur. İnşâallâhü te'âlâ ledâ şerefü'l-vüsûl elçi-i merkûm dâ'îleri enzâr-ı inâyet-âsâr-ı şâhânelerine mazhar birle taraf-ı hâlisânemizden arz ü îrâd ideceği mevâdda i'timâd-ı tâm erzânı buyurulması mercû ve mültemisemizdir. Bâkî serîr-i saltanat-masîr-i şehriyârîlerinde tûl-i ömr ü devlet ü şevket birle kâm-bîn olmaları dergâh-ı hazret-i ehadiyyetden istid'â olunur. Mîlâd-ı hazret-i Îsâ'nın bin yedi yüz altmış dokuz senesi mâh-ı Şubatı'nın yirmi birinci gününde makarr-ı hükûmetimiz olan Hristiyanburg nâm mahalde tahrîr olunmuştur.

[70a-3]

Ordu-yı hümâyûn-ı nusret-makrûnda mevcûd İngiltere tercümânı kullarının Korte takrîri tercümesidir. Fî 3 R [Sene 1183]

Mübârek rikâb-ı müstetâb-ı hazret-i şehinşâhiye arz u takdîm zımında bu def'a Danimarka kralı tarafından vürûd iden nâme-i muhâleset-allâmeyi Âsitâne-i devlet-âşiyânede mukîm Danimarka elçisi dâ'îlerinin mu'tâd üzre arz eylemesi husûsuna cânib-i seniyyü'l-menâkıb-ı müşîrânelerinden müsâ'ade-i âsafâneleri bî-dirîğ buyurulmasını İngiltere elçisi dâ'îleri bu esnâda tercümân-ı mersûm kullarına tahrîren recâ vü niyâz eylediğini ve Danimarka elçisinin işbu iltimâsına müsâ'afe-i seniyye erzânı buyurulduğu hâlde İngiltere kralının Danimarka kralıyla karâbeti olmak hasebiyle mahzûz u memnûn olacağından başka kat'-ı nazar İngiltere elçisinin bu bâbda vâkı' olan recâsı karîn-i kabûl buyurulması Devlet-i Aliyye-i ebed-peyvend ile İngiltere kralı senâkârları beyninde istihkâmen cârî vü mer'î olan merâsim-i musâfât ü muvâlâtın âsârından add ideceğini ve kral-ı mûmâ-ileyh senâkârları bi'l-cümle düvel-i Nasârâ'dan imtiyâz birle Devlet-i Aliyye-i rûz-efzûnun muhibb-i sâdık u hulûskârı ve hayr-hâh-ı müstedîmi olduğuna binâen ale'd-devâm merâsim-i musâfâta ri'âyetde sâbit-kadem ü râsih-dem olduğundan başka Devlet-i Aliyye'ye her hâlde îbrâz-ı âsâr-ı vüdd ü hulûs eylemeğe ez-derûn-ı müsâra'at üzre idiğini ve hâk-pây-ı devletlerine arz u beyân eylemesini kendüye tahrîren tenbîh eylediğini tercümân-ı merkûm kulları tahrîr ider.

[70b]- [72b] Boş Varaklar

[73a-1]

Meşveretde Rusya askerîsi derûn-ı Leh'den hurûc etmek üzere devletim tarafından murahhaslığıma binâen devletim lisânından ta'ahhüd iderüm diyü takrîrler ve âhar gûne i'timâd ve i'tibâra şâyân senedler i'tâ idüp lâkin virdiği senedlere Leh içinde olan askerinin hareketleri mugâyir olmağla Devlet-i Aliyye tarafından bir dürlü i'timâd olunmayup ancak dostluğa binâen emhâl-i Devlet-i Aliyye'nin gâfil olmayup kapu kethüdâsının virdiği sened-i mümevveheye firîfte olmadığı Rusyalunun ma'lûmu olmak için cedîd nasb olunan Leh kralı tarafından Der-aliyye'ye gelen elçiye mukâbil elçi gönderilmeyüp ve nasb olunan Leh kralı fevt olan Leh kralı misillü hânedân ve hâlâ Saksonya'da olan Leh kralının oğlu gibi kral neslinden i'tibâra şâyân olmayıp fi'l-asl tavâif-i askerîyye zâbıtı olmağla merkûmun krallığına Devlet-i Aliyye'nin i'tibâr eylemediği elçisinin re's-i hudûdda bir sene mikdârı te'hîriyle iş'âr olunmuşiken Rusyalu fehm ü idrâk âkıbet kârî fikr ü mülâhaza eylemeyüp dil-hâhını icrâya ihtimâm birle beyne'd-devleteyn müşeyyed ü müstahkem olan mu'âhede vü musâfâtın nakzını Rusya devleti izhâr ü beyân ve Balta nâm mahalde vâkî' olan muhârebe ile nakz-ı ahd eylediklerini iş'a ve i'lân etmişler iken Der-aliyye'de mukîm Rusya kapu kethüdâsından Devleti'nin bu gûne hareketi dostluğa münâfi ve ahidnâmeğe mugâyir ve nakz-ı ahdî mûcib değil midir diyü su'âl olundukda cevâba kâdir olamayup Rusyalunun nakz-ı ahd eylediğini sükûtuyla ikrâr ve nihâyetü'l-emr Rusya devleti murâdı üzere memleket-i Leh'e nizâm virmedikçe ya'nî serbestiyet-i kadîme-i Leh'i ilgâ etmedikçe askerîsinin ihrâc etmeyeceğini takrîr ve beyân etmekle âdet-i kadîme-i Devlet-i Aliyye ve dîdene-i dîrîne-i saltanat-i seniyye üzere kapu kethüdâsı mûmâ-ileyh havâss-ı etbâ'ı Yedikule nâm mahale kaldırılıp virilen fetvâ-yı şerîfe ve ricâl-i Devlet-i Aliyye'nin ittifâklarıyla a'zam-ı selâtîn-i izâm ve efham-ı havâkîn-i kirâm şevketlü kudretlü mehâbetlü azametlü velî-ni'metim pâdişâh-ı dârâhdım(?) ve şehinşâh-ı İskender-haşem efendim hazretleri Rusyalu üzerine cüyûş-ı deryâ-hurûş ile gazâ vü cihâd etmeğe kemer-bend-i azîmet idüp bi-inâyeti'llâhi te'âlâ ve nusretihi evvel-bahâr-ı huçeste-âsârda müsta'înen bi'llâhi te'âlâ Rusyalunun birkaç seneden berü hilâf-ı mu'âhede ve nakz-ı ahd-ı ârîni irtikâb eylediklerine mukâbil cezâ-yı maylıklarını(?) icrâya niyyet-i hâlisâne niyyet etmekle siz ki bi'l-cümle Leh cumhûru dostlarımız ve hem-civârımızsınız; siz dahi memleket ve re'âyânızı ve ırz ve mâlınızı Rusyalunun birkaç seneden berü olan tasallutundan tahlîs ve ecnebî askerden te'mîn için dâmen-ı gayreti der-miyân ve

memleketinize sû-i kâd fikr-i fâsîdinde olan Rusya askerinden memleketinizi tanzîf ü tathîr için ahz-ı intikâm ve bi'l-ittifâk cedîd kral nasbıyla umrânî-i dâr u diyârınıza sa'y u ihtimâm lâzime-i hâliniz olmağla bundan böyle penbe-i gafleti gûş-i hûşunuzdan ihrâc ve hayr-hâhâne nush u pend-i Devlet-i Aliyye ile âmil olarak ve iktizâ iden husûsları hâlâ fermân-revâ-yı aklîm-i karîm olan sa'âdetlü şehâmetlü Hân-ı âlîşân ve sa'âdetlü serasker paşa hazerâtı ve hâlâ Hotin ve Bender muhafızları ve kurb u civâr-ı hudûdda olan sâir ümerâ ve hükkâm ve zâbîfân ve Boğdan voyvodasıyla bi'l-mükâtebe muhâbere ve pey-der-pey Der-aliyye'ye arz u ifâde iderek şâyân-ı merdâneğî olur gayret ü hamîyyeti ibraz ve izhâr ve Rusya-i umrânî-i memleket ve bâ'is-i râhat ü refâh-ı ra'îyyet olduğunu ifâde vü beyân siyâkında işbu mektûb-ı dostî-üslûb tahrîr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur. İnşâü'l-Mevlâ vusûlünde Rusyalunun memleket-i Leh'e ne gûne sû-i kâd ve fikr-i fâsîdi olup şimdîyedek ne gûne hasârâta cesâret eylediğini bi'l-müşâhede ma'lûmunuz olup ve Devlet-i Aliyye ne vechle hayr-hâhınız ve bi'l-cümle cumhûr ile memleket ve re'âyânızı himâyet ü vikâyet irâdesinde idiği mukaddem olan nesâyihinden ve el-hâletü hâzihi vukû' bulan harekât-ı hasenesinden meczûmunuz olmağla bundan sonra siz dahi Devlet-i Aliyye'nin size dost ve hayr-hâh ve Rusyalunun adüvv ve bed-hâh olduğunu fikr ü mülâhaza iderek ana göre merdâne ve gayurâne hareket memleketinizi eyâdî-i e'âdîden tahlîse müsâra'at ve her hâlde Devlet-i Aliyye'nin hush u pendî üzre şedd-i nitâk-ı gayret ü hamîyyet iderek ber-minvâl-i muharrer iktizâ iden husûsları müşârun-ileyhimâ Hân ve serasker hazerâtı ve sâirleriyle bi'l-mükâtebe muhâbere birle icâleten ü müsâra'aten pey-der-pey Der-i devlet-medâra arz u ifâdeye dikkat eylemeniz matlûb-i Devlet-i Aliyye-i şâmihü'l-erkândır.

[73b-1]

Bundan akden bâb-ı hazret-i âsafide ve gayrı yerde ba'zan tahlîsleri ve ba'zan kat'-ı bahâları için yirmi dokuz nefer üserânın pusulaları Françe baş tercümânına virilüp bu def'a Malta'dan vürüd iden tahrîrâtda on dokuz neferlerinin pusula-i meşrûhalarındır ve kalan on neferi dahi aranmasında meşğûl oldukları ol taraftan tahrîr olunmuşdur.

Süleyman bin Ramazan Kütahyalu davulcu esîr-i mezbûr bir nefer Rûm zimmî yediyle bundan akdemce tahlîs ve İzmir'e nakl olunmuşdur.	Mehmed bin Hüseyin Üsküdarlu kayıkçı kezâlik tahlîs ve nakl olunmuşdur.	Veli Hoca Cezâyirli Sarı Hasan Re'is ile esîr olunmuşidi. Esîr-i mezbûr bundan akdemce tahlîs olup Cezâyir'e irsâl olunmuşdur.
--	---	--

Filibelü Hacı Mehmed bin Hasaan elli altı bölük esîr-i mezbûr bir nefer Rûm zimmî yediyle bundan akdemce tahlîs ve İzmir'e nakl şüd.	Bolulu Mehmed bin Mustafa yirmi altı bölük kezâlik tahlîs ve nakl şüd.	Hacı Cafer Arnavud kezâlik tahlîs ve nakl şüd.
Bostancı Ali bin İbrahim ol tarafda vefât şüd.	Mehmed Beşe Kahveci Tophanelü ol tarafda vefât şüd.	Hacı Tâhir bin Ali Dimyatî bu def'a dört yüz guruş bahâsıyla tahlîs olup İzmir tarafına nakl şüd.
A'rec(?) Süleyman Efendi bin Ali Erzurumlu beş yüz altmış guruş bahâsıyla bu def'a tahlîs ve İzmir tarafına nakl şüd.	Monla Ahmed bin Mustafa Afyon Karahisarlı altı yüz yirmi guruş bahâsıyla bu def'a tahlîs olup İzmir'e nakl şüd. Üçünün tahlîs hüccetleri vürûd şüd.	Hacı Mustafa bin Giray Tatar nâm esîrin bahâsı beş yüz guruşa kat' olunmuşdur.
Bay Hacı Mehmed bin Boltugok(?) ve Hacı Ali nâmân iki nefer Tatar'ın bahâları beş yüz guruşa cem'an bin guruşa kat' olunmuşdur.	Arabgırlü Kara Hüseyin bin Murtazâ ve Fatma Cezâyir seffinesinde Topcu nâm esîrin bahâsı sekiz yüz guruşa kat' olunmuşdur.	Yusuf bin Ali Taşçı nâm esîrin bahâsı bin iki yüz guruşa kat' olunmuşdur.
Mehmed bin Ahmed Tosyalu nâm esîrin bahâsı sekiz yüz elli guruşa kat' olunmuşdur.	Mehmed bin Mehmed Akşehirlü nâm esîrin bahâsı sekiz yüz elli guruşa kat' olunmuşdur.	Monla Mustafa Sinoblu nâm esîrin bahâsı altı yüz elli guruşa kat'.
Sırmakeş Emîr Mustafa bin Mehmed nâm esîrin bahâsı bin guruşa kat' olunmuşdur.		

Üserâ-yı mezbûrun akrabâlarına ve ashâblarına keyfiyetlerini müş'ir birkaç mektûb vusûl ve mahallerine îsâl ve tahlîs olanların bahâları teslîmini hâvî Malta kâdisının hüccetleri vürûd ve Malta'da sâkin olup üsârâ-yı merkûmûndan tahlîslerine hasbî cidd ü sa'y iden Françe bâzergânının mektûbunda mukaddemâ tahlîs eylediği iki nefer Tatar'dan bin guruş ve Rodoslu Veli Re'is'den Sıgacıklı Ali nâm esîrin bahâsından Malta kâdisının i'lâmı mücebinc alacağı olduğu cem'an bin beş yüz guruş içün tekrâr istid'â-yı inâyet eylediği mastûrdur ve Tatar mâddesiçün sa'âdetlü re'isü'l-küttâb efendi-i sâbık hazretleri tarafından celâdetlü Kırım Hânı-ı sâbık hazretlerine takrîr irsâl ve Rodoslu Veli Re'is mâddesiçün sa'âdetlü kapudân paşa hazretlerine emr-i âlî tesyîr olunmuşidi. Bâzergân-ı mezbûrun gayreti mukâbelesinde istid'âsının husûlü me'mûl olduğunu tahrîr ider. Bâkî emr ü fermân devletlü sa'âdetlü sultânım hazretlerindir.

Ve mu'ahhar târîhiyle vürûd iden âhar mektûbda Ayntablu Hacı İbrahim nâm esîrin bahâsı yedi yüz [guruşa] kat' olunduğu tahrîr olunmuşdur.

[74a] Dubovnik sefînesinde buldukları hâlde mukaddemâ Mağribliler tarafından ahz olunup Devlet-i Aliyye'ye ihdâ olunan Cenevizliler Tersane zindânına vaz' ve istihdâm olunurlar iken Dubrovnik elçileri cizyelerin getirdükleri eyyâmda bunlar sefînemizde buldukları hâlde ahz olundular. Bizler Devlet-i Aliyye re'âyâsıyuz, sâye-i pâdişâhîde sefînelerimiz cümle devletlerden emniyyet üzre iken bu hâlet böyle olmağla sefînelerimizden tüccârın ve gayrılarının emniyyeti kalmadı? ve i'tibârımız kalmadı. Bu esîrler bizlere inâyet buyurulsun diyü takrîrleriyle azîm niyâzlar etdiklerinde söz çok nihâyet altı re's esîr Malta'dan tahlîs sûretiyle müsâ'ade buyuruldu. Anlar dahi şimdi biz bunlara bedel esîrler ıtlâk etdirek yine i'tibârımız tekâmül olmamış olur. Ancak fermân efendimizin, kimesnenin ma'lûmu olmayarak mahfî bahâlarını virelim diyüp sefîniniz ma'rîfetiyle tahte'l-hesâb üç bin guruş Fransız tercümânı Deval'e(?) teslîm ve yedinden tahvîl alınıp halâsları murâd olunan üsârânın arzuhâlleriyle defteri virilmişidi. Bu altı nefer esîr her ne mikdâra tahlîs olunur ise kusûr iktizâ iden akçeyi dahi yine mahfiyyen Dubrovnikliler virecek idi. Şimdi kâğıdı gelen esîrin halâsını rikâb-ı hümâyûna arzuhâl virmekle istid'â olunduğuna binâen ol vakit halâsı irâde buyurulduğundan ziyâdece te'kîd olunmuşidi. Bir neferi devletlü kethüdâ beğ ve bir neferi küçük efendi taraflarına virilen arzuhâlleri mâ'adâsı dahi Dîvân-ı Hümâyûn'a ref' olunan rikâ'-i istirhâma binâen halâsları irâde ve defteri tercümân-ı mesfûra virilmişidi.

Henüz haberi zuhûr itmeyen üsârânın esâmîsidir.

Hacı Bekir bin Ağzaklu Yakub Vanlu	Karadenizlü Halil bin İbrahim	Sarrâc Hacı Ahmed bin Sarrâc Hacı Süleyman
Seyyid Hacı Mehmed bin Hacı Mustafa debâyî(?) Bursa nâhiyesinde Cumalu Kızık	Şerna(?) Mehmed bin Düle İbrahim Sehleb havâlîsinde Beller emîni	Kara Hacı Abdullah bin Mevlûd Sivaslu
Hâciyye Ayşe Destimâlcî Hacı Ahmed'in ehli Cibâlî kapusunda		

Cebehâne-i âmire ocağında altıncı bölüğün Serdengeçdi ağalarından Hacı Mahmud Ağa yetmiş ve yetmiş bir târîhinde Malta'da esîr olup bir ân akdem ıtlâkı ve Âsitâne-i Sa'âdet'e gönderilmesi matlûb-ı hazerâtı-ı evliyâ-i ni'amî olduğu Françe tercümânına tefhîm olunmuşdur. Fî 19 L sene [11]82

[74b-1]

Kıdvetü ümerâ'il-milleti'l-Mesîhiyye umdetü küberâi't- tâifeti'l-İseviyye muhabbetlü haşmetlü menziletlü ulu dostumuz Roma imparatoru baş vekîli olan rağbetlü hürmetlü muhabbetlü dostumuz ( ) *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* kıbeline kelâm-ı muhâleset-encâm ve peyâm-ı müsâlemet-fercâm iblâğıyla inhâ vü ifhâm olunur ki; Devlet-i Aliyye-i Dâimü'l-karâr ile Rusya devleti beyninde mün'akid olan şurût-ı musâlaha vü musâfâta şimdiye dek cânib-i Devlet-i aliyyeden bi-tamâmihâ ri'âyet olunmakda tecvîz-i kusûr olunmamışken Rusya devleti işbu musâfâta sûret-i zâhirde i'tibâr ve reğbet ve nihânî ve bâtinî adem-i ri'âyet idüp hattâ bundan mukaddem mugâyir-i emâre-i dostî kurb u civâr-ı hudûdda müte'addid kal'alar binâ ve derûnların asâkir-i vâfire ve mühimmât-ı sâire ile teşhîn ve emlâdan bir ân hâlî olmadıklarından mâ'adâ yetmiş yedi senesinde Leh kralı olan Agustus-ı sâlis fevt oldukda öteden berü olduğu üzere düvel-i etrâfa nâfi' olup Leh cumhûru beyninde mer'î vü mu'teber tutulup şurût-ı serbestiyet-i kadîmeleri üzere düvelden birinin cebr ve ibrâmı olmayarak cumhûr-ı Leh ittifâklarıyla krallığa şâyân biri intihâb ve ta'yîn ve ol vechle gerek Devlet-i Aliyye ve gerek hem-hudûd bulan sâir düvel-i etrâf dağdağa ve endîşe me'mûn u masûn olmak lâzım iken ve Leh kralı fevtinden sonra Moskov çariçesinin cânib-i Devlet-i

Aliyye'ye virdiği beyannâmede Lehlünün kendü ihtiyârlarıyla kral intihâbında bir taraftan cebr olunmaması Devlet-i Aliyye-i ebed-müddetin matlûbu olduğu misillü Rusya Devleti'nin dahi hâhiş-i derûn ile marzîsidir ve Lehlünün şurût-ı serbestiyetleri kat'â ve kâtibeten dahl ü ta'arruz ile ilgâ ve tagyîr olmayacağı tebyîn olunmuşiken intihâb-ı kral mâddesine bâ'is-i takviyet olmak zımnında Moskovlu tarafından derûn-ı Leh'e katı vâfir asker duhûl eylediği ve kâffe-i umûr-ı Leh'e müdâhale ile şurût-ı serbestiyet-i Leh'in bi'l-küllîye ilgâ olunmasına Rusya tarafından cebr ve ikdâm olduğu Der-i devlet-medâra lede'l-ihbâr bu husûslar Âsitâne-i Sa'âdet'de mukîm Rusya kapu kethüdâsından dostâne su'âl ve tahkîki taleb olundukda Leh askerîsinin a'mâlleri hatmân olanların yedinde olup ve baş hatmân fevt olan Leh kralının oğlu Saksonya hersekinin kral olmamasından incinüp ma'iyetinde olan ve kral sarâyına tahsîs kılınan asâkiri alup firâr eylediğine binâen mecmâ'-ı meşvereti muhâfaza için bir mikdâr askerîn luzûmu olup Devlet-i Rusya tarafından istid'â ve istimdâd olduğuna ibtinâen a'mâl-i asker Leh cumhûru yedinde olmak şartıyla topsuz ve cebehânesiz altı bin nefer piyâde asker ve bin nefer dahi süvârî Kazak ki mecmû'u yedi bin nefer olmak üzere Varşav şehrine ve emr-i muhâfaza için bir mikdâr asker dahi Litvanya tarafına ta'yîn olduğunun beyân ve bundan ziyâde bir ferd yokdur ve cumhûr-ı Leh'in şurût-ı serbestiyetleri bir vechle vaz'-ı kadîmîsinden ilgâ ve ihrâc olunmaz ve Devlet-i Aliyye ile miyânede müstakırr olan musâlâha vü muvâlâtı vikâyeye devletim kemâ-yenbağî ri'âyet ve sıdk-ı derûn ile mütemessikdir ve Rusya devleti hâşâ bir kimesneyi iltizâm ve fûlân şahsı kral nasb idin diyü cebr eylediği yokdur diyü ta'ahhüdünü müş'ir memhûr tasdîknâme virüp ve murahhaslığı hasebiyle kavlı ve senedine i'tibâr olunmuşiken Rusya çarîçesi tarafından derûn-ı Leh'e otuz binden mütecâviz asker ve top ve cebehâne ile ceneral ve sâir zâbitân idhâl ve şurût-ı serbestiyet-i kadîme-i Leh'i bi'l-küllîye ilgâ ve memleket-i Leh'i pâ-zede ve ahâlî ve cumhûrdan katı vâfir bî-cürm kimesneleri katlı i'dâm ve gayr-ı mesbûk mezheb nizâ'ı ve bilâ-mûcib tevsî'-i unvân-ı imparatorluk dâ'iyyesi ve zamân ve kefâlet iddi'âsıyla kendü diledikleri gibi nizâm-ı cedîd ihtirâ'na ictirâ ve Lehlüden ba'zıların itmâ' ve ba'zıları dahi zarûrî kendülere ittibâ' ve ba'zıları dahi kemâl-i gayretlerinden nâşî şurût-ı serbestiyetlerin helal tatarrukundan vikâyeye sâ'î olduklarına binâen taraf taraf üzerlerine Rusya askerîsi hücum eylediklerinden cân havfiyla etrâf u cevânibe firâr ve hudûd-ı İslâmiyye'ye tekârüblerinde Rusya askerîsi dahi cebren ve kerhen o misillüleri teba'iyet ettirmek için ta'kîb ve hilâf-ı şurût-ı musâlaha ve müsâleme hudûd-ı Devlet-i Aliyye'yi tecâvüz ve fermân-fermâ-yı iklim-ı Kırım olan sa'âdetlü şehâmetlü Hân-ı âlişân hazretlerinin hâslarından olan Tombasar

Baltası'na tâife-i Rusya top ve cebehâne ile duhûl ve baġteten ehl-i İslâm üzerine hücûm ve bin neferden mütecâviz ricâl ve sıbyân ve nisvânı helâk ve Boġdan topraġında vâkı' Raşkova nâm mahalli urup harâb ve ahâlîsinden nice kimesneleri i'dâm ve emvâl ü eşyâlarını iġtisâb ve sâir nice fazâhata ictisâr ve bu cihetler ile serhadât-ı hâkâniyyenin dahi ihtilâline mübâderet eyledikleri tahkîk olduğuna binâen serhadât-ı hâkâniyyenin def'-i ihtilâlî ve miyânede olan şurût-ı musâlahanın hıfz u vikâyesi zımında derûn-ı Leh'de olan Rusya askerîsinin ihrâcı [75a] husûsu kadîm ü cedîd ahidnâme-i hümâyûn müciblerince kapu kethüdâsı mûmâ-ileyhe teklîf olduğunda ġâh devletim tarafına çıkmasını tahrîr eyledim, fûlân vaktde ihrâc olunacaktır ve ġâh çıkmak üzre idi diyü hakîkat-i hâli setr ile tarîk-i iġfâlî ihtiyâr ve kizb-i sarîhi irtikâbı çariçenin memâlik-i İslâmiyye'ye sû-i kâsd fikr-i fâsidini te'yîd eylediğinden başka üç dört seneden berü Leh derûnundan askerîn adem-i ihrâcı bin yüz otuz üç târîhinde olan musâlaha şurûtuna ve gerek elli iki târîhinde vukû' bulan musâlaha mevâddında sulh-ı mü'ebbedin nizâmına halel virecek şey olur ise tarafeynden dostâne derhâl men' u def'ine sa'y oluna diyü musarrah iken Balta'ya eyledikleri hasâret ü gadri inkâr ve bu fazâhata cesâret iden Rusyalu deġildir Haydemak tâifesi bir mikdâr hasâret etmişler, te'dîb olunurlar diyü bu vechle hîlesini iş'âr ve izhâr etmekle kapu kethüdâsı mûmâ-ileyh Rusya Devleti'nin bi'l-fi'il müsteşîr ve murahhası olduğuna binâen Der-aliyye'ye da'vet ve mevâdd-ı merkûme kandüden bi'l-müşâfehe su'âl olduğunda nısf sâ'ate karîb müddet beht ve sükût u samt birle evkât-güzâr ve cevâba adem-i mübâdereti nakz-i ahdlerini ikrâr ve i'tirâfî izhâr ve iş'âr eylediğinden gayrı Leh'den Rusya askerîsinin adem-i ihrâcı keyfiyeti istifâr olduğunda bi'l-cümle Lehlüyi krala teba'iyet etdirmedikçe Rusya askerî derûn-ı Leh'den ihrâc olunmayacağını takrîr ve beyân eyledikde kadîm ve cedîd ahidnâme-i hümâyûn müciblerince Rusya devleti Lehlüye müdâhale ve nizâm-ı cedîd kefâlet ve zâminlik iddi'âsından ferâgat ider mi diyü hitâb olduğunda benim murahhaslığım mahdûddur. Bu mâddeyi ol tarafdaa devletim bilür diyü cevâbda ısrâr ve nakz-ı ahdi izhâr eylediğine binâen ber-muktezâ-yı şer'-i kavîm Moskovlu üzerine bi-avnilâhi te'âlâ ve kuvvetihî sefer-i hümâyûn-ı zafer-nümûn iktizâ eylediği şeyhülislâm hazretleriyle huzûr-ı hümâyûnda cem' olunan sudûr-ı kirâm ve vücûh-ı ulemâ-yı i'zâm tahrîren ve takrîren beyân ve iftâ ve ifâde ve i'lâm etmeleriyle âdet-i kadîme-i Devlet-i Aliyye üzre kapu kethüdâsı mûmâ-ileyh havâss-ı etbâ'ıyla Yedikule'de meks etdirilüp ve evvel-bahâr-ı huçeste-âsârda Rusyalu üzerine tevfik-i zafer-refik-i sübhânî ile sefer-i hümâyûn-ı nusret-makrûnun tahakkukuna binâen hâlâ erîke-pîrâ-yı übbehet ü cihândârî ve zînet-efzâ-yı tahtġâh-ı saltanat ve tâcdârî a'zam-ı

selâtîn izâm-ı efham-ı havâkîn-i fihâm mü'eyyid-i bünyân-ı dîn-i mübîn mü'ebbed-erkân şer'-i metîn mâlikü'l-berreyn ve'l-bahreyn hâdimü'l-haremeyni'ş-şerîfeyn şevketlü kerâmetlü mehâbetlü kudretlü azametlü velî-ni'metim pâdişâh-ı cem-câh ve şehriyâr-ı me'âlî-destgâh efendim hazretleri bu dostunuzu asâkir-i mansûre üzerine serdâr-ı a'zam nasbıyla me'mûr idüp lâkin bundan mukaddem Rusyalu nakz-ı ahd idüp üzerlerine sefer-i nusret-eser vukû' buldukça ba'zan devlet-i müşârun-ileyhâ Nemçe devletiyle ittifâk ve ba'zan Nemçe devleti dahi hareket eylediği mesbûk olduğuna binâen ve bu esnâda Nemçe devletiyle akd-i ittifâk eylemek üzre Rusyalunun iltimâsı ihbâr olduğuna ibtinâen Âsitâne-i sa'âdet-âşiyânede mukîm elçiniz kıdvetü ümerâi'l-milleti'l-Mesîhiyye ( ) *bi'l-hayr*dan bu mâdde su'âl olundukda bundan mukaddem Nemçe devletiyle Rusyalu beyninde cereyân iden ittifâk mâddesinden Rusyalu hod-behod keff-i yed idüp bu âna dek tecdîd olunmadığından kat'-ı nazar el-hâletü hâzihi Nemçe devleti Rusyaluya imdâd ü i'ânet etmeğe mecbûr olmadığı ve bu def'a Devlet-i Aliyye'nin Rusyalu ile vâkı' olacak muhârebesinde tarafeyne meyl etmeyüp Devlet-i Aliyye ile miyânede olan mu'âmele-i dostî ilâ-maşâllâhü te'âlâ mer'î vü mu'teber tutulacağını tasdîk zımnında memhûr u mûmzâ bir kıt'a kefâletnâme tahrîr ve Der-aliyye'ye takdîm etmekle Nemçe Devleti'nin bu vechle dostluğunda sâbit-kadem olması tarafeyn re'âyâsının âsûde vü hoş-hâl ve istirahatlarına vesîle ve miyânede olan musâfâtın istikrârına bâ'is olacağı bî-iştibâhdır. Kaldığı Devlet-i Aliyye-i ebed-müddetin bu sefer ve hareketi mücerred memâlik-i mahrûse-i Devlet-i Aliyye'den def'-i mazarrat ve nakz-ı ahd-ı ârını Rusya devleti irtikâb eylediğine binâen ber-muktezâ-yı şer'-i şerîf muhârebe vü mukâteleye mübâderet için olduğu haşmetlü Roma imparatoru cenâblarının dahi ma'lûmları olması mâbeynde müstahkem ü üstüvâr olan dostluk muktezâsına evfak ve enseb olduğuna binâen bu keyfiyeti tarafınıza ihbâr ve derûnumuzda cây-gîr olan meveddet-i halisâyı siz dostumuza izhâr için mektûb-ı mevedded-keşîde-i meslek tahrîr olunup ( ) ile irsâl olunmuşdur. İnşâü'l-Mevlâ lede'l-vusûl Devlet-i Aliyye-i ebed-peyvend ile Nemçe devleti beyninde mün'akid olan sulh u salâhın şurût ve kuyûdu ahidnâme-i hümâyûn mücebince ri'âyet ve halel virecek şeylerden sıyânet ve şerâ'it-i musâlahayı ri'âyetde takayyüd olunacağından **[75b]** iştibâhımız olmamağla inşâallâhü te'âlâ mâbeynde olan musâfât yevmen fe-yevmen izdiyâd ve tarafeynin re'âyâsı emn ü selâmetde âsûde-hâl olup ve bu ahd ü mîsâkın hıfz u hırâsetinde tarafeynden zuhûr iden hüsn-i vifâkın netîce-i âsâr-ı celîlesi müşâhede olunması ümîd olunur. Ancak Rusya devletiyle sulh u salâh vukû'undan berü dostluğa muvâfık hareket zuhûr etmeyüp dâimâ sulhu münâkız etvâr-ı nâ-hem-vâr ihtiyâr idüp ve

Nemçe devleti zamân-ı kadîmden berü devlet dinmekle mevsûf ve tâc-ı anuşirvan ile müftehar ve mu‘teber idiği ma‘rûf olduğuna binâen imparator elkâbı devlet-i müşârun-ileyhâya sezâ ve ol vechle düvel-i sâire beyninde mümtâz olmağa ahrâ iken mukaddemâ li-maslahati Moskov çariçesine imparator lakabı telkîb olunup mâdde-i arzîyi zâtî olmak zu‘muyla lafz-ı mezkûru kuvvetden fi‘ile getürmek dâ‘iyyesiyle birkaç seneden berü envâ‘-ı desâ‘isi irtikâb ve memleket-i Leh’e itâle-i dest-i tagallüb eylediğinden mâ‘adâ Rusya devleti sâbıkda Devlet-i Aliyye ile sulh üzre iken mugâyir-i ahd ü mîsâk Balta ve Boğdan ve Azak ve Timurlenk deresine vakit vakit itâle-i dest-i tecâvüz ü ta‘addî ve re’s-i hudûdda ba‘zı kılâ‘ binâ vü ihdâs idüp ol zamânda dahi ehl-i İslâm ile nakz-ı ahdi zâhir ve Devlet-i Aliyye ile nakz-ı ahd Rusya Devleti’nin şi‘âr-ı kadîmi olmağla bu def‘ dahi etdiği nakz-ı ahdin ber-mûceb-i şerî‘at garrâ mükâfâtına sezâ vü mazhar ve serhadât-ı mansûreye vâkı‘ olan hasârât ve sû-i sanî‘lerinin mecâzâtı müşâhede eylemeleriçün bu muhibbinizin me’mûriyeti iktizâ etdiği ma‘lûmunuz olup ve el-hâletü hâzihi Leh vilâyetinin böyle ihtilâli çariçe-i müşârun-ileyhânın dimâğında olan efkâr-ı fâsideyi kuvvetden fi‘ile getürmeğe medâr-ı fırsat olmağla eğer bu esnâda Leh vilâyetine tagallüben müstevlî olmak lâzım gelür ise bu keyfiyet Devlet-i Aliyye’ye muzırrı olduğu gibi devletiniz tarafına dahi mazarratı zâhir ü ayân idiği bî-iştibâhdır.

[76a-1]

Hâlâ İbrâil muhâfızı sa‘âdetlü El-hâc Halil Paşa hazretlerine dâir ba‘zı keyfiyâtın sırren Boğdan voyvodası kulları tarafından tashîhi bundan akdemce fermân buyurulduğuna binâen bu def‘a voyvoda-i merkûmun irsâl eylediği Rûmî kâğıdın hulâsası tercümesidir.

Fî ( ) N

Paşa-yı müşârun-ileyh Âsitâne-i sa‘âdet-âşiyânedden Hotin’e me’mûr buyruldukda esnâ-yı râhda kapuları halkı beş yüz neferden ibâret iken Hotin’e teşrîflerinde bahşişlerin virmediklerinden ekserîsi yanlarından müteferrik ve zikr olunan beş yüz neferden seksen neferi tüfenkci olmak üzre işe yaramaz devşirme makûlesi olup neferât-ı merkûme mürûr eyledikleri mahallerde re‘âyâ fukarâsına envâ‘-ı cevr ü mezâlime tasaddî ve müşârun-ileyh zabt u rabtlarından âciz olduklarından merkûmların bu güne vâkı‘ olan cevr ü ta‘addîlerinden ağmâz eylediklerini ve Hotin’e ta‘yîn buyurulan asâkirin dahi zabt u rabtına kâdir olamadığından asâkir-i merkûme re‘âyâ fukarâsına îsâl-i zulm ü ta‘addî iderek girü avdet eylediklerini ve Hotin’de inşâsı fermân buyurulan kışlalar için iktizâ iden amele ve kerasteyi Boğdan voyvodasına tahmîl birle tedârik ve mahalline nakl olunduktan sonra gerek virilen kerastenin bahâsı ve gerek

istihdâm olunan re'âyâ-yı acezenin ücretlerini virmedikleri ol esnâda Hotin'de olan izzetlü Tersâne emîni efendi bendelerinin Keskin Hüseyin nâm çukadârının ma'lûmu olduğunu ve bundan akdemce Leh cenerali olan Branişki'ye müşârun-ileyh silâhdârını irsâl eylediği vâkı'-ı hâl olup lâkin ne mikdâr hediye aldıkları voyvoda kullarının ma'lûmu olmadığını ve Hotin'de ikâmet üzere olan Leh müttetiklerin tahkîr eylediklerin ve Lehlü ra'iiyeti kabûl ider ise Devlet-i Aliyye cânibinden kendülere mu'âvenet olunacağını bundan akdemce voyvoda kulları kâ'ime birle Der-i Devlet-i Aliyye'ye ifâde eylediğini ve Hotin mukâbelecisi Süleyman Efendi'nin adem-i sadâkati ol tarafda alenen tefevvüh olduğunu evlâd-ı Fâtihân ve binbaşılârin neferâtı nâkız olduklarından mâ'adâ nice işe yaramaz devşirme makûlesi olduğunu ve geşt ü güzâr eyledikleri mahallerde re'âyâyâ itâle-i dest-i zulm ve hasârete tasaddî ve bayrak akçesi nâmıyla karyeler ahâlîlerini tecrîm ve Boğdan voyvodası kulları Boğdan'dan mürûrları esnâsında asâkirin masârif ve ta'yînâtı tamâmen reviiyet eyledikten sonra bayrak akçesi nâmıyla Kulaksız Mustafa Ağa voyvodadan dört kîse akçe tahsîl eylediğini ve serhadât-ı mansûreden tavâif-i askeriyeye el-ân girü avdet eylediklerini ve paşa-yı müşârun-ileyh Boğdan'dan iki def'a hîn-i mürûrlarında gerek kendülerine ve gerek isbâ'larına ber-mûceb-i defter kırk beş kîse akçe ve eşyâ virdiğini bu def'a Boğdan voyvodası çâkerleri tahrîr ider.

[76a-2]

Bu def'a Eflak voyvodası tarafından gelen Rûmî kâğıdın tercümesidir.

Celâdetlü Hân-ı âlişân hazretleri ma'iiyetlerinde olan Tot nâm Françe konsolosunu etbâ'larından Hamid Efendi ile terfî'an Hotin'de sâkin Leh müttetikleriyle mülâkât ve ba'zı mevâddı müzâkere zımnında bundan akdemce Hotin'e irsâl buyurmuşlar idi. Bu def'a mûmâ-ileyh Hamid Efendi konsolos-ı mesfûr ile ma'an Hotin'den avdet eylediklerini ve geçen mâh-ı Şa'bânü'l-Mu'azzam'ın yirmi dördüncü gününde müşârun-ileyh Kāvşan'dan hareket ve Balta nâm mahalden içerüye teşrîf buyuracakların Nogaylı Mirzalarına işâ'at buyurduklarını ve Hotin[de] sâkin Leh müttetikleri Hân-ı âlişân hazretleri Moskov memleketine duhûlleri esnâsında ma'iiyetlerinde olan tavâif-i Tatar için Leh'den zahîre tedârik ideceklerini ve nezd-i İlhanîlerinde olan tavâif-i Tatar ba'zı Arnavud ve sipâh askeriyeye ma'an yüz bin nefere bâliğ olduğunu ve Hotin'de mevcûd Leh müttetiklerinden Estarosta ta'bîr olunur boyarın birini bin nefer Leh askeriyeye ve Oraski nâm Lehlüyü dahi mihmândâr olmak üzere zikr olunan müttetikler Hân-ı müşârun-ileyh ma'iiyetine ta'yîn eylediklerini ve

Moskovlunun taht-ı tasarrufunda olan Yeni Sırb'da vâkı' kal'alarda kırk bin ve Hotin'e otuz iki sâ'at bu'du olan Bazalya(?) nâm mahalde dahi on bin nefer Moskov askeri mevcûd olduğunu ve Aksu Göksu ile mülhak olduğu mahalde Moskovlu bundan akdemce müceddeden bir kal'a inşâ eylediği menkûl ve ol etrâfda dahi on bin nefer Moskov askeri müheyyâ eylediğini ve etbâ'-ı hazret-i hânîden mûmâ-ileyh Hamid Efendi'yi Hân-ı müşârun-ileyh ba'zı mesâlih zımnında bu def'a Âsitâne-i Sa'âdet'e irsâl buyuracaklarını müşârun-ileyh taraflarından bu esnâdaa Bükreş'e vürûd iden Eflak voyvodası kullarının Toma nâm boyarı takrîr eylediğini ve voyvoda-i mûmâ-ileyh çâkerleri tahrîr ider.

[76b-1]

Kievya palatini ve Leh mütteliklerinin başbuğu olan Potoşki nâm Lehlüye tahrîr olunacak mektûb-ı çâkerînin müsveddesidir. Fî ( )

Ba'de'l-elkâb

Hâlâ erîke-pîrâ-yı saltanat ve tâcdârî ve revnak-efzâ-yı tahtgâh-ı übbehet ve cihândârî a'zam-ı selâtîn-i izâm eham-ı havâkîn-i fihâm şehsüvâr-ı meydân cihângîrî ve yeke-tâz-ı mizmâr-ı adâlet-perverî şevketlü kerâmetlü mehâbetlü kudretlü azametlü velî-ni'metim pâdişâh-ı İskender-i gulâm ve şehinşâh-ı dârâ-ihtişâm efendim hazretlerinin mübârek rikâb-ı mu'allâ elkâblarına ve taraf-ı dostânemize ve Dergâh-ı mu'allâ yeniçerileri ağası tarafına bir nefer âdeminiz ile irsâl olunan üç kıt'a varakanız hâlâ fermân-fermâ-yı iklim-ı Kırım olan sa'âdetlü şehâmetlü Hân-ı âlişân hazretleri vesâtatıyla Der-i devlet-medâra lede'l-vürûd ba'de't-tercüme vesâtet-i muhibbânemiz ile pâye-i serîr-i arş-nazîr Hazret-i hüsvâneye arz u takdîm olunmağla bi'l-cümle mefhûm ve müteveffâsına ilm-i âlem-ârâ-yı pâdişâhâne ve ittilâ'-ı muhibbânemiz şâmil olmuşdur. Moskovlunun Leh cumhûru dostlarımıza ne rütbede tasallut u ta'addîsi olduğu bundan mukaddem mesmû'umuz olduğundan başka sâbıkâ Hotin ve hâlâ İbrâil muhâfızı vezîr-i mükerrem izzetlü Halil paşa hazretleri tarafından birkaç def'a vârid olan tahrîrâtdan ma'lûmumuz olduğuna binâen cümle cumhûr-ı Leh dostlarımıza olmak üzere Devlet-i Aliyye'nin cumhûr-ı mûmâ-ileyh haklarında olan himâyet ü sıyâneti ne derecede olduğunu beyân birle Rusyalu üzerine sefer-i hümâyûnun vukû'u muhakkak olduğu ber-vech-i tafsîl tarafımızdan mahsûs bir kıt'a mektûb tahrîr ve çend-rûz mukaddem tesyîr olunmağla mazmûn-ı münîfi şimdiye dek ma'lûmunuz olmak melhûzdur. Kaldığı gönderdiğiniz evrâkın netîce-i meâlinde ahvâlinizi lisânen ifâde

içün tarafınızdan irsali musammem olan elçinin Âsitâne-i Sa‘âdet’e tesyîrine ruhsat-ı aliyye bî-dirîğ buyurulmak husûsları tastîr ve iş‘âr olunmuş. Tarafınızdan Der-aliyye’ye vürûd idecek âdem bu cânibe gelüp gidince müddet-i medîdeye muhtâc ve belki ol vakte dek bu cânibden hareketimiz vâkı‘ olmak ihtimâlden ba‘îd olmadığına binâen beyhûde takviyet ve emrâr-ı vakt ile husûl-i merâmınızın dûçâr-ı ukde-i nâ-hayr olması melhûz olmağla elçi irsâliyle lisânen ifâde olunacak merâmınız her ne ise tahrîren veyâhûd takrîren sa‘âdetlü celâdetlü Hân-ı âlişân ve yâhûd müşârun-ileyh Halil Paşa hazerâtından birine ifâde ile Der-aliyye’ye arz olunmak ve eğer sırren ifâdesi irâde olunur ise Leh lisânı üzre tahrîr ve temhîr ile müşârun-ileyhümâ vesâtatıyla tarafımıza tesyîr etdirilmekte suhûlet olmağla cihât-ı mezkûreden kangı şıkkı ihtiyâr olunur ise ol vechle ifâde-i merâmınıza şitâb-ı sür‘at ve eğer bu sûretler mümkün olmayup beher-hâl şifâhen ifâdesi muktezî ise bi-avnillâhi te‘âlâ ve kuvvetihi ordu-yı hümâyûn ile İsakçı veyâhûd Bender ve Hotin taraflarına vardığımızda mâdde-i merâmınız hîn-i mülâkâtımızda veyâhûd elçiniz vesâtatıyla tarafımıza ifâde olundukda rikâb-ı kamer-tâb-ı hazret-i cihândârîye arzı muktezî bir mâdde olur ise arz ve eğer te’diye ve temşiyeti uhde-i dostânemize müfevvez mevâddan ise ber-mûceb-i şurût-ı ahidnâme-i hümâyûn mes’ûlâtınızın pezîrâ-yı husûlüne ihtimâm-ı dostânemiz masrûf kılınacağı bî-irtiyab olmağla ifâde-i hâl siyâkında işbu mektûb-ı dostî tahrîr ve ( ) ile irsâl olunmuşdur. İnşâü’l-Mevlâ vusûlünde keyfiyet ma‘lûmunuz oldukda cihât-ı mezkûreden kangı şıkkı muhtârınız olur ise ol vechle hareket olunduğu sûretde Devlet-i Aliyye-i dâimü’l-karâr ile Leh cumhûru dostlarımız beyninde Karlofça musâlahası muktezâsı üzre müşeyyed ü müstahkem olan şurût-ı dostî ve hem-civârı lâzimesince şurût-ı ahidnâme-i hümâyûnun îkâ vü icrâsında ve dostluğa ri‘âyetde tecvîz-i kusûr olunmayacağı bî-iştibâhdır.

Ve’s-selâm alâ min etba‘i’l-Hüdâ.

[77a] İtalyanca Metin

[77b-1]

Taraf-ı hazret-i Sadr-ı âlîden Roma imparatoriçesi baş vekîlinden gelen mektûba cevâb olmak üzre tahrîr olunacak mektûbun müsveddesidir.

Ba‘de’l-elkâb

Âsitâne-i sa‘âdet-âşiyânede mukîm elçiniz kıdvetü ümerâi’l-Mesîhiyye ( ) *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* vesâtatıyla irsâl olunan mektûb-ı muhabbet-üslûbunuz

lede'l-vürûd tercüme etdirilmekle net'ice-i meâlinde Devlet-i Aliyye-i dâimü'l-karâr ile Nemçe devleti beyninde müstakırr olan şurût-ı musâlaha ve uhûd-ı müsâleme dâimî ve mü'ebbed ta'bîriyle tesmiye olunageldiği beyne'l-enâm ma'lûm olduğundan başka Devlet-i seniyye ile Nemçe devleti mâbeyninde pâ-y-dâr olan şurût-ı müsâleme muktezâsınca Devlet-i imparatoriyeden bu âna dek mü'bbed ta'bîriyle tesmiye olduğu misillü Devlet-i Aliyye cânibinden dahi tesmiye olunması husûsuna müsâ'ade-i aliyye-i şâhâne erzânı buyurulması tahrîr ve iş'âr olunmuş. Devlet-i Aliyye ile Nemçe devleti beyninde Belgrad altında akd olunan musâlaha mevâddının yirmi üçüncü mâddesi mantûkınca mâdde-i musâlaha yirmi yedi sene müddet ile ta'yîn olunmuşiken altmış târîhinde Âsitâne-i Sa'âdet'de kapu kethüdâlık rütbesiyle mukîm olan Konte Benkeler(?) nâm elçinize Nemçe devleti tarafından orta elçilik rütbesi ve memhûr ve ma'mûlün-bih ruhsatnâme i'tâsıyla müstakillen murahhas ta'yîn ve Devleti'ne hayırlı olan mâdde-i musâfâtın imtidâd ve istikrârı husûsu devleti cânibinden kendüye emr ve telkîn olduğuna binâen Âsitâne-i devlet-âşiyânede Neşat-âbâd nâm mevzi'-i dilgüşâda vükelâ-i Devlet-i Aliyye ile elçiniz mûmâ-ileyh beyninde dostâne müzâkere ve mükâleme olundukda Belgrad musâlahasında ve sonra karâr-dâde olan mevâdd temessüklerinde bir nesne tebdîl ve vechen mine'l-vücûh bir mâddesi tağyîr olunmaksızın cümlesinin te'kîd ve teşyîdine ri'âyet ve fakat yirmi üçüncü mâddede mezkûr yirmi yedi seneye değin ta'yîn olunan müddet yerine mesâğ-ı şer'î olduğu vechle müddet-i memdûde ile musâfât ve müsâlemenin dâim ve ber-karâr olmasına Devlet-i imparatoriyyenin iltimâsına binâen müsâ'ade-i aliyye erzânı kılınup ve işbu sûret tarafeynden müstahsîn ü müstasvib görülmekden nâşî müceddeden in'ikâd-pezîr olan dâimî sulh ve dostluk iş'at olunmak üzere iki tarafın tasdiknâmeleri teslim olunmağla el-hâletü hâzihi Dîvân-ı Hümâyûn kaleminde mukayyed ve asl senedât dahi mahfûzdur. Bu takdîrde Devlet-i Aliyye-i dâimü'l-karârın ve Nemçe Devleti'nin vükelâ ve ukâlâsının beynlerinde tarafeyne nâfi' hezâr müzâkere ve mükâleme olunarak ittifâk-ârâ ile karâr bulan mevâdda nev'imâ îrâs-ı halel mutasavver olmayacağı cümle indinde müsellemler olduğuna delîl serd eylemek iktizâ etmez. Kaldığı hâlâ zîver-efzâ-yı mesned-i übbehet ve tâcdârî ve revnak-bahş-i erîke-i saltanat ve cihândârî a'zam-ı selâtîn-i izâm efham-ı hâfikîn-i fihâm mâlikü'l-berreyn ve'l-bahreyn bâsîtü'l-adl-i beyne'l-havâkîn hâdimü'l-haremeyni's-şerîfeyn şevkelü kerâmetlü mehâbetlü kudretlü velî-ni'metim pâdişâh-ı deryâ-nevâl ve şehinşâh-ı mekârim-iştîmâl efendim hazretleri devlet-i müşârun-ileyhâ misillü devlet-i kadîme ve sâhib-i vakâr u sebât bir devlet ile sübût-yâfte olan musâlaha vü musâfâtın ale'd-devâm icrâsına sa'y u

gûşîş-i cihândârîleri bî-dirîğ ve masrûf olmağla mâdâmki devlet-i müşârun-ileyhâ tarafından târîh-i mezbûrdan berü tarafeyn re'âyâsına âsâr-ı âsâyîş ü emniyyeti meşhûd olan sulh-ı dâimî şurûtuna ri'âyetde tecvîz-i kusûr olunmaya. Cânib-i ma'âlî-menâkıb-ı hazret-i cihândârîden işbu musâlahanın dâim ve ber-karâr olması emrinde ve şurût-ı musâfâtın hıfz u vikâyesi husûsunda ri'âyet-i tâmmeleri der-kâr olduğı misillü taraf-ı muhibbânemizden dahi teşyîd ü istihkâm-ı şurût-ı musâlahâ-i memdûde-i mü'bbedeye dâimâ ve müstakırran mürâ'ât olunacağı bî-iştibâh olduğunu ifâde vü beyân siyâkında işbu mektûb-ı dostî-i üslûb tahrîr ve elçiniz mûmâ-ileyh vesâtatıyla tesyîr olunmuşdur. İnşâü'l-Mevlâ vusûlünde keyfiyet ma'lûmunuz oldukda Devlet-i Aliyye ile Nemçe devleti beyninde müstakırr olan musâlahâ vü musâfâtın ber-mûceb-i şurût-ı ahidnâme-i hümâyûn te'yîd ve istihkâmına devlet-i müşârun-ileyhâ tarafından bilâ-kusûr sa'y u ihtimâm olundukça mâbeynde sâbit ü üstüvâr olan musâlahâ-i memdûde-i mü'ebbedenin devâm ve ber-karâr ve te'yîd ve istikrârına cânib-i saltanat-ı seniyyeden ve taraf-ı dostânemizden alâ mâ yenbagî mürâ'ât ve bilâ-kusûr sa'y u gûşîş olunacağı ma'lûmunuz ola.

[78a] Boş Varak

[78b-1]

Devletlü kethüdâ beğ efendimizin kaydından ihrâc olunmuşdur.

Devlet-i Aliyye-i ebed-peyvend ve İsfec devleti beyninde akd olunmak üzere Âsitâne-i Sa'âdet'de mukîm İsfec elçilerinin niyâz-mend oldukları tahaffuz-ı ittifâkın temessüküdür. Sene 1152

Bismillâhirrahmânirrahîm

Elhamdüli-vâhibi'l-atâyâ ve's-salatü ve's-selâm alâ-nebiyyinâ el-müctebâ ve alâ-âlihi ve âshabihi ûlâ et-tevfîk-i ve'l-hüdâ emmâ ba'dü sebab-i tahrîr-i kitâb ve mûceb-i tastîr-i sutûr-ı hakîkat-i nisâb budur ki; Devlet-i aliyye-i ebed-peyvend ile İsfec devleti beyninde müdde-i vâfirenden berü cârî vü mer'î olan dostluk bu âna dek bilâ-halel sıdk ile ri'âyet-nümûd ve tarafeynden bu güne der-kâr ve üstüvâr olan muvâlât u musâfâtın devâm ü sebâtında nice semere meşhûd ve fîmâ-ba'd dahi bu musâfâtın devâm ve istikrârına medâr olacak esbâba teşebbüs kavâ'id-i melhûz olmağla bundan akdem bin yüz kırk dokuz senesi Ramazânü'l-mübâreke'nin evâsıtında iki devlet beyninde emr-i ticârete dâir ve devlet-i müşârun-ileyhâ sefâ'inin iyâb ü zehâblarına müte'allik tarafeynden pezîrâ-yı in'ikâd olan mevâdd-ı müsâlemenin kabûlünü müş'ir

tarafeynden ahz u i'tâ olunan tasdîknâme ve ahidnâmenin on sekizinci mâddesinde işbu iki devlet beyninde mün'akid olan dostluk mukarrer ve mu'teber tutulup ve bundan böyle tarafeyne hayırlu ve nâfi ba'zı mevâdd zuhûr u sünûh eyledikde murahhaslar vesâtatıyla ba'de'l-müzâkere tarafeynin istisvâb u istihsânlarıyla mukaddemâ temşiyet-pezîr olan musâfâtın bir kat daha te'kîd ü takvîyetine vesîle olacak mevâdd-ı nâfi'a vü hayriyyenin akd ü temhîdi câ'iz olmak husûsu zikr ve tasrîh olunmağla bu def'a dermiyân olan maslahat-ı hayriyyenin ki beyne'd-devleteyn tahaffuz-ı ittifâkıdır. Ba'de'l-müzâkere akd ü temhîdi tarafeynin mergûb u matlûbu olmakdan nâşi hâlâ Mekke-i mükerre ve Medine-i münevvere ve Kudüs-i Şerîf ve Mısır ve umûmen Arabistan ve Afrikıyye ve Berkıyye(?) ve Kırvanik(?) ve Bağdad ve Basra ve cem'an Kürdistân ve nice nice eyâlât ve elviye ve büldânın hâkim-i fermân-fermâ ve mâlik-i memâlik-i ârâsı olan sultân-ı selâtîn-i İslâm burhân-ı havâkîn-i enâm tâc-bahş-ı hüsvân devrân-ı hâdim esâs-ı zulm-ı udvân zillu'llâhi'l-melikü'l-mennân pâdişâh-ı İslâm-penâh ve şehriyâr-ı encüm-sipâh ve şehinşâh-ı hilâfet dest-gâh hâdimü'l-haremeyni's-şerîfeyn mâlikü'l-berreyn ve'l-bahreyn şevketlü kudretlü kerâmetlü mehâbetlü azametlü mevhibetlü velî-ni'metim efendim pâdişâhim es-sultân bin es-sultân ve'l-hâkân bine'l-hakan es-sultânü'l-gâzî Mahmud Hân bin es-Sultân Mustafa Hân *e'azzu'll'ahü ensârühü ve itâle bi'l-metâbid(?)* a'vâme ve a'sâre hazretlerinin taraf-ı hümayûn-ı nısfet-meşhûnlarından vekâlet-i mutlaka ve ruhsat-ı kâmile-i mütehakkıkamıza binâen re'y ve işâretimiz mücebince bu husûsun müzâkeresiçün taraf-ı Devlet-i Aliyye'den me'mûrlar iftihârü'l-ümerâi'l-i'zâmü'l-İseviyye ve muhtârü'l-kübrâi'l-fihâm-ı fî'l-milleti'l-Mesîhiyye muslih-i mesâlih-i cemâhirü't-tâifeti'n-Nasrâniyye İsfec memleketlerinin kral-ı bâ-i'tibârı ve ana tâbi' nice yerlerin hükümdârı haşmetlü menziletlü Fredikos *hatemallâhü avâkıbuhü bi'il-hayr ve'r-reşâd* cenâbı tarafından ruhsat-ı kâmile ile murahhasları ve'l-yevm Âsitâne-i Sa'âdet'de mukîm orta elçileri kıdvetî ümerâi'l-milleti'l-Mesîhiyye rağbetlü Hobkin(?) ve Karlesolya(?) nâm beğzâdeleriyle husûs-ı merkûmu bi'd-defa'ât müzâkere vü mukâvele zımında işbu iki devletin menâfi'ine şâmil ve emniyyetine dâir ve müştemil tahaffuz-ı ittifâkının zikr-i âtî şurût ve mevâdd üzre tarafeynden akd ü temhîdine karâr virilmekle mevâdd-ı meşrûta-i ma'küdedir ki zikr ü beyân olunur:

Mâdde-i ûlâ: Devlet-i Aliyye-i rûz-efzûn ile devlet-i müşârun-ileyhâ beyninde mukaddemâ vukû' bulan dostluk merâsimine ale'd-devâm müdâvemet ve işbu ittifâk ve musâfât-ı akade-i kaviyyeye rabt ve hıfzıyla ri'âyet olunmak ez-derûn-ı dîl ta'ahhüd

olduğundan mâ'adâ tarafeynin menâfi'i ve re'âyâ vü berâyânın râhat u ârâmişine sa'y ve zarar u ziyânlarının indifâ'ına dikkat ü ihtimâm olunmasına cezm-i niyyet oluna.

İkinci: Moskov devleti Devlet-i Aliyye ve İsfec devletiyle mü'bbeden musâlaha üzere olup ve lâkin teceddüd-i havâdis-i kevnîyyeye binâen Moskov devleti tarafından ehad-i hümânın aleyhine dâir ve der-miyân olan musâlahalara mugâyir harekât hudûs ider olur ise öyle husûs için işbu iki düvel-i müttefikanın beyninde sıdk ile bilâ-te'hîr muhâbere olunacağından başka bu makûle muhill-i musâlaha hâletinin tard u def' için hayırlu olan tedâbîr-i müstahsene tarafeynden îrâd oluna.

Üçüncü: İşbu bilâ-tehâsum mücerred dostluk ve tahaffuz için akd olunan mevâddın netîcesi bu iki devletin ve memâlikinin emniyeti ve re'âyâ vü berâyâlarının râhat u ârâmişi hâleti olduğundan miyânede akd olunan [79a] dostluk ve ittifâk hîn-i iktizâda tarafeynin vakt ü hâline göre münâsib ve hayırlu ve lâzım olan i'ânet ile i'tibâr olunmak üzere karâr virilmiştir.

Dördüncü: Müttefik olan Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye ve İsfec devleti Moskov devletiyle mü'ebbeden akd eyledikleri mevâdda ri'âyet idüp husûmete vesîle virir hâletden mücânebet eylemek üzere ta'ahhüd eylemişlerdir ve zikr olunan Moskov Devleti'nden kezâlik hareket olunacağı me'mûl olunur ve lâkin emniyet-i âtiyye için bâlâda tasrîh olunan mâddenin ihtiyâtı zımında lâzım ve nâfi' görünmüştür ki Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye ve İsfec devleti beynlerinde düvel-i sâirenin kâ'ide-i hasenesi üzere mukaddemâ akd olunan dostluk mevâddının üzerine bu def'a dahi tahaffuz-ı ittifâkı zamm ve te'yîden akd olunmuştur ve bu ittifâkın netîcesi tarafeynin emniyeti olduğundan ıyâzen billâhi te'âlâ Moskov devleti işbu müttefik olan düvel ile musâlahasını fesh ve memleketlerinin râhat u ârâmişine bir takrîb ile hâlel vireceği mütehakkık olduğu hâlde müttefik olan Devlet-i Aliyye ve İsfec devleti ol keyfiyetin ibtidâ-i tasfiye ve def'ine sa'y ve dikkat eyleyeler. Olmadığı sûrette mesâğ-i şer'-i mutahhar mücebince Moskov Devleti'nin aleyhine ale'l-iştirâk hareket ve hakk u adl üzere tatyb olunmalarına ihtimâm ve mübâderet ideler.

Beşinci: Moskov devleti müttefik olan Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye yâhüd İsfec Devleti'nin aleyhine hareket eyledikde müttefik olan devlete ihbâr olduğuna birle zikr olunan hareket ve husûmet tarafeyne olmak üzere add oluna ve dördüncü mâddenin mefhûmuna nazar olunarak vakt ü hâle göre lâzım olan kuvvet ile berren ve bahren

ta'addî idenin üzerine sıdk ile hareket oluna ve hakk u adl ile tatyîb olunmaksızın husûmetleri terk olunmaya.

Altıncı: İşbu akd olunan mevâd üzre İsfec devleti üzerine Moskov Devleti'nin hareketi mesmû' oldukda bilâ-te'hîr vakt ü hâle göre lâzım olan kuvvet ile üzerine hareket ve hakk u adl üzre tatyîb olunmaksızın bu gûne işgâlden fâriğ olmamak üzre Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye ta'ahhüd etmekle kezâlik Devlet-i Aliyye-i ruz-efzûn üzerine Moskov Devleti'nin hareketi mesmû' oldukda ber-vech-i muharrer bilâ-te'hîr vakt ü hâle göre lâzım olan kuvvet ile üzerine hareket ve hakk u adl üzre tatyîb olunmaksızın bu gûne işgâlden fâriğ olmamak üzre İsfec devleti dahi ta'ahhüd eylemiştir. Ol vakitte tarafeynden mülûkâne olan kelâm ile iltizâm oluna ki birbirine haber virmeksizin ve ale'l-iştirâk rızâ-dâde olmaksızın düşman tarafından sulh u salaha dâir olan îrâd istimâ' olunmayup başka başka sulh olmayalar ve ale'l-iştirâk bir vaktde sulh olduklarında yine bu def'a akd olunan tahaffûz-ı ittifâkın mevâddı ile'l-ebed mu'teber tutula.

Yedinci: Akd olunan mevâdd-ı emniyyete sefk-i dimânın men' u def'ine ve râhat u ârâmişine dâir olduklarında tarafeynin rızâsıyla düvel-i uhrâ dahi bu mevâdda dâhil olmak dilerler ise yâhûd da'vet olunmalarıçün cevâz viriler.

Sekizinci: İsfec devleti Cezâyir ve Tunus ocaklarıyla akd-i mevâdd idüp ve Trablus ocağıyla dahi akd-i mevâdd eylemek üzre olduğundan zikr olunan garb ocakları Devlet-i Aliyye'nin zîr-i hükmünde olup işbu sulh u salâha i'tibâr ideler ve bu husûsda Devlet-i Aliyye tarafından ihbâr ve ve mü'ekked tenbîh olunalar.

Dokuzuncu: İki devlet beyninde bundan akdem akd olunan ticâret işbu def'a akd olunan mevâdd ile hıfz ve ri'âyetlerine te'kîd olunur ve sâir dost olan düvel-i Nasârâ'nın milletlerine Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye'de bulduklarında himâye bulunduğu üzre İsfec Devleti'nin milletlerine himâye vü sıyânet oluna.

Hâtıme: İşbu akd olunan mevâddın devlet-i müşârun-ileyhânın tarafından vürûd idecek tasdîknâmesi târîh-i temessükünden dört ay mürûruna dek Âsitân-i Sa'âdet'de mübâdele olunmaka üzre ihtimâm işbu tahaffuz-ı ittifâkı Moskov Devleti'ne dostâne i'lâm etmekle elçiyân-ı mûmâ-ileyhimâ ta'ahhüd ve iltizâm etmeleriyle ber-vech-i muharrer zikr olunan dokuz mâdde ile iltizâm olunan ahidnâme ve tasdîknâmelerin vakt-i merkûmda mübâdele ve teslîmi husûsları şart u bast bulunduğu üzre inşâllâhü'l-melikü'l-allâm hüsn-i ihtimâm-ı tarafeyn ve sıdk-ı hulûs-ı cânibeyn ile pezîrâ-yı hitâm

ve kezâlik Devlet-i Aliyye tarafından dahi bu husûs Moskov Devleti'ne dostâne ifhâm olunmak üzere işbu temessük terkîm ve imlâ ve mühr ve imzâmız ile mahtûm u mûmzâ kılınup elçiyân-ı mûmâ-ileyhimânın yedlerine taslîm ve i'tâ olundu.

Harere fî'l-yevmi'r-râbi' min Şevvâli'l-mükerrem sene isneyn ve hamsîn ve mi'e ve elf El-müstemedd mina'llâhi'l-mülkü'l-ekrem El-hâc Mehmed el-Vezîrû'l-azam

[79b-1]

Rusya devleti nakz-ı ahdi izhâr ü âşikâr eylediğini i'lân ü beyân için düvel-i Nasârâ taraflarına virilecek beyannâmenin sûretidir. Fî 11 C sene [1]182

Devlet-i Aliyye-i ebed-devâm ile Rusya devleti beyinde mün'akid olan musâlahanın şerâ'itine Devlet-i Aliyye taraflarından bi-tamâmihâ ri'âyet olunup lâkin Rusya devleti tarafından adem-i ri'âyete delâ'il-i vâziha budur ki; Rusya devleti mugâyir-i emâre-i dostî kurb u civâr-ı hudûdda müte'addid kal'alar binâ ve derûnlarına asâkir ve mühimmât cem' ve tertîb eylemekden bir ân hâlî olmadığından başka yetmiş yedi senesinde Leh kralı Agustos-ı sâlis fevt oldukda Lehlü tâifesinin şurût-ı serbestiyetleri üzere cumhûr-ı Leh'in kral intihâb eylemeleri husûsunda fî'l-asl ırkında kral olmuş olmayup âhâd-ı tavâif-i askeriyeye-i Leh zâbitânından ve krallığa nâ-şâyân olan kimesneyi cebren kral nasb ve irâde-i cumhûra mugâ'ir öyle şahsa tarafgîrlık ve kâffe-i umûr-ı Leh'e müdâhale ve ta'arruz etlemekle kapu kethüdâsından su'âl oldukda Leh cumhûru şurût-ı serbestiyetlerin muhâfaza zımnında bir mikdâr asker taleb eylediler. Topsuz ve cebehânesiz altı bin nefer süvârî ve bin nefer Kazak ki mecmû' u yedi bin nefer ider. Asıl Leh memleketine ta'yîn ve a'mâlini dahi Leh cumhûruna tefvîz eylemişlerdir. Bundan ziyâde ferd-i vâhid askerîsi olmadığını beyân ve ba'dehû memleket-i Leh'e ziyâde ve müsellaah asker ta'yîn ve Bonyatovski nâm Leh kibârının oğlunu kral nasb eylemek üzere niçün cebr olundu diyü su'âl oldukda Rusya devleti hâşâ bir kimesneyi iltizâm ve fülân şahsı kral nasb idin diyü cebr eylediği yokdur dimekle mûmzâ tasdîknâme virdikden sonra yine memleket-i Leh'e pey-der-pey toplu ve cebehânelü asker ta'yîn ve a'mâlleri kendü ceneralleri yediyle olup şurût-ı serbestiyet-i Leh'i ilgâ ve Lehlünün intihâb eylemedikleri ve kral-zâde olmayan şahsa ittibâ' için cebr ve teba'iyet eylemeyenleri katl ve emvâl ve emlâkların nehb eylemek misillü işâ'a eylediği beyannâmeye mugâ'yir harekâta tasaddî olunduğu mesmû' ve bu misillü hareket ihtilâl-i nizâm serhadât-ı Devlet-i Aliyye'ye bâis ü bâdî olup kadîm ve cedîd ahidnâme-i hümâyûn mûcablerince Leh'den askerinin ihrâcı tavsiye ve tefhîm

olundukda ki Şubat'da ve gâh fülân vakitte cümlesi ihrâc olunacaktır diyü müte'addid mümzâ vü mahtûm takrîr kâğıdları gönderdikden sonra hudûd-ı İslâmiyye'den Balta nâm mahalle top ve tüfenk ile Rusya askeri göndürüp ehl-i İslâm üzerine bağteten hücum ve bin neferden ziyâde ricâl ve nisvân ve sıbyânı ihlâk eylediğinin haberi geldikde gerek Devlet-i Aliyye taraflarından ve gerek fermân-revâ-yı ıklîm-i Kırım olan şehâmetlü celâdetlü Hân-ı âlişân taraflarından bu mâtde Rusya Devleti'nden su'âl olundukda mugâ'yir-i sulh u salâh top ve humbara ile âşikâre hareketi inkâr ve Haydemak tâifesi bir mikdâr hasâret eylemişler, te'dîb olunurlar diyü cevâb-ı nâ-savâb îrâdı bâ-husûs Haydemak eşkiyâsı top ve humbara ile geşt ü güzâr idegelmediği ma'lûm-ı âlemiyân iken bu gûne mugâ'yir-i sulh u salâh harekete sebep ü illet nedir ve üç dört seneden berü Leh derûnunda askerini adem-i ihrâc bin yüz otuz üç târîhinde olan musâlaha şurûtuna ve gerek elli iki târîhinde vukû' bulan musâlaha mevâddında sulh-ı mü'ebbedin nizâmına hâlel virecek şey olur ise derhâl men' oluna diyü musarrah iken Balta'ya eyledikleri hasâret ve gadri inkâr ve cesâret idenleri alenen te'dîbe ta'cîl eylemeyüp ve mugâ'yir-i şurût-ı musâlaha Leh memleketinden askerini ihrâc eylemediğinin sebep ü illeti su'âlîçün Âsitâne-i Sa'âdet'de mukîm Rusya Devleti'nin bi'l-fi'il müsteşîr ve murahhası olup bu isimle mümzâ vü memhûr takrîrler viren kapu kethüdâsı Der-aliyye'ye da'vet ve mevâdd-ı merkûme kendüden su'âl olundukda kat'â cevâb virememekle sükûtu nakz-ı ahd eyledikleri ikrârı makâmına kâ'im olduğundan gayrı Leh'den asker-i Rusya'nın adem-i ihrâcı keyfiyeti istifsâr olundukda bi'l-cümle Lehlüyü krala teba'iyet etdirmedikçe Rusya askeri derûn-ı Leh'den ihrâc olunmayacağını takrîr ü beyân eyledikde kadîm ve cedîd ahidnâme-i hümâyûn müceblerince Rusya devleti Lehlüye ve memleketine müdâhâleden ve nizâm-ı cedîd ve küffâl ve zâminlik iddi'âsından ferâgat ider mi diyü hitâb olundukda benim murahhaslığım mahdûddur. Bu [mâtdeyi] ol tarafda devletim bilür diyü cevâbda ısrâr ve bu sûret ile dahi nakz-ı ahd ârını irtikâb eyle[diğini] iş'âr ü izhâr eylediğine binâen ber-muktezâ-yı şer'-i kavîm Moskovlu üzerine sefer-i hümâyûn-ı zafer-nümûn iktizâ eylediğini ulemâ-i izâm fetvâ-yı şerîfe ile cevâb buyurmalarıyla ittifâk-ârâ ile Rusya üzerine sefer-i hümâyûn muhakkak olduğundan nâşî kapu kethüdâsının ol vechle habsi lâzîm gelmekle âdet-i kadîme-i Devlet-i Aliyye [80a] üzre Yedikule'de meks etdirildiği ve Devlet-i Aliyye tarafından bu vakte gelince dostluğun hilâfî ve ahidnâme-i hümâyûnun mugâyiri ednâ bir hareket vukû' bulmayup bu mâtde üç sene mikdârı dostluğa binâen iğmâz ve imhâl olunmuşiken Rusya Devleti'nin mugâyir-i sulh u salâh

bu vech üzre nakz-ı ahdi irtikâb ve iş‘âr eylediği Devleti’nin ma‘lûmu olmak için ifâde vü beyân kılındı.

[80a-1] İtalyanca Metin

[80a-2]

Davudpaşa sahrâsında vedâ‘ zımında tefevvüh olunan takrîrdir. Fî 20 Ra [sene 1183]

Cenâb-ı hazret-i nusret-bahşâ-yı müte‘allik irâde lem-yezeliyyesiyle bu sene-i mübârekde Devlet-i Aliyye-i dâimü’l-karârın Moskovlu üzerine vukû‘-yâfte olan sefer-i meymenet-eser zımında müterettib buyurulan ordu-yı hümâyûn-ı mevhibet-nümûn ile devletlü inâyetlü veliyyü’n-ni‘am efendim hazretleri der-seniyye-i merhamet-karârdan hareket ve yümn-i devlet ü ikbâl ve fer-i haşmet ü iclâl birle nasb-ı sâbyân(?)’ı celâdet ve vaz‘-ı i‘lâm-ı şecâ‘at buyurdıklarına binâen Devlet-i Aliyye-i ebediyyü’l-karâr ile Françe devleti beyninde ez-kadîm cereyân iden hüsn-i muvâlât ü musâfât-ı kâmile lâzimesince bu def‘a Françe elçisi dâ‘îleri alâ-vechi’l-ihlâs mezîd-i iftihâr ve ibtihâc ile levâzım-ı vedâ‘ ve merâsim-i tebrîki ba‘de’l-edâ her hâlde a‘mâl-i tedâbîr-i müstahsene-i âsafâneleri karîn-i tevfik-i meymenet-refîk olarak meşrûren ve karîben avdet ve teşrif-sâz-ı makâm-ı vekâlet-i saltanat buyurmalarını cenâb-ı hazret-i Mennân’dan istid‘â üzre olduğunu takrîr ve beyân ider.

[80b-1]

Devletlü inâyetlü veliyyü’n-ni‘am efendimiz hazretlerinin mübârek nutk-ı hümâyûnu tefhîmleri sûretidir.

Şevketlü kerâmetlü kudretlü azametlü velî-ni‘metim pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinin hürmetlü Françe Devleti’nin dostluk ve sadâkati ma‘lûm-ı hümâyûnları olup elçisinin tüccâr ve züvvârının ahidnâme-i hümâyûn şurûtuna [dâir] ve dostluk ve muvâlâta lâyük istid‘âsına müsâ‘ade-i aliyye-i cihân-bânîleri mebzûl buyurulacağını müş‘ir fermân-ı hümâyûn-ı şevket-makrûnları şeref-sudûr buyurulmuşdur.

[80b-2] İtalyanca Metin

[80b-3]

Huzûr-ı hümâyûnda Françe elçisinin takrîridir.

Şevketlü kudretlü azametlü kerâmetlü adâletlü pâdişâh-ı âlem-penâh efendimiz hazretlerinin Der-aliyye-i mülûkânelerinde meks ü ikâmet üzre olan Françe elçisi

dâ'îlerinin yerine ber-mu'tâd-ı kadîm bu def'a hürmetlü Françe pâdişâhı ihlâs-kârları tarafından büyük elçilik rütbesiyle bu kimesne ta'yîn olundu. Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'l-karâr ile sinîn-i kesîreden berü Françe devleti beyninde cereyân iden hüsn-i muvâlât ü musâfâtın devâm ü istikrâr[ına] teşne vü hâhişker oldukları bu def'a mübârek rikâb-ı kamer-tâb-ı hüsrevâneye arz u takdîm olunan nâme-i sadâkat-allâmelerinden muhât-ı ilm-i âlem-ârâ-yı hazret-i tâcdârî buyuruldukda Âsitâne-i sa'âdet-âşiyânede meks ü ârâm üzre olan tüccâr ve züvvârlarının ahidnâme-i hümâyûn mücebince zîr-i sâye-i hümâ pây-e hazret-i Zıllullâhîde mahmî vü müstağnî buyurulmasını Françe elçisi dâ'îleri kemâl-i iftihâr ve ibtihâc ile bu def'a istirhâm ve istid'â ider.

[80b-4]

Huzûr-ı âsafide Françe elçisinin vedâ' takrîridir.

On dört seneden berü Âsitâne-i devlet-âşiyânede mukîm Françe elçisi dâ'îleri kemâl-i sadâkat ü istikâmet birle itmâm-ı hidmet-i me'mûresiyle memleketine avdet ü ric'at eylemeğe devleti tarafından me'zûn olup bu esnâda azîmet eylemek üzre olduğunu hâk-pây-ı kimyâ-sây-i veliyyü'n-ni'amânelerine ba'de'l-inhâ Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'l-karâr ile Françe devleti beyninde (...) cârî olan musâfât ü muvâlâtın bilâ-halel ri'âyet ve istihkâmına hâhişker olduklarını bu def'a dahi devleti tarafından tasdik ve beyân ve dâ'îlerinin yerine büyük elçilik rütbesiyle ta'yîn olunan ( ) nâm elçinin vâkı' olacak mes'ûlâtına bundan böyle dahi ahidnâme-i hümâyûn mücebince müsâ'ade-i aliyye-i âsafâneleri bî-dirîğ buyurulmasını recâ vü niyâz ve revnak-efzâ-yı mesned-i sadâret-i uz mâ olan zât-ı mülki's-sifât-ı dâverânelerinin devâm-ı ömr ve devletleri da'vâtıyla evkât-güzâr olacağını elçi beğ dâ'îleri kemâl-i iftihâr ve ibtihâc ile takrîr ve beyân ider.

[80b-5]

Huzûr-ı âsafîye gelecek Françe elçisine nutk-ı âlîdir.

Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'l-istimrârın haşmetlü Françe kralı kadîm dostu ve hulûskârı olmağla miyânede der-kâr olan dostluğun tezâyüdü ve ahidnâme-i hümâyûn mücebince elçilerinin tüccâr ve züvvârlarının himâyet ü sıyânetleri şevketlü azametlü kerâmetlü kudretlü velî-ni'metim efendim pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinin murâd-ı hümâyûnları olmak hasebiyle o husûslara tarafımızdan dahi ihtimâm olunacağı ve elçi beğ dostumuzun müddet-i ikâmetinde hüsn-i sülûku ma'lûm olmağla işbu nâme-i hümâyûn mülâfat-makrûn ile ric'ate izn-i hümâyûn-ı cihândârî ihsân olunmuştur.

[81a-1] İtalyanca Metin

[81a-2]

Tebrîk-i sadâret-i uzmâya gelen Venedik elçisinin takrîridir.

Venedik cumhûru tarafından Âsitâne-i sa'âdet-âşiyânede kemâl-i iftihâr ve ibtihâc ile meks ü ikâmet üzre olan elçi beğ dâ'ileri devletlü inâyetlü veliyyü'n-ni'am efendim hazretlerinin mesned-i sadâret-i uzmâ ve vekâlet-i kübrâyı yümn ü ikbâl ile teşrîflerinin tebrîki merâsimini mezîd-i sıdk u hulûs ile ba'del-edâ Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'l-karâr ile Venedik cumhûru beyninde cerayân iden hüsn-i muvâlât ü musâfât üzre memâlik-i mahrûsede meks ü ârâm iden tüccâr ve züvvâr ve sâir re'âyâlarının vâkı' olan iltimâslarını bundan böyle dahi eyyâm-ı adâlet-irtisâm-ı hidîvânelerinden ahidnâme-i hümâyûn mücebince müsâ'ade-i aliyye-i âsafâneleri bî-dirîğ buyurulmalarını recâ vü niyâz ve du'â-i bekâ-i ömr ü devletleriyle evkât-güzâr olduğunu takrîr ve beyân ider.

[81a-3]

Frengî lisân üzre cevâbdır.

[81a-4]

Dubrovnik cumhûru tarafından elçiler bendeleri kemâl-i ubûdiyyet ile devletlü inâyetlü veliyyü'n-ni'am efendimiz hazretlerinin mesned-i sadâret- ulyâya teşrîflerinin tebrîki merâsimini hâk-pây-ı devletlerine ruh-sûde olarak kemâl-i sıdk ve rü'yet ile ba'de't-tekmîl vazîfe-i zimmetleri üzre cizye-i maktû'alarını Hazîne-i âmireye teslim ve edâ-yı hizmet eylediklerini takrîrden sonra bu esnâda memleketlerine avdet eylemeleri husûsuna izn ü ruhsat-ı aliyye birle yedlerine fermân-ı cihân-mutâ' ve emirnâme-i hazret-i sadâret-penâhî ihsân buyurmalarını mâ-tekaddemden berü Devlet-i Aliyye-i ebed-peyvendin hulûskâr bendeleri olmakdan nâşî cumhûrları fîmâ-ba'd dahi zîr-i sâye-i hümâ pâye-i hazret-i Zillu'llâhîde müstazîll u mahmî ve vâkı' olan mes'ûlâtlarına ahidnâme-i hümâyûn mücebince müsâ'ade-i aliyye-i rahîmânleri bî-dirîğ buyurulmasını ba'de'l-istirhâm cumhûr tarafından Corci nâm tercümânları ve konsolosluk pâyesiyle rü'yet-i musâlahaları zımnında ber-mu'tâd-ı kadîm Dersaadet'de istihdâm buyurulmasını istid'â vü istirhâm iderler.

[81b-1]

Bin yüz elli iki târîhiyle müverrah Devlet-i Aliyye-i ebed-kıyâm ile Nemçe devleti beyninde Belgrad altında akd olunan musâlahanın mevâddı ile sonra Âsitâne-i Sa'âdet'e gelen büyük elçisiyle akd olup mübâdele kılınan temessükde mezkûr mevâdd bi-tamâmihâ lafz be-lafz mastûr olmuş gibi ri'âyet olunarak ancak musâlahâ mevâddından yirmi üçüncü mâddede müddet ta'yîn olunan yirmi yedi sene birine mesâğ-i şer'î olduğu vech ile fîmâ-ba'd müddet-i memdûde ile ber-devâm ve ber-kârar olmak üzere müceddeden temessükleri ahz u i'tâ olunmuşdur. Fî 17 Ca sene 1160

[81b-2]

Cumhûr-ı Leh'in mâ-takaddemden berü cârî olan şurût-ı serbestiyetlerinin feshini mûcib birkaç seneden berü Moskov keferesi tarafından ba'zı harekât-ı reddiye ve cevri ü ezâ vukû'undan mâ'adâ hudûd-ı Devlet-i Aliyye'yi dahi tecâvüz birle nakz-ı ahd eylediğine binâen sâye-i Devlet-i Aliyye'de müstazill olan müttefiklerin hâl-i pür-melâllerine tercümen bahr-ı bî-pâyân hazret-i cihândârî temevvüc buyurulmakdan nâşî a'dâ-yı hâk-sâr olan Moskovlunun derûn-ı Leh'den ihrâc ve kahr ü tedmîrleriyle nice tasallut u ta'addîlerinden cumhûr-ı Leh'in tahlîsi ve sıyâneti zımında şevketlü kudretlü kerâmetlü azametlü pâdişâh-ı âlem-penâh ve şehinşâh-ı adâlet-destgâh efendimiz hazretlerinin sefer-i hümâyûn-ı nusret-makrûnları vukû'u hasebiyle devletlü inâyetlü merhametlü veliyyü'n-ni'am-ı âlem efendimiz hazretleri ordu-yı hümâyûn ile ma'an bi'l-yümn-i ve'l-ikbâl bu cânibe teşrîf buyurulduğunun levâzim-i (...) bu ni'met-i behiyyenin teşekkürünü ba'de'l-edâ hâk-pây-ı hayât-bahşâ-ı âsafânelerine ruh-sûde-i tazarru' olarak bu def'a ba'zı iltimâsât arz u takdîm zımında fülân ( ) ve ( ) taraflarından bu dâ'îleri bi'l-vekâle ba's ü ta'yîn olunduğu muhât-ı ilm-i devletleri buyuruldukda kefer-i li'âmın eyâdî-i cevri ü tasallutlarından cumhûr-ı merkûmun tahlîs ve sıyânetine müsâ'ade-i aliyye ve inâyet-i seniyyeleri li'llâhi te'âlâ bî-dirîğ buyurulmak istirhâmıyla devâm-ı ömr ü saltanat ve mazhar-ı ni'am-ı fevz ü nusret buyurulmak da'vât-ı hayriyesiyle iştigâl üzere olduklarını takrîr ü beyân ider.

ÖZ GEÇMİŞ

12.03.1991 tarihinde Kastamonu'da doğdu. İlk ve Orta Öğrenimini Kastamonu'da tamamladı. 2009'da kayıt yaptırdığı İstanbul Üniversitesi Tarih Bölümü'nden 2013 yılında mezun oldu. Aynı sene Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Tarihi Anabilim Dalı Yeniçağ Tarihi Bilim Dalı'nda Yüksek Lisansa başladı. Halen Haliç Üniversitesi Tarih Bölümü'nde Araştırma Görevlisi olarak çalışmaktadır.

